M. FABII QUINTILIANI
DE
INSTITUTIONE ORATORIA
LIBRI DUODECIM

AD CODICUM VETERUM FIDEM
RECENSUIT
ET
ANNOTATIONE
EXPLANAVIT

GEORG. LUDOVICUS SPALDING A. M.
GYMN. BEROL. PROFESSOR ET ACAD. REGIAE SODALIS.

VOLUMEN IV.
CONTINENS LIBROS X—XII.

LIPSIAE, 1816.
SUMTIBUS FRID. CHRIST. GUIL. VOGELII.

PRAEFATIO
PHILIPPI BUTTMANNI.

Quod ego non putaveram unquam futurum, ut Quintiliano, cui nunc demum justum obtigisse editorem laetabantur eruditi, edendi operam et ipse navarem aliquando, id facere me coëgit casus mihi, dum vivo, omnium prope acerbissimus. Nam cum G. L. Spaldingium operi, cui ille per viginti fere annos optimas horas singulari ac paene inenarrabili cum studio impendisset, profligato jam et propemodum ad finem perducto subita mors die VII Jun. MDCCCXI eripuisset: me potissimum amicorum ejus destinabat voluntas, qui calamum sumerem ipso mortis die ab eo depositum, et perfectore suo orbatum opus, quoad proprium pateretur judicium, ipsius more et modo absolverem. Demandatum negotium libenter suscepi, non quod ad hunc praecipue scriptorem accuratius atque adeo cum editoris cura tractandum meorum me studiorum ratio duxisset: sed quod per intimam multorum annorum cum Spaldingio familiaritatem necessitudinemque, quam in maxima felicitatis meae

parte bono, ita virum pernosse atque in ingenii studiorumque ejus habitum insinuasse me videbar, ut, quam ille in expoliendo scriptore viam instituisset, eam ego persequi facilius commodiusque possem; et, quidni proloquar, quod pectus jubet? quod certo sciebam, ipsum mihi, si fatum praesagisset, partes suas traditurum fuisse.

Opinabamur omnes, quibus cum Spaldingio vivere contigerat, telam eum plane pertexuisse praeter exiguam extremi voluminis partem. Et pertexuerat sane, si summam rei spectes. Commentarium et criticum et exegeticum elaboratum reliquit usque ad libri XII. c. 3. §. 7. Quem dum accuratius inspicio, facile intellexi, nondum talem ab auctoris manu exiisse, qualem ille emissurus in publicum fuisset. Quippe et singula prima fuderat manus, tot mutatis additisque, ut nisi diligentiore calamo exarata typothetae tradi non possent, et multas animadversiones ut inchoatas et imperfectas notaverat Spaldingius ipse, non pauca denique textum et apparatum criticum comparanti occurrebant ejusmodi, quae iterum scribens emendasset vir omnium prope, quos novimus, accuratissimus. Haec igitur describendi, perficiendi emendandique operam ego susceperam, et, quo in opere primarium ille

vitae ſuae munus exegiſſet, id meis ipſius adjunxeram laboribus, qui neque deponi poſſent nec deminui; a quibus non ita multum ſuperfore otii videbam negotio, quod ſumma cum fide et religione exequi ipſa deceſſoris auctoritas cogebat. Mox illa inciderunt tempora, per quae conſtat maximorum minimorum negotiorum tenorem interruptum ſubſtitiſſe aliquamdiu. Plura non attinet afferre ad excuſandam tarditatem meam, qui, quod intra menſium aliquot ſpatium peracturum me ſperaſſem, nunc demum, inito quinto poſt Spaldingii obitum anno, peregerim.

Novi apparatus critici inde a tertii voluminis editione nihil editori acceſſerat praeter duo codices non adeo magni quidem pretii, quos tamen paratos negligere noluit. Quippe vir illuſtriſſimus et doctiſſimus H. F. de Diez, in cujus ditiſſimo rerum ad noſtras litteras pertinentium theſauro primas partes occupat ſupellex Santenii litteraria, quique hujus uſum bonis permittere in laude ſua ponit, Spaldingio inde tum libellum obtulit varias lectiones Quintiliani ex codice aliquo excerptas continentem, tum Florilegium ab antiqua manu in membranis ſcriptum, ſententiasque ex Latinorum ſcriptorum operibus collectas exhibens. Horum librorum alter, quem hoc ſigno *Exc. Sant.* no-

tavit Spaldingius, ignotas aliunde ſcripturas non offert, ſed ita fere cum codice Guelferbytano conſpirantes omnes, ut ex hoc ipſo eas manaſſe pro comperto prope habeam; alter, quem *Floril. Sant.* nominat Spaldingius, haud raro quidem ab omnium librorum ſcriptura recedit, ita tamen ut variationes ab illo ipſo, qui flores hos excerpſerat, aut ſedulo, quo rotundiores exirent ſententiae, aut neglectu etiam quodam admiſſas fere eſſe, facile appareat. Tamen, ut de hoc ipſo conſtaret, Spaldingii ſecutus exemplum diligenter inde ſingula et ipſe enotavi. Nam in ceteris quoque deceſſoris morem ſervavi: quem cum ipſe non ſatis explicuerit, paucis attingam. Nimirum ſtatuerat ab initio editionem dare communi tantum uſui aptam, quam tamen parvo, quem tum fors obtulerat, apparatu ita exornaret, ut poſſet inde augeri penus critica illa, quae apud Burmannum et Geſnerum proſtat. Hinc factum eſt, ut tam parca appareat in primo volumine notatio critica; quippe ex omnibus iis, quae Burmannus habet, nihil repetebat Spaldingius niſi quo ad conſtituendam confirmandamque ſuam ſcripturam opus videretur. Mox creſcente codicum copia, cum jam velut ſe invito criticam ſibi evadere editionem videret, quod tum utique ratio ſuadebat, fecit: memoratis ſuorum codicum lectio-

nibus, Burmannianos etiam, qui cum quaque concordarent, libros annotavit, ut ſtatim hic lectori conſuleretur; illas autem variationes a Burmanno Geſnerove jam notatas, quibus nova nulla auctoritas accederet, quarumque uſum perſpiceret nullum, in ſuam quoque editionem congerere detrectavit. Atque ad hanc plenitatem, quae quamvis lectori docto criticoque ſufficeret, non tamen futuris editoribus aut rerum antiquarum indagatoribus ſupervacuas illas redderet editiones, priora etiam volumina ſupplementis augere aliquando conſtituerat. Haec itaque nunc reſtat provincia, quam et ipſam mihi traditam ego tum quidem non recuſavi, nunc recuſare invitus cogor; quippe qui expertus nunc intelligam, quantum mihi natu jam grandiori ille labor temporis ſit conſumpturus, neque tamen omittere mea debeam, quae proprio ductus ſtudio dudum mihi in his litteris pro virili elaboranda propoſui. Hoc igitur opto, ut ex juvenibus idoneus aliquis huic ſuccedat operi, *quintumque*, quod ſtudioſi adhuc expectant, *volumen*, ſupplementa et indices complectens, digna et Quintiliano et Spaldingio cura perficiat. Cujusmodi viro apud me praeſto ſunt ex apparatu Spaldingii volumina aliqua codicum collationes continentia, editiones priores, chartaeque aliquot editoris,

praecipue autem ejusdem manu adſcriptae priorum tomorum exemplis notationes, in quibus permulta ſunt, quae hujus operis lectoribus invideri nullo modo debeant.

Illa vero conſilii, quod in primo operis volumine ſequebatur Spaldingius, diverſitas aliud etiam incommodum peperit, quod, quamvis non grave, mancam tamen aliquatenus univerſam viri optimi operam effecit. Nam cum ei ad manum non eſſent multae ex ſaeculi XVI editionibus, nec niſi admodum paucarum exiguus uſus factus eſſet in Burmanni et deceſſorum ejus commentariis, fieri non potuit, quin multis eum locis receptae ſeu vulgatae ſcripturae fons et ex alia in aliam transitus plane lateret. Neque tamen id admodum curabat Spaldingius in tali qualem tum parabat editione. Mox augeſcente vetuſtorum librorum numero cum accuratius exponendum eſſet de plurimis varietatibus, aucta eſt etiam ſenſim neceſſitas illi criticorum deſiderio ſatisfaciendi; quod tamen quomodo fieri poſſet, in tanta illius aevi editionum raritate non apparebat. Igitur etiam tum iis quas habebat opibus contentus Spaldingius, quoties mutatam aliquam inveniſſet jam antiquitus ſcripturam, id ſaltem ubique diligenter notavit, in quonam *ſuorum librorum* primo quaeque appareret. Sunt autem illi

libri ejusmodi fere, quos nihil primitus dare satis constat, ut Basil. 1541. Gryph. Stoer. Hunc defectum explere ego neque potui, neque, si potuissem, in tam exigua, quae mihi demandata fuerat, muneris parte operae pretium fuisset. Tenui itaque ad finem usque decessoris morem. Non tamen injuria a supplementorum illorum confectore requiretur, ut illarum, quibus ille caruit, editionum, de quibus prae ceteris indico Basil. I. (1527.), ed. Vidovaei (Paris. 1527. 1538.), Vascosani (Paris. 1538. 1549.), Ascensianam 1531. cum notis Philandri, et omnium maxime *Gallandianas* inde ab a. 1538., copiam sibi e Germaniae bibliothecis compararet. De *Codice* autem *Turicensi*, quod e Spaldingii ad Vol. I. praefatione constat, iterum moneo, collationem ab Ulrico factam incipere a tertio demum libro. Igitur cum Sulzbergeri libellus ibidem memoratus varietatem librorum 1 et 2 non plenam, sed hic illic tantum excerptam praebeat, illorum etiam plena parari debebit collatio.

Jam, quamvis omnia, quae sive augendis sive corrigendis Spaldingii ad priores libros commentariis inserviunt, supplemento illi reserventur commodius: non tamen alienum videtur, hic quaedam proferre, quae post obitum

illius ad me pervenerunt. In quibus primo loco illa pono, quae in locum quemdam primi libri meo quidem judicio ingeniofe pariter ac vere a fe notata mecum per litteras communicavit vir in hoc litterarum genere celeberrimus C. G. Schützius. Verba Quintiliani haec funt I, 1, 27. „Cum vero jam ductus (littera„rum) fequi coeperit (puer), non inutile erit „eas tabellae quam optime infculpi, ut per illos „velut fulcos ducatur ftilus. Nam neque er„rabit, quemadmodum in ceris (continebi„tur enim utrinque marginibus) neque ex„tra praefcriptum poterit egredi; et celerius „ac faepius fequendo certa veftigia formabit „articulos; neque egebit adjutorio manum „fuam manu fuperimpofita regentis." Ad haec cum Spaldingius annotarit, quid hoc *neque extra praefcriptum poterit egredi* differret ab illo *neque errabit*, dicere fe non poffe, effe tamen in omnibus codd.; offendiculum removit Schützius verbis fic diftinguendis: *Nam neque errabit, quemadmodum in ceris (continebitur enim utrinque marginibus neque extra praefcriptum poterit egredi), et celerius ac faepius fequendo certa veftigia formabit articulos.* In quibus poftremis neglectam a Spaldingio fcripturam, quam cum plerisque libris Cod. Turic. pro hoc

formabit exhibet, *firmabit*, unice veram esse monet idem Schützius, cum *firma* puero manus quaeratur, dum *certa* sequitur illa vestigia, istud autem *formabit* commodum sensum hoc loco non praebeat.

His duo subjungam loca feliciter, opinor, tentata a Gustavo *Sarpio* in libello, quem inscripsit *Analectorum ad G. L. Spaldingii M. Fabium Quinctilianum specimen. Halis* 1815. 8. Alter est 1, 9, 3. *Quod opus* (fabellas Aesopi variando exprimere) *etiam consummatis professoribus difficile qui commode tractaverit, cuicunque discendo sufficiet;* ubi *consummatis profectibus*, quos ille reponit firmatos ex altero loco 10, 5, 14. (*dum adolescit profectus, — — cum est consummatus*) suffragor plane, ablativos tamen potius quam dativos agnoscens. Verior etiam, si modo veri sunt gradus, in altero loco videtur conjectura, ubi cum vulgatum sit *ita arbos, labos, vapos etiam et clamos, ac lases aetatis fuerunt*, e varia lectione *et as* pro *aetatis* hanc ille extudit scripturam, *ac lases et asa fuerunt.* Quae ut merito laudamus, ita non possumus non monere, cetera quae libellus ille contineat, si levioris momenti nonnulla exceperis, ejusmodi esse omnia, ut virorum doctorum oculis subjecta valde miremur.

Nam quae vel grammaticam vel aliam ob caussam ad mutandum textum conjectata, aut quae eodem ex genere observata sunt, in iis plane desideramus subactum illud grammatici judicium, sine quo in his litteris effici nihil potest. Quod ne durius dixisse videar, ponam hic specimina quaedam. Velut, cum in his verbis (1, 1, 36.) *Prosequitur haec memoria* (sententiarum ad imitationem scribendi propositarum) *in senectutem, et impressa animo rudi usque ad mores proficiet*, satis dilucide a Spaldingio explicitis, Sarpius voce *usque* significari vult *semper* sive *per totam vitam*, in eoque usu confirmando Almelovenum et Spaldingium non veretur admonere Horatiani illius *tamen usque recurret*, alia se praeterire dicens exempla „quae sint ὅσα ψάμμαθός τε κόνις τε": qui si vel lexica inspexisset, prosariae orationis exempla nonnisi paucissima, si locos ipsos, nulla invenisset. Sed fac, ita Cicerones etiam et Quintilianos locutos esse: ne illud quidem attendit vir doctus, particulas *usque ad* sic junctas nullis machinis distineri posse. Paulo superius in ejusdem capitis §. 24. 25. Quintilianus litterarum nomina et seriem prius quam formas docere pueros vetat; obstare enim *hoc agnitioni earum, non intendentibus mox animum ad ipsos ductus, dum antecedentem*

memoriam ſequuntur. Haeſerat in extremis verbis Spaldingius diffiſus verae Gedoyni explicationi, quam in noſtro demum volumine ad 10, 7, 10. agnovit. Haerenti hic itidem Sarpio quis id vitio vertat? Sed quis ferat emendantem *dum antecedentem memoria ſequuntur*, et haec ita explicantem „dum ante„cedentem litteram memoria, nec ſequentem „intuitu ſequuntur"? Quod quid ſit, aut, ſi quid eſt, quomodo ex more illo litterarum nomina prius quam formas diſcendi enaſci queat, non facile aliquis dixerit; neque, quicquid eſt, deteriori illud oratione proferri potuit. Quale autem iſtud viri judicium eſt, cum in perverſiſſima illa loquendi forma 1, 4, 6. *quae* (muſica) *vel ſola omni ſtudiorum genere plus habeat operis quam oſtentationis*, facillimam certiſſimamque *in* ante *omni* inſerentium medelam reſpuit, et ablativum comparandi, quamvis ſtatim ſubjiciatur *quam*, agnoſcens hunc approbare conatur adhibito ablativo aeſtimandi, qualis eſt in hisce: „*una* „(*um Eine*) plures tribus antiquarunt, quam „juſſerunt", et „*uno die* (*um Einen Tag*) plus „vixi, quam vivendum fuit", ſimilibusque? Quid porro intolerabilius quam quod in difficili illo de cognominum origine loco 1, 4, 25., quem corruptum magis etiam corrupit,

posita post vocem *Scauri* majore interpunctione novum sensum ita inchoat: *Taliaque et ex casu nascentium: hinc Agrippa etc. erunt:* ut *taliaque* sit pro *talia quoque*, in quo securus utitur valde lubricis virorum doctorum ad Vell. 1, 8, 2. Flor. 4, 2, 95. disputationibus; quae ut alio adhibitae certissimae sint, sunt tamen a Quintiliano et ab hoc potissimum loco, ubi particula *et* intercedit, alienissimae. Quae singula ideo monuimus, ut appareret, virum hunc, qui multos fortasse antiquorum libros, quos perlegerit diligenter, acute inventis juvare queat, tamen qualem in hoc quidem opusculo cognovimus, neutiquam uni scriptori, certe non Quintiliano, toti sospitando idoneum esse, neque ab illo nos expectare, quae plurima adhuc post optimorum virorum curas in his libris expolienda supersint.

Ceterum quoniam de alio severe judicantem severius etiam de se ipso judicare oportet: eorum quidem, quae vel emendando vel explanando scriptori nostra attulit opera, censorem hoc loco inepte agerem ipse: illud tamen non possum reticere, cum alias, tum in hoc imprimis opere expertum me esse, quam parum sim latini sermonis peritus. Quippe saepius, ubi ex interiore sermonis scientia ap-

probari lectori judicium noſtrum debebat, ejusmodi aut parum aut nihil in promptu fuit; quin etiam nonnullis de locis tacendum omnino putavi, cum certi nihil ex mea aliorumve obſervatione ſuppeteret. Hanc porro inſcitiam ſatis vel dictio noſtra arguet ita negligens interdum, ut hic illic incuria fuderit, quae ſermonis norma et uſus reſpuat: illa tamen una cum typothetae mendis ejicere per locorum diſtantiam non licuit. Haec itaque aequorum lectorum judicio permitto, ex graviori tantum illo genere quaedam hic ſtatim corrigens, et alia ſimul vel a me vel ab amicis de locis quibusdam obſervata adjiciens. Nam longiora quaedam additamenta, quae ad Spaldingii tantum animadverſiones pertinent, *Addendorum* nomine inſcripta extremo ſubjunxi volumini, eoque in locis ipſis lectores relegavi.

12, 5, 12. *qui ſubito.* Monere debebam de anacolutho quod eſt in hoc *qui*, velut in priori etiam parte fuerit *alii ſunt*, *qui ſe — transtulerunt*: lene tamen illud videtur, ut voculam *qui* tentari nolim, per quam oratio, qui nunc ejus eſt tenor, neſcio quomodo melius videtur procedere.

12, 4, 2. in not. exeg. poſt verba *inſtar ſenum ſimus* adde: immo doctiores etiam, cum plura ſaecula hiſtoria complectatur, vita ſenis nonniſi unum.

12, 5, 1. *animi praestantia, quam.* Verissima videtur Heindorfii observatio scribere *quem* jubentis.

12, 6, 6. *tenerisque — nitentem.* Ipse nunc transeo in improbatam mihi antea sententiam, participiumque *nitentem* a verbo *niti* repeto. *Nititur* enim revera juvenis; sed *teneris* adhuc *viribus*, quae non sint operi paulo graviori suffecturae.

12, 9, 20. *idque est tutius stilo.* Plane dormitavi in hoc loco, quem ita cepi, quasi de cogitatione *stilo* juvanda loqueretur Qu. Sed ablativus *stilo* pendet a comparativo. Hoc autem dicit scriptor, quae cogitata tantum sint, facilius postea et omitti et alio transferri, quam quae stilo praeparata.

12, 10, 12. 13. *molliorem. Postea.* Continuanda haec erant media tantum distinctione interposita.

12, 10, 14. Non recte vel exiguam de verbo *concupierant* dubitationem expressi. Nam qui *concupivit* idem *cupit*, qui *concupierat* idem *cupiebat*. Inchoativa forma *concupiscebat* minus hic esset idonea.

12, 10, 25. *quia hanc ejus terrae fidem Menander eludit.* Ipsum Menandri locum indicavit mihi eruditissimus idem atque suavissimus senex, J. G. Schneider, prostantem inter fragmenta ex ejus Γεωργῷ, servatumque a Stob. Serm. 55.

Ἀγρὸν εὐσεβέστερόν γεωργεῖν οὐδένα
Οἶμαι. Φέρει γὰρ ὅσα θεοῖς ἄνθη καλά,

Κιττὸν, δάφνην· κριθάς τ' ἐὰν σπείρω, πάνυ
Δίκαιος ἀπέδωκεν ὁπόσας ἂν καταβάλω.

Quorum verſuum ultimum poſui ex emendatione Toupii in Epiſt. crit. p. 35. Lipſ. Paulo liberius autem Quintilianus, quod de ſuo agro dicit homo pauper in comoedia attica, in Atticam univerſam dilatavit.

12, 10, 49. *dum rem contineant.* Sero verior, quae mihi quidem videtur, loci emendatio occurrit, ut legamus *dum re continentur.* Nam illam quam de concinnitate movi difficultatem non magni eſſe momenti ſentio. Heindorfius conjecit *dum rem contingant,* quod meo commento minime poſtpono.

12, 10, 60. *ut amnis.* In nota pro *ipſe orator* ſcribere debebam *ipſe hic dicendi modus.*

12, 10, 64. *et copia verborum, atque.* Oblitus ſum obſervare, aut voculam *et* abjiciendam aut pro *atque* iterum ſcribendum eſſe *et;* niſi altius latet corruptela, cujus index eſt diverſa etiam ſcriptura in libris vetuſtis. In proximis autem haec quoque verba *hunc ut deum homines intuebuntur* diverſo charactere notare debebam: nam, ut monet Heindorfius, locis his Homericis alium Qu. immiſcuit ex Odyſſea Θ, 169 — 173. ubi ipſe Ulyſſes de homine facundo haec, Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.

12, 10, 68. In textu verſu ult. pro *iis* dare volui *his,* vulgata in not. crit. relegata. Vid. not. exeg.

12, 10, 76. *Luceat—haec.* Non animadverti, femininum hoc non habere quo referatur. Sed facilis medela: legendum enim *Luceant.*

12, 10, 79. *copia habet modum.* Heindorfius suspicatur fuisse *habeat;* non quod hic indicativus commodus non sit, sed quod non commode repetatur idem in seqq. *et nitor ille cultum virilem* cet. Verissima autem ejusdem est observatio in proximis distinctionem post *magna, sublimia,* cet. delere jubentis, ut, quod primo ubique loco positum est, instar subjecti sit: *magna erunt non nimia,* et sic porro.

12, 11, 3. *illa qualiacunque mala.* In gratiam nunc redeo cum Gedoyno, qui hoc uno nomine reprehendi debuit, quod vocem *qualiacunque* non expressit, in ipso sensu me oculatior. „Cependant on ne pouvoit pas lui „reprocher qu'il plaidât mal, mais seulement moins „bien." Hunc sensum non effecisset, nisi *mala* adjective et praedicati loco cepisset. Recte ille quidem. Sic pronomen *illa* transit in substantivi vicem, eique adhaeret hoc *qualiacunque,* non jam a pervulgata sua significatione recedens. „Neque illa in quibus deficiebat, qua„liacunque fuerint, erant mala, sed minora."

12, 11, 15. Vix intelligas quid velit nota mea critica. Pro *nostrum* repone *nostra scriptura.*

M. FABII QUINTILIANI
ORATORIAE
INSTITUTIONIS
LIBRI XII.

Errata.

Pag. 9. not. crit. v. 8. *inter* l. *iter.*
— 21. — — v. 2. l. Flor. cum Bern. *callidi.*
— 48. — — v. 12. *gratia* l. *grata.*
— 59. — — v. 14. ferre l. ferri.
— 138. not. exeg. *a.* v. ult. fortasse l. fortasse.
— 177. not. crit. v. 8. marg. l. margg.
— 199. — — v. 15. Goth. Voss. 1. 2. 3. l. Goth. 1. 2. Voss. 3.
— 203. not. crit. v. 13. $\overline{em}$ l. $\overline{cm}$.
— 243. — — v. 7. dele punctum post litteram *d.*
— 244. text. v. 5. pro (?) pone punctum.
— 354. not. crit. v. 12. quod l. quos.
— 394. text. v. 4. Non l. Nam.
— 409. not. crit. v. 6. displicit l. displicet.
— 437. text. v. paenult. Idemque l. Itemque.
— 441. not. exeg. *a.* v. paenult. his l. hic.
— 480. — — *b.* v. 4. aliqui l. alibi.
— 533. — — *b.* v. 9. potest l. possit.
— 544. — — *b.* v. 1. ille l. hoc.
— 551. not. crit. v. 16. Carol. l. Conrad.
— 555. not. exeg. *a.* v. 23. Carolus l. Conradus.
— 571. not. crit. v. 4. post *quotisque* ins. pro *quou·que.*
— 582. — — v. 18. monstrent l. monstrant.
— 585. — — v. 6. *eam* l. *eum.*
— 586. not. exeg. *b.* v. 1. Ex l. En.
— 603. — — *b.* v. 11. hic l. his.
— 627. not. crit. v. 9. correctio l. scriptura.
— 663. — — v. ult. *exclamabit* l. *exclamavit.*
— 667. — — v. 8. appareat l. apparet.

ARGUMENTUM LIBRI X.

De Legendis Auctoribus C. 1. — 4 *Facilitas paratur scribendo, legendo, dicendo.* — 14 *Copia verborum paranda; sed cum judicio; quod fit audiendo et legendo.* — 15 *eadem via exempla quoque dicendi accipimus.* — 19 *quid auditio praestet;* — 20 *quid lectio,* — 22 *qui et quomodo legendi:* — 24 *orationes et contrariae et pro eadem causa diversae.* — 26 *Cautum judicium in optimis etiam scriptoribus adhibendum.* — 30 *Usus poetarum,* — 34 *historicorum,* — 36 *philosophorum.* — 46 *De lectione veterum et novorum in universum.* — 51 *Poetae. Homerus.* — 52 *Hesiodus.* — 53 *Antimachus.* — 54 *Panyasis. Apollonius,* — 55 *Pisander, Nicander, Euphorion, Tyrtaeus.* — 58 *Callimachus. Philetas.* — 60 *Archilochus.* — 61 *Pindarus.* — 62 *Stesichorus.* — 63 *Alcaeus.* — 64 *Simonides.* — 66 *Aristophanes, Eupolis, Cratinus. Aeschylus.* — 68 *Sophocles, Euripides.* — 72 *Menander, Philemon.* — 73 *Historici. Thucydides. Herodotus.* — 75 *Theopompus, Philistus, Ephorus, Clitarchus, Timagenes.* — 76 *Oratores. Demosthenes.* — 77 *Aeschines. Hyperides.* — 78 *Lysias.* — 79 *Isocrates.* — 80 *Demetrius Phalereus.* — 81 *Philosophi. Plato.* — 82 *Xenophon.* — 83 *Aristoteles. Theophrastus.* — 84 *Stoici.* — 86 *Romani Poetae. Virgilius.* — 87 *Macer. Lucretius. Varro Atacinus.* — 88 *Ennius. Ovidius.* — 89 *Cornelius Severus.* — 90 *Valerius Flaccus. Salejus Bassus. Rabirius. Pedo. Lucanus.* — 92 *Domitianus Caes.* — 94 *Tibullus, Propertius, Ovidius, Gallus. Lucilius, Horatius, Persius.* — 95 *Varro.* — 96 *Iambographi et Lyrici: Catullus, Bibaculus, Horatius, Caesius Bassus.* — 98 *Accius. Pacuvius. Varius. Ovidii Medea. Pomponius Secundus.* — 100 *Plautus, Caecilius, Terentius, Afranius.* — 104 *Historici. Sallustius. Livius. Servilius Nonianus. Aufidius Bassus.* — 112 *Oratores. Ci-*

cero. — 113 *Pollio. Messala.* — 114 *Jul. Caesar.* — 115 *Coelius. Calvus.* — 117 *Ser. Sulpicius. Cassius Severus.* — 118 *Domitius Afer. Julius Africanus.* — 119 *Trachalus. Vibius Crispus.* — 122 *Julius Secundus.* — 124 *Philosophi. Cicero. Brutus. Celsus. Plancus. Catius.* — 131 *Seneca.* C. 2. *De Imitatione.* — 3 *Imitatio necessaria;* — 13 *nec tamen satis imitari; contendendum etiam ad melius faciendum.* — 18 *judicio opus, ne omnia imitemur, et ne in pejus vertamus.* — 21 *vires etiam consulendae.* — 26 *suo quodque loco imitandum.* — 28 *Imitatio non fit in verbis tantum.* C. 3. *De scribendo.* — 4 *Utilitas.* — 10 *scribendum cum mora et diligentia;* — 15 *neque tamen nimia morositate;* — 17 *sed ratione adhibita.* — 22 *non dictandum.* — 30 *Secretum studiis quaerendum: lucubratio.* — 33 *Ceris optime scribitur.* C. 4. *De Emendando.* C. 5. *Quae scribenda.* — 3 *Vertenda Graeca in latinum.* — 9 *Latina etiam convertenda et varianda.* — 13 *Quaestiones, θέσεις; loci communes.* — 16 *Declamationes. Dialogi. Carmina.* 20 *In veris causis exercendum.* — 23 *Ratio declamationum.* C. 6. *De cogitatione.* C. 7. *De facultate dicendi ex tempore:* — 4 *quam necessaria:* — 23 *quomodo paretur:* — 35 *quomodo conservetur.*

Errata.

Pag. 9. not. crit. v. 8. *inter* l. *iter*.
— 21. — — v. 2. l. Flor. cum Bern. *callidi*.
— 48. — — v. 12. *gratia* l. *grata*.
— 59. — — v. 14. ferre l. ferri.
— 138. not. exeg. *a*. v. ult. fortaste l. fortasse.
— 177. not. crit. v. 8. marg. l. margg.
— 199. — — v. 15. Goth. Voss. 1. 2. 3. l. Goth. 1. 2. Voss. 3.
— 203. not. crit. v. 13. *em* l. *cm*.
— 243. — — v. 7. dele punctum post litteram *d*.
— 244. text. v. 5. pro (?) pone punctum.
— 354. not. crit. v. 12. quod l. quos.
— 394. text. v. 4. Non l. Nam.
— 409. not. crit. v. 6. displicit l. displicet.
— 437. text. v. paenult. Idemque l. Itemque.
— 441. not. exeg. *a*. v. paenult. his l. hic.
— 480. — — *b*. v. 4. aliqui l. alibi.
— 535. — — *b*. v. 9. potest l. possit.
— 544. — — *b*. v. 1. ille l. hoc.
— 551. not. crit. v. 16. Carol. l. Conrad.
— 555. not. exeg. *a*. v. 23. Carolus l. Conradus.
— 571. not. crit. v. 4. post *quotisque* ins. pro *quousque*.
— 582. — — v. 18. monstrent l. monstrant.
— 585. — — v. 6. *eam* l. *eum*.
— 586. not. exeg. *b*. v. 1. Ex l. En.
— 603. — — *b*. v. 11. hic l. his.
— 627. not. crit. v. 9. correctio l. scriptura.
— 663. — — v. ult. *exclamabit* l. *exclamavit*.
— 667. — — v. 8. appareat l. apparet.

LIPSIAE,

IMPRESSIT FRID. CHRIST. GUIL. VOGELII.

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER DECIMUS.

I. 1. Sed haec eloquendi praecepta, sicut cogitationi sunt necessaria, ita non satis ad vim dicendi valent, nisi illis firma quaedam

Inscriptio hujus libri in Turic. Flor. Guelf. haec: *De copia verborum. Quae legenda. Qui graecorum maxime legendi* (postremum sic Guelf. et a sec. manu Turic.; reliqui duo *elegendi*). *Qui Romanorum. De imitatione. Quomodo scribendum. Quomodo emendandum.* (Turic. *enim dandum*) *Quae maxime scribenda. De cogitatione. Quomodo ex* (Guelf. et a sec. manu Turic. *et*) *temporalis* (Turic. *tempora vel*) *facilitas* (Guelf. *facultas*) *paretur et continuatur* (Turic. a sec. manu *continuetur*. Guelf. *continetur*. lege: *contineatur*. vid. 10, 7, 18. 24.). Nihil horum in excusis, nec ullus praeterea codex auctor eorum memoratur, nisi quod in illis *de copia verborum* exc. Gibs. Obr. Gesn., nec e Camp. quidquam notavi. Caret inscriptione et Goth.

1. *cogitationi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Tarv. cum Jens. Reliqui *cognitioni*, jubente etiam Regio, sed dant Goth. Vall. Camp. Languet. Sic 10, 5, 19. *cognitioni* Steph. pro *cogitationi*. *firma quaedam.* Turic. Flor. *forma quadam.* Ille a sec. manu, Guelf. Exc. Sant. Camp. *formae quaedam* cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reposuit

1. De hac proprie disputat c. hujus libri 6. Nos hodie *meditationem* dicimus, et noster 4, 5, 2. „nihil *cogitati praemeditati*que". Cf. et 2, 11, 4. Opponit *vim dicendi* huic cogitationi.

facilitas, quae apud Graecos ἕξις nominatur, accesserit: ad quam *scribendo* plus, an *legendo*, an *dicendo* conferatur, solere quaeri scio. Quod esset diligenti nobis examinan- 87 dum cura, si qualibet earum rerum possemus 2 una esse contenti. Verum ita sunt inter se connexa et indiscreta omnia, ut, si quid ex his defuerit, frustra sit in ceteris laboratum. Nam neque solida atque robusta fuerit unquam eloquentia, nisi multo stilo vires acceperit: et citra lectionis exemplum labor ille,

nostrum Regius e §. 59. ubi Turic. item *formam*, Flor. Guelf. rectam scripturam. ἕξις. Turic. *ex his*, a sec. manu *lexis*, et sic Flor. Guelf. (hic graec. litt.) Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. *accesserit: ad quam.* Sic Guelf. Goth. Exc. Sant. Jens. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. cum Voss. 2. Alm. et edd. ante Locat. quae cum reliquis omittit *ad*, expungente Regio. Sed Turic. Flor. *accesserat ad q.* Ille a sec. manu *accesserit.* *conferatur.* Turic. Flor. *conferuntur* cum Alm. Sed Guelf. *consequantur.* Tarv. *consequemur.* Reliqui *consequamur.* Nostrum e conjectura. *Plus* igitur capiebant pro *magis*; an jungebant gerundiis istis, ut *plus scriberetur* cet.? Hoc quidem contortum, illud non latinum.

diligenti nobis. Ita Camp. Andr. Ald. Bad. uterque et aliquot ap. Burm. edd. Reliqui *diligentius nobis*, facili corruptela. *ex. cura, si.* Sic Turic. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Bodl. Bal. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Obr. Aliquot horum incidunt ante *cura*, ut ea regat genitivum; male. Turic. (a pr. man.) Flor. *ex citra si* cum Alm. Reliqui omittunt.

2. *sunt inter.* Turic. Flor. *sint inter.* *quid ex his defuerit.* Turic. *qui flex h. d.* a sec. manu *qui flexus vel hisdem defuerint*, ut et Guelf. nisi quod sine *vel* et quod *iisdem*, cum Bodl. Voss. 2. Jens. (err. Gesn.) et edd. ante Basil. Sed Camp. *qui flexus hisdem d.* Flor. *qui flexus his defuerint* et sic Goth. (err. Gesn.) *atque rob.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ac r.* An fuit *aut rob.*?

carens rectore, fluit: qui autem ſcierit, quo quaeque ſint modo dicenda, niſi tamen in procinctu, paratamque ad omnes caſus, habuerit eloquentiam, velut clauſis theſauris incubabit. Non autem ut quidque praecipue 5 neceſſarium eſt, ſic ad efficiendum oratorem maximi protinus erit momenti. Nam certe cum ſit in eloquendo poſitum oratoris officium, *dicere* ante omnia eſt; atque hinc initium ejus artis fuiſſe manifeſtum eſt; proximam deinde *imitationem*, noviſſimam *ſcri-*

qui autem ſcierit. Turic. (a prima manu) Flor. *autem qui ſcivit.* Guelf. *q. a. ſciunt.* Apud Riccium textus ita exhibetur: *fluitabit. Etiam qui ſciet*, monente etiam Landſidelio *fluitabit* praeſtare prae illo *fluit.* Ex his indiciis ſcribam *fluitat* (ſ. *fluitabit*)*: et qui ſcierit.* Ita concinnius etiam *neque — et — et —.* *quo quaeque ſint modo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.). *quo quaeque modo ſ.* Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. *quae quoque ſ. m.* Turic. (a m. pr.) Flor. Reliqui *quo ſint quaeque m.*

tamen. Sic Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. et Ricc. Reliqui *tanquam.* *paratamque.* Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. Reliqui *paratam quidem.*

clauſis theſauris. Flor. *clauſos theſauros.*

5. *quidque.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quicquid* cum Alm. Sed Goth. *quicque* (err. Gesn.).

2. *fluit.* Obſervat Gesn. hoc dici pro *fluitando, fluctuando* et ponit exempli loco Martial. 4, 66, 14. „Nec merſa eſt pelago, nec fluit ulla ratis", quae ſane fracta intelligitur, ut lacerae ejus tabulae fluitent per undas. Subit tamen dubitatio, an hic quoque *fluitat* noſter ſcripſerit, ſicuti eſt 7 praef. 3. loco plane gemino. Cf. not. crit. Etiam in theſauro ſuo Gesn. hoc uno *fluendi* ſic uſurpati exemplo defungi cogitur. Forcellinus ipſum quoque ignorat. Similius quid noſtro habet 9, 4, 129.

clauſis theſauris incubabit. cf. Georg. 2, 507. *defoſſoque incubat auro.*

5. *imitationem.* Apparet loco ipſo, quo hoc ponitur,

4 *bendi* quoque *diligentiam*. Sed ut perveniri ad ſumma, niſi ex principiis non poteſt: ita procedente jam opere minima incipiunt eſſe, quae prima ſunt. Verum nos non, quomodo inſtituendus orator, hoc loco dicimus: nam id quidem aut ſatis, aut certe uti potuimus, dictum eſt: ſed athleta, qui omnes jam per-

4. *perveniri.* Turic. Flor. *pervenire.* *ad ſumma.* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) *ad ſummam* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Cf. 1 Pro. 20. 10, 4, 9. *jam opere minima.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Tarv. Jenſ. *j. o. jam m.* Expunxit Regius. An fuit *procedente etiam opere jam m.?* *quomodo inſtituendus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *ſit.* *ſed athleta.* Turic. *ſ. adhleta.* Flor. *ſ. adleta* cum Alm. a ſec. manu uterque *ſ. ut a.* et ſic reliqui omnes et ſcripti et excuſi ante Ald. acc. Bad. Ille cum reliquis *ſ. ut athletam.* *omnes.* Sic Baſil. *omnis* Turic. Flor. Sed a ſec. manu uterque *omnia* cum reliquis.

intelligi debere *lectionem;* quae quomodo comprehendi poſſit et ſignificari *imitatione,* fateor me parum aſſequi. Nec quisquam haeſit in loco. Fortaſſe conſuetudine frequentatum fuit, ut, cum imitationis cauſa ſusciperetur lectio optimorum ſcriptorum, ipſa quoque haec tractandi libros induſtria imitatio appellaretur. Ita opus illud Dionyſii Hal. quo veterum oratorum judicia proponit, cujusque nonniſi aliquot partes reliquae factae ſunt, inſcriptum fuiſſe videtur *de imitatione,* quo indice memoratur a Scholiaſte Hermogenis τὸ περὶ μιμήσεως. Vid. Taylori Lectt. Lyſ. p. (Rsk.) 162.

4. *quomodo inſtituendus.* Quod recentiores hic neceſſario interponere ſibi viſi ſunt *ſit,* differtur et poſt *praeparandus* demum comparet; quanquam duriore hyperbato, ſed quo brevitatem et acumen quaeſierit noſter.

omnes — numeros. Palaeſtrici *numeri* iterum dicuntur a noſtro 12, 2, 12. cf. 9, 4, 8. item 2, 8, 13. ubi poſitus Senecae locus praeter *nexus* „magni luctatoris" etiam *numeros* habet. Adde Juvenal. 6, 249. ubi femina „*omnes* implet *numeros*" palaeſtricos, cui loco non male Forcellinus confert alterum ejusdem 5, 122., in quo ſtructorem menſae „volanti cultello" et „chi-

didicerit a praeceptore numeros, quo genere exercitationis ad certamina praeparandus ſit. 878 Igitur eum, qui res invenire et disponere ſciet, verba quoque et eligendi et collocandi rationem perceperit, inſtruamus qua ratione, quod didicit, facere quam optime, quam

numeros, quo. Sic Baſil. (ex Philandri, ut videtur, conjectura) cum Ricc. *num muro quae* Turic. (a pr. m.). *numeroque* Flor. Reliqui *nimirum quo.* Gallaeus (cf. 2, 11, 4. 6, 3, 47. 9, 4, 135.) gloſſam accuſat *nimirum — praeparandus ſit.* Burmannus *nimirum* gravatur; rectiſſime. Ceteri acquieſcunt. Satisfactum ſpero noſtra ſcriptura Morgenſternio, qui codd. deſtitutus probabilem eruerat ſuo ingenio rationem: „ſed ut *athleta*, qui omnia jam perdidicerit, a praeceptore eruditur, quo — praeparandus ſit; ita" cet.

genere exerc. Turic. Flor. Guelf. inſerunt *et.*

Igitur eum. Sic Turic. a pr. m. Flor. Baſil. cum Alm. Gryph. (1536.). Priores quidem duo capitis prope incipientis modo dirimunt ab antecedentibus. Reliqui *ita eum*, reſpiciendo ad *ut* ſuum ante *athlet.* *eligendi.* Turic. Flor. *elicendi* (cf. 5, 14, 29. 9, 2, 97. 9, 4, 113.).

qua ratione, quod didicit. Turic. Flor. Guelf. Camp. *qua in oratione quod* (ita pronomen Turic. *quam* Flor. *quae* Guelf. Camp. cum Turic. ſec. manu et reliquis) *dicere* cum Bodl. Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. niſi quod *quae in or.* Gryph. Baſil. Sed noſtrum jam Vaſcoſa. 1542. fol. et aliquot ap. Burm. Poſui *quod did.* pro reliquorum *quae d.* cum Philandro et Turicenſi. *optime, quam.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui inſerunt *et.* Guelf. *quam optime* omittit.

ronomonta" ſecare altilia dicit, „donec peragat dicta magiſtri Omnia." *Numeros* rectiſſime hic et legunt et interpretantur praeceptores noſtrates Melanthon, Velcurio, Stigelius in ed. Riccii.

verba — perceperit. Accuſativum in *verba* cave referas ad *perceperit*; pendet ille a gerundiis *eligendi*, quo omnis elocutionis doctrina demonſtratur, et *collocandi*, quo compoſitionis. Eleganter enim totum operis ſui tractatum comprehendit hisce: „qui — ſciet — perceperit."

inſtruamus. Non opus eſt cum Gallaeo hic reponere *inſtituamus* (quo ipſo ingrata

5 facillime possit. Num ergo dubium est, quin ei velut opes sint quaedam parandae, quibus uti, ubicumque desideratum erit, possit? Eae
6 constant *copia rerum ac verborum*. Sed res propriae sunt cujusque causae, aut paucis communes: verba in universas paranda: quae si in rebus singulis essent singula, minorem curam postularent: nam cuncta sese cum ipsis protinus rebus offerrent. Sed cum sint aliis alia aut magis propria, aut magis ornata, aut plus efficientia, aut melius sonantia, debent esse non solum nota omnia, sed in promtu, atque, ut ita dicam, in conspectu, ut, cum

5. *Num*. Camp. *Non* cum Goth. et edd. ante Burm. Nostrum et Turic. Flor. Guelf. cum Alm. cf. 5, 10, 102.
parandae, quibus. Turic. Flor. Guelf. *paranda e quib.* cum Goth. Jens. *parandae e q.* Ald. *uti, ubicunque*. Turic. *ubique cumque*. Flor. Guelf. Camp. omittunt *uti* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. *possit? Eae constant*. Turic. Flor. *posite constantia*. Ille a sec. manu *possit e* („vel *est*" additur a conferente) *constantia*, hic idem, sed *posit* una S. Cum Turicensis sec. manu Guelf. ut et Goth. sed Voss. 2. *p. est constantia*. Camp. *p. occurrere constanti*. Ald. *p. ei occurrere* (absque *const.*). Jens. *p. ei constare* cum edd. ante Basil. Hoc ut rotundius malit Burm. omisso *uti*, et cum *e* ante *quibus*. Sed destituit gravitatem praecipientis, quae prodit se in ingressu illo loci universi: *Eae constant*.
6. *si in rebus*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui omittunt *in*, suadente jam Regio. *Sed res — offerrent* om. Guelf. *minorem curam*. Flor. (a pr. m.) *in aurem coram*. Alm. *Maurem coram*. cf. prooem. tert. vol. p. V. *offerrent*. Turic. (a pr. m.) *offerent*. Goth. *offerunt*. *atque, ut*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) inserunt *id*.

sit repetitio verbi quod erat modo in *instituendus*); si *instruamus qua ratione* dictum accipias pro *ea ratione instruamus qua*. cf. de *instr*. 8, 6, 2.

ſe judicio dicentis oſtenderint, facilis ex his optimorum ſit electio. Et quae idem ſignificarent ſolitos ſcio ediſcere, quo facilius et occurreret unum ex pluribus, et, cum eſſent uſi aliquo, ſi breve intra ſpatium rurſus deſideraretur, effugiendae repetitionis gratia

7. *Et quae idem ſignificarent.* Turic. Flor. (a pr. m.) *e. q. i. ſignificarentur.* Camp. *e. q. i. ſignificent.* Nobiscum faciunt Guelf. Goth. Vall. Voſſ. 2. item Alm. niſi quod *et* omittere narratur, me quidem incredulo, cum edd. ante Baſil. ſed Bad. ſec. *At q.* cet. Mox, e Philandri, opinor, conjectura, *Equidem ſcio quosdam collecta quae idem ſ. vocabula.* *ſolitos ſcio ediſcere.* Turic. *ſolitos ediſcere* (a ſec. m.) *ſolitos edicere.* Flor. *ſolito ſe diſcere.* (a ſec. facit cum Turicenſis prima.) Guelf. *ſolitos ſe dicere.* Camp. *ſoliti ſaepe dicere.* Goth. *ſolitos ſaepe dicere* cum Voſſ. 2. Vall. Ald. Sed Jenſ. *ſolitos ſcio dicere* cum rell. ante Bad. qui (in utraque) *ſolitos ſcio diſcere.* Reliqui hinc cum Turic. eximunt *ſcio,* quod ſupra poſuerant. Nihil facilius quam hinc excidiſſe *ſcio.* [Vid. infra Addenda.] *occurreret.* Camp. *occurrat* cum Ald. *eſſent uſi.* Turic. *eſſent uſui.* Flor. Guelf. Camp. (hic *et* quoque omittit poſt *plur.*) *eſſet uſui* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (quanquam e duobus poſtremis *eſſet* non affertur) et edd. ante Baſil. *aliquo.* Camp. *aliquid.* Goth. *aliquod* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *ſi.* Camp. omittit cum Goth. *ſpatium.* Turic. Flor. Guelf. *ſemet ipſum* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui cum hoc et Bad. ſec. *ſemet ipſos.* Sed Badius noſtrum ex ſuperſcripta correctione Vallenſis. Qui vetuſtam ſcripturam tueri cupiat, ut ſit vocabulum poſt ſe prius poſitum rurſus ponendum, et modo pro *breve* legatur *brevi*; nunquam tamen probabit *intra* ſic poſſe dici pro *poſt.* Vera igitur cenſenda emendatio et mira corruptela interim notanda. Unus Bad. ſec. poſt *intra* de ſuo addit *tempus* cum marg. Vidovaei. *deſideraretur.* Turic. Flor. *deſideratur* cum Goth. Jenſ. et edd. ante Ald. Sed Bad. pr. *deſideretur.* Camp. Ald. *conſiderant.* Bad. ſec. *conſiderarent* cum marg. Vidov.

ſumerent aliud, quo idem intelligi poſſet. Quod cum eſt puerile et cujusdam infelicis operae, tum etiam utile parum: turbam enim modo congregat, ex qua ſine discrimine occu-
8 pet proximum quodque. Nobis autem *copia cum judicio* paranda eſt, vim orandi, non circulatoriam volubilitatem ſpectantibus. Id autem conſequemur *optima legendo atque audiendo.* Non enim ſolum nomina ipſa rerum cognoſcemus hac cura, ſed cui quod-

quo idem. Turic. Flor. Guelf. *quod i.* cum Jenſ. *quod* (absque *i.*) Camp. *poſſet.* Camp. *poteſt:* item *ſumunt* modo pro *ſumerent.* *turbam enim.* Turic. Flor. (hic a ſec. man.) Guelf. (poſteriores diviſim) *turbamentum* cum Palat. Gebhardi, unde iis eruit *purgamentum*, amator talium, recte notante Burmanno, cui eadem de homine ſentit fratris filius ad Prop. 1, 1, 11. Cf. 10, 7, 26. Inde erant *cenuriones* illi 4, 2, 124. Flor. *turba amen.*

8. *volubilitatem.* Turic. Guelf. Camp. *voluptatem* cum Bodl. Bal. et edd. ante Baſil. Noſtrum huic in Vall. ſuperſcriptum narrat Badius, ſed vindicant Flor. Goth. item, ut ſuſpicor, Alm. *conſequemur.* Flor. Guelf. Camp. *conſequimur* cum Alm. Colb. Voſſ. 2. (ſed Goth. *ſequimur*) Vall. Jenſ. Tarv. *enim ſolum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (err. et tac. Gesn. etſi Goth. *ſola*) cum edd. ante Baſil. Reliqui *ſ. e.* *cui quodque loco ſit*

7. *infelicis operae.* cf. 8. Pro. 28. et 11, 2, 49. „haec rara infelicitas."

occupet. Poteſt quaeri, quod ſit verbi ſubjectum? Oratorem fortaſſe rectiſſime intelliges, ut ſit ἀπὸ κοινοῦ dictum et quaſi pro *occupes.* Nam ut artificium illud ipſum, quod puerile dixerat parumque utile, hic ſubjecti adhuc loco ſit, nemo probabit; quanquam eſt ſane in *congregat.* Fuit cum *proximum quodque* nominativum interpretarer, et *occupet* pro *occurrat, praeveniat.* Sed hoc inſolens nec perſpicuum.

8. *ſpectantibus.* An *ſectantibus?* cf. 8, 5, 25. Sed hic minus neceſſaria videtur mutatio; ſimile noſtro 5, 12, 22.

que loco ſit aptiſſimum. Omnibus enim fere 9 verbis, praeter pauca, quae ſunt parum verecunda, in oratione locus eſt. Nam ſcriptores quidem iamborum veteriſque comoediae etiam in illis ſaepe laudantur: ſed nobis noſtrum opus interim tueri ſat eſt. Omnia verba, exceptis de quibus dixi, ſunt alicubi optima: nam et humilibus interim et vulgaribus opus, et quae nitidiore in parte videntur ſordida, ubi res poſcit, proprie dicuntur. Haec ut 10

aptiſſimum. Turic. Flor. *quod quoque locis ita petiſſimum.* Ille a ſec. man. *q. q. l. i. potiſſimum.* Guelf. *quid quoque loci ſita potiſſimum.* In pronominibus varie erratur.

9. *ſcriptores quidem iamb.* Sic Flor. Baſil. Gryph. Gibs. Obr. Burmanni aliquot et Bipont. Omittunt *quidem* Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *ſ. quidam i.* *interim tueri ſat.* Turic. (a pr. m.) *inter inveteris at.* Flor. *item in veteris at.* Hic a ſec. *item in veteri ſat.* Baſil. pro *interim tueri* non ſine ratione aliqua *intueri;* cf. 5 Pro. 4. Sed *ſat* Turic. Flor. Guelf. Reliqui *ſatis.* cf. 8, 3, 53. *nam.* Turic. Flor. Guelf. omittunt cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Facillime excidebat. *vulgaribus opus.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſt:* Ald. hoc poſt *opus.* *nitidiore.* Sic Baſil. Gryph. (1536.). Sed Turic. *tidiorem.* Flor. *tediorē,* ſubjecta mox *a* ab alia manu. Ex Alm. *tidiore.* Guelf. *utiliore* cum Bodl. Bal. et edd. ante Ald. niſi quod Camp. *occultiore.* Reliqui *cultiore* cum Goth. Voſſ. 2. cf. 8, 3, 16.

9. *quae ſunt parum verecunda.* cf. 8, 3, 38 ſeq.

ſcriptores — iamb. Quatenus phallica continentur iambis, et illa Archilochi et Hipponactis rabies proprium habet iambum, quem vel ex Horatianis epodis novimus, quam ſit pudicus.

interim tueri. vid. not. crit.

nitidiore in parte. cf. §. 33. „vel hiſtorico — natura.“ 44. „*nitidi — generis — amatores.*“

ſciamus, atque eorum non ſignificationem modo, ſed formas etiam menſurasque norimus et, ubicunque erunt poſita, an conveniant, niſi multa lectione atque auditione aſſequi nullo modo poſſumus; cum omnem ſermonem auribus primum accipiamus. Propter quod infantes a mutis nutricibus juſſu regum in ſolitudine educati, etiamſi verba quaedam 88 emiſiſſe traduntur, tamen loquendi facultate 11 caruerunt. Sunt autem alia hujus naturae, ut idem pluribus vocibus declarent, ita ut nihil ſignificationis, quo potius utaris, interſit: ut *enſis* et *gladius:* alia, quae etiamſi propria

10. *ſciamus.* Flor. *ſcimus.* *et, ubicunque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Baſil. niſi quod Bad. ſec. *ut et u.* Reliqui *ut u.* *an conv.* Sic Camp. Reliqui omittunt *an.* *atque auditione.* Camp. *aut a.* cum Obr. *nullo modo.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *non*, quod ipſum omittit Guelf. *poſſumus.* Turic. Flor. *poſſimus.* *omnem.* Turic. Flor. *omne mi.* Ille a ſec. man. *omne enim.* Guelf. *omnem enim* cum Baſil. Quid lateat non exputo.
caruerunt. Turic. Flor. *caruerint.*

11. *declarent.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *declarant.* *alia, quae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliave.*

10. Recte hic Regius admonet Pſammetichi regis paſtori tradentis infantes, caprino ubere nutriendos, qui mox *becos* pronunciant; apud Herod. 2, 2. add. Schol. Apollon. 4, 262. Lutat. in Statii Theb. 4, 275. et Claudian. in Eutrop. II, 251 — 54. Cujus hiſtoriae cum memor hic profecto fuerit Qu. ſuſpicor *mutas nutrices* dictas ab eo eſſe pro beſtiis. Cf. 1, 10, 7. Gesnerus hic „Notum cete„roquin eſt“ ait „ſurdos a „natura ob id ipſum mutos „eosdem eſſe, quod loquentes „alios non audiant: idemque „accidere, ſi qui ſint, θηριο„θρέπτοις.“

rerum aliquarum sint nomina, τροπικῶς quasi tamen ad eundem intellectum feruntur, ut *ferrum* et *mucro*. Nam per abusionem *sicarios* etiam omnes vocamus, qui caedem telo quocunque commiserint. Alia circuitu verborum plurium ostendimus: quale est, *Et pressi copia lactis*. Plurima vero mutatione figuramus, *Scio*, *Non ignoro*, et, *Non me fugit*, et, *Non me praeterit*, et, *Quis nescit?* et, *Nemini dubium est*. Sed etiam ex proximo mutuari licet. Nam et *intelligo*, et *sentio*,

12

13

quasi. Sic Jens. Tarv. *quare* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Sed edd. reliquae ante Bad. sec. (acc. Basil.) hoc ponunt post *tamen;* male; praeter Camp. qui omittit cum ceteris. *tropicos* autem latt. litt. mei codd. et aliquot edd. vett.

12. *commiserint. Alia.* Turic. Flor. *commiserit in talia;* a sec. m. ille *commiserint talia*, hic *commiserit talia.* Postremum vocab. sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius et repositum nostrum jam in Vall.

fugit, et, Non. Sic Turic. Flor. Reliqui omittunt *et.*

Quis. Turic. Flor. Guelf. *qui* cum Goth. Voss. 2.

nescit? et. Flor. (a pr. m.) *nescite.* Reliqui omittunt *et.*

13. *licet.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *libet.* Quamvis praeclari auctores non persuadent.

11. τροπικῶς *quasi.* Neque enim jam verus tropus in hisce agnoscitur usu nimium vulgatis.

feruntur. Mire dictum; malim *referuntur* vel *vertuntur*, et praestet conjunctivus in verbo.

ferrum et mucro. cf. 8, 6. 20.

12. *Nam — sicarios.* Cave ad proximam sententiam referas *nam.* Interjacet alia, sed suppressa et facile a legente subaudienda. cf. ad 2, 11, 7. 9, 4. 84.

Et pressi. Virg. Ecl. 1, 81.

13. *ex proximo.* Non modo, quae significent eadem, verba possunt sibi invicem succedere, sed etiam in quibus levis est significationis differentia. Hoc enim est *ex proximo*. Locum non intellexit Gedoynus.

et *video*, saepe idem valent, quod *scio*. Quorum nobis ubertatem ac divitias dabit lectio, ut non solum quomodo occurrent, sed etiam 14 quomodo oportet, utamur. Non semper enim haec inter se idem faciunt: nec sicut de intellectu animi recte dixerim, *video*, ita de visu oculorum, *intelligo:* nec ut *mucro* gladium 15 sic *mucronem* gladius ostendit. Sed ut copia verborum sic paratur, ita non verborum tantum gratia legendum vel audiendum est. Nam 88

ut non. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *his.* *occurrent.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *occurrerint.* *oportet.* A Gryphio inde ante Gesn. edd. *oporteat.*

14. *visu.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *usu* cum Alm. Goth. Voss. 2. Per se quidem potius est, sed hic ob relationem ad „*intellectum* animi“ praestare videtur nostrum.

15. *copia v. sic paratur.* Turic. (a sec. quidem manu *sit*) Flor. *copiosus v. sic paratus*, mox et Guelf. Camp. nisi quod *sit*, cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Error orsus a *paratus*, qualia menda sunt frequentissima (cf. 8, 3, 3. 9, 4, 125. item hic §. 21.); cui primitus accommodatum *copiosus*, mox etiam *sit*, pro quo *sic* in vett. lacinia quasi remansit, per quam ex fuga retraheretur vera scriptura, a Philandro haud dubie, ut multa, velut hic §. 4, praeclare restituta.

14. *inter se idem faciunt.* i. e. possunt impune reciprocari.

visu oculorum. cf. not. crit.

mucronem gladius. „Quin „nec *mucro* semper *gladium.* „Quis enim nisi fatuus dixerit, *I puer, affer mihi mucronem*, cum gladium sibi „dari postulat? Scilicet in „ipsis etiam tropis verum „inesse debet; recteque poeta „*mucrone peremtum* aliquem „dicit: neque enim profecto „*capulo.* In hoc quidem „exemplo vix quisquam peccat; utinam nec in aliis.“ Gesnerus.

omnium, quaecunque docemus, hoc sunt exempla potentiora etiam ipsis, quae traduntur, artibus, cum eo, qui discit, perductus est, ut intelligere ea sine demonstrante, et sequi jam suis viribus possit: quia, quae doctor praecepit, orator ostendit. Alia vero audientes, alia legentes magis adjuvant. Excitat, qui dicit, spiritu ipso, nec imagine et ambitu rerum, sed rebus incendit. Vivunt omnia

16

hoc sunt. Turic. *hec s.* Flor. Guelf. Camp. *haec s.* cum Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. (sed hic a sec. m. nostrum) Alm. et edd. ante Ald. Regius correxit, non sine ingenio, cf. 2, 21, 14. item hic §. 34. ubi „*haec* potentiora" Turic. Flor. (a sec. m. uterq.) Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. corrigente etiam Regio. *praecepit.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *praecipit.* Pro *doctor* autem *decor* Goth. Voss. 2. par nobile: cf. 9, 4, 86. item hic §. 27.

16. *aud. al. leg.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Reliqui *leg. al. aud.* *omnia enim.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *e. o.* Tertio loco positum *enim* vid. 5, 11, 37.

15. *docemus.* Suspicabar fuisse *docemur.* Neque enim valde aptum, ut se suosque in docendo socios hic respiciat solos. Quid hominibus in genere accidat, ostendendum est. Ii quidem discunt omnes, non docent. Quia tamen mox est *qui discit*, retinenda nunc videtur vulgata.

hoc — quia. Haec inter se invicem referuntur, quasi *propterea — quod.* Nulla autem ratio *hoc* struendi cum comparativo *potentiora* quasi dictum pro *tanto.*

artibus. Cf. not. ad 2, 15, 4. p. 344. it. 8. 3. 2. 11, 1, 54. Apparet hic, pluralem dici de pluribus illis praeceptis, quibus continetur tota ars. Annotarant hoc Stigelius et Landsidelius.

16. *ambitu rerum.* Huic ego locutioni insolentiori non concilior loco Pliniano, quo mollire eam studet Gesnerus, H. N. 15, 30. s. 39. ubi aliquod lauri genus cum dictum est esse in *ambitu* nominum, deinde complura ejus vocabula recensentur. Inde Ges-

enim, et moventur, excipimusque nova illa, velut nascentia, cum favore ac solicitudine. Nec fortuna modo judicii, sed etiam ipsorum, 17 qui orant, periculo afficimur. Praeter haec, vox et actio decora, commoda, ut quisque

solicitudine. Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *solitudine.* cf. 9, 2, 20. 6, 1, 18.

17. *vox et actio.* Flor. (a pr. m.) omittit *et.* *commoda, ut quisque.* Turic. Flor. *commodat aut quisquisque* a sec. m. uterque — *quid quisque.* et sic Bodl. Sed Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *commodat ut quid quisque* cum edd. ante Ald. *commendat ut quid quisque* Camp. cum Goth. Voss. a. Vall. Bal. Bad. sec. Cervic. item Ald. sed hic sine *ut.* Bad. pr. *commendatur quid quisque* ex Regii praecepto. Alii aliter. Nostrum, in mea quidem supellectili, primum comparet in marg. Choueti, recte erutum e vetustissimis; unde male deflexit Obr. hisce: *accommodata ad quid quisque;* Ricc. *accommodata ut quid quisque;* item Bestius de Rat. emend. leg. conjiciens *commodabit quid quisque.*

nerus efficit, ambitum esse pro *descriptione* sive *periphrasi.* Facilius feram *habitu*, quanquam et ipsum satis nove dictum. Pertinet tamen ad omne tegumentum exterius; ut est ap. Cic. de Orat. 3, 52. „*habitus* orationis et quasi color". Noster 6, 3, 26. 9, 4, 34. „*habitus* oris". Landfidelius *ambitum* interpretatur „artificiosam comprehensionem atque explicationem „rerum ad aucupandam gratiam". Respondet utique *imagini* hic sive *ambitus* sive *habitus*, opponunturque simul *rebus ipsis.* Modo *spiritus* est calor et vehementia dicentis, non quidem, ut Melanthonis fert ratio, *vita*; nec satis probo Stigelium, qui *motum* ait esse orationis „qui fit ex „jure sententiarum et sche„mate."

17. *Praeter haec — docent.* Plurimis brevissimisque incisis faciendis elegantem sensum patefacere conatus sum, quod quidem viris doctissimis parum probari non ignoro, qui talia adjumenta perspicuitatis, veteribus incognita, iisdem necessaria negant. Attamen sic, ut feci, a Qu. ipso haec fuisse diremta intelligo, ipsaque nascente ex hac interstinctione elegantia doceor; quae ut primo quoque aspectu unicuique pateret lectori, ad-

locus postulabit, pronunciandi, vel potentissima in dicendo, ratio, et, ut semel dicam, pariter omnia, docent. In lectione certius judicium, quod audienti frequenter aut suus cuique favor, aut ille laudantium clamor extorquet. Pudet enim dissentire, et velut 18

postulabit. Turic. Flor. *postulavit* cum Bodl. Ricc. *et, ut.* Camp. *est* omisso *ut.* *docent.* Camp. *docet* cum Goth. (Voss. 2. nostrum. cf. §. 15.) Locat. (err. Burm.) eoque recentioribus ante Leid. Pessime. *audienti.* Turic. *audiendi.* cf. 4, 5, 6. 6, 3, 20. *cuique.* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *cujusque* cum edd. ante Basil.

18. *velut.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *illud* cum Goth. Bodl. Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. *ab illis* Ald. Bad. uterque ex emendatione Regii. Nostrum in Basil. prima, de Philandri, puto, conjectura verissima. Mox §. 19. Flor. *et velud.*

miniculis istis ab arte libraria petitis uti licuit, opinor. Scilicet omne hoc pronunciatio erat doctura, si audissemus Fabium. Appositum *decora* utrique et *actioni* et *voci* redditur; actio autem, id quod male negat Stigelius, h. l. disjungitur a pronunciatione. Illud *vel potentissima in dicendo* parentheti vice fungitur, quo protinus causa indicetur, quare tantum sit momentum ad animum excitandum in iis quae audimus, non legimus; quo in genere non minima vis est particulae *vel.* Ad *potentiss.* cf. 4, 5, 8. 5, 7, 37. Ad *ut semel dicam* 6, 13, 3. *Et* ante *ut semel dicam* tertio sane loco comparet (cf. prooem. Vol. 3. p. extr.), sed neque inter *decora* et *commoda* poni copula poterat, quia illa disjunxisset *vocem* ab *actione*, neque hic compendifieri eadem, quia debebat finem imponere et insertum illud *ut — dicam* quasi praecurrere. Qui *docet* singulari numero scripserunt, aliud agebant; *omnia* non, quod est, nominativum interpretantes, sed accusativum.

extorquet i. e. aufert, ne quis interpretetur „certum aliquod judicium reddere adigit.“ cf. 4, 5, 6. Jucunda autem est Hieronymi narratio a Gesnero posita neque nostris lectoribus invidenda. Epist. ad Nepotianum de vita Clericorum fol. 16, b. Erasmi.

tacita quadam verecundia inhibemur plus nobis credere; cum interim et vitiosa pluribus placeant, et a corrogatis laudentur etiam quae 19 non placent. Sed e contrario quoque accidit, ut optime dictis gratiam prava judicia non referant. Lectio libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere saepius licet, 8 sive dubites, sive memoriae affigere velis. Repetamus autem et tractemus, et ut cibos

tacita. Turic. Flor. *tanta.* cf. 9, 4, 13. *placeant — laudentur.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *placent — laudantur* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius. In Flor. tamen *laud.* non memoratur, in Turic. a pr. m. *laudetur*, vestigium veri.

19. *impetu.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *impetus.* *memoriae aff.* Sic MSS. et excusi ante Basil. Reliqui inserunt *penitus.* *Repetamus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *repetimus* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Sed *tractemus*

Vol. IV, 1. p. 262. Ed. Bened. „Praeceptor quondam „meus, Gregorius Nazian„zenus, rogatus a me, ut „exponeret, quid sibi vellet „in Luca Sabbathum δευτε„ρόπρωτον, eleganter lusit, Do„cebo te, inquiens, super hac „re in Ecclesia, in qua mihi „omni populo acclamante, „cogeris invitus scire quod „nescis: aut certe si solus „tacueris, solus ab omnibus „stultitiae condemnaberis. Ni„hil tam facile, quam vilem „plebeculam et indoctam con„cionem linguae volubilitate „decipere, quae quidquid non „intelligit plus miratur.“ *Laudantium clamorem* cf. ad 4, 2, 37. ubi *corrogatos ad laudandum* invenies ipsos in *disposita ad clamorem multitudine.* De hocce autem recitantium ambitu bene hic exponit Landsidelius e Plinii maxime epist. 2, 14. item Juvenal. 1. init. Horat. Epist. 2, 2, 67. 68. Claudian. 74, 17. 18. ed. Gesn. Martial. passim. Cf. Qu. 11, 3, 121.

18. *vitiosa pluribus.* Conferantur haec ad 1, 6, 44. *interim* hic quidem non est pro *interdum*, sed suo significatu et quasi valens *tamen.*

19. *prava judicia.* cf. 3, 7, 18.

tractemus. Non dubito quin fuerit a Qu. *retractemus.*

mansos ac prope liquefactos demittimus, quo facilius digerantur, ita lectio non cruda, sed multa iteratione mollita et velut confecta, memoriae imitationique tradatur. Ac diu non 20 nisi optimus quisque, et qui credentem sibi minime fallat, legendus est, sed diligenter, ac paene ad scribendi solicitudinem: nec per partes modo scrutanda omnia, sed perlectus liber utique ex integro resumendus, praecipue oratio, cujus virtutes frequenter ex industria quoque occultantur. Saepe enim praeparat, 21 dissimulat, insidiatur orator, eaque in prima

tuentur Turic. Flor. Reliqui et hoc corrumpunt in indicativum. In *demittimus* praepositionis *I* litteram dant MSS. et excusi ante Gryph. *mansos.* Turic. (a pr. m.) *mensae.* Flor. (a pr. m.) *menses.* *iteratione.* Turic. Flor. Guelf. *alteratione* cum Alm. Pal. Gebh. qui vocabulum mirifice amplectitur, recte castigatus a Burmanno, artificium propriae in hisce ad cibos spectantibus orationis demonstrante.

20. *sibi.* Turic. (a pr. m.) Flor. *sive.* *scrutanda.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *scrutandi* cum Alm. *scrutando* Guelf. *praecipue.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *praecipueque.*

21. *dissimulat, insidiatur orator, eaque.* Turic. Flor. (quanquam hic primam vocem non videtur mutare) *dissimilatim*

cf. 2, 4, 15. ubi Flor. Ambr. 2. *retractatam*, Ambr. 1. *tractatam.*

digerantur. Potestate *concoquendi* non quidem labentis, sed recentioris est latinitatis, quod primum videtur in *dentibus* cibum *digerentibus* i. e. minuentibus dictum, velut Plin. H. N. 11, 37. f. 61. Seneca tamen et Celsus nostro jam significatu usurpant. cf. Qu. 11, 3, 19.

20. *scribendi solicitudinem.* Non opus corrigente Lochmanno *scribentis*, quanquam hoc ipsum in interpretatione ponit Melanthon.

praecipue oratio „et maxime si liber ille sit oratio „quaedam clari alicujus patroni." Gesner.

parte actionis dicit, quae ſunt in ſumma profutura. Itaque ſuo loco minus placent, adhuc nobis, quare dicta ſint, ignorantibus: ideo-
22 que erunt cognitis omnibus repetenda. Illud vero utiliſſimum, noſſe eas cauſas, quarum orationes in manus ſumſerimus: et quoties 88 continget, utrinque habitas legere actiones: ut Demoſthenis atque Aeſchinis inter ſe contrarias: et Servii Sulpicii atque Meſſalae,

inſidiatis oratore atque cum Alm. ex quo duo poſtrema non memorantur: a ſec. m. uterque — *inſidias* (Flor. *inſidiat*) *orator atque.* et ſic Guelf. Goth. cum Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Baſil. Sed Camp. *diſſimulat in inſidias orator atque.* Noſtrum ex correctione veriſſima, qualis §. 15. Longe deterius Obr. *diſſimulat interim inſidias o. e.*, minimeque probanda Burm. conj. *diſſimulat vim inſidiens o. e.* *ſunt in.* Baſil. Stoer. Chouet. Leid. inſerunt *forte*, quod rectiſſime codd. auctoribus ejecit Gibſ. monens, non debere *temere* oratoribus verba excidere; quae ratio nunc vulgo negligitur. *dicta ſint.* Jenſ. (tac. Gesn.) *d. ſunt* cum edd. recentt. ante Baſil.

22. *Illud.* Turic. Flor. Guelf. *Illa*, per errorem jungendi cum proximis; cf. 5, 9, 13. *et Servii Sulpicii atque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Baſil. Reliqui *ut S. S. et.* Modo ante *Aeſch.* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) *et* cum edd. ante Baſil. non Turic. Sed Camp. ante *Caſſ.* omittit *et.* Minutae hae *et*, *atque*, voculae non inconſulto ſunt diſpoſitae: iterum poſitum *ut* ante *Serv.* inepti fuerit tumoris. Praeterea monendum, in

21. *actionis.* Plane pro *oratione* etiam ſcripta; cf. ad 4, 1, 32.

22. *Ser. Sulp. atque Meſſalae.* cf. 6, 1, 20. Si in loco noſtri 4, 2, 106. *pro Auſidia* liceret mutare in *contra Auſidiam*, ſalva res eſſet; ſed obſtat fragmentum Feſti p. Dacer. 2. in quo et ipſo Ser. Sulpicius *pro* Auſidia memoratur et eſt particula *pro* in ipſis, ut quidem docemur, MS. ductibus, loco alioqui mutilo. An igitur tantae oblivionis accuſare ſuſtinebimus noſtrum, ut illo libri ſexti loco aberraverit, cum ſcribere vel-

quorum alter pro Aufidia, contra dixit alter: et Pollionis et Caffii reo Afprenate, aliasque plurimas. Quin etiam, fi minus pares videbuntur, aliquae tamen ad cognofcendam litium quaeftionem recte requirentur: ut contra Ciceronis orationes, Tuberonis in Liga- 23

Turic. pro *Servii Sulpicii* a pr. m. fuiffe *fervi fulpici*; e Flor. *fervi*, nec poftmodo correctum, afferri; ficut mox Turic. a pr. m. *caffi:* cf. 3, 5, 17. et praef. noftr. to. 1. p. 75. Sed videtur in hac quaeftione neglecta Charifii (p. Putfch. 10. 11.) ipfiusque Varronis (ib. 59. 60.) auctoritas. *reo Afprenate.* Turic. Flor. (a fec. m. uterque; ille quidem a pr. *afpernatae*) *reos afpernatus eft*, et fic Guelf. Camp. qui et modo *Caffius* cum Goth. (tac. Gesn.) Voff. 2. Sed Goth. *reus afpernatus eft* cum edd. multis: neque ulla rectum habet ante Bafil. Ipfa autem cum plurimis peccat transponendo liquidam in nomine: cf. 11, 1, 57.

23. *cognofcendam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *nos cogendam.* Guelf. *ignofcendam.* *Tuberonis.* Turic. Flor. Guelf. *tu vero nifi.* *in Ligar.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bafil.

let „*M. Valerius Meffala* „contra Aufidiam"? Eft enim fane magis confentaneum, ut prius *alter* hic refpiciat ad priorem. Interim fi quis cupiat videre hominem mediocriter doctum, infultantem fe peritiori, jubebo legere notam Capperonerii vellicantis Burmannum; rei ipfius difficultatem ne attingentis quidem; quare factum bene, quod ille laceffenti non pepercit Epift. p. 17.

Poll. et Caff. reo Afpr. cf. dicta ad 6, 5, 78. et in prooem. Vol. II. p. 8. add. Ptolemaeus Flavius in Conjectaneis 58. (Lamp. Grut. I. p. 977.)

23. *minus pares — Tuberonis — Hortenfii.* „Tubero — „tranaiit a caufis agendis ad „jus civile; maxime poft- „quam Q. Ligarium accufa- „vit, nec obtinuit —. Ser- „mone — antiquo ufus affecta- „vit fcribere, et ideo parum „ejus libri grati habentur." Pomp. de or. jur. Digeft. 1, 2, 2, 46. Vid. et Qu. 11, 1, 78. 80. — „Dicebat melius, „quam fcripfit, Hortenfius." Cic. Orat. 38. v. et Qu. 11, 3, 8.

rium, et Hortensii pro Verre. Quin etiam, easdem causas ut quisque egerit, utile erit scire. Nam de domo Ciceronis dixit Cali-

Reliqui inserunt *Q.* *Hortensii.* Turic. Flor. *hortensi,* a sec. m. uterque *hortensium,* et sic Guelf. Mox Turic. *verri.* *Quin etiam, easd.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quis e. e.* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Correxit Regius, sed jam in Vall. repositum. *ut quisque egerit, utile erit.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *utrisque erit* cum Goth. Voss. 2. Bodl. (Alm. turbare dicitur) Jens. Tarv. Regius ingeniose jam tentavit, quanquam recipiente nemine, *quis e. e. c. utrinque egerit, utile erit scire;* sed post varias emendationes nostra demum in Basil. ex praeclara conj., nisi fallor, Philandri, qui Regianam ad verum ipsum deduxit. *ut quisque* quantivis est pretii. *de domo:* Sic Turic. Flor. Guelf. (nisi quod hic omittit *domo*) Camp. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. sec. Obr. Reliqui *pro d.* corrigente Regio. *Calidius.* Turic. Flor. *callidus.* Camp. *callidiq.* cf. Cic. de Inv. 2, 9. ed. Burm. et Schütz. Retineo hic et ubique simplicem liquidam. Sic enim et 11, 3, 123. Flor. (Turic. et Ambr. 2. a Burm. qui ibi duplici nomen scribit, recedere non narrantur) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio;* sed Voss. 1. 3. *Calido;* et mox ibid. §. 155. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio;* sed Turic. Flor. *calio.* Ambr. 2. non memoratur. Item 12, 10, 11. 39.

Quin etiam, easdem. Vide mihi ne in exquisitiorum quidem vocabulorum usu caventem sibi ab iteratione nostrum; nam modo erat *quin etiam* (cf. 9, 4, 131. 9, 3, 78.): nec anaphoram hic ullam potuit affectare.

de domo Ciceronis — Calidius. Hunc oratorem, quoque eloquendi genere usus fuerit, cognoscas e Ciceronis Bruto 79. 80. Meminerunt ejusdem Caes. B. C. 1, 2. Festus in Sufes, Eusebius in Chronico anno 1960, item noster 11, 3, 155. 12, 10, 11. 39. Noster autem locus nihil facit momenti in ista orationis Ciceronianae, quam nunc legimus pro domo, causa. Neque enim dubitatur, quin ad pontifices de domo sua dixerit Cicero: vid. ad Att. 4, 2. Orationem *de domo* (non *pro d.*) inscriptam memorant Aquila Romanus et Julius Rufinianus, cf. Wolf. in praef. quatuor orationibus (Berl. 1801. 8.) praemissa p. 15. it. Marcland. ib. p. 68.

dius: et pro Milone orationem Brutus exercitationis gratia scripsit, etiamsi egisse eum Cornelius Celsus falso existimat. Et Pollio et 24 884 Messala defenderunt eosdem, et nobis pueris insignes pro Voluseno Catulo, Domitii Afri, Crispi Passieni, Decimi Laelii orationes ferebantur. Neque id statim legenti persuasum sit, omnia, quae magni auctores dixerint,

11. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Calidii*, sed Turic. *calidi*. Flor. *callidi*. Denique 12, 10, 39. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Colb. *Calidio;* Turic. non memoratur; Ambross. duo deficiunt in his extremis; edd. sibi non constant. *et pro Mil.* Goth. omittit. *egisse eum.* Flor. *e. eam.*

24. *et Mess.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Reliqui *ac M.* *insignes pro.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *at* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. Sed Bad. pr. *tres*, quod in Vall. repositum narrat. Vidimus *at* (5, 10, 9.) compendio scribi pro *alia*, *aliae;* hoc autem librariorum errore interdum succedere voci *illae* (5, 14, 29.). An igitur fuerit hic *illae?* ut intelligantur celebratissimae quaedam orationes, notae lectoribus. Supprimere vocem, quod fecit Regius, nimiae videtur levitatis. *magni.* Turic. *omni.* Flor. *omnis.* a sec. m. uterque *omnes*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Colb. et edd. ante Basil. Egregia emendatione et hic profecto Philander reposuit verum, cujus semina in vetustissima scriptura. Nihili enim quae pro altero urget Burm. quanquam praeferens nostrum. Levius quod vetustissimi duo a pr. m. *auctoris*, et Turic. *dixerit.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *dixerunt* cum edd. posterr. ante Basil.

pro Milone — Brutus. cf. 3, 6, 93. it. prooem. Vol. II. p. 6. Attende Celsum in eo errantem, quod satis notum ei fuisse nobis videri poterat. Pedianus idem quod Qu. narrat.

24. *Et Pollio et Messala.* Suspicor *et — et* dictum ut *tam — quam.* *insignes pro.* cf. not. crit. *ferebantur.* Huic verbo non utique inest falsitatis insimulatio; cf. 10, 7, 30.

utique esse perfecta. Nam et labuntur aliquando, et oneri cedunt, et indulgent ingeniorum suorum voluptati: nec semper intendunt animum: nonnunquam fatigantur: cum Ciceroni dormitare interim Demosthenes, Horatio vero etiam Homerus ipse videatur. Summi enim sunt, homines tamen: acciditque

25

animum: nonnunquam. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. acc. Obr. Reliqui inserunt *et Demosthenes, Horatio vero.* Turic. *d. oratio v.*, a sec. m. *demosthenis oratio rerum*, et sic Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bad. qui, recte ajens dormitare superiores in h. l. verum restituit; male tamen omisso *vero*, quod loco reddit Basil. cf. ad 7, 4, 8.

25. *acciditque.* Turic. Flor. Guelf. *occ.* Camp. *acced.*

Sic enim rectissime Burmannus: „*ferebantur* i. e. celebra„bantur, et in manibus homi„num et ore erant. Ita Suet. „Caes. 20. *vulgo ferrentur hi* „*versus. Non Bibulo quid*„*quam* cet. c. 55. *inter quos* „*temere quaedam feruntur.* „c. 56. *feruntur et a puero* „*et ab adolescente quaedam* „*scripta.* Terent. Eun. 2, 3. „*audieras? Gn. saepe; et fer*„*tur in primis:* et sic passim „*ita ferunt.*"

labuntur aliquando. „No„ster cap. seq. (§. 15.) *nam et* „*magnis quoque auctoribus* „*excidunt vitiosa* cet." Almeloven.

Ciceroni dormitare — Homerus. Cic. Orat. 29. „Tantum „abest ut nostra miremur, ut „usque eo difficiles ac morosi „simus, ut nobis non satis„faciat ipse Demosthenes: qui „quanquam unus eminet inter „omnes in omni genere dicen„di, tamen non semper implet „aures meas. Ita sunt avidae „et capaces et semper aliquid „immensum infinitumque desi„derant." Horat. ad Pis. 359. „— Indignor quandoque bo„nus dormitat Homerus." Apparet uno *dormitandi* verbo defunctum Qu. in utroque auctore, quanquam solus eo Horatius usus erat. cf. 12, 1, 22.

25. *homines tamen.* „For„mula solennis, de qua Burm. „ad Petro. 75. ubi etiam Te„rentianum illud *homo sum* „initio Heautontimorumeni a „communi hac trahentium „errore vindicat." Gesn. Cf.

his, qui, quidquid apud illos reperietur, dicendi legem putant, ut deteriora imitentur, (id enim eſt facilius) ac ſe abunde ſimiles putent, ſi vitia magnorum conſequantur. 85 Modeſte tamen et circumſpecto judicio de 26 tantis viris pronunciandum eſt, ne, quod plerisque accidit, damnent quae non intelligunt. Ac ſi neceſſe eſt in alteram errare partem, omnia eorum legentibus placere, quam multa displicere, maluerim. Plurimum dicit oratori conferre Theophraſtus lectionem poëtarum: multique ejus judicium ſequuntur: neque immerito. Namque ab his in rebus ſpiritus, et in verbis ſublimitas, et in affectibus motus omnis, et in perſonis decor petitur, 27

his. Sic Turic. (a ſec. m. *hos*) Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. 9, 4, 79. 110. 6, 4, 4. *reperietur.* Sic Turic. (a pr. m. *reperiertur*). *reperierunt* Flor. cum Baſil. *reperitur* Guelf. Camp. cum Ald. Obr. Baſil. marg. Reliqui *repererunt.*

26. *Modeſte.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *modeſta.* *Ac ſi.* Guelf. *At ſi* cum Goth. *displicere.* Flor. Camp. *diſpicere.* Guelf. *deſpicere* cum marg. Baſil. *maluerim.* Turic. Guelf. *maluerint.*

27. *his in.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) Harv. cum Voſſ. 2. Reliqui inſerunt *et* ſuadente Regio.

et Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 114. Heindorf. ad Plat. Soph. 30.

§. 26. *accidit — putant —. putet — accidit.* cf. ad §. 23. ſec. hc. ita mox 28. 29. *quaedam — quaedam — quaedam.*

26. *alteram.* cf. 5, 10, 69.

damnent quae non intelligunt. Hoc ex Strabone lib. „VII. ſumtum, de Callimacho Grammatico, audaci et „inepto Homeri correctore, „putat Fabrett. ad Column. „Traj. p. 51.“ Almelov.

27. *Theophraſtus.* cf. 9, 4, 88.

in perſonis decor. cf. 6, 1, 25. 8, 3, 22. 4, 2, 19. 11, 1, 44.

praecipueque velut attrita quotidiano actu forensi ingenia, optime rerum talium blanditia reparantur. Ideoque in hac lectione
28 Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen, non per omnia poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum; genus ostentationi comparatum, et praeter id, quod solam petit voluptatem, et eam, fingendo non falsa modo, sed etiam quaedam incredibilia, sectatur, patrocinio

blanditia. Turic. (a pr. m.) *blanditatum* cum Alm. *blanditia tum* Flor. (cf. 9, 4, 143. it. hic 34.). *reparantur.* Jens. Tarv. *reperiantur* cum Voss. 2. non Goth. (cf. §. 15. item 30.). Correxit Regius.

28. *figurarum; genus.* Sic Turic. Flor. (quanquam in hoc verba tantum *totumque illud* deesse narrantur) Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui (Philandro, suspicor, suadente) inserunt *totumque illud studiorum.* *comparatum, et.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *et.* *et eam.* Sic Jens. (tac. Gesn.) cum edd. poster. ante Basil. *etiam eam* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *eamque etiam* Flor. cum Basil. Reliqui *eamque.* *sectatur.* Turic. (a pr. m.) *sectator.*

velut attrita quotidiano. „Hoc est, quod Petronius c. 5. „vult: *Interdum subducta foro* „*det pagina versum,* ubi v. „quae notavimus." Burmann.

Cicero — putat. Pro Arch. 6. „Quaeres a nobis, Grati, „cur tantopere hoc nomine" (poëtarum) „delectemur? „Quia suppeditat nobis, ubi „et animus ex hoc forensi „strepitu reficiatur, et aures „convicio defessae conquiescant. An tu existimas, aut „suppetere nobis posse, quod „quotidie dicamus, in tanta „varietate rerum, nisi animos nostros doctrina excolamus: aut ferre animos „tantam posse contentionem, „nisi eos doctrina eadem relaxemus?"

28. *genus.* intellige *poeticum*, non *poetarum.* Minus hoc durum videbitur, si reputes, *genera dicendi* saepe dici a nostro; nec aliud esse, videri saltem rhetori, poësin.

quoque aliquo juvari: quod alligata ad 29 certam pedum necessitatem non semper uti propriis possit, sed depulsa recta via, necessario ad eloquendi quaedam deverticula confugiat: nec mutare quaedam modo verba, sed extendere, corripere, convertere, dividere cogatur: nos vero armatos stare in acie, et 30 summis de rebus decernere, et ad victoriam

juvari: quod. Vall. Bad. *juvari poscit: quod.* *alligata — possit — depulsa recta — confugiat — cogatur.* Sic Turic. Flor. (nisi quod hic *alligatam*) Guelf. Sed Jens. Tarv. *alligata — poscit* (hoc et Vall. Bad. et aliquot edd. ap. Burm.) — *repulsi a recta — confugiant — cogantur.* Reliqui (quorum et Camp.) *alligati — possint — depulsi a recta — confugiant — cogantur.* Hinc recedunt eatenus Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. quod *alligata — possit.* Ald. *repulsi a.* Basil. *alligatum — possit — depulsum a — confugiat — cogatur* consulto accommodans ad *genus.* *uti propriis.* Sic Flor. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. *in propriis* Turic. Guelf. Reliqui *propriis uti.* *mutare quaedam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *m. quae.*

Simile quid, etsi nostro mollius, 10, 7, 31. Ad *comparatum* subaudies *esse* referesque ad *meminerimus.*

29. *certam pedum necessitatem.* cf. 1, 8, 14.

alligata — depulsa. Feminina haec participiorum sunt ab oblivione et grata, si cui ita appellare lubet, negligentia ejus, qui *genus* quidem, quod modo posuerat, nollet, utpote neutrum, diutius usurpare, et per synesin intelligeret poesin (cf. 9, 2, 79.), sicuti mox est *historia.* Nimiae enim fortasse fuerit audaciae criticae, si quis modo pro *genus — comparatum* reponat *gentem — comparatam.* Saepe *gens* abit in *genus* et genitivus *figurarum* attrahebat *genus;* cui deinde accommodaretur participium; cf. §. 31. Si essent illa participia masculina pluralia *alligati — depulsi* in vetustissimis libris, cum Badio interpretarer *genus* subaudiendo *hominum* (ut ap. Virg. Georg. 1, 63. nostrum 1, 1, 8.), et appositionis loco haberem, subjectum voci *poëtas.* Cf. not. crit.

depulsa recta via. cf. 2, 3, 9. *recto itinere lapsi.*

30 niti. Neque ego arma squalere situ ac rubigine velim, sed fulgorem inesse, qui terreat, qualis est ferri, quo mens simul visusque praestringitur: non qualis auri argentique, im-
31 bellis, et potius habenti periculosus. Historia

niti. Neque. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Alm. et edd. ante Ald. acc. Stoer. Chouet. Leid. probantibus Badio, Capper. (sed sua loquacitate), Gesnero; improbante Gibsono, cujus mira illa (§. 21.) eruditio cito decoxit. Reliqui inserunt *decet*, Regio magis subaudiente quam interponi jubente.

30. *ego.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *ergo* cum Alm. Palat. Gebh. cf. 6, 3, 79. 9, 3, 70. Drakenb. ad Liv. 37, 53, 11. *squalere.* Turic. Flor. *squalore* cum Jens. Tarv. Correxit Regius. *rubigine.* Turic. (a pr. m.) *robigine.* *velim.* Turic. *verim.* Flor. Guelf. *verum.* *fulgorem inesse, qui.* Turic. Flor. (hic *fulgure*) *fulgore nimis seque* cum Goth. Voss. 2. (sed ex hoc *qui*). *fulgore minus seque* Guelf. *fulgore sepe* Camp. *fulgore munisse qui* Jens. cum edd. poster. ante Ald. *fulgore munita esse qui* Ald. Bad. ex conj. Regii. Nostrum in Basil. Reliqui *his* inserunt post *fulg.* *qualis est.* Flor. (a pr. m.) omittit *est.* *praestringitur.* Sic Flor. *perstringitur* Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Basil. Gesn. Bip. Reliqui *perstringatur.* Disputant Burm. et Gesn. de *perstr.* an *praestr.* Hodie nemo dubitat: vid. Drakenb. ad Liv. 40, 58, 4. Cf. §. 92. ubi Guelf. *praestringit,* Goth. (tac. Gesn.). Camp. *perstringitur* cum Voss. 2. Bodl. Andr. Roll. Verum autem Turic. Flor. et reliqui. In nostro loco Voss. 2. omnia haec *ferri — qualis auri* omittit (cf. 27. it. 32.).

30. *fulgorem — qui terreat.* cf. 8, 3, 3. 5. *habenti periculosus.* Ablegat Gesn. ad Curt. 3, 10 extr. „aciem hostium auro purpura„que fulgentem intueri jubet, „praedam non arma gestan„tem"; Freinshemius ibi ad Liv. 9, 17, 16. „(Darium „Alexander) inter purpuram „atque aurum, oneratum for„tunae apparatibus suae, prae„dam verius quam hostem „devicit" et sua ad Flor. 1, 16, 7. commentata.

quoque alere orationem quodam uberi jucundoque succo potest. Verum et ipsa sic est legenda, ut sciamus, plerasque ejus virtutes oratori esse vitandas. Est enim proxima poëtis, et quodammodo carmen solutum: et scribitur ad narrandum, non ad probandum: totumque opus non ad actum rei, pugnamque praesentem, sed ad memoriam posteritatis, et ingenii famam componitur: ideoque et verbis remotioribus, et liberioribus figuris narrandi taedium evitat. Itaque, ut dixi, neque illa 52

31. *quodam uberi.* Turic. Flor. Guelf. *q. moveri.* Reliqui *q. molli.* Nostrum e conjectura. Sic mox 33. Turic. *mutiles* post *Xenophontem.* *succo.* Flor. Guelf. *suco* cum Goth. Praefertur a nonnullis, animadvertente jam Gesn. cf. Forcell. in v. *et scribitur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *est et scribantur* (cum Alm. non memorato tamen *est*) a sec. *est et scribuntur,* et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp. qui *est et scribitur.* Quid lateat frustra quaero. Nam si maxime reposueris *et res scribantur,* ad vetustam scripturam ne sic quidem accedes. *ad actum.* Turic. *ad tutum.* Flor. *a tactum.* Ille a sec. m. *ad intuitum,* et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Obr. *remotioribus, et liberioribus.* Sic Flor. (a sec. m.) Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2.

31. *uberi — succo.* cf. Plin. H. N. 13, 4. s. 9. pag. Hard. 685. „caryotae — succo uberrimae". Saepissime *pinguis succus* dicitur.

poëtis. Suspicor legendum *poësi.*

et scribitur. cf. not. crit.

ad actum — pugnam. Forum designatur, velut 7, 2, 41. 5, 12, 17. Cic. de Orat. 1, 34. Brut. 9. quae quidem loca, cum multis nostri, ubi *pugnae forensis* mentio, huc magis existimo pertinere quam illud κτῆμα et ἀγώνισμα Thucydidis, quo hinc dimittimur a Gesnero, Pliniique locum Epist. 5, 8, 11.

verbis remotioribus. ab usu, ut 4, 2, 36. 8, 2, 12: 8 Pro. 18.

52. *ut dixi.* 4, 2, 45.

Salluſtiana brevitas, qua nihil apud aures vacuas atque eruditas poteſt eſſe perfectius, apud occupatum variis cogitationibus judicem, et ſaepius ineruditum, captanda nobis eſt: neque illa *Livii lactea ubertas* ſatis docebit eum, qui non ſpeciem expoſitionis, ſed
33 fidem quaerit. Adde, quod M. Tullius ne Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles

Baſil. Gryph. (1536.). *remetioribus e. l.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *temerioribus e. l.* Guelf. Reliqui *lib. et rem.* noſtrum probante Burmanno.

32. *qua.* Turic. Flor. Guelf. *quia* cum Jenſ. (tac. Gesn.) Tarv. et edd. poſter. ante Ald. Sed Voſſ. 2. omittit haec: *apud vacuas — perfectius* (cf. 30. it. 41.). *poteſt eſſe perfectius.* Turic. *potus eſſe perfectius.* Flor. (a pr. m.) *potius eſſe perfectius.* Ille a ſec. m. *poteſt eſſe perfectum*, et ſic Guelf. Nobis vetuſtam ſcripturam conſiderantibus videtur legendum *potius et perfectius.* *Livii.* Turic. (a pr. m.) Flor. *levi.* *docebit.* Goth. *decebit* cum Voſſ. 2. edd. ante Baſil. exc. Camp. Ald. *expoſitionis.* Goth. (err. Gesn.) *compoſitionis* cum Voſſ. 2.

33. *Adde, quod.* Turic. Flor. *audeo. quia* (cum Alm.) a ſec. m. uterque *audio quia.* Guelf. *audio qui.* Goth. *audio quod* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Adde quod* cum marg. Baſil. Hujus autem contextum (multum licere ſibi rato, qui conjecit) habet: *Quod dicere fortius audeo, quia.* Quod non debebat probare Burm. ſi maxime ex libris eſſet: vid. 12, 1, 4. *ne Thuc.* Turic. Flor. Guelf. *nec Th.* Jenſ. (tac. Gesn.) et edd. poſter. ante Bad. *neque Th.* item *nec X.* Guelf.

poteſt eſſe perfectius. vid. Not. Crit.

Livii lactea ubertas. cf. 2, 5, 19.

expoſitionis. cf. 3, 9, 7.

33. *Tullius — Thucydidem — Xenophontem.* Loca Ciceronis ſunt in Orat. 9. 12. 19. Addit Gesnerus Brut. 83. De opt. gen. Oratt. 5 extr.; ſed de Demoſthene Thucydidis ſtudioſo Lucian. adv. ind. §. 4. p. Reiz. 102.: ſaepiſſime autem uti exemplis Thucydideis utrumque Dionyſium, et Halicarnaſſeum et Longinum.

oratori putat, quanquam illum *bellicum canere*, 87 hujus *ore Musas esse locutas* existimet. Licet tamen nobis in digressionibus uti vel historico nonnunquam nitore, dum in his, de quibus erit quaestio, meminerimus non athletarum toris, sed militum lacertis opus esse: nec versicolorem illam, qua Demetrius Phalereus dicebatur uti, vestem bene ad forensem pulverem facere. Est et alius ex historiis usus, 34 et is quidem maximus, sed non ad praesentem pertinens locum, ex cognitione rerum exemplorumque, quibus imprimis instructus esse debet orator, ne omnia testimonia expectet a

illum — canere. Turic. *i. — canerem*, a sec. m. *i. — canorem*, et sic Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Sed Jens. *illius — canorem* cum edd. ante Gryph. *his.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *iis*, cf. §. 25. *toris — lacertis.* Sic Flor. Reliqui *toros — lacertos.* Nos, indicio Florentini usi, *opus*, quod omnes omittunt, de conjectura addidimus. *nec versic.* Turic. Flor. Guelf. *ne v.* et mox Guelf. *Valerius.*

34. *ne omnia.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *nec o.* cum Voss. 2. et edd. ante Bad. acc. Basil. *expectet.* Sic Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Basil. Obr. et aliquot edd. ap. Burm. *expectat* Turic. Guelf. cum Alm. (cf. 27. it. 45.). Hoc erat ab illo *nec* pro *ne*. Locat.

in his, de quibus erit quaestio. Opponuntur digressionibus et sunt *qua de re agitur;* cf. 5, 11, 18.

toris — lacertis. „Vid. quae „de gladiatoria illa sagina „Lips. Saturn. Serm. 1, 14." Gesner. Cf. 10, 5, 17. it. 8 Pro. 18.

versicolorem — vestem. „Quis „illa de Demetrio metaphora „usus sit, nondum inveniebam." Gesner. Vid. interim 8 Pro. 20.

ad — pulverem facere. cf. 4, 2, 55. not.

34. *ex cognitione — exemplorum.* cf. lib. 5. c. 11. et quidem propter verba *hos potentiora* cet. §. 37.

litigatore; ſed pleraque ex vetuſtate diligenter ſibi cognita ſumat, hoc potentiora, quod ea 55 ſola criminibus odii et gratiae vacant. A philoſophorum vero lectione ut eſſent multa nobis petenda, vitio factum eſt alio oratorum, qui quidem illis optima ſui operis parte ceſſerunt. Nam et de juſtis, honeſtis, utilibus, iisque quae ſint iſtis contraria, et de rebus divinis maxime dicunt, et argumentantur acriter: et altercationibus atque interrogatio- 88

Ven. Rüſc. *expetet.* Reliqui *expetat.* Poterat dicere *petat; expetat* non item. *gratiae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *gratia* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Correxit et Regius.

35. *multa nobis.* Sic Turic. Flor. Reliqui *n. m.* *eſt alio oratorum.* Turic. Flor. *e. alia o.* cum Alm. (ſed illi et *vitia* modo pro *vitio*). *e. alias o.* Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *eſt orat.* Noſtrum e conjectura.
orat. qui. Turic. (a ſec. m.) Guelf. Camp. Tarv. *o. quae* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Nobiscum facit Alm. quoque.
ceſſerunt. Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *cenſentur* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. (quanquam *cenſetur* ex eo Burm.) Vall. et edd. ante Ald. Correxit e conj. Regius. *iisque quae ſint iſtis c.* Turic. *iis quaeque ſ. i.* Flor. *que* (adhaerens voci *util.*) *ſ. i. c.* Guelf. *hisque q. ſ. his c.* Camp. *iisque q. ſ. c.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *quaeque ſunt his* (Baſil. *iſtis*) *c.* Turic. Flor. (a pr. m.) *contrarii.*
et altercat. Turic. (a ſec. m.) *ex a.* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *et ex a.* Guelf.

55. *vitio — alio oratorum.* Vide Prooem. tot. operis 9—18. et cf. dicta ad 8, 5, 39. Pſeudo-Turnebus ad Ciceronem quoque ablegat de Or. I. 3. disputantem de hac philoſophorum cum oratoribus conjunctione cap. 15-20. non male ille quidem. *Aliud* autem vitium appellare videtur noſter, quia modo pravam hiſtoricorum et poetarum imitationem reprehenderat: niſi forte malis pro eo ſcribere *illo* (cf. not. crit. §. 24.), vel *aliquo.*

nibus oratorem futurum optime Socratici praeparant. Sed his quoque adhibendum est 36 simile judicium, ut etiam cum in rebus versemur iisdem, non tamen eandem esse conditionem sciamus litium ac disputationum, fori et auditorii, praeceptorum et periculorum. Credo exacturos plerosque, cum tan- 37 tum esse utilitatis in legendo judicemus, ut id quoque adjungamus operi, qui sint, quae in quoque auctore praecipua virtus. Sed

36. *disputationum.* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *dispositionum.* Post hanc §. in Guelf. haec novi capitis inscriptio: *Qui auctores legendi sint.* Sed in Goth. (tac. Gesn.) *Qui praecipue auctores sint legendi* cum Voss. 2. nisi quod ex hoc *sunt.*

37. *Credo exact.* Guelf. inserit *et.* male. *sint, quae.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *legendi*, Philandro, ut suspicor, auctore; nequaquam necessario. Nisi forte dicas, cum inferior versus in idem quod modo erat, *legendo*, verbum inciderit, omissam ab aberrante librario hanc, quam recentiores addunt, vocem; equidem tale quid accidisse non credo. *quoque auctore.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens.

Socratici. Dialogos Platonis, Xenophontis, Aeschinis maxime designasse putandus est noster; non eorum qui sectas novas condiderunt, quo nomine Gesnerus ponit Academicos, quorum mentionem etiam Cicero habeat in praef. Paradoxon. cf. 5, 7, 28. 11, 27. 12, 1, 10. Almelov. et Ciceronis admonet de Fin. 2, 1. qui tamen et ipse Arcesilam appellat.

36. *litium ac disputationum.* cf. 7, 3, 12. 11, 1, 35. 76.

praeceptorum et periculorum. Hoc posterius dici pro judiciis non adeo insolens. cf. 12, 7, 11. 4, 2, 122. Cic. pro Leg. Man. 1. Pro Arch. 2. 6. Nepos in Phoc. 2. Additis quibusdam vocabulis magis rem definientibus etiam frequentius. Almelov. monet, hoc modo (§. 16.) dictum *fortunam judicii.* In voce *praeceptorum* neutrum genus nemo non agnoscet.

37. *qui sint.* i. e. ii, quos maxime legendos censeam auctores.

persequi singulos, infiniti fuerit operis.
38 Quippe cum in Bruto M. Tullius tot millibus versuum de Romanis tantum oratoribus loquatur, et tamen de omnibus aetatis suae, quibuscum vivebat, exceptis Caesare atque

(tac. Gesn.) Tarv. *a. q.* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. sec. cf. 4, 2, 128. Neque tamen certo dicam, an necessario transpositum sit.

38. *quibuscum vivebat.* Turic. *quidque contuuebit.* a sec. m. *quid quisque contuebat.* Flor. *quod quid convivabit.* Guelf. *quid quisque convivebat* cum Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. Vall. nisi quod hic quidem *connivebat* dare narratur. Sed Camp. *quibusque convivebat* cum Bad. sec. *quidem quisque connivebat* Jens. Tarv. Loc. Rusc. *quidem quisque convivebat* Venet. Nostrum ab Aldo inde obtinet, nisi quod Obr. *quid quisque condiderat,* improbante recte Burmanno. Regius legi vult *qua quisque conuivebat* sensu, nisi fallor, hoc, ut unusquisque ad pejorem dicendi rationem Ciceronis aetate defluxerit, quasi dormitando i. e. *connivendo.* Robustior enim sententia, si oratores ipsos accipis conniventes, quam si judices oratorum, ut videtur intellexisse Badius, qui improbat rationem Regianam; recte ille. Burmannus vulgatae tautologiam gravatus optet: *qui cum maxime vigebant.* Gesnerus, idem esse negans in alicujus *aetate,* et *iis hominibus quibuscum vivat* (praeterquam quod in critica nota tentat *aetatis suae quidem, quique tum vivebant;* et id quidem manifestae iterationis) recte reponi censet *quisque* (pro *quibusque*) *convivebat*; nihil obstare putans, quod *convivere* notione *convivandi* usurpavit noster 5, 9, 14. 7, 3, 31. (addo 1, 6, 44.). Hanc ego difficultatem non adeo parvam censeo; nec satis comminiscor quid loco faciam. Ex Turic. illa scriptura for-

38. *tot millibus versuum.* cf. 7, 1, 37.

exceptis — Marcello. vid. Cic. Brut. 71 — 75. Cum errasse dictus esset noster in Ed. Leidensi, Burmannus, si forte Hortensii in Bruto facta mentio hujus accusationis argumentum urgeatur, negat illum recte posse accenseri iis, qui Ciceronis aetate maxime vigerent, quippe qui obierit a. u. c. 704. et aliquanto ante, quam in foro floruerit Cicero, celebrari desierit. De loco nostro vid. not. crit.

Marcello, filentium egerit: quis erit modus, fi et illos, et qui poftea fuerunt, et Graecos omnes, et philofophos? Fuit igitur brevitas 39 illa tutiffima, quae apud Livium in epiftola ad filium fcripta, *legendos Demofthenem atque* 189 *Ciceronem: tum ita, ut quisque effet Demofheni et Ciceroni fimillimus.* Non eft tamen 40 diffimulanda noftri quoque judicii fumma.

taffe eruas *quisque* (i. e. *quibusque*) *confuevit.* Sed praeterquam quod fecunda modo manus habet *quisque*, alterum illud, quod in vetuftiffima fcriptura comparet, U, nullum in noftra emendatione momentum facit; male quidem. Nec certo exemplo docere contingit *confueffe hominibus* dici pro *confuetudinem cum iis contraxiffe.* Illam autem ταυτολεγίας accufationem juxta cum Gefnero deprecor, et comparo Plin. Ep. 4, 27, 5. *vivit cum Spurinna, vivit cum Antonio.*

philofophos? Fu. Sic (nifi quod Turic. Flor. a pr. m. uterque *philofophis*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voff. 2. et edd. ante Ald. qui inferit *perfequemur* (cum Regius vellet *perfequamur*), Bad. uterque *perfequar.* A Bafil. inde *et poetas perfequi velim.*

39. *Fuit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Jenf. Tarv. Reliqui *Fuerit*, fuadente Regio. *quae apud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Jenf. Tarv. Reliqui inferunt *eft.*

40. *tamen.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Bad. Miror, fed gaudeo, fi habet Flor. Fortaffe *fed* intercidit poft *fimillimus.*

fi — philofophos. Repetendum *perfequar* ex illis „fingulos perfequi": duriuscula fane, fed, ut Badius ait, non inveunfta verbi ellipfi: cf. 5, 12 extr. ubi ne erat quidem quod certo ex prioribus fubaudires; fed, viciffim, proverbialis locutio, qualis hic non poteft agnofci. Quare autem *poetas* hic non recenfeat, de quibus tamen et ipfis dicturus eft, equidem non dixerim.

39. *Livium.* cf. 8, 2, 18.

40. *noftri — judicii fumma.* ita ut ne fingulis fuas rationes fubjiciam, neque longiore disputatione utar.

Paucos et vix ullum ex his, qui vetuſtatem pertulerunt, exiſtimo poſſe reperiri, quin judicium adhibentibus allaturus ſit utilitatis aliquid, cum ſe Cicero ab illis quoque vetuſtiſſimis auctoribus, ingenioſis quidem, ſed arte carentibus, plurimum fateatur adju-
41 tum. Nec multo aliud de novis ſentio. Quo-

et vix ullum. Sic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Sed Turic. Flor. Guelf. *enim vexillum.* Reliqui *enim vel potius v. u.* Alm. quoque *vel pot.* omittere narratur.

his. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. §. 35.

quin. Sic cum Obrechto ſcripſi pro librorum omnium *qui*, cui a Locat. inde (acc. Camp.) addunt *non* poſt *adhib.*, quod abeſt a Turic. Flor. Guelf. Voſſ. 2. Alm. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Pro *adhibentibus* Jenſ. eoque poſterr. ante Ald. dant *adeuntibus.* Nullus autem ita Codex.

41. *aliud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. Goth. Alm. et edd. ante Baſil. Reliqui *aliter.* Non erat quod mutaretur, etſi *multo aliter* apud Varronem legitur, *multo aliud* dictum alibi demonſtrare non contingit. Sed *multo optimum* noſter 9, 4, 26. *multo foediſſimum* ib. §. 72. et Plin. major ſaepiſſime, ubi plerumque *longe;* item noſter hic §. 53. *quanto aliud.* Nec quisquam dubitabit, ſentio, ſic ſtruere. *novis.* Turic. Guelf. Camp. *nobis* cum edd. ante Obr. Sed Flor. Goth. item Camerar. (referente Geſn.) noſtrum: cf. 4, 2, 114. Capper. operoſe docet, quoties B et V confuſae. *Quotus.* Turic. *quot.* Idem a ſec. m.

ingenioſis — arte carentibus. cf. 1, 8, 8. Apparet, opinor, hic aliquid intereſſe inter *hos qui — pertulerunt* et *vetuſtiſſimos illos.* Nempe *ingenioſos* illos *arte carentes* ſejungere mihi Qu. videtur ab *his* cet. Non jam ſunt ii in omnium manibus, non celebrantur, igitur ne *vetuſtatem* quidem *pertulerunt*, locutione petita a vinis quae durent. cf. 2, 4, 9. ubi illuſtrat eam Pſeudo-Turnebus: ſed haec in Lexica nunc relata ſunt. *Hi* igitur *qui — pertulerunt* ſunt, quos dicunt critici et rhetores *antiquos, veteres,* de quibus vide nos ad 8, 5, 12. (Sic Plin. Ep. 9, 22. Propertium acceuſet *veteribus:* cf. et Horat. Ep. 2, 1, 34 ſqq.). *Hos* quoque dixit quaſi demonſtrans eos, qui vulgo terantur.

tus enim quisque inveniri tam demens potest, qui ne minima quidem alicujus certe fiducia partis memoriam posteritatis speraverit? qui si quis est, intra primos statim versus deprehendetur, et citius nos dimittet, quam ut ejus nobis magno temporis detrimento constet

Flor. Camp. *quod* cum Goth. Vall. Voss. 2. et edd. ante Bad., qui e conjectura *quid*, et sic Guelf. Locum propter caliginem non asterisci sed solis splendore indigere satis urbane Regius ait. Nostrum, nisi fallor, a Philandro.

invakirs. tam demens potest, qui. Turic. (nisi quod hic *inveritando*) Flor. *in veritate mens potens quod* (pronomen in Turic. eo compendio scriptum, quod saepe pro *qui*); a sec. m. uterque *in veritate tumens potensque* (quanquam enclitica e Turic. non refertur) et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. *fuerit adeo timens posteritatis qui* Obr., quam mutationem cum nostra scriptura, a Philandro profecta reposita, comparando intelliges, non quidem quid vir viro praestet (neque enim hoc proverbio uti velim in Obrechto) sed aliud esse tentare locum, aliud persanare. *minima.* Goth. Voss. 2. *nimia* (cf. §. 32. item 42.) *certe.* Turic. Flor. *ceteri.* Ille a sec. m. *ceterae*, et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. (ni fallor, Vall.) et edd. ante Ald. Reliqui *certae* cum Camp. Nostrum Vidov. et Vascos. (nisi forte per errorem hunc nominat Gesn.), probatum Gesnero. *scientiae* Obr. male ingeniosus. *posteritatis speraverit.* Turic. *attis s.* Flor. *attidis peraverit:* a sec. m. uterque *artis s.* et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Basil. acc. Obr., qui et modo *partiri* pro *partis*, ubi Burm. malit *sortiri*; mihi *partiri* francogallicum videtur (*partager*), non latinum. Ex Alm. referunt *artus s.* Burmannum quidem miror hujus loci medicinam expectantem. *quam ut.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *q. et.*

41. *memoriam posteritatis speraverit* i. e. nomen suum inter scriptores librorum professus sit, vel omnino aliquem librum ediderit. Nimiae sane simplicitatis hoc videri potest in nostro, quam ei excussisset profecto hodierna scribentium sedulitas, si potuisset cognoscere, *posteritatis memoriam* nequaquam cogitantium, sed Sosiorum obolum.

42 experimentum. Sed non quidquid ad aliquam 89 partem scientiae pertinet, protinus ad faciendam etiam φράσιν, de qua loquimur, accommodatum. Verum antequam de singulis loquar, pauca in universum de varietate opi-
43 nionum dicenda sunt. Nam quidam solos veteres legendos putant, neque in ullis aliis esse naturalem eloquentiam, et robur viris dignum, arbitrantur: alios recens haec lascivia, deliciaeque, et omnia ad voluptatem multitudinis imperitae composita, delectant.
44 Ipsorum etiam, qui rectum dicendi genus

42. *scientiae pertinet.* Voss. 2. *sententiae p.* Goth. nil alind nisi omittit *pertinet* (cf. §. 41. item 74.). Φράσιν. Multis modis inquinatur hoc vocabulum in libris, neque in meis ante Tarv. incorruptum apparet. Suspicor autem fuisse *fac. et. ad* Φρ. cum in Turic. sit *adfarisin,* a sec. m. *affaresin.* *accommodatum. Verum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inferunt *est.* *loquar.* Obr. omittit nullo, quantum video, auctore (nam iterationem, *loquimur, loquar,* ferre didicimus); sed et mox §. 43. *arbitrantur.*

43. *lascivia.* Turic. (a pr. m.) *las quia.* Flor. (a pr. m.) *quia* (cf. ad prooem. Vol. 3. p. IV.). *deliciaeque.* Turic. Flor. *deliciaque* cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Basil. exc. Camp. consulto etiam positum, suspicante Badio.

44. *Ipsorum.* Turic. Flor. *ipso* cum Alm. Sed Guelf. Camp. *ipsos* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Reliqui

42. Φράσιν. 8, 1, 1. hic §. 87. add. Senec. patr. p. 198. ubi opponitur *lexi.* Item Jo. Chrysost. 4. περὶ ἱερωσύνης et Schaeferum in indice subjecto libello Dionysii de Comp. — De *faciendo* vid. 10, 3, 5.

43. *recens haec lascivia.* cf. 2, 5, 22. *delicias* vide 1, 8, 9. Improbat autem Qu. et qui ad unam aetatem sive antiquiorem sive recentem se astringunt, et quos nonnisi unum ex tribus dicendi generibus (cf. 2, 17, 8.) delectat.

ſequi volunt, alii preſſa demum et tenuia, et quae minimum ab uſu quotidiano recedant, ſana et vere Attica putant: quosdam elatior ingenii vis, et magis concitata, et alti ſpiritus plena capit: ſunt etiam lenis, et nitidi, et compoſiti generis non pauci amatores. De qua differentia diſſeram diligentius, cum de genere dicendi quaerendum erit. Interim ſummatim, quid et a qua lectione petere

ſunt cum maxima poſt *volunt* interpunctione, de conj. Regii. Noſtrum et ipſum e conjectura (cf. 5, 10, 91. not. crit. et 10, 7, 4. Sic et 11, 2, 41. Guelf. *juriſconſulto*). Eximendus igitur hic locus numero quem poſui ad 4, 3, 16. item alter 11, 1, 82. *tenuia, et quae min.* Turic. Flor. *tenui atque m.* Ille a ſec. m. *tenuia atque quae m.* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *alti ſpiritus plena.* Turic. *alia ſputius p.* Flor. *alios ſpurtius p.*, a ſec. m. ille *alias ſpurtitiis p.* hic *alios ſpurcitiis p.* cum hoc facientibus Goth. (niſi quod *ſpurcius;* err. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. cum illo Guelf. Bodl. et edd. ante Ald., qui primus a Regio corrigente ſumpſit *ſpiritus.* Baſil. 1. *plena ſpiritus* (omiſſo *alias*) et ſic rell. praeter Obr. qui habet *acris ſ. p.* Noſtrum e Burmanni conj. *etiam lenis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *et l.*

ſummatim. Turic. Flor. *ſumat* cum Alm. a ſec. m. uterque *ſumma*, et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. niſi quod Bad. *ſummam.*

quid et a qua. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quia et a qua* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. (Bad. quidem *quam et a q.*). Reliqui *quid a qua* praeter Gryph. (1536) et Vidov. qui habent *quid a quaque* (cf. 1, 6, 16.), et

44. *magis concitata* illuſtrat Capper. τῷ γοργῷ et τῇ γοργότητι, de quibus Hermog. περὶ τῶν ἰδεῶν 2, 1. p. Sturm. 373 ſqq. *altum* autem *ſpiritum* Burm. Ovidii loco Triſt. 4, 1, 74. „*Altior* humano *ſpiritus* „ille malo eſt,“ et Flori 2, 2, 27. „*ſpirantibus altius* Poenis“. ubi vid. et Dukerum. Apud noſtrum eſt *alta mens* 6 Pro. 7. *ſublimis ſpiritus* 10, 5, 4.

diſſeram diligentius. 12, 10, 63 — 70.

possint, qui confirmare facultatem dicendi 45 volunt, attingam. Paucos enim, qui sunt eminentissimi, excerpere in animo est. facile est autem studiosis, qui sint his simillimi, 89 judicare: ne quisquam queratur, omissos forte aliquos, quos ipse valde probet. Fateor enim plures legendos esse, quam qui a me nominabuntur. Sed nunc genera ipsa lectionum, quae praecipue convenire intendentibus, ut oratores fiant, existimem, perse-46 quor. Igitur, ut Aratus *ab Jove incipiendum*

Obr. qui nostrum. *petere* mox a Turic. Guelf. omittitur et recurrit post *confirmare*, non infrequenti transponendi errore. Quod mss. et edd. ante Bad. (exc. Camp.) dant *possit*, malit fortasse aliquis reponere *volet* pro *volunt;* sed nihil necesse est.

45. *enim, qui sunt.* Turic. (a pr. m.) Flor. omittunt *qui* cum Alm. Ille a sec. m. *sunt enim,* et sic Guelf. Camp. cum Voss. 2. (Goth. non memoratur) et edd. ante Basil. Hoc quoque a sec. m. in Turic. quod Guelf. Camp. et edd. ante Ald. inserunt *et* ante *excerpere*. Parenthesi signanda succurrunt loco inde ab Aldo, qui et *paucis* pro *paucos* solus. Philander haud dubie, inserendo *qui*, sanavit. *sint his.* Turic. Guelf. *sunt his* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv.

omissos. Turic. Flor. Guelf. *amissos.* cf. 8, 4, 29. 6, 2, 2.

aliquos, quos. Turic. Flor. Guelf. omittunt *quos* cum Goth. Voss. 2. Nobiscum facere narratur Alm. (cf. §. 34. item 46.). A Basil. inde inserunt *eorum*, vitandi cacophoni gratia, sine auctore. *plures.* Turic. Flor. *plurimis* cum Alm. a sec. m. uterque *plurimos* et sic Guelf. Camp. cum Obr. Fuit antiquitus *pluris.* *qui a me.* Turic. Flor. *quia* cum Alm. Illi a sec. m. *qui*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Obr. *nominabuntur.* Turic. Flor. *nominabantur* cum Alm. *nominantur* Goth. Voss. 2. cf. 95. *persequor.* Sic Turic. (hic a pr. m. *persecor*) Flor. Camp. cum Goth. Reliqui *persequar.*

facultatem dicendi. cf. §. 1. quare fortasse hic malis *facilitatem.*

46. *Aratus ab Jove.* „Noto „initio Φαινομένων, Ἐκ Διὸς „ἀρχώμεσθα. Illud Homeri-

putat, ita nos rite coepturi ab *Homero* videmur. Hic enim, quemadmodum *ex oceano* dicit ipse *amnium vim fontiumque cursus initium capere*, omnibus eloquentiae partibus exemplum et ortum dedit. Hunc nemo in magnis rebus sublimitate, in parvis proprietate superaverit. Idem laetus ac pressus, jucundus et gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis: nec poëtica modo, sed oratoria virtute eminentissimus. Nam ut de laudibus, 47 exhortationibus, consolationibus taceam: nonne vel nonus liber, quo missa ad Achil-

46. *Hic enim.* Turic. (a pr. m.) Flor. Camp. *Hinc e.* *ex oceano.* Turic. *ex aceono*, a sec. m. *et cicero.* *vim.* Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt cum Voss. 2. *magnis rebus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Colb. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *rebus.* *superaverit.* Flor. (a sec. m.) Guelf. *superavit* cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Camp. *pressus.* Guelf. *depressus* cum Jens. (non Goth. err. Gesn.) et edd. posterr. ante Bad. sec. item Alm. quod miror (cf. §. 45. item 63.). *poëtica.* Guelf. *poëtice* cum Voss. 3.

47. *consolationibus.* Turic. Flor. (a sec. m. uterque) Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. addunt *quo* in fine cum edd. ante Basil. *nonus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *unus* cum Alm. Bodl. Voss. 3. Modo *non* pro *nonne* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Bodl. *quo missa.* Turic. Flor.

„cum *ex oceano* est Il. Φ, 195. „Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ καὶ „πᾶσα θάλασσα, Καὶ πᾶσαι κρῆ- „ναι, καὶ φρείατα πάντα νάου- „σιν. — Ceterum de Homero „omnium doctrinarum fonte „v. Fabr. B. G. 2, 6.“ Gesner. Vid. et Dionys. Hal. Vol. (Rsk.) 5. p. 187. (Ὅμηρος) ἐξ οὗ πως πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα καὶ πᾶσαι κρῆναι. *laetus — pressus.* Cf. 5, 14, 33. 8 Pro. 23. item 4, 2, 117. Recte revincit Cortium Gesn. *elatus* suadentem ad Plin. Ep. 1, 8, 5., nec Francii conjectura *latus* probanda.

47. *vel — vel — vel.* cf. 2, 20, 2. ut et hic mox §. 48. item 11, 2, 50.

lem legatio continetur, vel in primo inter duces illa contentio, vel dictae in ſecundo ſententiae, omnes litium ac conſiliorum ex-
48 plicant artes? Affectus quidem, vel illos mites, vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in ſua poteſtate hunc auctorem habuiſſe fateatur. Age vero, non utrius- 89

(a pr. m. uterq.) *qui omiſſa.* *dictae in ſecundo.* Turic. Flor. (hic nonniſi a pr. m.) *d. in dicendo in ſ.* cum Alm.

48. *non* (ante *utriusque*). Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Reliqui *nonne.* Cf. Goerénz. ad Cic. Legg. p. 243. 285. Modo (§. 47.) *non* ſoli Goth. et Camp. neque §. 50. ulli. Addunt *in* poſt noſtram vocem edd. a Badío inde exc. Baſ. Obr. *utriusque*. Turic. Flor.

artes. cf. §. 15. Neque enim tam *artificia* hic ea voce indicári arbitror, quam *praecepta rhetorica*, propter id quod adjicitur *explicant.*

48. *illos mites — hos concitatos.* i. e. ἤθη καὶ πάθη. cf. 6, 2, 8. 9. „Hoc autem de Homero judicium Fabius hauſiſſe „videtur ex Dionyſ. Halic." Capper. Conferendus ſane ad omnem hunc ſcriptorum recenſum Dionyſ. ed. Rsk. t. 5. p. 415—436. Eodem enim fere procedit ordine Dionyſius, ſi modo is catalogi auctor, quo et Quintilianus; ut appareat utrumque ſectae fuiſſe Ariſtarcheae in elegendis quos imitationi proponerent ſcriptoribus. Quid autem diſſenſerint in hoc loco veteres Grammatici, velát in partibus Antimacho dandis Euphorion, ſatis exploratum nunc eſt VV. DD. induſtria, quos demonſtravimus ad 1, 4, 3. quibus mox acceſſit Wyttenbachius in vita ſummi magiſtri. Locum de Antimacho probe et erudite pertractavit Schellenbergius in Reliquiis Antimacheis (Hal. Sax. 1786. 8.). Ubi aliquid reconditius proponendum erit ex horum copia, monebo, in reliquis lectore ad hos fontes, itemque ad Bibl. Fabricianam ab Harlete auctam ablegato.

hunc auctorem. Inſolentius, ni fallor, de poeta. cf. 2, 15, 36. et mox §. 49. „hoc „poeta." Neque enim huc facit Cic. pro Muren. 14. „ingenioſus poeta *et* auctor valde „bonus."

que operis ingressus in paucissimis versibus legem prooemiorum, non dico, servavit, sed constituit? Nam benevolum auditorem invocatione Dearum, quas praesidere vatibus creditum est, et intentum proposita rerum magnitudine, et docilem summa celeriter comprehensa facit. Narrare vero quis brevius, quam qui mortem nuntiat Patrocli, quis significantius potest, quam qui Curetum Aetolorumque praelium exponit? Jam simili- 49

(hic a pr. m.) *utrisque.* Vocem hic omittit Bad. *operis ingressus.* Sic Guelf. Goth. Voss. 3. Vall. Jens. cum edd. posterr. ante Ald. quo acc. Basil. *o. si i.* Turic. Flor. hic quidem a sec. manu *o. sui i.* et sic Camp. cum Voss. 1. 2. (contra ac Goth.) Ald. *sui utriusque operis ingressu* Bad. *sui o. ingressu* Gryph. cum reliquis exc. Obr. qui omittit *sui.*

in pauc. Sic MSS. (de Goth. tac. Gesn.) et excusi ante Bad. qui omittit praepositionem cum reliquis exc. Basil. Obr.

Nam benev. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inserunt *et.* *creditum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *creditur m.*

49. *significantius.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *significantibus.*

ingressus — constituit. Fortasse displiceat (et gravatur hoc Badius in nota) quod persona hic imponitur, ipsi *ingressui*, qui *servarit*, *constituerit*, deinde etiam „benevolum, intentum, docilem „*faciat* auditorem", malitque aliquis hoc tribui Homero poetae; et sic sane procedit vulgata scriptura, quam tamen nequaquam praestant veteres libri.

49. *mortem — Patrocli.* „Il. „σ, 20. Specimen brevitatis „haec verba laudat Plinius „quoque Epist. 4, 11, 12." Gesner. *Curetum Aetolorumque praelium est* Il. ι, 530. et mox *Priami* rogatio ω, 486.

significantius. cf. 1, 7, 32. 12, 10, 21. Francogallum Capperonnerium hic ἐμφατικώτερον suum ingerere sane non miror.

Jam similitudines — ita multa, ut. Hanc structuram, quam contra omnes libros mutare conati sunt editores, equidem verbo finito carere

tudines, amplificationes, exempla, digreffus, figna rerum et argumenta, ceteraque quae probandi ac refutandi funt, ita multa, ut etiam, qui de artibus fcripferunt, plurimi harum rerum teftimonium ab hoc poëta petant.
50 Nam epilogus quidem quis unquam poterit illis Priami rogantis Achillem precibus aequari? Quid? in verbis, fententiis, figuris, difpofitione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni fit viri, virtutes ejus non aemulatione, quod fieri non poteft,

ceteraque quae. Sic mff. omnes et edd. ante Ald. Hic cum reliquis ante Gefn. omittit *quae*, jubente Regio. Gefnerus *cetera quaeque.* Verbum autem *funt* omnes jungunt fequentibus *ita multa.* *plurimi.* Turic. Flor. *plurime*, a fec. ille manu *plurima*, et fic reliqui. Noftrum e conjectura. *harum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *earum.* *teftimonium.* Sic Turic. Flor.; a fec. m. uterque *teftimonia*, et fic reliqui.

50. *epilogus.* Turic. *et philochus.* Flor. *et epiloghus.* Camp. *et epilogus* cum Voff. 2. Goth. et edd. ante Bafil. *quis.* Turic. (a pr. m.) *quas.* An forte mox pro *aequari* fuit *aequare?* *Priam. rog. Ach.* Guelf. *rog. Ach. Pr.* cum Goth. et edd. ante Bafil. accedente Obr. exc. Camp. quod probat Gefnerus. *excedit.* Guelf. *exceffit* cum Voff. 3. Jenf. et edd. pofter. ante Bafil. acc. Obr. *viri.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

exiftimo, idque fine vitio. *Sunt* refero ad relativum *quae:* funt enim ea *probandi* et *refutandi*, intellige *inftrumenta.* Sic enumerantur per nominativos quaecunque peti poffunt ex Homero. Et de his quidem nominativis abfolutis cf. 5, 14, 31. *Signa* et *argumenta* conjunctim applicanda funt genitivo *rerum*, et defignantur ea, de quibus egerat libro 5, c. 9. 10. Quod copula *que* annexa eft voci *cetera* in fine pofitae, non recedit ab ufu veterum; vid. prooemium noftrum voluminis tertii p. XII. Ad *teftimonium* cf. 1, 8, 12.

ſed intellectu ſequi. Verum hic omnes ſine 51 dubio, et in omni genere eloquentiae procul a ſe reliquit; epicos tamen praecipue: videlicet quia clariſſima in materia ſimili comparatio eſt. Raro aſſurgit *Heſiodus*, magnaque pars ejus 52 in nominibus eſt occupata; tamen utiles circa praecepta ſententiae, levitasque verborum et compoſitionis probabilis: daturque ei palma in illo medio genere dicendi. Contra in *An-* 53

51. *epicos.* Sic Turic. Flor. cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. (contra ac Goth.) Baſil. et marg. Gryph. *Epicuros* Voſſ. 3. Reliqui *heroicos.* Tot tantisque auctoribus obtemperare debui, quamvis deterritus ſilentio eorum, qui plurimi acerrimique hujus loci inveſtigatores vulgata ſcriptura acquieverunt. Sunt ii ſane illud ſecuti, quod metrorum genera hic diremta exiſtimabant, cum praeſertim Heſiodum protinus Homero ſubjici viderent. Sed qui Antimacho ſecundas datas refert, is epicorum profecto numero eximit Heſiodum, quem, ſi heroicorum cenſus ageretur, diſerte aut praeferri aut poſthaberi Antimacho oportebat. Nec „ſimilis *materia*" poteſt ad metrum trahi. cf. §. 88. *clariſſima.* Turic. *duriſſimu.* *ſimili.* Turic. Flor. Camp. *ſimilis* cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *ſimilitudinis* Guelf.

52. *levitasque.* Sic Turic. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Capper. probante, non imitante Geſnero. Reliqui *lenitasque,* quibus falſo eximere Goth. videtur Geſnerus. cf. 9, 4, 144. 2, 5, 9. Accedit, monentibus Capper. et Geſn., teſtimonium Dionyſii, apud quem p. Rsk. 419. eſt λειότητος ὀνομάτων de Heſiodo; cf. et §. 121. *probabilis* Turic. Camp. omittunt. *daturque.* Turic. *datur quae,* a ſec. m. omittitur *quae,* et ſic Goth. Jenſ. (tac. Geſn. qui hoc ipſum optabat) Voſſ. 2. Vall. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad. pr. Mox *palam* Turic. pro *palma.* *medio.* Flor.

51. *epicos.* cf. not. crit.

52. *utiles circa praecepta ſententiae.* Exempli cauſa Pſeudo-Turnebus demonſtrat locum Ciceronis Famill. 6, 18. „Lepta ſuaviſſimus ediſcat Heſiodum, et habeat in ore Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα." *in illo med. gen. dic.* cf. 2, 17, 8. item hic §. 80.

timacho vis et gravitas, et minime vulgare eloquendi genus habet laudem. Sed quamvis 53 ei secundas fere Grammaticorum consensus deferat; et affectibus, et jucunditate, et dispositione, et omnino arte deficitur, ut plane manifesto appareat, quanto sit aliud proximum esse, aliud secundum. 54 *Panyasin* ex utroque mixtum putant in eloquendo, neutriusque aequare virtutes: alterum tamen ab

(a sec. m.) Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *mediocri* cum edd. ante Basil. cf. §. 80. ubi *mediocri* Flor. (a sec. m.) Goth. Voss. 1. 3. soli.

53. *secundum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

54. *neutriusque.* Sic Turic. Flor. Camp. (quanquam hic *ne utriusque*) cum Ald. Primus a sec. m. ascriptum supra habet *una pars.* Reliqui omittunt encliticam; et recentiores plerique virgulam, quam ego post *eloquendo*, post *putant* exhibent.

53. *secundas — secundum.* Cum *secundas* a Grammaticis fere tulisse dicitur Antimachus, nemini nisi Homero comparatus esse putandus est. Nec aliter intelligetur illa *proximi* et *secundi* differentia, quam ut *proximus* sit inter quem et primum nihil interest, quamvis longo inde intervallo diremtum, *secundus* qui nonnisi unum gradum descendit ab illius praestantia. Hoc Gesnerus docuit advocandis verbis Horatii: „Jovi nil — „viget simile aut *secundum,* „*proximos* illi tamen occupa„vit Pallas honores.“ Non erat igitur quare haereret in loco et contrariam verborum interpretationem tentaret Schellenbergius l. c. p. 38. 39. Rem conficit versus notissimus Virgilii Aen. 5, 320. „longo sed *proximus* inter„vallo.“ Nec majore encomio Virgilium donat noster §. 86. et Plin. Ep. 7, 20, 4. *Secundae* possunt dari ei, qui non sit *secundus,* sed tantum *proximus.* [Vid. Addenda.]

54. *Panyasin,* Heracleae auctorem, de quo vide imprimis Heynium in Indice auctorum ab Apollodoro laudatorum. Si quaeris, ex *quo* tandem utroque in eloquendo mixtum putarint, ve-

eo materia, alterum disponendi ratione superari. *Apollonius* in ordinem a grammaticis datum non venit, quia Aristarchus atque Aristophanes, poëtarum judices, neminem sui temporis in numerum redegerunt: non tamen contemnendum edidit opus aequali quadam mediocritate. *Arati* materia motu caret, ut 55 in qua nulla varietas, nullus affectus, nulla persona, nulla cujusquam sit oratio: sufficit

judices. Turic. *judicium* cum Alm. Sed a sec. m. *juditio,* et sic Camp. nisi quod per C. *edidit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reddit* cum Goth. Voss. 2. *reddidit* ex Alm. affertur.
55. *varietas, null. aff. nulla.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. posterr. ante Ald. *nulla cujusquam.* Sic Turic. Flor. Guelf. (nisi quod *cujuspiam*) Camp. (sed *cujusque*) cum Goth. Voss. 2. 3. Alm. Ald. et aliquot edd. ap. Burm. quibus accedit Gesn. Roll. ex Harl. ed. Reliqui omittunt *nulla* et dirimunt *cui usquam*, Regio monente et Badio causante, esse quidem apud Aratum personas, sed non loquentes.

teres Panyasin, Hesiodum respondeo intelligi et Antimachum. Hoc is qui similia hisce prodit Dionysius dubitari vetat. Recensito enim Homero, Hesiodo, Antimacho haec subjicit: Πανύασις — τὰς — ἀμφοῖν ἀρετὰς ἠνέγκατο. Spectari autem virtutes eloquendi apparet iis, quae memorantur in praecedentibus istis duobus: Ἡσίοδος μὲν — ἐφρόντισεν — ὀνομάτων λειότητος καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς —, Ἀντίμαχος δ' — ἀγωνιστικῆς τραχύτητος καὶ τοῦ συνήθους τῆς ἐξαλλαγῆς (*minime vulgare eloquendi genus* Qu.). Superat igitur Panyasis *materia* Hesiodum, disponendi ratione (πραγματείᾳ καὶ οἰκονομίᾳ) Antimachum. Quanquam Graecus praeceptor utrique hac parte praefert Panyasin.

aequali quadam mediocritate. ἄπτωτον appellat Longinus 33, 6. judicio inter eruditos vulgato, ut videtur, in quo non acquiescit Heynius Opusc. I. p. 81. Idem fere noster 8, 5, 32. „dum „timent, ne aliquando cadant, „semper jacent". item 2, 4, 9. „dum satis putant — virtuti„bus carent."

tamen operi, cui se parem credidit. Admirabilis in suo genere *Theocritus*, sed musa illa rustica et pastoralis non forum modo, verum 89
56 ipsam etiam urbem reformidat. Audire videor undique congerentes nomina plurimorum poëtarum. Quid? Herculis acta non bene *Pisandros*? Quid? *Nicandrum* frustra secuti *Macer* atque *Virgilius*? Quid? *Euphorionem* transibimus? quem nisi probasset Virgilius, idem nunquam certe conditorum Chalcidico

operi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *operis.* *parem credidit.* Guelf. *aequalem c. parem* cum Voss. 1. 3. *p. c. vel aequalem* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *Theocritus.* Turic. *te cus.* Flor. *tecus.* Ille a sec. m. *textus*, hic nostrum. Mox pro *sed* uterque *et.* *pastoralis.* Turic. *postularis*, a sec. m. *popularis*, et sic Camp. *pasturalis* Flor.

56. *Pisandros? Nicandrum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inserunt *Quid?* Guelf. dat *Menandrum.* Ex Voss. 3. refertur *Neandrum.* *Virgilius? — Virgilius.* Interjecta hisce cum altero ipso nomine omittunt Turic. Flor.

56. *Pisandros.* Camiro, oppido Rhodi oriundus, Heracleae, epici carminis deperditi auctor. De eo vide luculentam disputationem Heynii in Exc. 1. ad Virg. lib. 2.

Nicandrum — Macer atque Virgilius. De *Macro* cf. 6, 3, 96. quibus add. J. H. Voss. ad Tibull. praef. p. X. *Virgilium* expressisse Nicandri carmen hinc discimus, nec memini qui praeter nostrum prodat. Erat quidem in promtu Georgicon opus Nicandri, saepissime illud ad partes vocatum ab Athenaeo, quo uti posset Virgilius. Sed velim ex hisce deperditi carminis reliquiis aliquid ostendi, in quo imitantem agnoscamus poetam Latinum. Macrobius in Saturnaliorum opere Nicandrum quidem non recenset inter Graecos eos, ex quibus profecerit Virgilius. Ubi vero expressum a Virgilio Nicandrum agnoverunt VV. DD. Theriaca exemplo illi fuisse apparet: cf. Heyn. in Prooemio ad Virgilii Georg.

Euphorionem — probasset Virgilius. Ecl. 10, 50. Recte monet J. H. Vossius, aliorum

versu carminum fecisset in Bucolicis mentionem. Quid? Horatius frustra *Tyrtaeum* Homero subjungit? Nec sane quisquam est tam 57 procul a cognitione eorum remotus, ut non indicem certe ex bibliotheca sumtum transferre in libros suos possit. Nec ignoro igitur quos transeo, nec utique damno, ut qui dixerim esse in omnibus utilitatis aliquid: sed ad illos jam perfectis constitutisque viribus

(hic a pr. m.) cum Alm. Voss. (quoto quidem non additur, nec credo horum ullum carere hisce). Mox qui habent ista post *Euphor.* inserunt *frustra* Guelf. Flor. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph.

in Bucolicis. Guelf. omittit cum Voss. 1. 3. Obr.

Tyrtaeum. Flor. (oblitterata prima manu) *dirceum*, Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *Dyrcheum*; *Dircheum*, *Dircaeum*, cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald.

57. *damno.* Turic. Flor. *magno:* a sec. m. ille *non agnovi*, et mox *quod* pro *ut qui;* hic nostrum. *sed ad illos j. perfectis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *sed illos j. perfectos.*

magis sententiam hic proditam a Quintiliano quam suam. Neque enim ipse agnoscit, Euphorionem magni factum a Virgilio, sed Virgilii auctoritate obtrusam ejus lectionem ab iis, qui docti videri vellent. Et satis profecto apparet, hos, qui velut invito ingerantur commemorandi scriptores minus placuisse nostro: ait enim „nec *utique* „damno". De Euphorione autem qui cupiat tam veterum quam recentiorum judicia cognoscere, adibit Harletem in Bibl. Fabr. 1, 594. Quantum Ciceroni sordebat, tantum Tiberio probabatur hic grammaticus et poeta Chalcide oriundus, Euboeae oppido. Cum Cicerone in eo judicando sentit Lucianus de Conscr. Hist. 57.

Horatius — Tyrtaeum. Ep. ad Pis. 401.

57. *indicem.* Alius est *index*, quales singulis libris inscribuntur vel applicantur, alius libellus recensum continens complurium scriptorum, velut apud L. Senecam Epist.

58 revertemur. Quod in coenis grandibus ſaepe facimus, ut, cum optimis ſatiati ſumus, varietas tamen nobis ex vilioribus grata ſit. Tunc et elegiam vacabit in manus ſumere, cuius princeps habetur *Callimachus:* ſecundas con-
59 feſſione plurimorum *Philetas* occupavit. Sed 89 dum aſſequimur illam firmam, ut dixi, facilitatem, optimis aſſueſcendum eſt: et multa magis quam multorum lectione formanda mens, et ducendus color. Itaque ex tri-

58. *Quod in.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Reliqui inferunt *etiam*, aliquot *et*. Camp. et hoc omittit et *in*. *in coenis.* Turic. Flor. *ingeniis* cum Alm. *in ſcenis* Voſſ. 3. *grandibus.* Turic. *grandiis*, a ſec. m. *grandia.* Guelf. *grandis.* *ut, cum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut*. Guelf. *et cum.* *ſumus.* Sic Turic. Flor. Floril. Sant. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Reliqui conjunctivum.

grata ſit. Tunc et elegiam vacabit. Turic. *gratia ſi tam certe licere jam vacavit*, a ſec. m. *grata ſi tamen — vacabit.* Flor. (oblitterata fere prima manu) *gratia* (mox *gratia*) *ſit. Tum et elegantiam licere jam* (poſtrema duo mox delentur) *vocabit* (mox *vacabit*). Etiam Alm. *Tum certe licere jam.* *confeſſione.* Turic. Flor. Camp. — *et.*

Philetas. Guelf. *Philatas* cum Voſſ. 1. 3. Ante Geſnerum fere *Philaetas.*

59. *aſſequimur.* Flor. a ſec. m. *adſequatur.* *et multa.* Turic. a pr. m. *ut m.* *duc. color.* Sic Turic. Flor.

39. *index philoſophorum*, et Plin. Epiſt. 3, 5, 2. ubi *indicis vice ſe functurum* ait. *Indices* unius cujusdam ſcriptoris a Romanis criticis factos vide Gell. 3, 3.

58. *et elegiam.* cf. 1, 8, 6.

Philetas. Cous, grammaticus et poeta, Ptolemaei Philadelphi praeceptor, Propertio ſaepe memoratus et cum Callimacho conjunctus, nec tamen niſi fragmentis nobis innoteſcens.

59. *ut dixi.* cf. §. 1.

ex tribus. Duos reliquos recte Ruhnkenius l. c. p. 99. deſignat Simonidem et Hip-

bus receptis Aristarchi judicio scriptoribus iamborum, ad ἕξιν maxime pertinebit unus *Archilochus*. Summa in hoc vis elocutionis, 60 cum validae, tum breves vibrantesque sententiae, plurimum sanguinis atque nervorum, adeo ut videatur quibusdam, quod quoquam minor est, materiae esse, non ingenii vitium. Novem vero Lyricorum longe *Pindarus* prin- 61 ceps, spiritus magnificentia, sententiis, figuris, beatissima rerum verborumque copia, velut quodam eloquentiae flumine: propter quae Horatius eum merito credidit nemini imita-

Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *est*. In Guelf. *multo m. quia. m. l. formandus et duc.* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. posterr. ante Stoer. nisi quod hae *formanda mens.* Voss. 1. 3. mutili in h. l., si recte memorantur, ceterum consentientes cum Guelf. *multa m. quam m. l. formandus et duc.* Basil. In Goth. *festinanda* pro *formanda*. *ad ἕξιν.* Turic. Flor. Camp. *ad haec* cum Goth. Voss. 2. Alm. Vall. (err. Burm.) Ald. Bad. *ad exitum* Guelf. cum Jens. et edd. post. ante Ald. Nostrum egregie reposuit Philander. Modo Turic. a sec. m. *praeceptis*, cum a pr. *raeceptis*.

60. *quibusdam.* Turic. *quibus.* *quod quoquam.* Turic. (a sec. m.) *q. quoque.* E Flor. *quo que*, sed a sec. m. *quod quidem*, et sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Basil. *ingenii vitium.* Turic. *ingenitivum.*

61. *copia, velut quodam.* Turic. *c. q.* Nostrum Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Reliqui inserunt *et* post *cop.*

ponactem. ἕξιν cf. ad §. 1. Archilochus a Cicerone principe loco positus Orat. 1.; quibus add. quae exhibet Fabric. Harl. Vol. 2. p. 106 sqq.

60. *vibrantesque sententiae.* Potestatem verbi intransitivam vide 9, 4, 55. Cic. Brut. 95, 6. Translatam, ut hic, 11, 3, 120. 12, 9, 3.

61. *Horatius.* Carm. 4, 2.

62 bilem. *Stesichorum*, quam sit ingenio validus, materiae quoque ostendunt, maxima bella et clarissimos canentem duces, et epici carminis onera lyra sustinentem. Reddit enim 89 personis in agendo simul loquendoque debitam dignitatem: ac, si tenuisset modum, videtur aemulari proximus Homerum potuisse: sed redundat, atque effunditur: quod ut est 63 reprehendendum, ita copiae vitium est. *Alcaeus* in parte operis *aureo plectro* merito

62. *Stesichorum.* Turic. *iste sichorus.* Flor. *Stesichorus* cum Locat. et edd. post. ante Gibs. exc. Bad. Gryph. (1544) et Stephano aliquotque praeterea, quibus obsecutus est Gibs. *Stersichorus* Camp. cum Voss. 1. 3. *Terpsicorus* Guelf. Jens. (err. Gesn.) Tarv. *canentem — sustinentem.* Turic. *canente — sustentem*, a sec. m. *canente — sustinente*, et sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. post. ante Ald. *canente — sustinentem* Flor. *canentem — sustinente* Jens. (err. Gesn.) Nobiscum facit Guelf. Tarv. et rell. edd., etiam nominativum dantes in *Stes.* *simul loquendoque.* Turic. *simullo quando*, a sec. m. *simullo quandoque*, et sic Flor. a pr. m. *est reprehend.* Turic. Flor. inserunt *respexit* cum Alm. Pro *repr.* Voss. 3. *respondendum.* cf. 3, 5, 15.

62. *Stesichorum.* Omnium maxime cum hoc judicio conspirat Dionys. Hal. l. c. p. 421. Ὅρα δὲ καὶ Στησίχορον ἔν τε τοῖς ἑκατέρου τῶν προειρημένων (Pindari et Simonidis) πλεονεκτήμασι κατορθοῦντα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὧν ἐκεῖνοι λείπονται κρατοῦντα· λέγω δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν κατὰ τὰς ὑποθέσεις (materiae) πραγμάτων, ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν προσώπων (personis debitam dignitatem) τετήρηκεν. Himerensis fuit, aetatis Phalarideae, cujus *graves Camenas* laudat Horatius quoque 4, 9, 8. Ingeniosissime nostri nomen Aristidi reddit Taylorus in Lett. Lys. p. 242. Quod autem *epici carminis onera lyra* Stes. *sustinere* dicit Qu., id rectissime Propertio accommodat Wyttenbachius Bibl. Crit. III, 4. p. 49.

copiae vitium. cf. 2, 4, 4. 12, 10, 13.

63. *Alcaeus — — aptior.* cf. nott. crit.

donatur, qua tyrannos insectatus multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque brevis et magnificus, et diligens, et plerumque Homero similis: sed in lusus et amores descendit, majoribus tamen aptior.

63. *qua.* Turic. Flor. (a sec. m. uterq.) Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. *quia* cum Voss. 1. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui nostrum, et Basil. qui dat *qui*, et sic Guelf.
insectatus. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui *insectatur.* *etiam moribus.* Turic. a sec. m. *et de amoribus.*
confert. In Turic. *confestim.* *eloquendo.* Guelf. *eloquentia.* *diligens.* Turic. *dicendi* cum Alm. non Flor. (cf. §. 46. item 89.). Mox copulam *et* ante *plerumque* habent Turic. Camp. cum Alm., reliqui omittunt. *plerumque.* Flor. Guelf. *plurimumque* cum Basil. Gryph. Obr. *plurimum* Camp. cum Andr. Ald. Sed omittunt vocem Jens. Tarv. Venet. (err. et tac. Gibs.) cum edd. ante Ald. acc. Bad.
Homero. Turic. et a pr. m. Flor. *orationis* cum Alm. Voss. 3. *Horatio* Ald. *sed in lusus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sed et ejus fit* cum Alm. *sed ethous fit* Turic. a sec. m. *sed et lusit* Voss. 1. 3. *sed in lusos* Guelf. *sed in luxus* Tarv. *sed et in lusus* Bestius conjicit in De ratione emend. leges. *et amores.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *in* cum edd. ante Basil. exc. Camp. acc. Obr. *aptior.* Guelf. *altior* cum Voss. 3.

Haec de Alcaeo inquinata esse a mutantibus, apparet. Pro *Homero*, quod nunc vulgo legitur, repones *oratóri*, si contuleris Dionysium l. c. p. 422. πολλαχοῦ γοῦν τὸ μέτρον τις εἰ περιέλοι, ῥητορικὴν ἂν εὕροι πολιτείαν, pro quorum extremis aut cum Sylburgio legendum πολιτικὴν α. ε. ῥητορείαν, aut pro πολιτείαν reponendum πραγματείαν. Mox illud *et ejus fit* nihil fere continere potest nisi haec: *et Teïus fit*, cui longe aptius applicatur veterum prope omnium scriptura „et „*in* amores descendit". Habebit igitur locus ita: „in elo„quendo quoque brevis et magnificus et plerumque oratori „similis: sed et Teïus fit et in amores descendit, majoribus „tamen aptior." Quid significent ea quae sic eruo, unusquisque facile agnoscet; an ita a modesto solutae orationis scriptore, qualis est noster, dici potuerint, merito dubitabitur. Exempla quidem hunc in modum de Anacreontico poeseos

64 *Simonides*, tenuis alioqui, ſermone proprio et jucunditate quadam commendari poteſt: prae-

genere loquendi afferre non contingit; niſi quod notus eſt locus Ciceronis Tuſcul. 4, 33. „Fortis vir in ſua republica „cognitus quae de juvenum amore ſcripſit Alcaeus? nam „Anacreontis quidem tota poeſis eſt amatoria." Conjunguntur vulgo Alcaeus et Anacreon, ut in illo Ariſtophanis fragmento p. Brunck. 238. Ἆισον δή μοι σκολιόν τι λαβὼν Ἀλκαίου κἀνακρέοντος. Max. Tyr. in defenſione Anacreontis Disp. 8. p. Dav. prioris ed. 96. τὴν τοῦ Τηΐου σοφιστοῦ τέχνην appellat; quanquam ſentio quid interſit. Debebat omnis amatoria poeſis oſtendi appellata Τηΐα. Neque enim ſufficit Horat. 1, 17, 18. (*fide Teïa*). Addam protinus quae huc faciunt aliorum de Alcaeo prodita. *Aureum plectrum*, quo donatur poëta, ab Horatio accipit Carm. 2, 13, 26.; cujus judicium firmare hic noſter putandus eſt. Alcaei ipſius verba quaedam obverſata utrique Romanorum, quae eſt Meierottonis ſuſpicio (cf. Dubia p. 156), minus ſit probabile. Adde de eodem Horat. Carm. 1, 32, 6 — 12. 4, 9, 6. „*In* parte „operis" laudari Alcaeum interpretaberis, ut aliquoties monui, *ob* partem, *de* parte. Huic autem parti, quae inſectando tyrannos locum faciebat ſententiis virtutem commendantibus (*multum confert moribus*), opponitur altera, lectioni nequaquam aſſumenda, de puerorum amoribus. Neque enim *ſed* referes ad *eloquendum* modo, ubi *plerumque* quidem *Homero*, vel *oratori*, ſit *ſimilis*, ſed in amores quoque deſcendat; verum ad omnem ejus poëſin, quae partim ſit admirabilis, partim levis, nec digna viri gravis cura (cf. §. 58.). Gemina Alcaei in eloquendo laus eſt apud Dionyſium: Ἀλκαίου δὲ σκόπει τὸ μεγαλοφυὲς καὶ βραχὺ καὶ ἡδὺ μετὰ δεινότητος, ἔτι δὲ καὶ τοὺς σχηματισμοὺς μετὰ σαφηνείας. [Vid. Addenda.]

64. *Simonides, tenuis.* Turic. *ſimo id eſt enim.* Flor. (a pr. m.) *S. enim.* Alm. omittere dicitur ſec. vocem.

ſermone. Turic. *ſermones.* An fuit olim *ſermonis proprietate et juc.*? Neque enim ſatis placet *jucunditate quadam* ita ſine genitivo ſtructum, et ne ablativus quidem ille nudus *ſermone proprio.* *praecipua.* Turic. Flor. Guelf. Camp.

64. *Simonides, tenuis alioqui.* Non memini, qui praeterea ſic ſentiat de Simonide. Dionyſius quidem haec l. c. p. 420. Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομά-

cipua tamen ejus in commovenda miſeratione virtus, ut quidam in hac eum parte omnibus ejus operis auctoribus praeferant. Antiqua 65 comoedia cum ſinceram illam ſermonis Attici gratiam prope ſola retinet, tum facundiſſimae

praecipue cum edd. ante Ald. acc. Bad. pr. An fuit *praecipua eſt?* Modo *poteſt* omittit Guelf. *commovenda miſeratione.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) c. *miſerationis.* Ille a ſec. m. *commovendo miſerationis,* et ſic Camp. Facile corrigas *miſerationes*; ſed contorta oratio. *ejus operis.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ejusdem.* Alm. omittere dicitur.

65. *Attici gratiam.* Flor. (a pr. m.) *ad gratiam.* *facundiſſimae.* Turic. (a pr. m.) Flor. *fecundiſſimae* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. exc. Camp.

των, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν· πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ παθητικῶς. (Extrema transponendo ſanavi: eſt enim in libris ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος παθ.) Quae hic de οἰκτισμῷ ejus produntur et a Qu. de commovenda miſeratione, ſpectant ad Θρήνους, in quo opere excelluit Simonides, habuitque aemulum, ſed imparem Pindarum: cf. Schneider. in fragmm. Pind. p. 20. Aeſchylum quoque vicit idem laudandis iis, qui in victoria Marathonia occubuerant; qua de re propoſitum fuit praemium in ludis Olympicis. Sic enim auctor vitae Aeſchyli: Ἀπῆρε δὲ (Αἰσχύλος) ὡς Ἱέρωνα — ἐν τῷ εἰς τοὺς ἐν Μαραθῶνι τεθνηκότας ἐλεγείῳ ἡσσηθεὶς Σιμωνίδῃ· τὸ γὰρ ἐλεγεῖον πολὺ τῆς περὶ τὸ συμπαθὲς λεπτότητος μετέχειν θέλει, ὃ τοῦ Αἰσχύλου, ὡς ἔφαμεν, ἐστὶν ἀλλότριον. Vid. et Pauſan. 6, 9, 2. Threni in obtritos ruina conclavis Scopadas aliquod fragmentum ſervatur a Stobaeo Serm. 103. collatis Phavorini verbis eodem ſermone excitatis paulo inferius: vid. Jacobs. ad Simonidis fr. 2. Cf. noſtr. 11, 2, 14 — 16. Qualis autem vis fuerit Simonidis in miſeratione movenda, exemplum habemus praeclarum lamentationem Danaes apud Dionyſium de ſtructura extr. Ceterum in illo μὴ μεγαλοπρεπῶς ineſt aliqua *tenuitatis* ſignificatio.

65. *Antiqua comoedia — habet.* Scabri quid ineſſe ſen-

libertatis, etsi est insectandis vitiis praecipua, plurimum tamen virium etiam in ceteris partibus habet. Nam et grandis, et elegans, et venusta: et nescio an nulla, post Homerum 89 tamen, quem, ut Achillem, semper excipi par est, aut similior sit oratoribus, aut ad oratores faciendos aptior. Plures ejus auctores: 66 *Aristophanes* tamen, et *Eupolis*, *Cratinus*que praecipui. Tragoedias primum in lucem *Aeschylus* protulit, sublimis et gravis, et grandiloquus saepe usque ad vitium, sed rudis in plerisque et incompositus: propter quod correctas ejus fabulas in certamen deferre

est insectandis. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Ald. Reliqui inserunt *in.* *venusta.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vetusta.* Haereo sane in recepta, desiderans tenue illud quod inter *elegans* et *venustum* intercedere potest discrimen. Neque tamen *vetusta* laudabili significatione quomodo dici potuerit, comminiscor. *an nulla.* Hoc dedi ex conjectura; libri enim *an ulla*, nisi quod Turic. Flor. (hic a pr. m.) *an illa* cum Basil. cf. 9, 4, 1. 11, 3, 97. *quem.* Turic. *quae.*

66. *propter quod correctas.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.)

tio huic structurae, in qua necesse est ad genitivum illum *fac. libertatis* graecam formam οὖσα intelligamus. Nemo enim, opinor, *gratiam* trahet ad *fac. lib.*, in qua ratione *retinet* debebat esse post *libert.*

venusta. cf. not. crit.

Achillem — excipi par est. „Quem excipit Homerus v. g. „in laude Nirei in Boeotia „180. Νιρεὺς ὃς κάλλιστος „ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν Τῶν „ἄλλων Δαναῶν μετ᾽ ἀμύμονα „Πηλείωνα.“ Gesn. Ad pronomen *nulla* optime subaudietur *poësis*, non *comoedia.*

66. *correctas ejus fabulas.* De correctis veterum fabulis, et hoc, quod prodit Quintilianus, an recte narratum videri possit, nuper egerunt viri doctissimi Boeckhius et Godofr. Hermannus [ille in libello de Aeschyli, Sophoclis, Euripidis quae supersunt tra-

posterioribus poëtis Athenienses permisere, suntque eo modo multi coronati. Sed longe 67 clarius illustraverunt hoc opus *Sophocles* atque *Euripides*: quorum in dispari dicendi via uter sit poëta melior, inter plurimos quaeritur. Idque ego sane, quoniam ad praesentem

p. quia rectas (postremum Flor. solus corrigit) cum Alm. Sed Camp. *quod p. correptas.* *posterioribus.* Guelf. *posterioris*; qui et modo *pleris.* *permisere, suntque.* Turic. *permiserunt quae*, a sec. m. *quod*, Camp. *permiserunt s. q.*

67. *dicendi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *discendi.*

uter. Turic. Flor. *uterque*, ille a sec. m. *uter quidem* cum Camp. hic nostrum. Vocem omittit Voss. 1. *ego sane, quoniam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eo s. q.* Guelf.

goediis; hic in commentatione luci tum quidem destinata, sed nondum edita] quorum alter recte fidem abrogare videtur nostro, nemine praeterea simile quidquam prodente. Et quoties turbantem aliquid deprehendimus Fabium in rerum veterum memoria! Cf. 2, 15, 30. 2, 16, 4. 3, 6, 49. 3, 7, 19. 4, 1, 68. 73. 5, 10, 3. 17. 6, 1, 20. (adde 10, 1, 22.) 6, 3, 67. 6, 5, 8. 7, 1, 14. 8, 3, 84. 8, 4, 28. 9, 3, 8. 89. 9, 4, 101. vide et 10, 7, 27. Id quidem aliorum quoque testimoniis confirmatur, Aeschyli etiam mortui fabulas victoriam reportasse, qua de re Philostratus suo more Ἀθηναῖοι ait ἐκάλεσαν (αὐτὸν) καὶ τεθνεῶτα εἰς Διονύσια τὰ γὰρ τοῦ Αἰσχύλου ψηφισαμένων ἀνεδιδάσκετο καὶ ἐνίκα ἐκ καινῆς (Vit. Apollon. 6, 6.). cf. Petit. Legg. Att. p. 68. Fabric. Harl. II. p. 168. Addit Boeckhius (p. 32.) locum Suidae v. Εὐφορίων, ubi hic Aeschyli filius narratur τοῖς τοῦ πατρὸς — οἷς μήπω ἦν ἐπιδειξάμενος, τετράκις νικῆσαι. Unum quidem correctae fabulae Aeschyleae exemplum per ingeniosam conjecturam affert idem Boeckhius (p. 132.). Suspicatur enim, Sophoclis satyricam fabulam, Ἀχαιῶν σύλλογον sive σύνδειπνον esse correctum ex Aeschyli priore, cujus rei argumentum sit summa illa loci ab Athenaeo positi similitudo l. 1. p. 17. C. D. — Stigelius sui seculi eruditis hominibus hoc de Aeschylo judicium probari negat.

materiam nihil pertinet, injudicatum relinquo. Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis, qui se ad agendum comparant, utiliorem 68 longe fore Euripidem. Namque is et in sermone (quod ipsum reprehendunt, quibus gravitas et cothurnus et sonus Sophoclis videtur 89 esse sublimior) magis accedit oratorio generi: et sententiis densus, et in iis, quae a sapientibus tradita sunt, paene ipsis par, et dicendo ac respondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diserti, comparandus; in affectibus vero cum omnibus mirus, tum in iis, qui miseratione constant, facile praeci-

ego quia et sic Obr. *ego* om. Camp. *fore Euripidem.* Sic Turic. Reliqui *E. f.* Hic quidem Turic. *Euripiden.*

68. *et in sermone.* Flor. *qui et s.*, a sec. m. *et vi et s.* et sic Turic. Camp. cum Bodl. Ald. Omittunt *in* Guelf. cum Goth. Voss. 2. et rell. edd. ante Basil. acc. Obr. Si posset probari hic *vim* et *sermonem* (cf. 5, 10, 55.) opponendi usus, placeret sane talis ratio prae recepta, in qua scabrities est conjungendi hasce locutiones: „*et* — accedit — „*et* — comparandus" sine verbo finito in altera parte.

ipsum reprehendunt. Turic. *i. quod reprehendet.* Flor. *i. qui reprehendet*, a sec. m. *reprehendit.* Camp. *i. reprehenderet.* Modo pro *quod* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *quo* cum edd. posterr. ante Basil. acc. Obr. *sublimior) magis.* Turic. Flor. inserunt *erit.* *et dicendo.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui inserunt *in.* Mox Turic. Camp. Goth. *atque.* Guelf. *et.* Mox pro *cuilibet* Guelf. *civiliter* cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *qui miseratione.* Turic. Flor. inserunt *in.* *constant.* Turic. (a pr. m.) *constat.*

68. *sententiis densus.* cf. in locutione §. 102. item 2, 5, 8.

facile praecipuus. Aristoteles quoque πολλαὶ ait (Εὐριπίδου τραγῳδίαι) εἰς δυστυχίαν τελευτῶσι — καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται. Reliqua de

puus. Hunc et admiratus maxime eſt, ut 69 ſaepe teſtatur, et ſecutus, quanquam in opere diverſo, *Menander*: qui vel unus, meo quidem judicio, diligenter lectus, ad cuncta, quae praecipimus, efficienda ſufficiat: ita omnem vitae imaginem expreſſit; tanta in eo inveniendi copia, et eloquendi facultas; ita eſt omnibus rebus, perſonis, affectibus accommodatus. Nec nihil profecto viderunt, qui 70 orationes, quae *Chariſii* nomine eduntur, a

69. *praecipuus — maxime.* Turic. *praecipus et admiratus miratus m.* a ſec. m. *praecipuus et admirandus m.* et ſic Bodl. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Sed Flor. *p. et admirandus miſeratus m.* a ſec. m. *p. e. admiratus m.* et ſic Camp. Nobiscum faciunt Guelf. et Goth. niſi quod omittunt *et.* *teſtatur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *preſtatur.* *et ſecutus.* Turic. Flor. (a ſec. m. uterq.) Camp. inſerunt *eum* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil.

efficienda. Quos Codd. Gibſonus *effingenda* dare ait, neque ipſe indicavit, neque vidi ullos, MSS. duntaxat; nam edd. ſane dant a Baſil. ante Gibſ. cf. 5, 12, 21. Placuiſſe hoc Gibſono nec miror nec probo.

70. *eduntur, a.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *adductura:* Ex Alm. *adducuntur.*

hujus tragici ſapientia et eloquentia in vulgus nota; et copioſe illuſtravit Valckenarius in Diatribe.

69. *Hunc — Menander.* Imitationis veſtigia et ipſi deprehendimus, de qua ſaepe monet Valckenarius; cf. Fabr. Bibl. Gr. Harl. II. p. 456. Ubi admirationem teſtetur, fragmenta nobis relicta non oſtendunt. Sed Philemonis eſt in eam ſententiam illud in Anthologia Epigrammatum nobis ſervatum: Εἰ ταῖς ἀληθείαισιν οἱ τεθνηκότες Αἴσθησιν εἶχον ἄνδρες, ὥς φασίν τινες, Ἀπηγξάμην ἄν, ὥστ' ἰδεῖν Εὐριπίδην. (Cleric. p. 364. Jacobſ. ad Anthol. to. II, 1. p. 187.)

vitae imaginem expreſſit. Notiſſima vox Ariſtophanis Byz. Ὦ Μένανδρε καὶ βίε, πότερος ἄρ' ὑμῶν πότερον ἐμιμήσατο; et Manilii (5, 470.) „Menander Qui vitam oſtendit vitae.“

70. *Chariſii nomine.* Fragmenta ejus aliquot ſervavit

Menandro scriptas putant. Sed mihi longe magis orator probari in opere suo videtur, nisi forte aut illa mala judicia, quae Epitrepontes, Epicleros, Locri habent, aut medi- 89

putant. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. et edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *putent.* *illa mala.* Turic. *alia m.* cum Bodl. Voss. 1. 3. (sed Guelf. *alia* solum, omisso *mala*) Jens. et edd. post ante Basil. *illa civilia* Obr. *Epitrep.—Locri.* Sic latinis litt. Flor. Camp. Guelf. (in ultimo quidem Λοκροὶ hic dare videtur) Goth. (nisi quod ultimum *lectos*, err. Gesn., cum edd. ante Stoer. exc. Bad. pr. qui *Locre* et Basil. qui *Locros*, de Jens. item err. Gesn.). Mox edd. *lochos* et ab Obr. inde graecis litt. Hic tamen vitiose ἐπιτρέφοντες. Illud quoque a Basil. inde plerorumque est vitium, *epitrepontas* accusativum facientium et reliqua eodem casu accipientium, (nam et ἐπικλήρους Basil.) quod vitavit Obr. Is effinxit λοχὸς (*puerpera*), cujusmodi nulla memoratur alibi Menandru. Mei quidem Flor. Camp. et reliqui *Locre*, quod e Voss. 2. et Vall. afferunt, cum ipse diligenter alterum notarim e Goth. nisi forte error est meus, debentis designare Guelf. dantem *lectos*. E Turic. nihil ponitur, quasi consentiente plane cum Burm. graeca emendatissima dante; quod contra esse suspicor. Gesnerus primus auctore Fabricio in bibl. Λοκροὶ dedit; ego malui, per levem mutationem e *Locre*, Romana retinere elementa. *meditationes.* Obr. *illae dictiones.*

Rutilius Lupus v. polyptoton, prosopopoeïa, antitheton; ubi primo loco (p. 37.) videndus Ruhnk. Cf. Cic. Brut. 85. Fuit aequalis Demetrii Phalerei.

orator probari etc. „In „opere suo h. e. in ipsis co„moediis orator probatur Me„nander.“ Ita Gesnerus; qui simul rectissime monet, inesse ironiam, quam plerumque inducit formula *nisi forte.* Neque vox *mala* alteri *judicia* conjungenda est tanquam faciens unum subjectum, sed est adjectivum pro attributo vel praedicato. Turpiter autem se dedit Pavius in libro de Graecis *mala* haec *judicia* interpretatus posthabitum Menandrum Philemoni. Jam qualia sint ea, quae memorantur *judicia*, etsi facile in argumentis τῶν Ἐπιτρεπόντων, quam comoediam Sidonius

tationes in Psophodee, Nomothete, Hypobolimaeo non omnibus oratoris numeris sunt absolutae. Ego tamen plus adhuc quiddam 71

Psophod. — Hypob. Flor. Camp. (hic tamen *Sophode*) *Sophocle enomothete hippobolimeo* (ultimo in Flor. suprascriptum y, item *Hypobolime* Camp.) cum Guelf. Goth. (tac. Gesn.) quanquam variante in quibusdam litteris scriptura, velut quod Guelf. dat *enomotheti*, Goth. *enomothetae*. Nostra ex hisce quam recte eruatur, apparet; neque attinuit imitari eos qui graecis litteris utuntur. Turic. ne hic quidem memorari miror. *oratoris.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. et edd. ante Bad. Reliqui *oratoriis.* Hos imitari religio fuit, cum *oratorii numeri* apud Qu. quidem nihil plane possint indicare, nisi compositionis artificium (cf. 9, 4, 57.), quod hinc prorsus est alienum. Nostrum ipsum est quidem non adeo consuetum, sed facile ferre posse videtur, quod solitae illi locutioni *omnibus numeris absolutae* hic adjicitur, cujus tandem artificii *numeros* accipere debeamus. Nec convenientius erat *orationis* hic ponere, quanquam *eloquentiae* fortasse praeferendum. In hoc loco *nisi forte — absolutae* laborat et infelices conjecturas tentat Stigelius.

Apollinaris Hecyrae Terentianae similem ait, τῆς Ἐπικλήρου (cf. 7, 1, 14.), potest animo concipi, in fragmentis quidem nobis relictis non apparet. *Meditationes* autem sunt μελέται, orationes de re non judiciali, cujusmodi dixeris illam ῥῆσιν, disertissimam profecto et spiritus generosi plenam, quam habemus inter fragmenta ex Hypobolimaeo reliqua p. ed. Clerici 184 seq. cui add. Bentl. in emendatt. Phileleutheri p. 64. multa dexterrime sanantem; item Toup. Epist. p. 53. De ipsa quidem hac fabula vide nos ad 1, 10, 18. Poterat autem haec ipsa Menandrei operis pars, quae meditationibus cernitur, accommodatior dici declamatoribus quam patronis. Fabularum quae hic recensentur tituli aliis quoque scriptoribus commemorati possunt inspici apud Fabricium ab Harlete auctum Vol. 2. p. 463 sqq. *Nomotheten* ut noster singulari numero designat Athenaeus p. 247. plurali Ammonius v. Λυχνίον.

oratoris. cf. not. crit.

collaturum eum declamatoribus puto, quoniam his necesse est, secundum conditionem controversiarum plures subire personas, patrum, filiorum, militum, rusticorum, divitum, pauperum, irascentium, deprecantium, mitium, asperorum. In quibus omnibus mire

72 custoditur ab hoc poëta decor. Atque ille quidem omnibus ejusdem operis auctoribus abstulit nomen, et fulgore quodam suae claritatis tenebras obduxit. Habent tamen alii quoque Comici, si cum venia leguntur, quae-

71. *eum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Voss. 2. *cum* Goth. Omittunt vocem Camp. et edd. a Gryph. ante Obr. Reliqui *esse.* *filiorum, militum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *maritorum*, improbante recte Burm.

dam, quae possis decerpere: et praecipue *Philemon*, qui ut pravis sui temporis judiciis 50 Menandro saepe praelatus est, ita consensu tamen omnium meruit credi secundus. Histo- 73 riam multi scripsere praeclare, sed nemo dubitat longe duos ceteris praeferendos, quorum diversa virtus laudem paene est parem

possis. Guelf. *possunt.* Voss. 1. 3. *possint.* Goth. *possit.* *decerpere.* Guelf. *decernere* cum Voss. 1. 3. *pravis.* Turic. Flor. Camp. *prave* cum Goth. Voss. 2. Colb. (non Vall. ut Burm.) et edd. ante Ald. Error est a confusione litterarum I et E, qualis modo in *locre.* Guelf. omisso *ut* (cum Voss. 1.) dat *quamvis* pro nostro. Multi excusi *quamvis* pro *ut.* *judiciis.* Flor. (a pr. m.) Rusc. *judicis.* Guelf. omittit cum Voss. 3. *tamen.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Alm. et edd. ante Bad. acc. Basil. Reliqui omittunt, quorum est Guelf. *credi sec.* Flor. (a sec. m.) *c. esse s.* cum Jens. (err. Gesn.) et edd. ante Bad. Sed Guelf. *esse s.*

73. *multi scripsere.* Turic. *multis scribere*, a sec. m. *in multis scribere.* *longe duos.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *d. l.* *parem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *priorem.*

est ratio addendi hoc de animo ad indulgentiam composito, qui bona quaedam in hisce scriptoribus sit inventurus? Qui indulget vitiosis, is sane multa poterit probare; sed verendum erit, ne plura quam opus sit. An accipiemus *veniam* legendorum talium a praeceptore discenti concessam? At hoc plane jejunum; neque enim plus inveniet boni qui volente magistro leget, quam qui nolente. Longe aptius erat, si *cum delectu* dixisset, vel *cum cautione*, vel ut §. 116. *cum judicio.* An forte hoc inerit, si reposueris *cum verecundia?* [Mihi tamen satisfacit Gesneri ratio. Nam venia utique et indulgentia opus est, si quis ceteros comicos, a Menandro obscuratos, legere animum inducat. Qui igitur a vitiis illorum non absterretur, is inveniet, quae excerpere etiam volet. BUTTM.]

Philemon. cf. 3, 7, 18.

meruit. impetravit, non *dignus fuit:* cf. 9, 2, 98.

consecuta. Densus, et brevis, et semper instans sibi *Thucydides:* dulcis, et candidus, et fusus *Herodotus:* ille concitatis, hic remissis affectibus melior; ille concionibus, hic ser-
74 monibus; ille vi, hic voluptate. *Theopompus* his proximus, ut in historia praedictis minor, ita oratori magis similis: ut qui, antequam est ad hoc opus solicitatus, diu fuerit orator. *Philistus* quoque meretur, qui turbae quam- 9a vis bonorum post eos auctorum eximatur, imitator Thucydidis, et ut multo infirmior, ita aliquatenus lucidior. *Ephorus*, ut Isocrati

fusus. Turic. (a sec. m.) Guelf. Camp. *effusus* cum Goth. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *ille concitatis* — *melior.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *vi.* Guelf. *ut* cum Voss. 1. *voluptate.* Turic. Flor. (uterq. a sec. m.) *voluntate* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. ῥώμῃ — Θουκυδίδης· ἡδονῇ — διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον. Dionys. l. c.

74. *ad hoc.* Turic. *ab hoc:* cf. 3, 6, 53. Mox §. 80. *ab hoc* pro *ob hoc* Flor. (a pr. m.) Camp. Jens. Tarv. *qui turbae.* Turic. *qui turpe*, a sec. m. *quid turpe.* Camp. *quid turbae* cum Voss. 2. (non Goth. cf. §. 42. it. 82.) Guelf. *qui tubae.* *eos.* Sic Turic. Flor. Guelf. Voss. 2. Reliqui *hos.* *eximatur.* Turic. (a sec. m.) Guelf. Camp. *existimatur* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald.

73. *Thucydides* — *Herodotus.* Hic quoque Dionysium l. c. p. 424 sqq. conferre operae pretium fuerit, cui cum fere judicio consentiat noster, eloquendi virtute profecto non est posthabendus.

candidus. cf. §. 32.

74. *praedictis.* cf. 8. 5. 83. *solicitatus*, ab Isocrate magistro: vide Cic. de Or. 2, 13. item ut in Ephoro: cf. 2, 8, 11.

meretur. Hic quidem alio quam modo (72.) significatu; et plane structum sicut *dignus*, quod alias me legere non memini.

aliquatenus. Suspicor fuisse *aliquanto.*

visum, calcaribus eget. *Clitarchi* probatur ingenium, fides infamatur. Longo post in- 75 tervallo temporis natus *Timagenes* hoc est vel ipsó probabilis, quod intermissam historias scribendi industriam nova laudè reparavit. *Xenophon* non excidit mihi, sed inter philosophos reddendus est. Sequitur oratorum 76 ingens manus, ut cum decem simul Athenis aetas una tulerit. Quorum longe princeps *Demosthenes*, ac paene lex orandi fuit: tanta vis in eo, tam densa omnia, ita quibusdam

75. *Timagenes.* Turic. Flor. (hic a sec. m. *t* anteponit) *imagines.* *hoc est vel.* Turic. *hoc e vel.* Camp. *h. v.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *v. h.* cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *v. h. est.* *sed inter.* Turic, Flor. inserunt *mihi*, iterum positum.

76. *ut cum.* Sic Turic. Flor. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Camp. qui omittit *cum.* Sed Guelf. *ut tum.* Reliqui omittunt *ut.* *lex orandi.* Turic. *lexoran.*

Clitarchi — infamatur. Hic (reliqui enim hic commemorati notiores sunt, quam ut mea oratione indigeant) comitatus Alexandrum mox ejus res exposuit. Fidem scriptoris cum nostro elevat Cicero Brut. 11. et quamvis ingeniosum judicio in elocutione destitutum notat Longinus 3, 7. item Demetr. de Eloc. extr. Vide et Heynium de fontibus Diodori in fronte Diod. Bip. p. 84. 85. In *Philisto* cf. Cic. ad Q. fr. 2, 13. ubi *paene pusillum Thucydidem* appellat.

75. *Timagenes.* cf. 1, 10, 10.

76. *ut cum.* cf. 9, 1, 5.

tam densa omnia. Hoc *densi* vel *crebri* vocabulum frequentat in hisce; vid. §. 68. 73. 102. 106. cf. 2, 5, 8. Sic et πυκνὸν est ap. Dionys. Vol. (Reisk.) 5. p. 463. 470. item συγκεκροτημένη λέξις p. 538. Hermogenes de Formis p. 470. ταῖς πυκνότησι τῶν ἐννοιῶν.

quibusdam nervis. Eadem comparandi forma §. 82. *quandam — deam.* §. 81. *quodam Delphico — oraculo.*

nervis intenta ſunt, tam nihil otioſum, is dicendi modus, ut nec quod deſit in eo, nec 77 quod redundet invenias. Plenior *Aeſchines*, et magis fuſus, et grandiori ſimilis, quo minus ſtrictus eſt: carnis tamen plus habet, minus lacertorum. Dulcis imprimis et acutus *Hyperides*: ſed minoribus cauſis, ut non

invenias. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *invenies.*

77. *Plenior.* Turic. *pleniora*, a ſec. m. *planiora.* cf. 9, 4, 34. *minus lacertorum.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Reliqui *l. m.*

minoribus cauſis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. a quo *ſed* quoque abeſſe narrant.

77. *Plenior.* Recte contra Barthium ad Stat. Theb. 8, 683. defendit noſtram vocem Burmannus, ne reponatur, quod vult ille, *planior.* Neque enim quidquam magis proprie opponitur *ſtricto* et *gracili* quam *plenum*, velut, indicante Burm., Ovid. art. am. 2, 661. „Dic habilem, „quaecunque brevis, quae „turgida, plenam." et Rem. 327. „Turgida, ſi plena eſt, „ſi fuſca eſt, nigra vocetur." Qu. Declam. 7. p. Bip. 140. „ſolidum plenumque corpus." Ubi *plus carnis*, ibi *plenius* corpus.

Hyperides. Qui hoc de minoribus cauſis Hyperidis ingenio accommodatis diſerte dicat praeter noſtrum, non invenio. Eo tamen tendunt fere quae leguntur apud Dionyſium (p. 454. ſeq.), Hermogenem (p. 420. 491.), Longinum c. 34., Ciceronem de Or. 3, 7. Or. 26. 31. De Lyſia quidem ſic cenſet Dionyſius p. 488. 542. et Cicero de opt. gen. Oratt. c. 3. extr. Dolendum eſt autem, illam quam Dionyſius promiſit Hyperidis, Demoſthenis et Aeſchinis cenſuram deſiderari: vid. p. 451. 629. Funebris ejus laudationis fragmentum a Stobaeo ſervatum p. 618. (ed. Geſn.) merito certatim laudant VV. DD. In quo pro hisce ὅμως δὲ χρὴ θαῤῥεῖν καὶ τῆς λύπης παραινεῖν εἰς τὸ ἐνδεχόμενον legendum ſuſpicor — τῇ λύπῃ π. aut τῆς λύπης παραιρεῖν —. Si Libanio credimus, Hyperideam eſſe, non Demoſthencam, orationem περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν, ſatis illa oſtendit leniorem quam eſt Demoſthenis characterem.

dixerim utilior, magis par. His aetate *Lyſias* 78 major, ſubtilis atque elegans, et quo nihil, ſi oratori ſatis eſſet docere, quaeras perfectius: nihil enim eſt inane, nihil arceſſitum; puro tamen fonti, quam magno flumini propior. *Iſocrates* in diverſo genere dicendi nitidus et 79 comtus, et palaeſtrae, quam pugnae magis accommodatus, omnes dicendi Veneres ſectatus eſt; nec immerito: auditoriis enim ſe, non judiciis compararat: in inventione facilis, honeſti ſtudioſus: in compoſitione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur. Neque 80 ego in his, de quibus locutus ſum, has ſolas virtutes, ſed has praecipuas puto: nec ceteros parum fuiſſe magnos. Quin etiam *Phalerea*

78. *eſſet.* Turic. Camp. *eſt.* Reliqui *ſit.* Noſtrum e conjectura: cf. 1, 8, 5.

79. *in diverſo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *judici verſo.* *auditoriis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *audituris.* Guelf. *Auditoribus.* Voſſ. 3. *auditoris.* *ſe, non.* Turic. *venit.* Flor. *venum*, a ſec. m. nil niſi *non.* *judiciis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *judiciis.* *compararat.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *comparat* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. (exc. Loc. Ven.) acc. Leid, Gibſ. Obr.

80. *locutus ſum.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ſ. l.* *Phalerea illum.* Sic Voſſ. 1. 3. *phalere attillum* Turic., a ſec. m. *p. atilii,* item *demetrii.* Reliqui *Phalereum illum.* Guelf.

78. *ſatis eſſet.* At non eſt: cf. 4, 5, 6.

79. *Iſocrates.* Non opus erat cum Capperonnerio apponere locum Dionyſii (p. 432.), qui etſi non alienus ab hoc ipſo noſtri, non tamen adeo congruit, ut poſſit Quintilianeus inde expreſſus videri. Eſt copioſius praeterea de Iſocrate Dionyſii judicium (p. 534 — 585), multa et ipſum continens huc facientia.

illum *Demetrium*, quanquam is primus inclinaſſe eloquentiam dicitur, multum ingenii habuiſſe et facundiae fateor, vel ob hoc memoria dignum, quod ultimus eſt fere ex Atticis, qui dici poſſit orator: quem tamen in illo medio genere dicendi praefert omnibus Cicero.

81 Philoſophorum, ex quibus plurimum ſe traxiſſe eloquentiae M. Tullius confitetur, quis dubitet *Platonem* eſſe praecipuum, ſive acumine diſſerendi, ſive eloquendi facultate divina quadam et Homerica? multum enim ſupra proſam orationem, et quam pedeſtrem Graeci vocant, ſurgit: ut mihi non hominis ingenio, ſed quodam Delphico videatur oraculo inſtinctus.

82 Quid ego commemorem

Camp. *Phalerium i.* *is primus.* Turic. Flor. *is primum.* *eloquentiam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eloquentiae.* *medio.* Flor. (a ſec. m.) Guelf. *mediocri* cum Voſſ. 1. 3. 81. *traxiſſe.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *transiſſe.* *dubitet Platonem.* Turic. Flor. Camp. inſerunt *et.* Guelf. *dubitat P.* *quodam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quaedam.* *oraculo inſtinctus.* Turic. Flor. *o. de inſtrictus.* Ille a ſec. m. *o. dei inſtructus,* hic *de inſtinctus.* Camp. *o. dei inſtinctus.* Ex Alm. nil niſi *inſtrictus.*

80. *Demetrius — is primus inclinaſſe — dicitur.* cf. Cic. Brut. 9. „Hic primus inflexit orationem.“

praefert — Cicero. „Reſpicit, puto, quod jam obſervatum Almelovenio, ad Orat. 27., qui et alia quoque illius elogia citat ex de Orat. 2, 23. et Offic. 1, 1.“ Geſnerus. — Adde Leg. 3, 6. Fin. 5, 19. De medio genere dicendi cf. §. 52.

81. *M. Tullius confitetur.* cf. Orat. 3. „Fateor me oratorem, ſi modo ſim, aut etiam quicunque ſim, non ex rhetorum officinis, ſed ex Academiae ſpatiis extitiſſe.“

et quam pedeſtrem. Parum placet conjunctio *et*, cujus nullam hic idoneam vim agnoſco.

Delphico—oraculo. Laudant Cic. Brut. 31. ubi cum Jove

Xenophontis illam jucunditatem inaffectatam, ſed quam nulla conſequi affectatio poſſit? ut ipſae ſermonem finxiſſe Gratiae videantur, et, quod de Pericle veteris comoediae teſtimonium eſt, in hunc transferri juſtiſſime poſſit, in labris ejus ſediſſe quandam perſuadendi deam. Quid reliquorum *Socraticorum* elegan- 85 tiam? Quid *Ariſtotelem?* quem dubito ſcientia rerum, an ſcriptorum copia, an eloquendi ſuavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. Nam in

82. *illam jucunditatem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *j. i.* *conſequi affectatio poſſit.* Sic Turic. Flor. (uterque tamen *adſ.*) Camp. *poſſit affectatio ſequi* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *a. conſ. p.* Goth. Jenſ. cum edd. ante Baſil. Reliqui *p. a. c.* *ſermonem finxiſſe G.* Sic Turic. Flor. *ſ. g. f.* Goth. Camp. Ald. Bad. *fluxiſſe ſ. g.* Guelf. *ipſe ſ. graecis f. videatur* Jenſ. cum edd. ante Ald. quod recte improbat Badius, qui et *ipſi* non male ſcribi poſſe monet. Singularem *videatur* et Turic. (a ſec. m.) et Goth. *de Per. — teſtimonium.* Guelf. *de veteri peride t.*, item *comoediae* omittente Voſſ. 1. *peride* autem dante Voſſ. 3. *labris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *laboribus* cum Alm. E Voſſ. 2. *laboris;* nil tale Goth. (cf. §. 74. it. 86.)

83. *elegantiam.* Turic. Flor. *elegentium.* Ille a ſec. m. *elegantiam*, hic noſtrum. *eloq. ſuavitate.* Turic. Flor.

comparatur Plato. Adde Cic. Legg. 2, 7. de Or. 3, 4. Valde ſimilis ſententiae figura de Legg. 1, 22. „praecepti „tanta vis — ut ea non ho„mini cuipiam, ſed Delphico „deo tribueretur.“

82. *vet. comoed. teſtim.* Locus eſt notiſſimus Eupolidis in Δήμοις comoedia. Cf. Plin. Ep. 1, 20. ibique Geſn. Vide et nos ad Qu. 2, 16, 19. ubi ponitur locus Ariſtophaneus, ad quem ipſos hosce Eupolidis verſus profert ſcholiaſtes. Ciceroni commemorantur in Bruto c. 9. 15.

Theophrasto tam est loquendi nitor ille divinus, ut ex eo nomen quoque traxisse dicatur.
84 Minus indulsere eloquentiae *Stoici* veteres: sed cum honesta suaserunt, tum in colligendo probandoque, quae instituerant, plurimum valuerunt: rebus tamen acuti magis, quam, id quod sane non affectant, oratione magnifici.

(hic a pr. m.) *e. usus s.* cum Goth. Voss. 2. *e. vis s.* Alm. *e. usu s.* Guelf. cum Voss. 3. Jens. Tarv. *loquendi nitor.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Omittit *est* Guelf. dans *eloq.* Sed *loquendi* totum desiderat Venet. Reliqui *eloquendi n.*

84. *Stoici.* Turic. *hystori*, a sec. m. *hystorici.* Flor. *hystoriae*, sed et *eloquentiae* omittit a pr. m., a sec. ipsam nostram reponit scripturam. *colligendo.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *coligendo.* Hic a sec. *eligendo*, et sic Jens. cum edd. post. ante Ald. acc. Bad. Colon. Paris. Colin. *probandoque, quae.* Turic. om. *quae*, Guelf. encliticam cum Voss. 3. *probandoque quod* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad. Placet. *instituerant.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *instituerum.* *valuerunt.* Guelf. om. cum Voss. 3. *sane.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sene.* *affectant.* Turic. Flor. *adfecti tacuerunt.* Ille a sec. m. *affecti tacuerunt*, hic nostrum ipsum. Camp. *affectaverunt.* Goth. *affectarunt* cum Basil. et edd. post. ante Obr. sec. Roll.

85. *magnifici. Idem.* Guelf. inserit *Quid romanorum?* cum Jens. (err. Gesn.) et edd. post. ante Ald. *qui romanorum* inserit Voss. 3.

83. *loquendi nitor.* Cum variandi causa, tum quia magis sermone familiari quam scriptis meruisse hoc nomen videtur Theophrastus, *loquendi* quam *eloquendi* maluisse Quintilianum suspicor: cf. 9, 4, 147. Miras loquendi delicias sectatum vides apud nostrum 8, 1, 2. sed et vestitus cultusque apud Athenaeum 1. p. 21. a. indicante Almeloveenio. De nomine, quo suum Tyrtami mutavit, cf. Diog. Laërt. 5, 38. — Facilius aliquanto fuerit, si pro *tam est* scribatur *tantus est.*

84. *Stoici — colligendo probandoque.* cf. 2, 20, 7.

Idem nobis per Romanos quoque auctores ordo ducendus est. Itaque ut apud illos Homerus, sic apud nos *Virgilius* auspicatissimum dederit exordium, omnium ejus generis poëtarum, Graecorum nostrorumque, haud dubie proximus. Utor enim verbis iisdem, quae ex Afro Domitio juvenis excepi: qui mihi interroganti, quem Homero crederet maxime accedere, *Secundus*, inquit, *est Virgilius*, *propior tamen primo*, *quam tertio*. Et hercule ut illi naturae coelesti atque immortali cesseri- 85 86

Homerus, *sic*. Turic. Flor. (hic quidem *sit*) *homeros sit s.* a pr. uterque m. Graecam formam retinet Turic. et habet Alm. *apud nos Virg.* Turic. omittit *nos*, mox pro eo reponit *Romanos*, et idem pro *nos* Camp. A pr. m. Flor. omittit *apud*. *nostrorumque*, *haud*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui Regio jubente inserunt *illi*.

86. *Utor*. Sic Turic. Flor. *Ut* Guelf. cum Voss. 3. Reliqui *Utar*. *ex Afro*. Praepositionem a pr. m. omittunt Turic. Flor. *quae* desiderare narratur Alm. *ab A.* Jens. cum edd. post. ante Basil. *excepi*. Sic Turic. Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. et edd. ante Basil. (nisi quod Veneta *cepi*). Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *excipi*. Reliqui *accepi*. Malim sine praepos. *quae Afro — elicui*. *hercule*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cf. 5, 12, 16. 10, 2, 3. Reliqui *hercle*. *ut illi*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *cum i.* cum Goth. *coelesti atque immortali*. Guelf. *c. atque divinae* cum Voss. 2. (cf. §. 82. it. 88.) Sed Camp. *divinae atque c.* cum Ald. Basil. (nisi quod haec *divine at*)

86. *Utor enim*. Quare *proximum* appellarit, tuetur se auctoritate Domitii; nec opus igitur *utar* scribere cum recentioribus, cum nihil novi mox proferat.

quae ex Afro — excepi. Parum tersa oratio. cf. not. crit. In *accedendo* cf. 6, 2, 35.

ut — cesserimus, *ita*. Cave conjunctivum repetas ab *ut*;

mus, ita curae et diligentiae vel ideo in hoc plus eſt, quod ei fuit magis laborandum: et quantum eminentibus vincimur, fortaſſe 87 aequalitate penſamus. Ceteri omnes longe ſequentur. Nam *Macer* et *Lucretius* legendi quidem, ſed non ut phraſin, id eſt, corpus eloquentiae faciant: elegantes in ſua quisque materia, ſed alter humilis, alter difficilis.

cf. 5, 10, 91. et hic §. 95. Sic et 10, 1, 5. *ergo* (cum edd. poſt. ante Ald.) pro *igitur*; item 10, 4, 4. *ideo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *idoneo.* *quantum.* Guelf. *quanto plus* cum Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Baſil. *quanto* Ald. Obr. *eminentibus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *eminentioribus.*

87. *longe.* Turic. omittit. *ſequentur.* Camp. Obr. *ſequuntur;* male. *Lucretius legendi.* Turic. *L. loquendi.* Flor. (a pr. m.) *L. ejus loquendi.* *phraſin, id eſt, corpus.* Turic. *pars in idem c.* Flor. (a pr. m.) *pars in i. e. c.* Guelf. *ph. i. e. ut c.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Bad. *elegantes.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *legentes* cum Alm. *humilis.* Flor. *luminis.*

eſt indefinite poſitus pro eo: *cedendum eſt.* Uſus autem ſatis frequens Latinorum in comparandis ſuis et Graecorum aliorumve virtutibus, gentem ſuam ſuosque cives prima pluralis numeri perſona deſignandi: cf. §. 93. 99. 107. Ita Tacitus Ann. 1, 50. 2, 3. bis. Agitur ipſorum qui ſcribunt res, cum decertat Romanus cum alius populi cive.

aequalitate. „*Aequalitatem* „interpretor *aequabilitatem.*" Geſnerus. Cf. §. 54. „*aequali* „quadam mediocritate." Virgilius nunquam infra ſe deſcendit, quod Homero tacite quidem hic imputatur. Cf. etiam dicta nobis de nomine *aequalius* ad 3, 8, 60.

87. *Macer et Lucretius.* cf. §. 56. item de Lucretio 1, 4, 4. unde apparet, quare difficilis appelletur: vid. et not. noſtr. ad 1, 8, 8. Recte autem Burm. monet, idem operis propoſitum reſpicientem Ovidium *ſublimem* appellare Lucretium Amor. 1, 15, 23. Eadem cauſa Statio Sylv. 2, 7, 76. eſt „dat furor *ar-*„*duus* Lucreti." *Humilis* igitur Macer propter herbarum proprietates, quas carmine conſectatur.

Atacinus Varro in iis, per quae nomen est assecutus, interpres operis alieni, non spernendus quidem, verum ad augendam facultatem dicendi parum locuples. *Ennium*, sicut 88 o6 sacros vetustate lucos, adoremus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent speciem, quantam religionem. Propiores alii, atque ad hoc, de quo loquimur, magis utiles. Lascivus quidem in heroicis quoque

verum ad augendam. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *verus augendam.*

88. *vetustate lucos.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *vetus tamen locus.* Ille a sec. m. *vetustatem locutos.*

alii, atque ad hoc, de quo loquimur. Ita Guelf. cum Alm. Voss. 1. 3. Basil. *aliasque ad hoc de qua loquamur* Turic. a sec. m. *a. atque ad hanc de qua loquimur,* et sic Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Locat. Venet. Rusc. *ad hanc atque de qua l.* Jens. Tarv. *alii ad hanc phrasin de qua l.* Ald. Reliqui *a. a. a. hanc phrasin de qua l.* *heroicis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *erois.* Ex Alm. *ereis.* Quid sit quod e Voss. 3. quasi varians scriptura ipsum nostrum profertur *heroicis*, non exputo. Fateor mihi aliquam de nostra scriptura suspicionem subnasci (cf. §. 51.). An et hic fuit *epicis*? Nisi materiam magis quam metrum respexisset noster, non profecto lasciviam notasset, quam nemo in versu hexametro erat miraturus, cum tot sint satirarum hexametri nequitiis referti. An voluit aliquam Heroidum mentionem injicere? Non puto. Neque

Atacinus Varro. Scribo simplici T. contra quidem libros plerosque, sed auctore Horatio Serm. 1, 10, 46. Cf. Qu. 1, 5, 18. sed imprimis Ruhnk. Ep. Cr. p. 199—201.

88. *Ennium — religionem.* Miranda elocutionis in nostro proprietas et majestas. Cf. nos ad 1, 8, 8.

heroicis. cf. not. crit. De *Ovidio* nota omnia, dignus tamen imprimis, cujus de hoc poëta prodita conferantur, Seneca pater Controv. 2, 10. Philippus quidem Melanthon natura gravem et tetricum hic agnoscit Qu., cui Ovidius *partibus* modo *laudandus* sit visus; esse enim *totum laudandum.*

Ovidius, et nimium amator ingenii ſui: lau-
89 dandus tamen partibus. *Cornelius* autem *Severus*, etiamſi verſificator quam poëta melior, ſi tamen, ut eſt dictum, ad exemplar primi libri bellum Siculum perſcripſiſſet, vindicaret

enim in elegiis quisquam luxuriantis ingenii delicias magnopere improbabit, ſi maxime alienas a matronarum heroicarum dignitate. *Epica* profecto metamorphoſes potuerunt appellari, quarum noſter alibi quoque tetigit levitatem et luſus 4, 1, 77. *tamen partibus.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Baſil. Sed a ſec. m. Flor. *t. parcius*, et ſic Camp. cum Goth. et edd. a Jenſ. ad Baſil. *laudandis partibus* ſine conjunctione Guelf. E Voſſ. 3. *laudandus partibus.* Voſſ. 2. *laudandus in partibus* (cf. 86. it. 89.). Reliqui *t. in p.* Praepoſitio omittitur etiam 9, 9, 111.

89. *etiamſi.* Turic. *etiam ſit.* Guelf. etiam ſic cum Voſſ. 3. Fateor mihi terſiorem videri orationem, ſi reponatur *etiamſi ſit*, propter illud quod mox infertur alterum *ſi tamen.* Camp. *et ſi.* *exemplar.* Turic. *exempla.* Goth. *exemplum* cum Vall. (cujus cum nulla ap. Badium ſit mentio, ſuſpicor eſſe in Voſſ. 2. cf. §. 88. item 91.). *perſcripſiſſet.* Turic. (a pr. m.) *praeſcripſiſſet.*

89. *Cornelius* — *Severus.* Cf. Voſſ. de Hiſtorr. Latt. p. 109. Si propter locum de Cicerone a Seneca patre prolatum, Suaſ. 6., Joſ. Scaliger conjectabat, pro *Siculum* in noſtro reponendum eſſe *civile* bellum; poterat viciſſim, id quod monent Colomeſius et Geſnerus, Aetnae illa deſcriptio, quam adhuc terimus, commemorata Senecae filio epiſt. 79. ſuſpicionem injicere particulae ex illo opere *Siculae expeditionis* decerptae. Carminis Severiani titulum non memorat ſcholiaſtes Perſii ad 1, 95.

etiamſi. cf. not. crit.

ut eſt dictum. Nihil ego hic ſignificari exiſtimo niſi communem et pervulgatum inter homines iſtius vel ſuperioris temporis ſermonem, qui de opere Severi ita judicaverint. Non opus igitur requirere, a quo tandem *hoc dictum ſit*, multo minus etiam memoriam torquere, ut is in opere Quintilianeo locus inveniatur. Neque enim ſolet ita ſua *dicta* deſignare.

ſibi jure ſecundum locum. Sed eum conſummari mors immatura non paſſa eſt: puerilia tamen ejus opera et maximam indolem oſtendunt et admirabilem, praecipue in aetate illa, recti generis voluntatem. Multum in *Valerio* 90 *Flacco* nuper amiſimus. Vehemens et poëticum ingenium *Saleji Baſſi* fuit, nec ipſum

Sed eum. Flor. *ferrenum.* Guelf. *Uarrenum.* Voſſ. 1. 3. *ferrenum.* Alm. *Terrenum.* Baſil. *Varenum* cum Gryph. marg. Steph. Ricc. „Latere hic poëtam aliquem certum „mihi eſt; ſed quia ille raptus in prima aetate, paucis forte „notus et memoratus fuit. *Varenum* ſi legatur, forte" (fortaſſe) „ille fuit, vel ipſi gentilis, quem a Cicerone defen„ſum ſaepe apud Fabium noſtrum legimus. Varènum accu„ſatum a Bithynis memorat Plinius 7, c. 6. ſed quem hic „intelligi vix puto." Burmann. „Cum Gothanus et primae „editiones conſentiant, et praeterea videantur haec Severo „Cornelio convenire, ut de quo modo dixerit, eum *ad „exemplar primi libri bellum Siculum non perſcripſiſſe:* neſcio „an opus ſit quaerere, quod forte" (fortaſſe) „nusquam eſt." Geſner. Turicenſem, ſummae auctoritatis librum, commemorari non video (cf. 63. item prooemium noſtrum tertio volumini praemiſſum p. 4. 5.). A Mediolanenſibus duobus nihil opis expectandum, quorum uterque mutilus eſt in noſtro loco. Nec tamen dubito, quin verum viderit Burmannus. Eum quem modo *verſificatorem* appellarat tantis profecto laudibus Qu. non mactavit. Quis vel Bentlejus vel Ruhnkenius vel Porſonus nobis eum demonſtraturus eſt, qui hic deliteſcit?

admirabilem. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Baſil. Reliqui *mirabilem.*

90. *Saleji.* Flor. *ſali.* Camp. *Salei* cum Ruſc. Ald.

ſecundum locum. Inter epicos Latinos a Virgilio.

Sed eum cet. cf. not. crit.

90. *in Valerio Flacco.* Cf. Fabr. Bibl. Lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 250 ſeqq. Maligne hic laudatum poëtam criminatur is, qui multa in hoc ſuper poetis judicio Quintilianeo reprehendit, Caſpar Barthius Adverſ. 56, 11. item ad Stat. Theb. 6, 93. 10, 700.

ingenium Saleji Baſſi. cf.

senectute maturum. *Rabirius* ac *Pedo* non 907 indigni cognitione, si vacet. *Lucanus* ardens,

Bad. Basil. Sed Goth. *Salii* cum Jens. Tarv. Voss. 2. Palat. Gebh. *Syllae* Guelf. cum Voss. 1. 3. quanquam hi *sile*.

senectute maturum. Turic. *s. ma turbi*, a sec. m. *senectus maturavit* cum Barthii cod. Bodl. Anderana, et sic haud dubie Palat. Gebh. Sed Flor. (a pr. m.) *s. turbit.* Colinaei et Vidovaei edd. *s. maturuit* et hoc inesse suspicor Turic. et Flor. In hac autem scriptura an sit reprehensio, qualem vulgo agnoscunt in recepta, merito dubitatur. Res manifesta foret, si pro *ipsum* legeretur *ipsa*, ut ne ipsa quidem senectus attulisse ejus ingenio maturitatem diceretur. Nunc, quae est Gebhardi sententia, potest sane intelligi immaturae tantum mortis significatio, et habet „nec ipsum" quo referatur, si memineris, illum sive Varenum sive Cornelium Severum ante diem mortuum modo narrari, idemque in Valerio Flacco ostendi. Fatendum tamen, ingratum esse asyndeton in verbo *maturuit*, orationem autem tersiorem et molliorem in recepta; quanquam vel ipsa haec, propter illud *nec ipsum*, potest nonnisi in juventute extinctum Salejum testari. Quo tamen ordine recensetur, totusque dicentis de eo habitus is fere est, ut colligas, non valde laudabilem ei visum Salejum. In nos ad 6, Pro. 3. p. 425. De *senectute maturum* consule not. crit.

Rabirius. Hic, qui carmine persecutus est bellum Achaicum, aliquot scriptoribus cum eximia laude memoratur, velut Ovidio (Pont. 4, 16, 5.) et Vellejo 2, 36. et L. Senecae (Benef. 6, 3.). Cf. Voss. de Historr. Lat. 1, 21. Nihil ejus reliquum.

Pedo. cf. 6, 3, 61. Ejusdem Theseida, quae et ipsa intercidit, demonstrat Ovid. Pont. 4, 10, 71. Versus de navigatione Germanici profert M. Seneca Suasor. 1. Cf. idem Voss. de Poett. Lat. p. 52.

Lucanus. Nota de hoc omnia. Alii historicis eum potius quam poëtis annumerant. Serv. ad Aeneid. 1, 386. „Lucanus ideo in numero „poëtarum esse non meruit, „quia videtur historiam com- „posuisse, non poëma." Cf. interprr. ad Petron. 118. et nos ad 3, 8, 23. Sed his consule not. crit.

et concitatus, et ſententiis clariſſimus, et, ut dicam quod ſentio, magis oratoribus quam poëtis annumerandus. Hos nominavimus, 91 quia Germanicum Auguſtum ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum, parumque diis 08 viſum eſt, eſſe eum maximum poëtarum. Quid tamen his ipſis ejus operibus, in quae,

Epiſt. ad Tryph. 1. pro *maturuiſſe* Flor. (a pr. m.) Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ald. *maturaviſſe.* *annumerandus.* Turic. *mitandus*, a ſec. m. *imitandus*, et ſic Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Bodl. Bal. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Bad. Baſil. Gryph. marg. item Vaſc. marg. Steph. Obr. *numerandus* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Gryph. Quam ſcripturam Regio probatam Badius (cui accedere Gallaeum narrat Burmannus) recte ferendam negat, vel enim *inter oratores* vel *oratoribus annumerandus* ſcribendum fuiſſe. Praefert igitur quod dant Mſſ. cui firmando adhibet Gallaeus locum 10, 2, 21; non male ille. Quanquam, fateor, terſius aliquanto magisque explere animum lectoris videtur, quod nunc legimus, ita tamen ut in hac ratione ſcribere malim „*ſed*, ut dicam quod ſentio." Quomodo autem haec ſcriptura, ſi ipſa fuit Quintiliani, abire potuerit in eam, quam praeferunt antiquiſſimi quique libri, non exputo. Eſt tamen praeterea, quod avertat a vulgata: fit enim clauſula hexametri plena in hac; quod ſecus eſt in *imitandus.* Acutioribus itaque locum hunc relinquo.

91. *parumque diis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *parum quae his.* Alm. *parumque his*, et ſic Camp. Sed Guelf. omittit encliticam cum Voſſ. 3. Scribendum cenſeo *dis*, monoſyllabo. *tamen his.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *t. iis.* Guelf. *his* om.

91. *Germanicum Auguſtum.* Diu eſt cum viderunt VV. DD. de Germanici Arateis hic nequaquam eſſe cogitandum, ſed ſolum demonſtrari Domitianum imperatorem, de cujus poetica laude vide nos ad 4 Pro. 3. Poetas, qui eum adulati ſint hoc nomine, refert Dodwellus Annal. Quintil. §. 14. hosce: Sil. Ital. 3, 618 — 20. Valer. Flacc. 1, 12. Martial. 8, 82.

donato imperio, juvenis secesserat, sublimius, doctius, omnibus denique numeris praestantius? Quis enim caneret bella melius, quam qui sic gerit? Quem praesidentes studiis deae propius audirent? Cui magis suas artes aperiret familiare numen Minerva?

donato. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. (non Jens. err. Gesn.) Bodl. Voss. 1. 3. Basil. Gesn. Bip. Sed pro *in quae donato* Voss. 2. *iniquae donatus*, quorum prius et Goth. (tac. Gesn.) cf. §. 89. item 109. Sed suspicor male excerptum Voss. 2. Editorum primus Camp. *donatus* et sic reliqui.

secesserat. Hoc e Lipsii conjectura (ad Tacit. Hist. 4, 86.) dedi post Gesn. Bip. Libri omnes *successerat.* Cf. Drakenb. ad Liv. 2, 50, 3. *gerit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Vall. Camp. Ald. et edd. post. ante Burm. acc. Bip. Reliqui *egerit.* Burmannus, curiosus insolentioris verbi, appellat Gronovium in Obss. 2, 3. p. 178. docentem exemplis, *agere* quoque *bellum* dici ab antiquis, (add. Oudend. ad Suet. Caes. 45.) nec attendit (id quod negat etiam) bellorum, quae, quoad rei publicae praeest, adhuc gerat Domitianus, fieri mentionem, non eorum quae *egerit.* Gesnerus, recta probans, librum suum securius inspexit. Probabat Regius Codd. scripturam *gerit*, non suam emendationem reponebat. Cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 49. p. 957.

deae propius. Turic. *ea propriis*; a sec. m. *eo propius.* Flor. (a pr. m.) *ea p.* cum Alm. *familiare numen Minerva.* Sic Flor. Basil. Sed Turic. *familia rennum minerva;*

donato imperio. „*Donato* „*imperio* militari, condonato „tum suspicionibus fratris, „tum suo in optimarum artium „studia amori, *in opera* poe„tica, h. e. ad ea elaboranda, „a strepitu rerum gerendarum „secesserat Domitianus.“ Gesner. Illustrantur haec locis Taciti et Suetonii supra a me citatis. Valde geminus Quintilianeo adulandi color est apud Statium Achill. 1, 15. 16. „— cui geminae florent „vatumque ducumque Certa„tim laurus: olim dolet altera „vinci.“

praesidentes studiis deas tam prope audientes imperatorem recte Gesnerus refert ad agonem musicum, quem instituit ille auctore Suet. Dom. 4. Cf. Stat. Sylv. 3, 5, 28. 31 — 33. et nostr. 9, 4, 11.

familiare numen Minerva. Se enim Minervae filium jacta-

Dicent haec plenius futura ſecula. Nunc enim 92 ceterarum fulgore virtutum laus iſta praeſtringitur. Nos tamen ſacra litterarum colentes feras, Caeſar, ſi non tacitum hoc praeterimus, et Virgiliano certe verſu teſtamur,

Inter victrices hederam tibi ſerpere lauros.

Elegia quoque Graecos provocamus, cujus 93 mihi terſus atque elegans maxime videtur auctor *Tibullus.* Sunt qui *Propertium* malint. *Ovidius* utroque laſcivior: ſicut durior *Gallus.* Satira quidem tota noſtra eſt, in qua

a ſec. m. *familiarem ennium minervae.* Guelf. *ſ. nomen Minerva.* Stoer. Chouet. Leid. *ſ. nomen Minervae.* Reliqui *ſ. numen Minervae*, quorum et Bal.

92. *Dicent.* Turic. (a ſec. m.) Guelf. *dicunt.*

ſecula om. Turic. *ceterarum.* Camp. *exterarum.*

feras. Guelf. *feres* cum Voſſ. 1. 3. *tacitum.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *tantum.* Ille a ſec. *totum,* quod poſſit blandiri. *praeterimus.* Guelf. *praeteribimus.*

93. *quoque Graecos.* Sic MSS. quos vidi omnes (negligentibus fere iis qui contulerunt) quo acc. Voſſ. 2. et Vall. cum edd. ante Ald. Regius transpoſuit *G. q.*, et ſic reliqui.

Satira. Quid h. l. ſcripturae dent Codd. parum diſco. Turic. quidem et Flor. videntur *Satyra* cum Burm. At Guelf.

bat Domitianus, quam in rem narrat Philoſtratus Vit. Apoll. 7, 12. periiſſe quendam, ἐπειδὴ θύων ἐν Τάραντι, οὗ ἦρχε, μὴ προςέθηκε ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς, ὅτι Δομιτιανὸς Ἀθηνᾶς εἴη παῖς.

Inter victrices. Virg. Ecl. 8, 13. de Pollione.

93. *Elegia quoque.* H. e. non epico ſolum carmine.

Gallus. Cf. 1, 5, 8. Prodita de eo erudite collegit J. H. Voſſius ad Virg. Ecl. 6, 64. Copioſius habes expoſita ap. Fabr. Bibl. Lat. ed. Ern. I. p. 425—30.

tota noſtra eſt. Idem profitetur Diomedes Gramm. 3. 482. Putſch.

primus insignem laudem adeptus *Lucilius* quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, ut eum non ejusdem modo operis auctoribus, sed omnibus poëtis praeferre non dubi-
94 tent. Ego quantum ab illis, tantum ab Ho-

Goth. Camp. cum Gesn. per I. Vulgo sane per Y. Cf. 9, 5, 9. et Drakenb. ad Liv. 7, 2, 7. Sed mox §. 95. Turic. *satur egenus*, quanquam a sec. m. *satyrae genus*, ut et reliqui, nisi quod post Gesn. per I. *adeptus Lucilius.* Sic Turic. Basil. Reliqui inserunt *est.* *Luc. quosdam.* Sic Guelf. Basil. (cum Voss. 1. 3.) quanquam priorum quidem uterque interpuncto ante, et majuscula littera Q. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *L. quodam.* Reliqui *L. qui quosdam.* *amatores* Basil. sola omittit. Blanditur sane.

Lucilius. Vix erit cui hic nostro primum loco objiciatur. Ipsi aliquoties a Qu. commemoratum vidimus. Cupidum notitia locorum de eo tractantium instruet Fabr. ab Ern. auctus III. p. 250. 51. add. J. G. Vossium de poetis lat. p. 9. 12. Agentem saepissime et verbosissime de hoc operis sui decessore Horatium habes Serm. I, 4 et 10. II, 1. Qui hic a nostro improbatur versus Horatianus est I, 4, 11.; neque dubium, quin illa *tollendi* ratio sit in expungendo et reprehendendo, non in assumendo, eligendo, probando, ut censuere aliquot post Acronem et Porphyrionem VV. DD., quorum est hic etiam Gedoynus; vid. Turneb. Adverf. 15, 9. et Burm. ad h. l. Horatius, cum *lutulentus fluat* Lucilius, mirandum esse negat, si *sit quod tollere ex eo velis.* Quod sane judicium, ut parum memor est Qu. lectorum sibi in auctoribus (cf. 8, 4, 28.), debilitavit immutando, cum faciat dicentem Horatium „*aliquid* esse quod tollere „*possis.*" Sed ipsa ea notatio veteris poetae, tanquam qui flueret *lutulentus*, movebat stomachum nostro. *Eruditionem* Lucilii maxime in praeceptis linguam spectantibus agnosces, qualia tractavimus 1, 6, 8. (et ibi *eruditissimum* appellat noster) 1, 7, 15. 19. Nec Horatius diffitetur 1, 10, 64 — 66. „fuerit Lucilius — „limatior — Quam rudis et „Graecis intacti carminis „auctor." Cf. nos ad 1, 5, 25. [Vid. Addenda.]

ratio dissentio, qui *Lucilium fluere lutulentum*, et, *esse aliquid*, *quod tollere possis*, putat. Nam eruditio in eo mira, et libertas, atque inde acerbitas, et abunde salis. Multo est tersior ac purus magis *Horatius*, et ad notan-10dos hominum mores praecipuus. Multum et verae gloriae, quamvis uno libro, *Persius*

93. *lutulentum.* Guelf. *luculenter* cum Voss. 1. *luculentum* Voss. 3. suspicor 2, nam sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. Sed Jens. (tac. eod.) *lutulenter* cum edd. ante Ald. *Nam eruditio.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *et.* *abunde.* Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. et *hab.*) Camp. *abundantia* cum Alm. cf. 4, 5, 15. *Multo est.* Turic. *multum et est.* Flor. Camp. *multum etiam est.* Guelf. *Multum est* cum Alm. Voss. 3. et edd. ante Ald. Sed Goth. *multo etiam est* cum Voss. 2. Nostrum et in Voss. 1. ut quidem videtur, etsi turbante aliquid Burmanno. Mirum profecto, quod vetustissimi libri *abunde* non dant, quod sua quidem se commendat latinitate. An fuit „acerbitas et *abundantia, salis multum etiam*"? Sed ei, qui hoc probarit, docendum fuerit, quid sit *abundantia* sic per se posita, deinde defendenda affectatio structurae in ultimis istis *salis multum etiam.* Quod mox recurrit *multum,* in nostro non magnopere moror (cf. §. 42.); et amplificatio ista comparativi „*multo* tersior" nimia, fateor, mihi videtur in Quintiliano, non magno quidem Horatii admiratore. *ad notandos hominum mores.* Turic. *non labor ejus amore* cum Alm. Sed Flor. (cf. ad §. 89.) Guelf.

94. *Multum et verae gloriae.* Non uno modo accipi potest conjunctio *et*, ut vel adjungat modo Persium Horatio, vel, id quod praefero, valeat *et quidem*, hac sententia: „*multum* gloriae et quidem „*verae* gloriae." Est autem conjunctio in omnibus, quantum video, libris. — *meruit.* cf. ad §. 72. — Persium, cujus tenebrae vix poterant delectare nostrum, cur tanta laude prosequatur, nondum satis intelligo. Neque enim nunc de ipso quaero, verum de Quintiliano eum judicante. Idem quod noster de Persio sentit Martialis loco notissimo 4, 29, 7. 8. „Saepius in libro „memoratur Persius uno, „Quam levis in tota Marsus

meruit. Sunt clari hodieque, et qui olim nomi-

nisi labor ejus amore cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui manifesto nostram dat scripturam. Haec igitur, quam merito praetulit Regius, ubi inventam, quanquam aliquot exemplaria appellans, non testatus, nobis nunc ab editione principe sola commendatur (in qua hic quidem aliquid consulto mutatum non credo, cf. 6, 3, 47. et 9, 4, 113. ubi profecto aliquid interpretationi dedit Camp.); nisi forte fidele est illud Gibsoni in Britannicis suis silentium. „Sunt tamen, qui legant *et in scribendo labor ejus amore* „*praecipuus*: sed non procedit, de lyrico enim, in quo de „amore labor sit, paulo post dicet." Badius. Non male ille; qui *in scribendo*, i. e. describendo, *amore* junxisse videtur. Postrema ejus parum intelligo. Quid enim de *amoris labore* in paucissimis istis, quae mox sequuntur, de lyrico genere? Reliqui in vocibus *nisi* — *amore* agnoscunt eam sententiam, quae supra legitur 6, 3, 3. ubi nostrum locum designabat Burmannus, me quidem frustra quaerente. Poterat ea rectissime poni a Qu. agente de Cicerone suo, de Horatio nequaquam; cf. proximam notam et malignam mox ejusdem laudem, item 1, 8, 6. Quod qui spectet, eruat fortasse e Turic. scriptura „non enim labor ejus amore" i. e. tuto pronunciare possum, *non enim* cet. Nihili tamen hoc collatum ad nostrae lectionis proprietatem et veritatem et elegantiam, quae unice digna est Quintiliano nec potuit profecto sic sponte nasci. Quomodo ea lateat in illis Turicensis ductibus, difficile dictu, quanquam nec despero peritum criticum et diplomaticum hoc demonstraturum, si praesertim ad obscuratam scriptionem mature accesserit molesta corrigentis sedulitas, qui illa ex sexto libro huc obtorto collo attraxerit, nixus maxime voce *praecipuus*. *hodieque*. Camp. *hodie quoque* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Burmannus ablegat ad Gronovii notam in Liv. 1, 26, 13. unde a Drakenborchio dimittimur ad Liv. 5, 27, 1. *nominabantur*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nominabantur*. cf. 45.

„Amazonide"; ubi an Marsus sit is, de quo egimus ad 6, 3, 102. plurimis locis Martiali ob epigrammatum elegantiam laudatus, merito dubitatur.

Sunt — *nominabuntur*. cf. 3, 1, 21. unde hujus quoque loci interpretationem pete, si forte haeres. Neque enim dubium, quin utrobique idem testari voluerit Qu. Qui fuit

nabuntur. Alterum illud etiam prius satirae 95 genus, sed non sola carminum varietate mixtum condidit *Terentius Varro*, vir Romanorum eruditissimus. Plurimos hic libros et doctissimos composuit, peritissimus linguae Latinae, et omnis antiquitatis, et rerum Graecarum, nostrarumque, plus tamen scientiae collaturus, quam eloquentiae. Iambus non 96

95. *etiam* — *sed.* Sic libri omnes et mei et aliorum ante Ald. qui recepit Regianam emendationem *est et* — *quod,* cum omnibus rell. exc. Basil. *est etiam* dare narratur Alm. me quidem incredulo, cum nihil tale sit in Flor. (cf. §. 94.). *quod* pro *sed,* nisi ipse dormitavi, habet Camp. *doctissimos.* Guelf. *eruditissimos* cum Voss. 3. Vide permutatas ejusdem potestatis voces §. 86. 98. *Graecarum.* Turic. (a sec. m.) *gestarum.* *collaturus, quam eloquentiae.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm.

autem, quorum hic nomina reticeat noster, non est dictu facile, ut nec altero loco quisquam divinavit. Juvenalem, cujus fere in mentem venire solet interpretibus, hic non intelligi, satis liquet, si vera sunt quae disputavimus in praef. nostra to. I. p. 52 seqq. Intra satirae autem scriptores omnem hanc quae nunc sit censuram coercitam esse, nemo attentior neget; quare nec Martialem cum Almelovenio significatum credam.

95. *Alterum illud* — *condidit Terentius Varro.* Hanc quae est vetus, scripturam probans Gesnerus interpretatur *prius* quasi dictum pro *praestantius*, cum Casauboni ratio (de Sat. 2, 2. pag. Ramb. 199.) vocandi Varronianam Satiram *priorem*, quia Ennium auctorem habeat, Lucilio majorem, nimis diserte pugnare videatur iis quae §. 93. dicat Fabius. Hoc quidem mihi adeo manifestum non sit, nec tamen magis quam Gesnerus fido vocabulo *prius* tanquam incorrupto. Ipse dubitat, an ex compendio *posterius* $\overline{p}$*erius* ortum sit. Quid si *proprium* fuit, ut respiceret Qu. ad significatum illum pristinum *saturae*, quo leges dicuntur rogari *per saturam* i. e. *miscellae?* (Vid. Novell. 4, 1, 43.) In qua ratione *sed* locum optime inveniret; poterat enim

ſane a Romanis celebratus eſt, ut proprium opus; quibusdam interpoſitus: cujus acerbitas in *Catullo*, *Bibaculo*, *Horatio*: quanquam illi epodos intervenire reperiatur. At Lyrico-

96. *opus; quibusdam.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Reliqui inſerunt *a.* Voſſ. 3. et hoc et *quib.* omittere narratur. *Horatio.* Guelf. *macro.* mire. *illi.* Guelf. *illa* cum Voſſ. 1. 3. *ille* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſter. ante Ald. *intervenire rep.* Guelf. cum Voſſ. 1. *intervenit rep.* Turic. Flor. *interve* (cf. 115.) *non rep.*, a ſec. uterque m. *intervenire non r.* et ſic reliqui omnes ante Gryph. qui meorum primus omittit *non* de conjectura Regii, cum poſterioribus exc. Geſn. Bip. Accedunt quos in transcurſu evolvi codd. Italici *non* dantes omnes. Recte omitti ſententia non magis oſtendit quam ipſi vetuſtiſſimorum libb. ductus. Nam ſyllaba *re* hauſta a ſequentis vocabuli initio, *ni* vel ſolum *n* a librario accipiebatur *non* (cf. 10, 2, 24. et leviore etiam occaſione *non* exiſtens hic §. 98.). Argumento eſt Guelf. quoque ſcriptura. Qui vero cum Geſnero et Boettigero (ad Horat. p. 279.) tueri cupiat *non*, ei ſaltem *illis* reponendum erit pro *illi*; ut intelligantur Catullus et Bibaculus, non prior ſolus; quanquam ne ſic quidem exiſtit ſententia loco idonea. Ecce autem iterum, vel centies potius, Criſpinus Gallaeus, qui *a quibusdam — reperiatur* tanquam gloſſam proſcribit; cf. §. 4. *reperiatur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperietur.* Sic 99. *referentur* uterque horum a pr. m., cum Alm. *At.* Turic. (a pr. m.)

videri mixtura iſta maxime diverſorum carminum conſociatione effecta. Caſaubonianam loci noſtri interpretationem ſequitur Dacerius in commentatione de Satira inſerta tertio Vol. Acad. Inſcriptt. probatus ille Gedoyno in verſione francogallica. De Satira Varroniana cf. 1, 4, 4. Heinrichius, Kilonienſis philologus (Explanatt. Horatian. prooem. 1808. Januar. 4.) *peregrinum* ſuadet pro *prius*, voculam *quod* librorum auctoritate confirmari putans.

96. *ut proprium opus.* Quale inter Graecos condiderunt Archilochus, Hipponax, Simonides; cf. §. 59.

quibusdam interpoſitus i. e. aliis metris mixtus eſt a quibusdam Romanis.

Bibaculo. Cf. 8, 6, 17. item Voſſ. de Poetis. De acerbitate *iambi* cf. 9, 4, 141.

quanquam — reperiatur. Cui hic intervenire epodos dici-

rum idem *Horatius* fere solus legi dignus. Nam et insurgit aliquando, et plenus est jucunditatis et gratiae, et variis figuris et verbis felicissime audax. Si quendam adjicere velis, is erit *Caesius Bassus*, quem nuper vidimus:

a. Guelf. omittit cum Voss. 1. 3. Nec Locat. *An* (ut Burm. ait), sed *At.* Illud autem Rusc. *legi.* Guelf. *lego.* Goth. (tac. Gesn.) omittit *solus.* *Nam et ins.* Guelf. omittit *et.* *figuris et verbis.* Jens. (tac. Gesn.) *v. e. f.* cum edd. poster. ante Ald. *felicissime.* Turic. (a sec. m.) *ferocissime* cum Bodl. Bal. Jens. Tarv. *quendam.* Sic Guelf. *quidem* Turic. cum Voss. 1. Reliqui *quem.* An forte erat *quem tamen?* *adjicere.* Turic. *adicere* (cf. 9, 5, 19. 3, 6, 10.) Flor. *ac dicere*, a sec. m. *addicere.*

is erit. Turic. Camp. cum Goth. Voss. 2. omittunt *is*, Flor. (a pr. m.) utramque vocem, Jens. solum *erit*, cum edd. poster. ante Ald. *Caesius.* Turic. Flor. *celsius.* Tarv. Ald. *cessius.* *vidimus.* Flor. (a pr. m.) *videmus.*

tur, is neque Horatius est neque, id quod etiam alienius, Catullus; sed intelligendus *iambus*, qui cum subjungit sibi epodon, jam non purus est et videtur alius ab eo, quod proprium appellatum erat opus. Epodos, minor versus accedens alteri, invento Archilochi narratur frequentari coeptus; vid. Hephaest. p. 70. Terent. Maur. p. Putsch. 2422.

insurgit aliquando. Malignam hujusmodi laudem Horatii multi indignati non tamen eo pervenerunt ineptiarum, ut cum C. Barthio pro *aliquando* reponi vellent *aquilae modo.* Neque ego Burmanno accedam geminanti sua interpretatione adverbium quasi partite positum „aliquando insurgit, aliquando „jucunditatis plenus est": sic enim Graecorum virtutes, quorum Pindarus, Alcaeus, Stesichorus sublimitate, lenitate et jucunditate Anacreon Simonidesque praestiterint, ab Horatio consociatas hic commendari. Quod vereor ne sit ambitiosius pro Horatio interpretari.

verbis. Fateor parum plenam mihi videri hanc orationem, quae sic simpliciter *verba* ponit, nullo comitante apposito; nam huc quoque *variis* trahere, etiam magis jejunum. Suspicor autem, *varius* reponendum esse pro *variis.*

quendam. v. not. crit.

Caesius Bassus. Hic eodem, quo et Plinius major, Vesuvii

ſed eum longe praecedunt ingenia viventium.
97 Tragoediae ſcriptores veterum *Accius* atque *Pacuvius* clariſſimi gravitate ſententiarum, verborum pondere, auctoritate perſonarum. Ceterum nitor, et ſumma in excolendis operibus manus, magis videri poteſt temporibus, quam ipſis defuiſſe. Virium tamen Accio plus tribuitur: Pacuvium videri doctiorem, qui
98 eſſe docti affectant, volunt. Jam *Varii Thye-*

97. *veterum.* Sic Flor. cum Alm. (cf. 95.) Gryph. (1536.) Baſil. Sed Guelf. *Verum.* Reliqui omittunt, quorum et Turic. eſſe miror. *clariſſimi.* Turic. Flor. *graviſſimus.* *verborum.* Camp. *verborumque* cum Goth. et edd. ante Baſil. acc. Gryph. *pondere, auctoritate.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Tarv. Reliqui inſerunt *et.* *manus.* Turic. *manu.* Guelf. *magnis.* Hoc quidem pro *magis* dare narrantur Voſſ. 1. 3. *videri doctiorem.* Guelf. *vendicare d.* cum marg. Baſil. Ex Voſſ. 1. 3. *venderet doctiorem.*

98. *Varii Thyeſtes cuilibet.* Flor. *variis tuo teſtis c.* Guelf. *Varrus c.* Goth. (tac. Geſn.) *varus c.* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Colbert. Baſil. et aliquot Burmanni; cf. 3, 8, 45.

incendio periit, teſte Probo apud Scholiaſten Perſii. Apparet congruentia temporum. Perſius ſextam ei inſcripſit ſatirarum ſuarum.

longe — viventium. Miror, ſi eum quem ſolum Horatio adjicere poſſis „longe prae-„cedunt ingenia viventium". Videbantur ne ipſa quidem digna, quae cognoſcerentur, cum Horatius „ſolus legi „dignus" eſſet. Horum quidem aliquem, qui Quintiliano obverſaretur, Statium fuiſſe ſuſpicor, cujus in Silvis ſunt Lyrica.

97. *veterum.* Reſpicit hoc ad illud, quod mox eſt in Vario et Ovidio *Jam*, et in ſubſequentibus, *quos viderim.* Cf. 1, 8, 8.

Accio — Pacuvium. Horat. Epiſt. 2, 1, 55. „— aufert „Pacuvius *docti* famam ſenis, „*Accius alti.*" De Pacuvio idem ſentientem vid. Cic. Orat. 11. init.

ſtes cuilibet Graecarum comparari poteſt. *Ovidii Medea* videtur mihi oſtendere, quantum ille vir praeſtare potuerit, ſi ingenio ſuo temperare quam indulgere maluiſſet. Eorum quos viderim, longe princeps *Pomponius Secundus*, quem ſenes parum tragicum putabant, 13 eruditione ac nitore praeſtare confitebantur.

Graecarum. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. probante jam, nec recipiente Burmanno, qui recte vulgatam repetit inde, quod *Jam Varus* fuerit in quibusdam codd. Sic enim ſcribendum in Burmanni nota, pro *Jam Variis*, quod ſphalma non debebat propagare corrector ille Capper. Reliqui *Craecorum.* *poteſt.* Guelf. *valet* cum Voſſ. 1. cf. §. 95. Sic et mox 102. Voſſ. 1. *nominaſſe* pro *dixiſſe*, quanquam ſine ſenſu. *ille vir.* Sic Turic. Camp. Reliqui *v. i.* *temperare — indulgere.* Turic. *operari — indulgere.* Offecit *o* praecedens verbo *temperare*, mox iſtud *operari* formae *indulgere.* Alm. *operum — i.* Baſil. *imperare — i.* quod aliquatenus tuetur Burm. ad partes vocato Senecae patris loco Controv. l. 1. praef. „Nemo (Latrone) „plus ingenio ſuo *imperavit*, nemo plus *indulſit*" hinc alieno. *ſenes parum tragicum.* Turic. *ſ. quem p. tradicum*, a ſec. m. *ſ. pindarum traicum*, et *Pindarum* quidem Jenſ. Tarv. Invenit et procuravit monſtrum jam Regius. *ſ. non p.* Guelf. cum Voſſ. 3. Equidem pro illo Turic. *quem* repoſuerim *quidem;* cf. 96.

98. *Ovidii Medea.* Cf. 8, 5, 6. De hoc ſibi nimium indulgente cf. §. 88.

Pomponius Secundus. Cf. 8, 3, 31. Quos ſe vel alios *vidiſſe*, eos horum pueritiam vel adoleſcentiam vivendo attigiſſe ſignificat, ut modo §. 96. 118. 3, 1, 18. Sic et „qui a nobis *auditus eſt*" 102. *Senes* igitur tum, cum ipſe juvenis eſſet Qu., faventes illi veteribus ſuis et animati fere ut ii, quos redarguendos ſibi ſumit Horatii epiſtola ſecundi libri prima, „parum tragicum" eſſe judicabant Pomponium, quippe qui nimium concederet nitori cuidam novitio. Horatius item comparandus mox in Comicis judicandis, ut et Gellius 15, 24. Ad *ſenes parum* cf. not. crit.

99 In comoedia maxime claudicamus; licet Varro *Muſas*, Aelii Stilonis ſententia, *Plautino* dicat *ſermone locuturas fuiſſe*, *ſi Latine loqui vellent;* licet *Caecilium* veteres laudibus ferant; licet *Terentii ſcripta* ad Scipionem Africanum referantur: quae tamen ſunt in hoc genere elegantiſſima, et plus adhuc habitura gratiae, ſi intra verſus trimetros ſtetiſſent.
100 Vix levem conſequimur umbram, adeo ut

99. *Varro Muſas.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Roll. Reliqui hic inſerunt *dicat*, quod nos cum illis infra poſt *Plautino*. Quae ratio (agnita illa, niſi dormitavi, a Guelf. ipſo) facilior ſane et minus implicita. *Muſas, Aelii Stilonis ſententia.* Turic. *muſa ſepi ſtilonis ſ.*, a ſec. m. *muſas epiſtilonis ſententiae.* Flor. *m. epiſtilonis ſ.* Guelf. *m. eliſtelionis ſ.* Camp. *m. Epiſtolonis ſ.* et ſic Goth. Jenſ. (err. Geſn.) cum edd. ante Baſil. niſi quod excuſi plerique *Aep.*, Ald. autem diremtim *Epi Stol.* Litteram I *Stiloni* poſt Hadr. Junium hoc docentem primus dedit Burm. Ex Voſſ. 3. afferunt *Eliſtilonis*. Burmannus malit *ex Aelii St. ſententia.* Remanent tamen in vulgata ipſa ambages, et malis: *V. ex Ae. St. ſ. Muſas P. dicat ſ.* E noſtra certe moroſior aliquis poſſit eruere, Varronem dixiſſe, Muſas ſententias quidem ab Aelio Stilone, ſermonem a Plauto mutuaturas. Nemo tamen, opinor, dixit: *ſententia alicujus loqui* pro eo: *cogitata et ſenſa ejus proloqui.* Turic. (a pr. m.) *locutura.* *Terentii.* Flor. *ferenti.* *tamen.* Turic. (a pr. m.) *tam.*

100. *levem.* Turic. *legem*, a ſec. m. *legem gentes.* Flor. *lenem.*

99. *Aelii Stilonis.* cf. 1, 5, 61. Sed et hic not. crit.

plus — intra verſus trimetros. An tuo labori parcebas ita judicando, Fabi? Ariſtophanem ad tam ſimplicem numerum aſtringere noluiſſes puto. Sed hunc fortaſſe tam Menandro, quam Sophoclem Euripidi poſtponebat noſter, oratori formando ſcilicet intentus. Noſtri judicium prorſus improbat Bentlejus in ſchediaſmate de metris Terentianis. — De *Scipione*, cui Terentiana aſcripta fuerint, cf. Sueton. in vita Terentii.

mihi sermo ipse Romanus non recipere videatur illam solis concessam Atticis venerem, quando eam ne Graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint. Togatis excellit *Afranius*, utinamque non inquinasset argumenta puerorum foedis amoribus, mores suos fassus. At non historia cesserim Graecis, nec oppo- 101

quando. Turic. Camp. *quoniam*. Flor. *quum*. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *cum* cum edd. ante Ald. An fuit antiquitus *quoniam* sine *eam?* *obtinuerint*. Guelf. *obtinuerunt*. Placet: sed solus. Idem *linguae* omittit, pro quo Flor. *linguae quae*. *Afranius*. Turic. *africanus*.

utinamque. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *utinam*. cf. 6, 3, 5. 9, 3, 1.

101. *non historia*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. Transposuit Regius, quem secuti recentiores omnes. Nostrum acrius est in negatione, velut illud Virgilii Georg. 4, 530. *At non Cyrene*, quanquam ibi desit verbum. *cesserim*. Alm. omittit; nec aliter Turic. quantum notantem capio Ulricum V. C. Sed manifesto *cesserit* Flor. (cf. 97.) cum reliquis omnibus. Nos primi expressimus emendationem Burmanni „ut sint jactantis Fabii „verba, qui antea fassus erat, *claudicare* Romanos in comoe„dia. et hoc convenit sequenti *verear*." Rectus casus *historia*, qui est in vulgata, et improprius est et languet. Vide tamen, an reponendum fuerit *cesserimus*. cf. 86. item 10, 7, 29. ubi Guelf. *fecerim* pro *fecerimus*.

100. *obtinuerint*, v. not. crit.

mores suos fassus. Cf. Auson. Epigr. 72, 4. Agnosco hic frugi hominem rhetorem nostrum, nec adeo me deliciae artis capiunt, ut, quod hodie solent plerique, indigner testantem sensus suos et aliquid virtuti concedentem. Idem optimus Gesnerus et hic fecit et, quo ablegat, ad Plin. Epist. 4, 27, 4., acri nec infacunda oratione exagitans nimiam hujusmodi sordium patientiam. Similis apud Boilavium Renierii reprehensio in A. P. L. 2. — De *Afranio* cf. Rutgers. Var. Lectt. 4, 19.

nere Thucydidi *Sallustium* verear: neque indignetur sibi Herodotus aequari *T. Livium*, 91 cum in narrando mirae jucunditatis, clarissimique candoris, tum in concionibus, supra quam enarrari potest, eloquentem: ita quae dicuntur omnia, cum rebus, tum personis, accommodata sunt: affectus quidem, praecipue eos, qui sunt dulciores, ut parcissime dicam, nemo historicorum commendavit ma-

neque ind. — aequari. Turic. *ne i. s. hero doctis* (a sec. m. *dotis*) *ae.* Camp. *neque i. H. equari sibi*, cujus ordo sane placet, et similem suaserat Regius *n. i. H. sibi ae.*, cui nonnisi Ald. et Colin. auscultarunt, teste Burm. adde Bad. *neque* e Goth. (tac. Gesn.) et Camp. assumsimus; reliqui *nec*.
clarissimique candoris. Guelf. omittit. *enarrari.* Guelf. *narrari* cum Voss. 3. Steph. Colin.; male. *ita quae dic.* Sic Turic. Guelf. cum Voss. 3. *itaque d.* Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. cum edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui *ita d.*, corrigente Regio.
cum rebus. Turic. *cum in rebus.* *sunt.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) cum Alm. Reliqui *sed.* Pro *accommodata* Turic. *accommoda.* Flor. (a pr. m.) *adcommoda.*
quidem, praec. Guelf. inserit *et*, non male. Nostras voces cum *eos* omittit Goth.

101. *clarissimique candoris.* Cf. 32. et nos ad 2, 5, 19. Sed video exortum nostrae rationi novum adversarium Wyttenbachium, qui *candorem* malit ad animi sinceritatem ac benevolentiam referri (Bibl. Crit. III, 4. p. 29.). Hoc, opinor, dedit suae de Patavinitate Livio exprobrata sententiae; et vellem nostras rationes attigisset et convellisset. Nunc eas teneo.

supra quam enarrari potest. Plane pro *inenarrabiliter*, quod est apud Liv. 41, 15, 2. cf. 6, 3, 6.

commendavit. Fateor me haerere in voce. Quod hic maxime expectabas, quodque reddidit Gedoynus, *tractavit*, inesse non puto; nisi forte est pro „*approbavit* suis lectori-„bus.“ Nam *ornavit, amabiles reddidit* non sufficit.

gis. Ideoque immortalem illam Sallustii velo- 102 citatem diversis virtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse videtur *Servilius Nonianus*, pares eos magis, quam similes: qui et ipse a nobis auditus est, elati vir inge-

102. *illam.* Turic. Flor. (hic a pr. m., sed reponit ante *immort.* quo loco et Guelf. habet) omittunt, cum Alm. Suspicor haustum a praecedentis extremis. *Sallustii.* Turic. (a sec. m.) Camp. *Sallustius* cum Jens. Tarv. Correxit Regius. *velocitatem.* Turic. (a sec. m.) *civilitatem.* *Servilius Nonianus.* Guelf. *Virgilius* (cf. ad 8, 3, 33.) *Novianus*, et sic in sec. nomine Jens. cum edd. poster. ante Burm. *S. Nomanus* Goth. (err. Gesn.) cum Voss. 2. *S. Nomianus*, Camp. 'Nostrum et Vall. et vetustissimi. *elati vir ingenii.* Turic. Flor. *clarius ingenii.* Ille a sec. m. *clarus ingenio*, et sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Colb. et edd. ante Basil. *Claret v. i.* Guelf. Ex Voss. 3. affertur *daret v. i.* Goth. *elatus ingenio*, in quo, nisi post Gesn. et ipse connivi, verae demum scripturae semina servantur. Quis enim „*clarum* ingenium" dixit, nisi forte ipsum hominem significaret, cujus esset ingenium, ut 119. *Elatum*, quod idem est ac *sublatum* i. e. amplum, sublime, poterant optime ii, qui *sublatius* vel *elatius* dicere opponunt ei, quod est *pressius* et *tenuius.* Quod faciunt Cicero et Pli-

102. *velocitatem.* Cf. 4, 2, 107. Animadvertendum autem summa hic proprietate positam vocem subjecto *consequendi* verbo. Et hoc quidem unusquisque sentiet non dici nunc pro *habendo*, *acquirendo*, sed esse *pensare*, praecurrentem ita consequi, ut non sit potior ipso qui sequebatur; quo nomine „*diversae* virtutes" aptissime dicuntur. De *consequendo* cf. 10, 2, 7. *Immortalem* ad §. 86. 10, 2, 18.

Servilius Nonianus. Homo et morum et ingenii fama florens, qui Romanis rebus tradendis inclaruit, postquam diu foro celeber fuerat. Verbis utor Taciti Annal. 14, 19. cf. Dial. de Oratt. 23. Plin. Epist. 1, 13, 3. Hunc ut patrem coluit Persius; vid. Suet. in vita. Ejus in sepulcro in via Appia nuper effossa statua, consulari habitu, cura Canovae, eximii sculptoris optimique viri.

elati vir ingenii; vid. not. crit.

nii, et ſententiis creber, ſed minus preſſus, 103 quam hiſtoriae auctoritas poſtulat. Quam, paulum aetate praecedens eum *Baſſius Aufidius*, egregie, utique in libris belli Germanici, praeſtitit, genere ipſo probabilis in omnibus, ſed in quibusdam ſuis ipſe viribus 104 minor. Supereſt adhuc, et exornat aetatis noſtrae gloriam, vir ſeculorum memoria dig-

nius minor. Cf. 6, 2, 19. et hic 104. „*elatum* — ſpiritum," it. 44. „*elatior* ingenii vis," ubi Goth. Voſſ. 2. *clarior* pro *elatior*. Etiam 129. *clarae ſententiae* poſſint videri eſſe potius *elatae*; neque tamen opus mutatione; cf. §. 46. Noſtrum itaque hic repoſui. *creber*. Turic. Flor. *crebor*; a ſec. m. uterque *crebrior*, et ſic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Colb. et edd. ante Baſil. *preſſus*. Turic. (a ſec. m.) Camp. *expreſſus* cum Bodl. Pariſ. (1542.) Colin. *poſtulat* Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3.

103. *Quam*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quia*. Guelf. *Quem* cum Voſſ. 1. 3. *praecedens*. Turic. *pendens*. *Aufidius*. Guelf. *Aſſiduus*. ex Voſſ. 3. *Aſſidius*. *ſed in*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ſuis ipſe*. Turic. Flor. *vis ipſe*. Guelf. *ipſe* omittit cum Voſſ. 3. Utrumque omittit Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil.

104. *Supereſt*. Turic. *ſuper ejus*, a ſec. m. *ſermone ſuperior ejus*. *adhuc, et*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ad hoc*, omiſſo *et*. *memoria*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *memoriae*.

ſententiis creber; cf. 68. *preſſus*; cf. 4, 2, 117.

105. *Baſſus Aufidius*. Ab hujus (hiſtoriarum) fine avunculum ſuum rerum geſtarum libros condidiſſe XXXI, narrat Plinius-minor Epiſt. 3, 5, 6. Lecti erant hi Aufidii libri jam Senecae patri, elogia Ciceronis inde haud dubie proferenti in Suaſoria VI. Quare illum, cujus, quanquam ſenis admodum, multa cum laude meminit L. Seneca Epiſt. XXX. filium illius fuiſſe, ſuſpicantur Lipſius et Gerh. Jo. Voſſius (de Hiſtoricis Lat. I, 22.).

104. *Supereſt adhuc — vir ſeculorum memoria dignus*. „Illa Quinctiliani fortaſſe ad „Tacitum referuntur. Ambigo „ideo, quia haec vivo Domi„tiano Fabius ſcripſiſſe vide-

nus, qui olim nominabitur, nunc intelligitur.

„tur. Atqui noster tunc, ut „opinor, nil vulgaverat." Lipsius in testimoniorum de Tacito recensione. Plinium majorem significari cum aliis putat et defendit Gesnerus. Burmannus (quae et Gedoyni sententia) neutrum intelligendum censet, idemque suspicatur in isto *rem* vel *remitti* (cf. nott. crit.) latere nomen alicujus historici. „Nam haec „verba," inquit, „necesse est „capere de aliquo, qui histo„riam suam, antequam ederet, „recitavit; quae cum liber„rime esset scripta, fuere „quaedam quae dixerat cir„cumcisa, et ita libertas ei „nocuit." Plinium quidem, quidquid ad commendandum talem loci intellectum eruere sibi videtur Gesnerus e Pliniana, quam modo indicavi, epistola, manifesto arcet temporum ratio, cum nimis incredibile sit, haec a Qu. scripta jam fuisse ante Domitiani imperium (cum Tito imperante Plinius perierit), illo autem rerum potiente retractata modo atque edita. Sic enim hanc difficultatem amoliri conatur Gesn. Quidquid nobis offertur in hisce Institutionum libris, quanquam meditatum diu et probatum a maturo scribentis ingenio, speciem tamen habet sponte et illico nascentis, non praeparati, operisve tanquam ex pridem artificiose politis edolatisque frustis compositi et tessellati. Nec poterat ferri talis commemoratio, velut viventis, quam nulli certo homini esset assignaturus vel peritissimus lector, cum praesertim *intelligi* eum, quem nunc quidem non nominet, tam confidenter dicat scriptor. Id quoque excludi videtur his tam effusis scriptoris laudibus, intercidisse temporum injuria et nomen et famam ejus, quem hic commendarit noster. Aliqua tanti ingenii memoria ad nos quoque erat perventura, si maxime scripta sublata essent. In illo *intelligendi* verbo cf. 6, 3, 38. Tacitum autem quo minus hic inveniamus, multa sane possunt vetare; quorum tamen illud, quod a tempore editi ab eo operis repetitur, argumentum satis infirmatur, si, id quod Burm. monet, recitantem inter amicos quae nondum vulgaverit fingamus. Quales non solis poetis et oratoribus consuetas fuisse recitationes nemo dubitaverit; cf. in Servilio Noniano Plin. Epist. 1, 13. l. c. Sueton. Claud. 41. Remanet scrupulus, quod ipsa illa Taciti libertas Domitiano maxime timenda erat, nec videtur eo superstite a tam obnoxio cultore cum ulla laude potuisse commemorari. Etiam hoc

Habet amatores, nec imitatores; ut libertas, 91§ quanquam circumcisis quae dixisset, ei

Habet. Turic. *habent.* *imitatores; ut.* Turic. *inmerito remitti.* Flor. (a pr. m.) *inmerito remati.* Ex Alm. affertur *immerito 'remitti.* Ex Voss. 1. *immeritorem ut.* Ex Voss. 3. *immeritores ut.* Guelf. *imitatores uti*, et sic Flor. (a sec. m.) Camp. — et *uti* Goth. quoque (tac. Gesn.) cum Voss. 2. — *immerito ut* Bodl. Ald. item marg. Basil. (unde per errorem refert Burm. *H. imitatores nec immerito)* et Gryph. cum aliquot apud Burm. *ei.* Turic. Flor.

assensum cohibet, quod ampliora fere sunt, quae hic in hominem congeruntur encomia, quam quae cadant in aliquem conditionis et ordinis ejus, cujus fuit Tacitus. Dicas principis domum contingere eum vel magna rerum gestarum gloria florere, quem sic laudat noster. Alioqui tempora belle congruunt, cum ex Dodwellianis rationibus scribendi hujus libri Quintilianei annus incidat in quartum et trigesimum vitae Taciti. Si quis lentam illam et fere timidam dicendi rationem, quam maxime probat Fabius, abhorruisse judicet a vehementia et novitate Taciti, eum recordari velim, insignem in aliquo genere, quamvis improbato, praestantiam vix repudiari ab intelligentissimo pulchrique et honesti studiosissimo judice, qualem nemo neget nostrum. Praeterea, quanquam rei manifesta non reperio testimonia, nihil habet alienum a veri similitudine, disciplina quoque Quintilianea fuisse usum Tacitum, cui cum Plinio Fabii discipulo familiaritatem intercessisse novimus. Saltem conciliatum magistri animum et generosis quibusdam vitiis minus infensum mihi fingo in eo, quem fortasse Plinius commendarit. Cum primum autem victum esset illud periculosae eloquentiae odium, non poterat non vehementer amplecti et admirari noster impressas ingenio Corneliano altissimae sapientiae et magni animi notas. Sic equidem quo magis hunc scriptoris mei locum animo revolvo, tanto facilius in eam concedo sententiam, ut Tacitum hic quasi posteris promissum et annunciatum putem. Multum tamen abest, ut verba ipsa Quintiliani recte planeque interpretari mihi videar, qui ne sana quidem aut emendata hic omnia censeam. *Habet amatores — nocuerit.* Mirum dictu est, quam insolita etsi diversa ratione verba *ut — nocuerit* in hoc

nocuerit. Sed elatum abunde ſpiritum, et audaces ſententias deprehendas etiam in iis,

(hic a pr. m.) *vel.* Ex Alm. affertur *illa.* In hoc et in illo *uti* latere aliquid ſuſpicor. [Vid. Addenda.] *nocuerit.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *nocuerat* cum Voff. 1. 2. 3.

Sed elatum. Turic. Flor. *ſe latum.* Hic a ſec. m. *ſe elatum.* Camp. *ſed latum.* *et audaces.* Turic. Flor. *ut a.* Hujus quidem ſecundam manum non ſatis agnoſco, et fortaſſe nil niſi recepta. *deprehendas.* Turic. Flor. *deprehendenda ſed jam in his;* a ſec. m. uterque *deprehendendas,* Flor.

loco acceperint Badius et Burmannus; et Geſnerus magis etiam inſperata affert. Badius *ut* idem eſſe ait ac *poſtquam.* Burmannus, hoc improbans, particulam interpretatur *quamvis* „quamvis „libertas ei nocuerit." Annon ſentiebat huic rationi obſtare „*quanquam* circumciſis"? Nam omittere ſe id vocabulum nusquam dicit. Et quomodo credibile erat „eum, „cui libertas nocuerit, habi„turum imitatores"? Geſnerus ita ordinat ſententias: „Scri„ptor hic a Qu. laudatus nul„lum habet imitatorem, ut „nec ipſa libertas habet imi„tatorem, quanquam huic „libertati, circumcidendo no„cuit." Quanquam enim non his ipſis verbis interpretationem profert, quae ſi ponere voluiſſet, ipſe eam rejecturus erat, eo tamen res redit. Adeone, quod in promtu eſt, Latine doctiſſimos viros non vidiſſe! Nempe Gedoynus non ignoravit, *ut — nocuerit* eſſe frequentatiſſimam illam appendiculam, in qua ante *ut* ſubauditur *ita:* „l'amour de „la vérité lui ayant été fatal". Ego tamen et in eo haereo, quod nocuiſſe dicitur libertas ei, cui amatores quidem dederit, ſed imitatores abstulerit; nec omnia haec manifeſto ſic praeſtat vetuſtiſſima ſcriptura. Ex ea quidem *imitatorem* magis eruas quam pluralem; quo tamen ipſo non multum proficimus. Paulo clarius videbatur, ſi transponeretur: *H. imitatores nec amatorem?* volunt multi ſimiles videri tanto ingenio, ſed eidem laudes debitas invident; tantum nocuit ei, quod multos, libere vitia notando, laeſit. Sed quo ablegat Geſnerus §. 126. geminam nimis oſtendit orationem, quam ut hic quidquam ſolicites. Fateor tamen, me mihi non ſatisfacere in hisce. Rollinus ſumit, Tacitum multa tunc e ſcriptis ſuis metu temporum detraxiſſe, quae poſtea reſtituta ſint. [Vid. Addenda.]

quae manent. Sunt et alii ſcriptores boni: ſed nos genera deguſtamus, non bibliothecas 105 excutimus. Oratores vero vel praecipue Latinam eloquentiam parem facere Graecae poſſint. Nam *Ciceronem* cuicunque eorum fortiter oppoſuerim. Nec ignoro, quantam mihi concitem pugnam, cum praeſertim non ſit id propoſiti, ut eum *Demoſtheni* comparem hoc tempore: neque enim attinet, cum Demoſthenem imprimis legendum, vel ediſcendum

ſolus *etiam*, alter ibi relinquit priorem. *Sunt et alii.* Turic. (a pr. m.) *ſue et alie.* *non bibliothecas.* Jenſ. (non Camp.) omittit *non* cum edd. ante Ald. Correxit Regius; cf. 9, 2, 103. 9, 3, 12. Iidem mox male interponunt *poſt parem.*

105. *poſſint.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *poſſunt.* *eorum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *forum*, cum Alm. Ille a ſec. m. *foro.* *non ſit id.* Hoc ordine Flor. *n. i. ſ.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (uc. Geſn.) Tarv. Reliqui *i. n. ſ.* quorum et Turic. videtur.

ſcriptores. Hoc nomen, ſicut συγγραφεῖς apud Graecos, hiſtoricos maxime ſignificat. Vetuſtiſſimos autem Caelium, Siſennam, alioqui ſibi memoratos, hic recenſere noluit.

105. *parem facere.* Hoc, niſi fallor, conſulto aſſumſit e vocabulis rationum ſubducendarum. Cf. nos ad 6, 3, 93.

eorum. Facile hoc per ſyneſin promitur ex eo quod erat „Latinam el. parem fa„cere *Graecae*", ut non opus ſit corrigere cum Francio *Graecorum* (cf. 9, 2, 79.). De *fortiter* v. 1, 5, 72.

cum praeſertim — compararent. H. e. „Gratis videor „ſuſcipere tantas lites, quales „tum demum ſuſtinere ce„gerer, ſi propoſitum operis „mihi eſſet, quod a multis „fit, ut Dem. cum Cic. com„pararem. Et facilius tum „poteram, velut in legitima „concertatione, impetum ho„rum, qui hoc pro piaculo „abominantur, repellere." Haec monui, ut ſatisfacerem Geſnero, haerere ſe fatenti, qui hoc minuat augeatve pugnam, ſi compares, vel non compares. Genitivum *propoſiti* cf. ad 7, 1, 50.

potius putem. Quorum ego virtutes pleras- 106 que arbitror ſimiles, conſilium, ordinem dividendi, praeparandi, probandi rationem, denique, quae ſunt inventionis. In eloquendo eſt aliqua diverſitas: denſior ille, hic copioſior; ille concludit aſtrictius, hic latius; pugnat ille acumine ſemper, hic frequenter et pondere; illi nihil detrahi poteſt, huic nihil adjici; curae plus in illo, in hoc naturae. Salibus certe, et commiſeratione, qui duo plu- 107 rimum affectus valent, vincimus. Et fortaſſe epilogos illi mos civitatis abstulerit: ſed et nobis illa, quae Attici mirantur, diverſa Latini ſermonis ratio minus permiſerit. In

106. *dividendi.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *videndi* cum Goth. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. *probandi rationem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *probandi rationi.* Ille a ſec. m. *probandae rationi.* Camp. *probandae rationis.*

rat. denique. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui inſerunt *omnia.* *aſtrictius.* Turic. *adſtructii,* a ſec. manu *adſtrictum.* *illi — huic.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *illic — hic.*

107. *qui — affectus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *q. — adfectibus* cum Alm. Ille a sec. m. *quae — in affectibus,* et ſic Obr. *quae — affectus* Camp. *Latini ſermonis.* Turic. *l. ſermoni,* a ſec. m. *latino ſermoni.* Guelf. *nominis l.* (ſed et *diverſi*) cum Voſſ. 1. 3. *latinis ſermonis* Goth. (tac. Geſn.)

106. *et pondere.* Comparat Burmannus 9, 1, 20. ubi tamen cum reprehenſione ponitur,, quod hic ſecus eſt.

huic nihil adjici. cf. 6, 3, 5. 12, 1, 20.

107. *qui duo — affectus.* In joco quoque *affectum* eſſe vidimus libri 6 capite 3, quanquam diſerte quidem non inditur hoc nominis.

vincimus. cf. 86. De *ſalibus* cf. 6, 3, 2.

mos civitatis. cf. 2, 16, 4.

et nobis. Conjunctio *et* hic fere vim habet vocis *viciſſim.* In iſtis *diverſa — ratio* cf. 100.

epiſtolis quidem, quanquam ſunt utriusque, dialogisve, quibus nihil ille, nulla contentio 108 eſt. Cedendum vero in hoc quidem, quod ille et prior fuit, et ex magna parte Ciceronem, quantus eſt, fecit. Nam mihi videtur M. Tullius, cum ſe totum ad imitationem Graecorum contuliſſet, effinxiſſe vim Demoſthenis, copiam Platonis, jucunditatem Iſocra- 109 tis. Nec vero quod in quoque optimum fuit, ſtudio conſecutus eſt tantum, ſed plurimas,

quanquam ſunt. Goth. (tac. Geſn.) *q. ſint.* *dialogisve — ille.* Turic. Flor. *dialogi ſui quibus nihil illi.* Ex Alm. affertur *dialogiſmi quibus nihil illi.* Obr. nihil dat niſi *dialogisve,* profecto ex Argentoratenſi. Reliqui haec omnia omittunt. Apparet repoſuiſſe nos e conjectura *ille.*

108. *quidem.* Turic. *quod*; a ſec. manu omittit; et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil.

ille et. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ille,* cum Goth. Voſſ. 1. *et ille* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer.

fecit. Sic et Turic. Flor. cum nec ullus praeter Leid. *facit* (err. Harlete) quem per ſphalma expreſſit Burm. editio; exprobrante immodeſte Capper. vide Epiſt. Burm. p. 36.

Iſocratis. Turic. Flor. *Socratis* cum Bern.

109. *quoque.* Guelf. *quocunque.* E Voſſ. 1. affertur

dialogisve, quibus nihil ille. Spectat ad libros Ciceronis de Oratore, Brutum, item de philoſophia agentes, in quibus eſt familiarium inter ſe confabulatio, cuiusmodi nihil ſcripſit Demoſthenes. Orationem vero hic ego non praeſtem, neque exemplis ſimilibus illuſtrem. Saltem *in* inſeram ante *quibus,* ut ſubaudiatur *effecit, protulit.* Niſi forte *ſimile* reponas ante *ille.*

nulla contentio eſt. Tantum praeſtat Cicero. Demoſthenis quidem epiſtolae pauciſſimae, numero ſex, et de publicis negotiis ſcriptae ad ſenatum pleraeque, ut ne potuerint quidem tam varias formas inducere, totque ſententias ad ſcientiam rerum humanarum divinarumque pertinentes tractare. In epiſtolis Ciceronianis viciſſim totus homo cernitur, isque Cicero, agilis mente neque ullius non virtutis ut artis capax.

vel potius omnes ex ſe ipſo virtutes extulit immortalis ingenii beatiſſima ubertate. Non enim *pluvias*, ut ait Pindarus, *aquas colligit; ſed vivo gurgite exundat*, dono quodam providentiae genitus, in quo totas vires ſuas eloquentia experiretur. Nam quis docere dili- 110 gentius, movere vehementius poteſt? Cui tanta unquam jucunditas affuit? Ipſa illa, quae extorquet, impetrare eum credas, et,

quoquam. *omnes.* Turic. Flor. Camp. omittunt cum Alm. Sed Flor. (a ſec. manu) *ſ. vel plurimas potius ex ſe.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *ſ. vel pl. p. omnes ex ſe.* Locat. *ſ. v. p. ac p. o. e. ſ.* cum edd. poſterr. ante Ald. jubente Regio. Noſtrum et Vall. *extulit.* Guelf. omittit cum Voſſ. 1.

ubertate. Turic. Flor. Guelf. Camp. *ubertas* cum Alm. Bodl. Joann. Voſſ. 1. 2. (? an forte 3? neque enim Goth. cf. 91. item 10, 2, 17.) Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Noſtrum dant et Goth. Vall. Si *ipſa* eſſet in MSS. praeferrem alteram ſcripturam. *pluvias.* Goth. (tac. Geſn.) *ut pluviales.* Camp. *plurimas.* *ait Pindarus.* Flor. (a pr. manu) *ad pindoras.* *aquas.* Camp. *aliquis.*

vires ſuas. Turic. al. (cf. §. 24. item 10, 7, 14.) *curas ſ.* Flor. *alias vires ſ.* Guelf. *virtutes ſ.* cum Bern. Jenſ. eoque poſterr. ante Ald. Burmannus hunc e gloſſemate errorem repetit (quo hinc ablegat) ad 2, 1, 5. in quo loco Obr. *virtus* pro *vis*, citatis Servio ad Aeneid. 1, 169. et Schol. ad Hor. Carm. 3, 4, 66. Turicenſem ſcripturam natam ſuſpicor ex nota critica ad *vires* appoſita: „alii *curas.*"

110. *Cui tanta.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *alicui quanquam.* Suſpicor fuiſſe *aut cui.* *affuit? Ipſa.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. manu) cum Alm. Jens. et poſterr. ante Ald. Reliqui inſerunt *ut.* *Ipſa — eum.* Turic.

109. *ut ait Pindarus.* Neque extant haec hodie in carminibus Pindari, neque dum recepta ſunt in fragmentorum collectionem; indicata tamen ab Heynio in Indice auctorum fragmentis ſubjecto.

110. *Cui tanta.* cf. not. erit.

cum transversum vi sua judicem ferat, tamen
111 ille non rapi videatur, sed sequi. Jam in omnibus, quae dicit, tanta auctoritas inest, ut dissentire pudeat: nec advocati studium, sed testis aut judicis afferat fidem; cum interim haec omnia, quae vix singula quisquam intentissima cura consequi posset, fluunt illaborata, et illa, qua nihil pulchrius auditu est, oratio prae se fert tamen felicissimam facilitatem.
112 Quare non immerito ab hominibus aetatis suae *regnare in judiciis* dictus est: apud posteros vero id consecutus, ut Cicero jam non

ipsae illae quae extorque eum. Flor. (a pr. manu) *ipse ille quae extorquet eum*, omisso uterque *impetrare.* *ferat.* Turic. (a sec. manu) Jens. *feriat* cum edd. posterr. ante Ald. Non Camp. correxit Regius. *non rapi.* Turic. *n. rept.* Flor. (a pr. manu) *n. repente.* Goth. (tac. Gesn.) omittit *non.* cf. 104. *sequi.* Turic. *si qui*, a sec. manu *si cui.*

111. *quae dicit.* Flor. (a pr. manu) *q. dicet.* Camp. *q. dixit.* *interim.* Turic. (a sec. manu) Camp. Jens. Tarv. *inter.* *quisquam intentissima.* Flor. inserit *et.* *fluunt illaborata.* Obr. inserit *ut*, male. *nihil pulchr.* Turic. Flor. inserunt *quae;* et pro *auditu* iidem habent *auditum.* Suspicor fuisse: *qua nihil unquam pulchrius auditum est.* *prae se fert.* Camp. *p. s. ferat.*

112. *hominibus.* Turic. Flor. Guelf. *omnibus* cum Alm. Voss. 3. *id consecutus.* Turic. (a sec. manu) *id est*

videatur. Malim *videtur.* Neque enim probarim, quod plerique ante *ipsa illa* inserunt *ut.* Nostra ratio longe acrior et vehementior, cum praesertim mox sit „tanta in-„est *ut*,“ in quo nimia foret cum nostris struendi similitudo. Sed fortasse et sic ferri potest conjunctivus in hoc verbo, δοκεῖ ἄν.

111, *studium* — *fidem.* cf. 4, 1, 7.

auditu. cf. not. crit.

112. *regnare in judiciis.* „Respicit huc ipse Fam. 7, 24. „*olim, cum regnare existima-„bamur*, et Fam. 9, 18. *amisso*

hominis nomen, ſed eloquentiae habeatur.
117 Hunc igitur ſpectemus: hoc propoſitum nobis ſit exemplum: ille ſe profeciſſe ſciat, cui Cicero valde placebit. Multa in *Aſinio Pol-* 113 *lione* inventio, ſumma diligentia, adeo ut quibusdam etiam nimia videatur: et conſilii et animi ſatis: a nitore et jucunditate Ciceronis ita longe abeſt, ut videri poſſit ſeculo prior. At *Meſſala* nitidus et candidus, et quodammodo praeferens in dicendo nobilitatem ſuam; viribus minor. *C.* vero *Caeſar* ſi foro 114 tantum vacaſſet, non alius ex noſtris contra Ciceronem nominaretur. tanta in eo vis eſt, id acumen, ea concitatio, ut illum eodem animo dixiſſe, quo bellavit, appareat. Exornat

ſecutus (ubi recte videtur admonere Ulricus V. C. primam manum intellectam, quaſi eſſet *idem ſecutus*, compendio *ē* accepto pro *em*). Camp. Jenſ. (de Goth. err. Geſn.) *id eſt c.* cum edd. ante Bad. *nom. ſed el.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Goth. omnesque Mss. et editi ante Baſil. Reliqui praeter Geſn. Bip. *ſ. e. n.*

113. *inventio.* Turic. Flor. *ventio.* Hic a ſec. m. *invenio,* et ſic Guelf. cum Goth. Bern. Jenſ. Tarv. *ſeculo.* Jenſ. *ſecundo* cum edd. poſterr. ante Ald. non Camp. Correxiſſe ex ingenio Regium fatetur Badius. *praeferens.* vide ad 6, 2, 14. accedunt Flor. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui *prae ſe ferens.* *in dicendo.* Turic. *incidendo*, a ſec. m. *incedendo.*

114. *C. vero.* Camp. *G. vero.* cf. 1, 7, 28. 4, 5, 13. *alius.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliud.* *acumen, ea.* Turic. Flor. (hic etiam *aen;* a pr. m. uterque) *actum en ea.*

„*regno forenſi.*“ Geſnerus. Ad priorem locum recte Manutius alterum demonſtrat pro Sulla 7.

113. *ſeculo prior.* cf. Dial. de orr. 21. „Aſinius — videtur mihi inter Menenios „et Appios ſtuduiſſe.“

Meſſala. cf. 1, 5, 15. add. Voſſ. de Hiſt. Lat. I, p. 88.

114. *eodem animo — appareat.* Comparat Burman-

tamen haec omnia mira ſermonis, cujus pro-
115 prie ſtudioſus fuit, elegantia. Multum ingenii in *Coelio*, et praecipue in accuſando multa urbanitas, dignusque vir, cui et mens melior, et vita longior contigiſſet. Inveni qui *Calvum* praeferrent omnibus, inveni qui Ciceroni crederent, eum nimia contra ſe ca-

115. *accuſando multa.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *accuſanda muta.* *dignusque.* Turic. a pr. m. copulam omittit. *Inveni — Ciceroni.* Turic. at (cf. 109.)

nius locum Livianum 39, 50. extr. *Dicebantur enim ab eodem animo ingenioque, a quo geſta erant;* cui ipſe medelam hanc afferre conatur: *d. e. ab eo, eodem a. i. quo g. e.*, merito non receptus a Drakenborcho, quanquam judicium ſuum tacente. Saltem in Burmanniana illa emendatione *a quo* non in *quo* refingi debebat, ſed in *atque.* Alia de Caeſare ſententia Dialogi de orr. c. 21.

cujus proprie ſtudioſus. Tentantem *proprii* Geſnerum, ut ſignificetur Caeſar omnis inſolentiae dicendi impatientiſſimus (cf. Gell. N. A. 1, 10.), probare non poſſum. Verius videtur quod ipſe ſubjicit, *proprie* ſtudioſum eſſe in primis et maxime ſtudioſum. Tacita mentio ineſt librorum de analogia, de quibus vide 1, 7, 34. Burm. recte demonſtrat locum Cic. Brut. 75. „Caeſar autem rationem adhibens, conſuetudinem vitioſam et corruptam, pura „et incorrupta conſuetudine „emendat."

115. *in Coelio.* vide 4, 1, 123.

Calvum. vide 9, 3, 56. et cf. Wezelium ad locum Bruti Cic. mox ponendum.

qui Ciceroni crederent. „In „Bruto 82. ubi inter alia: „*Accuratius quoddam dicendi* „*et exquiſitius afferebat genus:* „*quod quanquam ſcienter ele-* „*ganterque tractabat, nimium* „*tamen inquirens in ſe, atque* „*ipſe ſeſe obſervans, metuens-* „*que ne vitioſum colligeret,* „*etiam verum ſanguinem de-* „*perdebat.* Haec eſt illa *ca-* „*lumnia*, quae κακιζότεχνον „fecit. Vid. ſupra ad 8. pr. 31. „*Infelicem calumniandi ſe* „*poenam* damnat etiam noſter „10, 3, 10. et 10, 4, 3. et „*infelicem verborum cavillatio-* „*nem* 10, 7, 14. add. omnino „12, 10, 77." Geſnerus.

lumnia verum sanguinem perdidisse. sed est et sancta et gravis oratio, et custodita, et frequenter vehemens quoque. Imitator autem est Atticorum, fecitque illi properata mors injuriam, si quid adjecturus sibi, non si quid detracturus fuit. Et *Servius Sulpicius* in- 116 signem non immerito famam tribus orationi-

inve qui con calva praeferent omnibus inve qui ciceronem, a sec. manu: *alii invectiva praeferunt omnibus in verrem*. Flor. Guelf. (nisi quod hic *Calvium praeferant*) *L. q. C. p. i. q. Ciceronem* cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. Jens. Tarv. Sed Camp. —— *qui contra* (pro *qui Ciceroni*) cum Locat. Rusc. Ald. Gryph. Gibs. Obr. Nostra est in Goth. Voss. 2. Vall. Pro *Calvum* Basil. *Caelium*. *perdidisse*. Guelf. *perfudisse*. *gravis*. Flor. (a sec. m.) Guelf. *brevis* cum Bal. Joann. Voss. 3. Bern. Jens. et edd. posterr. ante Ald.

oratio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt eum Alm.

custodita. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *castigata*. *autem est*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *e. a.* *sibi*. Sic Turic. Flor. (hic quidem a sec. m. *fuit*, non omissum mox, et sic Guelf., sed Bern. *fuerit*) Camp. cum Alm. Voss. 2. Goth. Andr. Reliqui omittunt.

116. *detracturus — tribus*. Turic. *d. sulpicius insignum fuit ut servius sulpicius insignem non in mero* (postrema duo

Locus Plinii minoris 1, 2, 2. quem huc advocat Regius, vereor ut recte sit ab eo captus. Demosthenem quidem Latinum ibi Calvum dici existimat. Fluctuat ejus scriptura, et Cortianam si sequaris in extremis, eruas sane *Calvum, qui tibi* (Arriano, ad quem est epistola data) *semper, mihi nuper est visus Demosthenes*. Neque absonum strigosam illam Calvi brevitatem quibusdam visam esse δεινότητα Demosthenicam.

oratio — custodita. Sic a Plin. minore 9, 26, 12. quae *custoditius pressiusque* dicuntur, opponuntur sublimibus et audentibus; et modo in loco Ciceroniano erat Calvus *ipse sese observans*.

116. *Servius Sulpicius*. cf. §. 22. De *non immerito — meruit* cf. 6, 4, 5.

bus meruit. Multa, si cum judicio legatur, dabit imitatione digna *Cassius Severus:* qui, si ceteris virtutibus colorem et gravitatem orationis adjecisset, ponendus inter praecipuos 117 foret. Nam et ingenii plurimum est in eo, et acerbitas mira; et urbanitas ejus summa: sed plus stomacho, quam consilio dedit. Praeterea ut amari sales, ita frequenter amaritudo

vocabula sola e Flor. afferuntur, non correcta illa a sec. m.) *f. id t.* a sec. manu: *d. insignis — in merito f. id t.* neque enim quidquam praeterea immutatum refertur. Jens. Tarv. *d. fuit. Insignis et S. S. insignem immerito f. t.* Mox Locat. et posterr. ante Ald. *Insignis et S. S. i. non immerito f. t.* Ald. jubente Regio *Insignem et S. S. n. i. f. t.* Goth. (err. Gesn.) a pr. tantum manu *non* ante *insignem* inserit, alioqui nostram ipsam dans cum Guelf. Vall. (ut videtur) Camp. Eam ex ipsa Turic. prima manu veram censeo, quanquam minus placet *Et* in fronte positum. *colorem.* Flor. (a pr. m.) *calorem.* *foret.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

117. *est in eo.* Turic. omittit. *et acerbitas.* Turic. Flor. omittunt copulam. *ejus summa.* Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum Andr. et edd. ante Bad.

Cassius Severus. cf. §. 22. *colorem.* Nimiam affectuum, irae, malignitatis, invidiae, simplicitatem improbat in Cassio noster. Neque enim ille quidquam eorum dissimulare solebat, quae animum pungerent et exasperarent; securus qualis ipse videretur judicibus, modo infamaret adversarium. Tale quid hic *coloris* vocabulo significari, totius orationis series docet. Et video mecum facere elegantissimum Ernestium in Technol. Lat. p. 65. qui minus, ut opinor, erat assecutus Technol. Graec. p. 384. *Colorem* omnem depositum imprimis videmus 11, 1, 57. 117. *Praeterea — ridicula est.* Refertur hoc ad eam, quam in Cassio laudaverat urbanitatem, interjecta brevi, quae sensum non interpellet, sententia de errore Cassii. Adjuvatur enim illa summa hujus oratoris urbanitas ipsa

ipſa ridicula eſt. Sunt alii multi diſerti, 118 quos perſequi longum eſt. Eorum, quos viderim, *Domitius Afer*, et *Julius Africanus*, longe praeſtantiſſimi. Arte ille, et toto genere

acc. Baſil. Sed Turic. (a pr. m.) *et ſummo* cum Voſſ. 3. Ex Alm. affertur *et ſumma* (cf. 95.). Flor. Guelf. *et ſermo* cum Voſſ. 1. Bern. Reliqui *et vis ſ.* a quibus ſtant Goth. Vall.

118. *Sunt alii.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Baſil. *S. autem a.* Jenſ. cum edd. ante Bad. Reliqui inſerunt *et.* *perſequi longum eſt. Eorum, quos* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In cauſa eſt homoeoteleuton *quos.* *viderim.* Turic. *viderem*, a ſec. m. *videram.* *Afer, et Julius.* Turic. *feret j.* a ſec. m. *ferettius.* *longe praeſtantiſſimi.* Turic. *l. a'* (cf. 115.) *praeſentiſſimi*, a ſec. manu reponitur noſtrum, nec deleto tamen, quod interjectum erat. Flor. *l. aliis praeſentiſſimi*, a ſec. m. *l. a. praeſtantiſſimi.* Ex Alm. nihil niſi *praeſentiſſimi* affertur. Suſpicor criticam fuiſſe notam, ut §. 109. *Arte.* Sic

ejus amaritudine, quae, vel ſine ſalibus, per ſe ipſa ridicula eſt i. e. riſum movet auditorum. *Ridiculum eſſe* in laude dicitur, non in vituperio. Vid. 6, 3, 22. ſeqq. Francii conjectura *amantur* pro *amari*, ſpeciem magis habet quam ſubſtantiam.

118. *diſerti.* An minus honeſto illo ſignificatu hic uſurpat, ex quo eſt dictum Antonii 8. Pro. 13. ? Sed hoc vix credibile in magiſtro ſuo facturum Domitio.

longum eſt. cf. not. crit. ad 1, 6, 9.

Julius Africanus. vide 8, 5, 15. Fortaſſe filius ejus, qui Tacito periiſſe narratur ſub Tiberio Annal. 6, 7. e Santonis Gallica civitate oriundus. Quae hic *concitatio* ei tribuitur, eadem ſunt *vires* 12, 10, 11. *compoſitione longior* quod dicitur, refero ad longiora, quae compoſitionis gratia faciat, hyperbata. cf. 8, 6, 65. 9, 4, 145. *Domitium* vide ad 5, 7, 7. cujus loco modo deſignato *maturitas* non longe eſt ab ea, quae hic agnoſcitur, *arte*; judicium ejus eſt acerrimum, nunquam ablatum illud vehementia vel nimia elegantiae affectatione. Similiter Terentium Horatius Epiſt. 2, 1, 59. *arte* ait *vincere;* quanquam Bentlejus hoc ad me-

dicendi praeferendus, et quem in numero veterum locare non timeas: hic concitatior, ſed in cura verborum nimius, et compoſitione nonnunquam longior, et translationibus parum modicus. Erant clara et nuper ingenia.
119 Nam et *Trachalus* plerumque ſublimis, et ſatis apertus fuit, et quem velle optima crederes: auditus tamen major. Nam et vocis, quantam in nullo cognovi, felicitas, et pronuntiatio vel ſcenis ſuffectura, et decor, omnia denique

Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui praemittunt *verborum.* *locare.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *bitare*, cum Alm. ſed Flor. a ſec. *habere*, et ſic Guelf. cum Bern. et edd. inde a Jenſ. ante Ald. acc. Baſil. Stoer. Chouet. Leid. aliisque apud Burm. An primitus fuit *vitare* vel *recitare?* *modicus.* Turic. (a pr. m.) *modicum.* Guelf. *modicis.*

119. *Nam et Trach.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *nam*, cum Alm. Sed Camp. *ut* (pro *nam et*), quod poſſit placere, ut vitetur iteratio horum *Nam et* hac §. et 117. Sed cf. not. exeg. ad §. 25. 26. *apertus.* Turic. Camp. *aptus* cum Bodl. Andr. *decor.* Turic. (a ſec. m.)

tricam etiam virtutem refert in Schediasmate.

locare. vide not. crit.

119. *Trachalus.* vide 6, 3, 78. Conferendo ſingula, quae demonſtrantur, loca apparebit, Trachalus quantopere debuerit lectus deſcendere ab eo, qualis videbatur auditus. Talis patrum noſtrorum memoria fuit, quem eloquentiae Germanicae exemplar laudat Fridericus magnus in libello de eruditione Germanorum, Regiomontanus olim eccleſiaſtes, Quantius nomine.

velle optima. Quo hoc optimorum ſtudium pertinet? An ad genus dicendi optimum? Qualem vidimus bonam mentem 2, 12, 12. et mox eſt §. 122. *ad optima tendentium* et §. 151. *meliora vellet.* Malim tamen hic quidem ad honeſtatem et recti amorem trahere, qui in hoc oratore apparuerit. Neque enim bonum dicendi genus

ei, quae ſunt extra, ſuperfuerunt. Et *Vibius Criſpus*, compoſitus, et jucundus, et delectationi natus: privatis tamen cauſis quam publicis melior. *Julio Secundo* ſi longior 120 contigiſſet aetas, clariſſimum profecto nomen oratoris apud poſteros foret. Adjeciſſet enim, atque adjiciebat ceteris virtutibus ſuis, quod deſiderari poteſt. Id eſt autem, ut eſſet multo magis pugnax, et ſaepius ad curam rerum ab elocutione reſpiceret. Ceterum interceptus 121 quoque magnum ſibi vindicat locum. Ea eſt facundia, tanta in explicando, quod velit,

decora cum Jenſ. et edd. poſter. ante Bad. *extra.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ex ira.*

120. *Id eſt.* Turic. *Idem.* *pugnax.* Turic. Flor. *pugnans* cum Alm. *et ſaepius.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *ut ſ.* *reſpiceret.* Turic. (a ſec. m.) *reſipiſceret* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius.

121. *velit.* Turic. *vellet* cum Alm. Sed Flor. *vellit.* (cf. 117.)

adeptus fuit, ſi viſus modo id velle.

Vibius Criſpus. vide 5, 13, 48.

120. *Julio Secundo.* cf. 10, 3. 12. et nos ad 6. Pro. 3. p. 427. item 12, 10, 11.

adjiciebat. Attende vim imperfecti. Semper *adjiciebat*, neque tamen *adjecerat* antequam moreretur.

reſpiceret. cf. 3, 11, 26. ubi notatum fere Secundi illum errorem invenies, ut et hic §. 35. *pugna* autem eſt ne ipſius tractatio, ſolita [illegible] cupidis ſententiarum et locorum communium. Nimium igitur Secundus dabat rebus extra cauſam, nec ſatis *pugnabat*, ut ei magis *pugnaci* fieri optandum eſſet. Hunc *pugnae* et *pugnandi* uſum habes 4, 3, 2. 5, 12, 22. 6, 4, 4. 6. hic §. 79. et paſſim locis in indice quaerendis. Sic apud Senecam patrem Controv. 2. praef. „Deerat illi oratorium „robur et ille *pugnatorius* „mucro."

121. *in explicando — gratia.* Verbi originem ipſam tenere oportet, ne forte *expli-*

gratia: tam candidum et lene et ſpecioſum dicendi genus: tanta verborum, etiam quae aſſumta ſunt, proprietas: tanta in quibusdam 122 ex periculo petitis ſignificantia. Habebunt qui poſt nos de oratoribus ſcribent, magnam eos, qui nunc vigent, materiam vere laudandi. Sunt enim ſumma hodie, quibus illuſtratur

gratia: tam. Turic. *gratam;* a ſec. manu *gratia*, nec tamen repoſito *tam.* *lene.* Turic. *levo*, a ſec. m. *leve*, et ſic Flor. Guelf. cum Bern. Jenſ. Tarv. (cf. §. 52.) Non improbanda Capperonnerio videtur ſcriptura; mihi prorſus, cum hic nulla ſit compoſitionis mentio, ſed vehementi et forti opponatur *lene d. g.* velut 12, 10, 66. cf. et 9, 4, 130. 136. hic §. 44. Eo quaecunque mox laudantur in hoc oratore conſpirant omnia; in aſſumtis proprietas, in periculoſis ſignificantia. Mox 10, 2, 23. in ſolis Jenſ. et Tarv. *levi, leviter*, improbante recte Geſnero.

in quibusd. ex. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ex q. in.* Ex Alm. affertur tantum *q. in.* Goth. (tac. Geſn.) noſtris verbis anteponit *etiam* cum Voſſ. 2.

122. *Habebunt.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *habebant.* *ſcribent.* Turic. (a pr. m.) *ſcribet.* *magnam eos.* Turic. (a ſec. manu) inſerit *in* cum Jenſ. Tarv. *materiam.* Flor. *materiem* (cf. 8, 6, 7.). *laudandi.* Turic. (a ſec. m.) *laudanda* cum Jenſ. Tarv.

care accipias *interpretari.* Quidquid ſcire vult auditorem, tam apte et decenter verbis eloquitur, ut nihil obſcurum remaneat in magnis, nihil vile videatur in parvis. cf. 8, 6, 8. Haec ipſa et Fabii noſtri vel praecipua eſt virtus. Apud Senecam patrem Controv. l. 2. Praef. „*expli*-„*catio* — ſplendida quidem, „ſed operoſa et implicita.“ Fateor autem placiturum magis mihi, ſi fuerit *quid v.* quam *quod v.* Nam alia ratio eſt 8, 3, 61.

lene. vide not. crit.

aſſumta — *proprietas.* cf. 8, 6. totum caput: ubi *arceſſita* ſunt, quae hic *aſſumta.*

ex periculo — *ſignificantia.* Vel audaciſſime novata in elocutione non carent perſpicuitate. cf. 2, 11, 3. 8, 6, 11. 11, 1, 52. item hic §. 49.

122. *Sunt enim ſumma.* „Florebat Aper, Marcellus, „Maternus, Meſſalla, Caecilius

forum, ingenia. Namque et consummati jam patroni veteribus aemulantur, et eos juvenum ad optima tendentium imitatur ac sequitur industria. Supersunt, qui de philo- 123 sophia scripserint, quo in genere paucissimos adhuc eloquentes litterae Romanae tulerunt. 10 Idem igitur *M. Tullius*, qui ubique, etiam in hoc opere Platonis aemulus extitit. Egregius vero, multoque, quam in orationibus, praestantior *Brutus*, suffecit ponderi rerum: scias

123. *scripserint.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Bad. Reliqui *scripserunt*, quorum ergo et Camp. *adhuc.* Camp. omittit.

qui ubique. Sic Flor. Guelf. cum edd. inde a Basil. ante Burm. *qui ubi* Turic., sed a sec. m. *ut ubique.* Goth. (tac. Gesn.) *q. et ubique* (et pro *etiam in hoc* mox, item tac. Gesn., *et in hoc*, sibi constans) cum Voss. 2. Sed Camp. *q. ut ubique*, et sic reliqui, in qua ratione parum grate subauditur *est* ad *idem.* *orationibus.* Guelf. *oratoribus.* *ponderi.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *pondere* cum Alm.

„Plinius, et multi alii: vide „Tacitum." Pseudo-Turnebus. „Vide Plinianas epistolas passim, et l. 9. Ep. 26. „de summis ingeniis quasi „scatentes." Almelovenus.

veteribus aemulantur. Hoc ipsum hujus Quintilianei seculi videtur, quod promiscua utitur structura *aemulandi.* cf. §. 62. ubi est accusativus verbo junctus. Alioqui dativus additus *aemulando* significationem habet invidiae et animi iniqui. Sic aliorum quoque verborum structuram inflexerant novi; vide 9, 3, 1.

123. *etiam in hoc.* Leve sane in hac oratione vitium, quasi ubique Platonis maxime aemulus sit Cicero. Sed hoc ut vitaretur longiore anfractu opus erat. Nempe ut ubique Graecorum praestantissimi cujusque, ita in hoc opere Platonis.

Egregius — Brutus. Hoc, etsi iniquior, Tacitus agnoscit Dial. De Oratt. 21. „Brutum philosophiae suae „relinquamus. Nam, in Orationibus minorem esse fama „sua, etiam admiratores ejus „fatentur." Cf. hic. Brut. 1, 97. de Finib. 1, 3.

124 eum ſentire, quae dicit. Scripſit non parum multa *Cornelius Celſus*, *Sextios* ſecutus, non ſine cultu ac nitore. *Plancus* in Stoicis rerum

124. *Sextios.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Cod. antiquiſſimo Danielis (cf. 6, 2, 11.) teſte Nicolao Fabro l. c. Goth. Voſſ. 2. Bern. et edd. ante Ald. *Sextius* Turic. a ſec. m. Ex Alm. affertur *Sextus.* Ald. Bad. *Sceptios.* E Voſſ. 1. *Sceptior.* E Voſſ. 3. *ſcectios.* Reliqui *Scepticos*, quae videtur Philandri conjectura, fruſtra illuſtrata a Pſeudo-Turnebo, ipſoque nuper Geſnero. Burmannum, qui Schottum inſpexerat ad Senecam Patr., ſordes reliquiſſe imprimis miror.

Plancus. Turic. Flor. *plauſtus.* Hic quidem a ſec. m. *Plautus*, et ſic Guelf. Jenſ. cum Bern. et edd. ante Ald. qui tamen per ſphalma *Plaucus.* Qua vero auctoritate eos, qui noſtrum dant (quorum ſunt Goth. cf. 2, 14, 2. Camp.), caſtigate nomen exhibere dixerit Regius, equidem ignoro, nullo, quod ſciam, usquam memorato Stoicae philoſophiae

124. *non parum multa.* Almelovenum *multa* volentem tollere recte revincit Burmannus, amandans lectorem ad 6, 2, 8. ubi exemplis Ciceronianis defendit uſum noſtrum.

Cornelius Celſus, Sextios ſecutus. „Duo — fuerunt Sextii. „Q. videlicet Sextius pater, „qui a divo Julio latum cla- „vum ſibi oblatum recuſavit, „et ejus filius, de quo B. „Hieronymus anno quo Chri- „ſtum natum tradit, haec re- „fert: *Sextius Pythagoricus* „*philoſophus naſcitur.* — Sex- „tiorum, praeter Senecam in „Epiſtolis et libris de ira „ſaepe, et cap. ult. lib. 7. „naturalium quaeſtionum, me- „minit. Qu. c. 1. lib. 10.“ Nicolaus Faber, ad Senec. patr. Controv. l. 2. praef. p. 98. (ed. Pariſ. 1613. Fol.) Vide et F. A. Wolfium ad Sueton. Illuſtr. Gramm. 18. et Fabricii Bibl. Graec. ab Harlete auctam Vol. I. p. 870. ſeqq. Ille Senecae in quaeſt. naturall. locus hic eſt: „Sex- „tiorum nova et Romani ro- „boris ſecta inter initia ſua, „cum magno impetu coepiſ- „ſet, extincta eſt.“ cf. et Plutarch. *Quomodo ſentias te proficere* p. 77. Loca de Sextio plurima apud Senecam invenies in Indice ed. Pariſ. 1613. Fol. Horum igitur philoſophorum ſectam, Pythagorae aemulam, ſcriptis exprimere conatus eſt is, qui omnis fere doctrinae commentarios adornavit Celſus. cf. 2, 15, 22.

Plancus. cf. not. crit.

cognitione utilis. In Epicureis levis quidem, sed non injucundus tamen auctor est *Catius.* Ex industria *Senecam* in omni genere elo- 125 quentiae distuli, propter vulgatam falso de

auctore, qui hoc nomine fuerit. Recensetur nunc sane *Plancus* in Stoicorum Catalogo, quem adornavit Fabricius in Bibl. Graeca Vol. 3. p. 572. cui loco subjicit Heumannus notam, demonstrantem Cic. Famil. 10, 12. unde Stoicus agnoscatur Plancus. Quod ut mihi in hoc homine persuadeat, multum abest; minus tamen adducar, ut eum aliquid de philosophia litteris mandasse credam. In alia omnia abit Gesnerus in Indice Quintilian. eundem hunc Plancum censens atque eum, cujus mentio est ex Cicerone 6, 3, 44.; (et hoc repetiit Ernestus in Fabr. B. L.) nam ne certum quidem ejus nomen. In hac memorati hic scriptoris ignoratione, is videtur loco consulturus, qui P. aliquem *Faustum* ostenderit Stoicorum dogmatum scriptorem. Inest enim hoc maxime nominis in vetustissima scriptura. Cf. Lipsius ad Tacit. Ann. 3, 48. e *M. Folio* exculpens *M. Lollium.* [Non inutile tamen erit observare, Rubellium illum Plautum, qui Augusti stirpem attingebat et sub Nerone periit, Stoicae sectae addictum et Musonii familiarem fuisse, ut docet Tacitus Ann. 14, 57. 59. BUTTM.]

cognitione. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *cognitioni* cum edd. posterr. ante Stoer. exc. Basil. acc. Rollino. Potest placere, sed obstat quodammodo §. 128. „multa rerum cognitio."

Epicureis. Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *epicuris* cum edd. ante Bad. *injucundus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *injucundis.* *auctor est Catius. Ex.* Flor. *a. e. cautius. Ex.* cum Basil. Sed Guelf. *Auctorem ex.* cum Voss. 3. Sed Goth. (tac. Gesn.) *Catius est. Ex.* omisso *auctor.* Camp. *a., Cacius est ex.* Voss. 1. *a. et cujus. Ex.* Jens. *auctorem ex* cum Tarv.

125. *eloquentiae distuli.* Ald. Basil. inserunt *versatum,*

cognitione. cf. not. crit.

Catius. „Ille, cujus *spectra* „(εἴδωλα Epicuri) ridet Tul-„lius Fam. 15, 16 et 19." Gesnerus.

125. *Senecam — distuli.* „Distuli de Seneca loqui, cum

me opinionem, quia damnare eum, et invisum quoque habere sum creditus. Quod accidit mihi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus revocare ad severiora 126 judicia contendo. Tum autem solus hic fere

Regio jubente, quem bene revincit Badius. Nec ab ejus et Burmanni ratione me abducit Gisbertus Koen in obss. MSS. mecum communicatis, quanquam demonstrans Jo. Saresberiensem, qui hoc *versatum* ipsum praefert Policrat. 8, 15. p. 600. Quod enim Koenius negat, recte Fabium potuisse dilatum a se in omni genere eloquentiae Senecam dicere, quia restarent aliae hujus doctrinae partes ab ipso explicandae hoc et seqq. libris; non attendit vir doctus, solum hic significari censum scriptorum, quem adhuc egit Fabius hoc capite, in cujusque fine collocatur Seneca. cf. §. 75. „Xenophon — „inter philosophos reddendus."

quia. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Basil. *quae* Voss. 1. Reliqui *qua.* Cf. 2, 15, 6. *eum, et.* Guelf. omittit *et.* *et omnibus.* Goth. (tac. Gesn.) *ex o.* cum Voss. 2. *revocare ad.* Turic. *r. al* (cf. 118.) *ad;* a sec. m. *r. aliquos ad.* *severiora.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *severia.* mox ille *severa*, et sic Camp. Goth. (tac. Gesn.).

126. *Tum autem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *cum cum* Goth. Voss. 2. (err. Burm.) Jens. Tarv. *hic.* Turic. (a pr. m.) Flor. *huic.*

„de quocunque genere eloquentium, qui oratori sint „imitandi, loquerer: et cum „de poëtis: et cum de ora„toribus et cum de phi„losophis Romanis." Badius. Hoc, quod jam lecturi sumus, de Seneca judicium quantivis est pretii. Conferendum autem cum eo Gellianum (12, 2.) in quo et ipso accusatur Senecae protervitas in carpendis veterum scriptis. Nec negligendum est, quidquid ibi exprobratur Senecae, in iis quidem, quae sunt reliquae, ejus operum partibus non inveniri. cf. Fabr. Bibl. lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 107. 8. Sallustium non ipsum carpit aut irreverentius tractat, sed pravos imitatores notat Epist. 114. Fortasse tamen noster et familiares ejusdem sermones respexit.

in manibus adolescentium fuit. Quem non equidem omnino conabar excutere, sed potioribus praeferri non sinebam, quos ille non destiterat incessere, cum diversi sibi conscius 126 generis, placere se in dicendo posse, quibus illi placerent, diffideret. Amabant autem eum magis, quam imitabantur: tantumque ab eo defluebant, quantum ille ab antiquis descenderat. Foret enim optandum, pares, aut saltem 127 proximos, illi viro fieri. Sed placebat propter

Quem. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt.

conabar. Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.; posteriorum uterque a pr. m.) Camp. *conabor.* *praeferri.* Turic. *perferre.* Flor. (a pr. manu) *praeferre.* *cum diversi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *cum* cum Alm.

posse, quibus. Sic Turic. Camp. (nisi quod hic *possem*) cum Alm. Basil. Gryph. (1536.). Inserunt *in* Flor. (cf. 121.) Guelf. cum Goth. Voss. 1. 2. Vall. Jens. et edd. posterr. ante Gryph. Reliqui inserunt *iis*, jubente Regio. *illi.* Turic. (a sec. m.) *ille*, quod et ex Alm. affertur. *placerent.* Turic. *placere* cum Alm. *diffideret.* Flor. (si recte interpretor excerpentem) *diffiderent.* *Amabant autem eum.* Turic. *am. eum.* Guelf. *et am. aut. e.* *ab eo.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Ald. Bad. Basil. Reliqui *ab illo.*

127. *enim optandum.* Turic. Flor. *e. aliquid o.* cum Alm. Suspicor fuisse *alioqui.* Sed pro *foret* Turic. *fore*, Alm. *ferè* (cf. 126.). *aut saltem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *ac s.* cum Voss. 2. 3. et edd. ante Bad. acc. Basil. *proximos, illi viro.* Turic. Flor. *primos i. viros.* Guelf. *illo* pro *illi.* *Sed placebat.* Turic.

126. *defluebant — descenderat.* Cf. 1, 8, 9. Egregia proprietas elocutionis. Qui cupiat nosse, quid sit sana et elegantia mutando corrumpere, is videat mihi conjecturam Francianam *desciverat* pro *descenderat.* Et en, ita dantem Campanum! (cf. §. 94.)

127. *enim optandum.* cf. not. crit.

ſola vitia, et ad ea ſe quisque dirigebat effingenda, quae poterat: deinde cum ſe jactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat.
128 Cujus et multae alioqui, et magnae virtutes fuerunt: ingenium facile et copioſum, plurimum ſtudii, multa rerum cognitio: in qua tamen aliquando ab his, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus eſt. Tractavit
129 etiam omnem fere ſtudiorum materiam. Nam et orationes ejus, et poëmata, et epiſtolae, et dialogi feruntur. In philoſophia parum

Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ea.* Turic. Flor. omittunt.

128. *alioqui, et magnae virt.* Turic. (a ſec. manu) *alias quidem m. v.* Camp. *alie quidem virt.* *multa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Baſil. Reliqui *multarum* (cf. §. 2, 47. 5, 10, 91.) Jenſ. (tac. Geſn.) huic voci praemittit *et* cum edd. ante Baſil. acc. Gryph. *cognitio.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ab his.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ab iis.* cf. 8, 6, 63. *omnem.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *omnium.* Jo. Saresber. *omnem fere omnium ſtud. mat.* unde Goth. ſcripturam commendat Gisb. Koen. cf. §. 125. Noſtrae ſcripturae favet 1, 4, 5. „omni „ſtudiorum genere". *materiam. Nam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *nam materiam.* Ille a ſec. m. tollit priore loco *nam,* nec reponit altero, et ſic Alm.

129. *orationes.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *orationem.* *dialogi feruntur.* Turic. Flor. *dialoge f.* Ille a ſec. m. *dialogi efferuntur,* et ſic Camp. Jenſ. cum edd. ante Ald.

129. *orationes.* „Sive cauſarum actiones. Egit multas et illuſtres, atque in ipſo „ſenatu: ut omittam quas „principi ſcripſit, in ſenatu „recitandas. Neque dubito „*Edicta* ad populum et *Epi*„*ſtolas* graviores, ab illo conſcriptas, aut dictatas; quorum omnium levis memoria „ſupereſt, et tulit, ut ſolet, „aevum." Lipſius in Vita Senecae. *poëmata* „certum „eſt ubertim ſcripſiſſe. Ipſe „in exilio feciſſe oſtendit, et „Tacitus, jam etiam ſeniorem,

diligens, egregius tamen vitiorum insectator fuit. Multae in eo claraeque sententiae, multa etiam morum gratia legenda: sed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo perniciosissima, quod abundant dulcibus vitiis. Velles 130 eum suo ingenio dixisse, alieno judicio. Nam si aliqua contemsisset, si parum non concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum

Secunda Flor. manus, nostra ipsa. Nostris vocibus Jens. (tac. Gesn.) subjicit *et* cum edd. posterr. ante Ald. pro quo Regius suadebat *etsi*. *Multae — morum gratia.* Turic. Flor. *multo multi amorum g.* Ille a sec. m. *multa multis amorum g.* Hic nostram ipsam. *M. i. e. clarae s. m. e. m. g.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Vicissim e Voss. 1. *multaeque i. e. c. s. m. e. m. g.* Vocem *fuit* ante nostra omittit *Goth.*
legenda. Turic. Flor. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *legendo.*
atque eo. Goth. (tac. Gesn.) inserit *in.* *abundant.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *abundat.*
130. *eum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *enim.* Voss. 1. *cum.* *Nam si aliqua.* Turic. Flor. omittunt *si:* vicissim 10, 2, 3. Guelf. *quam si fuit* pro *quam fuit.* Camp. *n. in a.* Flor. (a sec. m.) *n. s. nil aequalium,* et sic Goth. Jens. (err. Gesn.) cum Voss. 2. Vall. et edd. posterr. ante Basil. exc. Ald. (hic enim *n. nisi a.*) acc. Gryph. *n. simile quam* Guelf.; ex Voss. 1. *n. simile* sine *quam.* *parum non concupisset.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum

„et in aula. Ita enim invidi „calumniantur apud Neronem: *Objiciebant etiam, eloquentiae laudem uni sibi asciscere, et carmina crebrius factitare, postquam Neroni amor eorum venisset.*" Idem. *dialogi.* „Quos Fabius nominat, nec ultra." Idem.

130. *si parum non concupisset.* Hic cum plerique, contra MSS. quidem, omittant *non*, eorum solus Rollinus dignatus est explanationis aliquid aspergere: „Si quaedam" ait ille „orationis lenocinia „minus studiose sectatus esset." Praeter neglectum hic accusativum ad *concupisset*, qui omitti ita latine quidem non poterat, *parum* nimis leviter accipitur pro *minus*, vel *non.* Gedoynus multa licere sibi ratus, nostrum in-

pondera minutiſſimis ſententiis non fregiſſet: conſenſu potius eruditorum, quam puerorum

Voſſ. 1. Reliqui omittunt *non*, inter quos meorum primus Jenſ. *conſenſu*. Guelf. *ratio ſenſu*. (cf. 5, 13, 19.)

ciſum priori continuat: „s'il „eût mépriſé certaines beau- „tés, qui à le bien prendre „ne ſont pas des beautés“ (vide mihi Francogallos iſtos omnia in veteribus vertendis circumloquentes!); „s'il en „eût médiocrement deſiré „*quelques. autres.*“ Extundit ſibi ſententiae objectum! Standum autem eſt auctoritate MSS. qui omnes vindicant *non*. Inde ego, timidus tamen, nec mihi ſatisfaciens, haec interpretando eruo: „Si „non conſulto quaeſiviſſet ea, „quae nimis tenuia infraque „dignitatem rerum polita eſ- „ſent.“ *Parum* igitur accuſativi loco habeo et interpretor *id ipſum quod non eſt ſatis, quod eſt exile et minutum.* Fateor interim hoc quod confeci ſententiae nimis ſimile videri illi alteri „rerum „pondera — — non fregiſ- „ſet“. Verum eadem accuſatio providenda eſt in altero ſententiarum pari. Quid enim eſt *omnia ſua amare* niſi hoc *nihil eorum, quae ſuccurrant ſcribenti, contemnere?* Niſi illud fortaſſe diſcrimen agnoſcas, ut *contemnere aliqua* ſit, transire omnino aliqua nec in ſcripto ponere; *non omnia ſua amare*, quaecunque inveneris, iis non ad taedium usque indulgere omnibus, aut multifariam variando et figurando lectoribus ea obtrudere. Et ſane horum quoque vitiorum bona eſt copia apud Senecam. Vellem tamen in cultiſſimo hoc de Seneca loco nihil parum effectum aut pondere ſuo vacuum a nobis inveniri. Quare nec ſufficio mihi in iis, quae protuli. Fortaſſe reconditius aliquid latet in noſtris ipſis, quae potuerunt et corrupta eſſe, antequam ad nos perferrentur. Nihil minus fero, quam quod Gedoynus: *ſi non omnia ſua amaſſet* vertit: „s'il n'eût „pas été amoureux de toutes „ſes productions“. Neque enim *ſua* iſta ad juſta opera refero, ſed ad ſubnatas inter ſcribendum quascunque ſententias. Ad *fracta* illa *minutiſſimis ſententiis rerum pondera* Colomeſius verba Gelliana ponit, non aliena ſane, ſed quorum mentionem ſupra jam injeciſſet Pſeudo-Turnebus ad 126. (cf. 3, 1, 14. et quae Burmannus eidem exprobrat ad 4, 1, 61.); quod

amore comprobaretur. Verum sic quoque 131 jam robustis, et severiore genere satis firmatis legendus, vel ideo, quod exercere potest 22 utrinque judicium. Multa enim, ut dixi, probanda in eo, multa etiam admiranda sunt: eligere modo curae sit, quod utinam ipse fecisset. Digna enim fuit illa natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit, effecit.

II. Ex his ceterisque lectione dignis auctoribus et verborum sumenda copia est et varietas figurarum, et componendi ratio: tum ad exemplum virtutum omnium mens dirigenda. Neque enim dubitari potest, quin artis pars magna contineatur *imitatione*. Nam ut invenire primum fuit, estque praecipuum:

131. *legendus.* Guelf. *legendum.* *judicium.* Turic. Flor. Camp. *judicem,* cum Vall. a sec. m. *quae, quod.* Turic. Flor. Guelf. omittunt *quae* cum Alm. Voss. 1. 3. Jens. Tarv. Habent Goth. et Vall. E Voss. 3. refertur et *quod.* *meliora.* *effecit.* Turic. Camp. *efficit* cum Alm. Jens. Tarv.

1. *copia est et.* Turic. Flor. Camp. omittunt *est* cum Goth. Jens. et edd. ante Ald. Malim paene pro *et verb.* scribi *est v.*, hic autem omitti verbum. Inscribitur caput *de imitatione* in Guelf. Goth. cum edd. omnibus ante Gesn. exc. Obr. Nihil inscriptionis in Turic. Flor. Camp.
invenire. Guelf. omittit cum Voss. 1. 3. Bern.
estque praecipuum. Guelf. *est quae praecipue* cum Voss.

Almeloveno quoque, doctiori quidem illi, accidit in voce illa Caligulae *calcem sine arena* appellantis Senecae orationem (Suet. Cal. c. 53.), itidem a Turnebo memorata. [Vid. Addenda.]

131. *utrinque judicium.* „Tam laudantium quam vituperantium". Badius. Sic *utrumvis* et facere et non facere apud Cic. pro Rosc. Amer. 50.

ſic ea, quae bene inventa ſunt, utile ſequi.
2 Atque omnis vitae ratio ſic conſtat, ut, quae probamus in aliis, facere ipſi velimus. Sic litterarum ductus, ut ſcribendi fiat uſus, pueri ſequuntur: ſic muſici vocem docentium, pictores opera priorum, ruſtici probatam experimento culturam in exemplum intuentur. Omnis denique diſciplinae initia ad propoſi-
3 tum ſibi praeſcriptum formari videmus. Et hercule neceſſe eſt, aut ſimiles aut diſſimiles bonis ſimus. Similem raro natura praeſtat, frequenter imitatio. Sed hoc ipſum, quod tanto faciliorem nobis rationem omnium facit, quam fuit iis, qui nihil, quod ſequerentur, habuerunt, niſi caute et cum judicio
4 apprehenditur, nocet. Ante omnia igitur imitatio per ſe ipſa non ſufficit, vel quia pigri

1. 3. Bern., niſi quod hi tres *praecipua*. *utile*. Camp. *utiliter*.

2. *ut, quae*. Flor. *utique*. *ipſi*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ipſe*. *ductus, ut*. Flor. *doctus*, a ſec. m. *u* pro *o*, ſed non additum *ut*. *vocem docentium*. Turic. Flor. *ducentium*, omiſſo *voc.*, hic a ſec. m. *o* tantum pro *u*. *intuentur*. Jenſ. *tuentur* cum edd. ante Baſil. *initia*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

3. *hercule*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *hercle*. cf. 10, 1, 86. *frequenter imitatio*. Flor. *frequentem imitatis*, a ſec. manu *o* pro *s*. *rationem omnium*. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inferunt *rerum*. *iis*. Flor. (a pr. m.) omittit. An erat *q. his fuit qui?* cf. 10, 1, 130. *apprehenditur*. Camp. *apprehendatur*.

4. *ſufficit*. Flor. (a pr. m.) *ſuffecit*.

2. *ruſtici — intuentur*. „Vide „Columell. 11, 1." Almelovenius.

4. *Ante omnia*. cf. 5, 13, 6. *vel*. „etiam propterea."

est ingenii, contentum esse iis, quae sint ab aliis inventa. Quid enim futurum erat temporibus illis, quae sine exemplo fuerunt, si homines nihil nisi quod jam cognovissent, faciendum sibi aut cogitandum putassent? Nempe nihil fuisset inventum. Cur igitur 5 nefas est reperiri aliquid a nobis, quod ante non fuerit? An illi rudes sola mentis natura ducti sunt in hoc, ut tam multa generarent, nos ad quaerendum non eo ipso concitemur, quod certe scimus invenisse eos, qui quaesierunt? Et cum illi, qui nullum cujusquam 6 rei habuerunt magistrum, plurima in posteros tradiderint, nobis usus aliarum rerum ad

quae sint. Sic Turic. Flor. Reliqui *q. sunt.* *quae sine.* Turic. *qui s.*, a sec. m. *quis s.* Camp. *cum s.* *jam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *imago.* Guelf. Camp. omittunt. Ex Alm. affertur *in mago.* Inde Burm. eruit *jam majores*, frustra ille. *cognovissent.* Turic. Goth. (tac. Gesn.) *cognovisset.* Camp. *agnovisset.*

5. *nefas.* Turic. Flor. *inventus* cum Alm. Ille a sec. m. *inventum*, hic nostrum. Pro *est* Turic. (a pr. m.) *es.* *reperiri.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperire.* *An.* Turic. *tam* cum Alm. (non Flor. cf. 10, 1, 127.); a sec. manu *tamen*, et sic Camp.

6. *cujusquam.* Guelf. Camp. *cujusque* cum Goth. Nisi me retineret vetustissimorum librorum religio, mallem prope hoc, potestate ea, de qua egi ad 4, 1, 46. In omnibus enim artibus (ea est *quaeque res*) magistro caruerunt primi illi. *habuerunt.* Jens. Tarv. Ald. *habuerint.* *tradiderint.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *tradiderunt* cum Jens. Tarv. Ald. *usus.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *aliarum.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliorum.* Loc. *illarum* cum posterr. edd. ante Bad. acc. Basil. Gryph. item

5. *Cur igitur nefas.* „Ut „hic *nefas*, sic *fas* s. 9. ad „*fatum* quoddam sive aeter„nam legem refertur, qua

eruendas alias non proderit, sed nihil habebimus, nisi beneficii alieni? quemadmodum quidam pictores in id solum student, ut describere tabulas mensuris ac lineis sciant.
7 Turpe etiam illud est, contentum esse id consequi, quod imiteris. Nam rursus quid erat futurum, si nemo plus effecisset eo, quem

Gibs. Obr. Capper. Mox pro *eruendas* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Camp. *erudiendas* cum Bern. et edd. ante Ald. Nostrum, quod conjicere videtur, aut videri vult, Regius, Goth. Vall. item Alm. Fateor tamen displicere mihi *rei* et *rerum* continuationem, in quotidiano illo maxime *rei* vocabulo, quod ipsum languorem ingenerat orationi. Etiam, quo nomine Badius *aliarum* tuetur prae *illarum*, usus notissimae locutionis *aliarum alias* hic quidem non bene procedit, ubi nonnisi bipertita divisio intelligitur, ut novae res ex prioribus illis eruantur, non *aliae ex aliis*. Quod si peteretur, positus talis decebat: *rerum aliarum ad alias eruendas usus*.

quidam. Turic. *poeta et*, a sec. manu *poetae et*, et sic Camp. *describere — mensuris*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *describerent — mensuras*. Guelf. *d. tabula ac m.*

7. *etiam*. Goth. (tac. Gesn.) *enim*. *consequi, quod imiteris*. Turic. *consequi dimiteris*, a sec. manu *consequi de metris*. Voss. 2. *c. quod mireris*. *Nam rursus*. Turic. *rursus nam*. *erat*. Goth. *esset*. *nemo*. Goth. *nihil*. *effecisset*. Guelf. *efficiet*. Camp. *efficisset*.

eo, quem. Jens. Tarv. *eo quae*. Locat. *eo quod* cum edd. posterr. ante Bad. qui verbosius, etsi non sine acumine, de „perfectiones rerum possibiles „(Φιλοσοφητέον γὰρ) determi„nantur: h. e. qua sui quidam „fines rebus earumque virtu„tibus assignantur, ultra quos „ascendere per conditionem „suam illis non liceat. Sic „11, 3, 181. *Neque tamen* „*illud est nefas*. Simile mox „10, 2, 26. *Totum exprimere* „*paene homini inconcessum*. „Et quoties *licet* ita ponitur." Gesnerus.

6. *pictores — ac lineis sciant*. Fateor parum hoc capi a me, nisi forte intelligantur ii pictores, qui, ut aliena opera in suas tabulas diligenter transferant, singulas eorum partes antea mensuris et lineis dimetiuntur.

7. *Nam rursus*. Adverbium

ſequebatur? Nihil in poëtis ſupra *Livium Andronicum;* nihil in hiſtoriis ſupra *Pontificum annales* haberemus: ratibus adhuc navigaretur: non eſſet pictura, niſi quae lineas 4 modo extremas umbrae, quam corpora in ſole feciſſent, circumſcriberet. Ac ſi omnia per- 8 cenſeas, nulla ſit ars, qualis inventa eſt, nec intra initium ſtetit: niſi forte noſtra potiſſimum tempora damnamus hujus infelicitatis, ut nunc demum creſcat nihil. Nihil autem creſcit ſola imitatione. Quodſi prioribus 9

ſcripturae utriusque discrimine agit. *hiſtoriis.* Flor. (a pr. manu) *poſteris.* Camp. *poſterius.* *navigaretur.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *navigaremus.*

circumſcriberet. Flor. *circumſcribereut*, et ſic Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. Sed Jenſ. Tarv. et modo *feciſſet.* Correxit Regius.

8. *ſit.* Turic. (a ſec. m.) *fit.* *damnamus.* Guelf. *mandamus.* *creſcat nihil. Nihil.* Turic. alterum *nihil* omittit, quapropter transpoſui voces, quae in reliquis quidem libris ita continuautur: *nihil creſcat. Nihil.* Stoer. Chouet. *creſcet.* *autem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Baſil. Gryph. (1536). Reliqui *enim.*

9. *ſi* Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt.

reſpicit ad 4. „Quid enim „futurum erat".

Livium Andronicum — Pontificum annales. Recte ablegant VV. DD. ad Cic. de Or. 2, 12. item Brut. c. 18. De Livio cf. et Bentlej. ad Horat. Epiſt. 2, 1, 71. Malim prope *poëſi* prae *poëtis* in loco noſtro. cf. 10, 1, 29.

pictura — circumſcriberet. „Hanc picturae originem aſ„ſignant omnes: cui debea„tur, non convenit. vid. Plin. „35, 3. ſ. 5. Athenag. Leg. pro „Chriſti. p. 59. Dechair. etc." Geſnerus.

8. *damnamus — infelicitatis.* cf. 2, 5, 24.

adjicere fas non eſt, quomodo ſperare poſſumus illum oratorem perfectum? cum in his, quos maximos adhuc novimus, nemo ſit inventus, in quo nihil aut deſideretur, aut reprehendatur. Sed etiam qui ſumma non appetunt,
10 contendere potius, quam ſequi debent. Nam qui agit, ut prior ſit, forſitan etiam, ſi non transierit, aequabit. Eum vero nemo poteſt aequare, cujus veſtigiis ſibi utique inſiſtendum putat. Neceſſe eſt enim, ſemper ſit poſterior, qui ſequitur. Adde quod plerumque facilius eſt plus facere, quam idem. Tantam enim difficultatem habet ſimilitudo, ut ne ipſa quidem natura in hoc ita evaluerit,

adjicere. Flor. *addicere*, ut et mox 20. Voſſ. 3. (a pr. m.) *addere.* Sed Voſſ. 1. *prioribus* omittit. *poſſumus illum.* Jenſ. *poſſimus ullum* cum edd. poſterr. ante Baſil. Mox *p. ullum* ante Obr. acc. Roll. Sed noſtram vindicant mei quoque MSS. et Camp. *cum.* Turic. Flor. *quam.* Ille a ſec. m. *quamquam*, hic *quum.* *his.* Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *iis.* *quos.* Turic. (a pr. m.) *quo.* *inventus.* Flor. (a pr. m.) *infeſtus.* *ſumma.* Flor. Camp. *ſummam* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. cf. 8 Pro. 1. *appetunt.* Turic. Flor. *adpetent.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. *appetent.*

10. *agit.* Guelf. omittit. *qui ſequitur.* Turic. *equitur*, a ſec. m. *equatus.* *evaluerit.* Turic. *evalueris.* Jenſ. *valuerit* cum edd. ante Ald. acc. Bad. cf. 9, 3, 13. et debebat in eodem capite §. 1. reponi *evaluit* pro *valuit.*

9. *illum oratorem perfectum.* Geſnerus recte ablegat ad totius operis Prooem. §. 9. hic §. 28. item Ciceronis imprimis oratorem, initio: adde et noſtr. 8. Pro. 13. 12, 1, 21.

10. *res ſimpliciſſimae* i. e. minime variae, in quibus nihil magnopere expectetur discriminis, qualis fuerit gramen, folium. Recte Geſnerus hic admonet *indiſcernibilium* illorum. cf. 7. Praef. 4.

ut non res simplicissimae, quaeque pares maxime videantur, utique discrimine aliquo discernantur. Adde quod quidquid alteri 11 simile est, necesse est minus sit eo, quod imitatur, ut umbra corpore, et imago facie, et actus histrionum veris affectibus. Quod in orationibus quoque evenit. Namque eis, quae in exemplum assumimus, subest natura, et vera vis: contra omnis imitatio ficta est, et

res simplicissimae — discrimine. Sic Turic. Flor. Camp. (nisi quod hic *quae*) cum Alm. Bodl. Andr. Basil. sed postremus omittit *utique*. Obr. item, sed pro *simpl.* dat *simillimae*, et sic narratur locum dare Bern. Sed e Voss. 1. *r. quae dissimillimae videbantur* refertur. Reliqui *r. quae simillimae v. d.* nisi quod Jens. et rell. ante Ald. acc. Bad. Gryph. (1544.) inserunt *utique*, Goth. autem et Voss. 2. *videntur*, indicativum habent. *discernantur.* Turic. *disnantur*, a sec. m. *dissocientur*, et sic Obr. At Flor. *desinantur*, a sec. m. nostrum. Hoc quidem non ferendum duco, ob ingratam etymi iterationem *discrimine discernantur.* Latere suspicor *distineantur.* cf. Drakenb. ad Liv. 4, 59, 3.

11. *est minus sit eo.* Turic. *e. m. eo*, a sec. m. *esse m. eo.* Bern. *est esse m. sit eo.* Camp. *e. esse m. eo*, et sic Obr. *necesse est* omittit Guelf. *et imago — et actus.* Turic. Flor. omittunt copulam secundam cum Alm., utramque Camp. et sic Obr. *orationibus.* Voss. 1. 3. *oratione*, soli. Placet. *oratoribus* Gryph. *evenit.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *venit.* *eis.* Sic Flor. Camp. *his* Guelf. Reliqui *iis.* cf. 8, 6, 63. 6, 1, 9. *assumimus.* Flor. *absumimus.* Guelf. *sumimus* cum Voss. 1.

natura, et vera. Turic. *naturam et* *a* (*s*), a sec. manu *naturae varia.* Obr. *naturae vera.* *contra.* Turic. (a sec. m.) *contraria.* *ficta.* Turic. Flor. *facta* cum

discernantur. cf. not. crit.

11. *actus histrionum veris affectibus.* cf. *falsos affectus* 6, 2, 35. *minus* accipe de tota rei cujusque vi, non de sola magnitudine, ne forte haereas in *umbra;* quare et Gedoynus vertit „ainsi „l'ombre est plus *foible* que „le corps."

subest natura, et vera vis. cf. 1, 3, 5.

12 ad alienum propofitum accommodatur. Quo fit, ut minus fanguinis ac virium declamationes habeant, quam orationes: quia in illis vera, in his affimulata materia eft. Adde quod ea, quae in oratore maxima funt, imitabilia non funt, *ingenium*, *inventio*, *vis*, *faci-*
13 *litas*, et quidquid arte non traditur. Ideo

Alm. Stoer. Chouet. Leid. cf. 2, 13, 9. Neque enim vel hic plane eft de nihilo. Praefero tamen receptam, propter fequentia maxime. *accommodatur.* Guelf. *commodatur* cum Leid. et marg. Choueti.

12. *Quo fit.* Turic. Flor. Camp. *quod facit* cum Alm. *quod fit* Jenf. Tarv. *declamationes.* Turic. Camp. *declamatores.* *habeant.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *habent.* *orationes.* Turic. (a fec. m.) Camp. *oratores.* Ineft aliquid fcabri cum in oratione tum in argumentatione horum. Malim e vetuftiffimis libris fic refcribere: *et ad alienum propofitum accommodat quod facit: ut minus fanguinis et virium habent declamationes quam orationes.* *quia.* Sic Flor. fed a pr. m. et hic et Turic. *quam* cum Alm.; a fec. m. Turic. *quamquam.* Reliqui *quod.* *affimulata.* Turic. Flor. Camp. *diffimulata.* Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *affimilata* cum Bern. Ald. cf. 9, 2, 27. Dicas *dis* natum e praecedente *his*, ut et hic malis reponere *fimulata;* fed videtur frequentatum noftro hoc compofitum. *quod ea.* Camp. *qui ea.* Goth. (a fec. m.) omittit *quod.* *oratore.* Jenf. *oratione* cum edd. pofterr. ante Ald. *inventio, vis.* Turic. Flor. Camp. *inventionis* cum Bodl. Colbert. Voff. 2. Goth. (err. Gefn.) Loc. Ven. Rufc. Bad. Andr. *inventiones* Jenf. Tarv. Ald. cum Voff. 1. 3. Noftrum, nifi dormitavi, Guelf. In edd. prima Bafil. et eft fortaffe a conjectura Philandri.

13. *Ideo.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *Ideoque.*

11. 12. *accommodatur* — *quam orationes.* cf. nott. critt. 12. *vis.* cf. 8, 3, 88. 9, 2, 104. hic §. 25. *Adde quod* attende ter pofitum, breviffimo intervallo (cf. 10, 1, 25.); fed hoc fortaffe confulto.

plerique, cum verba ex orationibus excerpſerunt, aut aliquos compoſitionis certos pedes, mire a ſe, quae legerunt, effingi arbitrantur: cum et verba intercidant invaleſcantque temporibus, ut quorum certiſſima ſit regula in conſuetudine, eaque non ſua natura ſint bona aut mala: nam per ſe ſoni tantum ſunt: ſed prout opportune proprieque aut ſecus collocata ſunt: et compoſitio cum rebus accommodata ſit, tum ipſa varietate gratiſſima. Qua- 14

verba ex. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inſerunt *quaedam.* *ſe, quae legerunt.* Turic. *ſequa elegerunt,* a ſec. m. *ſequi eleg.* Goth. (tac. Geſn.) *ſe que elegerunt.* Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſ. quae elegerunt* cum edd. ante Leid. acc. Roll. Sed Guelf. noſtrum.

effingi. Turic. *eſſendi,* a ſec. manu *offendi.* Flor. (a pr. m.) *effenci.* Voſſ. 3. *affingi.* cf. 10, 3, 4.

arbitrantur. Turic. Flor. *arbitrabantur.* *cum et.* Turic. Flor. Guelf. *et cum* cum Alm. Jenſ. Tarv. Sed omittit *et* Camp. cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſil.

intercidant. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *intercident.* Correxit Regius. *invaleſcantque.* Turic. Camp. *invaleſcant* cum Jenſ. Tarv. *et invaleſcant* Loe. cum Ven. Ruſc. jubente Regio. *eaque.* Guelf. *ea quae.* Goth. (tac. Geſn.) *ea* ſine enclitica. *non ſua.* Guelf. inſerit *ſunt.*

proprieque. Turic. *proprie.* *accommodata ſit, tum.* Camp. omittit *ſit* cum Goth. et edd. ante Baſil. exc. Ald. *ſunt* poſt *collocata* omittere narratur Voſſ. 1. qui et *tamen ipſa* pro *tum i.*

13. *intercidant invaleſcantque.* Unicuique ſuccurrant verſus nobiliſſimi Horatiani *Multa renaſcentur quae jam cecidere cadentque* cet. Ad Piſ. 70. ſeqq. cf. Qu. 8, 6, 32. Hic autem contra omnes quidem libros reponere libet *tempore* pro *temporibus,* qui pluralis numerus deberi videtur librariorum ſocordiae, *quorum* jungenti huic vocabulo, non, ut par erat, *verbis.* Potuit etiam adhaereſcere *bus* ex eo quod ſequitur *ut,* cum antiqua ratione ſcriptum eſſet *tempori.* cf. 3, 8, 17. Eadem opera recte reſcribas

propter exactiſſimo judicio circa hanc partem ſtudiorum examinanda ſunt omnia. Primum, quos imitemur. nam ſunt plurimi, qui ſimilitudinem peſſimi cujusque et corruptiſſimi concupierunt. Tum in ipſis, quos elegerimus, quid ſit, ad quod nos efficiendum comparemus. Nam in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitioſa, et a doctis inter ipſos etiam mutuo reprehenſa. atque utinam tam bona imitantes dicerent melius, quam mala pejus dicunt. Nec vero ſaltem iis, quibus ad evitanda vitia judicii ſatis fuit, ſufficiat imaginem virtutis effingere, et ſolam, ut ſic

14. *ſtudiorum examinanda.* Turic. Flor. inſerunt *alia* cum Alm. ſed Obr. *illa.* *quos imitemur.* Turic. Flor.

dixerim, cutem, vel potius illas Epicuri figuras, quas e summis corporibus dicit effluere. Hoc autem his accidit, qui non introspectis penitus virtutibus, ad primum se velut aspectum orationis aptarunt: et cum iis felicissime cessit imitatio, verbis atque numeris sunt non multum differentes, vim dicendi atque inventionis non assequuntur, sed plerumque declinant in pejus, et proxima virtutibus vitia comprehendunt, fiuntque pro *grandibus tumidi*, *pressis exiles*, *fortibus temerarii*, *laetis corrupti*, *compositis exultantes*, 16

Camp. omittunt cum Voss. 1. 3. *dixerim*. Turic. (hic per compendium *ri*) Flor. *dux urim*, a pr. manu uterque. *cutem*. Guelf. *artem*. *Epicuri*. Guelf. Excerpta Santeniana *epicarmi*. *quas e summis*, Flor. (a pr. m.) *quae se s*. Guelf. *quae summis*. Goth. (tac. Gesn.) *quas summis* cum Voss. 1. 2. 3. ut fertur. *q. ex summis* Camp.

16. *his*. Sic Turic. Flor. Guelf. Basil. Reliqui *iis*. cf. §. 11. *iis*. Guelf. Camp. Basil. *his*. *imitatio, verbis*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. Jens. Tarv. Capper. Reliqui inserunt *qui*, jubente Regio, quem, etsi obsequens ei, recte improbat Badius.

virtutibus. Guelf. *virtutis*. Camp. omittit.

cutem. cf. 5, 12, 18. quanquam usu hinc diverso.

illas Epicuri figuras. „A quibus sunt *spectra* illa *Catiana*, „de quibus ad 10, 1, 124. „Disertissime, ut solet, Lucre„tius 4, 48. cujus verba cum „respexerit aperte noster, hic „ascribenda sunt. *Dico igitur* „*rerum effigias tenuesque figu*„*ras Mittier ab rebus summo* „*de corpore earum; Quae* „*quasi membrana est vel cortex* „*nominitanda, Quod speciem* „*ac formam similem gerit ejus* „*imago, Quojuscunque cluet* „*de corpore fusa vagari.*“ Gesnerus. Ablegant praeterea ad Gell. N. Att. 5, 16. ubi e nostro *effluere* pro *affluere* legendum monet Burmannus.

16. *exultantes*. cf. 8, 3, 56. Gesnerus confert 9, 4, 66.

17 *simplicibus negligentes.* Ideoque qui horride atque incomposite quamlibet illud frigidum et inane extulerunt, antiquis se pares credunt: qui carent cultu atque sententiis, Atticis scilicet: qui praecisis conclusionibus obscuri, Sallustium atque Thucydidem superant: tristes ac jejuni Pollionem aemulantur: otiosi

17. *quamlibet.* Sic Flor. cum Goth. Vall. (sed hic a sec. m.) Gesn. Bip. *quam licet* Camp. *qui licet* Turic., a sec. m. *quid licet.* Reliqui *quidlibet.* *illud frigidum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui omittit *illud.* Reliqui *f. i.* *extulerunt.* Jens. (non Goth. err. Gesn.) *extulerint* cum edd. ante Ald. acc. Bad. *carent.* Turic. *parent.* *Atticis.* Turic. (a sec. m.) Camp. *atticos* cum Voss. 1. (nil tale in Goth. cf. 10, 1, 109. item hic 24.) Obr. *attici* Guelf. cum Voss. 1. 3. Bern. *scilicet.* Camp. omittit cum Goth. Bad. *ac jejuni.* Turic. *acie juli,* a sec. m. *ac ejuli.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. *et j.* cum edd. ante Ald. acc. Bad. et mox Basil. *ac supini.*

17. *quamlibet illud frigidum.* Affectu nata transpositio adverbii, pro: *illud quamlibet frigidum.* [Mihi ante vocem *quamlibet* mente concipiendum videtur *aliquid,* ad quod referatur *illud.* BUTTM.]

Atticis scilicet. Facile dativo huic applices ex prioribus vocabulum *pares,* sc. *se credunt.* Sed caret concinnitate haec oratio, cum unicuique praeterea corruptorum generi certum reddatur verbum: *superant, aemulantur, jurant.* Quare suspicor legendum: *Attici sunt scilicet.* Quibus carere dicuntur *sententiis,* sunt eae, quas tractavit noster l. 8. c. 5. Mox relativum *qui* libenter compendifaciam, ad quod subaudiendum erat *sunt,* minime necessario loquendi amfractu, cum *tristes ac jejuni, otiosi et supini* sine his impedimentis procedant. *Conclusiones* autem cave ad numeros referas: sunt subtiles illae *conclusiones,* de quibus agit v. c. Cornificius memoratus nostro §. 3. 98.

et fupini, fi quid modo longius circumduxerunt, jurant ita Ciceronem locuturum fuiffe. Noveram quosdam, qui fe pulchre 18 expreffiffe genus illud coeleftis hujus in dicendo viri fibi viderentur, fi in claufula pofuiffent, *Effe videatur.* Ergo primum eft, ut, quod imitaturus eft quisque, intelligat, et quare bonum fit, fciat. Tum in fufcipiendo onere confulat fuas vires. Nam quaedam 19 127 funt imitabilia, quibus aut infirmitas naturae non fufficiat, aut diverfitas repugnet.

circumduxerunt. Camp. *circumduxerint.* *locuturum.* Turic. (a fec. m.) Camp. *locutum* cum Goth.
18. *dicendo.* Turic. (a pr. m.) *dicendi.* *viri.* Turic. omittit. *fi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *pofuiffent.* Guelf. *potuiffent* cum Bern. cf. 8, 6, 30. *videatur.* Guelf. *viderentur.* *ut.* Guelf. omittit. *vires.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *res.*
19. *imitabilia.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. *Mirabilia* Voff. 1. Reliqui *inimitabilia.* *infirmitas.* Camp. *firmitas.* *fufficiat.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *fufficit.* *aut.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *an.* *repugnet.* Turic. (a fec. m.)

fupini. „Qualis Maecenas „fuiffe dicitur, qui *fupinus* „Juvenali Sat. 1, 66. et ita „carpit compofitionem vitio-„fam Maecenatis nofter lib. „9, 4." (hoc quidem *fupinitati* non tribuam) „vid. Mei-„bom. Maecen. cap. 23. ita et „Martialis 6, 42. *Non atten-„dis, et aure me fupina Jam „dudum, quafi negligenter „audis.*" Burmannus.

18. *in claufula — Effe videatur.* cf. 9, 4, 73.

19. *imitabilia.* Jam quidem de iis non agit, quae imitatione exprimi nequeant, nec prius illud, quod dederat praeceptum, tractat, ut, quae quisque imitanda fumeret, quare bona effent, fciret; fed ea quoque, quae et digna fint imitatione eamque admittant in genere, non cuivis promifcue fperanda effe monet. Perfequitur enim alteram fuam legem „confulat vires." Quare fine negatione fcriben-

Ne, cui tenue ingenium erit, sola velit fortia et abrupta: cui forte quidem, sed indomitum, amore subtilitatis et vim suam perdat, et elegantiam, quam cupit, non assequatur. Nihil est enim tam indecens, quam cum mollia dure
20 fiunt. Atque ego illi praeceptori, quem instituebam in libro secundo, credidi non ea

Camp. *repugnat.* *Ne, cui.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. Vall. Bad. Reliqui *Nec cui.* *velit.* Guelf. *velut.* *cui forte.* Turic. Flor. Guelf. *qui f.* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jens. Tarv. A sec. manu Turic. *qui fortem*, et sic Camp. Mox *amore* Turic. (a sec. m.) Camp. cum Voss. 1. 3. *subtilitatis* Flor. (a sec. m.) *sublimitatis* cum Goth. Vall. Bad. Basil. Gryph. et aliquot apud Burm. *perdat.* Turic. Camp. *perdet.* *assequatur.* Guelf. *sequatur.* Turic. Flor. Camp. *persequatur* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bodl. Alm. Colb. Ioann. et edd. ante Basil. *dure fiunt.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. Voss. 2. (quanquam hic *durae*) Vall. (err. Badio) Bad. Stoer. Chouet. Leid. *durescunt* Turic. (a sec. m.) Camp. cum Bodl. et edd. ante Bad. acc. Obr. Reliqui *dura f.*

20. *Atque.* Camp. *At quae.* *illi.* Turic. *illa.* *instituebam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Obr. Reliqui *institueram.* *in.* Voss. 1. 3. omittunt. *credidi.*

dum erat nomen *imitabilia;* quanquam non est quod dubitemus de voce *inimitabilis,* circa quam haeret et paululum aestuat optimus Gesnerus in Thesauro, sui Qu. immemor, cujus locum designat alios secutus 2, 17, 2. qui debebat esse 2, 16, 16. Virgilius metro solo coactus variavit *non imitabile fulmen* Aen. 6, 590.

Ne, cui. Pendet hoc ab illo „consulat suas vires"; et jam percensentur singula, quae illo praecepto continentur.

cum mollia dure fiunt. Is qui natura acer et vehemens (*ingenium indomitum*), si supra modum velit elegans esse, et maxime displicebit, quod dure et rigide faciet mollia ea, quae captabit.

20. *praeceptori — in libro secundo.* Vide ejus libri cap. 8. Nexum harum ego sententiarum talem commi-niscor. „Possum videri con-

ſola docenda eſſe, ad quae quemque diſcipulorum natura compoſitum videret. Et adjuvare debet, quae in quoque eorum invenit bona, et, quantum fieri poteſt, adjicere, quae deſunt, et emendare quaedam et mutare. Rector enim eſt alienorum ingeniorum atque formator. difficilius eſt naturam ſuam fingere.

Sic Flor. (a prima quidem manu *credi*) Guelf. cum Alm. Ioann. Voſſ. 1. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. exc. Bad. *credi* Turic., a ſec. manu *c* mutatur, incertum in O an T. Reliqui *tradidi*, quorum Goth. Vall. Camp. probante Regio. cf. 3, 5, 4. *quae quemque*. Turic. *quem quem*, a ſec. manu *quemquam*, et ſic Camp. cum Voſſ. 3. *quem* ſolum Guelf. *videret — debet*. Turic. *ut deret ea dutare debent*, a ſec. m. *ut de re ea dubitare debeat*. Flor. (a pr. m.) *videret ea diuare debent*. Reliqui *v. Nam is et adjuvare* (niſi quod Flor. *N. et is*, Camp. *n. ipſe et*, Guelf. *adiuare*) *d.* Noſtram cum in ipſis vetuſtis ſcripturis latere videremus, omiſimus *nam is*. Breviter ſubjiciuntur haec omnia *et adj. — fingere;* habentque ſpeciem parentheſeon. Pluralis *debent* natus, poſtquam *et adjuvare* abierat in *ea dutare* vel *diuare*.

invenit. Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *invenerit*. Ex Voſſ. 1. affertur *viderit et invenerit*. Ex Voſſ. 3. *viderit bona et invenit*. *Rector — formator*. Turic. (a ſec. m.) *rectorem — formatorem*, et ſic Camp. *alienorum*. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *aliorum* cum edd. poſterr. ante Baſil. *difficilius*. Camp. *Difficile*.

„traria iis, quae ſupra ſuaſerim, nunc docere. Si enim, id quod libro ſecundo praecepi, magiſter non debet indulgere diſcipulorum cujusque ingenio, ſed fingere illud iisque, quibus natura careat, inſtruere: quidni ipſi quoque imitando virtutes, ad quas minus nati ſumus, acquiramus? Sed cum difficilius eſt ſuam naturam immutare, quam alienorum ingeniorum fieri rectorem; tum ne ille quidem, qualem volebam, doctor quidquam contra naturam conabitur." Apparet nihil minus ferendum, quam Gallaei (cf. 10, 1, 96.)

21 Sed ne ille quidem doctor, quanquam omnia, quae recta sunt, velit esse in suis auditoribus quam plenissima, in eo tamen, cui naturam obstare viderit, laborabit. Id quoque vitandum, in quo magna pars errat, ne in oratione poëtas nobis et historicos, in illis operibus oratores aut declamatores imitandos putemus.
22 Sua cuique proposita lex, suus cuique decor est. Nam comoedia non cothurnis assurgit, nec contra tragoedia socculo ingreditur.

21. *tamen, cui.* Turic. inserit *hi.* Volebat profecto *si.*
errat. Camp. *erat* cum Voss. 3. *illis.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Voss. 1. 2. Goth. et edd. post Jens. ante Gryph. exc. Bad. qui in margine nostrum. *ullis* Turic. a sec. manu, et sic Bodl. *nullis* Camp. Reliqui *illorum*, operosa quadam ἀκριβείᾳ, commendante Badio.
22. *Sua cuique proposita.* Turic. (a pr. m.) *tua cujusque proposito.* Bern. *s. c. propositio* cum Voss. 3. qui et addit *est.*
suus cuique. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *suis c.*
Nam. Sic Turic. Camp. cum Andr. quae tamen addit *neque.* Reliqui *Nec.* *comoedia.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *comoediae.* Quid lateat, non exputo.
non. Hoc dedimus e conjectura pro librorum omnium *in.*
cothurnis. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *cothurnos.* *nec.* Turic. (a sec. m.) Camp. omittunt.
socculo. Sic Turic. (quanquam *tragoedias occulo*) cum Obr., a sec. manu *sacculo.* Camp. *sacco.* Reliqui *socco.* Apparet hoc maxime loco, sicut et §. 20. et 10, 1, 107. 10, 3, 9. Argentoratensem Obrechti codicem habere aliquid Turicensis et Florentinae auctoritatis. cf. praef. nostr. p. 52. 61.

illam tollendi audaciam, qui verba „difficilius — fingere" proscribenda censet. Nec tamen recte junguntur haec praecedentibus per vocem *Atque*, et suspicor reponendum *atqui.*

22. *decor.* cf. 10, 1, 71. item hic §. 27.
Nam comoedia. „Ex Horatii arte poëtica sumtus „est hic sensus scribentis" (v. 89 — 92.) „Versibus exponi tragicis res comica non

Habet tamen omnis eloquentia aliquid commune. imitemur, quod commune est. Etiam 23 18 hoc solet incommodi accidere eis, qui se uni alicui generi dediderunt, ut si asperitas iis placuit alicujus, hanc etiam in leni ac remisso causarum genere non exuant: si tenuitas ac jucunditas, in asperis gravibusque causis ponderi rerum parum respondeant: cum sit diversa non causarum modo inter ipsas con-

tamen. Camp. *enim*. cf. 9, 4, 65. item 10, 5, 27. Goth. (tac. Gesn.) *enim* pro *tamen* cum Voss. 2. 3. *commune. imitemur*. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui inserunt *Id*.

23. *incommodi*. Turic. *incom*. a sec. m. *in eo*. Camp. transponit *acc. inc*. Modo Goth. Jens. (tac. Gesn.) *solet hoc* cum edd. posterr. ante Basil. *eis*. Turic. *ejus*, a sec. m. nostrum, et sic Flor. *his* Guelf. Basil. Reliqui *iis*. cf. §. 11. *uni*. Turic. (a sec. m.) Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. Turic. pro *qui se uni alicui* a pr. m. *quis eum a*. in quo est nostrum ipsum. *iis*. Sic Turic. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Basil. Reliqui *his*. cf. §. 16.

etiam Flor. (a pr. m.) omittit. *ac jucunditas*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Alm. (nisi quod ex his tribus *aut*). A sec. manu Flor. *vel nuditas*. Reliqui *aut* (sed Jens. [tac. Gesn.] Tarv. *ac* cum edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo) *nuditas*. *ponderi*. Turic. *in ponderi*, a sec. manu *in pondere*. *parum*. Turic. (a sec. m.) *parium*.

respondeant. Turic. (a pr. m.) *respondeat*. *inter ipsas*. Flor. (a sec. m.) Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *se* cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Bad. Hic (nihil ad nostrum quidem locum monens) supra (§. 15. *inter ipsos*) ut et 8, 6, 1. refert Vallam (vid. Elegg. p. 604.) annotasse, utroque modo recte dici Grammaticis *inter ipsos* et *inter se*. adde 4, 2, 13.

„vult: Indignatur item privatis ac prope socco Dignis „carminibus narrari coena „Thyestae. Singula quaeque „locum teneant sortita decen„tem." Regius. Monet Caperonn. Ciceronem aliquam tamen „tragicas res paene „comice tractandi" rationem tribuere Caesari, quem facit

ditio, ſed in ſingulis etiam cauſis partium; ſintque alia leniter, alia aſpere, alia concitate, alia remiſſe, alia docendi, alia movendi gratia dicenda: quorum omnium diſſimilis atque 24 diviſa inter ſe ratio eſt. Itaque ne hoc quidem ſuaſerim, uni ſe alicui proprie, quem per omnia ſequatur, addicere.

et de quo Valla ipſe agit l. c. 6, 3, 32. Noſtrum tamen locum ibidem ponit cum pronomine *ſe*. *cauſis partium.* Camp. *patium cauſae* cum Vall. (niſi quod hic et in reliquis ſine ſphalmate *partium*) Locat. et edd. poſterr. ante Baſil. *partium cauſis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quorum altero modo *ſimilibus* pro Jenſiano *ſimilis;* emendata Regio et in *ſingulis* mutata ſcriptura; et ſanum habent MSS. et Camp. cum reliquis. *partibus cauſae* Goth. (err. Geſn.) cum Voſſ. 2.

ſintque. Turic. *ſint quique.* Camp. *ſint.* Jenſ. *ſintque qui* cum Locat. et edd. poſterr. ante Bad. *ſintque quia* Tarv.

movendi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *moriendi,* Camp. *monendi.* *dicenda.* Turic. *dicit* cum Alm. a ſec. m. *dicunt,* et ſic Flor. *dicent* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Bad. qui noſtrum (ut et *ſintque*) eſſe in Vall. teſtatur. Addicunt Guelf. Goth. Camp. Contractum et corruptum indicativum e gerundiis et participiis paſſivis vidimus, et viciſſim, ut 7, 1, 9. 7, 3, 9. (quo loco id ipſum quod Alm. habet Flor.) 9, 2, 77. adde 9, 4, 130. Qui *dicant, dicent* ſcripſerunt, inſervierunt ſuo illi, quod interpoſuerant ſupra *qui.*

diviſa. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *diverſa.*

24. *ſuaſerim, uni ſe al.* Turic. Camp. *ſuaſerimus non u. a.* Flor. (a pr. m.) *ſ. non u. a.* cum Alm. *addicere.* Turic. *addici rei* cum Alm. (nihil tale dante Flor. cf. §. 5.). Guelf. Camp. *adjicere* cum Goth. (quod miror, cum Voſſ. 1. non memoretur, et e Vall. noſtrum diſerte Badius. cf. §. 17. item 27.) Jenſ. Tarv. Eſt aliquid incommodi in *ſequatur* illo, tertia perſona, quae quo referatur proprie non habet, quamquam interpreteris ἀπὸ κοινοῦ velut illud, de quo egimus, *velit* 2, 15, 12; durius tamen in minus generali verbo,

in Dialogis de Oratore confabulantem 3, 8.

24. *uni — addicere.* cf. nott. critt.

Omnium perfectissimus Graecorum *Demosthenes.* aliquid tamen aliquo in loco melius alii: plurima ille. Sed non qui maxime imitandus, et solus imitandus est. Quid ergo? non est satis 25 omnia sic dicere, quomodo *M. Tullius* dixit? Mihi quidem satis esset, si omnia consequi possem. Quid tamen noceret, vim *Caesaris*, asperitatem *Coelii*, diligentiam *Pollionis*, judi-

quam est *velle, dicere.* Facile accommodandi causa librarius post *uni* poterat scribere *alicui*, etiamsi in exemplo esset *aliquem.* Sic ernas: *uni se aliquem p. q. p. o. sequatur a.* Vel, transponendo, ut manifestior appareat omissi in vetustissimis pronominis *se* causa: *se uni aliquem.* Discerpta enim haec in *suaserimseu ni* (pro quorum postremo *non*, velut 19, 1, 96.). Advertit autem, quod vetustissimi illi dant *addici* passivum, cujus ope supervacuum fit *se*. Turic. et Alm. tamen illud *rei* errorem prodit. Simplicissimam loci medelam hanc dicas: *uni nos alicui p. q. p. o. sequamur* (leni mutatione, cf. 4, 2, 89. 8, 3, 82. 10, 1, 1. hic 7. et mox §. 27. Turic. *imitabitur*, item Voss. 1. *adhibeamus* 10, 3, 5. Goth. Voss. 2. *quaeratur* 10, 5, 13.) *addicere.* Ex illo *rei efficias-Est enim.* *Omnium perf.* Sic Flor. (a pr. m.). Sed Turic. *omnem p.* cum Alm. (cf. modo). *longe omnium p.* Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Basil. acc. Roll. A sec. m. Flor. *omnium longe p.* Reliqui *Longe p.* quibus, nisi dormitavi, addicit Guelf. *aliquo in loco.* Turic. omittit *in.* Camp. *in a. l.* *alii.* Guelf. *aliis.*

ille. Burm. *illi*, ex sphalmate, ut videtur, propagato a Capper. *et solus imitandus.* Turic. Flor. Camp. omittunt cum Goth. Alm. Pro *et*, quod Guelf. dat, edd. post Basil. *etiam* acc. Bad. Transponit Tarv. *et s. est i.*

25. *omnia sic.* Camp. omittit. *Mihi.* Flor. (a pr. m.) *mihil.* Turic. *nihil* cum Alm. *consequi.* Guelf. *sequi.* *noceret.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Stoer. acc. Chouet. Roll. Reliqui *nocet.* Pro *vim* Turic. *vi*, a sec. m. *divi.*

25. *noceret.* Intellige: et 1, 7, 34. 12, 10, 11. et „etiamsi consequi possem." cf. hic §. 12. De *Coelii* cf. 1, 8, 5. *vim Caesaris* vide asperitate consule 4, 2, 123.

cium *Calvi*, quibusdam in locis assumere? 26 Nam praeter id, quod prudentis est, quod in quoque optimum est, si possit, suum facere: tum, in tanta rei difficultate, unum intuentes vix aliqua pars sequitur. Ideoque cum totum exprimere, quem elegeris, paene sit homini inconcessum: plurium bona ponamus ante oculos, ut aliud ex alio haereat, et, quod 27 cuique loco conveniat, aptemus. Imitatio autem (nam saepius idem dicam) non sit tantum in verbis. Illuc intendenda mens, quantum fuerit illis viris decoris in rebus atque personis, quod consilium, quae dispositio, quam omnia etiam, quae delectationi videan-

26. *tum.* Guelf. *tamen.* cf. §. 13. item 10, 5, 10. Camp. *sed tamen* pro *sed tum.* *quod cuique loco.* Sic Turic. (a sec. manu) Camp. cum Bodl. *quod de cuique longo* (cf. 9, 4, 94.) Turic. Flor. cum Alm. *quod cuique* (omisso *loco*) Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Vall. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Bad. Reliqui *quo quidque loco*, et sic Guelf. sed mox *veniat* cum Voss. 1. et *aptaremus* Basil. (mire).

27. *intendenda mens.* Turic. *intenda mens.* Flor. (a pr. manu) *intendamus.* Alm. *intendams.* *quantum.* Turic. *quae cum.* Flor. (a pr. m.) *quae tum.* *decoris.* Turic. (a sec. m.) Obr. *decori*; male. *dispositio.* Flor. *depositio.* Goth. (tac. Gesn.) *disputatio.* *quam omnia etiam.* Turic. *quod omne jam.* ex Alm. nil nisi *Qd* i. e. *quod.*

assumere i. e. foris arcessere. Vult enim in toto quam simillimus quidem esse Ciceronis noster; nec tamen recusat virtutes ab hujus ingenio alienas aliunde mutuari, Ciceronianisque adjungere. Sic Cic. Inv. 2, 24. vocabuli *assumtiva* ratio redditur, quod „*foris* adjuncto „argumento" causa defendatur. vide et 10, 1, 121.

26. *sequitur.* cf. 8 Pro. 18. adde 11, 2, 39. Mox ad §. 27. Almelov. ponit locum Plinii Epist. 1, 8, 14. „*sequi* — gloria, non appeti „debet."

27. *saepius idem.* cf. §. 13. 16.

tur data, ad victoriam ſpectent: quid agatur prooemio, quae ratio et quam varia narrandi, quae vis probandi ac refellendi, quanta in 29 affectibus omnis generis movendis ſcientia, quamque laus ipſa popularis utilitatis gratia aſſumta, quae tum eſt pulcherrima, cum ſequitur, non cum arceſſitur. Haec ſi perviderimus, tum vere imitabimur. Qui vero etiam 28 propria his bona adjecerit, ut ſuppleat, quae deerant, circumcidat, ſi quid redundabit, is erit, quem quaerimus, perfectus orator: quem nunc conſummari potiſſimum oporteat,

ſpectent. Turic. *ſpectat.* *agatur.* Goth. (tac. Geſn.) *agant.* *affectibus omnis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *actibus omnibus.* Ille nil niſi *omnis* corrigit. Ex Alm. *actibus.* *movendis.* Turic. Camp. *movendi.* Voſſ. 3. *movenda.* *quamque — gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *quamque* Guelf. *quam quod.* Jenſ. *quantaque* cum edd. poſterr. ante Geſn. Noſtrum Goth. Camp. Bern. margo Baſil. et ſuaſit Regius. *tum eſt.* Turic. *cum e.* Jenſ. Tarv. *tamen e.* Mox Guelf. ante *ſeq.* omittit *cum.* *Haec ſi.* Turic. Flor. inſerunt *cum.*

perviderimus. Guelf. *providerimus.* Goth. (tac. Geſn.) *pervidebimus.* Voſſ. 2. *praeviderimus* (cf. §. 24. item 10, 5, 18.) cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Gibſ. Obr. Capper. Noſtrum dat et Vall. *vere* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

28. *redundabit, is.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Alm. *redundabit* omittere dicitur. A Camp. abeſt *is.*

potiſſimum. Camp. *perfectiſſimum.* *oporteat.* Sic

ad victoriam ſpectent. cf. 2, 4, 31. 5, 12, 22. item 12, 10, 48.

laus — popularis — aſſumta. Quidqud coronae datur ad plauſum petendum. Sic 12, 10, 72. *laus vulgi* dicitur.

Eſt *fragor,* qualis Ciceronem ſequebatur 8. 3, 3. ubi §. 2. eſt ipſum noſtrum.

28. *deerant.* Non male Francius ſuadet reponendum *deerunt.*

cum tanto plura exempla bene dicendi superſint, quam illis, qui adhuc ſummi ſunt, contigerunt. Nam erit haec quoque laus eorum, ut priores ſuperaſſe, poſteros docuiſſe dicantur.

III. Et haec quidem auxilia extrinſecus adhibentur: in iis autem, quae nobis ipſis paranda ſunt, ut laboris, ſic utilitatis etiam longe plurimum affert ſtilus. Nec immerito M. Tullius hunc *optimum effectorem ac magiſtrum dicendi* vocavit. Cui ſententiae perſonam L. Craſſi in diſputationibus, quae ſunt de

Turic. Flor. Camp. Reliqui *oportebat*. *cum tanto*. Turic. (a ſec. m.) *imitando*. Camp. *imitando eum tanto.*

plura. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *plurima*. Galaeus, nimium ſibi ſumens, ſuadet *c. t. pauciora e. b. d. ſ. quanto plura illis qui* cet. *ſuperſint*. Guelf. Camp. *ſuperſunt* cum Goth. et edd. ante Gryph. Sed Turic. *qui ſuper*. Flor. (a pr. m.) *quia ſuper*. *contigerunt*. Jenſ. (err. Geſn.) *contigerit* cum edd. poſterr. ante Ald. *qui contigerant*. *poſteros*. Flor. (a pr. manu) *poteras*.

1. Turic. inſcr. dat *quomodo ſcribendi ſit*, a ſec. manu *qui modus ſcribendi ſit*, et ſic Goth. cum edd. ante Stoer. *Quomodo ſcribendum ſit* Guelf. cum edd. rell. ante Geſn. ex. Obr. Nihil inſcriptionis in Flor. Camp. *Et*. Jenſ. hoc ipſum, ex quo *At* refert Geſn. Sed fortaſſe in ejus exemplo *A* repoſitum erat a miniatore, omiſſa enim a typotheta prima littera in Jenſ. et Tarv. *At* Goth. Ald. male.

in iis autem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, Aliis nonniſi *in* deſiderare narratur. Guelf. Flor. *i. his a.*

utilitatis. Flor. (a pr. manu) *utilitas*. Goth. (tac. Geſn.) transponit *etiam ut*. *ſtilus*. Turic. *ſterilis*.

ac mag. Goth. (tac. Geſn.) *et m.* *vocavit* Sic Turic. a ſec. m., a pr. *vocatii*. Reliqui *vocat*.

Cui. Turic. Camp. *cujus*. *L. Craſſi*. Turic. t C.

1. *ſtilus*. cf. 7, 1, 54. Inferioris quidem aetatis auctores non moror, velut Gell. N. A. 3, 3. „*ſtilo* atque facetia ſermonis Plauto congruentis."

M. Tullius. de Or. 1, 33.

oratore, assignando, judicium suum cum illius auctoritate conjunxit. Scribendum ergo quam diligentissime, et quam plurimum. Nam ut terra altius effossa generandis alendisque seminibus fecundior fit: sic profectus non a summo petitus, studiorum fructus et fundit uberius, et fidelius continet. Nam, sine hac quidem conscientia, ipsa illa ex tem-

a sec. m. ? *Crassus*, et sic Camp.; dat enim *vel Crassus*, (cf. 6, 1, 20.).

2. *altius.* Flor. (a pr. m.) *altum.* Guelf. *alte*, et sic Stoer. Chouet. Leid. Nostrum et Bodl. et sic Gebhardus (Crepp. 3, 8. p. 123.) legi jubet e Palat. suo, uti videtur. *generandis.* Camp. *germinandis.* *fecundior fit.* Sic Turic. (a sec. m.) Camp. cum Ald. Bad. Basil. A pr. m. ille omittit *fit*, et sic Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Obr. Reliqui *f. est.* *sic profectus.* Turic. *si p.* a sec. m. *si profecto.* Rusc. *sit p.* *a summo.* Turic. *assumo.* *et fundit.* Sic Camp.

2. *profectus non a summo petitus.* cf. 1, 3, 5.

hac — conscientia. Nihil aliud est *haec consc.* nisi *hujus rei consc.* Est autem haec res *insumtus in scribendo labor.* Is demum, qui etiam dum ex tempore dicit, memor esse potest plurimorum a se exercitii causa scriptorum, sine inverecundia aut levitate prodibit ad orandum. Reliqui extemporalitatis gloriam pudoris tantum et severitatis jactura acquirent. Huic ego sententiae quid desit, non video; quare *conscientiam*, hinc, ut putat, alienam, voce *constantia* mutantem Gesnerum nequaquam sequor. Nostra ratio est Rollini et videtur fuisse eorum, qui huic loco haec interpretationis causa adhibuerunt: *nisi tibi conscius sis laboris*, Stigelii et Landsidelii. Idem sensit Gedoyaus, ita reddens ille nostra, quanquam nimis ad novitium vocis significatum: „si notre propre conscience „ne nous répond de cette „précaution." *Facultas* autem vel hic commode cesserit alteri voci *facilitas*, cf. 10, 1, 44. cujusmodi usus est 2, 4, 17. 4, 1, 54. vide et 4, 1, 61. Nostrum quidem hic libri tuentur. Sic et §. 10. *faci-*

pore dicendi facultas inanem modo loquacitatem dabit, et verba in labris nascentia. Illic
5 radices, illic fundamenta sunt: illic opes velut sanctiore quodam aerario reconditae, unde ad subitos quoque casus, cum res exiget, proferantur. Vires faciamus ante omnia, quae sufficiant labori certaminum, et usu non

cum Goth. Basil. Gryph. (1536.) Gesn. Bip. Sed Turic. *effunditur* (hoc ipsum conjectat Gallaeus, sed omissis modo *non* et *petitus*, reficto *continetur*, verbisque his omnibus *Nam sine — labris nascentia* pro glossemate proscribendis, *summum* interpretans *profundissimum* e Plauti *summo puteo*; cuius medici culter, quavis sica magis nefarius (cf. 10, 2, 20.) retunditur a loquacitate Capperonnerii bonam quidem causam tuente, sed taedii plenissima). Colb. *etiam fundit*. Vidovaei ed. (1538.) *et effundit*. Reliqui *effundit*. *dicendi facultas*. Flor. (a pr. m.) *d. difficultas;* natum ex male continuando vitium.

3. *aerario reconditae*. Turic. *ea rarios conditae;* a sec. m. *sacrario sunt conditae* cum Palat. Gebh. (Crepp. 3, 18. p. 151.), et sic Camp. Sed Flor. *ae. sunt conditae*. Guelf. *ae. conditae*, quod et ex Alm. refertur. *sacrario r.* Jens. cum Bodl. Andr. et edd. ante Ald. Nostrum et Goth. Vall.

quoque. Obr. omittit. *exiget*. Guelf. *exigeat*. Voss. 1. *exigunt*. Camp. *exigit*.

litas, quod habent duo editi, ut convenientius, blanditur; collato maxime loco §. 7. ubi est *suspecta facilitas*.

3. *sanctiore — aerario*. Quanquam non uno loco hoc vocabuli legitur apud scriptores, tamen non male Badius censet Livium maxime ob oculos fuisse nostro 27, 10, 11. Vid. de *sanctiore* Romae *aerario* Manut. ad Cic. Att. 7, 15.

subitos quoque. „Sic omnes „habent: forte" [fortasse] „quod *quisque* superlativum „exigit. Sed tamen aptius „*ad subitos quosque casus* dixisse mihi quidem videretur." Badius, non male.

Vires faciamus. cf. 7, 10, 14. 10, 1, 42. 87. hic §. 10. *facere* in his est acquirere, colligere, alere. Illustrat maxime illud a Gesnero in v. *facere* positum Phaedri (3, 8, 5.) *quo cibo fecisti tantum Corporis?*

labori certaminum. „Cum

exhauriantur. Nihil enim rerum ipſa natura 4 voluit magnum effingi cito, praepoſuitque pulcherrimo cuique operi difficultatem; quae naſcendi quoque hanc fecerit legem, ut majora animalia diutius viſceribus parentis continerentur. Sed cum ſit duplex quaeſtio, *quomodo*, et *quae* maxime ſcribi oporteat, jam

4. *effingi cito.* Turic. *effugitio*, a ſec. m. *effugere*, ſine adverbio; *effugere cito* Palat. Gebhardi, qui hoc ipſum probat, Latinos, quod cito effectum ſit, *effugiſſe* dicentes narrans. Hoc cuiquam facile perſuaſurum eum rectiſſime negat Burmannus, prolata de ſuo conjectura *effingere*, unde noſtram extudimus. Reliqui *effici cito.* cf. 10, 2, 15. Confuſionem verbb. *effingere* et *efficere* vide ad 10, 1, 69.

difficultatem; quae. Turic. *difficultatemque quae*, a ſec. manu *difficultatem quoque.* *quoque hanc fecerit.* Turic. (a ſec. m.) *quaeque h. fecerat.* *diutius.* Turic. *dijunctis.* Flor. *disjunctis.* *parentis.* Sic Guelf. Camp. cum Goth. *parentibus* Turic. Reliqui *parentum.* Noſtrum probat Geſnerus. *Sed.* Camp. omittit. Mox ante

„reſpectu ad ſacra Graecorum, „vel ſolennia Romanorum, et „ipſa quoque Diis dicata, „ſpectaculorum certamina. „Quin ipſa illa oratorum pro„feſſio, *certamen* eſt, ἀγὼν, et „togata quaedam militia.“ Geſnerus.

4. *effingi.* „Ita capite „praecedenti“ (§. 15.) „*ima„ginem virtutis effingere.*“ Burmannus. Vid. not. crit.

praepoſuitque — difficultatem. An aliquid obverſabatur noſtro Heſiodiani illius προπάροιθεν ἔθηκαν? Ἔ. 289.

majora animalia diutius. „Elegans eſt de elephante „locus Achillis Tatii ab Al„melovenio indicatus lib. 4. „(c. 4.) p. 225 ſq. Κύει μὲν „αὐτὸν ἡ μήτηρ, χρονιώτατον δέ. „Καὶ γὰρ δέκα ἐνιαυτοῖς πλάτ„τει τὴν σποράν. Μετὰ δὲ το„σαύτην ἐτῶν περίοδον τίκτεται, „ὅταν ὁ τόκος γέρων γένηται. „Διὰ τοῦτο, οἶμαι, γίνεται μέγας „τὴν μορφὴν, ἄμαχος τὴν ἀλκὴν, „πολὺς τὴν βιοτὴν, βραδὺς τὴν „τελευτήν.“ Geſnerus. Ariſtotelis et Plinii in eandem rem loca jam Regius demonſtravit, et deinceps alii.

5 hinc ordinem ſequar. Sit primo vel tardus, dum diligens, ſtilus: quaeramus optima, nec protinus offerentibus ſe gaudeamus: adhibeatur judicium inventis, diſpoſitio probatis. Delectus enim rerum verborumque agendus eſt, et pondera ſingulorum examinanda. Poſt ſubeat ratio collocandi, verſenturque omni modo numeri: non, ut quodque ſe
6 proferet verbum, occupet locum. Quae qui-

quomodo inferit *et.* *hinc.* Guelf. *hic.* Obr. *hunc.* cf. 2, 11, 1. 3, 1, 1.

5. *protinus.* Turic. *primus,* a ſec. manu *primo ſe,* et ſic Camp. cum Bodl. Andr. Ald. *off. ſe.* Hoc ordine Guelf. Bad. Baſil. *efferentibus ſed* Turic., a ſec. manu *ferentibus.* Flor. *efferentibus ſe.* Reliqui *ſ. o.* *gaudeamus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *gaudemus.* *inventis — probatis.* Guelf. *intuentis* (hoc ſolum e Bern. quoque affertur) — *probantis* cum Voſſ. 1. quanquam in poſtremo per apicem modo. *intentis* Flor. (a pr. m.) *agendus.* Jenſ. *habendus* cum edd. poſterr. ante Baſil. acc. Gryph. Gibſ. Roll. Utrumque recte dici Burmannus putat, auctore Valla eleg. 5, 60, et adeſt ſane verbi *agere* exemplum e Plinio (7, 29.) a Geſnero in Theſauro poſitum. In ipſo tamen *delectus* vocabulo frequentius ſaltem eſſe *habere* Gibſonus recte ſtatuit. An differt, quod hic improprie uſurpatur ille *delectus* et eſt quaſi pro *cenſura?* Interim ſtandum videtur libris vetuſtiſſimis. cf. 5, 6, 3. item 6, 3, 73. *Poſt.* Turic. Flor. *poteſt,* a ſec. m. uterque *poſtea,* et ſic Camp. cum edd. ante Stoer. exc. Ald. Baſil. *Poema* Goth. (tac. Geſn.) Noſtrum tuetur Guelf. et latet in antiquis. *verſenturque.* Turic. *verſetur,* a ſec. m. *ſerventur,* et ſic Camp. Suſpicor a Turic. abeſſe encliticam, ut abeſt a Camp. *omni modo.* Guelf. Camp. *omnino,* proclivi errore. *proferet.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *properet.* Guelf. *proferat.* Camp. *profert.* Voſſ. 1. 3. omittunt *non, ut* — *ſcriptorum proxima,* Guelf. diſſimiles, ut et Bern. quantum video.

6. *Quae.* Bad. *quem,* ſed per ſphalma, ut ſuſpicor.

5. *protinus — gaudeamus.* Jungendum eſt verbo finito adverbium, non participio.

dem ut diligentius exequamur, repetenda saepius erunt scriptorum proxima. Nam praeter id, quod sic melius junguntur prioribus sequentia, calor quoque ille cogitationis, qui scribendi mora refrixit, recipit ex integro vires, et velut repetito spatio sumit impetum; quod in certamine saliendi fieri videmus, ut conatum longius petant, et ad illud aliud, quo contenditur, spatium cursu ferantur: utque in jaculando brachia reducimus, et, expulsuri tela, nervos retro tendimus. Interim tamen, 7 si feret flatus, danda sunt vela, dum nos

ut — exequamur. Turic. Flor. (hic a pr. manu) *exequimur,* omissa conjunctione. *scriptorum.* Turic. (a sec. m.) Flor. *scriptori* cum Jens. et edd. posterr. ante Bad.
Nam. Turic. *non.* *mora refrixit, recipit.* Turic. *morare resinxit sinxit r.,* a sec. manu *mora revixit sic r.* in margine appositum *vel refrixit.* Flor. *morare refrixit fix r.* Jens. (tac. Gesn.) *m. r. sic r.* cum edd. posterr. ante Bad. quorum Loc. Ven. Rusc. etiam *recepit*, male. Dicas sane latere *sic* in illo *fix*; displicet tamen eo ingestum.
impetum — conatum. Turic. *impetu — conatu*, in altero cum Camp. *ad illud aliud.* Sic Flor. A prima quidem manu cum Turic. *aliud* solum. Hic a sec. m. *in aliud.* Obr. *in illud.* Reliqui omittunt *aliud.* *utque.* Turic. *utique.* Guelf. *ut quae.* Voss. 1. *ut.* *expulsuri tela.* Camp. inserit *uti.*
7. *feret.* Turic. Flor. Guelf. (qui et *cum* pro *si*) *fieret* cum Voss. 1. 3. Jens. et edd. posterr. ante Ald.; a sec. m. illorum uterque *fuerit*, et sic Camp. cum Bodl. Goth. Voss. 2. Bad. et aliquot edd. apud Burm. Nostrum recte tuetur Burm. advocatis de *vento ferente* Servio ad Aen. 7, 27. Barthio ad

6. *in certamine saliendi — in jaculando — expulsuri tela.* Nimis sibi indulsit; est prope Homericus similium proventus, et in re levicula, non in incessu exercituum duorum.

7. *Interim tamen.* Quid sit h. l. *interim*, ostendit §. 18. *Aliquando tamen.* cf. 1, 1, 8.

indulgentia illa non fallat. Omnia enim nostra, dum nascuntur, placent: alioqui nec scriberentur. Sed redeamus ad judicium, et 8 retractemus suspectam facilitatem. Sic scripsisse Sallustium accepimus: et sane manifestus est etiam ex opere ipso labor. Virgilium quoque paucissimos die composuisse 9 versus, auctor est Varus. Oratoris quidem

Stat. Theb. 5, 29. *ferri* et *fieri* commutata, praeter Burm. hic e Victorii VV. LL. 22, 7, docet Drakenb. ad Liv. 5, 54, 6. Modo *flautus* Turic. a pr. manu, et *fletus* Rufc. per errorem.

8. *Sic scripsisse.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sed s. accepimus.* Turic. *accepemus*, a sec. m. *acceptemus.* Flor. (a pr. m.) *accipimus.* *labor.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *labore.* Ille a sec. m. praemittit *et.* *Varus.* Flor. (a pr. m.) Guelf. *variis.* cf. 6, 5, 78. et prooem. nostr. Vo-

alia conditio est. Itaque hanc moram et sollicitudinem initiis impero. Nam primum hoc constituendum, hoc obtinendum est, ut quam optime scribamus: celeritatem dabit consuetudo. Paulatim res facilius se ostendent, verba respondebunt, compositio prosequetur: cuncta denique, ut in familia bene instituta, in officio erunt. Summa haec est rei. Cito scribendo non fit, ut bene scriba- 10

lumini secundo praemissum. Ibi per errorem recensetur Colbert. codex in scriptura *Varrus;* est enim Colinaei editio (Paris. 1541. 4.). Optes sane in hoc nomine aliquem ostendi MS. qui habeat: *Varius;* quem virum hoc prodidisse multo credibilius sit, quippe familiarem Virgilii et circa opera ejus, ut constat inter scriptores, occupatum. Malim igitur vel nullo libro auctore hoc nomen restitui, nixus imprimis varietate, de qua vide 10, 1, 98. In Flor. ad 3, 8, 45. nihil a vulgata recedit. Idem, qui hic error, in MSS. Virgilii Bucol. 9, 35. et in commentariis Philargyrii ad Virg. Ecl. 2, 70. Servii ad Ecl. 3, 20.

9. *hoc constituendum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *est e.* Voss. 1. *h. instituendum.* *hoc obtinendum.* Turic. (a sec. m.) *ac o.* cum Obr. vide 5, 2, 3. *est* post *obt.* omittit Camp. *ostendent.* Turic. Flor. Guelf. *ostendit.* Flor. a sec. m. *ostendet.* Voss. 1. 3. *ostendunt.* *respondebunt.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *respondemus.* *prosequetur.* Sic Turic. Flor. cum Alm. et Obr. pro cujus nomine apud Burm. Capper. Gesn. Harl. per errorem *Voss.* Sed Turic. a sec. m. *prosequentur.* Camp. *persequentur.* Goth. *persequetur;* unde Gesnerus eruit *per se sequetur,* minus feliciter. Reliqui *sequetur.* *fam. bene inst.* Turic. Flor. Camp. omittunt *bene* cum Alm. Videtur librarii ad proxima aberrantis error, cum voculam huc pertinere non putaret.

10. *bene scribatur: bene.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)

9. *in officio erunt.* Minus memori sententia supra posita recurrit; vide 8 Pro. 30. cf. infra §. 15.

10. *Cito scribendo — ut cito.* „Pollio apud Plin. Secund. 6 epist. 29. *Commode* „*agendo factum est, ut saepe* „*agerem: saepe agendo, ut* „*minus commode.*" Pithoeus.

tur: bene scribendo fit, ut cito. Sed tum maxime, cum facultas illa contigerit, resistamus, ut provideamus, et ferocientes equos frenis quibusdam coërceamus: quod non tam moram faciet, quam novos impetus dabit.

omittunt *scr. bene.* Error est ex homoeoteleuto. Mox Turic. (a pr. m.) *scribendi.* *facultas.* Ald. Bad. (err. Burm.) *facilitas.* *resistamus.* Turic. *restitamus.* Flor. (a pr. m.) *restituamus.* An fuit *restitemus?* Frequens confusio, cf. Drakenb. ad Liv. 10, 19, 5. Sed ipsum nostrum aliquoties apud Qu. hac potestate, velut 9, 3, 55. et mox §. 19.

ut provideamus. Flor. Camp. *et p.* cum Alm. Obr. (et Burm.) marg. Basil. Steph. Sed Flor. a sec. m. *ut prohibeamus* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui *ac prohibeamus*, quod ex Vall. quoque refert Badius, et Bad. qui *prohibeamus*, omissa conjunctione. *provideamus* et Bern. de conjunctione nil proditur. *et ferocientes equos* Turic. Flor. *efferentis e.* cum Alm. Guelf. Camp. Bern. et edd. ante Gryph. nisi quod praeter antiquos illos *efferentes* ad quos redit Basil. Sed Ald. *et ferentes.* Goth. (err. Gesn.) *ferentes* cum Voss. 2. Vall. ex quorum altero Badius *et quae* que ponit. Nostrum qui conjecit, non recepit Badius. Turic. a sec. m. *efferentibus equis.* Post *equos* Flor. a sec. m. *quos* inserit cum Vidov. Basil. *quibusdam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quibus* cum marg. Basil. Sed omittit vocem Vidov. *coërceamus.* Turic. (a pr. m.) *coërceamur.* item *frenos* a sec. m. Non est persanatus locus, in quo, cum Badii illud *ferocientes* quantumvis sit ingeniosum, et melius certe invento Burmanniano, placente Gesnero, *efferentes se* (neque enim de *equis* proprie hoc me legere memini, aliud autem est *efferre* sine reciproco, cf. Drakenb. ad Liv. 4, 33, 10. sed hoc indigebat addito objecto): subita illa nec ullo remedio mollita *equorum* mentio non est ferenda. Ingenio sane caret, sed sensui fortasse sufficiat aut *ferocientes* insertum *velut.* Tum pro *ut prov.* malim *et p.* Multum tamen abest, ut duplicem illam mutationem τοῦ *efferentes* κριτικῶς fieri censeam. *furentes* reponentis Burmanni eruditioni condonabimus. Regio desideranti aliquot his verba nil tamen nisi ascribendam esse particulam *ac* liquet. Inserebat ille profecto ante *coërc.* *novos.* Turic.

Neque enim rurſus eos, qui robur aliquod in ſtilo fecerint, ad infelicem calumniandi ſe poenam alligandos puto. Nam quomodo 11 ſufficere officiis civilibus poſſit, qui ſingulis actionum partibus inſeneſcat? Sunt autem, quibus nihil ſit ſatis; omnia mutare, omnia aliter dicere, quam occurrit, velint: increduli quidam, et de ingenio ſuo peſſime meriti, qui diligentiam putant, facere ſibi ſcribendi difficultatem. Nec promtum eſt dicere, utros 12 peccare validius putem, quibus omnia ſua

novus, miro errantis torpore. *Neque enim.* Sic Turic. Flor. Guelf. *Nec vero* Camp. cum Ald. cf. 3, 5, 1. Reliqui *Nec e.* cf. 9, 3, 79. *fecerint.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *fecerunt* cum edd. poſterr. ante Baſil. *calumniandi ſe.* Turic. (a ſec. m.) *c. eſſe.* Obr. *c. ſeſe.* cf. 10, 2, 22. male. vid. 9, 4, 84. 157.

11. *officiis civilibus poſſit.* Turic. *officibus civiliis ſit.* a ſec. m. noſtrum, et ſic Flor. Camp. *o. p. c.* Guelf. Reliqui *e. o. p.* *ſingulis actionum.* Turic. Flor. inſerunt *vel*, quod prior ſec. m. mutat in *velut*, et ſic Camp. Suſpicor transponendum *vel ſinguliſ a.* *inſeneſcat.* Guelf. *inſueſcat.* Camp. *inſeneſcatur.* *occurrit.* Camp. *occurrat* cum Obr. *velint.* Turic. Flor. *velut* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *quidam.* Turic. Flor. *quidem* cum Baſil. *peſſime meriti.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *poſſim emeriti.* Modo *ſuo* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Fortaſſe nec male; „ingenio nocent; ingenium infamant omne, non „ſuum ſolum."

calumniandi ſe. cf. 8 Pro. 31. item 10, 7, 14. ubi idem illud *infelicitatis* vocabulum.

11. *ſingulis actionum.* vide not. crit.

de ingenio ſuo peſſime meriti. cf. not. crit.

12. *validius.* „valdius non „eſt in uſu, ſicut contra raro „valide dicimus." Badius, memoratus etiam Burmanno. Viciſſim ad Declam. 9, 14. p. Burm. 202. idem deſiderare narratur *valdius*, ubi vide

placent, an quibus nihil. Accidit enim ingeniofis adolefcentibus frequenter, ut labore confumantur, et in filentium usque defcendant nimia bene dicendi cupiditate. Qua de re memini narraffe mihi Julium Secundum illum, aequalem meum, atque a me, ut notum eft, familiariter amatum, mirae facundiae virum, infinitae tamen curae, quid effet fibi
13 a patruo fuo dictum. Is fuit Julius Florus, in

12. *enim ingeniofis.* Sic Guelf. cum Bafil., fed Flor. *etiam i.* cum Goth. Jenf. et edd. pofterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *enim etiam i.* Noftra ratio placet, quanquam vetuftiffimis libris auctoribus non factis; vulgata vel ob infuavem compofitionem alienior. Ex male capta emendatione orta videtur geminatio conjunctionum. cf. 6, 3, 9.

Julium Secundum — familiariter amatum. Turic. nil nifi *viroter amatum*, a fec. m. *viriliter armatum.* Flor. a pr. m. et ipfe omittit omnia haec, cum Alm. *mirae facundiae virum.* Turic. *mira fecundiae ferum*, a fec. m. *mira facundia virum.* Flor. duo poftrema itidem, a pr. m.

quid effet. Goth. *quod e.* Placet. *patruo.* Turic. Burm. Poëtae quidem in hisce recedunt a reliquo ufu, velut Horat. Epift. 1, 9, 6. Ad Pif. 321.

memini narraffe. „Ob hunc „locum reor Vallam ridere „eos qui *memini* cum prae„fenti modo conftruendum „putant: cum quo tamen „Cicero fere conftruxit: et „Maro non raro.“ Badius. An forte tale quid in codice ipfo allitum a Vallae manu? Neque enim in Elegg. invenio. Sed tum non erat Badius dicturus „reor.“ Et fane non deeft bona copia exemplorum in ea qualis hic conftructione.

13. *Is fuit Julius Florus.* „Raphael qui fe codicem Val„lenfem vidiffe diffimulat: „ex eo tranfcripfit nulla fyl„laba mutata“ fcil. notam fuam. Badius. Quae in commentario Regiano hic comparet nota, Julium Florum facit ex majoribus Flori hiftorici aliquem, nulli, ut ait, pofteriorum fecundi. Fuiffe autem hunc hiftoricum Quintiliani difcipulum, ut ex ipfius eloquentia liqueat. Sic enim conjungo fententias

eloquentia Galliarum, quoniam ibi demum 933 exercuit eam, princeps, alioqui inter paucos disertus, et dignus illa propinquitate. Is cum

Flor. *patrio;* a sec. m. ille *patre,* et sic Camp., hic nostrum. Guelf. *patrono.*

apud Regium, cum „liquere „*quod nulli secundus sit* ex „ejus eloquentia", nimis fatue dicatur, quanquam eo ducit distinctio in editionibus commentarii. Illud alterum tamen, Quintiliani discipulum fuisse auctorem breviarii Florum, quare tanta fiducia ex oratione ejus colligatur a Valla Regioque, ignorare me fateor. Volaterranus, ut notum est, Epitomatorem Livii historiaeque Romanae scriptorem credidit esse ipsum nostri Julium Secundum, cum aliquot librorum scripturam in titulo breviarii, *Julii* prae altera *Annaei*, probaret. Parum ille probabiliter; nam ne aetas quidem congruit, cum Florus exeunte Trajani principatu scripserit, Secundus fuerit Qu. aequalis. Burmannus quidquid est mentionis Florum apud veteres, temporum reliquarumque diversitatum fere securus, congessit. Mihi ea magnopere se commendat ratio, ut hic, quem noster demonstrat, ipse ille fuerit, ad quem scripta est Horatii epistola libri primi tertia. Si enim, id quod censeo et agnoverunt VV. DD., Florus Senecae patri memoratus Controv. 25., quanquam nomine non addito, idem est nostro, plane congruit aetas, ut Latronem audierit is, qui Tiberii nondum principis fuerit familiaris, vid. nos ad 9, 2, 91. Et praeterquam quod est ex „*studiosa* cohorte" Horatianus ille v. 6., idem v. 23. „linguam causis „acuit." Restat ut in Gallia versatum probemus, quod inde quodammodo eruo, quia vocatus fuit Julius Florus ille apud Tacitum 3, 40. Treverorum rebellis; civitate donatus, quam fortasse noster ei impetravit. Galliae quantum floruerint eloquentia, Lugdunensis illa *academia* et *ara* (Suet. Calig. 20. Juvenal. 1, 44.) argumento sunt.

alioqui. cf. 5, 6, 4. cujusmodi usus adverbii est et 2, 1, 4. item Tacit. Annal. 4, 37. „(Tiberius) validus *alioqui* spernendis honoribus." Simile *et alias* apud eundem Annal. 16, 1. ubi frustra Heinsius *ei* suadet pro *et*. Non desiderare illud *et* videtur *alioqui*, sed ipsum complecti, Florus praeterquam

Secundum, ſcholae adhuc operatum, triſtem forte vidiſſet, interrogavit, quae cauſa frontis 14 tam adductae? nec diſſimulavit adoleſcens, tertium jam diem eſſe, quod omni labore materiae ad ſcribendum deſtinatae non inveniret exordium: quo ſibi non praeſens tantum dolor, ſed etiam deſperatio in poſterum fieret. Tum Florus arridens, *Numquid tu*, inquit, *melius dicere vis*, *quam potes?* 15 Ita ſe res habet. Curandum eſt, ut quam optime dicamus: dicendum tamen pro facultate. Ad profectum enim opus eſt ſtudio,

13. *Secundum.* Turic. Flor. *ſecundo.* *ſcholae.* Turic. (a ſec. manu) *ſcevole.* *adductae.* Sic Turic. Flor. (a ſec. m. uterque) Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Baſil. Gryph. (1544.) aliisque apud Burm. edd. *abducte* Camp. cum Jenſ. niſi quod *ae.* Reliqui *obductae*, quod jam Tarv. Ablegat Burm. ad Heinſ. in Ovid. Heroid. 21, 165. Turic. *adducentem.* Flor. *adducente.*

14. *tertium.* Turic. *tertiam.* *quod.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Bodl. Voſſ. 1. Obr. *quo* Camp. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Goth. Voſſ. 2. Tarv. Reliqui *ex quo.* Noſtrum probat Burm. *deſtinatae.* Turic. (a ſec. m.) *deſtinate.*

15. *pro facultate.* Turic. *proter facultatem*, a ſec. m. *propter facultatem*, et ſic Flor. a pr. m. *Ad profectum.* Turic. Flor. *adfecero tum.* Ille a ſec. m. *ut id*

quod „Galliarum in elo„quentia princeps," ubicunque eum judicares, „inter „paucos diſertus" erat. Cave tamen *alioqui* ad *loci* ſignificationem aſtringas. De *demum* vide 6 Pro. 11.

ſcholae — operatum. „Fa„biana elegantia dignum eſt „vocabulum. Cum enim *fa„cere* et *operari* ad omnia „ſint communia, tamen, cum „per ſe ponuntur, rebus „ſacris, utpote divinis, et ſu„diis ſanctioribus propria „ſunt." Badius.

14. *tertium — diem eſſe, quod.* Plane ſic Plinius Epiſt. 4, 27, 1. „Tertius dies eſt, „*quod* audivi recitantem Sen„tium."

non indignatione. Ut possimus autem scribere etiam plura celerius, non *exercitatio* modo praestabit, in qua sine dubio multum est, sed etiam *ratio;* si non resupini, spectantesque tectum, et cogitationem murmure agitantes, exspectaverimus, quid obveniat, sed quid res poscat, quid personam deceat, quod sit tempus, qui judicis animus, intuiti, humano quodam modo ad scribendum accesserimus. Sic nobis et initia, et quod sequitur, natura ipsa praescribit. Certa sunt enim pleraque, 16

fecero tum, hic *ad perfectum* cum Goth. *plura celerius.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui inserunt *et.* In Guelf. videtur esse hoc. Camp. modo *et* pro *etiam.*

tectum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

cogitationem murmure. Turic. *cogitationum murmere.*

obv. sed quid. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *sed* cum Goth. Voss. 1. (Voss. 2. nulla in hoc mentio) et edd. ante Gryph. Inserta est particula ex ingenio, cujus quidem nescio, sed necessario. *intuiti.* Turic. *intulit.* Flor. *intulitu*, a sec. m. *intuitu*, et sic Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Vall. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Sed Camp. pro his *intuiti h. q. m. a. scrib.* dat: *quo interim animo tandem ad scrib.* et sic Ald. Nostrum reposuisse videtur Philander; ingeniose. Bonam copiam ejurat Regius, cui et corrupta nostra, et illa legebantur, quae ab audaculo Campano videntur profecta. *quod sequitur.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *quae sequuntur.* *praescribit.* Camp.

15. *resupini — quid obveniat.* Accidit nostro, quod supra §. 9, ut sua repeteret immemor, quae sunt 2, 11, 4. (cf. nos in praef. p. 88.). Sunt tamen utrique loco suae veneres, ut geminatione carere nolis. Malim hic *quod obv.* quo ipse locus geminus deducit.

humano — modo. Sic F latinam „paene non *humana* „voce" efflandam dicit 12, 10, 29, unde putes „*huma-* „*num* modum" opponi *murmuri* supra posito. Sed quid-

et, nisi conniveamus, in oculos incurrunt: ideoque nec indocti nec rustici diu quaerunt, unde incipiant: quo pudendum est magis, si difficultatem facit doctrina. Non ergo semper putemus optimum esse, quod latet; immutescamus alioqui, si nihil dicendum videatur, 17 nisi quod non invenimus. Diversum est huic eorum vitium, qui primo decurrere per

praestabit cum Ald. Gryph. et aliquot Burm. nec tamen (ut ille ait) Basil.

16. *conniveamus*. Turic. omittit cum Alm. Nulla mentio Flor. cf. 10, 1, 89. *commoneamus* Voss. 3. *ideoque*. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Guelf. Camp. omittunt encliticam, cum edd. ante Ald. acc. Bad. *pudendum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *putandum* cum Alm. Sed Turic. a sec. m. *quos*. *semper putemus*. Sic Turic. (quanquam his a pr. m. *petemus*) Flor. Camp. Reliqui *p. s.*

immutescamus. Turic. *ininmutescamus*, a sec. m. *ne immutescamus*, et sic Flor. (nisi quod *imm.*) cum Jens. et edd. posterr. ante Stoer. acc. Gibs. item Gesn. ipse in Thesauro h. v. Sed Camp. *nec imm.* cum Goth. Voss. 2.

quod non inv. Guelf. omittit *non*. Contra habet Goth. err. Gesn. qui omissionem et probat et ad notam suam amandat lectorem, quae nulla est.

17. *eorum*. Turic. (a sec. m.) *ergo*. *qui primo*. Turic. *inquiri modo*. a sec. m. *in quo queri est mos*. Camp. *q. primum* cum Goth. Addidit nostris *quasi* Jens. cum edd.

quid certa ratione fit, humanum est et decet „sanctius — „animal mentisque capacius „altae", cum ille, quem modo adumbravit, advocandi afflatus divini impetus aut dei cujusdam sit aut bestiae.

16. *immutescamus*. „Rario„ris usus hoc verbum etiam „occurrit apud Statium lib. 6, „184. *sic fata repente Con„cidit, abruptisque immutuit „ore querelis;* ubi tamen „quidam codices *obm.* sed „Barthius ex simillimo loco „lib. 5, 542. defendit *imm.*" Burmannus. Ex ea autem quae hic est forma *immutescamus alioqui* facile apparet justa emendatio loci 2, 4, 30. Legemus ibi *appareat alioqui*.

materiam ſtilo quam velociſſimo volunt, et ſequentes calorem atque impetum, ex tempore ſcribunt; hanc *ſilvam* vocant: repetunt deinde, et componunt, quae effuderant: ſed verba emendantur et numeri, manet in rebus temere congeſtis, quae fuit, levitas. Protinus 18 ergo adhibere curam rectius erit, atque ab initio ſic opus ducere, ut caelandum, non ex integro fabricandum ſit. Aliquando tamen affectus ſequimur, in quibus fere plus calor,

poſterr. ante Baſil. Sunt haec tentamina emendandi monſtri illius Turic. in quo tamen nihil latet niſi noſtra ipſa, antecedente *vitium*, inſequente *decurr*. *volunt*. Turic. *velunt*, a ſec. m. *velut*. An fuit *velint?* cf. §. 11. Frigere videtur illud *volunt*. Unam vidi Leid. hic protinus ſubjicientem *hanc ſilv. voc.* parentheti loco; ordinem Gibſono merito improbatum. *manet*. Turic. (a ſec. m.) *manent*, et ſic Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *congeſtis*. Turic. *conceſtis*, a ſec. m. *contextis*, et ſic Flor. (ſed a pr. m. *conteſtis*). cf. 10, 7, 16. *fuit*. Goth. *fudit* cum Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Placet Geſnero, immerito.

18. *Protinus*. Guelſ. *Propter*. *caelandum*. Camp. *edendum*. Alm. *celendum*. *ſequimur*. Sic Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. (Goth. non notavimus,

17. *volunt*. cf. not. crit.

ſilvam vocant. In hac vocabuli poteſtate conferendus maxime Cicero, qui ſaepe ea utitur. Sed loca demonſtrantur in Lexicis, ubi et reliqua de hac voce quaerenda.

18. *opus ducere*. cf. dicta ad 2, 17, 3. et Burm. ad Val. Flacc. 1, 429.

Aliquando — ſequimur. In hisce non eſt praeceptum, ut futuro opus ſit in verbo; ſed quo interdum ſpectet conſilium orantis oſtenditur, cui ſane illam, cujus ante mentio fuit, velocitatem magis conducere, quam conſideratam nimis diligentiam. Ita modo §. 15. quae ſit perpetua naturae ratio definiebatur, *praeſcribit*, non quid, certo cogitandi modo uſurpato, eventurum ſit. *Sequimur*, interpretare *ſectamur*, *quaerimus*.

quam diligentia, valet. Satis apparet ex eo, quod hanc scribentium negligentiam damno, quid de illis dictandi deliciis sentiam.

per errorem profecto. cf. 10, 2, 27.) et edd. ante Ald. sec. Bad. Reliqui *sequemur*. *valet — damno*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In repositis Flor. omittit *ex eo*. *sentiam*. Flor. (a pr. m.) Camp. *sententiam*.

dictandi deliciis. „Scilicet „jam tum notabilis erat ea „mollities, ut circa scribendi „artem negligentiores essent „homines in aliquo fastigio „constituti (vid. 1, 1, 28.): „quae postea ita invaluit, ut „*dictare* jam esset eruditorum „hominum opus, quemadmodum „antea *scribere*. Itaque „*vario dictandi genere* „supergressum se alios dicit „Sidonius Apollinaris 8, 6. et „ab initio ejusdem epistolae „conjungit *studia certandi*, „*dictandi, lectitandique*. Vid. „quae hic Savaro, itemque ad „*latissimae dictationis campum* 9, 9. Hinc apud Cassiodorum Var. 8, 13. ex „persona Athalarici Regis „Ambrosius *dictationibus adhibetur*, et subjicitur, *omnia* „*bona cumulat lingua diserta*, „et *Quod a nobis praecipitur*, „*gratia dictantis ornatur*. „Sermo est de Quaesturae „dignitate, cui nihil hodie „similius munere Secretariorum intimorum. Hinc nati „*de arte dictandi* (h. e. epistolas scribendi) libelli. „Quae cum ita sint, non „errasse censeo, qui Eginhardi „de Carolo M. verba c. 25. „ita interpretantur, ut scribendi artis et formandorum „stilo, calamo, penna elementorum imperitum fuisse dixerit: quod nec in mentem „aliter venire potest cuiquam „ipsa verba intuenti. *Tentabat et scribere, inquit, tabulasque et codicillos ad hoc* „*in lectulo suo cervicalibus* „*circumferre solebat, ut cum* „*vacuum tempus esset*, manum „effingendis litteris assuefaceret. *Sed parum prospere* „*successit labor praeposterus ac* „*sero inchoatus*. At incredibile est, doctum adeo principem pingere litteras nescisse? At non minus incredibile, nisi crederemus Cassiodoro, Quaestorem Principis in scribendis quae formaret Edictis Principalibus „manu sua non usum, sed „dictasse. At sunt loca auctorum idoneorum, ubi *scripsisse* Carolus dicitur? At „potuit hoc per alios. Sed „*correxit*, Thegano teste de

Nam in ſtilo quidem quamlibet properato dat 19 aliquam cogitationi moram non conſequens celeritatem ejus manus: ille, cui dictamus, urget, atque interim pudet etiam dubitare, aut reſiſtere, aut mutare, quaſi conſcium infirmitatis noſtrae timentes. Quo fit, ut 20 non rudia tantum, et fortuita, ſed impropria interim, dum ſola eſt connectendi ſermonis cupiditas, effluant: quae nec ſcribentium curam, nec dicentium impetum conſequantur.

19. *Nam in.* Turic. Flor. Camp. omittunt *in* cum Voſſ. 1. 3. Alm. *quamlibet properato.* Guelf. *quaelibet et p.* Inſerit *et* Voſſ. 1. quoque, cum Jenſ. Tarv. Expunxit Regius. Goth. *perpetrato*, ſolus. *ejus.* Turic. Flor. omittunt. *ille.* Camp. omittit. *aut reſiſtere, aut mutare.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

„geſtis Ludov. c. 7. *libros* „*ſacros?* Ita nimirum, ut ipſe „oculis ateretur, et quid cor- „rigi deberet, oſtenderet. Ex „Synodo ad S. Macram pro- „fertur, *Carolum annotaſſe* „*quaedam in tabulis, quas ad* „*capitium lecti ſui cum gra-* „*phio haberet, et cum conſi-* „*liariis inde tractaſſe*, idque „*quidam ab illis audiſſe* dici- „tur, *qui interfuerunt.* Nempe „animadverſi ſunt pugillares: „quid ſibi vellent, aliquis „pro ſua de Carolo opinione „interpretatus eſt. Oſtendit „doctiſſimus Fontaninus Vin- „dic. diplom. 2, 3. p. 170. „Caroli tempeſtate vulgo „principes viros et epiſcopos „quoque ejus artis imperitos „fuiſſe. A quibus ea res ini- „tiis profecta ſit, ſatis hic „ipſe Fabii locus docet, et „Plinii utriusque conſuetudo. „Junior enim de avunculo „ſuo narrat 3, 5, 15. de ſe „9, 36, 2. 9, 40, 2. etc." Geſnerus.

19. *reſiſtere.* cf. not. crit. ad §. 10. Item 10, 7, 14. 11, 2, 46. 11, 3, 121.

20. *impropria.* Geſnerus hic recte remittit ad 8, 2, 6.

conſequantur. cf. 10, 1, 102. 10, 2, 25. Eſt „parem obti- „nere dignitatem."

At idem ille, qui excipit, si tardior in scribendo, aut inertior in legendo, velut offensator fuerit, inhibetur cursus, atque omnis, quae erat, concepta mentis intentio mora et 21 interdum iracundia excutitur. Tum illa, quae altiorem animi motum sequuntur, quaeque ipsa animum quodammodo concitant, quorum est jactare manum, torquere vultum, simul vertere latus et interim objurgare,

20. *ille, qui.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt ... cum Alm. *tardior — — legendo.* Turic. (hic quidem cum Camp. etiam prius *in* omittit) Flor. (hic a pr. m.) *t. i. s. a. incertior et diligendo,* cum Alm. nisi quod ex hoc ... non refertur. *Incertior* etiam Guelf. cum Bern. marg. Basil. et Vidov. *offensator.* Turic. *offensatur*, a sec. m. *offensatus.* Flor. (a pr. m.) *offensutum.* *fuerit.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *fuit* cum Voss. 1. Displicet recepta. Quid enim est illud putidi discriminis, *tardior et inertior?* Et quare *legat* is cui dictatur? Puto, cum jubeat a dictante. Sed sic non scriba miser, verum ipse sibi impedimento est, qui cogitat. Insuave etiam asyndeton ante ... Refingam ista hunc in modum: *A. i. i. q. e. si tardior scribendo* (sive *in s.*) *aut incertior, et delendo velut offensator fu...* (sive *fuerit*). Nihil profecto similius equo *offensatori* (... enim proprium hoc vocabulum arbitror, quanquam ... solum oblatum, quare additum *velut*), quam delendo se interpellans, qui scribit. *Oscitatorem* conjectanti Badio ... donabimus. cf. 10, 7, 10. 11, 3, 130. *cursus.* Turic. (a sec. m.) *cura ejus.* *concepta.* Hoc conjecit Regius, male improbatus Badio. Libri quidem omnes *concepta* ...

21. *altiorem.* Sic Guelf. cum Gryph. (1536.) Colin. Vidov. marg. Basil. Obr. *aptiorem* Turic. Flor. Camp. cum Bern. cf. 10, 1, 63. Reliqui *apertiorem.* Mox Turic. Flor. *motum animis,* hic deleto a sec. m. S. *vultum.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *volutum.* *simul vertere latus et interim.* Turic. *sinti elatus i.*, a sec. m. *sintie latus i...*

tardior — offensator fuerit. vid. not. crit.

21. *simul — objurgare.* vid. not. crit. Quae hic nisi solo...

quaeque Persius notat, cum leviter dicendi genus significat,

> *Nec pluteum*, inquit, *caedit, nec demorsos sapit ungues;*

etiam ridicula sunt, nisi cum soli sumus. Denique ut semel, quod est potentissimum, 22 dicam: secretum in dictando perit. Atqui

Flor. *simul et elatus i.* Guelf. *simul et interim*, cum Stoer. Chouet. Leid. Unde sit *vertere*, nisi forte e Goth. et Voss. 2., nondum disco, et haereo sane in verbo, quod ita simpliciter junctum *lateri* non novi. An haec fuit Quintiliani manus: *vultum simul, interim et latus* (scil. *torquere*), *interim objurgare* (scil. *latus*)? Quanquam vel voci *simul* diffido, velut natae e ductibus vocis *vultus*. Unde autem littera S in Turic.? Neque enim potuit esse *vultus*. Illud imprimis tenendum, *objurgare* hoc loco esse *ferire* (cf. Graev. ad Flor. 1, 1, 8. et intpp. ad Petron. 54.), et referendum ad *latus*, accusativum. cf. 2, 12, 10. 11, 3, 123. *quaeque Persius*. Guelf. *quę P.* male. *demorsos — ungues*. Turic. Flor. *demorsus — unguis*, nisi quod Turic. *jurguis*, et a sec. m. *jurgiis*. *soli sumus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *solis*.

22. *potentissimum*. Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *potissimum* cum Voss. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Basil. *in dictando perit*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. Basil. Reliqui *quod d. p.* nisi quod Guelf. *q. d. comperit* et marg. Basil. *q. d. conpetit* (err. Burm.). *Atqui*. Hoc dedi ex conjectura. Libri enim omnes *atque*, multi tamen post maximam distinctionem.

decere negat, eorum similia qui uno modo praesente faciat, furiosum paene judicat 1, 2, 31; utrumque tamen recte et congruenter.

Persius — cum leviter dicendi genus. Sat. 1, 106. Cave autem cum Gesnero praeferas *leniter*. Est genus dicendi negligentia corruptum, in quo summa est *levitas*, rerum pondere carens, nulla *lenitas*. cf. §. 17. „in „rebus — *levitas*."

22. *ut semel — dicam*. cf. 10, 1, 17. 11, 1, 66.

liberum arbitris locum, et quam altiſſimum ſilentium ſcribentibus maxime convenire nemo dubitaverit. Non tamen protinus audiendi, qui credunt, aptiſſima in hoc nemora ſilvasque; quod illa coeli libertas, locorum amoenitas, ſublimem animum, et beatiorem
25 ſpiritum parent. Mihi certe jucundus hic magis, quam ſtudiorum hortator, videtur eſſe ſeceſſus. Namque illa, quae ipſa delectant,

coeli libertas. Flor. (a pr. m.) *cicilii liberatis.*
locorum. Sic Turic. Flor. Reliqui *locorumque.*
parent. Goth. *parant,* ſed et modo *quid* pro *quod* (ubi Camp. *qui*) cum interrogatione in clauſula. Schelius ad Dial. de Oratt. c. 12. conjicit *pariant,* noſtrum recte tuente Burm. qui ponit loca Ovidii Art. 1, 237. Remed. 805.
25. *certe jucundus.* Flor. inſerit *vim demoni,* Alm. *vide-*

necesse est avocent ab intentione operis destinati. Neque enim se bona fide in multa simul intendere animus totum potest: et, quocunque respexit, desinit intueri, quod propositum erat. Quare silvarum amoenitas, et praeterlabentia flumina, et inspirantes ramis arborum aurae, volucrumque cantus, et ipsa late circumspiciendi libertas, ad se trahunt: ut mihi remittere potius voluptas ista videatur cogitationem, quam intendere. Demosthenes melius, qui se in locum, ex quo nulla exaudiri vox, et ex quo nihil prospici posset,

Ald. Sed Voss. 1. (a m. pr.) *amovent.* *respexit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. acc. Basil. Reliquae *respexerit.* Parum recte. cf. 9, 4, 96.

24. *inspirantes — volucrumque.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) i. *rami* (hoc et Guelf. cum Voss. 1. 5.) *a. arme* (Flor. tamen *ae*) *volucrum.* Turic. a sec. m. i. *rami a. volucrum*, et sic Camp. nisi quod *ramis.* *vol. ista.* Camp. *v. ipsa* cum Goth. *voluptatis ista* Flor. *quam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

25. *nulla exaudiri.* Turic. *n. extpidire*, a sec. m. *nullam exaudire*, et sic Camp. qui et *vocem.* Flor. (a pr. m.) *nulla exaudire.* Goth. *n. audire.* Obr. modo *a quo* pro *ex quo.*

et ex quo. Turic. (a pr. m.) Flor. *est et quo.* Guelf. *et e quo.* Goth. (tac. Gesn.) *et ex qua.* Jens. (tac. Gesn.) *poterat*

avocent. Vomanus in Anthol. Burm. III, 51. „Oblectat hortus, avocat, pascit, tenet;" quam scripturam ibi Burmannus e codd. reposuit et nostro quoque loco firmavit; nam *advocat* illic etiam vulgatum erat.

bona fide. i. e. plane, prorsus. (*da vero* Forcell. ex nostro loco.) Cf. Declam. Qu. 12, 1. ibique Burm. item Senec. patr. Controv. l. 5. praef. Duk. ad Flor. 2, 1. Gesn. Thes. v. Bonus p. 625. Interdum respondet Graeco ἀτεχνῶς, non quidem hic, sed illo declamm. loco. Minus recte hic Badius interpretatur *sedulo et diligenter.*

25. *Demosthenes melius, qui se — recondebat.* cf. 11, 3, 54.

recondebat, ne aliud agere mentem cogerent oculi. Ideoque lucubrantes, filentium noctis, et claufum cubiculum, et lumen unum velut 26 tectos maxime teneat. Sed cum in omni ftudiorum genere, tum in hoc praecipue bona valetudo, quaeque eam maxime praeftat,

et ex quo cum edd. ante Bad. nifi quod Aldus mox *poteft* pro *poffet;* utrumque recte improbante Badio, qui omiffis noftris *nihilque* cum edd. ante Obr. exc. Bafil. acc. Roll. Sed Obr. mox *poterat* pro *poffet.* *recondebat.* Jenf. *recumbebat* cum edd. pofterr. ante Ald. qui *recipiebat.*

mentem cogerent. Turic. inferit *occuli,* fequente tamen mox *oculi.*

Ideoque. Camp. *Ideo.* Placet. *claufum.* Goth. (tac. Gefn.) *clufum* cum Vall. Bad. cf. 9, 4, 102.

velut tectos. Turic. Flor. *et velud rectos.* In illo inter *et* et *velut* fuprafcriptum *vel.* Guelf. Camp. *v. rectos* cum

frugalitas, necessaria est: cum tempora ab ipsa rerum natura ad quietem refectionemque nobis data, in acerrimum laborem convertimus. Cui tamen non plus irrogandum est, 157 quam quod somno supererit, haud deerit. Obstat enim diligentiae scribendi etiam fati- 27 gatio: et abunde, si vacet, lucis spatia sufficiunt: occupatos in noctem necessitas agit. Est tamen lucubratio, quoties ad eam integri

26. *frugalitas.* Alm. *fragilitas*, solus. *ab ipsa.* Turic. Flor. *ipsa cum ipsa.* Hic ab altera manu *ipsa ab ipsa.* *data.* Camp. *datam.* *haud deerit.* Turic. Guelf. Camp. *aut d.* cum Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui nostrum, quod repositum inveniebat in Vall. Nulla hic varietas notatur, neque in Flor. neque Alm. ut hos duumviros (cf. §. 22.) sponsores habere videamur optimae emendationis. Fuit cum alteram scripturam sic interpretarer: tempus quod aut nimium impenditur somno, aut natura ipsa eidem subtrahitur, cum insomnes sumus casu aut valetudine (cf. 10, 6, 1. *intermissus somnus*). Sed hoc parum conveniret sequentibus. Nec perspicua oratio, si hoc voluit. Nimium ausus Regius, recidens ille nostra; quem solus expressit Aldus. Modo pro *supererit* Palat. *superarit*, quod praefert Gebhardus (Crepp. 5, 18.), sine causa.

26. *frugalitas.* Cave ad nostram hodie rationem circumscribas vocis potestatem, et de sola cibi et potus temperantia intelligas. cf. 1, 6, 17. 11, 5, 19. ubi noli ad facilem ciborum digestionem astringere vocabulum. 12, 1, 8. Sunt boni mores.

cum — convertimus. Displicet et indicativi structura, et cumulatum cum. Malim reponi *quo*, ut referatur ad *studiorum genus.*

quam quod somno — deerit. Ad *cui* intellige *labori;* ne forte neutrum accipias, de toto negotio in genere pronunciatum. Quod *superest* somno, illud intelligitur tempus, quod nimium a plerisque somno concedi solet; *deest* autem, quidquid corpori reficiendo parum est.

27. *si vacet — occupatos.* Attende opposita, grate variata structura.

ac refecti venimus, optimum secreti genus.
28 Sed silentium et secessus, et undique liber animus, ut sunt maxime optanda, ita non semper possunt contingere: ideoque non statim, si quid obstrepet, abjiciendi codices erunt, et deplorandus dies: verum incommodis repugnandum, et hic faciendus usus, ut omnia, quae impedient, vincat intentio. quam si tota mente in opus ipsum direxeris, nihil eorum, quae oculis vel auribus incur-
29 sant, ad animum perveniet. An vero frequenter etiam fortuita hoc cogitatio praestat, ut obvios non videamus, et itinere deerremus: non consequemur idem, si et voluerimus?

Non est indulgendum causis desidiae. Nam si non nisi refecti, non nisi hilares, non nisi omnibus aliis curis vacantes, studendum existimaverimus, semper erit, propter quod nobis ignoscamus. Quare in turba, itinere, 30 conviviis etiam faciat sibi cogitatio ipsa secretum. Quid alioqui fiet, cum in medio foro, tot circumstantibus judiciis, jurgiis, fortuitis etiam clamoribus, erit subito continua ora- 938 tione dicendum, si particulas, quas ceris mandamus, nisi in solitudine reperire non possu-

voce. *non nisi hilares.* Turic. *nonnisi nihil apres,* a sec. manu *nonnisi nihilo pressi.* Flor. (a pr. m.) *non nisi nihil aps.* Ipsa haec omittunt Voss. 1. 3. non Guelf. qui mox non habet *omnibus,* ut nec Basil. Gryph. (1536.), cum vicissim *aliis* desideret Jens. cum edd. posterr. ante Ald.

existimaverimus. Guelf. *existimarimus* cum Alm. *existimavimus* ex Voss. 1. affertur. *erit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

30. *Quare in.* Turic. (a sec. m.) Camp. inserunt *si.* *itinere.* Turic. *itur esse,* a sec. m. *itur et.* Flor. (a pr. m.) *intuere.* Voss. 1. *itineri.* Voss. 3. *itinerum.* *conviviis etiam.* Jens. inserit *vel concione* cum edd. posterr. ante Burm. exc. Bad. Stoer. Chouet. Leid. male voces reducente Gibsono, suorum Codd. securo. Neque enim ullus MS. haec (err. Gesn.) neque Camp. Badius quidem rectissime „hoc" inquit „ab aliquo imperito e margine in contextum „intrusum opinor. Nam si *in concione* auctor posuisset, in„epte intulisset: *Quid alioqui fiet, cum in medio foro* etc. cum „in concione longe plus strepitus sit quam in foro: in foro „enim ad judices modo fit oratio, in concione ad universum „populum." *sibi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ibi.*

alioqui. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aliquid.*

judiciis, jurgiis. Flor. (a pr. m.) *judicis, jurgis.* Ex Alm. affertur *virgis.* *mandamus.* Turic. (a sec. m.)

30. *continua oratione — particulas.* Lucubrando enim et meditando nonnisi particulae orationum et disjecti sensus effinguntur.

mus? Propter quae idem ille tantus amator secreti Demosthenes, in litore, in quod se maximo cum sono fluctus illideret, meditans, consuescebat concionum fremitus non ex-
31 pavescere. Illa quoque minora (sed nihil in studiis parvum est) non sunt transeunda, scribi optime ceris, in quibus facillima est ratio delendi: nisi forte visus infirmior mem-

mandemus. *quae idem.* Turic. *quidem*, a sec. m. *quod quidem*, et sic Camp. *in quod.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *i. quo* cum Goth. Voss. 1. 2. Vall. et Jens. Tarv. Basil. *se.* Camp. omittit cum Goth. Vall. *maximo.* Guelf. *maxime.* *illideret.* Goth. *illiderentur*, sed e Voss. 2. *illideretur*, et sic Vall. Jens. cum edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. *illuderet* Voss. 3. an cum *se* non doceor, vide 5, 14, 34. ablegante Burm.

31. *parvum.* Turic. Flor. Camp. *parum* cum Alm. Hi quidem maximae auctoritatis libros sequendos esse non putavi. Neque enim probatus vocis *parum* significatus, de quo vide 10, 1, 130. 3, 1, 5. 1, 1, 18., nostro loco congruit, et plerumque in similibus ei, quae hic promitur, sententiis *parvi* nomine utitur auctor, velut 1, 1, 8. 21. 1, 5. 7. 1, 6, 20. 1, 7, 33. Comparatur quoque *parvum*, non *parum*, recte *minoribus.* Quanquam dicat aliquis, *parvum* fuit esse in studiis, nihil autem quod *nimis parvum* sit i. e. *parum.*

Demosthenes, in litore. Διὰ δὲ τοῦτο (τὸ εὐκατάπληκτον εἶναι) φασὶν αὐτὸν ἄνεμον ῥαγδαῖον τηροῦντα καὶ κινουμένην σφοδρῶς τὴν θάλατταν, παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς βαδίζοντα, λέγειν καὶ τῷ τῆς θαλάττης ἤχῳ συνεθίζεσθαι φέρειν τὰς τοῦ δήμου καταβοάς. Libanius in vita Dem. „— ex me — qui „in Phalericum etiam descen„derim: quo in loco ad „fluctum ajunt declamare so„litum Demosthenem, ut fre„mitum assuesceret voce vin„cere." Cic. de Fin. 5, 2.

31. *parvum.* vide not. crit.

scribi — ceris. Necessarium videtur, quod in solo Flor. a sec. manu invectum video, ut praemittatur praepositio: *in ceris.* Nisi forte vitavit insuavem iterationem „in „ceris *in* quibus", facili ad subaudiendum particulae adjectione.

branarum potius uſum exiget: quae ut juvant aciem, ita crebra relatione, quoad intinguntur calami, morantur manum, et cogitationis impetum frangunt. Relinquendae autem in 32 utrolibet genere contra erunt vacuae tabellae, in quibus libera adjicienti ſit excurſio. Nam interim pigritiam emendandi anguſtiae faciunt; aut certe novorum interpoſitionem priora confundant. Ne latas quidem

Sed hoc proprie reddes *quod non eſt ſatis*, neque id huc facere quisquam putabit. cf. 12, 2, 4.

exiget. Turic. (a ſec. m.) Camp. *exigat.*

juvant. Turic. *vigant*, a ſec. m. *vigeant.* Flor. (a pr. m.) *figant.* Alm. *jugant.* *ita.* Guelf. omittit.

crebra — calami, morantur. Turic. Flor. *crebro relationi quod* (Flor. a ſec. m. *quoad*) *inguitur* (Turic. a ſec. m. *jungitur*, Flor. *intinguntur*) *calami repetitione m.* cum Alm., niſi quod *quoad* ſolum refertur, et, quos Philander memorat, aliis, ex quibus tamen *relationis quoad intinguntur.* Guelf. *crebro relationi q. i. c. m.* Voſſ. 1. 3. *crebro relationi quod i. c. m.* cum Jenſ. Tarv. *crebrae r. q. i. c. m.* Ald. *crebro r. q. i. c. m.* Baſil. Burmannus, *relatione* vocabuli *repetitione* gloſſam ratus, haec conjectat: *crebra, quoad tinguitur, calami repetitione.* Significatus, qualis hic, *relationis* plane phyſicus, ſi ita loqui licet, ferendus quidem non videtur, medelam tamen loco non reperio.

32. *contra erunt vacuae.* Turic. Flor. *c. e. vel quae*, ille a ſec. m. *vel* ſolum, hic noſtrum. Guelf. *c. eum v.* cum Goth. Voſſ. 1. 2. Bern. Vall. Jenſ. Tarv. Reliqui omittunt interjectum, ſuadente etiam Regio. Sed Badius *vacuae* ſolum habet. *adjicienti ſit.* Flor. *ſit adjicienda ſint.* Ex Alm. *adjicienda ſunt.* Guelf. *adjicienda ſ.* cum Voſſ. 1. Bern. *adjiciendi ſ.* Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Obr. Cur non corrigebat Regius ut 4, 5, 6? Turic. quin noſtrum ipſum det, non dubito. *interpoſitionem.* Sic Turic. a pr. m. cum Alm. Reliqui *interpoſitione.* *confundant.*

crebra — calami, morantur. vide not. crit.

32. *confundant.* Conjunctivus recte ponitur, cum de-

ultra modum esse ceras velim, expertus juvenem studiosum alioqui praelongos habuisse sermones, quia illos numero versuum metiebatur, idque vitium, quod frequenti admonitione corrigi non potuerat, mutatis codici-
33 bus esse sublatum. Debet vacare etiam locus, in quo notentur, quae scribentibus solent extra ordinem, id est, ex aliis, quam qui sunt in manibus loci, occurrere. Irrumpent enim optimi nonnunquam sensus, quos neque inserere oportet, neque differre tutum est: qui interim elabuntur, interim memoriae sui

Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jens. Tur. Basil. *confunduntur* Locat. cum posterr. edd. ante Ald. et Bad. Reliqui *confundunt.* *ultra modum.* Camp. *ad modum.* *praelongos habuisse.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *p. alius* cum Alm. Ille a sec. manu *post longos* alia *quia — versuum.* Turic. (hic a sec. m. *numeris*) Flor. (hic a pr. m.) *qui illis numeros usum.* Camp. *quod i. numeris* *admonitione.* Camp. *ammonitione.* *potuerat.* Flor. (a pr. m.) *potuerant.*

33. *id est, ex.* Turic. *idem et.* a sec. m. *item et,* et Camp. *quam qui.* Goth. (tac. Gesn.) *quanquam.* *in manibus.* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *immanibus* cum Tur. *loci.* Camp. *locis* cum Goth. et edd. ante Basil. *Irrumpent.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui *Irrumpunt.* *tutum.* Guelf. *tantum.* *interim elabuntur, interim.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *sui.* Turic. Flor. Camp. *suae* cum rel.

monstretur, quod fieri possit alio quodam eveniente; nec similis ratio in *faciunt*, ubi adjicitur *interim.* „*confusus* „stilus" est 1, 1, 28.

alioqui. cf. §. 13. Neque enim video, quomodo praelongorum sermonum consuetudo parum studiosum arguat; nisi forte imparatus qui ad orandum accedat verbosus sit, idque fuerit expectandum: desidia raro aut nunquam fervidentis. Et haec fortasse rectior ratio. Ad *habuisse* male retuleris adverbium.

intentos, ab alia inventione declinant: ideoque optime sunt in deposito.

IV. Sequitur *emendatio*, pars studiorum longe utilissima. Neque enim sine causa creditum est, stilum non minus agere, cum delet. Hujus autem operis est, *adjicere*, *detrahere*, *mutare*. Sed facilius in iis simpliciusque judicium, quae replenda vel dejicienda sunt: premere vero tumentia, humilia extollere, luxuriantia astringere, inordinata digerere,

quis, exceptis Guelf. Goth. Voss. 1, 2. 3. Jens. et edd. posterr. ante Basil. tum Gryph. (1544.), Steph. Rollin. Gesn. (refertur et Alm.; cf. §. 26.), qui omnes tuentur eruditissimam scripturam.

1. *iis*. Sic Turic. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Basil. Reliqui *his*. *dejicienda*. Guelf. *adjicienda*. *astringere*. Sic Camp. cum edd. ante Burm. (exc. Gryph. Roll.) Reliqui *adstringere*. Solus Obr. *stringere*. Male, cf. 3, 2, 4. Alterum est brevitatis, ut 4, 1, 128. *inordinata digerere*. Turic. Flor. (a pr. manu) omittunt cum Alm. Pro altero Guelf. *dirigere* cum Goth. Voss. 2. Vall. Bad. et aliquot Burm. frustra defendente Badio, Burmanno saltem ferente. Cf. 11, 1, 6. Burm. mo-

1. *stilum — delet*. Cum „luxuriem illam, quae in „summa ubertate inest, de-„pascitur." (Cic. de Or. 2, 23.) Fateor autem, pro illo quod modo est *creditum* malle me *traditum*. cf. 1, 10, 17. Quanquam utraque scriptura aliquod dictum vel praeceptum a veteribus memoriae proditum desiderat; quod equidem demonstrare non possum.

replenda — dejicienda. Exquisitius variata verba pro *adjiciendo* et *detrahendo*. Illius commoda in Lexicis afferuntur exempla Digest. 48, 1, 4. „lege *repletur* quod sen-„tentiae *deest*" et Ovid. Her. 10, 57. „— quod voci „*deerat* plangore *replebam*". Hujus, rarioris item significatus, mentionem habet Ernestus in Clave Cic.

soluta componere, exultantia coërcere, duplicis
2 operae. Nam et damnanda sunt, quae placuerant; et invenienda, quae fugerant. Nec dubium est, optimum esse emendandi genus, si scripta in aliquod tempus reponuntur, ut ad ea post intervallum, velut nova atque aliena, redeamus, ne nobis scripta nostra,
3 tanquam recentes fetus, blandiantur. Sed neque hoc contingere semper potest, praesertim oratori, cui saepius scribere ad praesentes usus necesse est: et emendatio finem habeat. Sunt enim qui ad omnia scripta, tanquam vitiosa, redeant, et quasi nihil fas sit rectum esse, quod primum est, melius existiment, quidquid est aliud, idque faciant, quoties

nente. Mox *resoluta* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Sed hoc adhaerescebat ex omissis illis et antecedente quoque.

2. *placuerant.* Turic. Camp. Tarv. *placuerunt.* Placet, et tum ad hunc modum resingendum *fugerunt*, quod non facit Tarv. Mox *et inv.* — *dub. est* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. *esse.* Turic. (a sec. m.) Camp. *est.* *reponuntur.* Sic Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Reliqui *reponantur.* *tanquam.* Turic. Flor. (a pr. m.) *quam.* Ille a sec. m. *quasi*, et sic Camp. cum edd. ante Basil.

3. *et emendatio.* Sic Turic. Flor. (a sec. m.) Reliqui inserunt *ipsa.* Quanquam Turic. *mendatio.* *habeat.* Sic Camp. *habent* Turic. Reliqui *habet.* *vitiosa.*

soluta — exultantia. cf. 10, 2, 16. Apparet haec pertinere ad numeros. Sed ipsa *inordinata* quoque eodem referenda suspicor, vid. 9, 4, 25 — 52, quonian de *dispositione*, quam sane intelligere poteras, nunc non agit noster, sed de sola elocutione.

2. *placuerant.* vid. not. crit.

tanquam recentes fetus. Pseudo-Turnebus recte remittit ad Epist. ad Tryph. 2.

3. *melius existiment.* Remittit Gesnerus ad 10, 1, 115.

librum in manus resumſerunt, ſimiles medicis etiam integra ſecantibus. Accidit itaque, ut cicatricoſa ſint, et exanguia, et cura peiora. Sit ergo aliquando, quod placeat, aut certe 4 quod ſufficiat: ut opus poliat lima, non exterat. Temporis quoque eſſe debet modus. Nam quod Cinnae Zmyrnam novem annis accepimus ſcriptam, et Panegyricum Iſocratis,

Guelf. *vitia* cum Voſſ. 1. *manus.* Guelf. *manibus* cum Voſſ. 1. 2. (an 3?) Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. *reſumſerunt.* Sic Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui *reſumſerint.*

4. *ergo.* Sic Turic. Flor. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *igitur.* *opus — exterat.* Turic. *pus ſpolliati* (a ſec. manu ſimplex L) *ima exterat.* Flor. (a pr. m.) *o. p. ima exterat.* *Cinnae — ſcriptam, et.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *Panegyricum* autem nihil habent niſi *cum.* *Zmyrnam.* Sic

cura pejora. „Non abſimilis eſt locus ille Plinii 35, „10." [p. Hard. 695.] „nocere ſaepe nimiam diligentiam." Paſſerat. „De Tiberio hoc notat Sueton. cap. „70. *illum ex tempore praeſtantiorem habitum quam a cura.*" Burm.

4. *poliat — non exterat.* „Plin. lib. 5. epiſt. 11. *Itaque opus non jam ſplendeſcit lima, ſed atteritur.*" Pithoeus. „vide et Plin. lib. 9. Ep. 35." Alm.

Cinnae Zmyrnam novem annis. C. Helvius Cinna hiſtoriam Zmyrnae vel Myrrhae (cf. 9, 2, 64.) brevi ſed obſcuriſſimo carmine expoſuit, cui velut defoſſo theſauro novem annis incubuiſſe dicitur. Notum eſt Epigramma Catulli: *Zmyrna mei Cinnae nonam poſt denique meſſem, Quam coepta eſt, nonamque edita poſt hiemem,* cet. vide Burm. ad Anthol. 2, Ep. 250. et F. A. Wolfium ad Sueton. Gramm. c. 18. Inde Horatii illud ad Piſ. 388. Affert huc Geſnerus, non intempeſtive quidem, jocum in carmen de virgine Aurelianenſi conjectum, non, ut ille putat, a Menagio, ſed a Mommorio, ſupplicum libellorum magiſtro: *Illa Capellani dudum expectata puella Longo poſt tandem tempore prodit anus.* Cinnae Zmyrnam a Gedoyno

qui parcissime, decem annis dicunt elaboratum, ad oratorem nihil pertinet: cujus nullum erit, si tam tardum fuerit, auxilium.

V. Proximum est, ut dicamus, *quae praecipue scribenda* sint. Hoc exuberantis quidem est operis, ut explicemus,

Goth. (tac. Gesn.) nisi quod per I. Reliqui *Smyrnam*. cf. 9, 2, 64. item VV. DD. ad Tac. Annal. 4, 56.

qui parcissime. Turic. *q. partissimum*, a sec. m. *parcissimum*. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *quam p.* *tam*. Goth. (tac. Gesn.) omittit.

1. *scribenda sint*. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *s. sunt* cum edd. ante Bad. Modo *est* omittit Flor. a pr. m. Inscriptionem autem nullam habent neque hic, neque in proximo capite, Turic. Flor. Camp. Sed Guelf. et Goth. *Quae scribenda sint* (rell. *sunt* ante Basil.) *praecipue* cum edd. ante Gesn. exc. Obr. *Hoc*. Turic. *Haec* cum Jens. Tarv. *hec* Camp. cum Goth. Voss. 2. cf. 8, 6, 2. *exuberantis*. Turic. *experantibus id*. a sec. manu *exsuperantibus id*. Flor. (a pr. m.) *ex imperantibus id*, cum Guelf. Voss. 1. 3. (nisi quod in his tribus *id* non comparet) Jens. (err. Gesn.) Tarv. *Id* tamen et Goth. habet.

quidem est operis. Turic. *qua idem oporis* (an fuit *laboris?*), a sec. m. *quia idem operis*. Flor. (a pr. m.) *quae id operis*. In hoc inciso *quidem* alieno est loco, si refertur ad *Hoc*, et facilius applicetur ei, quod in plerisque vett. antecedit, *id*. Tum reponat aliquis *Haec exuperantis*, ubi tamen neque *Haec* placuerit, neque vulgarius verbum succedens exquisitiori *exuberantis*. An igitur *Hic* erit probandum prae *Hoc?* Libentius tamen, quoniam *est* exulat e vetustissimis, modo transpositionibus indulgeri possit, haec eruam: *Hoc quidem exuberantis sit operis*. cf. 10, 1, 88. item hic §. 19. et 5, 1, 3. *Sit* corruptum in *id*. Ille autem ablativus *imperantibus* natus ex male divulso *ex*. Similis usus τοῦ *sit* pro *fuerit* 7, 9, 5. *explicemus*. Turic.

fabulam scenicam acceptam recte notat Capper.

qui parcissime. Alii enim quindecim annos assignant, ut Plutarchus narrat in vita Isocratis.

1. *Hoc — est operis*. vid. nott. critt.

quae ſint materiae: quae prima aut ſecunda, aut deinceps tractanda ſint: nam id factum eſt etiam primo libro, quo puerorum, et ſecundo, quo robuſtiorum ſtudiis ordinem dedimus: ſed, de quo nunc agitur, unde copia ac facilitas maxime veniat. Vertere Graeca in Latinum 2
94 1 veteres noſtri oratores optimum judicabant. Id ſe L. Craſſus in illis Ciceronis de Oratore

explice in eis, a ſec. m. *exempli cui in eis*. Flor. (a pr. m.) *explicem eis*. *quae ſint*. Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *q. ſunt* cum Voſſ. 2. Ald. *et ſecundo*. Flor. inſerit *in*. *quo robuſtiorum*. Sic Turic. *quo jam robuſtiorum* Guelf. *quo robuſtorum* Flor. (a pr. m.) Alm. Reliqui *quo jam robuſtiorum*. Noſtrum conjecit Francius. cf. 2, 2, 14. *facilitas*. Turic. (a ſec. m.) Goth. (tac. Geſn.) Camp. Baſil. *facultas*. cf. 2, 2, 11. 4, 17. 10, 1, 59. Pro *ac* dant *et* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Gryph.
2. *judicarant*. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. *Id ſe*. Turic. Camp. *ipſe*. *Oratore*. Turic. (quamquam per compendium) Flor. (hic a pr. m.) *oratoriis*. Ille a ſec. m. *oratore id ſe*. Camp. poſt vocem noſtram inſerit

primo libro — ſecundo. 1. cap. 9. 2. capp. 4. 10. *ſed, de quo nunc agitur*. Commodum *hoc* pro *quo* legendum ſuadet Geſnerus. [illegible] lenius *eo*. Recepta [illegible] impeditam habet [illegible], ſi ex illo *expli*[illegible] *explicandum* [illegible] Cicero. Prius [illegible] Alterum [illegible] [illegible]

mini me reperire in ſcriptis Ciceronianis, velut initio libb. de Officiis, de Finibus, eaque parte Bruti, ubi de ſtudiorum ſuorum ratione exponit. Suſpicor et hanc *frequentiſſime de vertendo Graeca praecipientis Ciceronis* mentionem eſſe ab illa toties nobis animadverſa ſecuritate Quintiliani, qui libros cummaxime laudatos neque memoria tenuerit neque inſpexerit. Sed ſuam inopiam hic teſtari interpretes debebunt.

libris dicit factitasse. Id Cicero sua ipse persona frequentissime praecipit: quin etiam libros Platonis atque Xenophontis edidit hoc genere translatos. Id Messalae placuit: multaeque sunt ab eo scriptae ad hunc modum orationes: adeo ut etiam cum illa Hyperidis pro Phryne difficillima Romanis subtilitate 3 contenderet. Et manifesta est exercitationis hujusce ratio. Nam et rerum copia Graeci auctores abundant, et plurimum artis in eloquentiam intulerunt: et hos transferentibus, verbis uti optimis licet: omnibus enim

maximum. *Id Cicero.* Camp. *Idcirco.* *Id Messalae.* Turic. *in M.* Obr. *Idem M.* Jens. *Marco i. M.* cum edd. ante Basil. exc. Camp. *Id* Flor. (a pr. m.) omittit.

Romanis — *contenderet.* Turic. *romanus* (a pr. manu *romana*) — *contendere.*

3. *hujusce.* Turic. (a sec. m.) *hujus esset.* Voss. 1. 5.

Platonis — translatos. Platonis quidem Timaeum et Protagoram, Xenophontis autem Oeconomicum. Ruhnkenius in praefatione Rutilio Lupo praemissa p. 18. lacunam arguit in hoc loco, quanquam nemini animadversam, quia non potuerit non esse memor Qu. versarum a Cicerone orationum Aeschinis et Demosthenis de causa Ctesiphontis, cui operi praeposita de optimo genere oratorum disputatio reliqua facta est.

illa Hyperidis — subtilitate. cf. 10, 1, 77. ubi citatis scriptorum locis apparet, subtilitatem magis quam robur laudari in Hyperide. Quae hic notatur in Romano sermone talium Venerum inopia, eam supra quoque significavit noster 10, 1, 100.

3. *omnibus — nostris.* „In interpretatione e Graecis quidquid verborum bonorum „adhibeamus nostrum est, „nemo occupavit, libere „utimur; at in altero exercitationis genere, quo aliorum vel poetarum vel oratorum, Romanorum quidem, sensus aliis Latinis „conamur reddere, difficultatem res habet, cum optima „jam occupata sint." Gesnerus.

utimur noſtris. Figuras vero, quibus maxime ornatur oratio, multas ac varias excogitandi etiam neceſſitas quaedam eſt: quia plerumque a Graecis Romana diſſentiunt. Sed et illa ex 4 Latinis converſio multum et ipſa contulerit. Ac de carminibus quidem neminem credo dubitare, quo ſolo genere exercitationis dicitur uſus eſſe Sulpicius. Nam et ſublimis ſpiritus attollere orationem poteſt: et verba, poëtica libertate audaciora, non praeſumunt eadem proprie dicendi facultatem. Sed et

hujus eſſe. *excogitandi etiam neceſſitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

4. *et illa.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *etiam i.* cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Baſil. *dicitur uſus eſſe.* Turic. *ducitur eſt.* Flor. (a pr. m.) *ducitur eſſe.* Alm. *dicitur eſſe.*

et ſublimis. Turic. *eſt ſ.* Flor. (a pr. m.) *e ſ.*

audaciora. Turic. Flor. *audatiore,* a pr. m. ille *audititiore,* hic *auditiore.* Guelf. *audacior* cum Voſſ. 3. *non praeſumunt.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Baſil. Burm. Geſn. Bip. *nec p.* Obr. Reliqui MSS. et excuſi ante Locat. *et p.* et Camp. quidem *praeſumit.* Mox omnes *praeſumunt* ſolum, quo redit Capper. hinc alieniſſima effutiens in nota. Gedoynus quoque e prava ſcriptura meras nugas eliciens defungitur.

eadem. Turic. Flor. Guelf. *eandem* cum libris, ut videtur, omnibus exc. Camp. (nam hic expreſſe noſtrum) Obr. Burm. Geſn. Bip. Noſtrum ſuaſit Rollinus. *proprie.* Jenſ.

Figuras vero — excogitandi. Quae hic ſignificantur *figurae*, ſunt illae verborum primum, deinde etiam grammaticae potius quam rhetoricae, quoniam id ſpectatur, quod Romani et Graeci ſermonis diverſitas facere vertentem cogit. cf. 1, 1, 13. 4, 2, 118.

4. *non praeſumunt — facultatem.* Nihil difficultatis in loco, modo memineris *praeſumere* eſſe *in anteceſſum auferre*, cujus ſignificationis teſtem Geſnerus recte citat locum 11, 1, 27. Sed eodem faciunt levi differentia, quibus utitur Burmannus, 2, 4, 7. 1, 10, 27, 8, 6, 63. cf. nos ad 1, 1, 20.

ipſis ſententiis adjicere licet oratorium robur,
5 et omiſſa ſupplere, effuſa ſubſtringere. Neque
ego paraphraſim eſſe interpretationem tantum
volo, ſed circa eosdem ſenſus certamen atque
aemulationem. Ideoque ab illis diſſentio, qui
vertere orationes Latinas vetant, quia, optimis
occupatis, quidquid aliter dixerimus, neceſſe
ſit eſſe deterius. Nam neque ſemper eſt deſperandum, aliquid illis, quae dicta ſunt, melius

omittit cum poſterr. edd. ante Ald. *ſupplere, effuſa.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *et.* Pro *effuſa* Guelf. *admiſſa.* Bern. autem omittit *ſupplere effuſa.*

5. *paraphraſim.* Sic Turic. Flor. (niſi quod *pha,* quod a ſec. m. emendat Flor.) cum Locat. Ven. Ruſc. *paraphraſis* Goth. (tac. Geſn.) et ſic ſec. Turic. manus. *per yfraſim* Camp. *periphraſim* (err. Geſn.) Jenſ. Tarv. Reliqui graecis litt.

eſſe. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt.

volo. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vero,* ſed per compendium ꝰ. *vertere orationes.* Guelf. *veteres oratores.*

Latinas. Turic. *latina.* *vetant.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *vetent* Camp.

optimis occupatis. Turic. *optimus o.,* a ſec. m. *optimis occupati.* *neceſſe ſit eſſe deterius.* Turic. *neceſſet ſed erius.* a ſec. m. *neceſſe ſit ſed erius.* Flor. (a pr. m.) *a. ſ. deterius.* *ſemper eſt deſperandum.* Turic. *ſed per*

oratorium robur. cf. 2, 4, 2. „tanto *robuſtior,* quanto ve„rior." Poeticae enim fictioni inanem quendam tumorem tribuit.

ſubſtringere. „Neſcio an „haec legerit Tertullianus, „certe ſimili modo hoc verbo „utitur *de Oratione c.* 1. de „brevitate orationis domini„cae *quantum — ſubſtringitur* „*verbis, tantum diffunditur* „*ſenſibus.*" Burmannus. Elegantiſſimum hujus verbi uſum habet et Ovidianus ille *ſubſtricta gerens — ilia Ladon* Metam. 3, 216. *ſubſtricta ſic* noſter 8, 3, 10.

5. *paraphraſim — interpretationem.* Facile apparet attendenti, prius eſſe ſubjectum, alterum attributum; ne ſorte quis propter vim oppoſitionis attributum priore loco poſitum putet.

ab illis diſſentio. Aliquid

posse reperiri: neque adeo jejunam ac pauperem natura eloquentiam fecit, ut una de re bene dici, nisi semel, non possit. Nisi forte 6 histrionum multa circa voces easdem variare gestus potest, orandi minor vis, ut dicatur aliquid, post quod in eadem materia nihil dicendum sit. Sed esto, neque melius, quod inveniinus, esse, neque par: est certe proximus locus. An vero ipsi non bis ac saepius 7

illud d. a sec. m, *sic per illud d.* Flor. (a pr. m.) *sed per illud est d.* Alm. *semper illud d.* Obr. *semper est sperandum* et modo *et* pro *neque.* *nisi.* Turic. *non.* *non possit.* Camp. omittit *non.*

6. *Nisi forte.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *multa circa voces easdem.* Turic. *muta c. vetes eadem.* Flor. (a pr. m.) *muta c. veteres eadem.* Guelf. quoque *muta.* Basil. in marg. *mutus.* *post.* Goth. *praeter* cum Voss. 2. et edd. a Jens. inde ante Basil. acc. Gryphio. *Sed.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *esse.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Alm. Vall. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *sit*, corrigente Regio; sed eadem nostrae structura est apud Horatium Epist. 1, 1, 81. *Esto — teneri.* *par.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *pars.* *proximus locus.* Guelf. *proximis locis.* Camp. *proximis l.* cum Bad. Gryph. Stoer. Chouet. Rollin. Capper. Sed MSS. reliqui nostrum.

7. *An vero ipsi non bis.* Flor. Guelf. *A. v. i. nobis* cum Voss. 1. 3. *an non ipsi nos* Goth. cum Voss. 2. (err. Burm.): addat an omittat Goth. *bis*, parum attendi. *A. v. i. nos* sine *bis* Camp. *An non ipsi nobis* Jens. (err. Gesn.) Tarv. *An non ipsi nos bis* Loc. Ven. Rusc. Bad. Gryph. Rollin. *An vero*

eorum, quos hic improbat noster, opinionis simile demonstrat Pseudo - Turnebus apud Cic. de Or. 1, 34 initio.

6. *histrionum — gestus.* „Satis constat, contendere „eum" [Ciceronem] „cum „ipso histrione solitum, utrum „ille saepius eandem senten„tiam variis gestibus efficeret, „an ipse per eloquentiae co„piam sermone diverso pro„nunciaret." Macrobius Saturn. 2, 10.

de eadem re dicimus, et quidem continuas nonnunquam ſententias? Niſi forte contendere nobiscum poſſumus, cum aliis non poſſumus. Nam ſi uno genere bene diceretur, fas erat exiſtimari praecluſam nobis a prioribus viam. Nunc vero innumerabiles ſunt 8 modi, plurimaeque eodem viae ducunt. Sua brevitati gratia, ſua copiae; alia translatis virtus, alia propriis. Hoc oratio recta, illud figura declinata commendat. Ipſa denique utiliſſima eſt exercitationi difficultas. Quid?

ipſi nos bis Ald. *contendere.* Turic. *ad intendere,* a ſec. manu *ad id intendere.* Flor. (a pr. m.) *intendere.* Poſitus voculae *non* mirus eſt in noſtra ſcriptura, ubi duobus verbis divellitur ab *An* ſuo. Mox *Niſi forte,* exquiſitior figura loquendi ingrate recurrit poſt pauco verſus. Quanquam cf. 10, 1, 23. An hic potius quam ſupra §. 6. omitti debebant haec duo vocabula et ſic ſcribi tota ſententia: *An vero ipſi nos bis ac ſaepius — ſententias, ac contendere nobiscum poſſumus, cum aliis non poſſumus?* cf. 10, 5, 29.
cum aliis non poſſumus. Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 3. *uno genere.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic noſtris *duntaxat* ſubjungit, Regio ſuadente; reliqui inſerunt *tantum.* *diceretur.* Guelf. *dicetur* cum Goth. Voſſ. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Leid. exc. Baſil.
erat. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *erit* cum edd. poſterioribus ante Leid. exc. Baſil. *viam. Nunc.* Flor. (a ſec. m.) Camp. inſerunt *in dicendo* cum Goth. Voſſ. 2. (ut videtur) et edd. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Gibſ. Obr. Pro *nunc* vero Alm. *numero.*

8. *Sua brevitati gratia, ſua copiae; alia.* Jenſ. *ſive brevitatis g. ſive c. a.* cum edd. poſterr. ante Bad. Sed Turic. *ſ. b. gratiam ut alia,* a ſec. m. *gratia,* retento an omiſſo ut neſcio. Flor. prima manus penitus abraſa, et *ſua copiae* repoſitum. Alm. haec duo verba omittit. Guelf. *ſ. brevitati*

quod auctores maximi ſic diligentius cognoſcuntur? Non enim ſcripta lectione ſecura transcurrimus: ſed tractamus ſingula, et neceſſario introſpicimus, et, quantum virtutis habeant, vel hoc ipſo cognoſcimus, quod imitari non poſſumus. Nec aliena tantum transferre, ſed etiam noſtra pluribus modis tractare proderit: ut ex induſtria ſumamus ſententias quasdam, easque verſemus quam numeroſiſſime, velut eadem cera aliae atque aliae formae duci ſolent. Plurimum autem parari facultatis exiſtimo ex ſimpliciſſima quaque materia. Nam in illa multiplici *perſonarum*, *cauſarum*, *temporum*, *locorum*, *dicto-*

g. ſ. copia cum Voſſ. 1. 3. *auctores.* Camp. *oratores.* *cognoſcuntur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *cognoſcantur* cum Alm. *ipſo.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *ipſi.* *poſſumus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *poſſimus.* a ſec. m. Turic. modo *imitare.*

9. *pluribus.* Goth. Jenſ. *plurimis* cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad.; omittit *modis* Obr. per errorem.

aliae atque aliae formae — ſolent. Turic. *in alia alias quae forma — ſolent*, a ſec. m. *ſolet.* Flor. *in alias quae formae — ſ.*, a ſec. m. *aliae aliaeque ſ. — ſ.* Guelf. *alia aliaeque ſ. — ſ.* Alm. *in alia aliasque formas — ſ.* Camp. *in alias atque alias formas — ſolet.*

10. *parari.* Turic. *parare* cum Voſſ. 1. 3. *paratae* Guelf. *Nam in.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. omittunt *in* cum Voſſ. 1. 2. *N. in ulla* Voſſ. 3. *cauſarum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Viciſſim *dictorum* abeſt a Voſſ. 3.

9. *numeroſiſſime.* cf. 8 Pro. 2. *eadem cera — duci.* cf. 10, 3, 17. Eandem cerae ſingenti habilis imaginem demonſtrant VV. DD. apud Demetrium de eloc. §. 296. p. Schn. 115. Plin. 7, 9, 11. Cic. de Or. 3, 45. §. 177.

10. *cauſarum.* cf. not. crit.

rum, *factorum* diverſitate facile deliteſcet infirmitas, tot ſe undique rebus, ex quibus ali-11 quam apprehendas, offerentibus. Illud virtutis indicium eſt, fundere, quae natura contracta ſunt, augere parva, varietatem ſimilibus, voluptatem expoſitis dare, et bene dicere multa de paucis. In hoc optime facient infinitae quaeſtiones, quas vocari θέσεις diximus, quibus Cicero jam princeps in re publica

Paria deſiderantur tria, ſed ego *rerum* fuiſſe ſuſpicor pro *cauſarum*, et illud quidem facillime excidebat.

deliteſcet. Goth. (err. Geſn.) *delireſcet* cum Vall. Bad. male hoc probante. *ſe undique.* Turic. *ſecundi.* Flor. (a pr. m.) *ſecundique.* *ex quibus.* Turic. Flor. *et quibus*, ille a ſec. m. *e q.*, hic noſtrum. *aliquam apprehendas.* Turic. Flor. Guelf. *aliquem a.* (Guelf. *depr.*) cum Alm. *offerentibus.* Turic. *affertium.*

11. *virtutis.* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *virtutum* cum Voſſ. 3. *parva.* Turic. Flor. *parte.* Ille a ſec. m. *parca*, hic noſtrum. Alm. *partes.*

voluptatem. Alm. *voluntatem.* Nil tale mei. cf. 10, 4, 33.

infinitae. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *infinitas.*

θέσεις. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *theſis* cum edd. ante Ald. ſed Bad. *Theſeis.* *re publica.* Turic. *rebus.*

11. *fundere — contracta.* Contrarium eſt illi §. 4. *effuſa ſubſtringere.* Sic et Cic. de Finib. 3, 15. *fundi — et — dilatari*, ubi poſito a Daviſio Senecae loco „*latius* virtus „*funditur*" et aliquoties Plin. Hiſt. N. *fundi in latitudinem.* Noſter 8, 3, 10. Novatum dicendi genus, quod is, qui dilatat aliquam rem, dicitur *fundere* eandem.

expoſitis. cf. 2, 5, 19. Latioris illius ſignificationis illud quoque Senecae Epiſt. 55. p. Bip. 159. „Frontem — „— tantum novi, et *expoſita* „quae oſtendit etiam tranſeuntibus."

θέσεις. cf. 2, 1, 9. Recte demonſtrant Cic. ad Att. 9, 4. „Ne me totum aegritudini „dedam, ſumſi mihi quasdam „tanquam θέσεις" cet. cf. ep. 9. „θέσεις meas commentari non „deſino." Monet Geſnerus,

exerceri ſolebat. His confinis eſt deſtructio 12 et confirmatio ſententiarum. Nam cum ſit ſententia decretum quoddam atque praeceptum; quod de re, idem de judicio rei quaeri poteſt. Tum loci communes, quos etiam ſcriptos ab oratoribus ſcimus. Nam qui haec recta tantum, et in nullos flexus 944 recedentia copioſe tractaverit, utique in illis plures excurſus recipientibus magis abundabit, eritque in omnes cauſas paratus. Omnes 15

12. *deſtructio.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reſtructio.* Ille a ſec. m. *reſtrictio,* et ſic Camp. cum Bodl. Andreana ed.

quoddam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

de re. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *de reo* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. poſterr. ante Baſil. item compluribus apud Burm.

idem. Jenſ. (tac. Geſn.) *id eſt* cum edd. poſterr. ante Ald.

judicio rei quaeri poteſt. Turic. Flor. (hic a pr. m., ſed quae) *judicio que p.* Ille a ſec. m. *j. quoque p.* *flexus recedentia.* Turic. *f. al* (cf. 10, 1, 118.) *recentia,* a ſec. m. *f. alios recedentia,* et ſic Camp. Sed Flor. (a pr. m.) *f. recentia.* Guelf. *f. recidentia.* *copioſe.* Turic. *compioſe.* Guelf. *compoſitione* cum marg. Baſil. et Vidov. *excurſus* Turic. Flor. *recurſus* cum Alm. *omnes cauſas paratus.* Turic. *omnis cauſa ſcratas,* a ſec. manu *omni c. ſcr.* Palatinus Gebhardi *o. c. ſeratas.* Flor. (a pr. m.) *o. c. eratas,* a ſec. m. *o. c. gratus,* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Obr.

Paradoxa eſſe ejusdem generis, quae et ipſa maturus jam et honoribus defunctus Cicero tractavit.

12. *deſtructio et confirmatio ſententiarum.* Transfertur ad ſententias et decreta ab hominibus propoſita id quod uſurpari proprie ſolebat de rebus narratis. Narrationum enim proprie eſt ἀνασκευὴ καὶ κατασκευή. Geſnerus ad eos, quos indicavimus 2, 4, 18. addit Theonem in progymnn. p. Camerar. 64. ſeqq. In ſententia, quae eſt de re judicium, fieri poteſt idem quod in facto narrato, quod eſt res ipſa. Idem, qui hoc monet, Geſnerus ablegat ad 8, 3, 21. ut *deſtruere* oſtendatur eſſe *refutare.*

loci communes, quos — ſcriptos. cf. 2, 4, 27. 4, 2, 117.

enim generalibus quaestionibus constant. Nam quid interest, *Cornelius Tribunus plebis quod codicem legerit, reus sit: an quaeramus, Violeturne majestas, si magistratus rogationem suam populo ipse recitaverit? Milo Clodium rectene occiderit*, veniat in judicium: an, *Oporteatne insidiatorem interfici, vel perniciosum reipublicae civem, etiamsi non insidietur? Cato Marciam honestene tradiderit Hortensio:* an, *Conveniatne res talis bono viro?* De personis judicatur, sed de rebus contenditur. 14 Declamationes vero, quales in scholis rhetorum dicuntur, si modo sunt ad veritatem accommodatae, et orationibus similes, non tantum dum adolescit profectus, sunt utilis-

ſimae, quae inventionem et diſpoſitionem pariter exercent, ſed etiam cum eſt conſummatus, ac jam in foro clarus. Alitur enim atque eniteſcit, velut pabulo laetiore, facundia, et aſſidua contentionum aſperitate fatigata renovatur.. Quapropter hiſtoriae non- 15 nunquam ubertas in aliqua exercendi ſtili parte ponenda, et dialogorum libertate geſtiendum. Ne carmine quidem ludere contrarium fuerit: ſicut athletae, remiſſa quibusdam temporibus ciborum atque exercitationum certa neceſſitate, otio et jucundioribus epulis reficiuntur. Ideoque mihi videtur 16

ventus. Ille a ſec. m. *adoleſcet juventus*, et ſic (niſi quod *o*) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. (ſed hi praeſens *adoleſcit*).

et diſpoſitionem. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. omittunt *et*, male. *conſummatus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *conſummatis*, ille etiam *claris* a ſec. m.

Alitur. Turic. *aliter.* *eniteſcit.* Goth. (tac. Geſn.) *niteſcit* cum Voſſ. 2.

15. *epulis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *et ullis*, cum Alm. Ille a ſec. m. *eduliis*, et ſic Bodl. Palatin. Gebh. Vox quidem non eſt rejicula.

18. et lib. *de fide et operibus* 7. item mentionem facti habentem Strabonem lib. 11. p. 515.

14. *pariter exercent* i. e. ſimul cum elocutione, cujus proprie eſt in ſtilo exercitatio.

15. *ciborum — certa neceſſitate.* Redditur preſſe Graeca victus athletici appellatio, ἀναγκοφαγία, de qua vide Salmaſ. ad Tertullian. de Pallio p. 261. 2. item citatos in ἀναγκοφαγεῖν apud Heſych. et Valcken. in Diatriba p. 79. 80. Eodem redit illa §. 17. *ſagina.* cf. et Cic. pro Sextio 56. Tacit. Hiſtor. 2, 88. Noſtr. 11, 3, 26. 12, 10, 41. Declam. 9, 5. p. 173. Apparet in gladiatore, qui comparatur declamanti, eſſe obeſitatem, in milite, qui dicenti in foro, robur nervis aſtrictum.

M. Tullius tantum intulisse eloquentiae lumen, quod in hos quoque studiorum secessus excurrit. Nam si nobis sola materia fuerit ex litibus, necesse est, deteratur fulgor, et durescat articulus, et ipse ille mucro ingenii quotidiana pugna retundatur. 17 Sed quemadmodum forensibus certaminibus exercitatos, et quasi militantes reficit ac reparat haec velut sagina dicendi: sic adolescentes non debent nimium in falsa rerum imagine detineri, et inanibus simulacris, usque adeo, ut difficile ab his digressos sit assuefacere, ne ab illa, in qua prope consenuerint, umbra, vera discrimina, velut quendam solem, reformident.

16. *deteratur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *deteretur.* Guelf. *deterreatur.* *quotidiana pugna.* Turic. Flor. (hic duplici *T*) *cotidiano alia p.* Ille a sec. m. *cotidiani a. p.* hic nostrum. Ex Alm. *Quotidio alia p.* Etiam Camp. per *co.*

17. *exercitatos.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *excitatos* cum Alm. *et quasi.* Turic. *et quas,* a sec. m. *equos.* *sic adolescentes — nimium in falsa.* Turic. *recalescentes f.* Flor. (a pr. m.) *secalescentes f.* cum Alm. Sed Camp. *in* omittit. *difficile.* Turic. Flor. *difficilius* cum Alm. *difficilis* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. cujus, quamquam tacentis, nostra scriptura videtur esse emendatio. An fuit antiquitus *difficile iis digressos?* *digressos.* Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *digressus* cum Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Mox Basil. *assuefieri* ex conjectura Philandri. *consenuerint.* Flor.

16. *durescat articulus.* Recte comparant *mollem articulum* 2, 12, 2.

17. *umbra — solem.* Notissimae similitudines, velut 12, 10, 15. et apud Ciceronem, ubi vide Ernestum in Clave.

Quod accidiſſe etiam Porcio Latroni, qui pri- 18
mus clari nominis profeſſor fuit, traditur: ut
cum ei, ſummam in ſcholis opinionem obti-
nenti, cauſa in foro eſſet oranda, impenſe
petierit, uti ſubſellia in baſilicam transferren-
tur. Ita illi coelum novum fuit, ut omnis
ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus
videretur. Quare juvenis, qui rationem in- 19
veniendi eloquendique a praeceptoribus dili-
genter acceperit: quod non eſt infiniti operis,
ſi docere ſciant et velint: exercitationem quo-
que modicam fuerit conſecutus, oratorem ſibi

conſuerint, a ſec. m. *conſuerunt*. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *conſueverunt*. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *conſueverint*.

18. *etiam Porcio*. Turic. Flor. inſerunt *in*. An fuit *M?* *profeſſor*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *profeſſus*. Item Flor. (a pr. m.) *numinis*. *traditur: ut*. Turic. *traditus autem*. *ut — ejus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

19. *infiniti*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *finiti* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. Tarv. cf. 10, 1, 38. *velint*. Turic. (a ſec. m. ſed ab eadem et *ſciat*, et id quoque Camp.) Camp. *velut*. Guelf. *vel in*. Jenſ. *vel* cum odd. ante Baſil. quae omittit cum reliquis ante Obr. acc. Rollin. Noſtrum

18. *Porcio Latroni*. cf. 9, 2, 91. In *baſilica* cf. 12, 5, 6. et Lexica. M. Seneca in praef. lib. 4. Controv. „narratur, — „declamatoriae virtutis Latro- „nem Porcium unicum exem- „plum, cum pro reo in Hiſpa- „nia Ruſtico Porcio propin- „quo ſuo diceret, usque eo „eſſe confuſum, ut a ſoloe- „ciſmo inciperet, nec ante „potuiſſe confirmari, tectum „ac parietes deſiderantem, „quam impetravit, ut judi- „cium ex foro in baſilicam „transferretur. Usque eo „ingenia in ſcholaſticis exer- „citationibus delicate nutriun- „tur, ut clamorem, ſilentium, „riſum, coelum denique pati „neſciant." Vide his utentem Wolfium in praef. ad edit. Marcellianae p. 23.

19. *et velint*. cf. 2, 3, 5.

aliquem, quod apud majores fieri foleb
deligat, quem fequatur, quem imitetur; ju
ciis interfit quam plurimis, et fit certamin
20 cui deftinatur, frequens fpectator. Tum ca
fas vel easdem, quas agi audierit, ftilo et ij
componat, vel etiam alias, veras modo,
utrinque tractet, et, quod in gladiatorib
fieri videmus, decretoriis exerceatur, ut feci
Brutum diximus pro Milone. Melius h
quam refcribere veteribus orationibus, ut fe

et Flor. Alm. Goth. Voff. 2. *fpectator. Tum ca* Turic. Flor. *fpectatorem caufis.* Ille a fec. m. *fpectator caufis*, hic noftrum.

20. *vel etiam alias.* Turic. Flor. *fed v. e. alias vel a* Hic noviffima duo vocabula tollit fec. m. *utrin* Turic. Flor. Guelf. Camp. *utrumque* cum Goth. et edd. i Gryph. *decretoriis.* Turic. *al — delectoris* (cf. §. fed quid ibi fit lineolae interjectae non exputo). Flor. *lectoris* cum Alm. (ubi tamen hoc effe narratur pro v lectione) a fec. m. *de rhetoricis*, cum Tarv. Ald. Bad. *de toriis* Guelf. cum Jenf. (tac. Gefn.) Loc. Ven. Rufc. *reti* Bafil. cum margine Cod. Vall. *vel directoriis* Camp. *de re riis* Vall. a pr. m. *in derectoriis* Voff. 1. 3. Bern. (fed fortaffe fine *in*). *in rebus actis* Gryph. Stoer. Chouet. L Gibf. Rollin. *dextris et laevis* Obr. Noftrum tuentur V (a fec. m.) Voff. 2. Goth. et fuo ingenio Nic. Faber Senecam. *orationibus.* Camp. *actionibus.* cf. 4, 1,

. *quod — fieri folebat.* cf. notam noftram ad 6 Pro. 3. p. 426. item 12, 11, 5.

20. *quas agi audierit* i. e. quibus agendis interfuerit.

decretoriis. cf. 6, 4, 6. Nofter quidem locus an folo adjectivo defungi poffit, recte dubitabitur; et fufpicor praemittendum *armis* (cf. not. crit.). Rem magnopere i ftrat Seneca pater praef. lil Controv. „Gladiatores „vioribus armis dif „quam pugnant." Sic C gula (Sueton. 54.) „Battu „*pugnatoriis*" (ea funt *de toria*) „armis."

Brutum diximus. cf. 1, 23.

Cestius contra Ciceronis actionem habitam pro eodem, cum alteram partem satis nosse non posset ex sola defensione. Citius autem 21 idoneus erit juvenis, quem praeceptor coëgerit in declamando quam simillimum esse veritati, et per totas ire materias: quarum nunc facillima, ut maxime favorabilia decerpunt. Obstant huic, quod secundo loco posui, fere turba discipulorum, et consuetudo classium

Cestius. Sic Flor. cum Basil. *tertius* Guelf. *Sextius* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. (cf. §. 11.) et edd. posterr. ante Basil. Reliqui *Sestius.* Nostrum probant Burmannus, Gesnerus, Wolfius. Vicissim M. Senecae (in praef. lib. 2. Controvv.) obtrusus *Cestius* pro *Sextio*, monentibus Fabro, Schotto et ad nostrum locum Burmanno. *satis.* Turic. Flor. *sitis* cum Alm. Ille a sec. m. *litis,* et sic Camp. cum Ald. et marg. Bad. Gryph. item aliquot apud Burm. Hic nostrum.
21. *autem idoneus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *a. si i.* Guelf. cum Voss. 1. 2. Goth. Jens. Tarv. Reliqui *a. sic i.* *totas ire.* Turic. *tota scire,* a sec. m. *totas scire,* et sic a pr. m. Flor. *ut maxime.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Ille a sec. m. *aut m.* et sic Camp. Reliqui *et m.* *Obstant.* Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *obstat.* *loco.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Ioann. Reliqui *libro.* cf. 1, 10, 18. *fere turba discipulorum.* Turic. Flor. *feretur. d.* Ille a sec. m. *fremitus populorum.* Hic nostrum, ut et Guelf. cum Goth.

Cestius. Homo fuit Graecae originis, rhetoricen factitans Romae, qui, id ipsum quod hic in Miloniana causa fecisse narratur, solebat *rescribere* Orationibus Ciceronis. Testis est Seneca pater p. Bip. 399, a quo et refertur *in Milonem recitans.* Eandem Caligulae fuisse temeritatem prodit Suetonius c. 53, recte monente Capper. cf. Wolfius in praef. quatuor orationibus, a Marclando notatis, adjecta p. 20. item nos in disputatione de Marcelliana p. 34.

21. *quod secundo loco posui,* i. e. „per totas ire „materias." cf. 7, 2, 9. „quod „tertio loco posui." 9, 2, 6. *primo l. posuimus.*

consuetudo — aestimantium.

certis diebus audiendarum: nonnihil etiam persuasio patrum, numerantium potius decla-
22 mationes, quam aestimantium. Sed, quod dixi primo, ut arbitror, libro, nec ille se bonus praeceptor majore numero, quam sustinere possit, onerabit: et inanem loquacitatem recidet, ut omnia, quae sunt in controversia, non, ut quidem volunt, quae in rerum natura, dicantur: et vel longiore potius dierum spatio laxabit dicendi necessitatem, vel materias divi-
23 dere permittet. Una enim diligenter effecta

Voss. 1. 2. Vall: Bern. Jens. et edd. posterr. ante Basil. ex. Ald. Reliqui *frequens t. d.* (rectissime improbatum Regio) nisi quod Camp. lepide *fremens t. d.* Capper. nostrum voluisse videtur, appellans aliquot loca libri 1. cap. 2. (velut §. 15.) ubi *turba* sine illo *frequens* (neque amant ejusmodi additamenta qui stilo pollent); sed operae defuerunt: omittitur enim *fere*.

22. *sustinere.* Turic. Guelf. *sustineri* cum Ald. Stoer. Chouet. Leid. *inanem.* Sic Camp. Sed Turic. *animam.* Flor. (a pr. m.) *animiam.* Reliqui *nimiam.* cf. 10, 3, 2. *recidet.* Turic. Flor. Guelf. *recidere* cum Goth. Voss. 2. Alm. Bern. *quidem.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *quidam*, quasi serio aliqui hoc vellent. *dierum.* Guelf. *dixerim.* *materias dividere.* Turic. *materiam si d.*, a sec. m. *materiam sibi d.* et sic Camp. cum Bodl. Andr. *materias sibi d.* Jens. cum edd. ante Bad. *materiam d.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2.

23. *Una enim.* Turic. Flor. Guelf. omittunt cum Alm.

Recte Almelovenus ablegat ad 2, 7, 1.

22. *primo — libro.* 1, 2, 15. Illud *ut arbitror* deliciandi magis causa dixisse mihi videtur, quam propter oblivionem. Ad *quam sustinere* an forte *quem* inseremus?

ut quidem volunt. Declamantes quidem juvenes hoc volunt, aut velle potius videntur.

materias dividere. Hoc ne videatur pugnare illi, quod cupit fieri, ut per totas eatur materias, tenendum est, (quod

plus proderit, quam plures inchoatae et quafi deguftatae. Propter quod accidit, ut nec fuo loco quidque ponatur: nec illa, quae prima funt, fervent fuam legem: juvenibus flofculos omnium partium in ea, quae funt dicturi, congerentibus: quo fit, ut timentes, ne fequentia perdant, priora confundant.

VI. Proxima ftilo *cogitatio* eft, quae et ipfa vires ab hoc accipit, et eft inter fcribendi

Voff. 2. 3. Goth. Jenf. Tarv. Mox Loc. cum pofterr. ante Bad. *Una* folum. *quidque*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *quicquid* cum Alm. Ille a fec. *quicquam*, et fic Camp. cum edd. ante Gryph. *confundant*. Guelf. *confundant*.

1. Infcriptione carere videntur Turic. Flor. Habent receptam illam, *de cogitatione* Guelf. Goth. Jenf. et reliqui, non Camp. *accipit, et eft inter*. Turic. *accipiet quae i.* a fec. m. *accipiet quod i.* Flor. *accipet quae i.*, a fec. m. *accipiet et eft quae i.* Camp. (qui et *hac*) *accipiet quod i.* Sufpicor, primitus fuiffe: *accipit eftque i.* neque enim commoda relatio eft inter *et — et*, cum prius rectius coalefcat

Rollinus monuit, vertendoque expreffit Gedoynus) pluribus declamandi diebus ab uno quodam difcipulo totam pertexi materiam. *Longius dierum fpatium* pertinet ad „claffes *certis diebus* audien„das."

23. *fervent fuam legem*. Ampliora fere fiunt principia declamationum, refertaque iis, quae minime ejus funt loci. Neque enim inchoantes illi et deguftantes difcipuli humano, ut par eft, et civili ingreffu (3, 8, 59.) utuntur, occafione promendi bellas fuas fententias mox destitutum fe iri timentes. *Confundere priora* erit igitur permifcere ea rebus alienis, nec legitimo ordine tractari finere.

1. *cogitatio eft*. Placet omittens *eft* Codex unus Florentinus.

accipit, et eft. cf. not. crit.

laborem, extemporalemque fortunam media quaedam, et nescio an usus frequentissimi. Nam scribere nec ubique, nec semper possumus: cogitationi temporis ac loci plurimum est. Haec paucis admodum horis magnas etiam causas complectitur. Haec, quoties intermissus est somnus, ipsis noctis tenebris adjuvatur. Haec inter medios rerum actus aliquid invenit vacui, nec otium patitur.
2 Neque vero rerum ordinem modo, quod ipsum satis erat, intra se ipsa disponit, sed verba etiam copulat, totamque ita contexit orationem, ut ei nihil praeter manum desit. Nam memoriae quoque plerumque inhaeret

cum *ipsa*. *usus frequentissimi*. Turic. *unus frequentissime vim*, a sec. m. *unius frequentissimi vim*. Flor. *unus frequentissimi vim*, in quo manus sec. mutat *usus*. Camp. *usu frequentissimus* cum Goth. Voss. 2. Vall. (sed hic obscure.)
nec ubique. Flor. Guelf. *non ubique* cum Voss. 1.
cogitationi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *cogitatio*.
admodum horis. Turic. Flor. inserunt *est*, idem mox inter *intermissus somnus* omittit Camp. *vacui — patitur*. Turic. Flor. *v. n. experientium* cum Alm. Ille a sec. m. *v. n. experientiam*, hic nostrum. Guelf. *vacuum otium p.* cum Voss. 1. 3. Bern. *vacuum o. non p.* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *v. n. o. pariter* Camp. Suspicor fuisse *v. n. patitur otium*. cf. 7, 2, 14.
2. *rerum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eum*.
copulat, totamque. Turic. *compula tamque*, a sec. m. conjunctim. Flor. (a pr. m.) Camp. *copulatamque*. Sed ille a sec. (praeter repositam nostram) post *contexit* inserit *plerumque*. *Nam*. Turic. Camp. *namque*. Flor. *nam et*. Turic. et *memoria*. *quoque*. Guelf. omittit.

media quaedam. cf. 11, 2, 3.
2. *praeter manum* i. e. praeter stilum.

fidelius, quod nulla scribendi securitate laxatur. Sed ne ad hanc quidem vim cogitandi perveniri potest aut subito, aut cito. Nam primum facienda multo stilo forma est, 3 quae nos etiam cogitantes sequatur: tum assumendus usus paulatim, ut pauca primum complectamur animo, quae reddi fideliter possint: mox per incrementa tam modica, ut onerari se labor ille non sentiat, augenda vis, et exercitatione multa continenda est, quae quidem maxima ex parte memoria constat: ideoque aliqua mihi in illum locum diffe-

fidelius, quod. Turic. Flor. *f. que* diremtim, sed Guelf. *fideliusque.* Goth. *f. quae* cum Alm. Voss. 2. *inhaerent f. quae n. f. f. laxantur* Camp. quod placet. Omittit Guelf. *scribendi.*

3. *multo stilo.* Turic. posterius, Camp. cum Goth. et Vall. prius omittit. *etiam cogitantes.* Jens. *incogitantes* cum edd. posterr. ante Ald. qui *nec cogitantes.*
tam modica — labor. Turic. *tam odit autonetari l.*, a sec. m. *t. edita ut on.* reliqua non adduntur a conferente. Flor. (a pr. m.) *tam odit aut onerari l.* *vis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui *usu.*

3. *augenda vis — quae — memoria constat.* Significatur *vis* animi longam quoque orationem sine scriptione complectentis; eaque *augenda* est (ut vitulum ferre assuescendo mox taurum ferat, cf. 1, 9, 5.) *et exercitatione continenda* (cf. de tali hujus verbi usu dicta ad inscr. nostri libri et Burm. ad Petron. 2.), postquam *forma* comparata fuit plurima scribendo. Sed illa „inscripta complectendi „vis" quid magnopere est nisi memoria? Itaque *in illum locum* (lib. 11. cap. 2.) differendus ex magna parte ejus tractatus. cf. ejus cap. §. 41. ubi Milonis Crotoniatae similitudine etiam Gesnerus utitur in nota.

4 renda ſunt. Eo tamen pervenit, ut is, cui non refragetur ingenium, acri ſtudio adjutus tantum conſequatur, ut ei tam quae cogitarit, quam quae ſcripſerit atque edidicerit, in dicendo fidem ſervent. Cicero certe Graeco-

4. *ingenium.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Alter a ſec. m. reponit *ingenio.* *ut ei tam.* Turic. Flor. *ut ei etiam.* Guelf. *ut etiam* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui *ut ea etiam.* Noſtrum e conjectura. *quam quae.* Sic Turic.; a pr. manu *quamque.* Voſſ. 1. 3. *quoque.* Reliqui *quaeque,* niſi quod Obr. *aeque ac quae,* probatus, non compilatus, ut criminatur Burm., Rollino; et ſic Bip.

edidicerit. Turic. Flor. *ederint.* Ille a ſec. m. *ediderit,* et ſic Guelf. Camp. Hic, noſtrum. Vulgatam horum *ut — ſervent* ita refingi jubet Geſnerus: *ut eandem q. c. quam quae ſ. a. e. i. d. f. ſ.* magis ille conſulens auribus quam Obrechtus. Pro *atque* modo *an* Goth. mire!

rum Metrodorum Scepsium et Empylum Rhodium, nostrorumque Hortensium tradidit,

Scepsium. Turic. Flor. (hic a sec. m. nostrum) *Scersium.* Camp. *Scepcium.* Voss. 1. *Escepsium.* Voss. 3. Bern. *Esceptium.* Jens. *Ephesium* cum edd. posterr. ante Ald. Hic *Septium.* Vall. *Sceptium* cum edd. rell. ante Capper. exc. Basil. Nostro addicere videntur Guelf. Goth. Infra 11, 2, 26. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Sceptius* cum Ald. Sed Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *Septius:* ibi nostram asserit Regius, et est jam in Locat. *Empylum.* Sic Turic. Flor. (nisi quod minuscula E) cum Vall. Bern. *empilium* Guelf. *Empilum* Voss. 1. *Empillum* Voss. 3. *Emphylum* Goth. cum marg. Bad. *Emphilum* Voss. 2. cum marg. Vall. *Euripilum* Camp. *Emphillum* Jens. Tarv. *Eriphilum* Loc. Ven. Rusc. Reliqui *Eriphylum.* Hunc non apud Ciceronem solum, qui ejus memor dicitur a nostro in vulgatis, sed apud omnes omnino scriptores frustra quaeri testantur VV. DD. quod non debebat praetermitti ab editore Bibliothecae Fabricianae Vol. 6. p. 129. Apparet autem aliquid ausum Camp. refingendo nomine ad 11, 2, 15. in quo ipso vitioso, exigua est librorum meorum varietas. Sed ille Larissaeus est, noster Rhodius. Nomen, quale posui, vel reliqui potius ex vetustissimis, etsi alias ignotum, memoratur tamen a Plutarcho in Bruto (initio), diciturque ita audiisse rhetor quidam familiaris Bruti, ab ipso aliquoties in epistolis appellatus, cujus superstit exiguus quidem nec contemnendus de Caesaris caede libellus, inscriptus Brutus. Patria rhetoris a Plutarcho non proditur. Sed debebat ejus nomen adjici catalogo illi Fabriciano. Schneiderus sane (ap. Wezel. ad Cic. Brut. 88.) *Charmadam* ex Cic. de Or. 2, 88. et altero nostri 11, 2, 26. loco, restituendum hic pro illo Eriphylo censet; sed mihi hoc non persuadet, cum propter ductuum diversitatem, tum propter patriam; Charmadas enim Atheniensis videtur, quanquam expressum hoc apud neminem invenio. Quintiliano aliquem hic errorem imputare religio mihi quidem non fuerit. Verum hominem aliquem, Empyli nomine, qui memoria imprimis polleret, inter veteres celebratum omnino negare non sustineo; cum vel Brutianus ille possit intelligi. Ille alter 11, 2, 15. *Eurypylus Larissaeus*, ut protinus confessione hac ignorantiae defungar, etiam minus, quis et qualis

psium et Empylum Rhodium. cf. not. crit.

quae cogitaverant, ad verbum in agendo retu-
5 liſſe. Sed ſi forte aliquis inter dicendum
effulſerit extemporalis color, non ſuperſtitioſe

eſſet, indagari potuit. Longe enim ſane abeſt quod Petrus Gerardus Dukerus (libro infra memorando) demonſtrat apud Diogenem Laërtium mentionem fieri *Eurylochi*, ſceptici (lib. 9, 68.), item *Eurylochi Lariſſaei* (2, 25.), hominis Socratis aetate potentis et divitis, qui Libanio (Decl. 29.) ſit Caryſtius (mendoſe tamen, ut recte monet Menagius): et ipſe hoc agnoſcit Dukerus. Quod autem ad Ariſtot. Polit. (in Addendis p. 491.) Schneiderus *Eurypylum*, ex Aleuadarum familia (in quo quidem eſt patriae cum noſtro communio) oſtendit apud Herodotum 9, 58, item *Eurypylum* ſcriptorem apud Athenaeum 11. p. 508., ut et plures *Eurypylos* et *Eurypylen* in bibliotheca Apollodori, hoc, inquam, ſemina ſaltem quaedam habet inveniendae fortaſſe aliquando probabilis de hoc noſtro conjecturae. Nihil praeterea apud VV. DD. reperi, nec ipſe quidquam erui.

cogitatis demum est inhaerendum. Neque enim tantum habent curae, ut non sit dandus et fortunae locus, cum saepe etiam scriptis ea, quae subito nata sunt, inserantur. Ideoque totum hoc exercitationis genus ita instituendum est, ut et digredi ex eo, et regredi in id facile possimus. Nam ut primum est, domo 6 afferre paratam dicendi copiam, et certam: ita refutare temporis munera longe stultissimum est. Quare *cogitatio* in hoc praeparetur,

(non Flor. cf. 10, 5, 20.) Fuisse *colos* suspicatur Burm., non ego. An *aliqui — effulserint extemporales colores?* Sed hoc displicuerit. *regredi.* Sic Turic. (a sec. m.) Camp. cum Palat. Gebh. A pr. ille cum Flor. *redi,* qui a sec. m. *redire,* et sic reliqui.

6. *ut primum.* Turic. *et primo.* *domo.* Turic. Flor. (sed in hoc recentioris hoc manus esse narratur, quae veterem scripturam eraserit) Guelf. *domum.* *refutare.* Turic. Flor. *res futuri* cum Alm. Alter a sec. m. *refutari,* et sic Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. et edd. posterr. ante Ald. Sed Camp. *futari.* *munera.* Turic. omittit. *stultissimum.* Turic. (a sec. m.) *stultissima.*

extemporalis; ille speciem dat ex tempore fusae orationis, hic ex ipso rei praesentis instinctu oboritur. Proprie usurpantes *colorem* rhetores simulationem magis significant, quam ornatum; latiore usu *color* tribuetur singulis in dicendo locis, qui exquisitiore cultu nitescunt, quaedam velut ornandi munditiae. Ita Cicero Pompejum, conferens cum tabulae magni cujusdam pictoris, „omnibus a se pictum et „politum artis *coloribus*" ait (ad Att. 2, 21.). Sunt quales λήκυθοι (ib. 1, 14.). Mox noster 10, 7, 7. „scriptorum „*colorem*" quem „subito effusa reddant" significat quidem speciem, sed ornatum eandem et splendore aliquo renidentem. Laudatum in extemporalibus, non quidem Gallionem, sed Cassium Severum, suaque praeparata longe antecedentem, apud Senecam patrem (praef. lib. Exc. Controv. 3.) demonstrat Gesnerus.

6. *refutare.* Valde huic verbi potestati congruit locus Ciceronis pro Rabir. Post. 16.

ut nos fortuna decipere non possit, adjuvare possit. Id autem fiet memoriae viribus, ut illa, quae complexi animó sumus, fluant secura, non sollicitos et respicientes, et una spe suspensos recordationis, non sinant providere: alioqui vel extemporalem temeritatem malo, quam male cohaerentem cogitationem. 7 Pejus enim quaeritur retrorsus, quia dum illa desideramus, ab aliis avertimur: et ex memoria potius repetimus, quam ex materia. Plura sunt autem, si utrumque quaerendum

adjuvare possit. Guelf. omittit, solito errore. *ut illa.* Camp. *u. ea* cum Goth. et edd. ante Ald. ac Bad. Gryph. *complexi.* Turic. *compleri.* *sumus.* Turic. (a sec. m.) *sumimus.* Camp. *simus* cum Goth. et edd. ante Basil. *secura.* Goth. omittit. *non sollic.* Turic. (a sec. m.) *nec s.* Jens. *ne s.* cum edd. posterr. ante Leid. exc. Basil. acc Roll. Capper. *sollicitos et.* Turic. Flor. *sollicito sic.* Ille a sec. m. *sollicitos sic*, hic nostrum.

7. *dum illa.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *cum i.* cf. 11, 3, 48. *repetimus.* Flor. (a pr. m.) *respectibus.* Voss. 3. Obr. *res petimus.* *si utrumque* Turic. Flor. *strutius utrumque.* Ille a sec. m. *sed strictius u.* hic nostrum. Camp. *si strictius u.* cum edd. ante Bad. Aliquid turbare dicitur Alm. Emendat Burm. *si utrum rectius,* Gesn. *si utcunque*, ut sit *utcunque* „quovis modo, omnino"; appellatis locis 11, 2, 24. 11, 3, 101. Ego tali sententiae „quam bonitatem non modo „non aspernari ac *refutare*, „sed complecti etiam et „augere debetis;" et conjungit eundem cum nostro Gesnerus in Thesauro. Cf. et Salm. ad Capitolin. in Ant. Pio 5. p. 257. Incidit hoc plane in Franco-Gallorum *refuser*, ut et alio quodam *frustrandi* significatu. vide mox *renunciabit.*

7. *si utrumque.* Cf. not. crit.

est, quae inveniri possunt, quam quae inventa sunt.

VII. Maximus vero studiorum fructus est, et velut praemium quoddam amplissimum longi laboris, *ex tempore dicendi facultas:* quam qui non erit consecutus, mea quidem sententia civilibus officiis renunciabit, et solam scribendi facultatem potius ad alia opera convertet. Vix enim bonae fidei viro convenit auxilium in publicum polliceri, quod in praesentissimis quibusque periculis desit: ut monstrare

necessarium censeo *utique*, non *utcunque*, in quo, si *strutius* illud nihil in recessu habere judicetur, equidem acquiescam.

1. Turic. inscriptionem hanc habet *Quemadmodum extemporalis facilitas paretur.* Guelf. Goth. *Q. e. facultas paretur et contineatur* cum reliquis ante Gesn. exc. Obr. Nihil ejusmodi in Flor. Camp. *et velut.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *et.* *praemium quoddam amplissimum.* Turic. *primus quidam plius* (postremae vocis primis duabus litteris superponitur *v* littera). Flor. Guelf. *primus quid amplius* cum Voss. 1. 3. Bern. Omittit *amplissimum* Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. (sed ex hoc expuncta dicitur vox *amplius*) Gryph. Sed *amplius* pro superlativo reliquae edd. ante Stoer. *Praemium* et *primum* confundi a librariis docet hic Burm. cf. 3, 11, 28.

bonae fidei. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *bona fide.* Postremus et *Nec* pro *Vix* cum Ald. et marg. Vidov.

quod in. Turic. Flor. omittunt. Ille a sec. m. *quod solum*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Basil.

ut monstrare. Turic. Flor. Guelf. Camp. *intrare* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. Bern. Iohann. Alm. et edd. ante

renunciabit. cf. dicta ad p. 45. *ut monstrare.* cf. not. crit.

portum, ad quem navis accedere, nisi
2 lenibus ventis vecta, non possit. Siquidem innumerabiles accidunt subitae necessitates, vel apud magistratus, vel repraesen-

Ald. acc. Basil. Aldus quidem et Cervic. *monstrare* de conjectura Regii, Badius ut propius veteres ductus reposuit *indicare*, quod habent reliqui, addito a Gryph. inde ut. Quod Bad. longius esse putabat ab antiqua scriptura *monstrare*, id proxime ad eam accedit, testibus diplomatum tabulis; nec verbi potestas ipsa tam apta est in *indicando* quam in *monstrando*. Sed inserendo *ut* post *desit* non poterant defungi, qui restitutum cuperent locum.

portum, ad quem navis. Turic. Flor. *p. at ai* (cf. 10, 5, 20.) *intra possum n.* Hic a sec. m. nostrum, ille pro *intrare p.* — reliquis omnibus deletis haec: *intra portum navis.* Quae quidem scriptura eo me deducit, ut Qu. ipsius manum hanc fuisse putem: *ut intrare portum navis nisi l. v. v. n. p.* Implicatur similitudo ipsi orationi et per insperatum adnectitur rei, cui illustrandae inservit. Sic modo 10, 4, 4. *ut opus poliat lima* et 9, 2, 78. *ut — eludant,* ubi non debebas nullam agnoscere comparationem.. Subito oborta comparatio est et infra §. 23. item 10, 3, 7. *flatus, danda vela.* et 10, 1, 4. *athleta.* 10, 3, 10. *ferocientes equos.* 12 Pro. 23. *ut adhuc a littore.* 12, 7, 4. *portum.* Praeterea frequentissimum est nostro subjungere sententias per *ut* inductas, de quo genere egi in disputatione de Marcelliana p. 61 — 65. Illa profecto in Turic. et Flor. prima manus nihil nisi criticam continebat animadversionem: „*intrare portum* at alii" (vel potius *alii* solum) „*intra portum.*" Mox cum obscuratum esset verbum *intrare*, altero indigere se senserunt librarii, qui inseruerunt *accedere*, quod nunc sane est in ipsis vetustissimis.

nisi lenibus ventis vecta, non possit. Turic. *non l. ventibus v. n. p.*, a sec. m. *non l. ventis vectari p.* Camp. *nisi l. v. vecta p.*

2. *accidunt.* Turic. Flor. Camp. *accedunt.* *apud magistratus, vel.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum

vecta. Malim *acta.* Navem enim *ventis vectam* poëtis, puto, relinquemus. cf. §. 23.

2. *apud magistratus.* Aliquoties noster ostendit caussas apud magistratus oratas extraordinario judicio, velut 5, 10, 1. 4, 1, 72. 5, 13, 6.

tatis judiciis continuo agendi. Quarum ſi qua, non dico cuicunque innocentium civium, ſed amicorum ac propinquorum alicui evenerit, ſtabitne mutus, et ſalutarem petentibus vocem, ſtatim, ſi non ſuccurratur, perituris, moras et ſeceſſum et ſilentium quaeret, dum illa verba fabricentur, et memoriae inſidant, et vox ac latus praeparetur? Quae vero patitur 5 hoc ratio, ut quisquam ſit orator imparatus ad caſus? Quid, cum adverſario reſponden-

Alm. Eſt homoeoteleuton, ut ſupra 10, 6, 6. et hic §. 24. *judiciis.* Flor. *judicis*, a ſec. m. *judicibus.* *cuicunque.* Turic. *quicumque.* *ſtatim.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *ſtatimque* cum Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Stoer. *quaeret.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *quaerat.* *fabricentur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *fabricantur.* Jenſ. Tarv. *fabricetur.* cf. 9, 3, 6.

5. *vero.* Turic. Flor. (hic a ſec. m.) *mora* cum Alm. *ratio.* Turic. Flor. Guelf. *oratio* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Sed Turic. a ſec. m. *orto.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *patitur* cum Voſſ. 2. *imparatus ad caſus.* Turic. Flor. Guelf. *aliquando mittere caſus* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Alm. Bern. *aliquando mitteretur c.* Jenſ. Tarv. Noſtra quidem in ipſo Camp. ſed repoſita haud dubie a corrigente. Burmannus tentat: *qui aliquando mutiret ad caſus*, verbum *mutiendi* errori locum dediſſe tenens, etiamſi aliter ordinata fuerit ſtructura. Mihi tale quid ſuccurrit: *ut quisquam neſciat orator aliqua committere caſui.* Dativum quidem illum alibi vix reperio. Neque tamen *caſu* ſcribere auſim, antiquo more. *caſus? Quid.* Camp. inſerit *Aut.*

repraeſentati judicia, ſunt [illegible] ante diem. [illegible] — *perituris.* Dum [illegible], niſi ſuccurra- [illegible] ituri ſunt. [illegible] illa tam ſuperbit. Sic [illegible] etiam quodammodo §. 10. „brevia „illa" et §. 32. „illa elabo- „rata"; ut non indigeamus mutatione, quam ad Dial. de Oratt. c. 9. ſuadet Schelius „illic verba."

3. *ut quisquam — ad caſus.* cf. not. crit.

dum erit, fiet? Nam ſaepe ea, quae opinati ſumus, et contra quae ſcripſimus, fallunt, ac tota ſubito cauſa mutatur; atque ut gubernatori ad incurſus tempeſtatum, ſic agenti ad 4 varietatem cauſarum ratio mutanda eſt. Quid porro multus ſtilus, et aſſidua lectio, et longa ſtudiorum aetas facit, ſi manet eadem, quae fuit incipientibus, difficultas? Periiſſe profecto confitendum eſt praeteritum laborem, cui ſemper idem laborandum eſt. Neque ego hoc ago, ut ex tempore dicere malit, ſed ut poſſit. Id autem maxime hoc modo conſequemur. 5 Nota ſit primum dicendi via. Neque enim prius contingere curſus poteſt, quam ſcierimus, quo ſit et qua perveniendum. Nec ſatis eſt, non ignorare, quae ſunt cauſarum judicialium partes, aut quaeſtionum ordinem recte disponere: quanquam iſta ſint praecipua: ſed quid quoque loco primum

ut gub. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut.*
ad varietatem. Turic. Flor. (hic tamen retinet accuſativum) *aut varietate.*
4. *multus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *multis.*
aſſidua. Flor. (a pr. m.) *ad ſua* cum Alm.
ſtudiorum. Guelf. *ſtudio* cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. d 10, 1, 44. 11, 3, 50. *idem.* Turic. omittit cum Voſſ. 3. *dicere malit.* Flor. (a pr. m.) *dicerem alit.* Bern. *dicerem aliter.* *conſequemur.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) Camp. *conſequimur.*
5. *dicendi.* Turic. Flor. *ai* (cf. §. 1.) *aliquendi* cum Alm. (ſed hic omiſſo *ai*). Ille a ſec. manu *alloquendi,* hic noſtrum. Camp. *eloquendi.* *cauſarum.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt. *quanquam — ſint.* Sic

4. *longa — aetas.* Cf. 1, 8, 8.

ſit ac ſecundum, et deinceps: quae ita ſunt natura copulata, ut mutari aut intervelli ſine confuſione non poſſint. Quisquis autem via 6 dicet, ducetur ante omnia rerum ipſa ſerie, velut duce: propter quod homines etiam modice exercitati, facillime tenorem in narrationibus ſervant. Deinde, quid quoque loco quaerant, ſcient, nec circumſpectabunt; nec offerentibus ſe aliunde ſenſibus turbabuntur, nec confundent ex diverſis orationem, velut ſalientes huc illuc, nec

Turic. Flor. Reliqui *q. — ſunt.* *ſit ac ſec.* Turic. *ſed ad ſ.*, a ſec. m. noſtrum cum Voſſ. 1. 3. Sed Flor. *ſi ad ſ.*, a ſec. m. *ſit quid ſ.* et ſic reliqui exc. Guelf. qui *ſ. atque ſ.* et Camp. qui *ſ. quidque ſ.* *et deinceps.* Sic Turic. Flor. Reliqui *ac d.* *confuſione.* Guelf. *confeſſione.* cf. 4, 2, 47.

6. *via dicet, ducetur.* Sic Flor. *vi adicet ducet ducetur* Turic. *vi adiciet d.* a ſec. m. *adducet d.* Guelf. *viamque diſcet d.* Camp. *viam diſcet d.* Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. Baſil. *viam ducet d.* Voſſ. 3. *via ducetur d.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. (err. Burm.). Reliqui *viam qua ingrediendum ſit diſcet d.* quod in quibus exemplaribus is qui hoc teſtatur Regius invenerit, equidem non reperio, ut ipſius gloſſam putem. *circumſpectabunt.* Turic. Flor. *rum ſp.* Ille a ſec. m. *iterum ſ.*, hic noſtrum. *confundent ex.* Turic. Flor. inſerunt *ſed.* *velut ſalientes huc illuc.* Turic. Flor. *valet ſalientibus hic illud*, ille a ſec. m.

5. *mutari aut intervelli.* „Cf. 12, 9, 17." Geſnerus.

6. *via dicet* i. e. ordine et ratione utetur in dicendo. cf. 2, 17, 41. 4, 5, 3. 7, 10, 5. 7, 2, 56. Cic. Orat. 35. initio. Quanquam nullo horum quidem locorum adeo praeciſe uſurpatur haec locutio. Sed referebat hic breviorem eſſe, ut in re modo diligenter explicata, quid eſſet „dicendi „via."

ante omnia — Deinde. cf. 5, 13, 6. Inſolens tamen, quod poſt *quisquis* ſecundo loco pluralem uſurpat; ſed intervenerant iſti *homines*, ad quos deflexit oratio.

7 usquam inſiſtentes. Poſtremo habebunt modum et finem, qui eſſe citra diviſionem nullus poteſt. Expletis pro facultate omnibus, quae propoſuerint, perveniſſe ſe ad ultimum ſentient. Et haec quidem *ex arte*, illa vero *ex ſtudio:* ut copiam ſermonis optimi, quemadmodum praeceptum eſt, comparemus; multo ac fideli ſtilo ſic formetur oratio, ut ſcriptorum colorem, etiam quae ſubito effuſa ſunt, reddant; ut cum multa 8 ſcripſerimus, etiam multa dicamus. Nam

velut ſal. (neſcio dativumne an accuſ.) *hinc in illud*, hic, *velut ſalientes hinc illuc.* *usquam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *unquam.* Goth. omittit *nec usquam.*

7. *Expletis pro facultate.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *pro.* *omnibus — perveniſſe ſe ad.* Turic.

consuetudo et *exercitatio* facilitatem maxime parit, quae si paululum intermissa fuerit, non velocitas illa modo tardatur, sed ipsum os quoque concurrit. Quanquam enim opus est naturali quadam mobilitate animi, ut, dum

etiamque multa; a sec. m. *etiam quam m.* Camp. *etiam et m.* Jens. *etiam qui m.* cum edd. ante Ald. In *quam* hoc *qui* depravari a quibusdam narrat Regius; inter interpretandum in auditoriis, suspicor; neque enim in libris reperio excusis. Badius hoc ipsum fortasse in codice sublatum a Valla existimat, cum sententiam suam tueri voluerit; vide Elegg. Vall. 1, 17. p. 55. seqq. Dubitari nequit, quin *quam multum*, abstersa jam et evanescente exclamationis forma, in potestatem intentionis abierit apud scriptores, velut est Cic. Verr. 5, 88: *Fecerunt alii alia quam multa.* Plin. H. N. 14, 21. p. Hard. 728. *quam multis peremtis.* vide Lexica. Itaque sane hic illud ipsum *quam* a Qu. profectum suspicor.

8. *non veloc.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *non* cum Goth. 2. *sed.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. Alm. et edd. ante Bad. Ex hujus quidem conjectura reliqui (praeter Basil.) nostrae voculae subjiciunt *et* νάρκημα, mira levitate. Idem et ἄγημα (cf. Steph. Thes. Vol. 1. p. 7 et 91.) hariolatus erat et αἷμα. Graecum nomen ullum aut lacunam inserendo relictam cave credas inveniri in ullo librorum, quos negligentiores hic critici tacent. *os quoque concurrit.* Turic. Flor. *atque c.* cum Alm. Alter a sec. m. *coit atque c.* et sic Guelf. Voss. 3. cum reliquis omnibus. Nostrum primi recepimus ex verissima Gesneri conjectura, qui et ipse in textu ponere debebat. Turic. a sec. m. *eque c.* Quod autem idem *concurret* habet, verius puto, sed supra scribendum *tardabitur.* Lochmanni conjecturae nihil hic proficiunt, suadentis „sed *ipsa*" [velocitas] „coit atque concurrit," vel „sed *ut hoc* ipsum „coit atque concurrit." *Quanquam.* Turic. *qui,* a sec. m. *quid.* *animi, ut.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)

8. *os quoque concurrit.* Quid apud Romanos sit *os concurrens,* Lexica docent in voce *concurrendi.* De tempore hujus verbi consule not. crit.

proxima dicimus, ſtruere ulteriora poſſimus, ſemperque noſtram vocem proviſa et formata 9 cogitatio excipiat: vix tamen aut natura, aut ratio in tam multiplex officium diducere animum queat, ut inventioni, diſpoſitioni, elocutioni, ordini rerum verborumque, tum iis, quae dicit, quae ſubjuncturus eſt, quae ultra ſpectanda ſunt, adhibita vocis, pronunciationis, geſtus obſervatione, una ſufficiat. 10 Longe enim praecedat oportet intentio, ac prae ſe res agat: quantumque dicendo conſumitur, tantum ex ultimo prorogetur: ut donec perveniamus ad finem, non minus pro-

omittunt *ut* cum Voſſ. 3. *ſ. ulteriora poſſimus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *in ora ſ. poſſumus.* Guelf. *a. ſ. poſſumus.*

9. *diſpoſitioni.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *diſpoſitio.* Mox *elocutioni* omittit Guelf. cum Voſſ. 1. 3.

iis, quae dicit. Turic. *isque didit,* a ſec. m. *is qui dicit* Flor. (a pr. m.) *iis quae edidit.* *adhibita vocis.* Turic. *adhibati v.* a ſec. m. *adhibeat et v.* *geſtus obſervatione, una.* Turic. *guſtus in geſtu obſervationum in una.* a ſec. m. *in* deletur et praecedenti voci *pron.* applicatur *que* enclitica. Flor. *geſtus in geſtu obſervatione in una.* Guelf. *g. obſervationem in luna,* cum Voſſ. 1. 3. in ultimis duobus. Camp. *g. obſervationem una.*

10. *oportet.* Guelf. omittit cum Voſſ. 3.

ut donec. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Mox pro *perveniamus* Guelf. *perveniat.* *non minus —*

10. *praecedat — intentio.* Sit intentio ultra id quod cummaxime pronunciant. Ejusmodi eſt illa, in qua haerebam, *antecedens memoria* 1, 1, 25. ut plane verum reddiderit Gedoynus: ſed cf. 11, 2, 3.

prorogetur i. e. repraeſentetur, poteſtate ad ſolutionem pecuniarum pertinente, de qua vide Lexica. Et idem *praerogare.*

ſpectu procedamus, quam gradu, ſi non interſiſtentes offenſantesque brevia illa atque conciſa ſingultantium modo ejecturi ſumus. Eſt igitur uſus quidam irrationalis, quem 11 Graeci ἄλογον τριβὴν vocant, qua manus in ſcribendo decurrit, qua oculi totos ſimul in lectione verſus, flexusque eorum et tranſitus intuentur, et ante ſequentia vident, quam priora dixerunt. Quo conſtant miracula illa in ſcenis pilariorum ac ventilatorum, ut ea,

procedamus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *id unus — procedimus.* *gradu — offenſantesque.* Turic. *gradus interſicientes offenſansque.* In Flor. *ſi non* ſunt recentioris manus.
atque conciſa. Turic. inſerit iterum *illa.* Camp. *a. conſcia.*
ſingultantium. Turic. *ſingultatium,* a ſec. m. *ſigillatim.*
ejecturi. Turic. *eluсturi* cum Alm. a ſec. m. *elicturi.* Flor. *electuri* (cf. 10, 5, 20.). Burm. ſuadet *eructaturi,* appellato Heinſio ad Ov. Metam. 14, 211. Nos, *eluctaturi.* De voce et verbis hoc Tacit. Annal. 4, 31. Stat. Achill. 1, 125. *Ejicere* enim vix eſt *ſingultantium,* ſed nimis properum. *ſumus* pro reliquorum *ſimus* dedimus e Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoër.
11. *uſus quidam.* Turic. *vivi q.* Camp. *via quaedam.*
irrationalis. Turic. (hic *in.*) Flor. Guelf. *irrationabilis* cum Goth. Voſſ. 2. 3. Alm. et edd. poſt Camp. ante Stoer. acc. Gibſ. Obr. Roll. (non Leid.). cf. 2, 16, 16.
qua — qua. Sic Turic. (niſi quod ſec. loco a pr. m. *quam*) Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. Bern. (hic tamen in priore non memoratur) Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. Reliqui *quo — quo.* *flexusque.* Turic. Camp. *fluxusque.* *dixerunt.* Turic. (a ſec. m.) *dixerint.*
ventilatorum. Flor. (a pr. m.) Guelf. *ventulatorum* cum

ejecturi. cf. not. crit.
11. ἄλογον τριβήν. cf. 2, 15, 23.
qua manus in ſcribendo. Appoſite demonſtrat Geſnerus locum Ciceronis de Or. 2, 80. §. 180.
pilariorum ac ventilatorum. Illos reſpondere praeſtigiatoribus quos hodie ſcyphorum

quae emiſerint, ultro venire in manus credas,
12 et qua jubentur decurrere. Sed hic uſus ita
proderit, ſi ea, de qua locuti ſumus, ars
anteceſſerit, ut ipſum illud, quod in ſe ratio-
nem non habet, in ratione verſetur. Nam
mihi ne dicere quidem videtur, niſi qui
diſpoſite, ornate, copioſe dicit, ſed tumul-
13 tuari. nec fortuiti ſermonis contextum

Voſſ. 1. 2. (An 3?) Bern. *emiſerint.* Guelf. *miſerint.* *jubentur.* Turic. *juventur.* Alm. *juventus.* cf. §. 10.

12. *ſi ea, de qua locuti.* Turic. *alia ſi eum tota loca l.* a ſec. m. nihil reponitur niſi *ad alia.* Flor. *alia ſi ea tota loca locutis.* a ſec. m. *ſi ea tota de qua l.* Goth. (tac. Geſn.) *ſ. de ea q. l.* *illud — in ratione.* Turic. *i. non habet in oratione.* Flor. item a pr. m. niſi quod *ratione.* Camp. omittit *in ſe.* *Nam mihi ne d.* Turic. Flor. (a pr. m.) *n. m. d.* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu *non m. d.*

mirabor unquam, quem jurgantibus etiam mulierculis ſuperfluere video: cum eo quod, ſi calor ac ſpiritus tulit, frequenter accidit, ut ſucceſſum extemporalem conſequi cura non poſſit. Deum tunc affuiſſe, cum id 14 eveniſſet, veteres oratores, ut Cicero ait, dictitabant. Sed ratio manifeſta eſt. Nam

Reliqui *Sed nec tumultuarii,* revellentes ab antegreſſis, quae diremtio eſt in ipſo Guelf.

13. *video: cum eo quod.* Sic Voſſ. 2. Goth. (niſi quod ex hoc *video cum cum e. q.* affertur, quod quidem ego non praeſtiterim) Jenſ. Tarv. cum edd. ante Bad. *cum eo quod* (omiſſo *video*) Turic. Flor. Guelf. *video quod* Camp. cum Vall. Bodl. Andr. Obr. *quod* ſolum Voſſ. 1. 3. Reliqui *video quem.* *frequenter accidit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui inſerunt *enim,* cujus auctorem appellare Vallenſem videtur Bad. ſed per errorem haud dubie.

14. *tunc.* Turic. *tamen.* *id eveniſſet.* Turic. *inter.* Flor. (a pr. m.) *interim.* Alm. *id eveniſſet em mt,* unde Burmannus eruit *cum maxime,* cujus gloſſa fuerit *cum id eveniſſet.* Voſſ. 3. *id eveniſſe.* *ait, dictitabant.* Sic Camp. ex conjectura profecto, cf. 5, 13, 19. ſed quae ſola ſani quidquam coloris habeat. Guelf. *dictitabant* ſolum. *dictabant* Voſſ. 1. 3. *ajebant* ſolum Goth. cum Voſſ. 2. Reliqui (Flor. ſane a pr. m. *d. agebant*) *dicit ajebant,* in quo ipſo latere puto *dictitabant.* Neque tamen eo acquieſcendum, quaſi Cicero ipſe *veteribus* annumeretur iſtis *oratoribus,* ubi opus erat ſcribere *velut,* non *ut.* Locum quidem Ciceronis, in quo legatur hujusmodi vel ipſius vel veterum ab ipſo memoratorum ſententia, oſtendere non eſt in promtu. Quod enim demonſtrant de Orat. 1, 46. §. 202. quicunque inſpexerit, alia omnia inveniet. cf. 3, 1, 8. Congruet aliquis eorum, ſi repertus fuerit, locorum, ubi quae ſumma cum elo-

13. *cum eo quod — frequenter accidit.* Eſt ſtructura, qualem vidimus 2, 4, 30. Sequentia autem *ut ſucceſſus — non poſſit* ita intellige: „ut ſucceſſus orationis extemporalis vincat ſucceſſum „curae et meditationis."

14. *ut Cicero ait, dictitabant.* cf. not. crit.

bene concepti affectus et recentes rerum imagines continuo impetu feruntur, quae nonnunquam mora ftili refrigefcunt, et dilatae non revertuntur. Utique vero cum infelix illa verborum cavillatio acceffit, et curfus ad fingula veftigia reftitit, non poteft ferri contorta vis, fed, ut optime vocum fingularum cedat electio, non continua, fed compofita eft.

15 Quare capiendae funt illae, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari φαντασίας indicavimus, omniaque, de quibus dicturi erimus, *perfonae*, *quaeftiones*, *fpes*, *metus*, habenda in oculis, in affectus recipienda. Pectus eft enim, quod difertos facit, et vis mentis. Ideoque imperitis quoque, fi modo funt aliquo affectu concitati, verba non

quentia per extemporalem impetum fufa fint, divinitus dici perhibentur. *affectus et.* Turic. *adfectet.* a fec. m. (reficto etiam modo *concepto*) *affectu ad.* *quae nonnunquam mora.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *reftitit.* Obr. *refiftit.* Placet. cf. 10, 3, 19. *ferri.* Turic. Flor. (fed hic a fec. m. *al ferri.* cf. 5. item 10, 1, 109.) Guelf. *fieri* cum Alm. *furti* Jenf. cum edd. pofterr. ante Ald.

15. *Quare capiendae.* Turic. (a pr. m.) *fi qua re capienda.* *indicavimus.* Camp. *diximus* cum Bodl. Andr. *affectus.* Guelf. *affectibus.* Turic. *adfectis.* *funt aliquo.* Turic. *fint alio quo.* Flor. *fint a.*

dilatae non revertuntur. cf. 10, 3. extr.

infelix illa — cavillatio. cf. 10, 3, 10.

reftitit. cf. not. crit.

ferri contorta vis. Imitatur Ciceronem in eo qui fupra pofitus eft, loco 9, 4, 55. Eft enim *contortus* in laude. *Ferendi* verbum vide etiam ad 9, 4, 18.

15. *de quibus dixi.* cf. 6, 3, 64. Item 11, 3, 62. 12, 10, 6. demonftrante Gefnero.

desunt. Tum intendendus animus, non in 16 aliquam rem unam, sed in plures simul con-
954 tinuas: ut, si per aliquam rectam viam mittamus oculos, simul omnia, quae sunt in ea circaque, intuemur, non ultimum tantum videmus, sed usque ad ultimum. Ad dicendum etiam pudor stimulos habet et dicendorum expectata laus: mirumque videri potest, quod, cum stilus secreto gaudeat, atque omnes arbitros reformidet, extemporalis actio auditorum frequentia, ut miles congestu signorum,

desunt. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sunt.*
16. *Tum intendendus.* Guelf. *tamen i.* cum Jens. Tarv.
non in aliquam. Flor. (a pr. m.) omittit *in.*
plures. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm
continuas: ut, si per. Turic. *continua sunt super.* Flor. (a pr. m.) *continuas si super.* Ex Alm. *super* pro *si per.*
sunt in ea circaque. Flor. *quae fiunt quae semper i. e. circa quae,* a sec. m. *quae fiunt in ea circa quae.*
intuemur, non. Turic. Flor. (hic a pr. m.) inserunt *omnis* cum Alm. *tantum.* Goth. (tac. Gesn.) *tamen.*
Ad dicendum. Sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Colbert. Sed Turic. Flor. *addiscendum.* Flor. (a sec. m.) anteponit *addit.* Reliqui *Addit ad d.* Mox pro *stimulos* Turic. (a sec. m.) *stimulus.* *habet.* Sic Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Colb. et edd. ante Gryph. Sed Turic. Flor. (hic a pr. m.) haec omnia *habet — laus* omittunt cum Alm. Voss. 1. 3. Reliqui *addit.* *mirumque.* Turic. *marumque,* et a sec. m. *amarumque.* Guelf. *utrumque* cum Voss. 1. 3. Jens. Tarv. Sed Bern. *mirum utrumque.* Mox pro *stilus* Flor. (a pr. m.) *stimulos.* *arbitros.* Flor. (a pr. m.) Camp. *arbores.* *congestu.* Flor. Camp. *concentu* cum Andr. Ald. Basil. Gryph. (1536.). *contentus* Alm. (cf. §. 14.) *cum gestu* Voss. 1. Valde obnoxium permutationi vocabulum (cf. 10, 3, 17.), nec est quod aversemur *concentum signorum,* quae toties apud Livium alioque scriptores *canere* dicuntur. Sed, id quod recte monet

16. *congestu signorum.* cf. not. crit.

17 excitatur. Namque et difficiliorem cogitationem exprimit et expellit dicendi necessitas, et fecundos impetus auget placendi cupido. Adeo praemium omnia spectant, ut eloquentia quoque, quanquam plurimum habeat in se voluptatis, maxime tamen praesenti fructu
18 laudis opinionisque ducatur. Nec quisquam

Badius, aliena hinc fuerit commemoratio eorum, quae auditum feriunt, non oculos. Signa sua singuli habent manipuli (cf. Duker. ad Liv. 33, 9, 8. it. Lips. de militia 2, 8. p. 86.); quo plura ergo signa, eo frequentior militum concursus. Burmanno tamen *militem* hic accipienti de duce exercitum alloquente, cujusmodi exhibitos sane in nummis recte ille demonstrat apud Spanhemium de U. e. P. N. Differt. 9. circumstantibus signis, nequaquam accedo. Nimium jacet similitudo oratori petita ab oratore et ipso, quanquam militari.

tantum fidat ingenio, ut id sibi speret incipienti statim posse contingere; sed, sicut in cogitatione praecipimus, ita facilitatem extemporalem a parvis initiis paulatim perducemus ad summam: quae neque perfici, neque contineri, nisi usu, potest. Ceterum pervenire 19 eo debet, ut cogitatio non utique melior sit ea, sed tutior; cum hanc felicitatem non prosa 655 modo multi sint consecuti, sed etiam carmine, ut Antipater Sidonius, et Licinius Archias: credendum enim Ciceroni est: non quia nostris quoque temporibus non et fecerint quidam hoc, et faciant. quod tamen non ipsum tam probabile puto, (neque enim habet aut usum res, aut necessitatem) quam exhor-

18. *incipienti statim* Camp. omittit. Mox Flor. *possit.* *praecipimus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 1. (An 2?) et edd. ante Ald. Reliqui *praecepimus.* Modo pro *sicut* Turic. *sic.* *facilitatem extemporalem.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inserunt *quoque.*
19. *tutior.* Turic. *utior,* a sec. m. *utilior,* et sic Flor. cum Basil. Gryph. (1536.). *felicitatem.* Turic. Flor. Camp. *facilitatem* cum Bodl. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. acc. Obr. cf. 5, 7, 17. *non prosa — etiam carmine.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. Reliqui *in* bis inserunt. *enim.* Turic. Flor. *ergo.* *non ipsum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *i. n.* Mox, Regio jubente, Guelf. Jens. Tarv. omittunt *tam.* *puto.* Goth. *credo* cum Voss. 2. Colb. cf. 10, 1, 98. *habet aut usum res, aut necessitatem.* Turic. *h. visum tamen*

18. *in cogitatione.* 10, 6, 3.
19. *Antipater — Archias.* „De illo Cic. de Orat. 3, 50. „de hoc pro ipso c. 8." Gesnerus.

non quia. „Poteram aequa„les memorare, sed malo Ci„ceronis auctoritate uti, cui „fidem negare nemo audebit." Gesnerus.

tandis in hanc ſpem, qui foro praeparantu[illegible]
20 utile exemplum. Neque vero tantam e[illegible]
unquam fiduciam facilitatis velim, ut no[illegible]
breve ſaltem tempus, quod nusquam fe[illegible]
deerit, ad ea, quae dicturi ſimus, diſpiciend[illegible]
ſumamus; quod quidem in judiciis ac fo[illegible]
datur ſemper. Neque enim quisquam e[illegible]
21 qui cauſam, quam non didicerit, agat. Decl[illegible]
matores quosdam perverſa ducit ambitio, [illegible]
expoſita controverſia protinus dicere veli[illegible]
quin etiam, quod eſt imprimis frivol[illegible]

eſt tamen habet aut n. Flor. (a pr. manu) *h. habet viſ*[illegible] *tam tamen habet aut n.* a ſec. m. *tam* anteponit [illegible] Camp. *h. tam aut u. r. a. n.* *ſpem.* Turic. Fl[illegible] ſubjiciunt *al* (cf. 14.) *ſpeciem.* Camp. *ſpeciem.*

20. *tantam — ſaltem tempus.* Turic. Flor. *tantas* [illegible] *brevem* (Flor. *breve*) *ſaltem qui foro tempus.* Ex Alm. [illegible] *tam breve ſaltem t.* (cf. §. 16.) Guelf. *t. e. u. fiducia* [illegible] *b. ſ. t.* Voſſ. 1. 3. *e. u. tanta fiducia f. u. n. b. ſ. t.* G[illegible] Jenſ. (tac. Geſn.) *e. u. t. f. — t.* per transpoſitionem, [illegible] que omittunt *velim* cum Voſſ. 2. Tarv. et edd. poſterr. [illegible] Ald. qui et ipſe cum Bad. eodem modo transponit. [illegible] *tanta e. u. f. f. ut n. b. ſ. t.* Camp. *tanta cuiquam eſſe* [illegible] *fiducia f. u. n. b. ſ. t.* (cf. §. 14.) cum Andr. niſi quod [illegible] *cuique.* Inſeruit Regius *velim*, vere, ut videtur; nam [illegible] cum abiiſſet in *vel*, evanuit. *nusquam.* Camp. [illegible] *quam* cum Goth. *ſimus.* Sic Turic. Flor. Reliq[illegible] *ſumus.* *diſpicienda ſumamus.* Turic. *deſpicien*[illegible] *ſummus.* Guelf. *deſpicienda ſ.* cum Voſſ. 3. [illegible] *quidem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Al[illegible] Trajiciendo hic peccatum a librariis ſuſpicor. Verus or[illegible] erat hic: *ſaltem tempus ad ea, quae dicturi ſimus, diſpicien*[illegible] *ſumamus: quod nusquam fere deerit, in judiciis ac foro* da[illegible] *ſemper.* *non.* Flor. (a pr. m.) omittit. Camp. ac.

21. *ducit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt [illegible]

20. *quod quidem.* cf. not. crit.

ac scenicum, verbum petant, quo incipiant. Sed tam contumeliosos in se ridet invicem eloquentia: et qui stultis videri eruditi volunt, stulti eruditis judicantur. Si qua 22 tamen fortuna tam subitam fecerit agendi necessitatem, mobiliore quodam opus erit ingenio, et vis omnis intendenda rebus, et in praesentia remittendum aliquid ex cura verborum, si consequi utrumque non dabitur. 956 Tum et tardior pronunciatio moras habet, et suspensa ac velut dubitans oratio: ut tamen deliberare, non haesitare, videamur. Hoc, 23 dum egredimur e portu, si nos nondum aptatis satis armamentis aget ventus: deinde

Alm. *discet* Guelf. cum Voss. 1. 3. Bern. *ac scenicum, verbum.* Flor. (a pr. m.) *at enim controversio.*

contumeliosos in se ridet. Flor. *c. irridet*, a sec. m. inserit *in se.* *volunt.* Camp. *velint* cum Goth.

judicantur. Sic Flor. cum Basil. Reliqui *videntur.* cf. 9, 4, 107. Ceteroqui multa hic turbat Flor. qui sic: *et qui stulti* (a sec. m. *stultis*) *videri eruditis res eruditis* (postrema duo tollantur a m. sec.) *volunt stultis* (sec. m. *stulti*) *eruditis judicantur.* In *judicando* cf. 11, 1, 66.

22. *mobiliore.* Flor. *meliore.* *et vis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *et in praesentia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ne i. p.* *si consequi.* Flor. *si non sequi.* Guelf. *si* solum cum Bern. et edd. Steph. Rognii. Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *si sequi.* Nostrum ex conjectura. *non dabitur.* Flor. (a pr. m.) omittit *non.* *non haesitare.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *non.*

23. *aptatis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *optatis.* *ventus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ventis.*

21. *qui stultis — judicantur.* Egregia est oppositionis proprietas in hisce *videri volunt — judicantur.*

22. *in praesentia.* cf. dicta 9, 4, 109.

23. *Hoc, dum egredimur e portu.* cf. 6, 4, 10. Minus

paulatim ſimul euntes aptabimus vela, et disponemus rudentes, et impleri ſinus optabimus. Id potius, quam ſe inani verborum torrenti dare, quaſi tempeſtatibus, quo volent, 24 auferendum. Sed non minore ſtudio continetur haec facultas, quam paratur. Ars enim ſemel percepta, non labitur: ſtilus quoque intermiſſione paululum admodum de celeri-

aptabimus — disponemus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aptarimus — disponimus.* *potius.* Turic. Flor. Guelf. *protinus* cum Voſſ. 1. 2. 3. (non Goth. cf. 10. 3, 18.) *inani.* Goth. *mari* cum Voſſ. 2. *quo volent.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *qui v.* cum Voſſ. 1. 3. Vall. (ſed Voſſ. 2. non memoratur) et edd. ante Bad. Sed mox Camp. Ald. *auferentur.*

24. *percepta.* Flor. (a ſec. m.) Guelf. *praecepta* cum Goth. Voſſ. 2. Stoer. Chouet. Leid. *non labitur.*

57 tate deperdit: promtum hoc, et in expedito positum, exercitatione sola continetur. Hac uti sic optimum est, ut quotidie dicamus audientibus pluribus, maxime de quorum simus judicio atque opinione solliciti: rarum est enim, ut satis se quisque vereatur. Vel soli tamen dicamus potius, quam omnino non dicamus. Est illa exercitatio cogitandi, totas- 25

Camp. *paulum* Guelf. Goth. Jens. cum reliquis omnibus exc. Gesn. Bip. qui per errorem *paulo.* cf. 1, 3, 63.
deperdit. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *perdit* cum edd. ante Gryph. Sed Vall. nostrum. *promtum.* Guelf. *in promptu.* *in expedito positum.* Guelf. *inexpeditum p.* Flor. (a pr. m.) *i. e. portum.* Camp. *inexpedito portu.*
atque opinione. Sic Camp. Ald. Reliqui *ac o.* cf. 5, 2, 3. Pro altero Goth. (err. Gesn.) *optime.* *enim.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *quisque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *quisquam,* jubente Regio. *soli tamen.* Guelf. *solita mendicamus* (prava conjunctione). Flor. *solita enim.* Colb. *solitae tamen.* Goth. *solita* cum Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp.
dicamus — omnino non. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. (a quo tamen *potius* abesse non narratur.) Camp. mox *dicamus* ignorat. Goth. (err. Gesn.) *d. p. q. non animo* cum Voss. 2. Reliqui omnes *non omnino,* quod primi, suadente jam Gesnero, transposuimus.
25. *Est illa.* Flor. *et alia.* Guelf. Camp. *Est alia* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. Roll.

fectu exercitationis; promtum hoc ex tempore dicendi artificium solo usu tenetur.

rarum — ut — se quisque. cf. dicta ad 4, 1, 46. sed et 10, 2, 6.

25. *Est illa.* Inserendum censeo *et.* Structuram vide ad 9, 3, 20. item 1, 7, 10. 9, 4, 97. Cave autem hic aliam quandam ab adhuc memoratis *cogitandi* exercitationem agnoscas; est et ipsa *ex tempore dicendi,* sed quae *cogitando* fiat. cf. Plin. Epist. 9, 36, 2.

que materias vel ſilentio (dum tamen quaſi dicat intra ſe ipſum) perſequendi, quae nullo non et tempore et loco, quando non aliud agimus, explicari poteſt: et eſt in parte utilior, 26 quam haec proxima. Diligentius enim componitur, quam illa, in qua contextum dicendi

(Capper. idem volebat, ſed operae non paruerunt.) Noſtram dat et Turic. *intra ſe ipſum.* Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt *ſe* cum Vall. Locat. Ven. Ruſc. *contra ipſum* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. *et tempore.* Flor. Guelf. *eſt t.* cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. *et* omittunt Locat. et poſterr. ante Gryph. *ex t.* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *et loco.* Flor. (a pr. m.) omittit *et* (cum Voſſ. 2. non Goth. cf. §. 25.). *te l.* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *locoque* Camp. cum Ald. Baſil. *re l.* Jenſ. cum poſterr. ante Ald. *quando.* Turic. Flor. (hic quidem a ſec. m. noſtrum, ſed praemiſſo *vel*) Guelf. *quomodo* cum Voſſ. 1. 3. Bern. *explicari.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *explicare.* *utilior.* Turic. Flor. Guelf. *utilitatis* cum Alm. Bern. Sed Voſſ. 1. 3. *poteſtate utilitatis* pro *parte u.*

26. *componitur.* Flor. (a pr. m.) *componuntur.*

dicat intra ſe. Malis ſane e communi formula *dicas intra te;* ſed reſpondet, quod ſupra erat §. 23. „quam *ſe* „dare“ pro „quam *te.*“ cf. et illum tertiae perſonae uſum, de quo egimus ad 2, 15, 12. item 12, 7, 6.

explicari. Ineſt etymi vis, ut quaſi tota aliqua res nullis vel temporis vel ſpatii anguſtiis coartata exprimi poſſit. cf. 10, 1, 121.

26. *Diligentius — componitur.* Cum *exercitatio* ipſa dicitur *componi*, intelligendus eſt animus ejus, qui ſe exercet. Is enim accuratius ſeveriusque ad prudentem rerum dicendarum delectum *componitur* et temperatur; cum contra, ſimulatque eloqui verba coepimus, ſi vel ſoli ſimus, tamen interrumpere illum curſum et quaerendo ſaniora interim obmuteſcere reformidemus, leviora potius et putida inſercientes. Mox *rurſus* proprie dicitur pro *contra, exadverſo:* vide Serv. ad Virg. Georg. 3, 138.

intermittere veremur. Rurſus in alia plus prior confert, vocis firmitatem, oris facilitatem, motum corporis, qui et ipſe, ut dixi, excitat oratorem, et jactatione manus, pedis ſupploſione, ſicut cauda leones facere dicuntur, hortatur. Studendum vero ſemper, et ubique. Neque enim fere tam eſt ullus dies 27 occupatus, ut nihil lucrativae, ut Cicero Brutum facere tradit, operae ad ſcribendum,

veremur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *deberemus* cum Alm.

in alia plus prior. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum marg. Baſil. *i. a. prior plus* Goth. cum Voſſ. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. qui (err. Burm.) *illa alia pr. pl.* Voſſ. 1. *in illa pr. pl.* Mox cum Badio reliqui *illa pr. pl.*

firmitatem — facilitatem. Camp. *firmitate — facilitate* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (nihil tale Flor. cf. §. 16.) et edd. ante Leid. exc. Baſil. acc. Roll. Sed poſt Camp. et *motu* pro *motum.* Inde, pro ea, quam inveniebat, ceterorum conſtitutione, belle Geſnerus *firmitati — facilitati, motu* (i. e. *motui*). *qui et ipſe.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quae et ipſae.* Camp. *quae et ipſa.* *excitat.* Turic. Camp. *excitant.* Flor. (a pr. m.) *exertant.* Gebh. (Crepp. 3, 18.) e Palatino affert et commendat *exſertat*, recte improbatus Burmanno, homo ſine judicio ingenioſus. cf. 10, 2, 7.

oratorem. Turic. *oratore.* Guelf. *orationem.*

27. *ullus dies occupatus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nullis occupatis.* Ab Alm. nonniſi *dies* abeſſe narratur.

lucrativae — operae. Sic Guelf. Camp. cum Goth. Vall.

in alia — vocis firmitatem. Haec inennda eſt ſtruendi ratio, ut accuſativi illi, *firmitatem*, *facilitatem*, *motum*, epexegeſi inſerviant, pendeantque a praepoſitione *in.*

ut dixi. 10, 3, 21. Fruſtra Geſnerus reſpicit ad 1, 2, 31.

dicuntur, hortatur. Inſuavis ſoni iteratio. An praeſtabit ſcribere *dicunt?*

Studendum — ubique. Almelovenus et Capperonnerius indicant locum ſanctiſſimi philoſophi de Legg. libro 7. aſſiduum nec intermiſſum nocte dieque ſtudium commendantem ingenuorum et a reliquis laboribus vacantium p. Steph. 807. d. e.

27. *lucrativae — operae.* Primum, ubi hoc tradat Cicero,

aut legendum, aut dicendum rapi aliquo 958 momento temporis possit. Siquidem C. Carbo

et edd. ante Ald. acc. Basil. eaque posterr. ante Roll. *lucra vel ut — opera* Turic. (sed hic et *tradi* pro *tradit*). *lucretur vel ut — opera* Flor. Reliqui, quorum primus Andreas Aleriensis (1470.), *lucri vel, ut* — (quanquam Ald. *lucri velut* ineptissime), *operae*. Post *lucri* omittunt *vel* Gryph. (1536.) Vidov. *aut legendum*. Sic Turic. Flor. *vel ad l.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Omittit haec Guelf. Reliqui *a. ad l.* nisi quod mox ante *dic.* quoque *ad* inserit Rollin. Harl. *momento*. Flor. (a pr. m.) *moden*. Camp. *modo*.

non est in comperto. Demonstrant quidem VV. DD. locum Oratoris cap. 10. §. 34. „Jam „quantum illud est, quod „in maximis occupationibus „nunquam intermittis studia

illa aliorum *lucri vel — operae*, plane non sit ferenda. Neque ego hujus aetatis scriptores abhorrere video a fingendis talibus adjectivis. cf. dicta ad 5, 5, 9. *Lucrum* im-

etiam in tabernaculo solebat hac uti exercitatione dicendi. Ne id quidem tacendum, quod 28 eidem Ciceroni placet, nullum nostrum usquam negligentem esse sermonem: quidquid loquemur ubicunque, sit pro sua scilicet portione perfectum. Scribendum certe nunquam est magis, quam cum multa dicemus ex tempore. Ita enim servabitur pondus, et innatans illa verborum facilitas in altum

28. *tacendum, quod.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui inserunt *est*. *eidem.* Turic. Camp. *idem.* *loquemur.* Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *loquimur* cum Voss. 2. *loqueremur* Voss. 3. Mox Camp. inserit *vel.* *sit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sint.* *scilicet.* Camp. *sit.* *perfectum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *perfecte* cum Alm. *innatans.* Turic. *ina trans.* Flor.

lescens. Sed eundem bellicas res gessisse non reperio, ut in tabernaculo meditari potuerit, et vereor quam maxime, ne quid hic turbaverit noster permutatis inter se Cn. Papirio Carbone ter consule, Cinnae amico, Sullae adversario, qui multis rebus gestis turpi supplicio interemtus est a Pompejo, et C. Papirio Carbone, tribuno plebis, mox consule, Gracchanarum turbarum socio. Accedat igitur hoc reliquis ejus erroribus, cf. 10, 1, 66. Pseudo-Turnebus non male huc advocat Brutum in tentorio nocte ante pugnam Pharsalicam Polybii historias excerpentem, quod narrat Plutarchus.

28. *Ciceroni placet.* Frustra quaesivi, quod reliqui securi transcurrerunt, ubi hoc esset apud Ciceronem. Qui locus dum appareat, ignorabimus, quantum ex ipso sumserit noster, quid de suo addiderit. Id quod hic deesse videtur *debere* post vel ante *esse*, minus necessario desideratur, quia praecedit *placet.* Ad *loquemur* autem nequaquam incidendum est, ne *ubicunque* diremtum inde pendeat et vacillet.

innatans illa verborum facilitas. cf. 7, 1, 44. Advocant hic VV. DD. Colum. 4, 8. qui rusticorum illud artificium amputandi summas radices vitium tangit, de eoque praecipit. cf. et I. H. Vossium ad Georg. lib. 2. p. Comment. 394. *Ablaqueationis* est voca-

reducetur: ſicut ruſtici proximas vitis radices amputant, quae illam in ſummum ſolum ducant, ut inferiores penitus deſcendendo firmentur. Ac neſcio an utrumque, cum cum eam et ſtudio fecerimus, invicem proſit, ut ſcribendo dicamus diligentius, dicendo ſcribamus facilius. Scribendum ergo, quoties licebit; ſi id non dabitur, cogitandum: ab utroque excluſi, debent tamen anniti, ut

Camp. *intrans* cum Goth. Voſſ. 2. Andr. Ald. Bad. utraque Baſil. et aliquot Gibſ. et Burm. *jura trans* Guelf. *una trans* Voſſ. 1. 3. *trans in* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *vibrans* Gryph. (1544.) cum aliquot Burm. Meorum primus Stoeria habet noſtram, veriſſimam illam; quanquam unde fumus juxta cum Burm. ignoro. *reducetur.* Turic. *reducemus.* (cf. 10, 2, 24.) Guelf. *reducatur* cum Voſſ. 1. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *proximas — amputant.* Turic. *proximus vitiis a.* Flor. (a pr. m.) *proximis vitibus a.* Et Alm. omittere *radices* narratur. Guelf. *p. vires r. amputent.* Conjunctivum *amputent* etiam Jenſ. Tarv.

ducant. Turic. *dicunt.* Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ducunt.* *ut — firmentur.* Turic. Flor. (hic a pr. m. ſed et ab ea in fine *formantur*) *et i. p. diſcendi formantur.* Guelf. *u. inferiore p. d. f.*

29. *an.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ac ſi.* Camp. *an ſi.* *dicamus diligentius, dicendo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *dic. dilig.* Goth. (tac. Geſn.) *d. diligentias.*

excluſi. Guelf. *excluſu.* Optabat Burm. *excluſus*, ſed fruſtra. *anniti.* Turic. Flor. Guelf. *inicere* cum Bern. (ex quo *injicere*). *vincere* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. Sed Alm. *micere.* Vall. *initere.* Camp. *inniti* cum Goth. (ex Geſn.) Voſſ. 2. (cf. 6, 2, 7.) Ald. Bad. utr. *anniti* vel *adniti* Baſil. et reliqui. Suadet Badius *id agere.* Ego antiquum illud *vincere* reponerem, ſi aliud ejus exemplum ad manus eſſet pro *efficiendo* uſurpati, ut vice verſa *efficere* ſaepiſſime et pro *vincendo* ſive *probando.* Nunc reliqui vulgatum, eſt longa correctionum ſerie e veſtigiis antiquae ſcripturae deſi-

bulum. *Innatare* autem comparant Graeco ἐπιπολάζειν.

29. *anniti.* v. Not. Crit.

neque deprehensus orator, neque litigator destitutus esse videatur. Plerumque autem multa 30 agentibus accidit, ut maxime necessaria, et utique initia scribant, cetera, quae domo afferunt, cogitatione complectantur, subitis ex tempore occurrant. Quod fecisse M. Tullium commentariis ipsius apparet. Sed feruntur aliorum quoque, et inventi forte, ut eos 959 dicturus quisque composuerat, et in libros digesti; ut causarum quae sunt actae a Ser. Sulpicio: cujus tres orationes exstant; sed ii, de quibus loquor, commentarii ita sunt exacti, ut ab ipso mihi in memoriam posteri-

vatum. *neque deprehensus.* Turic. Flor. inserunt *ad* (cf. §. 19.). *destitutus.* Turic. *destinatus.*

30. *complectantur.* Turic. *complectuntur*, et vicissim *afferant* Jens. Tarv. *commentariis ipsius.* Guelf. *c. suis.* Goth. *suis c.* cum Voss. 2. Colb. *commentari si per suis* Voss. 1. qui et *appareret.* *et inventi forte.* Turic. *et tinuenti f.* Flor. (a pr. m.) *et tamenti fore.* Camp. *e. i. quoque f.* *dicturus.* Turic. *dicturis.*
sunt actae a. Turic. *s. ad acta ea.* Flor. *s. ad actae a* (cf. §. 29.) Guelf. *s. apta a.* *orationes.* Turic. *oratores.*
ii. Sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. Ald. *iis* Turic. Flor. Reliqui *hi.* *loquor.* Turic. Flor. (hic a sec. m. *locor*)

30. *commentariis ipsius.* vide dicta ad 4, 1, 69. it. Sigon. aut Andr. Patric. ad Cic. fragm. Or. pro Gabin.
in libros digesti. In verbo *digerendi* cf. *regerere* ad 3, 6, 59.
causarum — tres orationes. Cum non plures tribus orationes prodierint Ser. Sulpicii, aliquam multas tamen egit causas: quarum cum forte modo servati videri possint commentarii, tamen curam paene posteritati scribentis ostendunt. De ipso cf. 10, 1, 116.

31 tatis videantur eſſe compoſiti. Nam Cicero-nis ad praeſens modo tempus aptatos libertu Tiro contraxit: quos non ideo excuſo, qui non probem, ſed ut ſint magis admirabile In hoc genere prorſus recipio hanc breven annotationem, libellosque, qui vel manu teneantur, et ad quos interim reſpicere 32 fas ſit. Illud, quod Laenas praecipit displicet mihi, quae ſcripſerimus, in ſum-mas, ſive commentarios et capita, conferre

locis cum Alm. Vocem omittit Voſſ. 3. *videantur eſſe* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Bad. qui omittit *eſſe*. Reliqui *e. v.*

31. *Nam.* Guelf. *Jam* cum Voſſ. 3. *ideo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *in eo* cum Alm. Ald. *libellosque — teneantur.* Turic. *libellusque — teneatur.* *vel.* Flor. omittit cum Ald. *fas ſit.* Flor. (a pr. m.) *ſatis* (vide 2, 20, 9.) Guelf. *dixit* cum Voſſ. 3.

32. *Laenas.* Guelf. *laudas* cum Bern. *praecipit.* Turic. *praecepit*, ſed et mox *displicit.* *mihi, quae* Turic. Flor. Guelf. Camp. inſerunt *ne in his* cum Bad. Alm. Goth. Voſſ. 2. (horum uterque *nec*) 1. (hic *hoc in his*) 3. Bern. et edd. ante Bad. (poſt Camp. quidem *in*) *ea* ſolum inſerit Obr. *ſcripſerimus, in.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. inſerunt *vel* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Sed Flor. Obr. *velut.* *ſummas, ſive commentarios.* Turic. *ſummas commentarium.* Flor. (a pr. m.) *ſ. ſine c.* Guelf. *ſ. in commentarium* cum Voſſ. 1. 3. Badius multum ſibi licere ratus eam, quae hodie obtinet, invexit ſcripturam. Nimis leviter ille, cum de loco deſperaſſet Regius. Equidem ſic eum reſtitui poſſe arbitror: *mihi, vel in iis quae ſcripſerimus velut in ſummas commentarium et capita conferre.* Hyperbaton quod eſt in accuſativo *commentarium*

31. *qui vel manu teneantur.* „Id quoque permittam, ut „ipſa manu teneat orator „ejusmodi libellos et ſubinde „inſpiciat." Fateor tamen displicere mihi *vel* illud. cf. not. crit.

32. *Laenas.* cf. 3, 1, 21. *quae ſcripſerimus — conferre.* cf. not. crit.

facit enim discendi negligentiam haec ipsa fiducia, et lacerat ac deformat orationem. Ego autem ne scribendum quidem puto, quod simus memoria persecuturi. Nam id quoque accidit, ut revocet nos cogitatio ad illa elaborata, nec sinat prae-

locum dedit erroribus. Neque enim cuiquam credam, *commentarios* esse posse pro synonymo *summarum* et *capitum*. „Conferre" autem „commentarium in summas et capita" nihilo aut paulo durius dictum censeo quam „conferre ea „quae scripserimus in summas et capita". Alias quidem „conferre aliquid in libros" perhibentur, velut Prooem. tot. op. §. 25. 3, 3, 10. 8 Pro. 1. Erit igitur hic *conferre* idem quod *digerere*. cf. §. 30. „*Vel* in iis" interpretor, quia convenientius magisque probandum erat, eorum quae cogitaramus modo, non autem scripseramus, commentarium condere in capita et summas digestum. *enim discendi*. Sic Turic. Flor. Camp. *edisendi* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Ioann. Reliqui inserunt *et*. *quod simus*. Sic Guelf. Camp. (nisi quod hic *scimus*) cum edd. ante Capper. exc. Ald. Colin. Sed Turic. *non simus*. Flor. (a pr. m.) *quae simus*. Alm. *n̄ simus* (cf. §. 26.). Reliqui inserunt *non*, quorum et Goth. (tac. Gesn.) qui et *sumus*. *Quod* et *non* sibi invicem officientia vide §. 12. *nec* modo pro *ne* Turic. Flor. *persecuturi*. Sic Flor. (a pr. quidem m. *persecutura*) Guelf. cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. posterr. ante Bad. item a Stoer. inde ante Obr. *persecuturia* Turic. Reliqui *prosecuturi*. *id quoque*. Sic Turic. Flor. Camp.

lacerat ac deformat. „Cum „enim quaedam eorum quae „scripta sunt in commentariis „amplioribus, memoriae adhuc obversentur, quaedam „exciderint, quaedam ex parte „tantum se ostendant, emergantque: hinc tenorem orationis multum interpellari, „ac dissimilitudinem quandam oriri necesse est, quin „illa concurrentis oris vitia „existere, de quibus 11, 3, „121." Gesnerus.

quod simus — persecuturi. „Ubi satis fidere possumus „memoriae, ne scribendum „quidem esse censeo." Talia sunt 10, 6, 2. *memoriae — laxatur*. item ibid. §. 4. de Hortensio aliisque. Igitur indigere locum negatione

33 sentem fortunam experiri. Sic anceps inte[r] utrumque animus aestuat, cum et scripta perdidit, et non quaerit nova. Sed de memoria destinatus est libro proximo locus, nec huic parti subjungendus, quia sunt ali[a] prius nobis dicenda.

cum Alm. *hoc q.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. C[...] Vall. Ald. Bad. Basil. Reliqui *hic q.*

33. *perdidit.* Flor. (a sec. m.) *perdit* cum Goth. Vo[ss.] Jens. et edd. posterr. ante Stoer. *locus.* T[...] Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. *dic[enda]* Turic. Flor. Camp. subjiciunt *de his* (Turic. *deis*, Ca[mp.] *de iis*) *quae sunt* cum Voss. 1. 3. Alm. (hic *de is*). [...] Goth. (tac. Gesn.) Guelf. *de his* modo. Paulo ante T[...] *sali pius* pro *sunt alia prius.*

non puto, quam inserunt post *quod.* Et hanc fidelitatem memoriae significari credo verbo *persequendi*, non *pro-sequendi.* Alioqui sane [...] vult quae scripta sint ab [...] toribus, velut, quod [...] Capper. 11, 2, 2. 44.

ARGUMENTUM LIBRI XI.

Apte dicendum esse. Cap. 1 — 5. *in diversis causarum generibus* — 6. *in singulis orationis partibus* — 8. *quid deceat, ante omnia spectandum* — 12. *non revera diversum hoc ab utili* — 15. *imprimis dedecet jactatio eloquentiae* — 17. *an Ciceronis hoc vitium fuerit.* — 25. *concedendam tamen nonnunquam fiduciam.* — 27. *suam auctoritatem oratori vel non vel parce esse interponendam.* — 29. *alia morum vitia.* — 31. *ipsa eloquentiae genera pro personis diversa* — 39. *neque pro personis oratorum tantum, sed eorum etiam pro quibus et de quibus dicunt.* — 43. *sed interesse etiam, apud quem dicamus* — 46. *habendam rationem temporis et loci* — 49. *conditionis causarum* — 57. *eorum contra quos dicimus* — 68. *quomodo interdum cavendum, ne offendas eos contra quos dicere cogeris* — 75. *quomodo judex captandus.* — 78. *quomodo tractanda in aliis ea, quorum nos ipsi nobis conscii* — 84. *quomodo res pudendae* — 85. *ratio minuendae invidiae.* — 92. *Diversissima dicendi genera merito laudari* — *Cap.* 2. *Memoria excolenda.* — 4. *causa et natura memoriae* — 11. *Simonides artis memoriae auctor* — 18. *ejus artis ratio* — 24. *ejusdem tamen in ediscendis iis, quae sunt orationis, nullus usus* — 27. *Simplicior ediscendi ratio.* — 40. *Omnium maxime confert exercitatio.* — 44. *An ad verbum sit ediscendum.* — 50. *Celebria memoriae exempla.* — *C.* 3. *Pronunciatio sive Actio.* — 10. *an rudis actio sufficiat.* — 12. *Naturae vitia.* — 14. *Vocis vir-*

tutes et vitia — 19. *cura vocis* — 24. *exercitatio* — *pronuntiatio dilucida* — 35. *distincta* — 40. *orn* — 43. *aequalis eadem et varia.* — 53. *Spiritus ra* — 57. *Cantandi vitium.* — 61. *Pronuntiatio apta.* — *Gestus ratio* — 69. *decor* — 71. *significatio.* — *Vultus.* — 82. *Ceterae corporis partes.* — 88. *Na imitatio.* — 92. *Recepti quidam manuum et digitor gestus.* — 116. *Vitiosi gestus.* — 131. *de aliis quibusd quae inter orandum fieri et agi solent* — 137. *Cultu amictus ratio.* — 150. *Actionis diversitas pro personis pro rebus, cum promiscuis quibusdam ad actionis decen praeceptis.* — 177. *Non omnia tradi et doceri posse, a alia alios deceant, et naturam suam quisque consul debeat.*

M. FABII QUINTILIANI
DE
ORATORIA INSTITUTIONE
LIBER UNDECIMUS.

960 I. Parata, ſicut ſuperiore libro continetur, facultate ſcribendi, cogitandique, et ex tempore etiam, cum res poſcit, orandi; proxima eſt cura, ut *dicamus apte:* quam virtutem quartam elocutionis Cicero demonſtrat, quaeque eſt meo quidem judicio maxime neceſſa-

Inſcriptionis nihil in Turic. Flor. Guelf. Camp. Sed Goth. (tac. Geſn.) litteris aureis *De apte dicendo;* in Ambr. 2. litteris uncialibus deſignatur finis X. initium XI. libri.

1. *ſuperiore.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. Reliqui *ſuperiori.*
poſcit. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *poſcet.*
quaeque eſt meo. Sic Flor. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. *quemque eſt m.* Turic. Reliqui omittunt *eſt,* quod mox ponunt in fine poſt *neceſſ.* praeter Ambr. 2. Guelf. Tum Turic. *neceſſario: eſſe* autem poſt *Cicero* inſerit Goth. male.

1. *ut dicamus apte.* Rectiſſime Capperonnerius remittit nos ad Hermogenem *de Formis dicendi* 2, 9. qui locus praeceptis refertus eſt prudentiſſimis.

Cicero. De Orat. 3, 10. *Quinam igitur dicendi eſt modus melior, — quam ut latine, ut plane, ut ornate, ut ad id, quodcunque agetur, apte congruenterque dicamus?*

2 ria. Nam cum ſit ornatus orationis varius et multiplex, conveniatque alius alii: niſi fuerit accommodatus rebus atque perſonis, non modo non illuſtrabit eam, ſed etiam deſtruet, et vim rerum in contrarium vertet. Quid enim prodeſt, eſſe verba et latina, et ſignificantia, et nitida, figuris etiam numerisque elaborata, niſi cum iis, in quae judicem duci 3 formarique volumus, conſentiant? ſi genus ſublime dicendi parvis in cauſis, parvum limatumque grandibus, laetum triſtibus, lene 96

2. *ſit.* Guelf. *omnis.* *illuſtrabit.* Turic. Flor. *luſtrabit* cum Alm. *is luſtrabit* Camp. Mox *et* poſt *deſtr.* omittit Turic. *prodeſt.* Turic. *pudem.* Ex Alm. *putē.* De Flor. ſiletur. cf. 10, 7, 20. *et nitida.* Turic. *eſt n.* Flor. (a pr. m.) *eſſe et n.* *etiam nume-*

asperis, minax supplicibus, summissum concitatis, trux atque violentum jucundis adhibeamus? ut monilibus, et margaritis, ac veste longa, quae sunt ornamenta feminarum, deformentur viri; nec habitus triumphalis, quo nihil excogitari potest augustius, feminas deceat. Hunc locum Cicero breviter in tertio 4 de Oratore libro perstringit: neque tamen videri potest quidquam omisisse, dicendo, *non omni causae, neque auditori, neque personae, neque tempori congruere orationis unum*

Pro duobus hisce Basil. *limitatumque*, pessime. *parum l.* Guelf. Ex Voss. 2. *parvum limatum*, absque copula, non conspirante Goth. (cf. 10, 7, 25.). An et ibi „*parum* lima-„tum“? neque enim in reliquis plus uno apposito, praeterquam quod ultimo loco *trux atque violentum*. Sed quid tum fiet sententiae? *Satis limatum* ut sit „ornatu sufficiente, „non parco et maligno, conditum“, magnopere vereor. Nam Cic. de Or. 1, 39. jungit „maxime *limatum* atque „*subtilem*“ et Plin. Epp. 1, 20, 21. opponit „*limatioris*“ et „*majoris*“ ingenii vitium. Nostr. 2, 8, 4. item hic §. 51.

summissum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Jens. cum edd. ante Gesn. exc. Camp. Roll. Reliqui *subm*. cf. 6, 2, 16. 4, 2, 48. 7, 4, 27. Idem iidem mox §. 9. 16. (ubi tamen et Camp. sed per errorem *sum mittentes*, vicissim *subm*. Guelf. Goth. Jens. et edd. posterr. ante Gryph. acc. Roll. Gesn.)

concitatis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *cogitatis*. cf. 9, 4, 113. Modo *leve* Guelf. et mox *ac*, item Camp. *et veste* pro *ac v.* *deformentur*. Camp. *deformetur*. Goth. *deformantur*, recte improbante Gesn.

4. *Hunc locum*. Flor. inserit *librum*. cf. 10, 5, 21.

in tertio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm. nisi quod *in* ibi remanere significatur. *quidquam omisisse*. Turic. *quiquam misisse*. Flor. *q. submisse*. Goth. (tac. Gesn.) *omisse*. *neque — neque — neque*. Sic

4. *Cicero*. „de Orat. 3, 55. „Nec tamen haec Fabii verba „ita accipienda, quasi plane „nihil, praeter verba laudata,

genus. Nec fere pluribus in Oratore eadem. Sed illic L. Crassus, cum apud summos oratores, hominesque eruditissimos dicat, satis habet, partem hanc velut notare inter agno-
5 scentes. Et hic Cicero alloquens Brutum testatur esse haec ei nota; ideoque brevius a se dici, quanquam sit fusus locus, tractetur que a philosophis latius. Nos institutionem professi, non solum scientibus ista, sed etiam discentibus tradimus: ideoque paulo pluri-
6 bus verbis debet haberi venia. Quare notum sit ante omnia, quid *conciliando*, *docendo*, *movendo* judici conveniat: quid quaque parte orationis petamus. Ita neque vetera, aut translata, aut ficta verba in *incipiendo*, *nar-*

Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *nec* — *nec* — *nec*. Mox Guelf. *nec* (quod et Goth. tac. Gesn.) *tamen*. Mox §. 6. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. *nec vetera* cum odd. ante Gryph. acc. Obr. item Camp. *nec decurr.*

fere. Flor. (a pr. m.) *flere.* *Oratore.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Camp. *oratione.*

5. *haec ei.* Flor. Goth. (tac. Gesn.) *e. h.* *latius.* Camp. *latinis.* *institutionem.* Turic. *institutione* cum Voss. 1. 3. *debet haberi.* Guelf. *d. habere.* Goth. *decet h.* cf. 3, 9, 8. 8, 3, 11. nec tam male, quam videbatur Gesnero, si *veniam* scribatur. cf. 9, 4, 67. Tac. Ann. 15, 67. „nosci *decebat* militaris viri sensus incomtos „et validos."

6. *sit ante.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *nobis.* *aut translata.* Camp. *nec t.* cum Bad. Basil. Obr. male. *in incipiendo.*

„esset apud Ciceronem de „hoc argumento. Sunt enim „pluscula. Ita illud *aptum*, „quod πρέπον vocat, tractat in „Oratore c. 21. sq." Gesnerus.

notare. cf. 1, 5, 27.

6. *conciliando.* cf. 4, 5, 9.

rando, *argumentando* tractabimus, neque decurrentes contexto nitore circuitus, ubi dividenda erit causa, et in partes suas digerenda,

Guelf. Camp. omittunt praepositionem cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. acc. Roll. *imponendo* Goth. cum Voss. 2. *verbo* Flor. a pr. m. *decurrentes*. Flor. Guelf. Ambr. 2. *decurrentis* cum Goth. et edd. ante Burm. exc. Camp. Modo §. 4. *agnoscentis* quoque Ambr. 2. et mox *partis*, sed solus. Nostrum et Rollinus reponi jusserat.

dividenda. Turic. *dividendo*. Guelf. *videnda*.

digerenda. Turic. Flor. *digendas*. Alter a sec. m. quan-

tractabimus. Non est dubitandum, quin *tractare* hic plane dicatur pro *usurpare*, in quo cum haereret Rollinus, *aptabimus* suasit reponere. Neque erat quod huc traheret Burmannus eum` *tractandi* significatum, in quo est religiosa quaedam cura et diligentia, anxiumque, ut ipse dicit, examen, et de hoc quidem cf. nos ad 4, 1, 18. Sufficit quod *tractare* est manu apprehendere, qua ratione *arma tractare* dicimus, unde facile elicitur, qua hic opus est, usus frequentis significatio. Hanc ipsam seorsim ex hoc loco recenset Forcellinus in v., usus ille *adhibendi* verbo in declarando, quod recte in hac potestate improbat Ruhnkenius, indicante doctissimo Schaefero ad Dionys. de Compos. p. 41. Quo hinc remittit Burm. 7, 1, 20. *tractare* aliud est. Sed superest aliquid, quod vetet me acquiescere in hoc loco. Quod enim *tractare* vim suam extendere etiam ad sequens *decurrentes circuitus* dicit Burmannus, etsi nemo oblocutus est, quicunque tamen locum diligenter inspexerit, nequaquam probabit. Noluit Quintilianus singula hic verba opponere (quare errarunt, qui pro „*aut* translata" mallent „*nec* t."), sed integras sententias, velut *neque* — *tractabimus*, *neque* — *dabimus*, *nec* (malim *neque*) — *siccabimus*. Ita, puto, apparet, *decurrentes* quoque illos *circuitus* desiderare suum verbum, nec posse illo *tractandi*, quod *verbis* assignatum erat, defungi. Cujus necessitatis imprimis admonet, quod postremo loco itidem intercurrit *ubi* — *erit*, sicut et hic. Quale autem hoc fuerit verbum, equidem non dicam, cum nullum succurrat adeo proprium aut ductibus congruens, ut assensum im-peret. Interim suadebo post *digerenda* inserere *continuabimus*, in cujus clausula reliquis hic comparentibus nimis

neque humile atque quotidianum ſermonis genus, et compoſitione ipſa diſſolutum, epilogis dabimus, nec jocis lacrimas, ubi opus 7 erit miſeratione, ſiccabimus. Nam ornatus omnis non tam ſua, quam rei, cui adhibetur, conditione conſtat: nec plus refert, quid dicas, quam quo loco. Sed totum hoc, *apte dicere*, non *elocutionis* tantum genere conſtat, ſed eſt cum *inventione* commune. Nam ſi tantum habent etiam verba momentum, quanto res ipſae majus? Quarum quae eſſet obſervatio, ſuis locis ſubinde ſubjecimus.

tum quidem agnoſco, *diſenda*. Guelf. Camp. *dirigenda* cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. Andr. et aliquot Burm. cf. 10, 4, 1. item Drakenb. ad Liv. 8, 22, 5. *neque humile.* Turic. *nege h.* Flor. (a pr. m.) *neget h.* *lacrimas, ubi.* Aldus, Regio obſecutus, inſerit *nec* Badio recte improbatus. *opus.* Flor. (a pr. m.) *potius.*

7. *omnis non tam.* Camp. negationem omittit.

totum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *circum* cum Alm.

ſed eſt — commune. Turic. *ſ. et cum inventione.* Flor. *ſ. et in inventione.* Ab *Alm.* nonniſi exulare dicitur vox *commune.* Goth. *ſ. etiam c. i. c.* cum Jenſ. et edd. poſteriores ante Ald. An primitus fuit *ſ. eſt commune inventioni?*

habent. Guelf. *habeat* cum Voſſ. 1. 3. *habeant* Ambr. 2. cum Ald. *res ipſae.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *re in ipſa.* Ambr. 2. *r. ipſe.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *r. ipſa.*

majus. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *magis* cum Voſſ. 1. 2. 5. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *ſubjecimus.* Turic. *ſubiemus.* Camp. *ſubjiciemus.*

ſimili erroris cauſa facile deprehenditur. cf. 11, 3, 84. ubi habes „*continuos* et d. l.“ *Circuitus* quidem pro *periodis* dici nemo non videt, et cf. §. 49.

compoſitione — diſſolutum. cf. 10, 4, 1.

7. *conditione conſtat — genere conſtat.* Vide mihi iisdem vocibus iterandis non parcentem! cf. 10, 2, 12.

Illud est diligentius docendum, eum demum 8 dicere apte, qui, non solum *quid expediat*, sed etiam *quid deceat*, inspexerit. Nec me fugit, plerumque haec esse conjuncta. Nam quod decet, fere prodest: neque alio magis animi judicum conciliari, aut, si res in contrarium tulit, alienari solent. Aliquando 9 tamen et haec dissentiunt. Quoties autem pugnabunt, ipsam utilitatem vincet quod decet. Nam quis nescit, nihil magis profuturum ad absolutionem Socrati fuisse, quam si

8. *diligentius.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *subdiligentis.* Tuber hoc eminens natum suspicor eodem errore, quo istam paulo ante omissionem, §. 6. post *digerenda.* *docendum.* Camp. *dicendum* (qui et mox omittit *demum*) cum Jens. Tarv. *quid exp.* Turic. Camp. *quod e.* cum Goth. *sed etiam — conjuncta. Nam.* Turic. Flor. (hic a pr. m., nec fortasse omnia haec, sed post *deceat* modo) omittunt. Alm. et ipse ignorat haec: *inspexerit — conjuncta. Nam.* (cf. 10, 7, 26.) Inter haec pro *q. deceat* Goth. (tac. Gesn.) *q. decet.* *quod decet.* Flor. (a sec. m.) Ambr. 2. Camp. *q. deceat* cum Alm. (qui et *quid*) Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. Tarv. *judicum.* Flor. (qui et mox *solet*) Camp. *judicium* cum Voss. 3. cui Burmannus, ut et aliquot praeterea nostri etiam in Declamm. locis, praesidium frustra quaerit ex grammatica, remittens ille ad VV. DD. notas in Declam. 310. (p. Burm. 610.). Tu vide nos ad 2, 16, 4. ubi totum cap. 16. libri sec. de Analogia Vossiani consulendum.

9. *profuturum ad absolutionem.* Turic. Flor. *profuturam abs.* Ex Alm. nil nisi *profuturam.* Camp. hoc solum mutat, ut *absolutionem* praeferat. *Socrati.* Flor. Guelf.

8. *quod decet, fere prodest.* „Vid. quae laudamus ad 8 pr. „19." Gesnerus.

9. *vincet.* Frustra Francius reponere volebat *vincat.* Neque enim tam suadet Fabius, quam praedicit, quid facturus sit optimus quisque orator, idemque vir.

profuturum ad absolutionem Socrati. De hac re vulgo nota omnia, et recte lectorem

eſſet uſus illo judiciali genere defenſionis, et oratione ſummiſſa conciliaſſet judicum animos ſibi, crimenque ipſum ſollicite redar-
10 guiſſet? Verum id eum minime decebat: ideoque ſic egit, ut qui poenam ſuam honoribus ſummis eſſet aeſtimaturus. Maluit enim vir ſapientiſſimus, quod ſupereſſet ex vita, ſibi perire, quam quod praeteriſſet. Et quando ab hominibus ſui temporis parum intelligebatur, poſterorum ſe judiciis reſervavit, 965

Camp. *Socratis* cum edd. ante Bad. Noſtrum tueri videtur Turic. *illo.* Turic. Flor. *ille.* Guelf. omittit *uſus.*
10. *poſterorum.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *poſteriorum* cum Voſſ. 5.

Geſnerus remittit ad Apologiae Socratis Xenophonteae principium, ubi in editione Bachio-Zeuniana referuntur veterum loca huc facientia; item conſulendi VV. DD. ad Diogenem Laërtium 2, 40. Quod eſt mox de *Lyſia*, cf. 2, 16, 30.

10. *poenam — aeſtimaturus.* Cum lites, id quod monet Geſnerus, dicantur aeſtimari quinquaginta v. c. talentis, ingenioſe potuit a Fabio dici Socrates *poenam* (i. e. quod adverſarii imperitique cives poena dignum cenſerent) *aeſtimaſſe ſummis honoribus,* qui ſibi victum in Prytaneo publice praebendum adjudicaſſet. Idem Geſnerus hoc noſtri loco *poenae* vocabulum vindicari cenſet apud Cic. de Or. 1, 54. contra Criticorum dubitationes, cui accedit Erneſtus.

Maluit — praeteriſſet. Vix ſublimius ullum et gravitatis plenius dictum reperias ex ingenioſis illis et *a periculo petitis* (2, 11, 8.), quae vocantur ὀξύμωρα. Doleas, quod ſuam quodammodo vim infringit, ſibique ipſe officit noſter mox eadem iterando. Neque enim *brevi detrimento — ultimae ſenectutis aevum ſeculorum omnium conſecutus* Socrates (quanquam et haec per ſe egregie dicuntur) quidquam aliud eſt, quam hoc ipſum, quod nunc laudamus. Et *ſecula* illa mox quoque recurrunt §. 13. Praeſtabat prius ſolum ponere, quod haud dubie melius eſt altero.

brevi detrimento jam ultimae fenectutis aevum feculorum omnium confecutus. Itaque 11 quamvis Lyfias, qui tum in dicendo praeftantiffimus habebatur, defenfionem illi fcriptam obtuliffet, uti ea noluit: cum bonam quidem, fed parum fibi convenientem, judicaffet. Quo vel folo patet, non perfuadendi, fed bene dicendi finem in oratore fervandum, cum interim perfuadere deforme fit. Non fuit hoc utile abfolutioni: fed, quod eft majus, homini fuit. Et nos fecundum communem potius 12 loquendi confuetudinem, quam ipfam veritatis regulam, divifione hac utimur, ut ab eo, quod deceat, utilitatem feparemus. Nifi forte prior ille Africanus, qui patria cedere, quam

11. *qui tum.* Inferunt *unus* marg. Bafil. et ed. Gryph. (1536.) quod collaudat Burm. Sed auctoritate caret.
obtuliffet. Sic Turic. Flor. (hic per *p*) Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *attuliffet.* *cum bonam.* Flor. Camp. inferunt *eam* cum Ald. Dicitur *ea* inferere Alm. (cf. §. 8.) *perfuadendi.* Turic. *perfuadendum.* *interim.* Camp. *interdum.*
abfolutioni. Flor. *abfolutione.*
12. *Et nos.* Guelf. *Etiam n.* cum Jenf. et edd. pofterr. ante Ald. (qui omittit particulam.) Non difplicet.
quam. Turic. omittit. Goth. pro *quam cum* dat *quantum.*

jam ultimae. Nifi abeffe prius, transponi tamen velim.
11. *non perfuadendi — in oratore fervandum.* Conferendam effe noftri disputationem lib. 2. cap. 15. certatim monent VV. DD. Vix tamen hic acquiefco in *oratore*, pro quo reponendum mihi videtur *oratione*, frequentiffima confufione. cf. inter plurima 9, 4, 101. Saltem *oratio* magis quam *orator* accedit ad illud *rhetorices* vocabulum, quo proprie indigebat locus nofter.
Non — abfolutioni: fed — homini. In *homine* cf. 6, 5, 54.
12. *Africanus, qui patria.*

cum tribuno plebis humillimo contendere de innocentia ſua maluit, inutiliter ſibi videtur conſuluiſſe: aut P. Rutilius, vel cum illo paene Socratico genere defenſionis eſt uſus, vel cum, revocante eum P. Sulla, manere in exilio maluit, quid ſibi maxime conduceret, neſcie-
13 bat. Hi vero parva illa, quae abjectiſſimus quisque animus utilia credit, ſi cum virtute conferantur, deſpicienda judicaverunt: ideoque perpetua ſeculorum admiratione celebrantur. Neque nos ſimus tam humiles, ut
14 quae laudamus, inutilia credamus. Sed hoc

Mox *de inn.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Ambr. 2. Guelf. Tarv. omittunt *de* cum Voſſ. 1. 2. 3.

Rutil. vel. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *Sulla.* Libri quidem mei et hic *Sylla*, nec quidquam contra eos annotatur e Turic. Flor. Ambr. 2. ut nec ullo praeterea, ubi hoc nomen legitur, loco, vel ex his, vel ex Ambr. 1. Sed viciſſim quoque ſilent conferentes ad 11, 1, 85. ubi repente Burm. et cum eo Geſn. *Sulla*, praeter 1, 4, 25. nam et ibi *Sullae* Burm. Geſn. ſed Flor. Ambr. 1. *Syllae*. Turic. ſiletur. Veterem formam fuiſſe per U, argumento ſunt iſta *ſullaturit* 8, 3, 32. 8, 6, 32. ubi nulla de U in vett. dubitatio; cf. nos ad 5, 10, 30.

quid ſibi. Turic. Flor. Guelf. Camp. *quod ſ.* cum Goth. Jenſ. Tarv. Modo *revocantem* Flor.

13. *ſimus.* Flor. Camp. *ſumus* cum Alm. Noſtrum Turic. (cf. §. 11.), quod praeſtat.

14. *hoc.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voſſ. 2. 3.

„Enarrat Liv. 38, 51 ſq." Geſnerus. adde et cap. 56. item Gell. 4, 18. Appian. Syriac. c. 40. p. (Schweigh.) 597 ſeq.

Rutilius. cf. 5, 2, 4. Repulſae hujus, quam ab eo Sulla tulit, gloriam celebrant et Seneca aliquot ibi, poſitis locis et Ovidius ex Ponto 1, 3. 63 — 66.

qualecunque discrimen raro admodum evenit. Ceterum idem fere, ut dixi, in omni genere caussarum et proderit, et decebit. Est autem, quod omnes et semper et ubique deceat, 64 *facere ac dicere honeste*: contraque neminem unquam ullo in loco, *turpiter*. Minora vero, quaeque sunt ex mediis, plerumque sunt talia, ut aliis sint contemnenda, aliis non sint, aut *pro persona*, *tempore*, *loco*, *caussa* magis ac

Ald. *evenit*. Ambr. 2. Camp. *eveniet* cum Goth. Voss. 3. (an 2?) Ald. *eveniret* Guelf. cum Voss. 2. (an 3?). *Ceterum*. Flor. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voss. 1. Mox Turic. *id est* pro *idem*.

ubique deceat, *facere*. Sic Turic. Omittit Flor. *facere*, sed a sec. m. eo loco reponit *persuadere*. Ambr. 2. Guelf. Camp. *u. persuadere* cum Voss. 3. et edd. (de Jens. err. Gesn.) ante Gryph. exc. Bad. pr. qui nostrum, nisi quod *decet*. Ex Alm. refertur, *deceat* trajectum esse post *honeste*. (cf. §. 13.) Goth. *u. suadere* cum Voss. 1. et reliquis edd.

honeste: contraque. Camp. Ald. Bad. sec. Basil. inserunt *honesteque deceat facere* (praeter primum, ultimo loco ponentes *deceat*) cum aliquot apud Burm. Mox edd. ante Gesn. haec tantum inserunt, *facere deceat*, quae nullus agnoscit codex. *unquam ullo*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui transponunt. Mox *in* omittunt Flor. (a pr. m.) Camp. cum Voss. 1. *quaeque*. Camp. *quae*, quod volebat Regius. *plerumque*. Flor. (a sec. m.) Ambr. 2. Guelf. *plura* cum Goth. Voss. 2. Vall. Bern. Jens. et edd. posterr. ante Gibs. exc. Ald. Basil. Gryph. *talia, ut*. Turic. *alii aut*. *contemnenda*. Sic (nisi quod per *p* post *m*) Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *con-*

14. *ut dixi*. §. 8. · *Est autem — honeste*. Recte Gesnerus confert §. 42. Mox post *contraque* an forte excidit *quod?*

ex mediis. Ita *medias artes* dixit 2, 20, 1. *quae neque laudari per se neque vituperari possent*.

contemnenda. cf. 5, 13, 22.

minus vel excusata debeant videri, vel repre-
15 hendenda. Cum dicamus autem de rebus aut alienis, aut nostris, dividenda ratio est eorum, dum sciamus pleraque neutro loco convenire. Imprimis igitur omnis sui vitiosa jactatio est, eloquentiae tamen in oratore praecipue; affertque audientibus non fastidium modo,

endenda. *excusata.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Colb. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *excusanda.* Mox Camp. *debent.* Sed Bern. pro *m. ac m. vel e.* modo *m. vel m. e.*

15. *tamen in oratore — audientibus non fastidium.* Turic. Flor. (etsi hic *mentionibus*, nec apparet, an det *non;* sed omnia vulgata habet a sec. m.) *t. entionibus non f.* cum Alm. Modo *eloquentiae* omittit Camp. Diffidendum sane est supplementis iis, quae recentiores praestant Codd. et illud „in „*oratore praecipue*" supervacuum potest videri, quippe cujus vis ipsa lateat in *eloquentiae* vocabulo. Deinde, nisi forte superstitiosa veterum libb. reverentia labor, *affert* non esse illud, quod requirebatur, verbum dixerim, sed magnopere languere. *Movet* expectabas, velut est 2, 4, 29; quanquam non nego similem fere usum verbi 11, 3, 5. Neque tamen, si maxime haec recte a me sentiuntur, expedio et eruo loci constitutionem, quae vetustissimorum Codd. vestigia referat;

excusata. Magis pro nomine hoc accipiendum quam pro participio.

15. *loco.* Attende hoc fere dici hic pro *persona.* Qui enim *sua* tractat, alio est *loco* quam qui *aliena.* Agitur hoc praecepto de eo quod in orando aut ut litigatores dicimus, aut ut advocati. cf. 4, 1, 45. 46. 6, 2, 36. item hic §. 38. 55. 59. 84. Hoc si animadvertisset Gedoynus, non erat, quod haereret in verbis hisce. Sunt autem multa (h. e. *pleraque*) neque ab litigatore proferenda, neque ab advocato.

vitiosa jactatio. „Cic. Divin. „in Caec. 11. *Cum omnis ar-* „*rogantia odiosa est, tum illa* „*ingenii atque eloquentiae* „*multo molestissima.* Id. Orat. „42. *Eloquentiam illi ipsi qui* „*consecuti sunt, tamen ea se* „*valere dissimulant* etc. plura „enim sunt ibi patre eloquen- „tiae dignissima." Gesnerus.

eloquentiae tamen — audientibus. cf. not. crit.

ſed plerumque etiam odium. Habet enim 16 mens noſtra natura ſublime quiddam et erectum, et impatiens ſuperioris. Ideoque abjectos, aut ſummittentes ſe, libenter allevamus, quia hoc facere tanquam majores videmur: et, quoties diſceſſit aemulatio, ſuccedit humanitas. At qui ſe ſupra modum extollit, premere ac deſpicere creditur, nec tam ſe majorem, quam minores ceteros facere. Inde invident humiliores (nam hoc vitium eſt 17 eorum, qui nec cedere volunt, nec poſſunt contendere), rident ſuperiores, improbant boni. Plerumque vero deprehendas arrogan-

quid in iſtis *tionibus* (*en* enim eſt a *tamen*) lateat nequaquam comminiſcens. Cave *tironibus* inde exculpas, quorum nulla hic ratio. Illud ſatis intelligere videor, *ſui* eſſe delendum, quippe natum ex male geminatis vicinis inter ſe litteris. *Eloquentiae* enim genitivus non recte procedit, cum jam alter auditus eſt *ſui*, nec locus convenit voci diremtae ab eo unde pendet: *jactatio.* Alia res eſt §. 50. Totum hunc ſenſum, *vitioſa — humanitas,* exhibet Florilegium Santenianum. In quo quidem omittuntur, ſed conſulto, *eloquentiae — praecipue* et pro *abj. aut* eſt *a. et,* et in fine *humilitas* (monachum decente vitio) ſcribitur (cf. 9, 4, 88.). Cetera congruunt receptae. Sententiae cauſa Almelovenus comparat 1, 6, 40. ubi tamen longe minus *odioſum* quam hic *odium.* Etiam 4, 1, 9. habes *jactationem eloquentiae.*

16. *erectum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *rectum* cum Alm. cf. 11, 3, 72.

17. *nam hoc vitium.* Sic Flor. (a ſec. m.) Camp. Ald. Baſil. Gryph. cum Vaſcoſ. Steph. Roll. Capper. Sed Turic. Flor. *nam hoc officium.* Officiunt ſibi invicem *nam* et *H* (cf. 9, 4, 140.), et *officium* facile oriebatur ex *hoc vitium.* Illud ex Alm. quoque refertur, *nam* non item (cf. §. 14.).

boni. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth.

17. *invident humiliores — boni.* Hac, quam Capper. *rident ſuperiores, improbant* ſignavit, parentheſi apparet

tium falſam de ſe opinionem: ſed in veris quoque ſufficit conſcientia. Reprehenſus eſt 96 in hac parte non mediocriter Cicero, quanquam is quidem rerum a ſe geſtarum major quam eloquentiae fuit in orationibus utique 18 jactator. Et plerumque illud quoque non

Voſſ. 2. Vall. Alm. Locat. Venet. Ruſc. Obr. Roll. Capper. Geſn. Bip. Sed Guelf. *bonis* cum Jenſ. Tarv. Reliqui *bonos.* Noſtrum volebat et Regius. *falſam.* Sic Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. Vidov. *falſum* Turic. Reliqui *fallacem.* *de ſe.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. *in veris.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. cum edd. ante Gryph. acc. Obr. Geſn. Bip. *in his veris* Voſſ. 1. 3. Reliqui *in his veri.* *major quam.* Ambr. 2. omittit, relicta lacuna.

18. *Et plerumque.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp.

continuari iſta, *invident — rident — improbant;* ſalva et eleganti ſtructura. Vulgo, quae et mea primum erat ratio, *vitium* refertur ad id quod proprie hic tractatur, *jactationis vitium*, ſicut aliquoties, quorum maxime illud ſit, quod reprehendat, ſolet ſubjicere noſter, velut 10, 2, 16. Sed primum vix poteſt demonſtrari, eos *qui ſe ſupra modum attollant* omnes eſſe tales, ut *nec cedere velint nec poſſint contendere*, deinde nonniſi trajiciendo vocabula plura talis contingit interpretatio; et ſuaſit ejusmodi quid Burmannus, duriore ſane nec facile probanda medicina. Sine *nam* tamen procedere nequaquam poteſt interjecta haec ſententia. Cum illo, ut carere poteramus hoc additamento, ita ſua ſe illud tuetur elegantia et proprietate.

in veris quoque. Intellige „in veris *rebus*" vel, quod commendat Geſnerus, „*eloquentiae bonis.*"

Reprehenſus — Cicero. Teſtem hujusmodi de Cicerone judicii Pſeudo-Turnebus demonſtrat Plutarchum in comparatione Demoſthenis et Tullii. Is quidem contra quam noſter τελευτῶν δὲ ait οὐ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐπαινεῖ τοὺς εἰρημένους ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ γεγραμμένους, ὥσπερ Ἰσοκράτει καὶ Ἀναξιμένει τοῖς σοφισταῖς διαμειρακευόμενος, οὐ τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἄγειν ἀξιῶν καὶ

sine aliqua ratione fecit. Aut enim tuebatur eos, quibus erat adjutoribus usus in opprimenda conjuratione, aut respondebat invidiae: cui tamen non fuit par, servatae patriae poenam passus exilium: ut illorum, quae egerat in consulatu, frequens commemoratio possit videri non gloriae magis, quam defensioni, data. 19 Eloquentiam quidem cum plenissimam diversae partis advocatis concederet, sibi nunquam in agendo immodice

Ac p. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *At p.* Ambr. 2. omittit haec omnia, *utique — quoque*, cum lacuna item. *fecit.* Turic. Flor. *facit* cum Alm. Voss. 2. Goth. Jens. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. pr. ut et infra §. 43. Turic. *fecit.* Hic Voss. 3. vehementer turbare et mutilare orationem dicitur. *adjutoribus usus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *u. a.* Mox *in* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. manu). Hic quoque Ambr. 2. pro *enim — erat* dat *in* et mox lacuna intercedente *a. u. i. o.*, iterum post aliquod intervallum *pondebat.* In altera omissione peccare dicuntur idem Voss. 1. 3. sed sine lacunae mentione, ex quibus refertur *ponebat,* unde aliquid exculpere conatur Burmannus; frustra ille. Nobis animadvertenda est Ambr. 2. et Vossianorum 1. 3. conspiratio. Nihil ejusmodi in Guelf. *in consulatu.* Ambr. 2. *consula.* Voss. 1. 3. *consulatu.* Guelf. Exc. Santen. *consul* cum Goth. Voss. 2.

19. *concederet, sibi nunquam.* Turic. Flor. *concedere s.* omisso *nunquam,* quod et abest ab Alm. sed a sec. m. reponit

ὀρθοῦν. Vocem *utique*, quae mox legitur, astringes ad *in orationibus*, ut, etiamsi forte in alio scribendi genere vel eloquentiam jactaverit Cicero, in orationibus saltem nihil ejusmodi fecerit. Est igitur *utique* pro *duntaxat:* cf. mox §. 21.

18. *respondebat.* cf. 5, 7, 14.

19. *diversae partis advocatis.* Velut Hortensio Pro Quintio.

arrogavit. Illius ſunt enim, *Si, judices, ingenii mei, quod ſentio quam ſit exiguum.* et, *Quo ingenio minus poſſum, ſubſidium mihi*
20 *diligentia comparavi.* Quin etiam contra Q. Caecilium de accuſatore in Verrem conſtituendo, quamvis multum eſſet in hoc quoque momenti, uter ad agendum magis idoneus veniret, dicendi tamen facultatem magis illi detraxit, quam arrogavit ſibi: *ſeque non conſecutum, ſed omnia feciſſe, ut poſſet eam con-*
21 *ſequi*, dixit. In epiſtolis aliquando familia-

Flor. *arrogavit.* Turic. *interrogavit.* Flor. (a pr. m.) *inrogavit.* Alm. *introgavit.* *enim, Si, judices, ingenii mei.* Sic Flor. (quanquam non doceor, an *mei* habeat) Ambr. 2. (hic quidem *ingeni*). Sed Turic. ex hisce proſcribit *enim* cum Voſſ. 3. et Guelf. ut opinor, neque enim ſatis clare notavi. *Illius enim ſi jud. i. mei* Bern. Omittunt Goth. Voſſ. 2. *ſunt enim*, et videtur, id quod ex Voſſ. 2. referunt, etiam Goth. dare *ingenii mei.* Camp. *ſunt ſi quid eſt in me ing. jud.* Reliqui *ſ. enim ſi quid eſt in me ing. jud.* cf. 11, 3, 97. Duplex I genitivi in Cicerone non tulerim, in Quintiliano referente Ciceronem libentiſſime. cf. praef. noſtr. p. LXXV. *et, Quo ingenio minus.* Sic Turic. Flor. (hic quidem *poſſum* antevertit vocabulo *minus*) Ald. Conſentiunt Ambr. 2. Guelf. Voſſ. 3. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. qui tamen pro *quo* dant *quod;* item Camp. Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. ſed *quia* exhibentes pro *quo*. Reliqui *et nam quo m. i.* *diligentia.* Turic. Camp. *diligentiam.* Ald. *ſubſidio — diligentiam* cum Bad. Baſil. et edd. Cic.

20. *magis idoneus.* Flor. *minus i.* *non conſecutum, ſed omnia.* Flor. *n. ſecus o.* a ſec. m. *n. e. o.* Mox *ea* pro *eam* idem cum Camp. Sed Ambr. 2. *etiam.*

Illius ſunt — comparavi. Principia ſunt vel ex principiis Quintianae et orationis pro Archia; mutata illa paullum ab iis quae legimus in noſtris edd.

riter apud amicos, nonnunquam in dialogis, aliena tamen persona, verum de eloquentia sua dicit. Et aperte tamen gloriari, nescio an sit magis tolerabile vel ipsa vitii hujus simplicitate; quam illa in jactatione perversa, si abundans opibus pauperem se, nobilis obscurum, et potens infirmum, et disertus imperitum plane et infantem vocet. Ambitiosum

21. *aliena.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Voss. 1. 3. Jens. et posterr. ante Ald. *sub* Goth. (tac. Gesn.) *tamen.* Goth. *cum*, cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. *verum — gloriari.* Interjecta omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Kapp. *ipsa vitii.* Turic. Flor. (nisi quod ex hoc *cupit*) *i. alia cupi* cum Alm. *i. illa v.* Camp. cum Ald. Vidov. *illa in jactatione.* Sic Turic. Flor. Reliqui omittunt *in.* *se, nobilis.* Turic. *sed n.* Flor. *si n.* Nobiscum faciunt Alm. Vascos. Steph. Capper. Gesn. Bip. Reliqui et scripti et excusi inferunt *neget,* Camp. *neget si.* *infirmum, et disertus.* Bad. inserit *i. quam si se d.* cum posterr. ante Capper. Ipse sane Bad. invexit hoc, sed ut remedium, si retineretur *neget,* quod ipsum improbabat; et *sic* suadens, nec recipiens tamen, pro *si* ante *abundans.* Gesnerus, carens ille prima Badii ed., auctorem hunc perversae quae obtinebat scripturae suspicatur; sed recta ante *se* restituentem Capper. tacet. *vocet.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vocent.* *Ambitiosum.* Sic Turic. Flor. Reliqui *Ambitiosissimum.*

21. *illa in jactatione perversa.* Neutro genere accipe *illa perversa*, nec quidquam offendet in loco, quem varie tentarunt VV. DD. cum abesset *in* praepositio. *Simplicitatem* vide ad 2, 2, 5. et cf. Juvenalem 2, 18. „Horum „*simplicitas* miserabilis."

Ambitiosum. Plane pro *superbum.* cf. §. 50. 67. 12, 11, 14. et aliquot Senecae loca in epistolis p. Bip. 407. 408. bis. 410. Martial. 9, 63. Item nos ad 6, 4, 6. *Deridetur* auditor, cum quem divitem novit is ei se pauperem venditat, ne sperans quidem ullum mendacii successum.

22 gloriandi genus eſt, etiam deridere. Ab aliis ergo laudemur. Nam ipſos, ut Demoſthenes ait, *erubeſcere, etiam cum ab aliis laudabimur, decet.* Neque hoc dico, non aliquando de rebus a ſe geſtis oratori eſſe dicendum, ſicut eidem Demoſtheni pro Cteſiphonte: quod tamen ita emendavit, ut neceſſitatem id faciendi oſtenderet, invidiamque omnem in
23 eum regereret, qui hoc ſe coëgiſſet. Et M. Tullius ſaepe dicit de oppreſſa conjuratione Catilinae; ſed modo id virtuti ſenatus, modo providentiae deorum immortalium aſſignat. Plerumque contra inimicos atque

22. *Ab aliis ergo.* Turic. *alia ab illis* cum Alm. ſed Flor. (a pr. m.) *alia ab aliis.* (cf. §. 17.) Illud conſulto novatum puto, quod in Florilegio eſt, *ab aliis laudari mereamur*, ut mox *nam nos erub.* *erubeſcere, etiam cum.* Turic. *e. id jam et c.* Flor. *e. etiam et c.* *laudabimur.* Guelf. *laudamur* cum Jenſ. et poſterr. edd. ante Stoer. exc. Ald. *hoc ſe coëgiſſet.* Guelf. Excerpta Santeniana *haec ſ. dicere c.* Obr. noſtris ſubjicit *eloqui.* Burmannus Gronovium appellat ad Liv. 4, 26, 10. ubi etiam copioſior Drakenb.

23. *ſed modo.* Turic. inſerit *id*, quod modo ante *faciendi* omittit Flor. a pr. m. Semel *id* hic ponit Camp. ante *modo.*

22. *ut Demoſthenes ait.* pro Corona p. Rsk. 270. ποῦ δὲ παιδείας σοι θέμις μνησθῆναι; ἧς τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς τετυχηκότων οὐδ' ἂν εἷς εἴποι περὶ αὑτοῦ τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλὰ κἂν ἑτέρου λέγοντος ἐρυθριάσειεν. Alter locus ejusdem eſt orationis in principio p. ib. 226. 27.

23. *Et M. Tullius.* „Eleganter ipſe cauſam dicit pro „Domo c. 35. *Quis unquam* „*audivit, cum ego de me niſi* „*coactus ac neceſſario dicerem?* „etc.“ Geſnerus. Haec iis quidem, qui cum Marclando faciunt, minus ad rem pertinere videbuntur. Fateor autem ſcabri aliquid me ſentire in Quintiliani oratione. Quid eſt quod *id* ſequitur

obtrectatores plus vindicat sibi. Erant enim tuenda, cum objicerentur. In carminibus 24 utinam pepercisset, quae non desierunt carpere maligni,

Cedant arma togae, concedat laurea linguae.

et

O fortunatam natam me consule Romam.

Erant — objicerentur. Turic. *erat — obiceretur.*

24. *laurea linguae.* Turic. Flor. *laudare.* Ille subjicit *al linuae*, criticam annotationem (cf. 10, 7, 29.); hic praecedente *oppressa conjuratione?* Nec pluralem illum facile concoquo, *Erant — objicerentur.* An reponemus haec: „sed" (intellige *eam* i. oppressam conj.) „modo — „assignat. Plerumque — vin„dicat. — Erat — objicere„tur." ut iterum intelligatur *oppressa conj.* cf. nott. critt.

24. *In carminibus.* Aptius videtur strui locus, omissa praepositione, ut *carminibus* fiat dativus; neque enim facile intelligitur, cui tandem rei *parcere* debuerit Cicero, nisi forte *suis laudibus*, sed nemo talia lectori subaudienda reliquerit. Versus illi tot calumniis adversariorum obnoxii praeterea leguntur alter apud ipsum Cic. In Pis. c. 30. et Philipp. 2, 8. alter apud Juvenalem 10, 122. item nostrum 9, 4, 41. Esse depromtos ex carmine heroico *de suo consulatu* vel *de suis temporibus*, satis apparet. Nec dubito, quin hi tituli sint ejusdem operis, cum Manutius diversa carmina existimet ad Familiar. 1, 9. p. Graev. 91. Nihildum condidisse de rebus suis Ciceronem, aperte colligo ex epistola ad Luccejum Famill. 5, 12. quae scripta est Coss. Lentulo Marcellino et Marcio Philippo A. V. C. 697. Quod tertium ponit noster, numeris resolutis, ex eodem opere decerptum facile credo, miror tamen, quare maluerit Qu. destruere metra. Huc quoque aliquid ex illa pro domo oratione confert Gesnerus, nec tamen satis manifesto cum nostris conjunctum, cum ibi c. 34. Clodius irridere fingatur, quod Cicero soleat dicere, se Jovem esse, Minervam autem sororem suam. Qui sint Graeci, quorum exempla secutus sit Cicero, non equidem dixerim. Pericles enim ille Olympius et Aspasia Juno (cf. 2, 16, 19.) huc facere non videntur;

Et, *Jovem illum, a quo in concilium deorum advocatur.* et, *Minervam, quae artes eum docuit:* quae ſibi ille, ſecutus quaedam Grae-
25 corum exempla, permiſerat. Verum eloquentiae ut indecora jactatio, ita nonnunquam concedenda fiducia eſt. Nam quis reprehendat haec? *Quid putem? contemtumne me? Non video nec in vita, nec in gratia, nec in rebus geſtis, nec in hac mea mediocritate in-*
26 *genii, quid deſpicere poſſit Antonius.* Et

noſtrum a ſec. m. Noſtrum praeſtare illi alteri, *laurea laudi,* quod eſt in libris Cic. in Piſ. ex ipſa dicti ratione nemo neget, aſtipulante etiam Plutarcho in comparatione Cic. et Dem. 2.; ſed locus Piſonianus *laudem* retinere paene cogit. Poſt noſtras voces *et* omittunt Turic. Flor. Camp. Contra *O* deſiderant Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *in conc.* Praepoſitionem omittunt Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Voſſ. 1. 3. *advocatur.* Turic. *advocatus* cum Alm. Sed Flor. *vocatus.* (cf. §. 22.) *quae artes eum docuit.* Sic Turic. *q. a. e. edocuit* Guelf. *q. e. a. edocuit* Ambr. 2. cum Alm. non Flor. *q. a. e. omnes d.* Camp. *q. e. a. edocuit* Jenſ. (tac. Geſn.) cum poſterr. ante Gryph. exc. Ald. qui cum reliquis *q. omnes e. a. edocuit.*

25. *ita nonnunquam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *ita* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. Reliqui *ſic n.*

reprehendat. Turic. *reprehendetur.* Flor. Camp. *reprehendet.* Alm. *reprehendatur* (cf. 24.). *nec in vita, nec in gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. bis omittunt *in,* Alm. ante *gr.*

etiam minus Piſiſtratus a Minerva reductus. Minervae proprium Ciceroni cultum recte demonſtrat Geſnerus, de quo vide Cic. de Legg. 2, 17. Dion. Caſſ. 38, 17.

25. *Quid putem?* Philipp. 2, 1. Similem Antonii, ſed patrui, ſuperbiam ipſe Cicero expertus erat 9, 3, 94. Quod in altero, qui hic ſequitur, loco non tam eloquentiam laudari monet Geſnerus, quam ubertatem materiae, recte id quidem animadvertitur, ſed ineſt tamen etiam facundiae ſuae conſcientia, quam commodiſſime diſſimulata.

paulo post apertius: *An decertare mecum* 967 *voluit contentione dicendi? Hoc quidem beneficium est. Quid enim plenius, quid uberius, quam mihi, et pro me, et contra Antonium dicere?* Arrogantes et illi, qui se judicasse de 27 causa, nec aliter affuturos fuisse proponunt. Nam et inviti judices audiunt praesumentem partes suas: nec hoc oratori contingere inter adversarios, quod Pythagorae inter discipulos, potest, *Ipse dixit.* Sed istud magis minusve vitiosum est pro personis dicentium. Defenditur enim aliquatenus *aetate, digni-* 28 *tate, auctoritate:* quae tamen vix in ullo tanta fuerint, ut non hoc affirmationis genus tem-

26. *mihi, et pro.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. et libris Cic. quanquam nostri mox omittunt *et*, male. Reliqui hic ignorant *et*. Pro *uberius* Flor. *verius* cum Alm. (ut et mox 32. *veriora* Turic. Flor.); sed ex hoc ante insertum *alia* affertur.

27. *affuturos.* Obr. *eam tuituros*, mira audacia.
inviti judices. Turic. *invitium d.* Flor. nostrum, sed a rec. manu in loco raso. *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *ne hoc.* *discipulos, potest.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inserunt *contigit.* Camp. etiam *philosophos* dat pro *disc.* *minusve vitiosum.* Flor. (a pr. m.) *in usu vitiorum.*

28. *quae tamen.* Turic. *quantum* cum Alm. (cf. 25.) Sed Flor. *quae tanta.* *fuerint.* Turic. Flor. *fuerunt.*

27. *proponunt.* Nove dictum videtur. Accedit 12, 1, 13. sed ipsum mollius nostro. Apparet ibi maxime usum hunc verbi esse rhetoribus peculiarem, qualem vidimus lib. 4. c. 4. In ipsa igitur causae *propositione* hoc praedicunt judicibus arrogantes illi, se sui litigatoris justam agnosse vel petitionem vel defensionem; ni fecissent, ne acturos quidem fuisse; nunc illico probaturos talem.
praesumentem, cf. 10, 5, 4. item 3, 6, 35.

perandum ſit aliqua moderatione, ſicut omnia, in quibus patronus argumentum ex ſe ipſo petet. Fuiſſet tumidius, ſi accipiendum criminis loco negaſſet Cicero, Equitis Romani eſſe filium, ſe defendente? At ille fecit hoc etiam favorabile, conjungendo cum judicibus dignitatem ſuam. *Equitis autem Romani eſſe filium, criminis loco poni ab accuſatoribus, neque vobis judicantibus oportuit, neque defen-* 29 *dentibus nobis.* Impudens, tumultuoſa, iracunda actio, omnibus indecora: ſed ut quisque aetate, dignitate, uſu praecedit, magis in ea reprehendendus. Videas autem rixatores quosdam neque judicum reverentia, neque

Camp. *fuerit.* *petet. Fuiſſet.* Sic Turic. Flor. (his a pr. m.) Reliqui inſerunt *Quod.* *ſi accipiendum criminis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.); pro *acc.* Alm. *dec.* Reliqui interjectum omittunt. Camp. *niſi* pro *ſi* cum Goth. et ſec. m. Vallenſis. *loco negaſſet.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſſe*, quorum recenſeri et Camp. miror; ſed me dormitaſſe ſuſpicor. *autem Romani.* Transponunt Turic. Flor. Guelf. *vobis judicantibus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Ald. Reliqui *his j.* cum libris Cic.

29. *dignitate, uſu.* Turic. *dignitatem ſuam u.* cum Alm. (cf. 28.) Nil niſi *ſuam* inſerit Flor. *reprehendendus.* Flor. *reprehendens* cum Ambr. 2. (niſi quod *reprendens*) Goth. *reprehendes* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante

28. *Equitis autem Rom.* Cic. Pro Coelio c. 2.

29. *Videas — rixatores.* Aliquid ſimile horum vide lib. 6. cap. 4.

agendi more ac modo, contineri: quo ab ipſo mentis habitu manifeſtum ſit, tam in ſuſcipiendis, quam in agendis cauſis nihil penſi habere. Profert enim mores plerumque 30 oratio, et animi ſecreta detegit. Nec ſine 968 cauſa Graeci prodiderunt, *Ut vivat, quemque etiam dicere.* Humiliora illa vitia: ſummiſſa adulatio, affectata ſcurrilitas, in rebus ac verbis parum modeſtis ac pudicis vilis pudor, in omni negotio neglecta auctoritas; quae fere accidunt iis, qui nimium aut blandi eſſe, aut ridiculi volunt. Ipſum etiam eloquentiae 31 genus alios aliud decet. Nam neque tam plenum, et erectum, et audax, et praecultum

Ald. *more ac.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Recte tenet Burm. Praecipue enim neceſſarium *more*, quod alterum magis ſecum trahit, quam ut poſſit illud ſine hoc ferri. Camp. noſtra verba poſteriore loco ponit et modo *judiciorum* pro *judicum.* *contineri: quo ab ipſo.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *c. quo ipſo* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *et quo ab ipſo* Flor. *quos ipſo* Andr. Ald. Gibſ. Reliqui *ex quo ipſo.*

30. *vivat.* Turic. *jubant.* Flor. (a pr. m.) *jubeat.* Guelf. Camp. *juvat* cum Goth. Jenſ. Tarv. *etiam* abeſt a Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. pro eo *et* Guelf. *ac verbis.* Ambr. 2. Guelf. omittunt. *vilis.* Turic. *verbis* cum Alm. niſi quod hic per compendium.

31. *praecultum.* Goth. *petulcum.* Nonniſi caſum interpretor. *percultum* Obr. male. Non inauditum eſt vocabulum

30. *Graeci prodiderunt.* Soloni tribuitur ſententia τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων, vel, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον. Vide, qui haec indicant et aliter quoque ab aliis eundem ſenſum enuntiatum afferunt, Eraſmum in Adagg. 1, 6, 50. Menag. ad Laërt. 1, 58. Daviſ. ad Cic. Tuſc. 5, 16.

vilis pudor. Attende nomen adjectivum poteſtate participii uſurpatum.

ſenibus convenerit, quam preſſum, et mite, et limatum, et quale intelligi vult Cicero, cum dicit, orationem ſuam coepiſſe *caneſcere*; ſicut veſtibus quoque non purpura coccoque fulgentibus illa aetas ſatis apta ſit. In juvenibus etiam uberiora paulo, et paene periclitantia feruntur. At in iisdem ſiccum, et ſollicitum, et contractum dicendi propoſitum, plerumque affectatione ipſa ſeveritatis inviſum eſt: quando etiam morum ſenilis auctoritas immatura adoleſcentibus creditur.

32

noſtrum. *convenerit.* Turic. *conveniret* cum Alm. Sed Flor. *convenit* (cf. 29.). Camp. *conveniet.*

vult — caneſcere. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Modo iidem *quali.* Guelf. autem ante eam vocem omittit *et.* *coccoque.* Goth. Jenſ. *crocoque* cum Tarv. Loc. Ven. Ruſc. „Non auſim damnare antiquam „lectionem *crocoque.* Phrygibus objicitur Aen. 9, 614. *picta* „*croco et fulgenti murice veſtis.*" Geſnerus. Plurimi vetuſtiſſimique *coccum* tuentur, et eſt uſitata conjunctio mentionis *purpurae coccique.*

32. *propoſitum, plerumque.* Turic. omittit, ſed Flor. prius modo (a pr. m.) cum Alm. *affectione* uterque.

auctoritas. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *auctor* cum Alm.

immatura adoleſcentibus. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inſerunt *in.*

31. *coepiſſe caneſcere.* Vide Cic. Brut. c. 2.

32. *paene periclitantia.* cf. 10, 1, 121. Apparet *periclitantia* ipſa vitioſa judicari, ut quae in nugas illas magnificas jam abierint; quare ea, quae juventuti poſſunt concedi et gloriae duci, dicuntur *paene* periclitari.

propoſitum. cf. 9, 4, 19.

quando etiam morum. Conjunctionis eadem vis eſt quae alterius *quoniam*, et graecae ἐπεὶ (non γὰρ), in quibus ſignificatur ejus quod argumenti loco tangitur inter omnes pervulgata notitia. Commonefacit quaſi illud *quando* lectorem rationis ejus, quam alibi ſaepe jam expertus ſit. Nam ſi, id quod

Simpliciora militares decent. Philosophiam ex 33 professo, ut quidam faciunt, ostentantibus, parum decori sunt plerique orationis ornatus, maximeque ex affectibus, quos illi vitia dicunt. Verba quoque exquisitiora, et compositio numerosa tali proposito diversa. Non 34 enim sola illa laetiora, qualia a Cicerone dicuntur, *Saxa atque solitudines voci respondent*; sed etiam illa, quanquam plena sanguinis, *Vos enim jam, Albani tumuli atque luci, vos, inquam, imploro atque testor, vosque, Albanorum obrutae arae, sacrorum populi*

33. *dicunt.* Camp. *debent.*
34. *sola.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn. sed posteriorum uterque a pr. m.) Guelf. Camp. Reliqui *solum.* *obrutae.* Ambr. 2. *obtrutae.* Camp. *o Brute.*

vulgo sentitur, ne mores quidem severissimi placent in adolescentibus, velut intempestivi neque huic aetati debiti, quanto minus orationis feretur gravitas ea, quae aut ingenio carentem arguat aut fraudis faciat suspicionem.

33. *Simpliciora militares.* Apparet singulis et aetatibus et conditionibus sua dicendi genera accommodari, qua in re milites tam brevi mentione dimitti doleo et miror; sed festinat noster ad illam satis sibi invisam philosophorum nationem. cf. 10, 1, 35. et mox §. 34. *barbam atque tristitiam.* *Simpliciora* hic accipio non quidem de animo, ut modo §. 21. sed de artificii rhetorici masculo quodam neglectu, et est proba, in summa brevitate, praeceptio. cf. §. 45.

illi vitia dicunt. Reponendum censeo *ducunt.* cf. 6, 1, 7. ad sententiam.

34. *Saxa — Albani.* Cic. pro Arch. 8. pro Mil. 31. Altera haec ex Miloniana „*quanquam* plena sanguinis" dicuntur a nostro propterea, quod sunt severa et paene sicca, si cum *laetioribus* illis conferantur. Gedoynus quidem *plena sanguinis* opposita accepit *laetioribus*, tanquam magis virum decentia, ut *quanquam* spectaret ad *non conveniat* et mirum videretur, si Ciceroniana haec, quanquam

Romani ſociae et aequales: non conveniant
35 barbae illi atque triſtitiae. At vir civilis,
vereque ſapiens, qui ſe non otioſis disputatio- 96
nibus, ſed adminiſtrationi reipublicae dedi-
derit, a qua longiſſime iſti, qui philoſophi
vocantur, receſſerunt, omnia, quae ad efficien-
dum oratione, quod propoſuerit, valent, liben-
ter adhibebit: cum prius, quod honeſtum ſit,
36 efficere in animo ſuo conſtituerit. Eſt quod
principes deceat, aliis non conceſſeris. Im-
peratorum ac triumphalium ſeparata eſt aliqua
ex parte ratio eloquentiae: ſicut Pompejus
abunde diſertus rerum ſuarum narrator: et

35. *dediderit.* Ambr. 2. Guelf. *dederit* cum Goth. Stoer. Chouet. Leid. *omnia, quae ad efficiendum.* Turic. *omnique deficiendum eſt.* Flor. (a pr. m.) *omnino id eficiendum eſt.* *propoſuerit.* Turic. *propoſitione* cum Alm. non Flor. (cf. 31.). *propoſuerint* Ambr. 2. (ſed hic et modo *quae*) Guelf. Camp. et edd. ante Bad. *quod honeſtum.* Turic. Ambr. 2. Camp. *quid h.* cum Goth. Voſſ. 1. Jenſ. Tarv. *libenter* modo ab Obr. an conſulto omiſſum ſit, non dixerim.

36. *conceſſeris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ceſſeris.* Primae ſyllabae offecit quod praecedit *non.*

maſcula et robuſta, tamen ſpernerentur a philoſophorum ſimulata triſtitia. Quam interpretationem a vocabulo ipſo *ſanguinis* ferri non credo, ſtructura ſane vocis *quanquam* aliquatenus commendatam.

36. *Pompejus abunde diſertus.* Ineſt extenuatio quaedam in ipſo illo *abunde.* Neque enim magna eloquentia expectatur ab ejus fortunae hominibus. vide Cic. de Lege Man. c. 14. „(Pompejus) quan„tum dicendi gravitate et „copia valeat, in quo ipſo in„eſt quaedam dignitas *impe„ratoria,* vos — ſaepe cogno„ſtis." cf. et dicta nobis ad §. 8, 50. Laudes illae facundiae Pompejanae Cic. pro Balbo c. 1. habere magis honoris teſtificationem quam veritatis religionem, unusquisque in-

hic, qui bello civili se interfecit, Cato eloquens senator fuit. Idem dictum saepe in 57 alio liberum, in alio furiosum, in alio superbum est. Verba adversus Agamemnonem a Thersite habita ridentur: da illa Diomedi, aliive cui pari, magnum animum ferre prae se videbuntur. *Ego te consulem putem*, inquit L. Crassus Philippo, *cum tu me non putes senatorem?* Vox honestissimae libertatis; non tamen ferres quemcunque dicentem. Negat 58

civili se interfecit. Flor. (a pr. m.) *civilis et interfuit.* Camp. modo *is* dans pro *hic* placet.

57. *in alio liberum.* Flor. (a pr. m.) *i. a. librorum.* Guelf. Ambr. 2. omittunt cum Voss. 1. 3. *Verba.* Turic. *verbum.* *da illa.* Turic. *de i.* Flor. Guelf. Camp. *at i.* cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad i.* Ambr. 2. Correxit Regius. *pari.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (sed in hoc apparet vitii origo *ingenium* dante pro *magnum*) *par* cum Goth. Voss. 3. Bern. *inquit L.* Turic. *vel* cum Voss. 3. Omittit Camp. *L.* Flor. cum Alm. *inquit.* Sed Flor. (a sec. m.) Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *inquit* inserunt post *Ego te*, hic omittunt, cum edd. ante Gryph. Nostrum verum esse nequaquam dubito, sive *inquit* solum abiit in *vel*, sive nota praenominis perperam accepta simul oblitterata est. Nam neque carere locum verbo sermonem indicante, neque dirimi illud tam longe a subjecto suo fero. *ferres.* Goth. *feres.* Suspicatur Gesn. *feras.* Sed ut hoc pro *potes ferre*, ita illud pro *poteras ferre*, quoniam dictum aliquod certum spectatur, semel prolatum. cf. 6, 1, 25.

telligit. vide et Cic. ad Att. 7, 17. qui miratur epistolas suas aliis scribendas mandantem Pompejum. De Catone Uticensi cf. Cic. Brut. c. 31. multum ejus eloquio tribuentem.

57. *Verba — a Thersite habita.* Iliad. 2, 225 — 242. 270. *inquit L. Crassus.* cf. 8, 3, 39.

ſe magni facere aliquis poëtarum, *utrum Caeſar ater an albus homo ſit*: inſania. verte, ut idem Caeſar de illo dixerit, arrogantia eſt. Major in perſonis obſervatio eſt apud tragicos comicosque. Multis enim utuntur, et variis. Eadem et eorum, qui orationes aliis ſcribebant, fuit ratio; et declamantium eſt. Non enim ſemper ut advocati, ſed plerumque ut 39 litigatores dicimus. Verum etiam in his cauſis, quibus advocamur, eadem differentia diligenter eſt cuſtodienda. Utimur enim fictione perſonarum, et velut ore alieno loquimur: dandique ſunt iis, quibus vocem accommodamus, ſui mores. Aliter enim

38. *ater* — *ut idem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. propter homoeoteleuton. *tragicos comicosque.* Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. niſi quod *comedosque.* Reliqui c. t. *enim utuntur.* Turic. omittit. *ſcribebant.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ſeribant.* Goth. *ſcribebat.* *ut advocati.* Turic. Camp. *et a.* Guelf. *eſt a.* Mox Camp. omittit *ut* (ante *litig.*), pro quo Flor. (a ſec. m.) et.
39. *in his.* Sic Turic. Flor. Reliqui *i. iis.* *advocamur.* Flor. Guelf. *advocamus* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

38. *aliquis poëtarum.* Vide quanto cum contemtu loquatur; neque enim tum oblitus, hunc fuiſſe Catullum (carm. 92.), putandus eſt. *qui — aliis ſcribebant.* cf. 3, 8, 51. 2, 15, 30. 3, 1, 10.

39. *Aliter enim.* cf. 3, 8, 54. ubi idem Ciceronis locus reſpicitur, niſi quod hic etiam 16 caput orationis pro Coelio obverſatur noſtro, in quo ſunt et Caeciliani et Terentiani patris perſonae. Ex Verrinis quae mox ponuntur, cum compoſitionem tractaret, a noſtro jam in exemplum adhibita ſunt 9, 4, 71. 102. vide et 4, 2, 106. Milonianae ipſam illam, quam hic, virtutem tangit et 6, 1, 25. 5, 10.

P. Clodius, aliter Appius Caecus: aliter Caecilianus ille, aliter Terentianus pater fingitur. 70 Quid asperius lictore Verris? *Ut adeas, tantum dabis.* Quid fortius illo, cujus inter ipsa verberum supplicia una vox audiebatur, *Civis Romanus sum?* Quam dignae Milonis in peroratione ipsa voces eo viro, qui pro republica seditiosum civem toties compescuisset, quique insidias virtute superasset? 40 Denique non 41 modo quot in causa, totidem in prosopopoeia sunt varietates: sed hoc etiam plures, quod in his puerorum, feminarum, populorum, mutarum etiam rerum assimulamus affectus, quibus omnibus debetur suus decor. Eadem 42

40. *illo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *o.* *viro, qui.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inserunt *alia* cum Alm. *pro rep. sed.* Turic. Flor. *prope s.* sed prior *reditiosum.* Camp. *proprie qui pro R. P. s.*

41. *plures, quod.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *quod* cum Alm. *feminarum.* Turic. Flor. Camp. subiiciunt *que.* *populorum.* Ald. Basil. *pupillorum* cum Gryph. (1536.) vana conjectura. *mutarum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *multarum* cum Alm. Bern. Jens. Tarv. E Voss. 1. 3. *multorum.* Nostrum Goth. Vall. et, ut credibile, Voss. 2. Vicissim §. 82. „*muta* non „deformiter" Turic. Guelf. Neque dubito, quin recte habeat *mutarum rerum*, ipse autem calidius pronunciaverim ad 6, 1, 25. *assimulamus.* Turic. (quanquam hic *ads.*) Camp. *assimulavimus.* Eratne igitur *assimulabimus?* Goth. (tac. Gesn.) *assimilamus.* cf. 7, 10, 9. item I. F. Gronov. ad Tac. Annal. 11, 11. et, quo ipse ablegat, in Diatribe Statiana c. 6. recte improbantem I; sed vide et Ernest. ad Tac. Agr. c. 10.

41. *prosopopoeia.* cf. 3, 8, 49. 9, 2, 31. Sed haec, quae nunc tractatur, est prosopopoeia faciens partem alicujus causae.

decor. cf. 10, 1, 71.

in iis, pro quibus agemus, obſervanda ſunt. Aliter enim pro alio ſaepe dicendum eſt, ut quisque *honeſtus*, *humilis*, *invidioſus*, *favorabilis erit*, adjecta propoſitorum quoque et anteactae vitae differentia. Jucundiſſima vero in oratore *humanitas*, *facilitas*, *moderatio*, *benevolentia*. Sed illa quoque diverſa bonum virum decent, malos odiſſe, publica vice commoveri, ultum ire ſcelera et injurias: et
45 omnia, ut initio dixi, honeſta. Nec tantum *quis* et *pro quo*, ſed etiam, *apud quem* dicas,

42. *adjecta.* Turic. *delicta* cum Alm. *adlecta* Flor. (a pr. m.) cf. §. 55. *propoſitorum.* Turic. *propoſitionum.* *anteactae.* Turic. Camp. *actae.* Flor. *acta ante.* Mox Turic. *differentiae.* *humanitas.* Goth. *jucunditas*, mire. *ultum ire.* Turic. Flor. *vult cineri.* Hic a ſec. m. *ulciſci.* Mox *et injurias* iidem (alter a pr. m.) omittunt cum Alm. qui in noſtris turbare dicitur.

et omnia — honeſta. Turic. Flor. (hic a ſec. m. utrumque *ut* tollit) *ut o. u. i. d. ut h.* poſterius cum Alm.

43. *quis.* Turic. Flor. *qui* cum Alm.

42. *honeſtus.* Apparet ex oppoſito vis vocabuli, cf. 1, 1, 28. 9, 2, 61. 11, 3, 137. Horat. ad Piſ. 213. Ita *frugi* uſurpat Plaut. in Aulul. 4, 9, 6. Eadem ratio eſt *invidioſi* ad *favorabilem*, de quo vide nos ad 4, 1, 20. et erat modo §. 28. *Invidioſus* igitur hic eſt non, ut plerumque, qui facit invidiam, ſed qui laborat ea; cf. dicta ad 4, 1, 42.

propoſitorum. Hic quidem *propoſita* ad mores magis ſpectant, quam ad artis rationes, utpote de quibus dixit modo §. 32. Eſt aliquid ſimile 2, 2, 7. Sed egere de hac poteſtate Lexicographi; id monere non ſupervacuum videtur, *propoſitum* eſſe ejus, qui non in diem vivit, ſed certam ſibi vitae rationem deſcripſit, quae ex novitia latinitate *principia* ſolent appellari.

publica vice commoveri. cf. 6, 2, 35.

ut initio dixi. „Nempe „hujus argumenti, de eo quod „decet. ſ. 14.“ Geſnerus.

interest. Facit enim et fortuna discrimen et potestas: nec eadem apud principem, magistratum, senatorem, privatum, tantum liberum, ratio est: nec eodem sono publica judicia, et arbitrorum disceptationes aguntur. 44 Nam ut orantem pro capite sollicitudo deceat et cura, et omnes ad amplificandam orationem quasi machinae: ita in parvis rebus judicibusque vana sint eadem, rideaturque merito, qui apud disceptatorem de re levissima sedens dicturus,

tantum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 2. Bern. et edd. Leid. Roll. Reliqui *tamen.* Probat autem nostrum Gesn.

sono. Flor. (a pr. m.) Camp. *bono* cum Alm. (cf. 42.)

44. *amplificandam.* Turic. Flor. Camp. *amplificandum.* Dubito an recte. Mox Turic. *maginae et,* inserens copulam ante *ita.* *judicibusque.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf.

43. *principem — tantum liberum.* cf. 4, 1, 72. et loca ibi demonstrata, in quibus de dignitate cognoscentis: adde de *principe* judice 5, 13, 6. de *privato* 5, 10, 115. *tantum liber* (velut infimae conditionis apud quem dicere possis) vocatur ut 7, 7, 10. *tantum civis.* Variae hominum conditiones, sed non tanquam de jure cognoscentium, recensentur 5, 10, 26.

eodem sono. In publicis enim causis paululum erit *inclamandum,* cf. 2, 10, 10. item *de* judiciis publicis 5, 10, 1. Diversam magnarum parvarumque litium tractationem tangit et supra 8, 3, 14. Pro *sono* poterat *spiritum* quoque dicere, velut 12, 2, 20. 1, 10, 6.

44. *in parvis rebus judicibusque.* Ne longus fieret, paulo insolentius ipsos *judices* dixit *parvos.*

sedens dicturus. Judicum quidem proprie est sedere; agunt tamen aliqui etiam sedentes, velut apud nostrum 11, 3, 134. 135. et quidem *in minoribus rebus,* item apud Plin. Epist. 2, 19, 3. Cumulantur ergo hic quae exiguam ostendant causam: *apud disceptatorem, de re levissima, sedens.* Ciceronis verba sunt in Divin. contra Caecil. c. 13. Quod *corpore ipso* refert ex Cic. Quintilianus, cum apud ipsum legamus *toto corpore,*

utatur illa Ciceronis confeſſione, *non modo ſe animo commoveri, ſed etiam corpore ipſo per-* 45 *horreſcere.* Quis vero neſciat, quanto aliud dicendi genus poſcat gravitas ſenatoria, aliud aura popularis? cum etiam ſingulis judicantibus, non idem apud graves viros, quod leviores; non idem apud eruditum, quod militarem, ac ruſticum deceat: ſitque nonnunquam ſummittenda et contrahenda oratio, ne judex eam vel intelligere vel capere non 46 poſſit. Tempus quoque ac locus egent obſer-

(niſi quod hic *j. quae* diremtim) cum Voſſ. 3. et edd. ante Ald. *judicibus* ſine copula Turic. Camp. Reliqui *judiciisque*, ſuadente Regio et vindicantibus Goth. Vall. Deinde ant Ambr. 2. Guelf. Camp.

45. *quanto.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) eum Voſſ. 2. Obr. *cuncto* Turic. cum Alm. (cf. 43.) cum Camp. Reliqui *quin.* Non debebat probari ſtructura *neſciendi*, qualis eſt *dubitandi* per interrogationem aut negationem, ſine auctoritate. Noſtra figura eſt 10, 1, 53.

aura. Ambr. 2. *jura.* Guelf. Exc. Sant. *vita* cum marg. Baſil. (err. Burm.) *quod leviores.* Turic. *quos l.* Camp. inſerit *et.* Mox *et* inter *ſummitt. contrah.* omittunt Turic. Flor. *non poſſit.* Negationem ignorant Turic. Flor. cum Alm.

hic quidem animadvertunt VV. DD. qualia memoriae aberrantis exempla nobis plurima ſunt oblata et notata. cf. inter alia 8, 4, 28. et hic §. 19.

45. *gravitas ſenatoria — aura popularis.* Eximia proprietate opponuntur invicem *ſententiae* et *conciones.* cf. 5, 11, 42. Mox 47. eadem ratione *forum* et *curia.*

intelligere — capere. Prius ad *ſummittendam* ſpectat, alterum ad *contrahendum.* Subtiles nimis aut magnificas ſententias non *intelligit* judex ineruditior propter difficultatem, verboſiorem orationem non *capit* propter ambitum

vatione propria. Nam et tempus tum triſte, tum laetum, tum liberum, tum anguſtum eſt, atque ad haec omnia componendus orator: et 47 loco publico, privatone, celebri, an ſecreto, aliena civitate, an tua, in caſtris denique, an foro dicas, intereſt plurimum, ac ſuam quidque formam, et proprium quendam modum eloquentiae poſcit: cum etiam in ceteris actibus vitae non idem in foro, curia, campo, theatro, domi, facere conveniat; et pleraque, quae natura non ſunt reprehendenda, atque interim ſunt neceſſaria, alibi quam mos permiſerit, turpia habeantur. Illud jam diximus, 48 quanto plus nitoris et cultus demonſtrativae materiae, ut ad delectationem audientium compoſitae, quam, quae ſunt in actu et contentione, ſuaſoriae judicialesque permittant. Hoc adhuc adjiciendum, aliquas etiam, quae ſunt egregiae dicendi virtutes, quo minus deceant, effici conditione cauſarum. An quisquam tulerit reum in discrimine capi- 49 tis, praecipue qui apud victorem et principem

46. *tum triſte, tum laetum.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *t. laet. t. triſte.* Chiaſmus ineſt.

47. *quendam modum.* Turic. *quaedam modo.*

atque interim. Sic Turic. Camp. Reliqui inſerunt *ideo*, prae quo Geſn. malit *adeo.*

48. *adjiciendum.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *audiendum* cum Voſſ. 1. 3.

49. *praecipue qui.* Turic. Flor. *praecipuaeque.*

principem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *principalem* cum

47. *aliena civitate.* Malim inſeri *in.*

48. *jam diximus.* 8, 3, 11. ſeqq.

49. *victorem et principem.*

pro se ipse dicat, frequenti translatione, fictis aut repetitis ex vetustate verbis, compositione, quae sit maxime a vulgari usu remota, decurrentibus periodis, quam laetissimis locis sententiisque dicentem? Non perdant haec omnia necessarium periclitanti sollicitudinis colorem, petendumque etiam innocentibus 50 misericordiae auxilium? Commoveaturne quisquam ejus fortuna, quem tumidum, ac sui jactantem, et ambitiosum institorem eloquentiae in ancipiti sorte videat? Non immo oderit reum verba aucupantem, et anxium de 51 fama ingenii, et cui esse diserto vacet? Quod

Alm. *dicat.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *dicant.*
aut repetitis. Sic MSS. et edd. ante Basil. (Camp. quidem *atque r.*; de Goth. Jens. tac. Gesn.) Reliqui *ac r.* Basil. *et r.*
quae sit. Turic. *q. sunt.* *laetissimis locis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Tarv. Ald. Bad. Capper. Gesn. Bip. *latissimis locis* Guelf. Reliqui *l. jocis.* *periclitanti.* Turic. *periclitantia.* Jens. *periculi tanti* cum posterr. ante Ald. non Camp. Regius verum suadet. Simili errore mox Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Sant. *institutorem.*
50. *Commoveaturne.* Flor. *conveniatne.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Sant. *moveaturne* cum Voss. 1. 2. 3. Colb. *anxium.* Turic. Flor. *auxilium* cum Alm.
diserto. Camp. *disertum* cum Goth.

Ligarium describere noster videtur Gedoyno.
compositione. cf. 9, 4, 143. ubi valde similia hisce nostris.
laetissimis locis. Sunt qui et *uberes* dicuntur 5, 13, 42. 4, 1, 59. et ipsum nostrum appositum est 4, 5, 1. cf. nos ad 10, 1, 46.

50. *Non immo oderit.* In continuanda oratio per interrogandi figuram; non, ut vulgo, *Non* a ceteris distinctione revellendum, ut sit responsio ad illam priorem quaestionem. cf. ad sententiam 11, 3, 3. *Non* est pro *nonne*, ut modo §. 49. mox 52. cf. 10, 1, 48.

mire M. Coelius in defensione causae, qua reus de vi fuit, comprehendisse videtur mihi, *Ne cui vestrum, atque etiam omnium, qui ad rem agendam assunt, meus aut vultus molestior, aut vox immoderatior aliqua, aut denique, quod nimium est, jactantior gestus fuisse videatur.* Atqui sunt quaedam actiones in 52 satisfactione, deprecatione, confessione positae:

51. *videtur mihi.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. v.* *assunt, meus.* Sic Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Bodl. Voss. 2. 3. Obr. Bip. *assumeris* Guelf. Exc. Sant. Reliqui *a. mens,* quod et ex Flor. diserte refertur. Hoc ipsum in Vall. fuisse priusquam a sciolo quodam lectio violata sit, narrat Badius, Aldum laudans, hominem litteratissimum, qui animadverterit praepositum adjectivum sequentibus particulis *aut, vel, et* ex proba latinitate debere convenire utrique vocabulorum sequentium eas particulas. Hoc igitur ita animadversum ab Aldo colligit ex ipsius scriptura Badius; neque enim ubi aliquid criticae annotationis in Qu. ab Aldo scriptum extet, compertum est mihi. At non erat, quod mutaret Aldus, cum omnes ante eum, excepto Camp., praeferrent *meus.* Regulam quidem illam latinitatis non agnosco. *Mens* haec *molestior* protinus excepta a *vultu* nequaquam placet. Mox *jactatior* Goth. cum Vall. Voss. 2., *videantur* autem Turic. Flor.

51. *M. Coelius — comprehendisse.* Verbum interpretor *exhausisse, ita significasse, ut nullam ejus rei partem, in summa notandi brevitate, praetermitteret.* cf. 7, 3, 12. 10, 1, 48. *summa celeriter comprehensa.* Coelii ista oratio memoratur Suetonio de claris rhett. c. 2. et Festo voce *Oreae.* Suspicor inde fuisse illud *frugalitatis* etymon 1, 16, 29.

quod nimium est. Unice assentior Rollino corrigenti *q. minimum e.* Receptae nullum ego sensum comminiscor. Nam quod Gedoynus reddit, gestum si quis accuset, nimiam esse reprehendendi asperitatem, id quidem alienissimum.

52. *satisfactione.* cf. 6, 1, 50. *deprecatione* 5, 13, 5.

ſententiolisne flendum erit? epiphonemata aut enthymemata exorabunt? Non quidquid meris adjicietur affectibus, omnes eorum diluet vires, et miſerationem ſecuritate laxa-
53 bit? Age, ſi de morte filii ſui, vel injuria, quae morte ſit gravior, dicendum patri fuerit, aut in narrando gratiam illam expoſitionis, quae continget ex ſermone puro atque dilucido, quaeret, breviter ac ſignificanter ordinem rei protuliſſe contentus, aut argumenta diducet in digitos, et propoſitionum ac parti-

52. *flendum erit.* Turic. Flor. *f. operuit* cum Alm. *epiphonemata.* Turic. *epiphonena.* . *meris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *meritis* cum Alm. Mox iidem (Flor. (a pr. m.) *errorum.*

53. *quaeret.* Turic. Flor. (a pr. m.) *et;* alter ſuperſcriptum noſtrum iterum tollit a manu 3. Turic. pro *continget* modo *contingen* , et horum uterque mox *reprotuliſſe* (Flor. *re pertuliſſe,* hoc cum Guelf. Goth. Voſſ. 2. Camp. non Jenſ.) *conteſtus,* ſed Flor. a pr. tantum manu. *diducet in digitos.* Turic. Flor. *ducet in dicitos* cum Alm. in pr. voce. *dicet i. d.* Guelf. Exc. Sant.

epiphonemata. Habent illa ſuperbiae et ferociae ſpeciem, qualis eſt in illo Miloniano, quod ponit noſter 8, 5, 11. quo et ipſo loco conjungitur cum *enthymemate* §. 9. Neque enim, ut continuo hic teſtatur Qu., remiſſa et humilis oratio deceat eum, qui de ſtupro maris conqueritur. Ea eſt *injuria morte gravior,* de qua aliquid ad hunc locum exponunt Burm. et Geſn. laudantes Herald. anim. in Salm. 5, 18, 15. Burm. ad Petron. c. 25. Lucian. Dial. Deor. 6 pr. ubi ὑβριστής Ixion. et noſter mox §. 84. Pertinet eo hoc quoque, quod *ſtupratus ſe ſuſpendit,* taedio vitae poſt tantum dedecus, 7, 4, 42.

53. *aut in narrando — aut argumenta diducet.* Badius pro iſtis *aut* legendum cenſet *an* utrobique. Equidem priore tantum loco, ubi periiſſe *an*

tionum captabit leporem, et, ut plerumque
973 in hoc genere moris eſt, intentione omni
remiſſa loquetur? Quo fugerit interim dolor 54
ille? ubi lacrimae ſubſtiterint? unde ſe in
medium tam ſecura obſervatio artium
miſerit? Non ab exordio usque ad ultimam
vocem continuus quidam gemitus, et idem
triſtitiae vultus ſervabitur, ſi quidem volet
dolorem ſuum etiam in audientes transfundere?
quem ſi usquam remiſerit, in animum
judicantium non reducet. Quod praecipue 55
declamantibus (neque enim me poenitet ad
hoc quoque opus meum, et curam ſuſceptorum
ſemel adoleſcentium reſpicere) cuſtodiendum
eſt, quo plures in ſchola finguntur

54. *Quo fugerit.* Turic. Flor. Camp. *quod f.* *usquam.* Turic. *un.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *unquam.*

55. *Quod praecipue.* Prius omittunt Turic. Flor. cum Alm. *ſemel.* Turic. *ſemper* cum Alm. non Flor. (cf. 45.) *quo plures in.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quod p. eſt in.*

ſuſpicor ob id quod ſequitur *in*, mox a librario additum *aut.* cf. 5, 4, 2. *Argumenta diducta in digitos* habes ad 4, 5, 25. ubi male 5 pro 53, 14 pro 114. Valde autem ſuſpicor intercidiſſe hic *non* inter *protuliſſe* et *contentus*, quod facile fiebat ſequente ſyllaba *con*. Neque enim *breviter* et *ſignificanter* ordinem rei proferre alienum eſt a ſumma irae concitatione; et debebat, qui injuriam acceptam vere doleret, hoc contentus eſſe, non gratiam narrationis quaerere.

54. *obſervatio artium.* Pluralem cf. ad 10, 1, 47. *obſervationem* ad 9, 4, 95. 8, 2, 22.

55. *neque enim — reſpicere.* cf. 7, 5, 30.

affectus, quos, non ut advocati, ſed ut paſſi, 56 ſubimus: cum etiam hoc genus ſimulari litium ſoleat, cum jus mortis a ſenatu quidam vel ob aliquam magnam infelicitatem, vel etiam poenitentiam petunt, in quibus non ſolum cantare, quod vitium pervaſit, aut laſcivire, ſed ne argumentari quidem niſi mixtis, et quidem ita, ut ipſa probatione

56. *cum jus.* Flor. Ambr. 2. Guelf. *cujus* cum Alm. Voſſ. 1. 3. item mox Flor. *obliquam* pro *ob aliquam.*

ſolum cantare. Locat. inſerit *non* cum poſterr. edd. ante Bad. jubente Regio. cf. §. 2. Sed hic manifeſta ratio omittendae negationis, pro qua teſtem Badius appellat Budaeum, Gallorum doctiſſimum. Illud obſervatione dignum, quod *ſolum* hic ponitur, non *modo*, in quo recentioris latinitatis notam agnoſcerem, niſi iis, quae ad Marcellianam (p. 75.) nimis ſecure a me olim pronunciata ſunt, nunc pauciſſima quidem ſed aliqua tamen exempla obſtare viderem; qualia ſunt apud ipſum Ciceronem de Orat. 1, 46. „neque *ſolum* „inſcientiam meam, ſed *ne* rerum *quidem* —" et ap. Liv. 5, 42. „non mentibus *ſolum* conſipere, ſed *ne* auribus „*quidem* —". *pervaſit.* Turic. Flor. Camp. *perſuaſit* cum Alm. Bodl. Voſſ. 1. cf. 8, 2, 21.

niſi mixtis. Turic. Flor. *in mixtus.* Ex Alm. *immixtis*, cui continuo antecedere dicitur *argumentis*, me vix credulo.

ut ipſa. Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *in.*

affectus — *ſubimus.* „Primo „*paſſi* ex Graecorum uſu po„ſitum arbitror" [cf. 1, 2, 31.] „παθόντες, quod non „modo ad injuriam ab alio „illatam, ſed ad ipſam animi „affectionem pertinet: deinde „*ſubimus* et ipſum ex Graeco „ὑποδῦναι ductum" [cf. 6, 3, 93. item Plat. Gorg. p. Steph. 464. c. d.], „*ſubimus affectus* „h. e. tanquam perſonam induimus." Geſnerus. Vide et dicta ad §. 15.

56. *cum etiam* — *ſoleat.* Adnectitur hoc priori ſententiae, quo magis, quod ibi defenditur, probetur. Sic eſt ſupra §. 45. 47. Idem valet *quando* cum indicativo, velut §. 32. De genere hoc litium cf. 7, 4, 39.

cantare. Alia hic poteſtate verbum, quam de qua egimus

magis emineant, affectibus decet. Nam qui intermittere in agendo dolorem poteſt, videtur poſſe etiam deponere. Neſcio tamen an 57 hujus, de quo loquimur, decoris cuſtodia maxime circa eos, contra quos dicimus, examinanda ſit. Nam ſine dubio in omnibus ſtatim accuſationibus hoc agendum eſt, ne ad eas libenter deſcendiſſe videamur. Ideoque mihi illud Caſſii Severi non mediocriter diſplicet, *Dii boni, vivo: et, quo me vivere juvet, Aſprenatem reum video.* Non enim juſta ex

in agendo. Flor. (a pr. m.) *in egendo.* Alm. *negendo* (cf. 55.).

57. *contra quos.* Flor. Ambr. 2. Camp. *circa q.* cum Bern. cf. 5, 15, 28. *Nam ſine.* Camp. *latet ſ.* mire! *ne ad eas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nec a. e.* Goth. noſtris praemittit *ut*, ſolus. *Aſprenatem.* Turic. Ambr. 2. *aſpernatem*, cum Ald. et edd. a Gryph. ante Roll. Viliores etiam *aſpernantem*, ut Guelf. Exc. Sanɩ. Goth. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. cum Voſſ. 1, 2. 3. Noſtrum a Loc. inde ante Gryph. et mox a Roll. (in Harletii ſaltem editione). Flor. nobiscum facere dicas, ſi fidele ſilentium.

ad 8, 6, 58. Conferendus huc noſtri locus 11, 3, 57. ſeqq. item 170. 182. item Cic. Orat. c. 18. *epilogus paene canticum*, Plin. Epp. 2, 14, 13. indicante Geſnero. *Plaſma* vocabatur a noſtro 1, 8, 2.

57. *cuſtodia — examinanda.* Mire haec junguntur, me quidem nullum ejusmodi locutionis exemplum in promtu habente; malebas *agitanda*, *agenda*: ferre poteras *exigenda*, *exhibenda*, quanquam ne haec quidem uſurpata reperio. Eritne igitur *examinare* hoc loco: cum diligentia adminiſtrare, quaſi cuncta experiendo et minima discriminis momenta explorando?

ſine dubio. Spectat ad id quod mox infertur §. 58. *Praeter hoc tamen.* cf. 1, 6, 12. Deinde *ſtatim accuſ.* interpretare Graeco αὐτίκα.

Caſſii Severi. cf. 10, 1, 22.

causa vel necessaria videri potest postulasse eum, sed quadam accusandi voluptate.
58 Praeter hoc tamen, quod est commune, pro-974 priam moderationem quaedam causae desiderant. Quapropter et qui curationem bonorum patris postulabit, doleat ejus valetudine: et quamlibet gravia filio pater objecturus, miserrimam sibi ostendat esse hanc ipsam necessitatem: nec hoc paucis modo verbis, sed toto colore actionis, ut id eum non dicere modo, sed
59 etiam vere dicere appareat. Nec causanti

58. *tamen.* Camp. *autem.* *postulabit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *postulavit.* *valetudine.* Turic. Flor. Camp. (hic quidem *valit.* cum Jens. Tarv. Gesn.) *valetudinem.* cf. Drakenb. ad Liv. 5, 11, 5. item nos ad 5, 6, 76. Infra 11, 2, 35. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *valitudo* per I cum Jens. et posterr. ante Ald. *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *nc hoc* cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. An fuit *nec* solum?

59. *Nec causanti.* Ambr. 2. *neccanti.* Guelf. Exc. Sant. *n. Cati.* ex Voss. 1. *n. caserati.* Cum Rollinus jam *litigantem* interpretatus hic esset *causantem*, incredulo tamen Burm. qui latinitate Quintilianea hoc indignum putaret et intelligeret *causas asserentem*, quare tutorem malae administrationis accuset, Gesnerus quidem praeter similitudinem Graecae rationis, ubi ἀπὸ τῆς δίκης dicatur δικάζεσθαι, usus est testimonio loci ex Emancipato Afranii apud Nonium 2, 157. *Vide ut facunde contra causeris patrem*, plura daturus in Thesauro, ubi ea nunc est videre; ex solo tamen hoc Nonii capite et vetustissimis sane latinitatis auctoribus. Nec plane δικάζεσθαι intellexit Nonius, cum reddidit: *causam dicere.* cf.

58. *qui curationem — postulabit.* Gesnerus recte remittit ad 7, 4, 11. ubi mox §. 29. fit de eadem decoris observatione. Item ad Declam. Qu. 349. in cujus sermone (p. Bip. 341.) de hujus actionis ratione agatur.

59. *causanti.* cf. not. crit.

pupillo ſic tutor iraſcatur unquam, ut non remaneant amoris veſtigia, et ſacra quaedam patris ejus memoria. Jam quomodo contra abdicantem patrem, querentem uxorem, agi cauſam oporteret, in libro, ut arbitror, ſeptimo dixi. Quando etiam ipſos loqui, quando advocati voce uti deceat, quartus liber, in quo prooemii praecepta ſunt, continet. Eſſe in verbis quod deceat, aut turpe ſit, nemini dubium eſt. Unum jam igitur 60

nos ad 4, 1, 19. Ergo ne nunc quidem ſatis acquieſco in tali uſu, qui mox nonniſi infimae fuit latinitatis. Et adeſt facillima emendatio, ad quam manu quaſi ducimur ab Ambr. *nec peccanti.* cf. 8, 6, 30. 6, 2, 15. Stant tamen a recepta magni teſtes Turic. Flor. etiam Bern. Goth. nec poteſt negari plenior et robuſtior in ea eſſe ſententia. Et ſunt actiones tutelae male geſtae inter controverſias ſcholaſticas, velut decl. Quint. 346. 355. cf. et 6, 2, 14. *pupillo.* Ambr. 2. *pupullo* cum Bern. *ut non remaneant.* Turic. Flor. *non* omittunt cum Alm. *oporteret.* Flor. Camp. *oporteat.* *ipſos loqui, quando.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. (haec quidem *etiam* quoque deſiderant) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Stoer. Unde ſumſerit hic, non reperio; neque tamen dubito quin vere. Suſpicor antiquitus transpoſitum *Etiam quando*, unde facilius intelligitur homoeoteleuton occaſionem faciens omiſſioni. *deceat.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *deceret.* Apparet ſumma Turic. praeſtantia, qui hic quidem cum Flor. conſentit, ſupra in *oport.* non item, plane ad Ciceronianam convenientium temporum ſeveritatem. cf. §. 56. item 8, 6, 67.

60. *Eſſe in.* Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *et.*

in libro — ſeptimo — quartus. 7, 4, 24 ſeqq. ubi quod hic *querentem uxorem* id eſſe *malae tractationis actionem*, recte monet Capper. 4, 1, 45. 46. De iſtis *Quando etiam ipſos loqui* cf. not. crit. Mox (§. 60.) de eo quod deceat in verbis, eſt 8, 3, 15—40.

huic loco, quod eſt ſane ſummae difficultatis, adjiciendum videtur, quibus modis ea, quae ſunt natura parum ſpecioſa, quaeque non dicere, ſi utrumlibet eſſet liberum, maluiſſemus, non tamen ſint indecora dicentibus.
61 Quid aſperiorem habere frontem poteſt, aut quid aures hominum magis reſpuunt, quam cum eſt filio filiive advocatis in matrem perorandum? Aliquando tamen neceſſe eſt, ut in cauſa Cluentii Habiti: ſed non ſemper illa via, qua contra Saſſiam Cicero uſus eſt: non quia non ille optime, ſed quia plurimum
62 refert, qua in re et quo modo laedat. Itaque illa, cum filii caput palam impugnaret, fortiter fuit repellenda. Duo tamen, quae ſola

difficultatis — eſſet — maluiſſemus. Turic. *difficultas — eſſe* (hoc cum Flor., pr. m., Goth., tac. Geſn., Camp.) — *invaluiſſemus.*

61. *filiive.* Sic omnes mei et ſcripti et excuſi (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Leid. cujus errorem *filiisve* propagarunt Gibſ. Burm. Capper. *Habiti.* cf. 4, 2, 16. Aſpirationem et B litteram omnes quidem libri mei; et Beckius ad Cic. ſuum praefatione teſtatur Cod. χ. in or. pro Clu. ſemper *Habitum* dare; item ad frontem orationis ipſius Vol. 3. p. 5. ubi ſuſpicor nullum Cod. inventum, qui *Avitum.* Nihil agunt Manutius et Lambinus ad Lucret. p. 179. cum videamus in Inſcrr. *Habitum* p. Grut. 295. quo et Graevius utitur ad noſtrum in Cic. tuendum, et ejusdem originis nomina p. 678, 13. *Habendum,* p. 782, 3. *Habentem.* Quanquam *Aviti* ſunt plurimi, nec error infrequens, velut Tac. Annal. 11, 55. 13, 34. Mox alterum nomen libri mei ſimplici S dant *Saſiam* ante Gryph. 1544, niſi quod Turic. nulla mentio. cf. 4, 2, 105.

60. *aſperiorem — frontem.* cf. 4, 1, 42. hic §. 85.

61. *laedat,* mater illa, in quam dicimus.

superessent, divine Cicero servavit. Primum, ne oblivisceretur reverentiae, quae parentibus debetur: deinde ut, repetitis altius caussis, diligentissime ostenderet, quam id, quod erat in matrem dicturus, non oporteret modo fieri, sed etiam necesse esset. Primaque haec ex- 63 positio fuit, quanquam ad praesentem quaestionem nihil pertinebat. adeo in caussa difficili 75 atque perplexa nihil prius intuendum credidit, quam quid deceret. Fecit itaque nomen parentis non filio invidiosum, sed ipsi, in quam dicebatur. Potest tamen aliquando 64 mater et in re leviore aut minus infesta contra filium stare: tum lenior atque summissior decebit oratio. Nam et satisfaciendo, aut nostram minuemus invidiam, aut etiam in diversum eam transferemus: et si graviter dolere filium palam fuerit, credetur abesse ab eo culpam, fietque ultro miserabilis.

62. *servavit.* Flor. *servabit*, idem mox *nec. est* (a pr. m.); deinde

63. Turic. *pertinebit*, Flor. (a pr. m.) *diceret* cum Guelf. Exc. Santen.

64. *infesta.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *infeste* cum Voss. 3. (Turic. Jens. per AE) corrigente jam Regio. An voluit ambiguum vitare, quia poterat intelligi ablativus? Modo *at* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum lenior.* Turic. *cum l.* cf. 11, 3, 40. 42. *fuerit.* Turic. Flor. *fuerat.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *erit* cum posterr. edd. ante Gryph. exc. Ald. *culpam.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Reliqui *culpa.*

64. *satisfaciendo.* cf. §. 51. *ultro.* Eadem potestate dictum qua modo *in diver-*
76.

65 Avertere quoque in alios crimen decet, ut fraude aliquorum concita credatur: et omnia nos paſſuros, nihil aſpere dicturos, teſtandum: ut etiamſi non poſſumus conviciari, nolle videamur. Etiam, ſi quid objiciendum erit, officium eſt patroni, ut id filio invito, ſed fide cogente, facere credatur. Ita poterit uterque laudari. Quod de matre dixi, de utroque parente accipiendum eſt. Nam inter

cf. 6, 1, 31. Modo Ambr. 2. *crederetur.* cf. 5, 11, 4. Mox Guelf. Exc. Santen. *advertere.*

65. *fraude aliquorum.* Turic. inſerit *ultro miſerabiles* repetendo quae forte erant in ſuperiore verſu; et mox idem *dicturo* cum Flor. *concita.* Camp. *concitata.*

poſſumus. Sic Flor. (Turic. quidem *poſſum*, ſed unius ſyllabae intervallo relicto) Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *poſſimus.* Huic autem verbo inde a Baſil. primo ſubjicitur *non*, quod abeſt ab omnibus qui collati ſunt MSS. *filio invito.* Turic. Camp. inſerunt *ſuo* cum Alm. non Flor. (cf. §. 59.) Modo *id* Flor. (a pr. m.) omittit; et mox Turic. dat *laudare,* cum Alm.

ſum, petita ſignificatione ab eo quod uſurpatur *ultro citroque.* cf. Drakenb. ad Liv. 40, 12, 4. Neque tamen ſufficit quod et ibi Drakenb. et in Theſauro Geſnerus interpretamento adhibent *inſuper.*

65. *concita*, intellige: „mater in filium."

ut etiamſi non poſſumus conviciari, nolle videamur. Quod hic a recentioribus poſt *poſſumus* inſeritur *non* ſenſui nequaquam conducit. Erit enim *non poſſe non conviciari* vel invitum aliquid dicere ignominioſum; ſed quis hoc appellet *conviciari*, in quo ſemper eſt voluntas et libido injuriae inferendae? neque ego Quintilianum puto cuiquam hoc conceſſurum, ut aliquando neceſſe fuerit conviciari matri. Immo hoc vult rhetor, remiſſum videri matri, quod omnino fieri nequibat, ut pietati reponatur, quod neceſſitatis-eſt. Et ſic reddidit Gedoynus. Reſpondet alterum mox *ſi quid objiciendum erit.* In *nolendo* cf. 9, 2, 72. item *velle* ibid. §. 76.

patres etiam filiosque, cum intervenisset emancupatio, litigatum scio. In aliis quoque 66 propinquitatibus custodiendum est, ut inviti, et necessaria, et parce judicemur dixisse: magis autem aut minus, ut cuique personae debetur reverentia. Eadem pro libertis adversus patronos observantia. Et ut semel plura complectar, nunquam decebit sic adversus tales agere personas, quomodo contra nos agi ab hominibus conditionis ejusdem iniquo animo tulissemus. Praestatur hoc aliquando 67 etiam dignitatibus, ut libertatis nostrae ratio

emancupatio. Sic Turic. Reliqui *emancipatio.* cf. 6, 1, 44. Mox idem *litigatus.*

66. *necessaria.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *necessario.* Iidem mox *parte*, cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. corrigente Regio. *libertis.* Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Santen. *libertatis.* *patronos.* Ambr. 2. (relicto aliquanto lacunae, cum supra 65. pro *patroni* dedisset *patro*) Guelf. Exc. Santen. *nos.* Flor. *patronus.* *personas.* Turic. Flor. *personis*; ille modo *si* pro *sic.*

67. *etiam dignitatibus.* Turic. inserit *at* (cf. §. 24.), Camp. *vel.* Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) *e. dignationibus* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. Burmanno hoc probanti, quia saepe haec forma in bonis Codd. succedat illi alteri (de quo cf. Drakenb. ad Liv. 2, 16, 5.) non accedam in notione, qualis hic est, *concreta*, ut cum Dialecticis nostris loquar. Turicensis illam interpolationem hic non, ut alias, indicem diversae scripturae accipio, verum *aliis* inter-

cum intervenisset emancupatio. „Qui enim alias litigaret cum patre filius, qui „in ipsius potestate est? Huc „pertinet Afranianae fabulae „titulus, quem modo laudavimus ex Non. 2, 157. Nam „*Emancipato* demum licet „*causari adversus patrem.*" Gesnerus.

67. *Praestatur — dignitatibus.* Prius cf. ad 2, 17, 2. *Dignitates* autem dicuntur ut *potestates* pro hominibus in aliqua *dignitate* constitutis,

reddatur, ne quis nos aut petulantes in laedendis eis, aut etiam ambitiosos putet. Itaque Cicero, quanquam erat in Cottam gravissime dicturus, neque aliter agi P. Oppii causa poterat, longa tamen praefatione excusavit officii sui necessitatem. 68 Aliquando etiam inferioribus, praecipueque adolescentulis, parcere aut mederi decet. Utitur hac moderatione Cicero pro Coelio contra Atratinum,

pretor, ut voluerit is, qui hec daret, cum patris, matris, propinquorum dignitati aliquid concessum esset, *aliis* quoque dignitatibus quendam honorem haberi. Sed displicet vel propter id quod modo erat „*aliis* propinqq."

eis. Sic Turic. Flor. Camp. *iis* Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. Reliqui *his.* cf. 10, 2, 11. Modo *ut petulantes* Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

68. *mederi.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Goth. *videri.* In Jens. jam et nostrum (cf. 9, 3, 68.), quod in nullo equidem Cod. reperiri credo. An aliqua conjectura invectum sit, dubitari potest. Neque tamen difficultate caret, cum vix possit demonstrari locus, ubi sic dicatur aliquis *mederi* homini (non *rei*) pro eo quod est, corrigere, monere, emendare; nisi forte intelligitur medicina, quae paratur leniendo dolori ex necessaria reprehensione orto. Hanc enim Gedoyni rationem esse video, qui longo sane anfractu verborum brevia haec et praecise reddit. Ipsa Codd. scriptura fert interpretationem satis pro-

magistratibus, principibus. cf. 7, 1, 32.

in Cottam gravissime dicturus. cf. 5, 13, 20.

68. *mederi.* cf. not. crit.

pro Coelio, „In ipso exordio „aliquoties." Gesnerus. *Contra Atratinum* hic recte dici dubito, et malim *circa A.* cf. 6, 1, 41. Mox potest alienum videri, quod *nobilis* alicujus exemplum ponitur, cum ante dictum fuerit de *inferioribus*; nisi forte ii addito illo *praecipue adolescentulis* ad aetatem solam astringuntur. Fateor tamen libentius me cariturum istis *et nobilis*, cum praesertim duplex *et* magis congruat, quam, ut nunc est, triplex. In Sulpicio mox est *nobilis*. Cf. not. crit.

76 ut eum non inimice corripere, ſed paene patrie monere videatur. Nam et nobilis et juvenis; et non injuſto dolore venerat ad accuſandum. Sed in his quidem, in quibus vel judici, vel etiam aſtantibus ratio noſtrae moderationis probari debet, minor eſt labor: illic plus difficultatis, ubi ipſos, contra quos dicimus, veremur offendere. Duae ſimul 69 hujusmodi perſonae Ciceroni pro Murena dicenti obſtiterunt, M. Catonis Serviique Sulpicii. Quam decenter tamen Sulpicio, cum omnes conceſſiſſet virtutes, ſcientiam petendi conſulatus ademit? Quid enim aliud eſſet, quo ſe victum homo nobilis et juris

babilem, ut *videri* jungatur cum illo quod iterum ſubaudi-tur *parcere*. „decet aut parcere, aut ſpeciem certe habere „parcentis." Neque eſt quod hoc minus probemus propter mox illatum rurſus *videatur* in Qu. quem repetentem verba modo poſita toties vidimus. *Nam et nobilis et juvenis.* Turic. *et mobilis nam et j.* Noſtrum Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *N. et juv. et nob.* *aſtantibus.* Sic Turic. Flor. (hic quidem *adſt.*) Camp. cum Alm. Reliqui *aſſiſtentibus.* Modo *ne judici* Turic. Flor. et mox *oratio* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. Bern. Jenſ. Tarv. *his* ſcripſi e Turic. Flor. Ambr. 2. Reliqui *iis.*
minor eſt labor. Ambr. 2. Guelf. omittunt *eſt.*
69. *obſtiterunt.* Turic. *obſtiterint.* Camp. *aſtiterunt.*

patrie monere. „Quia vox „illa *patrie* a nullo, quod „ſciam, uſurpetur, mallem „*patrio more monère*, ut ex „primis ſyllabis verbi *monere* „τὸ *more* ſit abſorptum: ſed „nihil deſinio. plura enim „Fabius primus uſurpavit." Burmannus.

69. *Duae* —, *perſonae* — *M. Catonis Serviique Sulpicii.* Attende genitivum redditum vocabulo *perſonae*, non nominativum, ex proba latinitate. cf. 3, 8, 53. 5, 2, 3. Id ipſum hic Badius quoque animadvertit.

antiſtes magis ferret? Ut vero rationem defenſionis ſuae reddidit, cum ſe ſtuduiſſe petitioni Sulpicii contra honorem Murenae, non idem debere actioni contra caput,
70 diceret? Quam molli autem articulo tractavit Catonem? cujus naturam ſumme admiratus, non ipſius vitio, ſed Stoicae ſectae, quibusdam in rebus factam duriorem videri volebat: ut inter eos non forenſem contentionem, ſed ſtudioſam disputationem crederes
71 incidiſſe. Haec eſt profecto ratio et, certiſſimum praeceptorum genus, illius viri obſervatio, ut, cum aliquid detrahere ſalva gratia

Ut vero rationem. Turic. *u. vereor* (poſt hanc vocem intervallo relicto) *actionum.* Quid ſit quod hiet ibi ſcriptura, non exputo; neque enim quidquam commode videtur poſſe inſeri. Sed vulgata non acquieſco, et ex Turic. haec eruo: *Ut vere rat.* cum enim ſcriptum eſſet vulgari errore *orationem* pro *rat.* mox *or* adhaeſit illi *vere.* Jam *vere rat.* redd. habet illam *veritatis* poteſtatem, quae eſt cum aequitate et juſtitia conjuncta, quomodo dicitur *vere aeſtimare.* *Ut vere* autem pro *quam vere* variaſſe putandus eſt, veluti apud Cic. eſt ad Att. 2, 21. *ut — humilis, ut demiſſus erat;* in quibus ipſis locutionibus *ut* non tam ad nomen pertinet adjectivum quam ad verbum, et ſignificatur modus magis faciendi aliquid, quam gradus praeſtantiae aut vilitatis in re ipſa vel perſona. Camp. *ut non r.* *actioni.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Andr. Reliqui *accuſationi.*

70. *ſtudioſam.* Turic. Ambr. 2. *ſtudioſum.* Camp. *ſtudiorum.* Ald. *ſtudioſorum.*

71. *ratio et.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inſerunt at cum

Ut vero rationem. cf. not. crit.

70. *tractarit Catonem.* „Locus eſt divinus c. 29 ſq." Geſnerus. cf. 2, 12, 2.

71. *certiſſimum — genus.* Hoc cave jungas verbo *eſt,* ſed appoſitionem agnoſce vocis *obſervatio.*

velis, concedas alia omnia: in hoc ſolo vel minus peritum, quam in ceteris, adjecta, ſi poterit fieri, etiam cauſa, cur id ita ſit, vel paulo pertinaciorem, vel credulum, vel iratum, vel impulſum ab aliis. Hoc illis com- 72 mune remedium eſt, ſi in tota actione aequaliter appareat non honor modo, ſed etiam caritas: praeterea cauſa ſit nobis juſta ſic dicendi: neque id moderate tantum faciamus,

cum Alm. praeſumtum ex ſequentibus. *poterit.* Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *potuerit* cum Voſſ. 3. Goth. Jenſ. Tarv. cf. 7, 1, 44. 2, 22. *id ita.* Sic Ambr. 2. cum Ioann. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Ald. *dita* Turic. *dicta* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *ita* ſolum.

72. *ſi in.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *niſi* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Vall. (a pr. m. ut viſum Badio) et edd. ante Ald. qui *ſi*, ſuadente Regio. *ſit — ſic dicendi.* Turic. Flor. *ſit — ſit dicenda.* ex Alm. *ſit — ſic dicenda.* Guelf. Exc. Sant. Camp. *ſit — ſit dicendi.* Jenſ. *ſi — ſit dicenda* cum edd. ante Bad. Noſtrum ipſum eſt in Goth. Voſſ. 2. Vall. Haeret in hisce Geſnerus, qui *illis* referri poſſe negat niſi ad §. 68. „*illis* cauſis, ſpeciebus, ubi „adverſarium nolumus laedere etc.", deinde malle ſe dicit ex vetere illa edd. ſcriptura recipere: *cauſa ſi nobis juſta ſit dicendi.* Mihi quidem moleſtum eſt aſyndeton in oratione noſtra, quodque duo ſenſus continui ordiuntur ab *Haec, Hoc.* Nec procedit vulgata ratio niſi mutatione illa Regio ſuadente facta ſcripturae *niſi.* Si *illis* neutro genere accipias pro *talibus, ejusmodi rebus;* reponi velim *Nec* (cf. 10, 5, 1.)

in ceteris, adjecta. Qui toto hoc ſenſu ab *in hoc ſolo* ad *impulſum ab aliis* acquieverunt adhuc, quod ſciam, omnes critici, videntur e voce *concedas* recte elicere ſibi viſi, quod deeſt ei verbum finitum. Id equidem probare non poſſum, cum, ut et modo §. 69., *concedere* poſcat aliquid in proximis ſibi oppoſitum, quale ibi erat *ademit.* Intercidiſſe igitur cenſeo aliquid; et quidem facillime *dicas* hauſtum poſt *ceteris* ante *adjecta.*

72. *ſi in tota — cauſa ſit — dicendi.* cf. nott. critt.

73 ſed etiam neceſſario. Diverſum ab hoc, ſed facilius, cum hominum aut alioqui turpium, aut nobis inviſorum quaedam facta laudanda ſunt. Decet enim rem ipſam probare in qualicunque perſona. Dixit Cicero pro Gabinio et P. Vatinio, inimiciſſimis antea ſibi hominibus, et in quos orationes etiam ſcripſerat: verum cauſa juſta ſit fatendo, non ſe de 74 ingenii fama, ſed de fide eſſe ſolicitum. Difficilior ei ratio in judicio Cluentiano fuit, cum Scamandrum neceſſe haberet dicere nocentem,

illis commune r. e. niſi tota — caritas: praeterea cauſa ſit (pendente hoc conjunctivo itidem a *niſi*) *n. j. ſic dicendi* etc. Ne id quidem fuerit nimium, ut ſcribas *Nec ullum* pro *Hoc illis. Commune remedium* intelligo πανάκειαν aliquam (paulo aliter quam mox §. 87. et ſane plerumque); multae enim ſunt noſtri admonitiones, ne forte diſcipuli perſuadeant ſibi, ſi certas quasdam artes perdidicerint ſuoque loco adhibuerint, jam ſatis eſſe proviſum utilitatibus ſuis, nec jam, ut totius orationis ſuae curam gerant, neceſſe eſſe. Valde ſimilis locus eſt 4, 2, 94 — 96.

73. *Decet.* Flor. Camp. *Dicet.* Margo Baſil. *Licet.* Mox Flor. *rerum* cum Alm. (cf. 65.) Guelf. *reum.* *cauſa juſta ſit fatendo.* Turic. Flor. Camp. *et juſta ſit faciendo.* Guelf. *et juſta ſic faciendo* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (ut ſignificat, quanquam non diſerte prodens, Badius) Jenſ. Tarv. Ex Alm. *juſta ſit fatendo,* me quidem incredulo (cf. modo), quod ipſum dat Ald., cum praeferant Loc. Venet. Ruſc. *et juſta ſit fatendo.* Reliqui plane ad arbitrium Regii noſtram habent ſcripturam. Exc. Santen. hic ſilent, ſicut et in viciniis ſatis longo intervallo. In hisce potuiſſe acquieſcere VV. DD. quam maxime miror. Unde tandem illud *ſe,* ſi *cauſa* eſt ſubjectum? Et quae eſt ratio, ut *juſta* aliqua fiat cauſa eo,

73. *pro Gabinio et P. Vatinio.* De altero cf. Cic. pro Rabir. Poſtumo c. 8. item Val. Max. 4, 2. Dio Caſſ. 39.: de altero nos ad 6, 1, 13.

verum — ſolicitum. vide nott. critt.

74. *Scamandrum — dicere nocentem.* Cic. pro Clu. c. 17. ſeqq.

cujus egerat causam. Verum illud elegantissime, cum eorum, a quibus ad se perductus

quod is qui agit eam *fatetur* (in quo et ipso nulla *fatendi*, sed magis gloriandi occasio) se non de fama ingenii, sed de fide esse solicitum? Gedoynus quidem, ut solent Francogalli (cf. 10, 1, 150.) aliquam sententiam extudit, de ipsis verbis parum solicitus: Testari Ciceronem, justam esse reorum causam, ad quam defendendam non tam ingenio quam fide opus esse fateatur. Ut cetera taceam, hoccine dici poterit in Vatinii causa? Omnis haec commemoratio causarum difficilium Vatinii et Gabinii valde brevis est et in qua vix justa earum ratio reddi posse videatur. Neque tamen quidquam longius intercidisse dicam, cum appareat illud quod sequitur de Cluentiana diligentius tractatum et majore cura dignum habitum a nostro. Credibile igitur cito eum esse defunctum in hoc, quod levius videbatur. Equidem sane, quod probetur, nihil reperio. Nam ut infinitivus *se esse solicitum* pendeat a verbo finito *dixit*, nimia fuerit struendi audacia, cum *dicere* priore loco plane sit alius potestatis. Nemo enim ferat: „*Dixit* pro Gab. et Vatin.; sed *et* hoc *dixit* se etc." Neque multum juveris scribendo: *verum ait justa sic fac.* Regianam illam correctionem *fatendo* pro *faciendo* alienissimam esse nemo non admonitus sentiat. *Justa facere* bene dicitur is, qui, quae vera sint, tueatur; et eo referendum censeo *sic*, ut sit pro *defendendis hisce reis*. Sed quid huc faciat ista *ingenii*, cujus famam negligat, mentio, plane non assequor. Neque enim, ne infans et dicendi imperitus haberetur, timendum erat Ciceroni pristinos adversarios suos defendenti. Illud alterum sane non caret momento, fidem cerni probandis etiam inimicorum virtutibus, quod ipsum modo agnoscebat noster „*decet* — *persona*". Ipse Cicero pro Rabir. Postumo „suam se *fidem* de Gabinio gravius agere pati" negat. Quidquid est de hoc loco, una et altera vel addita vel mutata voce lucem ei posse contingere, non dubito, maxime si quis sententias aliquas huc facientes ex ipsis illis orationibus Tullianis alicunde protulerit; ut nunc est, intelligi posse nego. [Vid. Addenda.] In illis *non se de* Guelf. omittit *se*.

74. *illud.* Flor. *iud.* Camp. *id.* *ad se.* Turic. Flor. Guelf. *a se.* Reliqui *ipse.* Nostrum e conjectura.

perductus. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth.

perductus esset. Non tam Scamander libertus Fabricii,

esset, precibus, tum etiam adolescentia sua excusat: detracturus alioqui plus auctoritatis, 97 si, in causa praesertim suspecta, se eum esse, qui temere nocentes reos susciperet, fateretur.

75 Apud judicem vero quod aut propter alienum commodum in causa, quam susceperimus, aut suum, ut persuadendi ardua ratio, ita dicendi

Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *productus*.

adolescentia sua. Guelf. *adolescentiam suam* cum edd. a Jens. ante Obr. quorum Badius et sequentes *preces* quoque.

detracturus a. plus. Turic. Flor. *detractus a. plures*. Guelf. *d. a. plure*. ex Alm. nonnisi *plures*. *auctoritatis*. Turic. *auctoritas* cum Alm. non Flor. (cf. 73.).

si, in causa. Turic. Flor. (hi etiam *causam*) Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *sicut i. c.* cum Voss. 2.

se eum. Flor. *si e.* cum Jens. Tarv. *susciperet*. Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. exc. Camp. qui vacuus est ab omnibus hic, quos Regius corrigit, erroribus, nam et *timere* est in Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Id proprium Goth. et Voss. 2. quod *suscepta* pro *suspecta*.

75. *quod aut*. Turic. (quanquam incertiore compendio) *qui aut*. *alienum*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliquod* cum Goth. 1. (tac. Gesn.) 2. Kapp. Alm. Voss. 2. Andr. et edd. ante Basil. *in causa*. Turic. *ac vasa*. Mox ante *susceperimus* Flor. inserit *nos*. *aut suum*. Turic. *autem sunt*. Flor. Guelf. *aut sunt* cum Goth. 1. 2. Kapp. et edd. ante Ald. exc. Camp., qui *aut sumitur*. Ex Alm. et Voss. 2. nostrum, falso profecto. In Vall. (sed qui a correctio-

quam hic ejusdem patronus ad Ciceronem perductus est ab Aletrinatibus, et ne hoc quidem ad Ciceronis narrationem accommodate dicitur, qui Aletrinates ait a Fabricio domum suam adductos. Sed memoriter talia referre Qu. novimus.

plus auctoritatis. Expectes *multum*, *plurimum* prae illo *plus*. An fuit *detr. aliquanto plus?* Possit et ante *si in causa* intercidisse *sibi*.

75. *Apud judicem* — *aut suum*. vide nott. critt.

expeditiſſima. Fiducia enim juſtitiae ejus noſtrae cauſae nihil nos timere ſimulabimus. Ipſe erit gloria inflandus, ut tanto clarior futura ſit fides ac religio in pronunciando, quanto minus vel offenſae vel utilitati ſuae indulſerit. Hoc et apud eos, a quibus appellatum erit, 76 ſi forte ad eosdem remittemur: adjicienda ratio vel neceſſitatis alicujus, ſi id cauſae

nibus hic non ſit immunis) *at ſuum.* Omitto plurima VV. DD. reſtituendi pericula. Noſtra in Baſil. prima, deinde immutata a Stoerio, ſequentibus Chouet. Leid. Ferri ad ſententiam poſſit, quod ex optimorum librorum ſcriptura eruere tentavi: *qui aut ira aut propter aliquod commodum a cauſa q. ſ. alienus ſit* (vel *fuerit*) *ut* cet. quanquam criticam rationem non ab omni parti praeſtem. *ejus noſtrae cauſae.* Turic. praemiſſo obſcuriore compendio, quod refert fere illud quo con ſignatur (niſi forte illud eſt quod uſurpatur in tertii et ſexti caſus exitu *bus.* cf. 8, 5, 18. hic §. 91.) *et nonne c.* Flor. *et noſtrae c.* Guelf. *et non eſt c.* cum Goth. 2. ni fallor, quanquam pro *cauſae* affertur *me.* Reliqui *e. non c.* Noſtrum e conjectura. Mox Turic. Flor. *ſimulavimus.* Poſt *Fiduc.* ſolus Flor. omittit *enim.* *erit — inflandus.* Turic. Flor. Guelf. *erat,* duo poſtremi et *infandus,* et Flor. mox (a pr. m.) *incluſerit.*

76. *Hoc et apud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jenſ. Tarv. *Haec e. a.* Locat. cum Andr. et edd. ante Baſil. *et* omittit Flor. Reliqui *H. modo e. a.* *eos, a quibus.* Turic. Guelf. *nos quibus* cum Flor. niſi quod hic (a pr. m.) *nos in quibus.* *remittemur.* Sic Flor. quanquam ſimplici T (a pr. m.) cum Stoer. Chouet. Leid. item Vaſcoſ. (1542. F.) probante Geſnero. Reliqui *remittentur.* *neceſſitatis alicujus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. (poſtremi quidem duo prius ſolum) *neceſſitas alicuis.* *cauſae*

76. *Hoc et apud eos.* Structuram cf. ad 10, 7, 23. *adjicienda — ſuſpicionis.* Ineſt aſyndeton, ſed aptum illud reliquo quod hic quaeritur abruptae orationis ſchemati. *neceſſitas* illa et *error,* et *ſuſpicio* pertinent ad appellationem olim factam, nunc excuſandam. De *cauſae cedit* vide not. crit.

cedit, vel erroris, vel ſuſpicionis. Tutiſſimum ergo poenitentiae confeſſio, et ſatisfactio culpae: perducendusque omni modo judex ad 77 irae pudorem. Accidit etiam nonnunquam eadem cauſa, de qua pronunciarit, cognoſcatque iterum: tum illud quidem commune; apud alium nos judicem disputaturos de illius ſententia non fuiſſe: neque enim emendari ab alio, quam ipſo, fas eſſe: ceterum ex cauſa, ut quaeque permittet, aut ignorata quaedam,

cedit. Turic. Flor. Camp. *cauſa c.* Guelf. *c. credit.* Non acquieſco in vulgata, cujus ſi eſt ſententia *convenit, congruit,* deſidero auctoritatem ita dicendi. Quidni fuerit: *cauſa concedit?* ut apud Cic. pro Quintio c. 10. *E* illud adhaeſit ex male intellecto compendio ſyllabae *con.* *ad iras.* Lepidum eſt et criticae tironibus notandum quod hic in plerisque MSS. (nec tamen Turic. aut Flor. quanquam Alm.) *adire,* feliciter correctum a Regio, praeeunte Camp., non Jenſ. Tarv.

77. *nonnunquam eadem cauſa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui inſerit *ut.* Bad. Baſil. *nonnunquam eandem cauſam.* Reliqui *n. ut eandem cauſam.* *pronunciarit* dedimus e conjectura, reliqui *pronunciavit.* *cognoſcatque.* Turic. Flor. *cognatque.* Hic (a ſec. m.), Guelf. Exc. Santen. Camp. *cogatque* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Hic *agatur* transpoſitum poſt *iterum,* ſuadente Regio. Sed Bad. Baſil. *ut cognoſcat.* Tarv. *cogitatque.* Reliqui *cognoſcat.* *quam ipſo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui inſerunt *ab.* *ut quaeque.* Turic. Flor. Guelf. Exc.

77. *pronunciarit, cognoſcatque.* Facile ex proximis intelligitur judex. Conferendus autem huc eſt locus de *praejudiciis* lib. 5. c. 2. quo mox remittit §. 78.

ceterum ex cauſa. Reſpicit ad *illud quidem commune.* In *ceterum* cf. 9, 4, 85.

aut defuiſſe teſtes, aut (quod timidiſſime, et ſi nihil aliud plane fuerit, dicendum eſt), pa-
979 tronos non ſuffeciſſe, ſuccurret. Etiam ſi 78 apud alios judices agetur, ut in ſecunda aſſertione, aut in centumviralibus judiciis duplicibus, parte victa, decentius erit, quoties contigerit ſervare judicum pudorem: de qua re latius probationum loco dictum est. Poteſt evenire, ut in aliis reprehendenda ſint, quae ipſi fecerimus: ut objicit Tubero Ligario, *quod in Africa fuerit*. Et ambitus quidam 79 damnati, recuperandae dignitatis gratia reos ejusdem criminis detulerunt, ut in ſcholis luxuriantem patrem luxurioſus ipſe juvenis

Santen. *aut q.* *timidiſſime.* Turic. Flor. Guelf. *tumidiſſime*, viciſſim *timidius* §. 28. iidem duo priores, adjunctis Camp. et edd. ante Ald. *ſuffeciſſe.* Sic Turic. (niſi quod *ſi*) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. Andr. marg. Bad. Vaſcoſ. Stephanique, Obr. probante Geſn. Reliqui *ſatisfeciſſe.*

78. *judices agetur.* Alm. *judex augetur*, nihil tale dantibus Turic. et Flor. (cf. 74.). *latius probationum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Bad. Reliqui inſerunt *in.* Modo Turic. Goth. (tac. Geſn.) *contingerit*, Kapp. *contingit.*

79. *quidam damnati.* Alterum *dam* deſiderant hic Codd. et quidem Turic. Flor. poſterius, Goth. Guelf. Voſſ. 2. Exc. Santen. prius cum Jenſ. Tarv. *dignitatis.* Goth. *libertatis* cum Voſſ. 2. erroris ſolo, ut videtur, ſocio. cf. 10,

78. *probationum loco.* 5, 2, 1.

79. *recuperandae dignitatis gratia.* Vide Digeſt. 48, 14, 1, 2. „Qua lege" (Julia ambitus) „damnatus, ſi alium „convicerit, in integrum re„ſtituitur." Ubi recte conſferunt VV. DD. Cic. pro Cluent. c. 36. init. vide ibi Manutium.

accusat. Id quomodo decenter fieri possit, equidem non invenio, nisi aliquid reperitur, quod intersit, *persona*, *aetas*, *tempus*, *causa*, 80 *locus*, *animus*. Tubero juvenem se patri haesisse, illum a senatu missum non ad bellum, sed ad frumentum coëmendum ait, ut primum licuerit, a partibus recessisse: Ligarium et perseverasse, et non pro Cn. Pompeio, inter quem et Caesarem dignitatis fuerit contentio, cum salvam uterque rempublicam vellet, sed pro Juba atque Afris inimicissimis populo Romano

1, 15. *quomodo decenter.* Sic Obr. Sed Turic. Guelf. *quoniam docenter;* prius et Exc. Santen. Reliqui *quam decenter.* *reperitur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. *reperietur* Jens. Tarv. iidemque modo *aliud.* Malim hic *nisi si.* cf. 6, 1, 54.

80. *ait, ut primum.* Turic. (hic et *rimum*) Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *aut ut p.* Modo *exisse* pro *haesisse* Guelf. Exc. Santen. ut infra Camp. 11, 2, 11. *heserat* pro *exierat.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 10, 10. *partibus.* Camp. Leid. (hic quidem videtur mero sphalmate) *patribus.*

80. *Tubero — ait.* Quae hic causatum Tuberonem prodit noster, ex ejus quae intercidit oratione desumta non debent negligi, sed diligenter comparari cum Ciceronianis in ipsius Ligariana. Nec prorsus apparet, quomodo potuerit patrem suum Tubero dicere, *ut primum licuerit, a partibus* Pompejanis *recessisse*, si vere narrat Cicero, eundem Africa prohibitum nec domum venisse, nec ad Caesarem; sed ad Pompejum in Macedoniam se contulisse, c. 8. 9. Sed fortasse victo demum Pompejo licuit recedere ab ejus partibus. Illud quoque discrepat, quod filius Tubero patrem nonnisi ad frumentum coëmendum in Africam missum ait a senatu, Cicero reliquique scriptores eam ipsi provinciam senatus consulto et sorte obtigisse produnt. cf. 10, 1, 23.

inter quem — contentio. Similiter 4, 2, 15. *de laude inter ipsos certatum.*

ſtetiſſe. Ceterum vel facillimum est, ibi alie- 81 nam culpam incuſare, ubi fateris tuam. Verum id jam indicis eſt, non actoris. Quod ſi nulla contingit excuſatio, ſola colorem habet poenitentia. Poteſt enim videri ſatis emendatus, qui in odium eorum, in quibus erraverat, ipſe converſus eſt. Sunt enim quidam, 82

81. *incuſare.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *recuſare* Guelf. cum Jenſ. Tarv. Reliqui *accuſare.* *indicis.* Sic Turic. Flor. Reliqui *judicis*, in quo ſane nulla ſententia, ut animadvertit Geſnerus. Gedoynus hasce nugas ſecurus reddidit. Modo pro *id* Turic. Flor. *ut* cum Alm. et mox *contigit* Turic. Flor. cum Kapp. Alm. *emendatus.* Turic. Flor. Guelf. *emendati.* Turic. Guelf. Exc. Santen. *quin* pro *qui in.*

81. *Verum id jam — actoris.* Is, qui, nulla demonſtrata facti differentia, eorum incuſat alios, quae ſe commiſiſſe fatetur, oratoris dignitatem exuit et ad vilitatem indicio redimentium vitam ſe demittit.

ſola colorem habet poenitentia. cf. 10, 1, 116. item 4, 2, 88. 100. Qui ſe poenitere teſtatur admiſſorum, eumque affectum tota actionis forma profitetur, is aliquam tamen ſpeciem induit difficili illi, quam tuendam ſumſit, cauſae, ſeque ſua exempla inſectantem aliquatenus judici commendat.

82. *Sunt enim quidam, qui — faciant.* Qui hac ſcriptura acquieverunt (nec quenquam video qui haeſerit), id ſpectarunt, quod continuo inducitur pater aliquis, qui ipſe hanc ſui exempli improbationem minus inviſam faciat. Sed admoniti ſentient, puto, hoc non fieri ab hominis voluntate, ſed ab ejus conditione; quare pro maſculino hic longe aptius eſſe neutrum genus, ut ſcribatur *quaedam, quae*, leniſſima mutatione. Commendatur haec generis mutatio etiam eo quod eſt §. 83. „*Alia* praetereo." Neque *enim* convenit argumentationi, ſed, quocum toties illud permutatur, *etiam* (cf. 2, 13, 11.). Ita recte locum conſtitui apparebit, ſi contuleris 4, 2, 59. *Haec ſunt quae — faciant.* 4, 3, 16. *plurima ſunt quae — inſeruntur.* 5, 13, 9. *quaedam ſunt quae — poſſunt.* Sententia ſic explicatur: „Quaedam accidunt (συμβέ„βηκε) talibus cauſis, quae effi-

qui hoc natura ipſa rei non indecens faciant: ut cum pater ex meretrice natum, quod duxe- 98 rit meretricem in matrimonium, abdicat. Scholaſtica materia, ſed non, quae non poſſit accidere. Hic igitur multa non deformiter

82. *faciant.* Sic Turic. Flor. Reliqui *faciunt.* Codd. obtemperamus, cf. 10, 1, 44. *pater — in matrimonium.* Turic. *patre ex meretricem immatrimoniu.* Flor. *patre ex meretricem in matrimonium* cum Guelf. et Alm. niſi quod horum alter habet, alter dicitur habere *pater* et *meretrice.* Goth. (err. Geſn.) *pater natum quod amet meretricem* cum Voſſ. 2. (cf. 79.) Mox Vall. *pater natum ex meretrice quod amet meretricem in matrimonium;* ſed valde ſuſpicor, hic aliquam eſſe verſatam emendationem (quales non raro agnoſcit in eo Cod. Badius, velut ad §. 72.); et haec eſt obtinens a Badio inde in omnibus editis ſcriptura, ordine tamen mutato ita: *ex m. natum.* Jenſ. Tarv. *pater natum quod amet ex meretrice in matrimonium.* Locat. Ven. Ruſc. (ex Regii mente) *p. n. ex meretrice q. a. ex meretrice in m.* Noſtrum Camp. Andr. Ald. (niſi quod hic *natum ex mer.*) ex conjectura haud dubie, ſed non improbabili illa, et meliore profecto, quam eſt librarii Gothani nullam rationem habentis verborum *in matrimonium*, unde mox conflarunt VV. DD. portentoſam locutionem *amare in matrimonium* Geſnero in Theſauro quoque, ut et Forcellino, memoratam et explicitam. Brevius erat *ex mer. n. ob meretricis matrimonium;* ſed nimis manifeſta ſunt iſta in vett. veſtigia *meretricem in matrimonium,* quorum tam ſimilitudine quam litterarum M et N multitudine jacturam fecit locus. Si quid veri et antiqui eſſet in iſtis *quod amet,* probarem ego Francii conjecturam *quod habet*, vel *qui habet*, ita tamen ut ſcriberem *in matrimonio*, ſubnixus aliqua Turic. auctoritate. Nunc opus eſſe verbo praepoſitionem *in* regente cum accuſativo, apparet, nec ſuccurrit ullum, quod facilius intercidere potuiſſe dicas. *quae non.* Turic. Flor. Guelf. omittunt.

„ciant, ut ne per ipſam quidem rei naturam haec reprehenſio ejus, quod ipſe feceris, ſit indecens." Alia ratio 11, 2, 30.

ſed non — accidere. An fuit *ſ. n. quae in foro n. p. a.?* cf. 4, 2, 97. Potuit eſſe exheredationis elogium, *quod meretricem in matrimonium*

dicet: vel quod omnium ſit votum parentum, ut honeſtiores, quam ſint ipſi, liberos habeant (nam et filia nata, meretrix eam mater pudicam eſſe voluiſſet), vel quod humilior ipſe fuerit (licet enim hoc dicere), vel quod non habuerit patrem, qui moneret: quin eo 83 minus id faciendum filio fuiſſe, ne renovaret domus pudorem et exprobraret patri nuptias, matri prioris vitae neceſſitatem: ne denique legem quandam ſuis quoque ſubinde liberis daret. Credibilis erit etiam propria quaedam in illa meretrice turpitudo, quam nunc hic pater ferre non poſſit. Alia praetereo. Neque

Ab Alm. nonniſi *quae* abeſſe narratur. *et filia.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. inſerunt *ſi* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (de hoc prodente Burm. apud Bad. non reperio). *et ſi ſit* absque *filia* Camp. *dicere.* Flor. (a pr. m.) *ducere.* Fortaſſe robuſtior ſententia in hoc, ſi ſcribas: *licet enim huic* (i. ejus conditionis homini) *ducere* i. meretricem. Quanquam vel ſic malis: *licebat*, vel *licuit*, quod reponere intemperantius ſane fuerit. Recepta parum explet animum. An hoc volebat, poſſe aliquem humilitatem ſuae conditionis priſtinam citra contumeliam ſuam commemorare? Sed non eſt elocutus.

83. *id.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Bodl. Alm. Ald. Obr. Reliqui omittunt. *ſubinde.* Turic. *ſum.* Ex Alm. *ſu.* Guelf. Exc. Santen. *ſine.* An forte et hic *ſub diem* erat, ut 8 Pro. 29? qua ſententia eſt *in diem* apud Cic. pro Coelio c. 24. „praeſentis fraudis poenas *in diem* reſervatis." Sed ipſum noſtrum aliquoties eſt pro *deinde, mox.* *daret. Credibilis.* Sic Turic. Flor. (quanquam hic etiam *credibile*). Reliqui inſerunt *et.* *praetereo.* Turic. Guelf. Camp. *praeterea*

duxerit. vide 7, 4, 20. ibid. 11.
licet — dicere. cf. not. crit.
83. *ſubinde.* cf. not. crit.

nunc — ferre non poſſit. Poſtquam ex illa humilitate ad proſperiorem rei familiaris ſtatum emerſerat.

enim nunc declamamus, ſed oſtendimus, nonnunquam poſſe dicentem ipſis incommodis
84 bene uti. Illic major aeſtus, ubi quis pudenda queritur, ut ſtuprum, praecipue in maribus, aut os profanatum. Non dico, ſi loquatur ipſe: nam quid aliud ei, quam gemitus ac fletus, et execratio vitae conveniat? ut judex intelligat potius dolorem illum, quam audiat: ſed patrono quoque per ſimiles affectus eundum erit, quia hoc injuriae genus verecun-
85 dius ineſt paſſis, quam auſis. Mollienda eſt

cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *nunc declamamus.* Turic. Flor. *hunc d.* *dicentem ipſis incommodis.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *ipſ. inc. dic.*

84. *major.* Guelf. Exc. Santen. *majora.* *os profanatum.* Goth. (err. Geſn.) Camp. *honos prophanatus* cum Voſſ. 2. (cf. 82.). *ac fletus, et.* Turic. Guelf. *aut f.* Camp. *aut f. et.* Jenſ. *ac f.* ſine *et*, cum Tarv. qui et *execratio.* *verecundius — auſis.* Turic. *verecundiſſ eſt p. q. a.* Guelf. *verecundaſſem p. q. a.* Goth. omiſſo modo *injuriae* ſic: *verecundiae genus eſt p. q. a.* Camp. *verecundius eſt p. q. a.* Si recte ſiletur Flor. (memoratus ille in hoc ipſo verſu *qui ad hoc* dare cum Guelf.) habemus unum antiquiſſimum teſtem vulgatae ſcripturae. Geſnerus e Goth. eruit *quia hoc genus* (intellecto, non expreſſo illo *injuriae*) *verecundius eſt p. q. a.* ad morem illum ſatis cognitum omittendi adver-

84. *verecundius — auſis.* cf. not. crit. Ipſum quidem, qui hanc injuriam pertulerit, facere loquentem in ista controverſia minus probare videtur noſter, certe difficilius judicare (cf. §. 53. 54. ubi valde gemina hisce noſtris, item 55.). Et proba eſt admonitio ejusdem, ſi modo Quintiliani (Decl. 313. p. 210.): „Non erit alienum advocatus „dare huic accuſatori. — quoties cauſa plus juris habet „quam pudoris, ad eum transferenda eſt, qui non erubescit."

85 in plerisque alio colore asperitas orationis, ut Cicero de proscriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, *quam homines, honestis parentibus ac majoribus natos, a republica summoveri?* Itaque durum id esse summus ille tractandorum animorum artifex confitetur: sed ita legibus Sullae cohaerere statum civitatis affirmat, ut his solutis stare ipsa non possit. Assecutus itaque est, ut aliquid eorum quoque

bium *magis*, de quo vide prae aliis Drakenb. ad Liv. 34, 49, 10. In illis Livianis tamen exemplis saepius *tam* deesse agnoscam quam *magis*, nisi ubi antecedit *volendi* verbum; lubricum illud, quodque fortasse cedere debeat alteri *malle*. Quintiliano autem in hoc uno loco tantum audaciae placuisse, vix adducor ut credam. Recepta habet quo se tueatur in illa satis mirabili structura 7, 1, 56. modo *est* scribatur pro *inest*. Sed latere aliquid non sinunt dubitare scripturae praepolterae vett. libb. Nec videtur procedere vel illa ratio nisi interveniente infinitivo, ut aliquid facere dicatur esse *verecundum* i. pudori alicui, non quidem illi soli, qui faciat, sed cuicunque praesenti.

85. *alio colore.* Turic. Flor. Guelf. *alia loco re.* *durum.* Guelf. *divi.* *ita.* Flor. *id.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *id a* cum Voss. 2. *cohaerere.* Guelf. *coercere* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. *coerceri* Camp. cum Andr. et edd. ante Basil. *affirmat.* Turic. Flor. (hic quidem a sec. m.) Guelf. *affirmat.* *Assecutus.* Turic. Flor.

85. *alio colore.* Sententiae ita sunt connectendae: „Adhuc quidem colorem summae vehementiae dandum vidimus actioni; sed hoc rarum est, et plerumque mitigandis potius judicum auribus adhibetur ille." Suspicor itaque legendum *aliis* pro *alio*.

Cicero de proscriptorum liberis. Orationis, quae aetatem non tulit, causas bene, ut solet, exponit Freinshemius in opere Supplementorum Livianorum l. 10. c. 45. advocatis veterum testimoniis, inter quae et Plinii illa laus (7, 31. p. Bip. 35.) „te (M. Tulli) „orante, proscriptorum „liberos honores petere pu„duit."

Assecutus. cf. not. crit.

causa videretur facere, contra quos diceret.
86 Illud etiam in jocis monui, quam turpis esset fortunae insectatio: et ne in totos ordines, aut gentes, aut populos, petulantia incurreret. Sed interim fides patrocinii cogit quaedam de universo genere aliquorum hominum dicere, vel libertinorum, vel militum, vel
87 publicanorum, vel similiter aliorum: in quibus omnibus commune remedium est, ut ea, quae laedunt, non libenter tractare videaris; nec in omnia impetum facias, sed in id, quod expugnandum est; et reprehendens, alia laude

Guelf. Exc. Santen. Camp. *secutus* cum Voss. 2. Goth. Jens. Tarv. Nostrum e correctione Regii. Suspicor fuisse *consecutus*, cum primae syllabae compendium facile excideret. cf. 8, 3, 5. 10, 1, 25. hic §. 93. Modo Turic. *is* pro *his*, et mox idem cum Flor. Guelf. *dicere* pro *diceret*.

86. *jocis*. Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *locis* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Regius correxit.
totos. Turic. Flor. Guelf. *toto*. mox pro *fides* Turic. Flor. *fideles*, ex Alm. *tractes*. tum *interit* Turic.
hominum. Guelf. Exc. Santen. omittunt. *vel lib.* Sic Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Gryph. Sed Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt *vel* cum Voss. 2. Reliqui *ut lib.* cf. 9, 4, 53. Sic et 11, 3, 5. *vel* omittunt Turic. Flor. (etsi hic a sec. m. reponit, sed ante *Equidem*) cum Alm.

87. *laedunt*. Guelf. Exc. Santen. *legunt*. *reprehendens*. Turic. Flor. (hic a sec. m. addit *re* et sic Camp.)

86. *In jocis monui*. „Supra 6, 3, 28. *In calamitatem* uti ridiculo vetat etiam „Cic. Orat. c. 26." Gesnerus. vide et 6, 3, 34.
87. *et reprehendens*. Desiderant VV. DD. accusativum. Facile fuerit pro *et* reponere *quod*: deinde malim *parce premens*. Francius conjicit *et ea r*. Rollinus *et quaedam r*. Sed singularis praestat, qui

compenses. Sic cupidos milites dicas, sed non 88 mirum, quod periculorum ac sanguinis majora sibi deberi praemia putent: eosdem petulantes, sed hoc fieri, quod bellis magis, quam paci, assueverint. Libertinis detrahenda est auctoritas: licet iis testimonium reddere industriae, per quam exierint de servitute. Quod ad nationes exteras pertinet, 89 Cicero varie: detracturus *Graecis* testibus

prendens. Guelf. Exc. Santen. *prehendens.* Mox Goth. (tac. Gesn.) *laudem.* Turic. modo *quo exp. est.*

88. *Sic — sed.* Turic. Flor. Guelf. *si cupidum dedicasset.* Goth. (err. Gesn.) Camp. *si cupidum dicas esse* cum Voss. 2. et, ut fertur, Alm. *si cupidos dicas esse* Jens. cum edd. ante Bad. Hic cum reliquis *si milites cupidos dicas esse.* Nostrum e conjectura; et eadem mox S addimus post *petulantes,* ubi in libris est *et.* Camp. in proximis sibi constat dans *putet, eundem petulantem, assueverit,* ubi Flor. *assuerint,* Goth. *adsueverunt.* Mox *iis* pro *his* scripsi bis ex uno Goth. (tac. Gesn.). Pro *quod bellis* Flor. *quae b.* Pro *detrahenda* Camp. *tradenda.*

unum impugnari volebat. Nec probo Lochmannum geminanda voce *alia* loco succurrentem.

89. *Quod ad exteras — varie.* Ingeniosissime ab Rollino reperta est haec distinctio, quam et Gedoynus et Capper. expresserunt, laudavit Burmannus. Facile subaudis: *tractat, agit* vel tale quid. „Varie detrahere fidem Grae„cis" (ut vulgo haec ordinantur) quid sit, nemo dixerit.

Graecis testibus. „In oratio„ne pro Flacco c. 26. sq. „*Sardos contemnit* in fragm. „Or. pro M. Scauro. *Conten„des et postulabis, ut M. Ae„milius cum sua dignitate omni „— sordidissimae, levissimae, „vanissimae genti, ac prope „dicam pellitis testibus condo„netur.* De *Sardis* vero ser„monem esse, argumentum „Asconii satis declarat." (cf. 1, 5, 8.) „*Allobrogum* testi„moniis credere vetat judices „pro M. Fontejo c. 8. sqq." Gesnerus.

fidem, doctrinam iis concedit ac litteras, seque ejus gentis amatorem esse profitetur; *Sardos* contemnit; *Allobrogas* ut hostes insectatur: quorum nihil tunc, cum diceretur, parum aptum, aut remotum cura decoris fuit.
90 Verborum etiam moderatione detrahi solet, si qua est rei invidia, si *asperum* dicas *nimium severum*, *injustum persuasione labi*, *pertinacem* ultra modum *tenacem esse propositi:* plerumque velut ipsos coneris ratione vincere,
91 quod est mollissimum. Indecorum est super haec omne nimium: ideoque etiam quod na-

89. *insectatur.* Turic. Camp. *insectatus.* Mox *hostis* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Hic quidem cum cett. ante Roll. *hosteis.*

remotum cura. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Jens. Tarv. Ald. Basil. et videtur hujus aevi fuisse haec structura. cf. Sueton. Tiber. 42. Reliqui inserunt a.

90. *moderatione.* Turic. (sed hic et *detrahit*) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *moderatio.* *asperum.* Turic. *aspere.* *ipsos.* Goth. *ipse,* solus. Quod Obr. *sic asperum* reponit pro *si a.*, non opus est, cum *si* referatur ad *detrahi solet* quasi definitionis index, quae fiat istius *moderationis.* Turic. *rationem* pro *ratione.*

91. *omne.* Gryph. (1544.) *omnia* cum edd. ante Obr. Sed et Exc. Santen. nostrum. *hoc* pro *haec* Guelf. Exc. Santen.

remotum cura. vid. not. crit.

90. *Verborum moderatione.* cf. 3, 7, 25. 8, 4, 1. 2.

plerumque velut. Locum laborare abrupto nimis nec praecedentibus commisso dicendi genere, et ipse sentio cum Rollino et Burmanno. Quare huic maxime accedo, non integrum suspicanti. *ipsos* referendum erit ad *asperum* illum, *injustum*, *pertinacem*. Quid lacunae operiendae potissimum inservire possit, haud facile dictu: *ita* post *propositi* insertum sufficere non videtur. Nec tamen magnam jacturam factam arbitror.

91. *omne nimium.* Pertexuit hic quam orsus erat §. 60. re-

tura rei satis aptum est, nisi modo quoque temperatur, gratiam perdit. Cujus rei observatio judicio magis quodam sentiri, quam praeceptis tradi potest. Quantum satis sit, et quantum recipiant aures. Non habet haec res mensuram et quasi pondus, quia ut in cibis, alia aliis magis complent. Adjiciendum etiam 92

Camp. *est* Flor. (a pr. m.) omittit. *temperatur.* Sic Flor. *temperatus* Turic. Guelf. Exc. Santen. Reliqui *temperetur.* *quodam sentiri, quam.* Guelf. *q. serviri sentiri q.* cum Exc. Santen. etsi obscurius notata varietate. *q. servari sentirique* Goth. (err. Gesn.). *Quantum satis.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quam s.* *habet haec res.* Turic. Flor. Guelf. *haberet re,* Flor. a sec. m. *res,* Guelf. per comp. *hret.* Turic. etiam *mansuram.* *quia ut in cibis.* Turic. *q. in cibȝ his* (cf. §. 75.). Flor. *q. in cibis.* Guelf. Exc. Santen. *q. in cibis his* cum Camp. (nisi quod omittit *quia*). *q. in cibis iis* Goth. Jens. (err. Gesn.) cum edd. ante Ald. Regius correxit.

lam, *de tractandis parum speciosis,* poteratque peregisse videri quod solum ibi faciendum receperat, sed addit duo de *apte dicendo* praecepta, alterum de modo et mensura, quod sane potentissimum est ad apte quodcunque administrandum, de diversis alterum virtutibus, quae suis quaeque locis conveniant neque in totum aut probari aut rejici possint. *Haec res* non ergo ad remedia difficilium causarum modo referetur, verum ad eloquentiam in genere. cf. 6, 4, 11.

sentiri quam — tradi. cf. 9, 4, 120. et imprimis lib. 6. c. 5. ubi etiam huc differimur.

Quantum — aures. Possit videri haec sententia continuanda prioribus, ut pendeat illud *quantum* a *tradi potest.* Censeo tamen magis consentaneum esse, ut quae *sentiri* posse *observatio* eadem et *tradi* non posse dicatur, ibique finem habeat sensus antecedens. Sic nostra verba per aliquam aposiopesin posita accipientur, quod genus orationis solet esse in praeceptis generalibus, ubi cito defungimur; quasi praemisisset haec: Tantum ego in talibus praecipio dicere, quantum etc.

breviter videtur, quod fere dicendi virtutes diverſiſſimae non ſolum ſuos amatores habeant, ſed ab eisdem ſaepe laudentur. Nam Cicero quodam loco ſcribit, *id eſſe optimum, quod cum te facile credideris conſequi imitatione, non poſſis.* Alio vero, *non id egiſſe, ut ita diceret, quomodo ſe quilibet poſſe confi-* 93 *deret, ſed quomodo nemo.* Quod poteſt pugnare inter ſe videri. Verum utrumque,

92. *fere.* Turic. Flor. Guelf. *fiat.* mire! *habeant.* Goth. (tac. Geſn.) *habent*, nec tamen *laudantur*. Mox *idem' iisdem.* *cum te.* Turic. omittit, ſed ab eadem manu inſerto *non* ante *facile;* et sic Flor. Guelf. *te* ſolum Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. *non te* Jenſ. et edd. ante Ald. eadem mox *poſſet.* Regius correxit. *non id.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui *ſe* anteponit, quod a Jenſ. inde habent poſt *ita.* Reliqui *non ſe id.* cf. 7, 1, 60.

92. *quodam loco* — *Alio vero.* Satis eſt quod demonſtrant VV. DD. Cic. Orat. c. 23. et 28. ubi ſunt horum, quae Qu. refert, ſemina magis quam expreſſa verba. Nec attinet laborare de inveniendis Ciceronianis, quae ad amuſſim reſpondeant noſtris, cum jam cognitam habeamus Quintiliani in afferendis alienis ſecuritatem. Alioqui multa ſane deſunt illi ſimilitudini; neque enim priore loco tantum tribuit Cicero illi tenui generi, ut optimum agnoſcat, neque altero ſe potiſſimum hoc egiſſe teſtatur. In hanc quidem ſententiam aliquanto magis congruit locus a Geſn. indicatus Brut. c. 93. *propter exquiſitius et minime vulgare orationis genus animos hominum ad me dicendi novitate converteram.* Illud quoque Quintiliano hic disputanti accedit, item a Geſnero repertum, in Oratore verſus finem: *Poteſt — non ſolum aliud mihi, ac tibi, ſed mihi ipſi aliud alias videri.* Ad illam de ſtilo judicata facilitate ſententiam recte Badius admonet verſuum Horatii Epiſt. ad Piſ. 240 — 42.

ac merito, laudatur. Causarum enim modo distat: quia simplicitas illa, et velut securitas inaffectatae orationis, mire tenues causas decet, majoribus illud admirabile dicendi genus magis convenit. In utroque eminet Cicero: ex quibus alterum imperiti se posse consequi credent; neutrum, qui intelligunt.

II. *Memoriam* quidam naturae modo esse munus existimaverunt, estque in ea non dubie plurimum, sed ipsa excolendo, sicut alia 983 omnia, augetur: et totus, de quo diximus adhuc, inanis est labor, nisi ceterae partes hoc

93. *Causarum enim modo.* Turic. *causa enim enim m.* (prius quidem *enim* per compendium). Flor. Guelf. Camp. *causa enim m.* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Basil. eoque recentioribus ante Gibsonum. Hic et reliqui *causa enim modoque*, quod in optimis (ut ait) Codd. invenire profecto non potuit nisi somnolentus hicce Criticus. Regius *que* suaserat. Nostrum e conjectura. *convenit.* Flor. *et venit.* Guelf. *venit.* cf. 85. *eminet Cicero.* Guelf. Camp. inserunt *et* cum Goth. *intelligunt.* Flor. Guelf. Exc. Santen. *intelligent.*

Incipit caput sine inscriptione in Turic. Flor. Camp. inscribitur *de memoria* in Guelf. Goth.

1. *omnia, augetur.* Camp. *plura agetur.* *inanis est.* Guelf. Camp. omittunt *est* cum Goth. Voss. 2. Vall. et

93. *Causarum — modo.* cf. *modum litis* 5, 6, 2.

1. *quidam naturae — munus.* Pseudo-Turnebus nos remittit ad 3, 3, 4. Almelovenus haec ponit Philostrati: (Vit. Soph. 1, 22, 2.) μνήμη μὲν γὰρ δίδωσι τέχνας, αὐτὴ δὲ ἀδίδακτος καὶ οὐδεμιᾷ τέχνῃ ἁλωτός. ἔστι γὰρ πλεονέκτημα φύσεως, ἢ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς μοῖρα. *Excolendo* passive hic dici monet Badius, a Valla jam animadversum in Elegg. 1, 27. p. 89. cf. nos ad 6, 1, 8. *inanis est labor.* Idem apud Ciceronem judicium demonstrat Regius de Or. 1, 5. ubi *thesaurus* quoque appellatur, ut et ab Herenniano 3, 16.

velut ſpiritu continentur. Nam et omnis diſciplina memoria conſtat, fruſtraque docemur, ſi, quidquid audimus, praeterfluat: et exemplorum, legum, reſponſorum, dictorum denique factorumque velut quasdam copias, quibus abundare, quasque in promtu ſemper habere debet orator, eadem illa vis repraeſentat. Neque immerito *theſaurus* hic *eloquentiae* dicitur. Sed non firme tantum continere, 2 verum etiam cito percipere multa acturos oportet, nec quae ſcripſeris modo iterata lectione complecti, ſed in cogitatis quoque

edd. ante Gryph. exc. Ald. *contineantur* mox Jenſ. et edd. quod cum Regius in ſua conſtitutione poſuiſſet, ut et, neſcio qua aurium ſuperbia, *veluti;* hoc neceſſarium eſſe negavit Badius, alterum ob clauſulam hexametricam valde improbavit, facta iterum *archipiratae* mentione, cf. 10, 1, 71. *legum.* Turic. Flor. Guelf. *legem* cum Goth. Jenſ. Tarv. Modo Camp. *audivimus*, quod placet. *dictorum denique factorumque.* Turic. *d. dinequae factorumquae.* Flor. *d. beneque f. quae* cum edd. ante Ald. niſi quod Camp. poſteriore loco *que*, quamquam diremtum. Sed Guelf. *d. benefactorum quae.* Obr. *d. bene factorumque*, quod optabat Geſn. Reliqui *dictorum beneque factorum.* Noſtrum e Turic. ſcriptura correctum.

repraeſentat. Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *praeſentat* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Bad. Non auſus ſum reducere, veritus ne medii aevi ſordibus inquinarer. cf. Geſn. in Theſauro, it. Forcell. Mox Turic. Flor. *concitatis* pro *cogitatis.*

velut ſpiritu continentur. Hanc loquendi formam ſagaciter Turnebus in Adverſ. 4, 10. translatam vidit a Stoicorum placito quodam de mundo, quod his ipſis verbis profertur apud Ciceronem de Nat. Deor. 2, 7. *Haec ita fieri omnibus inter ſe concinentibus mundi partibus profecto non poſſent, niſi ea uno divino et continuato ſpiritu continerentur.* Vid. plura dantem Turneb. l. l. et Burm. ad noſtri 4, 3, 5.

rerum ac verborum contextum ſequi: et, quae ſint ab adverſa parte dicta, meminiſſe: nec utique ea, quo dicta ſunt ordine, refutare, ſed opportunis locis ponere. Quid? extemporalis 5 oratio nec alio mihi videtur mentis vigore conſtare. Nam dum alia dicimus, quae dicturi ſumus, intuenda ſunt. ita cum ſemper cogitatio ultra id, quod est, longius quaerit, quidquid interim reperit, quodammodo apud memoriam deponit: quod illa, quaſi media quaedam manus, acceptum ab inventione tradit

2. *ea, quo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Bad. *ea quae* Flor. cum Goth. Reliqui *eo quo*, corrigente Regio.

3. *nec alio.* Sic Turic. (niſi quod *alia* cum Flor. Guelf.) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Obr. et edd. ante Ald. Reliqui *non a.* *ultra — quaerit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ultre ad id quod* (Flor. *quae*) *e. l. q.* Item modo Turic. *ſemper per.* Fateor inſolentius mihi videri dictum *id quod eſt* pro *id quod adeſt*, *id circa quod eſt* ſcil. *cogitatio.* Nec ſatis congruere arbitror indicativum *cum quaerit;* debebat eſſe *dum q.* ſed hoc alienum, quia modo praeceſſit *dum dicimus.* An forte haec placere poſſunt: *ultra ſit et quod eſt longius quaerat?* *interim.* Turic. Flor. *autem* cum Alm.; omittit Camp. *quod illa.* Turic. Flor. Guelf. *quo i.* *inventione.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *intentionem*

5. *Quid? extemporalis.* Alienum prorſus *Quid?* in cujus abrupto et ſubitario dicendi genere nemo acquieſcat. Malim igitur *Quin.* cf. 6, 2, 12. 2, 4, 5. 2, 2, 13.

nec alio i. „*non* alio." cf. Drakenb. ad Liv. 3, 22, 7. Burmannus inſerendo *quam* poſt *videtur* ad illam de qua egerit ſupra 2, 4, 13. ſtructuram deducere malit locum, ut *alio* fiat neutrum. Parum recte ille, cum *alius vigor* hic ſit dictus pro *alia animi facultate* praeter *memoriam* i. ſola memoria conſtat extemporalis oratio.

ultra — quaerit. cf. not. crit.

media — manus. Rectiſſime Burmannus conferre jubet 12,

4 elocutioni. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum, quid ſit, quod memoriam faciat: quanquam plerique imprimi quaedam 98 veſtigia animo, velut in ceris annulorum ſigna ſerventur, exiſtimant. Neque ero tam credulus, ut quaſi habitu tardiorem firmio-

tione cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſil. Videtur eſſe correctum a Philandro; veriſſime. Nam *intentio* eadem eſt *cogitationi*, cf. 10, 7, 10; et imperabat mutationem quod ſequitur *elocutioni*.

4. *quid ſit, quod.* Turic. *quid quod.* Guelf. Camp. *quicquid* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ald. qui *quid* ſolum. Noſtrum primus Bad. e Vall. Modo Turic. *in mora num* pro *immorandum.* Mox Guelf. *in primis* pro *imprimi.* *veſtigia animo.* Sic Turic. Flor. Camp. (Goth. non memoratur; cf. 84. et mox) Obr. cum Voſſ. 2. Inſerit *in* Guelf.; reliqui *noſtro:* qui et *quae* ſubjiciunt, quod abeſt a Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Vall. et edd. ante Ald. Utrumque addidit Regius. *in ceris.* Turic. Flor. *in guris.* Guelf. *in giris* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *in ſiguris* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Andr. (cf. modo.) Noſtrum in Vall. et repoſitum a Regio.

4. 5. *ut quaſi — naturam, ſubito.* In loco tam vexato primum vett. libb. varietatem, deinde VV. DD. emendandi pericula recenſere ſatis habebo, aliqua de meo, ſed timidiſſime, ſubjungens. Turic. *ut quam abitu t. ſ. m. fieri et autem*

8, 4. Eſt et ſimile, quanquam *manu* omiſſa, 10, 6, 1. 11, 3, 62. utroque enim loco comparationis index particula ſignificat intelligi illam, quae hic expreſſa eſt, *manum.*

4. *in ceris annulorum ſigna.* „Plato Theaet. p. 135. C." [Steph. 191. c.] „θὲς ἐν ταῖς „ψυχαῖς ἡμῶν ἐν κήρινον ἐκμα-„γεῖον — καὶ ἐς τοῦτο — ἀπο-„τυποῦσθαι ὥσπερ δακτυλίων „σημεῖα κ. τ. λ. Add. Phileb. „p. 83." [Steph. 38. 39.] „ubi „libro comparat." Geſnerus. Pſeudo - Turnebus Ariſtotelem laudat, qui (in libro de Memor. et Remin. c. 1.) et ipſe memorandi actionem comparat ſigilli impreſſioni.

ut quaſi — naturam, ſubito. cf. not. crit. Habet aliquid

remque memoriam fieri putem. Ejus autem, 5 quod ad animum pertinet, magis admirer na-

quoque ad animum pertire m. admirari n. ſ. Flor. Guelf. *ut quam habitu t. ſ. m. fieri ea autem quod* (Flor. *quoque*) *ad animum pertinere* (Flor. a pr. m. *pertire*) *m. admirari n. ſ.* Ex Alm. nihil niſi *ut qua abitu* et abeſſe *putem*, deinde *admirere*, et hoc quidem etiam in Goth. (qui alioqui nihil quidquam mutat exrecepta, ut nec ullus eorum, quos non ipſe inſpexi) Vall. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. quo acc. Badius et marg. Baſil. cum aliquot editorum apud Gibſ. margine. Nam Camp. plane exhibet vulgatam. Obrechtus *ut quemadmodum habitu t. ſ. m. fieri, ejus putem cauſam quoque ad artificium pertinere: magis admirari naturam ſubit tot.* Geſner. nihil mutat ex recepta, niſi quod pro *quaſi habitu* malit *corporis habitu.* Badius *abitu* retinet et interpretatur *abeundo.* Obrechtus quidem et Geſnerus manifeſtam ſententiam praeſtant, quorum ille omne *artificium* in memoria efficienda negantem facit Qu., hic nihil ejus a *corpore* repetendum eſſe affirmantem. Mihi haec maxime ad veteres ductus accedere videbantur: *ut qui* (cf. 5, 10, 44. 10, 1, 57. *ut qui dixerim.* 74. *ut qui — fuerit*) *habitu t. ſ. m. fieri videam, artem quoque audeam impertire. magis admirari naturam ſubit tot.* Nequaquam ſubventum loco per haec credo, ſed aliqua verae emendationis ſemina ineſſe perſuaſum eſt. *habitum* h. l. et Pſeudo-Turnebus et Burmannus pro ἕξει Graeca uſurpatum putant, quod et ipſe teneo, valde tamen adhuc diffidens huic vocis poteſtati. Conferendus Graeci vocabuli uſus apud noſtrum 10, 1, 1. 59. apud Plin. Epiſtt. 2, 3, 4. Negat Fabius, ſe illam ex eis, quae ſenſibus occurrant, impreſſionem, velut in ceram, factam poſſe probare, cum manifeſto memoria dureſcat diu habendo et retinendo ſuas notas, quod fieri nequeat, ſi quotidie novis veſtigiis oblitteretur id quod ante impreſſum fuerit, et inſuper artem quoque memoriae, ſi contingat ulla, qualem tamen ipſe jamjam ſit traditurus, omnem plane evertere cerae ſimilitudinem. (cf. 3, 3, 4.) Novi, quantum laboret illud *audeam*, nec fugit me, *artem* non addito *ejus* nimis fluctuare. Multum abeſt, ut teneamus ipſam Quintiliani ſententiam. Sed nimis adhuc eam contaminarunt editores, et quidem ipſe ille princeps.

ſimile, quae ſupra eſt, disputatio de riſu, cujus et ipſius originem explorare deprecatur, cum miram vim extollit. 6, 3, 7. 8. 9.

turam, ſubito res vetuſtas, tanto ex intervallo repetitas, reddere ſe et offerre: nec tantum requirentibus, ſed etiam ſponte interim: nec
6 vigilantibus, ſed etiam quiete compoſitis. Eo magis quod illa quoque animalia, quae carere intellectu videntur, meminerunt et agnoſcunt, et quamlibet longo itinere deducta ad aſſuetas ſibi ſedes revertuntur. Quid? non haec varietas mira eſt, excidere proxima, vetera inhaerere? heſternorum immemores, acta pueri-
7 tiae recordari? Quid? quod quaedam requiſita ſe occultant, et eadem forte ſuccurrunt?

requirentibus. Guelf. *inquirentibus* cum Goth. *etiam ſponte.* Turic. Flor. (a pr. m.) *in ſponte* cum Alm. *et ſp.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Omittit *interim* Guelf. Mox *compoſiti* Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. et pro *ſed etiam quiete* Flor. (a pr. m.) *ſe dectum quiete.* Guelf. *ſe tectum qui.* Camp. *ſ. et quiete.*

6. *Eo magis quod.* Sic Flor. Reliqui *magis* ante *eo* rejiciunt et prioribus annectunt. Turic. Guelf. Camp. *eo quod.* Reliqui *eoque.* *videntur.* Sic Flor. Guelf. *videtur* Camp. *viderunt* Turic. Reliqui *videmus.* *deducta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *diducta.* Infra §. 18. viciſſim *deductam* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Mox Guelf. quoque (non Goth.) *externorum* pro *heſternorum* cum Voſſ. 2. ſolito, ut monet Burm., librariorum errore, ablegans ille ad Ovid. Triſt. 1, 3, 44.

6. *Eo magis quod.* Tanto dignior admiratione eſt haec reminiſcendi facultas, quod ea ipſis quoque mutis animalibus contingit.

7. *requiſita ſe occultant.* Lepidus eſt quem ponit Geſnerus Senecae patris locus: „Non enim dum quaero aliquid invenio, ſed ſaepe quod quaerenti non comparuit, aliud agenti praeſto eſt. *Quaedam vero quae obverſantia mihi et jam ex aliqua parte ſe oſtendentia non poſſum occupare, eadem ſecuro et compoſito animo ſubito emergunt.*" in praef. 4. libri Controvv.

nec manet ſemper memoria, ſed aliquando etiam redit? Neſciretur tamen, quanta vis eſſet ejus, quanta divinitas illa, niſi hoc lumen 985 orandi extuliſſet. Non enim rerum modo, 8 ſed etiam verborum ordinem praeſtat: nec ea pauca contexit, ſed durat prope in infinitum, et in longiſſimis actionibus prius audiendi patientia, quam memoriae fides deficit. Quod 9 et ipſum argumentum eſt, ſubeſſe artem aliquam, juvarique ratione naturam: cum iidem docti facere illud, indocti et inexercitati non poſſimus: quanquam invenio apud Platonem,

7. *niſi hoc.* Turic. Flor. Guelf. Camp. inſerunt *in* cum Goth. Vall. et edd. ante Ald. hic cum reliquis ante Obr. *n. in hoc l. vim* (quod de Regii conjectura addunt) *o. e.* exc. Bad. qui *n. et l.* Badius in antiqua ſcriptura ſubaudiri *ſe* monet, quae ratio non placet, ne addito quidem poſt *niſi* eo quod facile ſane excidebat *ſe.* Emendationem Obrechti recte defendit Burm.

8. *deficit.* Turic. (qui et *patientiam*) Flor. Guelf. *defecit.*

9. *iidem.* Guelf. Camp. *idem* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui noſtrum ab emendatore in Vall. repoſitum narrat. Sed tuentur et Turic. Flor. *indocti et inexercitati.* Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *et.* Goth. (tac. Geſn.) *ind. inexercitatique.* *poſſimus.* Tu-

niſi — extuliſſet. „niſi eloquentiam ad hoc, quod nunc „eſt, faſtigium evexiſſet.“

8. *Non enim — ordinem.* cf. 10, 6, 2.

9. *apud Platonem.* In Phaedro, loco notiſſimo p. Steph. 274. 275. Demonſtrat Geſnerus locum Plin. Epiſt. 9, 18, 2. ubi eodem quo hic uſu: „Ne „memoriam cogam — poſterioribus priora *dimittere.*“ Quo minus audiendus Francius, qui malit *amittimus.* Similem Platonicae opinionem profert (indicante Pithoeo) Caeſ. B. G. 6, 14. ubi, quod Druides doctrinam ſuam litteris mandare vetuerant, id factum duabus de cauſis putat, „quod neque in vulgum diſciplinam efferri velint, neque

obſtare memoriae uſum litterarum: videlicet quod illa, quae ſcriptis repoſuimus, velut cuſtodire deſinimus, et ipſa ſecuritate dimit-
10 timus. Nec dubium eſt, quin plurimum in hac parte valeat mentis intentio, et velut acies luminum a proſpectu rerum, quas intuetur, non averſa. Unde accidit, ut quae per plures dies ſcribimus ediſcendi cauſa, cogitatione

ſic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *poſſumus* cum Jenſ. Tarv. Ald. *videlicet quod.* Turic. *v. quo.* Flor. *v. quantum.* Guelf. Camp. *v. quo modo.* Ex Alm. *qm.* An erat *v. quatenus?*

10. *proſpectu.* Turic. Flor. Guelf. (hic quidem inſerto P) *promtu* cum Alm. Modo *a* Camp. omittit. *intuetur.* Camp. *intuemur* cum Goth. qui et *quaſi* pro *quas*: quorum illud placet. *averſa.* Turic. Flor. *adverſa* cum Alm.
ediſcendi cauſa, cogitatione. Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. *cogitatione*) Guelf. *e. ſint cogitationes.* Camp. *ſi ediſcenda ſint c.* cum Bodl. Andr. Ald. (neque enim poſtremus *ſunt.*) Ex Alm. nil niſi *ſunt* pro *cauſa.* Obr. *e. ſine c.* Mox etiam *contineantur* Aldus, ſolus. Hic igitur ſubjectum deſideravit in vulgata, quod Badius in margine deſignat: *ſcil. mentis intentio.* Reliqui ſecuri tranſierunt. Recepta ipſa eſt in Goth. qui et hic (vide ſupra 11, 1, 82.) de ſuo dedit *cauſa* pro *ſint,* nec edd. recedunt, niſi quod Jenſ. Tarv. *edicendi* per ſph. Potuit ſane et Camp. ingenio aliquid dare in verbis hisce adornandis, cum Bodl. illa auctoritas imminuatur eo, quod ejus teſtis ſit Gibſonus. Sed acquieſcendum profecto non erat. *ediſcendi cauſa* quin recte et eleganter ſcribatur, non dubito, Obrechtianum illud *ſine* ne ſatis quidem latinum cenſeus (cf. 4, 2, 118.): ſed nominativo opus eſt ſententiae. Sive igitur *ſi ediſcenda ſint* retines, ſive in obſcuriore ductu *ſint* obrepſiſſe pro *cauſa* exiſtimas, poſtrema ſic refingam: „eos qui diſcant, litteris con- „fiſos, minus memoriae ſtu- „dere, quod fere plerisque ac- „cidit, ut praeſidio litterarum „diligentiam in perdiſcendo „ac memoriam remittant." *ſecuritatem* vide etiam 10, 6, 2.

10. *Unde accidit — contineat.* cf. not. crit.

ipſa contineat. Artem autem memoriae primus oſtendiſſe dicitur Simonides: cujus vulgata fabula eſt, cum pugili coronato carmen, quale componi victoribus ſolet, mercede pacta ſcripſiſſet, abnegatam ei pecuniae partem, quod more poëtis frequentiſſimo digreſſus in laudes Caſtoris ac Pollucis exierat. Quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebraſſet, jubebatur. Et perſolverunt, ut traditum eſt. Nam cum eſſet grande convivium in honorem ejusdem victoriae, atque adhibitus ei coenae Simonides, nuntio eſt excitus, quod eum duo juvenes, equis advecti, deſi- 11 12

cogitationis vis i. e. cf. 10, 6, 4. ubi apparet *ſcribendo et ediſcendo* ab una parte opponi ab altera *cogitationis vim.* Sic mox *caſtores* Turic.

11. *abnegatam — partem.* Sic Turic. Flor. (quanquam discerptis mire ſyllabis) Guelf. Camp. cum edd. ante Bad. Reliqui *abnegata — pars eſt,* velut Vall. Goth. Gudii quidem ad Phaedr. 4, 24. rationem legentis: *abnegatas duas ei pec. partes* non video quid commendet; nec Gronovii ad Senec. de tranquill. 14. *excitatus* pro *excitus.* *digreſſus.* Flor. *degreſſus.* Guelf. omittit. Mox *ac* pro *et* reliquorum dedi e Turic. Flor.

11. *abnegatam — partem.* „Dependet a *fabula eſt.*" Badius. Ea quidem fabula legitur apud Cic. de Orat. 2, 86. Phaedrum 4, 24. Carmen ipſum hoc eſſe Simonidis, ex quo particulam Plato afferat in Protagora p. Steph. 339, ſuſpicatur Dukerus (de quo mox) p. 98, cui diverſa (ſed ante eum ſcribens) ſentit Heynius in Opuſc. Tom. 1. p. 159.; nec potuiſſent tum pugnare Grammatici, quorum litem Platonis auctoritas diremiſſet. Laudatorem gentis Scopadarum Simonidem Theocritus celebrat nobiliſſimo loco 16, 36 — 47.

12. *atque adhibitus.* Videtur rectius omitti *atque,* quod irrepſerit inter illa *AE AD.*

derare majorem in modum dicebantur. Et illos quidem non invenit, fuiſſe tamen gratos
15 erga ſe deos exitu comperit. Nam vix eo li- 986 men egreſſo, triclinium illud ſupra convivas corruit, atque ita confudit, ut non ora modo oppreſſorum, ſed membra etiam omnia requirentes ad ſepulturam propinqui nulla nota poſſent diſcernere. Tum Simonides dicitur memor ordine quo quisque diſcubuerat cor-

12. *in modum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *i. domo*. (et viciſſim §. 46. *modo* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Alm. ubi frequentem hanc confuſionem teſtatur Burm. cf. Drakenb. ad Liv. 39. 13, 3.) Ex Alm. *i. lomo*. Goth. *deſiderabantur* a pr. m. mox ſubterpungendo ſuſtulit, nec quidquam repoſuit (err. Geſn.). *deos*. Guelf. Camp. *eos* cum Alm. ut fertur, quem tamen cum Turic. Flor. noſtrum dare ſuſpicor, quod ab Obr. inde obtinet. Reliqui omittunt; ad quos rediit Capper. cor ille Zenodoti non habens nec jecur Cratetis. Burmannus ſimiliter confuſa demonſtrat, ut apud Liv. 1, 21, 3. ubi tamen non admittit Drakenb. *ſeſe* dantem Obr. non probo.

13. *eo limen*. Flor. inſerit *ultra*, cum Alm. non Turic. (cf. 11, 1, 78.) De ſtructura receptae vide 5, 10, 96. *corruit*. Turic. *cor fuit*. *confudit, ut*. Sic Goth. cum Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Ald..acc. Bad. *confunditur* Turic. Flor. (hic quidem a ſec. m.) Camp. (ſed hic ſubjuncto etiam *ut*). *confundit* Guelf. (omiſſo *ut*) *confundit ut* Flor. cum Alm. Reliqui *contudit ut*. Modo *ſuper* Goth. Mox *poſſunt* Flor. Guelf. Prae *contundendo* autem Burmannus etiam probat noſtrum, appellans locum Ovid. Metam. 5, 58. ſuaque ad Petronium annotata c. 105. *ordine*. Ald. (e Re-

13. *confudit, ut non ora modo*. cf. not. crit.

ordine quo quisque. Haec cum ſit conſtans libb. vett. ſcriptura, nolim illud quod conjectura commendaruntVV. DD., *ordinis* praeferri. Sed ne transponere quidem *quo ordine quisque* vel ita intelligere attinet, ſed referam *ordine* ad *reddidiſſe*. In omni alia ratione Qu. *diſcubuiſſet* ſcripturus videtur, non *diſcu-*

pora suis reddidisse. Est autem magna inter 14 auctores dissensio, Glaucone Carystio, an Leo-

gii conjectura) *ordinis* cum edd. posterr. ante Burm. acc. Capper.

14. *Carystio.* Flor. Guelf. Exc. Santen. *Carestio.* Mox *Leocranti* Flor. cum Voss. 2. *anagatacho* Guelf. Exc. Santen. *schopae* iidem, omnibus locis, ubi semel (15) Turic. *scobuerat.* Nam sic et Cicero „quod meminisset, quo eorum „loco quisque *cubuisset.*" cf. §. 2. *ordine refutare.*

14. *magna — dissensio.* Nos quidem erudita haec, Jupiter, et ingens controversia latuit, intercidentibus eorum, qui agitarunt, Grammaticorum operibus. Quos cum agnoscamus plerosque, Alexandrini illius musei alumnos, negotium tamen facessunt Eurypylus et Apollas Callimachus. Quorum prioris notitia erui posse videtur nulla (cf. 10, 6, 4.); alterius nomen si diversum est ab illo clarissimi poetae, plane ludificatur nos casus, cum Suidas (v. Σιμωνίδης) Callimachi, quem diserte Cyrenaeum vocat, epigramma afferat, in quo illud ipsum proditur, de quo hic agit Qu. Vid. Fragm. Callim. 71. ubi rectissime Bentlejus locum illum a Qu. demonstrari monet. Neque tamen quisquam inventus est veterum, qui hoc cognominis imponeret Callimacho. Olet autem illud plane Syriacam nominum veterum corruptelam, cujusmodi est Lucas, Silas. Equidem saevam sane sed praesentem medicinam adhibendam censeo, ut resecetur *Apollas*, velut perperam repetitum ex eo quod praecedit *Apollodorus.* Schneiderus quidem in Addendis ad Polit. Aristotelis (p. 491.) demonstrat Apollam scriptorem apud Athenaeum 9. p. 369, adjuncto, qui correctione possit eodem redigi, Apella 2. p. 63, suadetque aut *Apollam Callimachium* scribi aut inseri *et*, quae jam Bentleji fuit medicina. Posteriorem rationem prohibere videtur, quod nonnisi unum hominem Quintiliano obversatum testatur illud quod subjicit pronomen *quem.* Alteram difficillimam reddunt relicti nobis hodie versus poëtae Cyrenaei, quorum non meminisse vix potuit Qu. Doleo nihil de hac difficultate proditum a doctissimis viris Dukero et van Goens in dissertatione illius hoc praeside defensa, *de Simonide Traj. ad Rh.* 1768. 4. Glaucum Carystium celeberrimum athletam vide apud

crati, an Agatharcho, an Scopae ſcriptum ſit id carmen: et Pharſali fuerit haec domus, ut ipſe quodam loco ſignificare Simonides videtur, atque Apollodorus et Eratoſthenes et Euphorion et Lariſſaeus Eurypylus tradiderunt; an Cranone, ut Apollas Callimachus, quem 15 ſecutus Cicero hanc famam latius fudit. Scopam nobilem Theſſalum periiſſe in eo convivio conſtat, adjicitur ſororis filius: putant et ortos pleroſque ab alio Scopa, qui major

pha. Camp. idem bis. *Crannone* Guelf. Camp. *Pharſali.* Guelf. Camp. *pharſalii.* Prior modo *ſit* ante *id* omittit. *Eurypylus.* Dedi quod ſolum rationem haberet, cum Locat. et multis ante Burm. item Capper. et Schneider. ad Ariſt. Polit. 5, 5, 7. in Add. Miror corrupto acquieviſſe Dukerum et van Goens, quod dant plerique, *Eurypilus;* aliqui etiam *Euripilus,* Camp. (per ſph.) *Erypilus,* Tarv. *Euryphylus,* Ald. *Euriphylus.* Scripſi autem *Lariſſaeus* pro reliquorum *Lariſſeus*, itidem cum Schneidero, ſed et Dukero. Nam formam Λαρισσεύς ſoli Jovi tribuit Steph. Byz.

15. *ſororis filius.* Flor. inſerit *et*, unde efficere malim *ejus*. Modo *periſſe* Goth. *alio.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Ald. Obr. probante Burm. Reliqui *illo.* *major.* Turic. *majora.* Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *majore* cum Goth. Tarv.

Demoſthenem pro Corona p. Reisk. 331. Pauſan. 6. p. Kuhn. 475. Lucian. in Herodoto, fin. et demonſtratos ibi a Solano.

hanc famam. quod *Cranone* acciderit illa triclinii ruina; neque enim totius hiſtoriae hujus auctor hic appellatur Cicero.

15. *adjicitur.* Ab hiſtoricis etiam ejus ſororis filius periiſſe narratur. Cf. not. crit. Illud *periiſſe* ſubaudiendum etiam mox ad *putant.*

ab alio Scopa. Hic quidem, Dukero in Diſſertatione citata ſubtiliſſime calculos ſubducente, fuit auctor gentis Scopadarum, quae viguit in Theſſalia jam ante Olympiadem 46, teſte Herodoto 6, 127. unde apparet longe ſupra Simonidis aetatem rele-

aetate fuerit. Quanquam mihi totum de Tyndaridis fabulosum videtur: neque omnino hujus rei meminit usquam poëta ipse, pro- 16

16. *meminit usquam.* Turic. Flor. (hic prius a pr. m.) *meminerit unquam* cum Alm. Posterius et Guelf. Camp.

gari illius quidem primi Scopae vitam. Commodum autem poëmatis Simonidei heroëm designat nobis Athenaeus lib. 10. p. 438. Σκόπαν Κρέοντος μὲν υἱὸν, Σκόπα δὲ τοῦ παλαιοῦ υἱιδοῦν. Quanquam Perizonius ad Ael. V. H. 12, 1. et Schneiderus ad Aristot. Polit. in Add. p. 491 sqq. potatorem hunc, de quo Athenaeus, Scopam, non diversum putant a Σκόπα τῷ νεωτέρῳ, de quo Aelianus l. l., quique Cyro juniori monile transmisit; Σκόπαν autem τὸν παλαιὸν de Simonideo nostro intelligant, quem tamen minus commode viri docti auctorem familiae Scopadarum dicunt, rationem non habentes antiquissimi illius Scopae, cujus disertam hic habemus mentionem. Creontis autem filius etiam, nisi priscus ille, certe Simonideus Scopas fuit, cum Scopadas ejus aevi omnes Κρεώνδας nominet Theocritus l. l. ubi cf. Schol. Succurritur autem ruinae domus Scopadarum ab ipso nostro, qui non quidem *omnes*, sed *plerosque* ab illo primo ortos periisse in hoc convivio historicorum sententiam esse narrat; modo, id quod monui, ad *ortos* intelligas *periisse* ex proximo, non ἀπὸ κοινοῦ *esse*; quanquam hoc plerisque VV. DD. accidisse suspicor, inter quos Dukerus etiam athletas illos Glaucum, Leocratem, Agatharchum ortos a Scopa vetustissimo, miro sane modo, sibi persuadet p. 97. Idem rectissime tenet (p. 98.), non totam ibi Scopadarum gentem extinctam, nec tantum calamitatis significari vocabulis ἀθρόα ἀπώλεια (v. Favor. ap. Stob. Serm. 103.).

16. *neque — meminit usquam poëta ipse.* Disputat Gesnerus de firmitate hujus argumenti, quod tum demum alicujus esse ponderis, si nemo eorum, qui rem narrarint, ipsius poëtae testimonio sit usus. Alioqui enim Quintiliano vivente multa potuisse Simonidis opera vetustate abolita esse. Equidem scriptorem meum de talibus fere securum animadverti, nec credo reputasse, integer ad se pervenerit Simonides an bona sui parte truncatus. Ceterum satis recte puto argumentari nostrum, qui plurima tamen Simonidis carmina cognove-

17 fecto non taciturus de tanta ſua gloria. Ex hoc Simonidis facto notatum videtur, juvari 98 memoriam ſignatis animo ſedibus, idque credere ſuo quisque experimento. Nam cum in loca aliqua poſt tempus reverſi ſumus, non ipſa agnoſcimus tantum, ſed etiam, quae in his fecerimus, reminiſcimur, perſonaeque ſubeunt, nonnunquam tacitae quoque cogitationes in mentem revertuntur. Nata eſt igitur,
18 ut in plerisque, ars ab experimento. Loca

taciturus. Turic. *tacitus.* Modo Flor. *Tyndariis,* item *ipſa* pro *ipſe* cum Guelf. et mox *ſui* pro *ſua.*

17. *Simonidis.* Flor. *Simonis,* a ſec. m. *Simonides,* et ſic Guelf. cum Jenſ. Locat. et poſterr. ante Ald. *notatum.* Turic. Guelf. *notavit* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *notari* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *notavit ut* Obr. Noſtrum eſt in Vall. et Flor. quoque (ut videtur). *loca. aliqua.* Flor. *loco aliqua.* Guelf. Exc. Santen. *loco de aliquo.* *ab experimento.* Turic. *abae experimenti,* et continuo idem *loci.*

rat: neque enim, ſi fama illius facti vivo jam poëta viguiſſet, poterat non frequentiſſima eſſe ejus apud ipſum mentio. Poſt fata magnorum virorum talia de iis narrari ſolent. Dukerus in diſſertatione modo memorata p. 102. 3. famam de Tyndaridis evocantibus poëtam ipſo demum mortuo natam ſuſpicatur, eodem, quo hic Fabius, ſilentii argumento jam antea (p. 70.) uſus in elevanda Phaedri fide, qui celeberrimam *omnia ſua ſecum portantis* vocem Simonidi tribuit Fabb. 4, 21.

17. *credere.* Suadet Geſnerus reponi *credet.* Obrechtus nimia ductuum ipſorum cura refinxit *credet et;* Rollinus adjiciendum noſtro putat *poteſt;* et hoc forſaſſe optimum, ſi poſt *experimento* excidiſſe dicatur.

poſt tempus. i. poſt aliquod tempus, paulo longiore interjecto tempore. Haec dicendi forma hujus videtur fuiſſe aetatis, et legitur apud ipſum, ſi modo, noſtrum Decl. 289. p. 145. ubi vide Burm. ut et ad Decl. 388. p. 789. item ad I. O. 12, 3, 5.

18. *Loca diſcunt.* Fateor offendi me in hisce quae *di-*

discunt quam maxime spatiosa, multa varietate signata, domum forte magnam, et in multos diductam recessus. In ea quidquid notabile est, animo diligenter affigitur, ut sine cunctatione ac mora partes ejus omnes cogitatio possit percurrere. Et primus hic labor est, non haerere in occursu. Plus enim quam

18. *discunt.* Camp. *discant.* Goth. *discuntur* cum Voss. 2. Vall. Colb. *dicunt* Ald. sed mox post *signata* insertis verbis *concipienda esse,* nullo haud dubie MS. auctore, quanquam et Camp. eadem interjicit. Guelf. continuo *speciosa.* *notabile.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *nobile* cum Alm. Bodl. Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Badio. Correxit Regius, neque ego cum Gesnero *non malam* dixerim antiquam scripturam. cf. 9, 3, 5. *affigitur.* Flor. *adfigunt.* Mox pro *cunctatione* Tarv. *contactione.*

scuntur locis; quanquam video sane aliquam ex ipsa in qua versamur materia lucem iis contingere. Sed in illa toties animadversa litterarum C et G confusione, non fuerit temerarium rescribere *deligunt.*

non haerere in occursu. Non adeo trita potestas *occursus,* qui hic est pro omni re, quae repente se nobis offert. Usus, quo nomen *occursus* abit in rem vel hominem ipsum qui *occurrat,* plus semel reperitur in Declamm. velut 8. p. 157. „indifferentiam" (geminorum quorundam) — „mirantur „*occursus*" i. occurrentes. 18. p. 322. „laudandus" (ob pulchritudinem) „*occursibus.*" Cave autem *haerere* accipias pro *morando;* significat *titubare.* *Hic* adverbium sit an pronomen, dubitari potest. Hoc si probas, respiciet sensus noster ad praecedentem eumque repetet. Est enim hoc ipsum *non haerere in occursu,* cum „sine cunctatione ac mora par„tes domus alicujus magnae „omnes cogitatio percurrit." Sin adverbium agnoscis, *hic* i. in omni hoc negotio primum erit, quavis occasione data totam illam domum reminisci, ne ante fores quasi ejus occlusas stes nec intromittaris. *Occursum* etiam non male interpreteris quamvis illius domus partem, quae forte se offerat memoriae, ex qua deinde in omnes reliquas ordine ea discurret.

firma debet esse memoria, quae aliam memo-
19 riam adjuvet. Tum quae scripserunt vel cogitatione complectuntur, et aliquo signo, quo moneantur, notant: quod esse vel ex re tota potest, ut de navigatione, militia; vel ex verbo aliquo. Nam etiam excidentes, unius admo-

19. *Tum.* Guelf. Exc. Santen. *Tamen* cum Jens. Tarv. *complectuntur.* Turic. Flor. *complectitur.* *aliquo.* Sic Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. Colb. Ald. *alio quo* Turic. Flor. Reliqui *alio.* *moneantur.* Turic. Flor. Camp. *moveantur* cum Goth. *moneatur* Guelf. sed correctum ex *moveatur.* Haec a §phi inde initio laborare, nemo non sentiat admonitus. Quid est *vel* ante *complectuntur,* cui nihil deinde respondet? Nisi forte *et* interpretati sunt *etiam,* admodum quidem dure. Sed convenire fortasse videbatur *alio,* ut vulgo legunt: *etiam alio;* quam quid? quaerere libet. Nec bene coit *complectuntur* praesens cum *scripserunt* praeterito. Quare e veteribus haec eruere malim: *vel c. complexi sunt,* expungendo simul *et* velut nato ex evanido illo *sunt.* Eo quoque inclinat animus, ut servetur antiquum illud *moveantur* (quanquam mox §. 21. est *admonentur,* quod sane dubitationem injicit), quia imagine aliqua opus est, animum feriente, acri, cf. locum Cic. §. 22. In prioribus, quae hic tento, nostram plane rationem Gedoynus sequitur. Secunda igitur in hoc memoriae artificio ea est administratio, ut haerentibus jam animo nostro locis, sensus vel scriptos vel cogitatos suis quemque signis instruamus, mox locis praeparatis eosdem illaturi. Sic apparet differentia locorum et imaginum; nec quidquam video, quod intelligi nequeat in hac ratione, quanquam valde, ut nobis quidem et ipsi Quintiliano videtur, operosa. *excidentes,*

19. *complectuntur — moneantur.* cf. nott. critt.
vel ex re tota — vel ex verbo aliquo. „Signum illud vel „ex re tota assumitur, ut an„cora, si de navigatione aga„tur; vel ex verbo aliquo, ut, „si periodus incipit a verbo „*solet,* poterit *sol* esse signum." Ita Rollinus; quem ego recte hoc ex veterum ratione mnemonica tenuisse existimo, maxime conferendis iis, quae praecipit scriptor Herennianus 3, 20. 21.

excidentes. Recte Capper. huc advocat 11, 3, 133. ubi *excidens,* sicut et hic, pro

nitione verbi in memoriam reponuntur. Sit autem signum navigationis, ut ancora; militiae, ut aliquid ex armis. Haec ita digerunt. 20 Primum sensum vestibulo quasi assignant, secundum atrio, tum impluvia circumeunt, nec cubiculis modo aut exedris, sed statuis etiam similibusque per ordinem committunt. Hoc

unius. Obr. de suo inserit *res*, pessime. *signum*. Flor. Guelf. *magnum* cum Alm. non Turic. cf. §. 13. *ancora — ut aliquid*. Bodl. *a. vel spiculum m. aut a.* solus, mire; sed cf. §. 29. Modo in *vel ex verbo* Camp. omittit *ex*.

20. *digerunt*. Turic. *diligerunt*. Flor. *diligenter*. Guelf. *deligere* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. nisi quod Jens. *diligere*, Tarv. autem *diligunt*. Camp. *dirigunt* cum Ald. Nostrum narratur esse in Alm. (qui, pro *ita*, *itaque* habeat cum aliquot edd.), a sec. m. in Vall. repositum testatur Badius. Prima dare videtur Andreana. *sensum vestibulo*. Turic. Flor. inserunt *bello cum*; Goth. Jens. et edd. posterr. ante Ald. *bello tum*. Camp. pro *sensum* dat *locum* cum Andr. Ald. et aliquot Burm. Reliqui *s. vel locum v.* Nostrum unus Badius, qui se omnem locum ex repositione, i. emendatione, Vallensis dedisse testatur. Nihil erat hinc alienius quam *locus*, ei praesertim qui errorem lectoris caveret, in quo genere eximia est Quintiliani diligentia. *secundum atrio, tum impluvia*. Flor. Guelf. *s. puta astrictum in pluvia*. Camp. *s. puta atrium tum in pluvia*, cum edd. ante Bad. nisi quod Tarv. *artium*, (de Jens. tac. Gesn.). Goth. *s. puta a. t. i.* cum Voss. 2. ex quo Burm. *seculum*. *cubiculis — exedris*. Flor. Guelf. *cubilis — hedris*. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. Bad. *c. — exhedris* (Goth. diremtim *ex hedris*). Tarv. *cubiculi — hexedris*. *statuis*. Flor. *statius*. Alm. *stacius*. Guelf. *status* cum Goth. Voss. 2. Nostrum est in Camp. Andr. Ald. Obr. et aliquot Burm. Reliqui *stratis*. Nostrum probat et bene exemplis illustrat Ernestus in Clave Ciceron.

obliviscente seriem orationis. Inest tamen ipsa *cadendi* similitudo. cf. 5, 7, 11. ubi qui „titubaverint — velut in gradum *reponuntur*."

facto, cum eſt repetenda memoria, incipiunt ab initio loca haec recenſere, et, quod cuique crediderunt, repoſcunt, ut eorum imagine admonentur: ita quamlibet multa ſint, quo- 988 rum meminiſſe oporteat, fiunt ſingula connexa quodam choro, ne errent conjungentes prioribus ſequentia ſolo ediſcendi labore.

voce *impluvium.* Mox Camp. *incipimus*, male. *ut eorum.* Sic Guelf. Vall. ex eoque Bad. Reliqui *et e.* *ita quamlibet.* Sic Flor. *et q.* Camp. Reliqui *ut q.* *fiunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. Tarv. *fiant* Locat. cum poſterr. ante Ald. acc. Bad. Baſil. Obr. *ſunt* exhibent Exc. Santen. fortaſſe per errorem conferentis, in tanta alioqui hujus Cod. et Guelf. ſimilitudine. Reliqui *ſint.* Modo *multa ſit* Turic. Flor. Mox pro *connexa* Flor. (a pr. m.) *nececa*, a ſec. autem, niſi eſt error conferentis, *connixa.* *choro, ne errent.* Turic. (quanquam ex hoc refertur *coria*) Flor. Guelf. Exc. Santen. *corio onerant.* Solum *corio* oſtenditur ex Bodl. Vall. et ſic eſt in Camp. Goth. Mox *conſequentia* Flor. Camp. cum Alm.

20. *ut — admonentur.* „*Ut* „i. ſecundum quod." Badius. *fiunt ſingula — ediſcendi labore.* Hic ſenſus cum non conſtanter ita, ut hic comparet, in vetuſtiſſimis libris legatur, nos autem, quam minimum fieri potuit, conceſſerimus recentium mutationibus; tamen non niſi ſuſpenſi et dubitanter de ejus ſententia pronunciabimus. Nexa haec omnia, quae animo affigimus, cum ſint inter ſe per illam aedificii cujusdam magni ſubjacentem cunctis imaginem, cavetur error, in quem poterant incidere qui nihil aliud quam ediſcunt verba ipſa, nullis nec locis nec imaginibus memoriae ſubvenientibus. Qualis autem ille eſt error? Poteſt enim duplici modo accipi, ut vel eo ipſo erretur, quod contra quam debebant conjungunt prioribus ſequentia, vel inter illud conjungendi negotium aliquid peccetur. *Conjungentes* itaque erit aut: *conjungendo*, aut: *inter conjungendum.* Prius ſi probas, inutile memoriae oſtenditur nullis intervallis conſtitutis totam orationem continuando ſemper prioribus ſequentia detexere. Et fateor hanc rationem mihi videri conſentaneam iis quae praecedunt:

Quod de domo dixi, et in operibus publicis, 21 et in itinere longo, ut urbium ambitu, et picturis, fieri poteſt. Etiam fingere ſibi has imagines licet. Opus eſt ergo locis, quae vel finguntur, vel ſumuntur: imaginibus, vel ſimulacris, quae utique fingenda ſunt. Imagines notae ſunt, quibus ea, quae ediſcenda

21. *ut urbium.* Camp. *et urbium* cum Goth.

notae ſunt. Turic. *voce.* Flor. *note.* Guelf. (hic an omitteret *ſunt*, non notavi; ſuſpicor tamen) Exc. Santen. *voces.* Certe quod vulgatur otioſum eſt et ejusdem vocabuli *notae* — *notamus* iteratione deforme. Nec quidquam vidi ſimilius gloſſae e margine textum invadenti quam haec: *Imagines notae ſunt*, vel etiam absque *ſunt.* Vox autem *quibus* ſine his optime applicatur illis proximis per parentheſin inſertis

fiunt ſingula connexa. Dum ſuus cuivis loco ſenſus aſſignatur, recenſendis omnibus ab initio locis nihil nos poteſt effugere, nec praepoſtero ordine proferri; ſimul autem ita dirimuntur quoque a ſe invicem ſenſus diverſi, ut alter in alterum ne incurrat. Habet ſane difficultatem, quod *fiunt* jungitur participio *connexa*, prae quibus expectes *connectuntur;* niſi forte, id quod verum cenſeo, *connexa* hic nominis adjectivi poteſtate dicuntur, cui tamen obſtat adjunctus voci ablativus, unde participii proprietas magis agnoſcitur. „*Choro* quo„dam" haec ſingula *connexa* ſignificavit Qu. ſi recte legimus locum, petita, non quidem a domo, in qua verſabamur, ſimilitudine, ſed ab ea quae eſt in choream ducentibus manuum conjunctione; et ſuadet tale quid etiam hic probare locus noſtri geminus 9, 4, 129. „membra connexa „ſunt — ut homines — con„tinentur."

21. *Etiam fingere — licet.* Miror neminem haeſiſſe. Incommode certe *imagines* hic appellavit noſter, quod *loci* vocabulo indigebat, cum mox et ipſe et omnes omnino ſcriptores in mnemonices tractatione *imagines* ſedulo diſcernant a *locis.* Neque enim quidquam profecto voluit ſignificare, niſi quod etiam ficta aedificia, non modo quae alicubi inveniuntur extructa, poſſunt inſervire artificio mnemonico. Idem docet Herennianus 3, 19. extr.

notae ſunt. cf. not. crit.

ſunt, notamus: ut, quomodo Cicero dicit, *locis pro cera, ſimulacris pro litteris utamur.* 22 Illud quoque ad verbum ponere, optimum fuerit: *Locis eſt utendum multis, illuſtribus, explicatis, modicis intervallis: imaginibus autem agentibus, acribus, inſignitis, quae occurrere, celeriterque percutere animum poſſint.* Quo magis miror, quomodo Metrodorus in XII ſignis, per quae Sol meat, trecenos et

quae utique fingenda ſunt. Sic nexus quoque manifeſtior conjunctionis *ut utamur* cum *opus eſt.* Fortaſſe etiam cum Gesnero inſerendum *et* ante *imaginibus.* Mox *diſcenda* Camp.

22. *fuerit.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. *fuerat.*

modicis. Turic. Flor. Guelf. *modis* cum Alm.

percutere. Guelf. Exc. Santen. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *percurrere* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui e Vall. noſtrum. Modo pro *autem* Jenſ. (ſed hic per ſph. *aliqui*) Tarv. et edd. poſterr. ante Obr. acc. Roll. *aliquid.* tum Camp. *celeriter quemque.* Flor. *imaginis* pro *imaginibus.* *trecenos.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *tricenos* cum Goth. et edd. ante Baſil. frequenti confuſione. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 34, 8. Hic quidem ipſa *tricenorum* proceſſerit ratio,

Cicero dicit. Loco ſupra indicato de Or. 2, 86. item mox 87. Illi *de cera* et *litteris* mirifice reſpondet Herenniani dictum 3, 18. *imagines, ſicut litterae, delentur, ubi nihil illis utimur: loci, tanquam cera, remanere debent.*

22. *Metrodorus.* cf. 10, 6, 4. Qui hoc praeterea referret Metrodori artificium in artum locum plurimas infercientis imagines, non reperi quenquam. Malim autem *quod* prae illo *quomodo.* Mox unus, quod ſciam, MS. Gothanus *ſua* dat pro *ſuam;* quod ſane placet, ut ad *arte* referatur pronomen, non ad *memoriam;* poſitu etiam vocis *potius* hoc ſuadente. Jactabat ſe Metrodorus mnemonica magis ſua quam memoria; ubi alius ejus generis artifex unum et alterum in quovis ſigno Zodiaci fortaſſe locum poſuiſſet, ibi triginta definiens. De *vanitate* conſule nos ad 4, 1, 53.

ſexagenos invenerit locos. Vanitas nimirum fuit atque jactatio circa memoriam ſuam potius arte, quam natura gloriantis. Equidem 23 haec ad quaedam prodeſſe non negaverim, ut ſi rerum nomina multa, per ordinem audita, reddenda ſint. Namque in iis, quae didicerunt, locis ponunt res illas, *menſam*, ut hoc utar, *in veſtibulo*, et *pulvinum in atrio*, et ſic cetera: deinde relegentes inveniunt, ubi poſuerint. Et forſitan hoc ſunt adjuti, qui, 24

modo abſint *ſexageni*. Sed ſatis frequens distributiva ponere pro cardinalibus. cf. eundem Drakenb. ad 4, 16, 6. Manifeſtus imprimis Livii locus 9, 30, 3. *tribuni militum ſeni deni in quatuor legiones*, ubi plane quae hic apud noſtrum ratio. Modo *ineat* Guelf. Camp.

23. *ut ſi rerum.* Turic. Flor. Guelf. *aut ſi r.* Camp. mox *redd. ſunt.* *ponunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. Reliqui *reponunt.* *veſtibulo — atrio* Turic. Flor. Guelf. (hic tamen et videtur omittere) Camp. *v. et populum i. a.* Reliqui *v. in atrio pulvinum*, ſed Goth. et Voſſ. 2. item *populum.* Ordinem MSS. reſtituimus, emendationem alicujus veterum illorum Criticorum, neſcio cujus, unice retinentes et probantes. Pro *menſam* in Guelf. eſt *merſam.* *ſic cetera.* Turic. Guelf. Exc. Santen. *ſi eſſet.* Mox Guelf. *relegantes* (a pr. m.) et *poſuerunt*, ubi Flor. *repoſuerint.*

24. *forſitan hoc.* Sic Obr. facillima emendatione. Adjuvat Flor. qui et ipſe nihil aliud niſi *f. hi.* Reliqui inſerunt *in.* Mox Flor. (a pr. m.) Guelf. *actione*, et hic *vendidiſſet.*

23. *Equidem haec.* Jam de hac quam nobis explicuit mnemonice pronunciat in univerſum, minus ei tribuens, quam vulgo ſolebant rhetores. Debebat ergo hic noſter ſenſus diligenter a praecedenti ſecerni, ne forte quis crederet, praeſtigias tantum illas Metrodori parum placere noſtro. Ciceronis quidem ſub perſona Antonii benignius eſt de hac arte judicium de Or. 2, 88. Mox *quae didicerunt* facillima correctione mutem in *quae digerunt.* cf. §. 18. 20.

auctione dimissa, quid cuique vendidissent, testibus argentariorum tabulis reddiderunt. Quod praestitisse Hortensium dicunt. Minus idem proderit in ediscendis, quae orationis perpetuae erunt. Nam et sensus non eandem 989 imaginem quam res habent, cum alterum fingendum sit: et horum tamen utcunque com-

Tum e Turic. Flor. enotatum *quae Hortensius*, non addita in illo quidem vulgata, in hoc autem diserte appositum est vulgatum *Hortensius*. Insertum itaque videri debet illud *quae* sine sensu post illa *quod praestitisse*. *utcunque*. Sic Turic. Flor. cum Alm. auctores facti conjecturae Gesnerianae, quam ipse (immemor Alm.) in textum intulerat; rectissime, et obsequentibus Bipp. Reliqui *utrumque*. cf. 10, 6, 7.

24. *Quod — Hortensium dicunt.* „Hortensius — a Si„senna provocatus in auctio„ne persedit diem totum et „omnes res et pretia et emto„res ordine suo argentariis re„cognoscentibus, ita ut in „nullo falleretur, recensuit." Seneca pater in praef. Controv. cf. et 10, 6, 4.

cum alterum fingendum sit. Res quidem suas secum ferunt imagines; sensus, i. cogitata nostra, si notare volumus, fingendum est aliquod nostra sponte signum, nec illud certum aut unum modo est: „nam — ita fit in *imaginibus*, „ut, quae nobis diligenter „notatae sint, eae parum vi„deantur insignes aliis." (Scriptor ad Herenn. 3, 23.) *Alterum* quod hic dicitur, est illud ipsum signum, quo sensum notamus, diversum illud ab eo quem demonstrat sensu; duo enim profecto sunt, ubicunque signatur alterum, alterum signat. Jam in *rebus* ne signum quidem, i. alterum illud, fingere opus est, quoniam qui *mensam* reminisci cupit, is nihil nisi mensae imaginem animo affigere necesse habet. Et hanc quidem verborum nostrorum partem rectissime expressit Gedoynus: „les pensées ayant une image „purement arbitraire." In reliquis vitio editionum erravit. Gesnerus *alterum* retulit ad *sensus* ipsos, qui dicantur esse fingendi, cum *res* se ipsae offerant. Sed hic *sensus* ipsi non finguntur, verum efficti et constituti ante notari modo desiderant; versamur enim in arte mnemonice, non in inventione oratoria. Labor est unicuique sensui suam dare

monet locus: sed sermonis alicujus habiti verborum contextus eadem arte quomodo comprehendetur? Mitto, quod quaedam nul- 25 lis simulacris significari possunt, ut certe

locus. Hoc dant Turic. Flor. cum Alm. Colb. item margine Badii, exulans ab omnibus reliquis. Gesnerus carens nostro vocabulo (cum non attendisset illam in Burm. ed. commemorationem), ad *commonet* intelligere cogebatur *ars ista*, dure profecto; sed aliquanto major criticus Gallaeo, qui et hic remedium suum tentat, *addititia* haec verba *cum alterum* — *commonet* pronuncians *et* (i. *quia*) *inexplicabilia*. cf. 10, 3, 2.

sed — habiti Turic. Flor. *sicut s. alicui habitu* cum Alm. nisi quod *sic*. Guelf. Exc. Santen. *si cum s. a. habitu* cum Goth. et fortasse Bodl. Andr. ex quibus non affertur *habitu*. Camp. *si cum s. a. habiti* (nisi forte in postremo erravi, quod et ibi esset *habitu*). Jens. *sed cum — habitu* cum edd. posterr. ante Basil. exc. Ald. qui ex vaga Regii conjectura *sed cum s. a. habiti*, insertis mox post *contextus* hisce: *est ediscendus*. Mihi quidem *sermo habitus* hoc loco plane non ferendus videtur; quo accedit foedissima genitivorum coacervatio, *sermonis habiti verborum contextus;* et fortasse debebam in Jensoniana acquiescere, cujus haec sententia: *Sed quomodo simul cum toto sermonis alicujus habitu poterit verborum quoque contextus eadem hac mnemonice comprehendi et contineri:* sed retinebat, quod vetustissimi illi *sicut* dant, non *si cum*. Inde efficias: *sed, ut* (potestate *quanquam*) *s. a. habitus, verborum — comprehendetur?* Camp. *comprehenditur* cum Jens. Tarv.

25. *certe.* Sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Basil. Vidov., quod ipsum conjiciebat Gesn. Reliqui *certae*, nisi quod Jens. *caeterae*, Tarv. *caetere*. Modo Flor. (a pr. m.) *significet*. Annotatum est e Flor. *possunt*, quod et ipse e Camp. retuli, quasi in editis esset *possint*. Nunc suspicor in illis (Flor. et

imaginem. Aliquo tamen modo (*utcunque*) huic necessitati succurrit *locus;* et qui v. c. *atrio* domus illius memoriam occupantis assignavit certum orationis suae sensum, admonebitur illius, dum *atrium* animo obversatur, etiamsi obscurior fuerit *imago*, qua eundem instruxerat sensum.

sed — habiti. cf. not. crit.

conjunctiones. Habeamus enim ſane, ut qui notis ſcribunt, certas imagines omnium, et loca ſcilicet infinita, per quae verba, quot ſunt in quinque contra Verrem ſecundae actionis libris, explicentur, ut meminerimus etiam omnium quaſi depoſitorum: nonne impediri quidem eorum, quae dicit decurſum neceſſe

Camp.) eſſe conjunctivum. *ſcilicet.* Camp. *ſed;* male, ineſt enim levis irriſio eorum, qui innumera ſolent loca conſtituere, velut Metrodorus in Zodiaco. Nec correctione Obr. indigemus *nominum* pro *omnium.* Modo Flor. *noti.* Guelf. *notae.* *per quae.* Turic. Guelf. *p. quem.* *quot ſunt in quinque.* Turic. Flor. *quod ſ. i. q.* Guelf. *ſunt in quae ſunt i. q.* Reliqui *quae ſ. i. q.* Noſtrum leviſſima mutatione ex antiquiſſimis illis derivatum eſt, aptum illud imprimis in tam manifeſto exemplo. *ut meminerimus.* Turic. (hic etiam *memineribus*) Flor. Guelf. *ne m.* Guelf. mox *impedire.*

quidem — decurſum. Turic. *quod quae dicit dicurſum.* Flor. Guelf. *quod quae d. d.* cum Alm. Ex hisce vetuſtiſſimorum ſcripturis tale loco auxilium quaeſivi: „meminerimus etiam" (delevimus *ne,* velut natum ex errore repetendi litteras ſimiles; *ut* deinde ab librariis refictum; pendet autem

25. *conjunctiones.* „Sive „grammatice accipias hanc „vocem, verum eſt; da mihi „enim notam, quae clare breviterque ſignet *num, enim, verò, tametſi?* ſive conjunctiones intelligas connectendi et transeundi formulas. „Cic. de Or. 2, 88. pr. *Multa* „*ſunt verba, quae quaſi articuli connectunt membra orationis, quae formari ſimilitudine nulla poſſunt: eorum fingendae nobis ſunt imagines, quibus ſemper utamur.*" Geſnerus. In *conjunctionibus* cf. 1, 4, 18.

qui notis ſcribunt i. notarii, de quibus vide 7, 2, 24.

ut meminerimus — decurſum. Haec minime ſunt ſana, et eſt de iis diſpiciendum in nott. critt. Sententia manifeſta. Gravatur autem hanc ipſam mnemonices reprehenſionem Antonius apud Cic. de Orat. 2, 88. *Neque verum eſt, quod ab inertibus dicitur, opprimi memoriam imaginum pondere, et obſcurari etiam id, quod per ſe natura teneri potuiſſet.*

eft duplici memoriae cura? Nam quomodo 26 poterunt copulata fluere, fi propter fingula verba ad fingulas formas refpiciendum erit? Quare et Charmadas et Scepfius, de quo modó dixi, Metrodorus, quos Cicero dicit ufos hac exercitatione, fibi habeant fua: nos fimpliciora tradamus. Si longior complectenda me- 27 moria fuerit oratio, proderit per partes edifcere: laborat enim maxime onere: et hae partes non fint perexiguae: alioqui rurfus multae erunt, et eam diftinguent atque concident. Nec utique certum imperaverim modum, fed maxime ut quisque finietur locus: 990 ni forte tam numerofus, ut ipfe quoque di-

oratio ab illa conceffione orfa fupra *Habeamus fane*, cf. 5, 10, 1.) „o. q. d.: nonne" (malim *non* folum, cf. 11, 1, 50.) „impediri *quoque*" (tantum abeft ut adjuvetur hoc artificio mnemonico) „*dicendi curfum* n. e. d. m., cura?"

26. *Charmadas.* Flor. *Charneades*, et reliqui ante Burm. omnes *Carneades.* Noftrum effe in Turic. conferentis filentium teftatur. cf. Cic. de Or. 2, 88. Ern. not. Capperonerius demonftrat Fortunatianum ex Pithoeanis Charmadae memorem p. 75.

27. *rurfus.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Reliqui *nimis.* Mox Turic. Flor. *mute.* Guelf. conjunctim *mutuerunt.* *modum.* Turic. Flor. Guelf. *modo* cum Goth. Voff. 2. Jenf. Tarv. non Camp. Regius correxit. *ni forte.* Sic Flor. Guelf. cum Goth. Jenf. et edd. pofterr. ante Gryph. *in f.* Turic. (cf. de hac confufione Drakenb. ad Liv. 38, 50, 1.) Reliqui *nifi f.* quorum et Camp. cf. eundem ad 23, 1, 8. Sufpicor autem poft *forte* intercidiffe *eft.* *tam numerofus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. cum edd.

27. *laborat.* Malim *laboratur* (cf. 11, 3, 57.); neque enim in activo fubjectum eft manifeftum. et mox *fed* pro *et.*

locus. Certa tractandi propofiti pars; *materiam* barbare dicimus. *numerofum* cf. ad 10, 5, 9.

28 vidi debeat. Dandi ſunt certi quidam termini, ut contextum verborum, qui eſt difficillimus, continuet crebra meditatio, partes deinceps ipſas repetitus ordo conjungat. Non eſt inutile, iis, quae difficilius haereant, aliquas apponere notas, quarum recordatio commo-
29 neat et quaſi excitet memoriam. Nemo etiam fere tam infelix, ut, quod cuique loco ſignum deſtinaverit, neſciat: ut, ſi erit tardus ad hoc, eo quoque adhuc remedio utatur, ut ipſae

ante Ald. acc. Bad. Reliqui inſerunt *ſit* Regio ſuadente; ſed Badius (quanquam inepta quaedam de hexametri clauſula cauſatus) veriſſime monuit, adjectivum pendere e verbo *finietur*. Mox Goth. *divelli* pro *dividi*, mire, nec ineleganter.

28. *partes — ipſas.* Flor. Guelf. (qui et τελείαν στιγμὴν ante *deinceps*) *partis.— ipſa.* Prius cum ipſa illa diremtione et Exc. Santen. Modo pro *continuet* Guelf. *continet*, Obr. *contineat.* *inutile — difficilius.* Turic. *inutilisque difficilius.* Flor. Guelf. Exc. Santen. *inutilis quo difficilius.* Ex Goth. nil niſi *inutilis*, ex Alm. contra ſolum *difficilius* affertur. Reliqui *inutile*, *quo facilius.* Noſtram e Turic. exſculpſimus. Recepta enim ſingulis, quae ediſcenda ſunt, notas apponere jubet, quod erat in illa, quam improbavit, arte. *apponere.* Goth. (tac. Geſn.) *opponere* cum Voſſ. 2. *ponere* Obr. mire. Mox Camp. *quae* pro *quaſi.*

29. *ut, ſi erit — notae.* Turic. Flor. Guelf. *u. ſ. e. trandus* (Flor. a ſec. m. *tradendus* et ſic Guelf.) *ad hoc — remedium utitur ut ipſae* (Turic. Guelf. *ipſe*) *n.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui tamen omnes *tradendus*, ipſo accedente in hac quidem voce Aldo. Ex Alm. omiſſio tantum verbi *excitent* memorata, per conferentium neglectum profecto. Sed Camp. e recepta nihil quidquam mutat, niſi quod *utitur* dat. Non igitur a Badio ſolo *tardus*, qui ſic ſe legere teſtatur, et jam tum *excitent* inſertum, ac *remedio* refictum. In hacce ſtribligine cumulandi maxime *ut*, quod ter legitur in breviſ-

29. *ut, ſi erit tardus — ſupra poſui.* cf. nott. critt.

excitent notae. Hoc enim eſt ex illa arte non inutile, attendere ſigna ad eos, qui excidunt, ſenſus: *ancoram*, ut ſupra poſui, ſi de nave

ſimo ſenſu ſtructura minime latina, potuiſſe acquieſcere tot VV. DD. jure mireris. Timide quidem, ſed ut aliqua tamen laboranti loco medicina quaeratur, haec tento: *aut ſi erit tardus aliquis usque eo quoque, ad hoc remedium ſunt iterum ipſae notae.* Si per compendium eſſet ſcriptum *aliquis*, poterat turbari aliquid ob illud, quo oculus aberrabat, inſequens *ad hoc*. „Si una ad commonefaciendum non ſuffecerit nota, „quia obliti eramus, quo maxime pertineret; alteram (hoc „eſt in *iterum*) apponendo priori illi, vincimus eam et ſuo „loco alligamus." Fateor *tardus* paulo acerbius dictum videri, cum mira ante modeſtia Qu. leniiſſet idem *infelicem* appellando. cf. 10, 1, 7. Sed veram eſſe vetuſtiſſimam illam ſcripturae *trandus* emendationem, totius loci habitus dubitare non ſinit. Ita mox §. 34. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. *tradatur* pro *tardatur*. *Hoc enim eſt.* Sic Flor. quanquam inſerto a ſec. demum manu *enim*. Turic. *h H eſt*, in quibus noſtra ipſa latere unusquisque videt (cf. 8. Pro. 15.). Reliqui *Hinc eſt*, niſi quod Bad. *Hic e.* Mox Guelf. omittit *ex* cum Goth. 2. Pro *illa* Camp. *ipſa* cum Goth. Voſſ. 2. Ald. *attendere ſigna ad eos.* Turic. Flor. *adtentus a. e.* Guelf. Camp. *attentus a. e.* cum Alm. Goth. 1. 2. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Bad. qui repente noſtrum, ratione reddita nulla. Mox *exciderunt* a Badio inde ante Obr. acc. Roll. Burm. Capper. (item Alm. ut referunt, falſo profecto, neque enim ullus ſic codex). Pro *attendere* Obr. *appendere*, conjiciente hoc jam Francio. *poſui.* Flor. (a pr. m.) Camp. *propoſui.* Ne hic quidem ſenſus recte legitur. Suſpicor autem, trajiciendis vocabulis factum eſſe, ut *ad ſenſus eos, qui exc.* ſcriberetur in aliis Codd. in aliis autem *ad eos qui excidunt ſenſus*, quae ratio ſane elegantior. Mox jungendo duas ſcripturas exorta eſt praepoſtera illa veterum conſtitutio *non inutile adtentus a. e. q. e. ſenſus.* Nec *adtentus* per D ſcriptum invenio aliis locis in Turic. Flor. Ejecto igitur male nato illo *attendendi* verbo, difficilior ſit ratio accuſativi in *ancoram*, quod etſi facile refingatur in *ancora*, malim tamen repeti a *propoſui* (nam hoc praefero, cf. 4, 1, 39.); quo hoc maxime deducor, quod *eſſet* ſcribitur, pendens illud e praeterito *propoſui*, non *eſt*, quo opus erat in vulgata conſtitutione. Nam

30 dicendum esset: *spiculum*, si de proelio. Multum enim signa faciunt, et ex alia memoria venit alia: ut cum translatus annulus vel alligatus commoneat nos, cur id fecerimus. Haec magis adhuc astringunt, qui memoriam ab aliquo simili transferunt ad id, quod continendum est: ut in nominibus, si *Fabius* forte sit tenendus, referamus ad illum *Cunctatorem*, qui excidere non potest: aut ad aliquem ami-
31 cum, qui idem vocetur. quod est facilius in *Apris*, et in *Ursis*, et *Nasone*, aut *Crispo*, ut

qui hoc reponat pro illo, parum critice faciat. Itaque sic legam verba nostra: *Hoc enim est ex arte illa, non inutile ad eos qui excidunt sensus* (repetit quae modo dixerat: *non est inutile iis, quae difficilius haereant, aliquas apponere notas*); *ancoram, ut supra proposui, si de nave dic. esset, spiculum, si de proelio.* ad quae cf. §. 20.

30. *cur id.* Turic. Flor. Guelf. *cum his.* Tarv. *cum haec* cum Voss. 2. Goth. *cum iis* Jens. Modo Turic. Flor. Camp. *commoveat.* Goth. paulo ante *et supra,* item *et cum.*

qui memoriam. Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *quae m.* Modo Camp. *stringunt.*

31. *et in Ursis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *in.* Modo Guelf. *concitatorem.* Mox pro *nomina omnia* Turic. Flor. Guelf., priores duo quidem et *in omnibus* antea. Mox Camp. *Aut id mem.*

30. *ut cum — commoveat.* cf. 5, 10, 44.

magis — astringunt i. firmiora reddunt, cf. 2, 2, 4. ad quem usum cf. exemplum Cic. ad Att. 10, 6. „pater — quid„quid ego *astrinxi,* relaxat."

quod continendum est i. retinendum, ut 10, 7, 18.

31. *quod est facilius.* Malim fere *quo e. f.*

in Apris, et in Ursis. Utrumque cognomen in quibusdam gentibus usurpatum est, velut prius in Flavia apud Plin. epp. 5, 14, 4. in Arria apud Vopiscum in Numeriano, alterum frequens in inscriptionibus apud Gruterum et Muratorium. Artificium hoc mnemonicum qui inter recentes studiis adhibuerint, recen-

id memoriae affigatur, unde funt nomina. Origo quoque aliquando declinatorum te-
191 nendi magis caufa eft, ut in *Cicerone*, *Verrio*, *Aurelio*, fi debent inferi. Illud neminem non 32 juvabit, iisdem, quibus fcripferit, ceris edifcere. Sequitur enim veftigiis quibusdam memoriam, et velut oculis intuetur non paginas modo, fed verfus prope ipfos, qui tum

fi — inferi. Turic. *fed h7 mifceri.* Flor. *fed hi miferi.* Alm. *fi hi mifceri.* Guelf. Camp. *fi debet mifceri* cum Bodl. *fi debet inferi* Goth. Voff. 2. et edd. ante Stoer. qui primus pluralem in verbo. Parum juvit locum Obr. diftinctione mutata, ut ad fequentia haec pertinerent: *fi debet mifceri illud, neminem.* Burm. et ipfe transitum ad proxima agnofcens: *Si* (vel *fed*) *taedet his inhaerere: illud* cet. Mihi fuccurrit: *Sed habet miferiam* (cf. 1, 8. 18. 5. 14. 31.) — in quo tamen abruptum illud et undique praecifum minime placet. Turic. compendium parum intelligo. *magas* fupra pro *magis* in Jenf. ex fphalmate effe teftatur Tarv. carens hoc vitio. Inveteratius illud, quod Flor. Guelf. mox *ceteris* pro *ceris.*

32. *Sequitur.* Turic. *fq̄.* Flor. *f. q̄.* Hic a fec. m. *fecuntur*, et fic Camp. Guelf. (fed hic cum cett. *fequuntur*) cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Bafil. Quod mox inferunt *in* poft *enim* Jenf. Tarv. merus error. *quibusdam.* Turic. *quisdam.* Flor. (a pr. m.) *quasdam.* *intuetur — modo.* Turic. Flor. Guelf. *intuentur non paginis mihi.* Camp. *intuentur non paginas modo* cum Goth. *qui tum.* Turic. Flor. Guelf. *quem cum* cum Alm. Sed Camp. *quae tum* cum Goth. Voff. 2.

fentem Morhofium in Polyhift. 1, 2, 6. 48. feq. demonftrat Gefnerus.

Cicerone, Verrio, Aurelio. De primi tertiique horum nominum origine veteres loquuntur, ut Plinius, Plutarchus, de Aurelio autem Feftus in voce. Verrii qui originem demonftraret, neminem reperi.

fi debent inferi. cf. not. crit.

32. *Sequitur — fimilis legenti.* Etfi fententia utcunque eruitur ex verbis hisce; duriffima tamen eft illa tam longa fubjecti dilatio, quod in fine tantum comparet: *qui dicit.* Quare confulendae nott. critt.

dicit, similis legenti. Jam vero si litura aut adjectio aliqua atque mutatio interveniat, signa sunt quaedam, quae intuentes deerrare non
33 possumus. Haec ratio, ut est illi, de qua primum locutus sum, arti non dissimilis, ita, si quid me experimenta docuerunt, et expeditior et potentior. Ediscere tacite (nam id quoque est quaesitum) erat optimum, si non

Jens. Tarv. Equidem haec ita refingam: *Sequimur enim v. q. m. e. v. o. intuemur — quaecunque dicimus similes legenti.* Continuo in *possumus* prima persona infertur. Nec quisquam dixerit, subjectum elici ex *nemo* praecedente, etsi ibi *scripserit* inde poterat pendere, ubi praeter necessitatem Francius tentat *scripseris.* Alia ratio §. 46. qui locus tamen hunc defendere videri potest. Nisi forte et *legentibus* scribemus, cf. §. 47. *atque mutatio.* Sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. *atque mutata* Turic. Flor. Guelf. Reliqui *aut mutatio.* Modo Flor. *litore ut.* Guelf. *litterae ut.* Mox *deerrare* Turic. quoque et Flor. cum Alm. et Palat. Gebh. quo a Burm. inde rectissime mutarunt *errare* reliquorum libb. omnium.

33. *Haec ratio.* Recepi olitoris illius Gallaei opportunam conjecturam pro libb. omnium *Est r.* *ut est illi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. (posteriorum quidem uterque *illa*) cum Goth. Voss. 2. Jens. *ut et illi* Camp. Tarv. cum Ald. Reliqui omittunt *est.* *est quaesitum.* Turic. *estque situm.* Flor. *e. quesitum.* Guelf. Exc. Santen. *e. quod situm* cum Alm. ex quo *e. quod si tum*, falso profecto, (cf. §. 13.). *est quod* sine adjectione Goth. Voss. 2. Reliqui ante Gesn. *est quod tum*, diremtione multum diversa. Continuant enim sensum priorem usque ad *ediscere tacite;* novum ordientes post στιγμὴν τελείαν *Nam id quoque est quod tum.* Nec premenda laus Gallaei meliorem distinctionem suadentis; aut Burmanni *quaesitum* illud sola conjectura eruentis. Ille quidem et hic cultro rem gerebat, reponens: *Ediscere tacitum erat optimum*, in quo tamen *tacitum* prae *tacite* mirifice placet; nisi forte mavis *tacentem*, vel *tacentes.* *si non.*

33. *illi — arti* i. mnemonicae, tractatae §§. 18 — 23. cf. §. 29.

ſubirent velut otioſum animum plerumque aliae cogitationes, propter quas excitandus eſt voce, ut duplici motu juvetur memoria, dicendi et audiendi. Sed haec vox ſit modica, et magis murmur. Qui autem legente 34 alio ediſcit, in parte tardatur, quod acrior eſt oculorum, quam aurium ſenſus: in parte juvari poteſt, quod, cum ſemel aut bis audierit, continuo illi memoriam ſuam experiri licet, 992 et cum legente contendere. Nam et alioqui id maxime faciendum eſt, ut nos ſubinde tentemus: quia continua lectio, et quae magis, et quae minus haerent, aequaliter transit. In 35 experiendo, teneasne, et major intentio eſt, et nihil ſupervacui temporis perit, quo etiam, quae tenemus, repeti ſolent: ita ſola, quae exciderunt, retractantur, ut crebra iteratione

Turic. Flor. Guelf. omittunt *ſi* cum Alm. Omittit *id* modo ante *quoque* Guelf. item mox dat *voci* cum Exc. Santen. item *decuerunt* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *et audiendi.* Turic. omittit cum Alm. non Flor. (cf. modo.) Goth. hic *modo* pro *motu*, quod ipſum optabat Francius, male.

34. *acrior eſt.* Turic. omittit, ſolus. *et quae minus.* Ambr. 2. omittit. Guelf. *et minus.* Modo *id* omittit Flor. et paulo ante *licet* abeſt ab Voſſ. 1. 3. *haerent, aequaliter.* Flor. *harent ae.* Ambr. 2. *haerente qualiter.* Camp. (niſi quod per E) *haeret ae.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad.

35. *repeti.* Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *reperiri* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Ioann. et edd. ante Ald. *reperiti* Ambr. 2. Modo Camp. *ſupervacanei* cum Andr. Ald. Sed Goth. *petit* pro *perit.* Guelf. *quo tenemus.* Illa, quae eſt in Voſſ. 2, omiſſione horum: *ita ſola — quanquam ſolent* caret Goth. Contra in Guelf. deſiderantur haec: *quanquam ſolent — quod exciderunt.* *iteratione.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2.

firmentur: quanquam ſolent hoc ipſo maxime haerere, quod exciderunt. Illud ediſcendo ſcribendoque commune eſt, utrique plurimum conferre bonam valetudinem, digeſtum cibum, animum cogitationibus aliis liberum. 56 Verum et in iis, quae ſcripſimus, complectendis multum valent, et in iis, quae cogitamus, continendis prope ſolae (excepta, quae potentiſſima eſt, exercitatione) *diviſio* et *compoſitio*. Nam qui recte diviſerit, nunquam poterit in 57 rerum ordine errare. Certa ſunt enim non ſolum in digerendis quaeſtionibus, ſed etiam in exequendis, ſi modo recte dicimus, prima ac ſecunda, et deinceps: cohaeretque omnis rerum copulatio, ut ei nihil neque ſubtrahi

(qui et *creba*) Camp. cum Stoer. Chouet. Leid. Roll. Obr. *intentione* Voſſ. 1. Reliqui *reiteratione*, defendente male Gibſono exemplo, quod eſt 2, 4, 13. cf. Oudendorp. ad Sueton. Claud. c. 17. extr. Modo Turic. *ſcribendo* ſine *que*.

56. *Verum et in iis.* Sic Ambr. 2. Camp. *V. etiam i. i.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. qui *V. his.* Guelf. *V. et his.* Reliqui *V. et in his.* *ſolae — exercitatione.* Turic. Flor. (ſed hic ſine praep. *ex*) *ſola quae pot. eſt et ex exercitatione.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (quanquam hic non habet *et*) *ſola excepta q. p. eſt et e.* cum Voſſ. 3. Bern. Error in *ſola* natus e ſequente E in *excepta*, neque erat quod iis hoc annumeraret exemplis Burmannus, de quibus agit ad 7, 4, 31. *potiſſima* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Chouet. exc. Ald. Quod Alm. ejusdem accuſatur ſcripturae, confuſionem interpretor Voſſ. 2. ponere volentis (cf. §. 33.). Sed §. 40. *potiſſimum* Camp. cum Andr. Baſil. et aliquot Burm. Dein Voſſ. 1. *in* praemittit voci *exercitatione*.

37. *ei nihil.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *et n.* cf. 5, 10, 96.

37. *ſi modo recte dicimus.* Niſi forte ornamentis tam ambitioſe indulgemus, ut eorum nimio ſplendore rerum ipſarum compagem et articulos obſcuremus.

fine manifesto intellectu, neque inferi possit.
993 An vero Scaevola in lusu duodecim scripto- 38
rum, cum prior calculum promovisset, esset-
que victus, dum rus tendit, repetito totius
certaminis ordine, quo dato errasset recorda-

modò *dirigendis* solito errore Goth. (tac. Gesn.) cf. 11, 1, 6.

38. *scriptorum*. Goth. *scruporum* cum Vall. Jens. et edd. posterr. ante Burm. exc. duabus. Nec dubito, quin Voss. 2. quoque idem det, quanquam et hic et Alm. Voss. quo 1. 3. silentur a Burm. Vnde apparet, vilioribus Codd. accensendos illos tres. Nostrum enim est in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. ipso, Rusc. et Leid. quarum edd. ultima collata secum Exc. Santen. trahere videtur, acc. (teste Thoma Hyde in opere de Nerdiludio) Bodl. (cujus hic omissam mentionem Gibsono recte exprobrat Burm.) itemque Bern. *rus tendit*. Flor. *ostendit* cum Alm. (non Turic. cf. §. 36.) *reus tendit*

38. *An vero — minus idem ordo.* cf. 10, 3, 29. De ludo *duodecim scriptorum* hic agere nihil attinet, Lexicis (in voce Scriptum) quaevis eo facientia larga manu praebentibus. Consulenda etiam Clavis Ciceroniana Ernesti. Id tamen non praetermittendum, celebratam fuisse apud veteres in Mucio Scaevola, summo ICto, hujus ludi peritiam, cf. Cic. de Or. 1, 50. item vetus Epigramma a Salmasio prolatum ad Vopisci Proculum c. 13. et repetitum a Gesn. in Thesauro, a Burmanno in Anthol. III. Ep. 77. ubi vid. notas: — *Hoc opus* (i. hunc ludum) — *amavit* — *excellens Mucius ingenio.* Errores in dandis calculis (*dare* enim in hac re verbum proprium) commissos revocare licuisse, aliquot veterum locis, ut et nostro, apparet: vide imprimis Auson. Professor. 1, 25. locum Gesnero citatum in Thesauro, ubi itidem jactuum et datorum in hoc loco memoria laudatur. Similis in πεττεία Graecorum libertas, quo respicit Plato in Gorgia p. 461. d. et disertius auctor Hipparchi p. 229. e. Vid. Boeckh. in Plat. Minoem p. 40. Fateor autem, quid ad historiam nostram faciat, *quod prior calculum promovisset*, mihi non liquere. An, cujus prima esset calculi promotio, si recte luderet, non poterat vinci?

tus, rediit ad eum, quicum luſerat, isque ita factum eſſe confeſſus eſt: minus idem ordo valebit in oratione, praeſertim totus noſtro arbitrio conſtitutus, cum tantum ille valeat alternus? Etiam quae bene compoſita erunt, 39 memoriam ſerie ſua ducent. Nam ſicut facilius verſus ediſcimus, quam proſam orationem: ita proſae vincta, quam diſſoluta. Sic contingit, ut etiam quae ex tempore videbantur effuſa, ad verbum repetita reddantur: quod meae quoque memoriae mediocritatem ſequebatur, ſi quando interventus aliquorum,

Guelf. Exc. Santen. *quicum luſerat.* Turic. *quo di eum cluſerat.* Flor. *quo die cum luſerat,* ſed a ſec. m. *quo cum l.* et ſic Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Equidem per transpoſitionem e vetuſtis illis eruo: *quocum* (an *quicum*) *pridie* (inde eſſe litteram ſuſpicor, quae verbo *luſerat* praemittitur in Turic.) *luſerat,* quo major appareat memoriae vis. *conſtitutus.* Turic. Flor. Camp. *conſtructus* cum Alm. Bodl. Andr. An fuit *conſtrictus*? cf. 1, 13, 2. 7, 3, 14. nihil hic fuerit niſi *firmiter comprehenſus.* Mox Camp. *alterius.* „*Alterius* conjiciebat Francius, ſed perperam, „in duodecim enim ſcriptorum ludo alternis luditur, et cal„culi promoventur." Burmannus.

39. *proſae vincta, quam diſſoluta.* Sic ed. Leid. Chouetí marg. Ambr. 2. (niſi quod hic *proſe*). Sed Turic. *proſe victata q. diſſoluta.* Flor. *proſae junctata* (a ſec. m. *juncta*) *q. diſſoluta.* Guelf. Exc. Santen. (in Exc. quidem *diſſoluta* non memoratur) *per ſe juncta q. diſſoluta.* Camp. *proſae juncta q. diſſoluta.* Reliqui *proſam vinctam q. diſſolutam*, quod aures ipſae reſpuunt. Noſtram ſcripturam inſcius miratur Gibſ., probat peritus Burm. Ceterum Goth. Jenſ. *junctam* cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Bad. E Voſſ. 3. *evincta* memorat Burm. fidem noſtrae faciens. Mox *contigit* Turic. Flor. *ſequebatur.* Guelf. Goth. (tac. Geſn. ſed a pr. tantum m.) *ſeque-*

quicum luſerat. cf. not. crit. 39. *ſequebatur.* cf. 10, 2, 26.
conſtitutus. cf. not. crit.

*qui hunc honorem mererentur, iterare declamationis partem coëgisset: nec est mendacio locus, salvis qui interfuerunt. Si quis tamen 40 unam maximamque a me artem memoriae quaerat, *exercitatio* est et *labor*: multa ediscere, multa cogitare, et, si fieri potest, quotidie, potentissimum est. Nihil aeque vel augetur cura, vel negligentia intercidit. Quare et pueri statim, 41 ut praecepi, quam plurima ediscant, et, quaecunque aetas operam juvandae studio memoriae dabit, devoret initio taedium illud et scripta et lecta saepius revolvendi, et quasi eundem cibum remandendi. Quod ipsum hoc 994 fieri potest levius, si pauca primum, et quae

bantur cum Voss. 3. Ordinant Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Stoer. ita: *mediocr. mem.* quod nescio quomodo praeplacet. *coëgisset.* Guelf. Exc. Santen. *cogitasset.* Mox lepidus in Voss. 3. error *emendatio* pro *est mendacio;* et plane somnolentiae index in Voss. 1. *honorare* prò *iterare.* Pro *nec est m.* Flor. (a pr. m.) *necesse est m.* Modo Guelf. *merentur.* Flor. *quia hunc* pro *qui h.*

40. *ediscere.* Turic. Flor. Camp. *discere.* Mox Turic. *concitare*, ubi Ioann. Voss. 1. 3. *agitare:* sed ante *edisc.* Voss. 3. *multa* omittit. Haec in Florilegio Santen. corrupte enotantur: *maxima memoriae ars est exercitatio · nil eque augetur ut cura · vel intercidit ut negligentia.* Mox Ambr. 2. *plurime discant.* Guelf. *p. discant.*

41. *et lecta.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Mox Turic. *revolundi.* Camp. *remordendi* pro *remand.* et omittit *et* ante *scr.* *levius.* Leid. *lenius*, per sph. haud dubie, nec egebat loquacitate improbantis recte quidem Gibsoni.

nec est mendacio — interfuerunt. Nescio quomodo displicet haec asseverandi diligentia. Sed ea supra quoque usus est. 4, 2, 86.

41. *studio* i. arte et industria. Non desideraturus eras vocem, si abesset. *Praecepit* haec noster 1, 1, 35. et 2, 7, 25. sq.

odium non afferant, coeperimus edifcere: tum quotidie adjicere fingulos verfus, quorum acceffio labori fenfum incrementi non afferat, in fummam ad infinitum usque perveniat: et poëtica prius, tum oratorum, noviffime etiam folutiora numeris, et magis ab ufu dicendi

42 remota, qualia funt jurisconsultorum. Difficiliora enim debent effe, quae exercent, quo fit levius ipfum illud, in quod exercent: ut athletae ponderibus plumbeis affuefaciunt manus, quibus vacuis et nudis in certamine utendum eft. Non omittam etiam, quod quotidianis experimentis deprehenditur, minime fidelem effe paulo tardioribus ingeniis recen-

43 tem memoriam. Mirum dictu eft, nec in promfu ratio, quantum nox interpofita affe-

odium. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Alm. Bodl. Voff. 1. 3. Andr. et aliquot Burm. Reliqui *taedium.* Modo *pauci* Ambr. 2. Guelf. item mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *adfervant* cum Alm. Omittunt *fingulos* Turic. Flor. Alm. Quod Turic. Guelf. Exc. Santen. *addicere,* levius fane. Pro *ad inf.* Guelf. Goth. (tac. Gefn.) *ac i.* cum Voff. 2. Jenf. cf. 10, 7, 24. *prius, tum.* Turic. *pustam* (etiam *oratorium*). Camp. *prius poftmodum.*

42. *plumbeis affuefaciunt.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *publicis adfuefacerent.* Ex Alm. nonnifi *publicis.* Ifta *quo fit — exercent* omittit Camp.

43. *promtu ratio.* Turic. Flor. (hic a. pr. m.) *propter uratio.* Alm. poft compendium vocis *propter* habet: *cura.* Modo

odium laboris hujus. cf. 8, 3, 30. Hic quidem, quod raro ei contingit, *taedium* modo pofitum eleganter *odio* variavit, ne idem recurreret.

ab ufu dicendi i. oratorio, ne forte ufum *loquendi* intelligas, qui eft etiam remotior ab orandi majeftate, quam ICtorum illa carmina.

rat firmitatis, ſive requieſcit labor ille, cujus ſibi ipſa fatigatio obſtabat, ſive concoquitur, ſeu maturatur, quae firmiſſima ejus pars eſt, recordatio: quae ſtatim referri non poterant, contexuntur poſtera die, confirmatque memoriam idem illud tempus, quod eſſe in cauſa ſolet oblivionis. Etiam illa praevelox fere cito 44 effluit, et, velut praeſenti officio functa nihil in poſterum debeat, tanquam dimiſſa diſcedit. Nec eſt mirum, magis haerere animo, quae diutius affixa ſint. Ex hac ingeniorum diverſitate nata dubitatio eſt, *ad verbum ſit ediſcendum dicturis*, *an vim modo rerum atque ordinem complecti ſatis ſit:* de quo ſine dubio non poteſt in univerſum pronunciari. Nam ſi me- 45

Turic. Flor. *dictum.* *requieſcit.* Sic Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Baſil. *requies cum* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *quieſcit.* *ſive concoquitur, ſeu maturatur, quae firm.* Sic Turic. Flor. niſi quod ex hoc non refertur *quae*. Reliqui *ſ. maturatur atque concoquitur ſeu firmiſſima,* exc. Camp. qui in extremis hisce *ſive quod firmiſſima;* et Jenſ. *ac coquitur* cum edd. poſterr. ante Ald. (cf. 8, 4, 16.) item Goth. *ſive concoquitur.* *poſtera die.* Camp. *poſtero d.* cum Ald. Bad. Baſil. Gryph. Gibſ. Obr. Roll. cf. 6, 3, 90. Mox *confirmant quae* Turic. Guelf. Modo *contextum* Camp. item *referre* cum Ruſc.

44. *eſt, ad verbum.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Voſſ. 1. 3. (e Voſſ. 2. affertur *an adverbium*) Geſn. Bip. *eſt an v.* Guelf. cum Jenſ. Tarv. Reliqui *e. an ad v.* quorum Flor. eſſe mirer. Burm. noſtrum probans debebat recipere; cf. 5, 13, 11. Modo Goth. (tac. Geſn.) Camp. *pervelox.* Guelf. omittit *diſcedit*, item mox *poteſt* inter *non* et *in.* Ambr. 2. *dicturus.* Goth. *ſatis eſt*, quod cf. ad 4, 1, 28.

43. *quae ſtatim — poſtera die.* Haec epiphonematis loco ſubjunguntur per aſyndeton. *referri* interpretor ſingulatim repeti, *contexi* continuo orationis flumine decurrere.

moria suffragatur, tempus non defuit, nulla me velim syllaba effugiat: alioqui etiam scribere sit supervacuum. Idque praecipue a pueris obtinendum, atque in hanc consuetudi- 995 nem memoria exercitatione redigenda, ne nobis discamus ignoscere. Ideoque et admoneri, et ad libellum respicere vitiosum, quod libertatem negligentiae facit, nec quisquam se parum tenere judicat, quod, ne sibi excidat, non 46 timet. Inde interruptus actionis impetus, et resistens ac salebrosa oratio, et qui dicit ediscenti similis, etiam omnem bene scriptorum gratiam perdit vel hoc ipso, quod scripsisse se confitetur. Memoria autem facit etiam promti ingenii famam, ut illa, quae dicimus, non domo attulisse, sed ibi protinus sumsisse vi-

45. *defuit.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. Bern. Sed Jens. (tac. Gesn.) *desit* cum edd. posterr. ante Gryph. Placet. Reliqui *desit.* Mox Guelf. *effugi. At.* Flor. (a pr. m.) *effugi.* Mox pro *scribere sit* Turic. *scriberes.* Jens. (tac. Gesn.) *praecipue a pueris* inserit post *scribere,* eximens inde ubi nunc est, cum edd. posterr. ante Ald. Correxit Regius. *redigenda.* Flor. Camp. *religenda* cum Alm. (non Turic. cf. 38.) modo Turic. *hac consuetudine.* Ambr. 2. Guelf. *consuet. ne memoria.* Turic. mox *admoveri.* Flor. *judicant.*

46. *Inde.* Turic. Flor. Camp. omittunt, quae sequuntur superioribus jungentes. Mox Goth. (tac. Gesn.) *et salebr.*

45. *a pueris obtinendum.* Cave intelligas ablativum pendentem a verbo: est adverbium. cf. 2, 5, 19. Testatur quae sequitur prima persona *ne nobis discamus.*

46. *resistens — oratio.* cf. 10, 3, 19. Burmannus huc advocat Ovid. Heroid. 4, 8. (ubi inter VV. LL. est *restitit;* v. Heins. et Burm.) et Valer. Flacc. 6, 755. ubi „paulisper sacra *resistunt.*"

domo attulisse. cf. 6, 3, 33.

deamur: quod et oratori et ipsi causae plurimum confert. Nam et magis miratur, et minus timet judex, quae non putat adversus se praeparata. Itaque in actionibus inter praecipua servandum est, ut quaedam etiam, quae optime vinximus, velut soluta enunciemus, et cogitantibus nonnunquam et dubitantibus similes quaerere videamur, quae attulimus. Ergo quid sit optimum, neminem fugit. Si vero aut memoria natura durior erit, aut non suffragabitur tempus, etiam inutile erit ad omnia se verba alligare, cum oblivio unius eorum cujuslibet, aut deformem haesitatio-

47

48

plurimum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *primum.* Modo *quod de oratori* Turic. *et* ante *oratori* omittunt Jens. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Mox Guelf. *putet.*

47. *Itaque.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Ideoque* Jens. cum posterr. edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *Idque.* Mox *junximus* Guelf. Camp. cum Bodl. Voss. 3. Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. Mox post *nonnunquam* Turic. Flor. inserunt *qua.*

48. *quid sit.* Turic. *qui s.* et mox *suffragantibus*, suprascripto E super T, an ut esset *suffragante* scil. *tempore?* Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *indicat* cum Voss. 3. Bern.

Ad nostrum locum Burmannus demonstrat in hac locutione Cic. ad Famill. 7, 25. ibique Victorium, et Petron. c. 38.

47. *quae optime vinximus.* cf. §. 39. Pronunciatione ipsa sic divelli et rursus conjungi debent ea, quae summo compositionis artificio structa sunt, ut pereat quidem aliquantum ex illius virtutis animadversione, sed simul magna simplicitatis species quaeratur. cf. 9, 4, 77. In illa *cogitantium* et *dubitantium* similitudine Gesnerus recte lectorem ad 9, 2, 61. remittit.

48. *quid sit optimum.* i. cum omnia naturae bona respondent. cf. §. 45. Quod adhuc tractabat *bonum;* nunc transit ad *remedium.* cf. 1, 1, 11. *inutile.* cf. 5, 10, 82.

nem, aut etiam ſilentium inducat; tutiusque multo, comprehenſis animo rebus ipſis, li-49 bertatem ſibi eloquendi relinquere. Nam et invitus perdit quisque id, quod elegerat, verbum: nec facile reponit aliud, dum id, quod ſcripſerat, quaerit. Sed ne hoc quidem infirmae memoriae remedium eſt, niſi in iis, qui ſibi facultatem aliquam dicendi ex tempore 996 paraverunt. Quod ſi cui utrumque defuerit, huic omittere omnino totum actionum laborem, ſi quid in litteris valet, ad ſcribendum potius ſuadebo convertere. Sed haec rara in-50 felicitas erit. Ceterum quantum natura ſtudioque valeat memoria, vel Themiſtocles teſtis,

49. *elegerat* — *dum id, quod.* Turic. omittit cum Alm. non Flor. is enim *verbo* pro *verbum* (cf. 45.). Camp. *dum quod* pro *d. id q.* *paraverunt.* Flor. (a pr. m.) omittit. Camp. *praeparaverunt.* Modo Turic. *quae ſicut facult.* Mox Turic. *quo* pro *Quod,* et omittit *cui,* ut et Flor. (ſed hic a pr. m.). Item Turic. *committere* pro *omittere.* Turic. Flor. (ſed hic a pr. m.) *integritas* pro *infelicitas* cum Alm. Pro *imperabat* Goth. *imperavit* cum Jenſ. et edd. ante Ald. acc. Bad. Sed Camp. *imperaret.*

49. *convertere* intellige: „illud quod in litteris valet "

50. *Themiſtocles.* „Apud „Thucyd. 1, 137. annuum ſibi „tempus dari petit, ut paret „ſe ad colloquium regis: de„inde c. 138. ὁ δ' ἐν τῷ χρό„νῳ — τῆς τε Περσίδος γλώσσης „ὅσα ἠδύνατο κατενόησε, καὶ τῶν „ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας. Vi„de, quam circumſpecte. Plu„tarchus augere videtur p. 229. „H. Steph." [Wechel. p. 126. d.] „Ἐνιαυτὸν αἰτησάμενος καὶ „τὴν Περσίδα γλῶσσαν ἀπο„χρώντως ἐκμαθών. Cornelium „Nepotem ſecutus videtur no„ſter 2, 10, 1. qui *multo com*„*modius* cum narrat *verba apud* „*regem feciſſe, quam hi pote*„*rant, qui in Perſide erant* „*nati.*" Geſnerus. Idem in reliquis deſignat de Mithrid. Plin. 7, 24. 25, 2. Gell. 17, 17. ubi optimi libri *quinque et viginti et gentes et linguas* habeant. De Craſſo Val. Max. 8, 7, 6. De Cyro Plin. 7, 24.

quem unum intra annum optime locutum esse Persice constat: vel Mithridates, cui duas et viginti linguas, quot nationibus imperabat, traditur notas fuisse: vel Crassus ille dives, qui, cum Asiae praeesset, quinque Graeci sermonis differentias sic tenuit, ut, quá quisque apud eum lingua postulasset, eadem jus sibi redditum ferret: vel Cyrus, quem omnium militum tenuisse creditum est nomina. Quin 51 semel auditos quamlibet multos versus protinus dicitur reddidisse Theodectes. Dicebantur etiam nunc esse, qui facerent, sed mihi nunquam, ut ipse interessem, contigit: habenda tamen fides est vel in hoc, ut, qui crediderit, et speret.

III. *Pronunciatio* a plerisque *actio* dicitur, sed prius nomen a voce, sequens a gestu vide-

50. *jus sibi.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *sibi jus.* Modò *vel* ante *Crassus* Turic. omittit, mox *qua* Camp. ante *quisque*, post idem *apud* Guelf. Transponit Camp. *cred. est tenuisse nom.* expeditiore structura. *Qui* pro *Quin* Flor. (a sec. m.) Guelf. *Dicebatur* Guelf. cum Voss. 1. Obr. Pro *etiam nunc* Turic. *ei aut nunc*, Flor. *et aut*, a sec. m. *etiam* solum, Camp. transponens *etiam dicebantur nec.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *D. etiam esse nunc.* Pro *mihi nunquam* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nonnunquam.* Turic. *interesse.* Goth. (tac. Gesn.) *interesset.* Guelf. *ego* pro *ipse.* Pro *contigit habenda* Turic. *cogitabunda*, Flor. (a pr. m.) *cogit h.* Camp. *nihil* pro *in hoc.* Jens. Tarv. *ut* omittunt. Goth. pluralem *crediderint*-*sperent*, qui placet.

Inscriptio capitis uncialibus litteris scripta legitur in Turic. Ambr. 2., eadem in Guelf. Goth. Exc. Santen. sed minu-

Val. Max. 8, 7. ext. 16. sed fabulosum, nec reperiri apud Xenophontem Cyrop. 5, 3, 17. (46.) 51. *in hoc.* cf. 6, 2, 27.

tur accipere. Namque *actionem* Cicero alias *quasi sermonem*, alias *eloquentiam quandam corporis* dicit. Idem tamen duas ejus partes facit, quae sunt eaedem pronunciationis, *vocem* atque *motum*. Quapropter utraque appel-
2 latione indifferenter uti licet. Habet autem res ipsa miram quandam in orationibus vim ac potestatem; neque tam refert, qualia sint, quae intra nosmet ipsos composuimus, quam quo modo efferantur: nam ita quisque, ut au-

sculo charactere, quo acc. Bern. Jens. Tarv? In Camp. nulla esse videtur, cum nihil annotarim; a Flor. omnem inscriptionem abesse, diserte doceor. Est autem haec ex Turic. *de pronuntiatione sub quo capite* (Jens. Tarv. *caput*) *de vocis natura de cura ejusdem de gestu de cultu quid cuique cause* (Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Bern. *causae*, Jens. Tarv. *causa*) *conveniat quid cuique parte* (Guelf. Exc. Santen. Goth. Tarv. *parti*, Jens. *pati*) *et sententiis et verbis quid* (Goth. Jens. Tarv. inserunt *et* ante *quid*) *quemque deceat intuendum est* (Ambr. 2. *instituendum est*, Guelf. Exc. Santen. Bern. *intuendum esse*, Jens. Tarv. *intuendum*, solum, Goth. utramque vocem omittit). Ex Vall. eundem capitis titulum affert Badius, nec tamen ultra vocem *verbis*. Reliquae edd. ante Gesn. inscribunt *de pronuntiatione*, exc. Obr.

1. *eaedem*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *eadem*. An forte rectius, ut ad sequens referatur, non ad *partes? vocem* enim et *motum* recte neutro genere complectaris. Modo Guelf. *quendam*; Goth. (tac. Gesn.) *Item*. Sed hic et inserit *est* inter *nomen* et *a*.

2. *neque tam*. Sic Turic. Camp. Reliqui inserunt *enim*, ubi Goth. Jens. et edd. posterr. ante Basil. *Nec e.* (tac. Gesn. et in *tam* err.) cf. 4, 2, 84. Mox Flor. *sunt*; modo Goth. (tac. Gesn.) *atque potestatem*. Voss. 2. (non Goth.) *imposuimus* pro *comp.* *nam ita*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp.

1. *Cicero*. De Orat. 3, 59. *Est enim actio quasi sermo corporis*. Orat. c. 17. *Est enim actio quasi corporis quaedam eloquentia, cum constet e voce atque motu.*

eaedem. cf. not. crit.

dit, movetur. Quare neque probatio ulla, 97 quae aliquo modo venit ab oratore, tam firma est, ut non perdat vires suas, nisi adjuvatur asseveratione dicentis. Affectus omnis languescat necesse est, nisi *voce*, *vultu*, totius prope *habitu corporis*, inardescat. Nam cum haec omnia fecerimus, felices tamen, si nostrum illum ignem judex conceperit: nedum eum supini securique moveamus, ac non ipse

(sed hic et *Itaque* dat) omittunt *nam*. *quae aliquo modo*. Sic Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Basil. *q. ullo quo m.* Turic. Reliqui *quae modo*. *adjuvatur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Goth. Reliqui *adjuvetur;* et Camp. *ni*. *omnis languescat — inardescat*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. quanquam ex hoc *languescant* nec *inard*. memoratur. Goth. *omnes languescunt* (hoc tac. Gesn.) — *inardescunt* cum Voss. 2. Sed Ambr. 2. *omnes languescant — inardescunt* cum Jens. et Vall. ut capio Badium. Reliqui *omnes languescant — inardescant*. Camp. *totus* pro *totius*.

3. *tamen, si*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. *sumus, si* Obr. (err. Gesn.) *sumus, si tamen* Bip. Obrechtum sequi sibi visi e Gesneri nota. Reliqui *si tamen*. Mox *eum* omittunt Guelf. cum Goth. Voss. 2. (sed Vall. habet), item *moveamur* dant Ambr. 2. Guelf. cum Jens. et posterr. edd. ante Ald. Paulo ante *illum* omittit Goth. *ac non ipse*. Sic Turic. Flor. Ex Alm. *et n. i.* Goth. *an non et ipsa* cum Voss. 2.

2. *quae aliquo — oratore* „quae non tota est inartificialis.“ cf. 5, 1, 1. „quas“ (orator) „— quodam modo gigneret.“ *Neque probatio* autem valet *ne probatio quidem*.

nisi — asseveratione dicentis. cf. dicta ad 1, 4, 20.

3. *felices tamen, si*. Quod hic omittitur verbum substantivum, facile succurrit ex antecedentis verbi prima persona; qualis in felicitatis praedicatione frequens est ellipsis, etiamsi hujus quidem ipsius locutionis exemplum demonstrare non contingit. De *igne* illo judici admovendo recte Almelovenus demonstrat Cic. de Or. 2, 45. extr.

4 nostra oscitatione solvatur. Documento sunt vel scenici actores, qui et optimis poëtarum tantum adjiciunt gratiae, ut nos infinito magis eadem illa audita, quam lecta, delectent; et vilissimis etiam quibusdam impetrant aures, ut, quibus nullus est in bibliothecis locus, sit 5 etiam frequens in theatris. Quodsi in rebus, quas fictas esse scimus et inanes, tantum pronunciatio potest, ut iram, lacrimas, sollicitudinem afferat, quanto plus valeat necesse est, ubi et credimus? Equidem vel mediocrem orationem, commendatam viribus actionis,

et ipse Gyph. (1544.) *non et ipse* Stoer. cum posterr. ante Obr. Reliqui *ac n. et i.*

4. *infinito magis.* Sic Goth. Voss. 2. *infinitae m.* Guelf. cum Jens. Tarv. Reliqui *infinite m.* Nostrum recte commendat Burm. duobus nostri exemplis 8, 4, 25. 11, 3, 172. Sic *infinitum* adverbii loco in Decl. Qu. 357. p. 356. Mox Guelf. *delectant.* Modo Camp. *auctores.* *impetrant.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Jens. Obr. Gesn. Bip. *impetrent* reliqui, quibuscum Goth. facit, err. Gesn. Mox *nullis* Jens. Tarv. *frequens* omittit Guelf.

5. *fictas.* Camp. *victas.* cf. 6, 3, 9. *ubi et credimus.* Guelf. *u. necessest ubi et cr.* An fuit *ibi* ante *nec. est?* Mox Flor. *adfirmarim.* Voss. 1. *affirmatum* omittens ille *momenti.*

4. *vilissimis — quibusdam impetrant aures.* Concinnitatis esse videtur ut post *quibusdam* inseratur *ita.* Simili modo *ita* usurpat noster 1 Pro. extr. „*ita* desunt, ut — corrumpant." 10, 1, 49. „*ita* multa, ut — petant." Ceterum poëtae, quales hic describuntur, nobis quoque contigerunt, celebriores fortasse apud exteros quam domi.

5. *Quodsi in rebus — ubi et credimus.* cf. 6, 2, 35. Fateor autem, in extremis hisce aliquid deesse mihi videri; adeo desinit potius quam absolvitur sententia. An a Quintiliano fuit: *ubi et creditur nobis et credimus?*

affirmaverim plus habituram esse momenti, quam optimam eadem illa destitutam. Siquidem et Demosthenes, *quid esset in toto dicendi opere primum*, interrogatus, *pronunciationi palmam* dedit, eidemque *secundum* ac *tertium locum*, donec ab eo quaeri desineret: ut eam videri posset non praecipuam, sed solam judicasse: ideoque ipse tam diligenter apud Andronicum Hypocriten studuit, ut admirantibus ejus orationem Rhodiis non immerito

6. *dicendi opere.* Guelf. *d. genere.* Goth. *genere d.* cum Voss. 2. et edd. a Jens. ante Ald. *opere dicendi* Vall. Ald. Bad. Mox *summum* pro *primum* Jens. cum edd. posterr. ante Gryph. acc. Obr. Item *palam* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *eidem* Turic. Tum *definiret* Camp. *desierit* Goth. Verbum *quaeri* omittunt Voss. 1. 3. Mox Goth. (tac. Gesn.) *possit* pro *posset*.

7. *ideoque.* Turic. Flor. *ideo* cum Alm. *Hypocriten.* Sic Bern. Capper. *hypocrite* Flor. *Ipocritē* Guelf. *Hippocratem* Goth. Jens. Tarv. *hyppocratum* Voss. 2. Reliqui

6. *et Demosthenes — non immerito Aeschines.* Demonstrant DD. VV. loca de hisce veterum: Cic. de Or. 3. 56. Plin. H. N. 7, 30. Val. Max. 8, 10. Plin. Epist. 2, 3, 10. 4, 5, 1. Plutarch. in vitis X rhett. Philostr. de vitis Sophist. 1, 19, 5. Auson. Professor. 1, 19. Photium Bibl. n. 61. p. 29. Hoesch. Hieronym. in praef. bibl. ad Paulinum. Illam rationem, qua omnis locus alicui rei tribuitur, elegantibus exemplis illustrat Gesnerus Catonis Majoris, primum, alterum, tertium in re rustica *pascere* esse respondentis, ablegans ad Columell. 6 pr. 5., et Minoris de suo erga fratrem amore, Plutarch. in Cat. p. 761.

7. *Andronicum Hypocriten.* „*Satyrum* nominat Plutarchus p. 1556. (p. 849. Wech.) in vita majore: sed in ea qua novem reliquos complexus est" (quae sane est Pseudo-Plutarchi) „p. 1552. (p. 844. Wech.) *Neoptolemum*; *Andronicum* denique eodem in loco (p. 845.) ubi etiam tres illas de actione s. hypocrisi responsiones enarrat." Gesnerus.

Aeſchines dixiſſe videatur, *quid ſi ipſum audiſſetis?* Et M. Cicero *unam in dicendo* 8 *actionem dominari* putat. Hac Cn. Lentulum plus opinionis conſecutum, quam eloquentia, tradit: eadem C. Gracchum in deflenda fratris nece totius populi Romani lacrimas concitaſſe: et Antonium et Craſſum multum valuiſſe, plurimum vero Q. Hortenſium. cujus rei fides eſt, quod ejus ſcripta tantum intra famam ſunt, qua diu princeps oratorum, aliquando aemulus Ciceronis exiſtimatus eſt, noviſſime, quoad vixit, ſecundus: ut appareat, placuiſſe aliquid eo dicente, quod legentes non inveni-

Hypocritem. cf. 1, 10, 4. 2, 17, 12. A pr. m. Flor. *andronicam.* *audiſſetis.* Guelf. *audiſſent* cum marg. Baſil.

8. *Hac Cn. L.* Turic. *haec N. Lent.* Flor. *Nam Cn. L.* Camp. *Hac enim L.* Ante *Gr.* Turic. omittit *C.* pro *tradit* idem *tradidit* et *quem* pro *quam.* Guelf. *ſecutum.* *et Antonium.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *et.* *qua diu.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *quamdiu* Flor. Guelf. (hic diremtim) cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Jenſ. Reliqui *qui d.* Mox *orator* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. Sed Vall. et jam Camp. et Tarv. noſtrum dant; cf. 5, 10, 91.

Et M. Cicero. Satis aliena haec videtur praenominis adjectio: quare malim *Etiam Cic.* ut monui ad 1, 10, 4. cf. praef. noſtr. p. 79. Dixit autem haec Cicero de Or. initio cap. 56. De Lentulo, Graccho, Antonio, Craſſo, Hortenſio loca ſunt in Bruto c. 66. 89. 38. 43. 88. de Orat. 3, 56. In Hortenſio remittit jam Regius ad Gellium 1, 5. de ejus nimiis in agendo munditiis et geſtibus dicteria referentem.

8. *intra famam.* cf. 3, 1, 1. item hic §. 45. ne forte auſcultes Gallaeo corrigenti *infra f.*; quem revincit Burm. cf. Dukerum in Indice Flori h. v. noſtri quoque loci non immemorem.

mus. Et hercule cum valeant multum verba 9
per ſe, et vox propriam vim adjiciat rebus, et
geſtus motusque ſignificet aliquid, profecto
perfectum quiddam fieri, cum omnia coie-
runt, neceſſe eſt. Sunt tamen qui rudem illam, 10
et qualem impetus cujusque animi tulit, actio-
nem judicent fortiorem, et ſolam viris dignam:
ſed non alii fere, quam qui etiam in dicendo
curam et artem et nitorem, et quidquid ſtu-
dio paratur, ut affectata et parum naturalia
999 ſolent improbare; vel qui verborum atque
ipſius etiam ſoni ruſticitate, ut L. Cottam di-
cit Cicero feciſſe, imitationem antiquitatis
affectant. Verum illi perſuaſione ſua fruan- 11
tur, qui hominibus, ut ſint oratores, ſatis pu-
tant naſci: noſtro labori dent veniam, qui
nihil credimus eſſe perfectum, niſi ubi na-
tura cura juvetur. In hoc igitur non contu-

9. *hercule.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *hercle.* cf. 10, 2, 3. Mox Turic. *dum.* Voſſ. 1. *convaleant* pro *cum val.* Pro *adjiciat* Turic. *adiat.* Pro *vim* Ambr. 2. *viam* cum Voſſ. 1. 3. Bern. *coierunt.* Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Baſil. *coirunt* Ambr. 2. *cor̄.* Guelf. *coiere* Goth. Voſſ. 2. *connīter.* Voſſ. 1. Modo *ſignificent* Goth. Voſſ. 2. *ne ſignificet* Voſſ. 1. *eſt* poſt *neceſſe* omittit Guelf. Mox *juris* Guelf. pro *viris.*

11. *natura cura juvetur.* Turic. *n. juventus.* Flor. (a pr. m.) *n. juventur.* Ab Alm. abeſt *cura.* *igitur.* Camp.

10. *Cottam dicit Cicero.* Loca ſunt de Orat. 3, 11. 12. Brut. 74. vide et nos ad 1, 4, 17. Ratio refellendi hos qui artem excludunt eadem quae 9, 4, 3. 4.

11. *natura cura juvetur.* Displicet homoeoteleuton continuum, quale et ſupra §. 9. *profecto perfectum.* Noſtro tamen loco remedio fuiſſe videtur cacophoniae, quod *cura* in penultima habet acutum, *natura* circumflexum.

12. *non contumaciter.* In

maciter consentio, primas partes esse naturae. 12 Nam certe bene pronunciare non poterit, cui aut in scriptis memoria, aut in iis, quae subito dicenda erunt, facilitas promta defuerit: nec si inemendabilia oris incommoda obstabunt. Corporis etiam potest esse aliqua tanta defor-13 mitas, ut nulla arte vincatur. Sed ne vox quidem exilis actionem habere optimam potest. Bona enim firmaque ut volumus uti licet: mala vel imbecilla et inhibet multa, ut insurgere et exclamare; et aliqua cogit, ut intermittere et deflectere, et rasas fauces ac latus fatigatum deformi cantico reficere. Sed

consentio, mox iterum dans. *in* ante scriptis omittunt Turic. Flor. *defuerint* Ambr. 2. cum Voss. 1.

13. *exilis*. Sic Turic. Flor. Ex Alm. *exilii*. Reliqui *nisi liberalis*. Mox *habere* omittit Turic. item *ut* ante *volumus* omittunt Turic. Camp. Pro eodem Flor. *sit*. *insurgere et exclamare*. Sic Basil. i. *et clamare* Flor. (a pr. m.). Reliqui omittunt *et*. *ut intermittere*. Sic Turic. Flor. cum Alm. *ut vel sibi intermittere* Camp. Reliqui *ut summittere*. Mox *et* nobiscum dant Turic. Ambr. 2. Guelf. Voss. 1. 3. Reliqui omittunt. *rasas*. Camp. *raucas* cum edd. ante Obr. nisi quod nostrum in marg. Gryphii (1544.).

unam vocem coaluisse putandae sunt duae, velut *non arroganter* supra 4, 2, 86. cf. 12, 1, 20.

13. *rasas fauces — reficere*. In *rasis faucibus*, quae est omnium MSS. scriptura, non debebant haerere nec alia omnia tentare VV. DD. *deforme canticum* nequaquam *vociferationem* intelligemus cum Gesnero, verum mollem pronunciandi modum, confulentem illum consauciatis, i. *rasis*, faucibus. cf. §. 20. 23. *deforme* illud est et parum virile. cf. 11, 1, 56. et quae ibi demonstrantur loca. *foedum*, quo vocabulo appellatur hoc cantandi vitium, idem plane est ac *deforme*. Satis bene Gedoynus: „un fausset „desagreable."

nos de eo nunc loquamur, cui non fruſtra praecipitur. Cum ſit autem omnis actio, ut 14 dixi, in duas diviſa partes, *vocem geſtumque*, quorum alter oculos, altera aures movet, per quos duos ſenſus omnis ad animum penetrat affectus, prius eſt *de voce* dicere, cui etiam *geſtus* accommodatur. In ea prima obſervatio eſt; *qualem habeas*: ſecunda, *quomodo utaris*. Natura vocis ſpectatur *quantitate* et *qualitate*. *Quantitas* ſimplicior: in ſumma 15

loquamur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *loquimur*. cf. §. 138. Modo Goth. (tac. Geſn.) *et latus*, male; Camp. *fatigantium*.

14. *altera aures*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *alter a.* cum Voſſ. 1. Modo Flor. Guelf. *diviſas*. Turic. *geſtum* ſine enclitica, Camp. *et geſtum*. Mox Flor. *primus eſt*, et in ſubſequentibus Turic. Camp. *primo obſervatio*.

15. *Quantitas*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Quantitatis* cum Alm. *enim* noſtro ſubjicitur in Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. Pro eo *eſt* habent Alm. Baſil. Gryph. Omittunt voculam nobiscum Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui addunt *eſt* poſt *ſimplicior*. Ingratus, ſi attendas, ſtructurae rigor apparet et ſimilitudo in iſtis continuo junctis: *Quantitas ſimplicior, Qualitas magis varia*. Quare e vetere illa ſcriptura haec eruo: *Quantitatis ſimplicior ratio*. cf. 5, 13, 19. *in ſumma*. Turic. Guelf. *in ſummam* cum Goth. Voſſ. 2, cf. 9, 2, 72. ubi omnes conſentiunt in receptam. Lubrica ſane eſt hujus varietatis dijudicatio; neque enim momentum facit quod *ad ſummam* ſolet dici aut quod *in ſummam proficere*. Noſtram tueri videtur locus Ciceronis ad Qu. Fr. 3, 5. *in omni ſumma*. cf. nos ad 1 Pro. 20. Mox *eſt* poſt *exigua* omittit Flor. poſt *varia* autem Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. et edd. ante Ald. acc. Bad. Obr. *ſunt multi* nobiscum Turic.

15. *Quantitas ſimplicior*. cf. not. crit.

enim *grandis* aut *exigua* eſt: ſed inter has extremitates mediae ſunt ſpecies, et ab ima ad ſummam ac retro multi ſunt gradus. *Qualitas* magis varia eſt. nam eſt et *candida*, et *fuſca*, et *plena*, et *exilis*, et *levis*, et *aſpera*, et *con-* 1000 *tracta*, et *fuſa*, et *dura*, et *flexibilis*, et *clara*, et *obtuſa*. *Spiritus* etiam *longior*, *breviorque*.

16 Nec cauſas, cur quidque eorum accidat, perſequi, propoſito operi neceſſarium eſt: eorumne ſit differentia, in quibus aura illa concipitur, an eorum, per quae velut organa meat; an ipſi propria natura, an prout move-

Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. ſ.* *varia eſt. nam eſt et.* Turic. *v. plena n. e. e.* Flor. *v. plena eſt e.*, a ſec. m. *v. eſt eſt e.* *et levis.* Sic Ambr. 2. et Bern. Omittunt haec Turic. Flor. (qui tamen a ſec. m. ante *contracta* inſerit ſolum *lenis*) Camp. cum Alm. Plura deſiderat Guelf. et quidem haec: *et levis* — *et flexibilis.* Reliqui *et lenis.* Voci *aſperae* opponendam duxi *levem* (cf. 20.), quanquam et *lenitas* eſt in illa oppoſitione, velut 10, 2, 23. ubi ſoli Jenſ. et Tarv. V habent pro N. cf. Erneſtus in Technologia v. λειότης, ubi eſt diverſa huic τραχυφωνία. Etiam Cic. de Nat. deor. 2, 58. *vocis genera* — *leve, aſperum.*

16. *accidat.* Turic. Flor. Guelf. (hic et modo *quicquid*) *accidit* cum Goth. *an eorum.* Flor. omittit *an.* Camp. *ac eorum.* Guelf. modo *cura.* *meat; an.* Guelf. *media*

candida. Hoc ad vocem translatum vocabulum de induſtria tractat Demetrius de eloc. §. 86. Vide et Erneſt. in Technol. Gr. in v. λευκός. De *levi voce* cf. not. crit. *Fuſa* facile apparet quomodo *contractae* reſpondeat, ſi memineris uſum *fundendi* 10, 5, 11.

16. *in quibus aura illa concipitur.* „De eadem re, vulgatum ille quidem errorem „ſecutus, Cicero de Nat. Deor. „2, 55. *Quae ſpiritu in pulmones anima ducitur, ex ea pars „redditur reſpirando, pars concipitur cordis parte quadam „etc.*" Geſnerus.

per quae velut organa meat. cf. 1, 2, 30.

an ipſi propria natura. Non dubito, quin expungendum ſit

tur; lateris pectorisve firmitas, an capitis etiam plus adjuvet. nam opus est omnibus, ſicut non oris modo ſuavitate, ſed narium quoque, per quas, quod ſupereſt vocis, egeritur. Dulcis

tanquam. *lateris pectorisve.* Turic. Ambr. 2. Guelf. 1. *pectorisne.* Goth. (tac. Geſn.) *pectoris laterisve.* *firmitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *infirmitas* cum Alm. *capitis etiam plus.* Goth. Voſſ. 2. Jenſ. omittunt *etiam* cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Geſn. Bip. *ſicut.* Hoc cum expunctum vellet uncisque notaret Geſnerus, non attendit, ſpectare iſta *omnia* ad univerſa illa quae praecedunt, deinde ne in ipſo quidem *capite* ſufficientem ſolius oris ſuavitatem agnoſci. Ita haec de *ore* et *naribus* exempli magis ſpeciem habent, quam ipſius, de qua agitur, rei momentum; quo apparet, *ſicut* rectiſſime poni. *ſupereſt.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eſt* cum Alm. Mox *egreditur* Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Bodl. et edd. meis praeter Camp. et Ald. ante Stoer. multisque apud Burm. redeunte eodem Rollino, quod eſt frugibus inventis glandes malle. E Voſſ.

an. Proponitur hic novum quaeſtionum par, quibus ſingulis in initio nullum *an* praemitti oportet. Eadem ratione tertium explicatur, ubi, *lateris pectorisve an capitis firmitas* plus vocem adjuvet, in incerto eſt. Sic enim, id quod cum paucis fecimus, haec dirimenda fuerunt, ne forte *movetur* referretur ad *firmitas*, cujus verbi ſolum ſubjectum eſt *vox.* De eo igitur eſt dubitatio, utrum propria cujusque hominis voci ſit natura, an talis ſit vox, qualis vis ea, per quam propellitur.

dulcis — exprobrans ſonus. Hoc continuandum eſt iis, quae dicuntur de reſidua vocis parte egerenda; ne forte quis credat, permitti a noſtro graviorem ſonantioremque ſpiritum naribus excuſſum (eleganter Geſnerus appellat *anhelatum naribus minaciter diſploſis ſonum*), qualis narratur fuiſſe Plinii majoris dormientis (Plin. Epiſt. 6, 16, 13.). Is enim eſt *exprobrans ſonus*, qui ſe audiri et animadverti quaſi imperat, qui ſe auribus ingerit, qualis ſignificatio eſt in beneficiis *exprobrandis*; quae oblivisci eum non patimur, in quem contulimus. Valde ſimilis eſt poteſtas *imputandi* §. 33. Fateor autem, pro *tamen* fortaſſe aptius futurum *enim*; cf. 10, 2, 22.

esse tamen debet, non exprobrans sonus.
17 *Utendi* voce multiplex ratio. Nam praeter illam differentiam, quae est tripertita, *acutae*, *gravis*, *flexae*: tum *intentis*, tum *remissis*, tum *elatis*, tum *inferioribus modis*, opus est, *spatiis* quoque *lentioribus* aut *citatioribus*.
18 Sed his ipsis media interjacent multa: et, ut facies, quanquam ex paucissimis constat, infinitam habet differentiam: ita *vox*, etsi paucas, quae nominari possint, continet species, *propria* cuique est: et non haec minus auri-
19 bus, quam oculis illa dignoscitur. Augentur

1. 3. *segeritur.* *esse tamen.* Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. (qui tres omittunt mox *debet* cum Alm. Voss. 1. 3. Bern.) Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *t. e.* Item Turic. *exprobras sonos,* Voss. 1. 3. *e. socius,* Camp. *e. s. sed.* An, omisso *debet*, fuit a Qu. manu: *d. et lenis tamen n. e. s.?* ut plane hoc cohaereret antecedentibus, more appositionis ad *vocis quod egeritur.* Exc. Santen. *esse debet* desiderare dicunt.

17. *Utendi voce.* Turic. *utenda vocis* cum Alm. non Flor. (cf. 11, 2. 49.) An fuit *utendae vocis?* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 34, 11. *tripertita.* Sic Ambr. 2. Reliqui, quantum video, *tripartita.* cf. 5, 14, 5. *Nam* omittit Goth. pro *elatis* autem Ambr. *flatis*, Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *inflatis* cum Voss. 1. 2. 3.

18. *his.* Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Basil. Omittunt Turic. Flor. (hic a sec. m. *is*) Camp. cum Alm. Reliqui *iis.* Mox *consiet* Goth. cum Voss. 2. Jens. et posterr. ante Bad. cf. 1 Pro. 18. Verba *habet differentiam* omittunt Ambr. 2. Guelf. (hic et *infinita* dat) cum Voss. 1. 3. et Jens. (tac. Gesn.) posterioribusque ante Ald. qui editi omnes *infinita.* Sed Goth. (tac. Gesn.) *infinita differentia ita* cum Voss. 2. Deinde *possunt* Turic. Basil. *possent* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *disnoscitur* Turic. ut Voss. 3. *dinoscitur*, de qua varietate hic agit Burm. et ad Declam. p. 157. et ipsum *dinoscimus* Turic. infra §. 31. cum Alm. Voss. 1. 3.

autem ſicut omnium, ita vocis quoque bona, cura: negligentia minuuntur. Sed cura non eadem oratoribus, quae phonaſcis, convenit: tamen multa ſunt utrisque communia, *firmitas corporis*, ne ad ſpadonum et mulierum et aegrorum exilitatem vox noſtra tenuetur: quod ambulatio, unctio, veneris abſtinentia, facilis ciborum digeſtio, id eſt frugalitas, praeſtat. Praeterea ut ſint *fauces integrae*, id 20 eſt, molles ac leves, quarum vitio et *frangi-*

19. *cura: negligentia.* Turic. Flor. inſerunt *in* cum Alm. Reliqui interponunt *et;* noſtrum e conjectura. Poſt *negl.* Ambr. 2. Guelf. inſerunt *vel inſcitia* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. qui exulare ineptum emblema teſtatur e Vall. ut abeſt noſtris quoque bonis libris. Modo Camp. *ſpec. et propr.* Guelf. *voces* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *omnia* quoque pro *omnium* edd. illae. Camp. *vero* mox pro *non.* Guelf. omittit *communia.* *ad ſpadonum.* Turic. omittit *ad*, ſed Flor. pro eodem *a* et mox *exilitate*, quod habet et Alm. Mox *vinctio* Ambr. 2. cum Bern. *junctio* Flor. Guelf. Mox *veneni* Bern. Pro *digeſtio* iterum *abſtinentia* Turic. Flor. *idem* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Bern. Poſt *frugal.* Camp. inſerit *et.*

20. *leves.* Camp. *lenes* cum edd. ante Bad. cf. §. 15.

19. *omnium.* Malim *omnia;* vide not. crit.

ambulatio. „Cic. ad Att. 2, „25. pr. *Cum recreandae vo-* „*culae cauſa neceſſe eſſet mihi* „*ambulare, haec dictavi am-* „*bulans*, ubi plura Graevius, „quae ad hujus rei rationem „pertinent. Breviter *ambula-* „*tio* digeſtionem ciborum „juvat: *unctio* tranſpiratione „nimia impedienda vires con- „tinet, quare etiam phthiſicis „commendatur: *veneris* ab- „uſus ut toti nervorum ge- „neri, ſic his, quibus ad vo- „cem formandam opus eſt, „inimicus: quare *fibula* im- „poſita continebant cantores „et actores ſuos magiſtri etc. „Adde laudatam aliquoties" [velut 11, 2, 24.] „Senecae „de Porcio Latrone praefatio- „nem." Geſnerus.

id eſt frugalitas. cf. 10, 3, 26.

tur, et *obſcuratur*, et *exaſperatur*, et *ſcinditur* vox. Nam ut tibiae, eodem ſpiritu accepto, alium clauſis, alium apertis foraminibus, alium non ſatis purgatae, alium quaſſae ſonum reddunt: ita fauces *tumentes ſtrangulant* vocem, *obtuſae obſcurant*, *raſae exaſperant*, *convulſae* fractis ſunt organis ſimiles. 21 *Finditur* etiam *ſpiritus* objectu aliquo, ſicut lapillo tenues aquae, quarum fluxus etiamſi ultra paulum coit, aliquid tamen cavi relinquit poſt id ipſum, quod offenderat. Humor quoque vocem aut nimius impedit, aut con-

et exaſperatur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt cum Alm. Deinde *vox* abeſt ab Ambr. 2. Guelf. Mox *ſtrangulantur* Turic. ex ſequente littera V.

21. *fluxus*. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *ſpiritus* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Alm. Bodl. Ioann. et edd. ante Bad. (niſi quod Jenſ. per ſolitum compendium *ſpūs*). Illud notabile, quod Exc. Santeniana cum Leidenſi collata nullam hic varietatem oſtendunt. Bad. quidem et Baſil. *fluctus* e Badii conjectura. Noſtrum nulla hic certa auctoritate nititur, ut et ipſum rarum eſt apud ſcriptores. Codd. ſcriptura cum repetendo antecedens nata videatur, tutius fuerit reponere *curſus* vel *decurſus*; nam ut propius accedas, non eſt neceſſe. Modo Guelf. Exc. Santen. *finguntur* pro *finditur*, item *objecto* Guelf. *Humor*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum* cum Alm. *aut* — *aut*. Sic Turic.

20. *obtuſae* fauces, in quibus haeret Gallaeus, ſuadens prae eis *obeſas*, facile agnoſcuntur ex eo, quod pervulgatum eſt *obtundere vocem*, cf. Drakenb. ad Liv. 7, 2, 9. Cum enim *claritatem* amiſerunt fauces, *obtuſae* ſunt factae. *Obeſas* equidem a *tumentibus* non dignoſcam. De *raſis* vidimus ſupra §. 13. *convulſae*, quod ipſe Gallaeus cenſet, ſunt ſpaſmo laborantes.

21. *fluxus*. vide not. crit.

ſumtus deſtituit. Nam fatigatio, ut corpora, non ad praeſens modo tempus, ſed etiam in futurum afficit. Sed ut communiter et pho- 22 naſcis et oratoribus neceſſaria exercitatio, qua omnia convaleſcunt, ita curae non idem genus eſt. Nam neque certa tempora ad ſpatiandum dari poſſunt tot civilibus officiis occupato, nec praeparare ab imis ſonis vocem ad

Flor. Camp. Reliqui *ut — ita.* *Nam fatigatio, ut.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (ex hoc tamen non affertur *ut*) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 3. (niſi quod horum uterque *fatigato*) 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *N. et fatigatio.* *non ad.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Mox *ſed oratoribus* Turic. Flor.

22. *neceſſaria exercitatio.* Sic Turic. Camp. cum Alm. non Flor. (cf. §. 17.) Reliqui inſerunt *eſt.* Mox poſt *genus* omittunt *eſt* Ambr. 2. Guelf. cum Obr. Pro *qua* Flor. (a pr. m.) *quia.* *ſpatiandum.* Ambr. 2. Guelf. *ſpirandum* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

nec praeparare. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *n. praeperare* Ambr. 2. Cum haec afuerint ab antiquiſſimis libris, credibile eſt, aliquid datum poſtmodo ſoli conjecturae. Neque enim mihi placet verbum *praeparare* in hoc loco; pro quo malim *repetere* vel tale quid, quod ei fortaſſe perſuadebo, qui inſpexerit locum a Geſnero jam demonſtratum Cic. de Or. 1, 59. Hunc profecto locum ante oculos habuiſſe noſtrum, cum iſta ſcriberet, nemo facile dubitabit.

Nam fatigatio — afficit. Hic quoque *Nam* interpretare reſpiciendo ad ſententiam paulo ante ſuppreſſam; quod rectiſſime tenuit, ſuo more circumloquens, Gedoynus, dum interponit: *Fatigationem cavere ne opus quidem eſt, ea enim* etc. cf. 9, 4, 84. 1, 5, 67. 1, 11, 10. 2, 4, 19. 27. Accuſativum autem ad *afficit* ex proximo repete *vocem;* ſic apparet, quid ſit *ut corpora.* Pariter *ut corpora* fatigatione etiam in futurum debilitari videamus, ita et *vocem* corrumpi monet.

22. *nec praeparare.* vide not. crit.

ſummos, nec ſemper a contentione condere licet, cum pluribus judiciis ſaepe dicendum 23 ſit. Ne ciborum quidem eſt eadem obſervatio. Non enim tam molli teneraque voce, quam forti ac durabili opus eſt: cum illi 1002 omnes, etiam altiſſimos ſonos, leniant cantu oris, nobis pleraque aſpere ſint concitateque dicenda, et vigilandae noctes, et fuligo lucubrationum bibenda, et in ſudata veſte duran-24 dum. Quare vocem deliciis non molliamus, nec imbuatur ea conſuetudine, quae duratura

Eſt ibi: *vocem — ſenſim excitant, eandemque — ab acutiſſimo ſono usque ad graviſſimum ſonum recipiunt et quaſi quodammodo colligunt.* Inde intelligitur, quid ſit „vocem a" (id eſt *poſt*) „contentione *condere*." Eſt enim hoc verbum in Turic. Flor. Ambr. 2. ut et Alm. Voſſ. 3. *contendere* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *cedere* Camp. cum Andr. *conquieſcere* Ald. e conjectura Regii. Reliqui *concedere*, quorum ſunt Goth. Vall. Hoc Burmannus interpretatur, domum ire vel aliquo, ubi requieſcamus; praepoſtere: oportebat enim verbum eſſe, quod regeret accuſativum *vocem*. Illud levius, quod pro *imis ſonis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *imiſſionis* vel *immiſſ.* Mox pro *Ne* Turic. Flor. Camp. *nec* cum Alm.

23. *dicenda.* Turic. Flor. cum Jenſ. *dicendi.* Pro *bibenda* Flor. (a pr. m.) *vivenda.* Sed *inſudata* conjunctim, ut e Voſſ. 1. affertur et eſt in aliquot editis, meorum MSS. nullus.

24. *quae duratura — firmetur conſuetudine.* Turic. (qui et mox *quo diff.*) Flor. Guelf. omittunt cum Alm. propter homoeoteleuton. Ambr. 2. *quam deſideratura ſit ſ. e. — ſ. c.*

pluribus judiciis. cf. 11, 1, 78. ubi ſunt *centumviralia judicia duplicia.*

23. *cantu oris.* cf. §. 13.

24. *nec imbuatur — conſuetudine.* Quamvis aſſuetus negligentiae illi, qua laborat noſter in iterandis iisdem vocabulis, valde tamen offendor hac geminata *conſuetudine*, quae quidem turbas quoque non exiguas dedit. vide not. crit.

non sit: sed exercitatio ejus talis sit, qualis usus: nec silentio subsidat, sed firmetur consuetudine, qua difficultas omnis levatur. Ediscere autem, quo exercearis, erit optimum: nam ex tempore dicentes avocat a cura vocis ille, qui ex rebus ipsis concipitur, affectus; et ediscere quam maxime varia, quae et clamorem, et disputationem, et sermonem, et flexus habeant, ut simul in omnia paremur. 25

cum Bern. *quam desertura sit — s. c.* Camp. cum Goth. (de omissa voce *non* tac. Gesn.) Voss. 2. Vall. *quae desiderata non sit — s. c.* Voss. 3. *quam desideratura non sit — s. c.* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. Cum et haec vetustissimorum auctoritate careant, fateor me propendere in illam Ambr. scripturam, cui par fere tamen fuerit Goth. modo scribatur *quae.* Nostra debetur Regii ingenio, qui *non* jam inveniebat in libris. Modo *imbuamur*, quod plurimae habent edd. (non Camp.) in nullo est MS. Deinde *ne silentio* Ambr. 2. Camp. cum Goth. Jens. Tarv. *subsideat* autem Jens. et edd. posterr. ante Ald. de Goth. err. Gesn. qui perperam etiam inde enotavit *firmiter.* Mox *levetur* praeter Goth. et Voss. 1. (an 2?) Camp. quoque, ut suspicor; male. Sententiam hanc *consuetudine difficultas omnis levatur* excerpsit Florileg. Santen.

25. *quo exercearis, erit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quod non e.* *dicentes avocat a:* Turic. Ambr. 2. *dicentis avocata* cum Voss. 3. Sed Flor. *dicentis avocatur.* Guelf. *dicentis a notata.* Camp. *dicentis advocati* cum Voss. 2. *dicentis avocati* Goth. *dicentem advocata* Jens. cum edd. ante Ald. *dicentem avocat a* Gesn. Bip. Reliqui *dicenti avocatur.* Nostrum e conjectura, praeeunte Gesnero. Mox Turic. *quae.* Post *affectus* omittunt *et* Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Ald.; male, ut notat Regius. *flexus.* Turic. Camp. *deflexus.* Hic ne ipsi quidem vetustissimo obsequendum duxi, quia de voce semper est *flexus*, non *deflexus.* Mox *in omnia* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

exercitatio — qualis usus. cf. 29. item 1, 11, 14.

25. *et flexus* i. e. ejusmodi [illegible]s, quos deceat miserabilis ille sonus, ad canticum paene accedens. cf. §. 170. 1, 11, 12. Malim sane *flexum* singulariter.

26 Hoc ſatis eſt. Alioqui nitida illa et curata vox inſolitum laborem recuſabit, ut aſſueta gymnaſiis et oleo corpora, quamlibet ſint in ſuis certaminibus ſpecioſa atque robuſta, ſi militare iter, faſcemque et vigilias imperes, deficiant, et quaerant unctores ſuos, nudumque ſudo-
27 rem. Illa quidem in hoc opere praecipi quis ferat, vitandos ſoles atque ventos, et nubila etiam ac ſiccitates? Ita ſi dicendum in ſole, aut ventoſo, humido, calido die fuerit, reos deſeremus? Nam crudum quidem, aut ſatu- 1009

26. *recuſabit.* Turic. *recuſavit.* Modo Guelf. omittit *illa.* Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *et* pro *ut, adſueta* iidem. Turic. *item* pro *iter.* *faſcemque.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. (horum uterque male mox deſiderat *et*) cum Alm. Voſſ. 3. Reliqui *faſcesque.* Aliquot etiam vett. edd. de infeliciſſima Regii conjectura *facesque.* (Similis error Badii, qui *ſpatioſa* ſua in textum quoque aſſumſit.) Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *implere* cum Alm. *deficient* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Poſtremus et *quaerent*, utrumque Flor. a ſec. m. *deficiat* Camp. idemque *victores.* Flor. (a pr. m.) *pudorem* cum Alm. (cf. 22.) *ludumque* Baſil. non e ſphalmate.

27. *calido.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. *gallico* Turic. cum Alm. (cf. 26.). *gelidove* Camp. Reliqui *calidove.* Goth. (tac. Geſn.) *diſereremus* cum Voſſ. 2. *defereremus* Vall. (tac. Burm.) *diſeremus* Jenſ. (tac. Geſn.) *deſeramus* Tarv. *diſſeremus* Voſſ. 1. 3. Mox *quidem crudum* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Neceſſario transpoſuit Regius. cf. 4, 2, 128. Guelf. *quidam crudum* et mox *quidem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *evecto.*

26. *faſcemque.* Virgil. Georg. 3, 46. 47. *Romanus — Injuſto ſub faſce viam carpit.* Quorum hic Pſeudo — Turnebus mentionem facit, *mulos Marianos* vide in Lexicis voce *mulus.*

nudumque ſudorem. Opponitur ei, qui in veſte perferendus eſt, §. 23.

rum, aut ebrium, aut ejecto modo vomitu, quae cavenda quidam monent, declamare neminem, qui ſit mentis compos, puto. Illud 28 non ſine cauſa eſt ab omnibus praeceptum, ut parcatur maxime voci in illo a pueritia in adoleſcentiam transitu, quia naturaliter impeditur, non, ut arbitror, propter calorem, quod quidam putaverunt; nam eſt major alias; ſed propter humorem potius; nam hoc aetas illa turgeſcit. Itaque nares etiam, ac pectus, eo 29 tempore tument, atque omnia velut germinant, eoque ſunt tenera et injuriae obnoxia.

28. *omnibus.* Turic. *hominibus.* Flor. (a pr. m.) *ominibus.* Turic. Ambr. 2. (hic et *adu*) *adoleſcentia* cum Voſſ. 1. Bern. *transi* Turic. *qui* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Goth. Voſſ. 1. 2. Vall. Jenſ. Tarv. *non* omittitur a Turic. Flor. (hoc a pr. m.) et Alm. *propter* itidem a Turic. Flor. (hoc a pr. m. a qua et *calor eſt*). Sed Guelf. *non arbitror p. c.* et ſic Flor. a ſec. m. *alias.* Turic. *alas* cum Alm. *alis* Ambr. 2. *in aliis* Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui *aliis.* Noſtrum e conjectura. *haec* Guelf. (et hic viciſſim *illo*) cum Jenſ. non Tarv. Pro *turgeſcit* Turic. *ſucceſſit* cum Alm. et Palat. Gebh. probante hoc, nempe ut ſcribatur *ſucceſcit*, quod verbum quis unquam legit? nec quidquam elegantius vulgato.

29. *germinant — tenera.* Sic Turic. (niſi quod *geminant* et obſcurius encliticam, quae poſſit accipi *quod*) cum Ald. quod a quibusdam legi jam Regius teſtatur. Flor. Camp. *g. eo quod ſunt t.* Ex Alm. *g. eo quod t.* (cf. 4, 3, 3.) Baſil. *g. eoque t.* cum aliquot Burmanni. Reliqui omittunt *eoque ſunt.* Ante *germ.* Turic. Flor. Camp. repetunt *eo tempore.* Jenſ. priore loco inſerit *maxime* inter *eo* et *tempore* cum edd. poſterr. ante Bad. *nates* quoque Guelf. pro *nares.* Pro *ſicut* Turic. *ſic.* Guelf. *vox non.* Ambr. 2. *dicens.* Pro *orationi* Turic. Camp. *ordine* cum Alm.

Sed, ut ad propositum redeam, jam confirmatae constitutaeque vocis genus exercitationis optimum duco, quod est operi simillimum, dicere quotidie, sicut agimus. Namque hoc modo non vox tantum confirmatur et latus, sed etiam corporis decens et accommodatus 30 orationi motus componitur. Non alia est autem ratio pronunciationis, quam ipsius orationis. Nam ut illa emendata, dilucida, ornata, apta esse debet: ita haec quoque emendata erit, id est, vitio carebit, si fuerit os facile, explanatum, jucundum, urbanum, id est, in quo nulla neque rusticitas neque peregrinitas resonet. Non enim sine causa dicitur 31 *barbarum Graecumve.* Nam sonis homines,

30. *Non alia est autem.* Turic. Flor. *n. a. sed est alia.* Error natus e compendio *al* (cf. 11, 1, 67.). Camp. *non est autem alia;* placet. De transponendo *autem* vide Drakenb. ad Liv. 6, 17, 3. item Lexica. Omittit Guelf. *quam ips. or.* item *resonet.* Pro *peregrinitas* Camp. *peregrinum* et *graecum.* *Verum* pro *graecumve. Nam.* Mox Guelf. *suaviloquentiorem* cum Jens. Tarv. (quanquam hi magis *sua vi loquentiorem*) et edd. posterr. ante Ald.

30. *illa — haec.* cf. 8, 6, 8. et mox hic §. 41. Gradus illi virtutis oratoriae, ut sit oratio *emendata*, *dilucida*, *ornata*, *apta*, ubique agnoscuntur a nostro, velut 1, 5, 1. hic autem in pronunciatione percensentur iidem §§. 30 — 33. (*emendata*) 33 — 40. (*dilucida*) 40 — 61. (*ornata*) 61 ad finem usque capitis (*apta*); nisi quod a §. 65. inde ad 167. propria gestus tractatio inseritur.

31. *barbarum Graecumve.* Hujus quidem proverbii nullum praeterea auctorem reperimus, et video accipi quasi dictum de eo, qui pronunciet parum latine, proptereaque aut barbarus videatur aut Graecus; quare Gesnerus remittit nos ad 1, 1, 13. ubi de corruptis Graeco sono la-

ut aera tinnitu, dignoſcimus. Ita fiet illud, quod Ennius probat, cum dicit *ſuaviloquenti ore Cethegum fuiſſe:* non quod Cicero in his reprehendit, quos ait *latrare, non agere.* Sunt enim multa vitia, de quibus dixi, cum in quadam primi libri parte puerorum ora formarem, opportunius ratus, in ea aetate facere illorum mentionem, in qua emendari poſſunt. Itemque ſi ipſa *vox* primum fuerit, ut ſic di- 52

31. *his.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *is* Camp. Reliqui *iis.* Jenſ. Tarv. *agit* pro *ait*, non Camp. Mox *dixit* Turic. (cf. 9, 3, 97. Etiam 6, 3, 47. Ambr. 1. *dixit*, ſed per compendium *dix.*) item *arte.* Mox Flor. (a ſec. m.) Guelf. *emendationem* pro *mentionem.*

32. *Itemque.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Bern. Reliqui *Itaque.* *ſi — fuerit, ut.* Sic Turic. Flor.

tinis agitur. Poſſit tamen non de latina modo pronunciatione uſurpatum eſſe, ſed a Graecis ipſis repetitum, ut *barbarus* et *Graecus* hic eſſet pro *vitioſo* et *emendato* in genere; in qua ratione reponendum *Graecumne* (cf. §. 16.). Sic apparet, nihil medium eſſe, ſed aut eruditum aut illiberalem unumquemque prodi, ut primum locutus fuerit. Niſi forte, hoc ſi voluiſſet, transpoſiturus erat *Graecum barbarumne.* Haereo autem in eo quoque, quod neutrum ponitur, non maſculinum; neque enim accuſativum quomodo hinc eruam reperio; et tamen in proximis homo dignoſcitur, non res. Sed in proverbiis cum multa ſupprimi ſoleant, potuit tamen et hoc accuſativo maſculino efferri, modo recte expleatur ſententia, quod iis facile, qui locutionem norunt. Cf. ad ſententiam univerſam 8, 1, 3. et de praeſtantia Romanae pronunciationis, cujus meminit Geſnerus, Cic. de Or. 3, 11.

Ennius — latrare. „Apud „Cic. Bruto 15. ubi et illud, „*Latrant jam quidam oratores,* „*non loquuntur.* Sic de Orat. „3, 34. de Pericle, *At hunc non* „*clamator aliquis ad clepſy-* „*dram latrare docuerat.*" Geſnerus. cf. et noſtr. 2, 15, 4.

in quadam primi libri parte. „1. 1, 37. 1, 5, 32. 33. 1, „8, 1. inprimis vero 1, 11 in„tegro." Geſnerus.

32. *Itemque ſi — patietur.*

cam, *sana*, id est, nullum eorum, de quibus modo retuli, patietur incommodum: deinde non *surda*, *rudis*, *immanis*, *dura*, *rigida*, *vana*, *praepinguis*, aut *tenuis*, *inanis*, *acerba*,

(quanquam ex hoc *si* ab initio non memoratur, per incuriam puto) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Bodl. Ioann. Alm. Voss. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *sit i. v. p. ut*, omisso *fuerit*. Cujus scripturae vindices narrantur Voss. 1. Andr. Sich. ita tamen ut *si* habeant, non *sit*. Mox pro *sic* Turic. Camp. *si*. *modo retuli*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Alm. Bodl. Voss. 1. 3. et edd. inde a Burm. exc. Capper. is enim revocavit reliquorum *nunc dixi*, artis criticae et eloquendi peritissimus homo. Apparet, qui sint viliores Codd. (velut Guelf. Vall. Goth. Voss. 2.), hic saltem meliorum scriptura medente vitio illi nimis frequenti in nostro, cum modo fuisset (§. 31.) *de quibus dixi*, et hic *ut sic dicam*. *patietur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *patiatur*. *surda*. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *subsurda*. Mox Turic.

Referenda haec sunt eo, quibus §. 30. opus esse dicebatur, ut pronunciatio vitiis careret, quorumque ope existeret illud, quod Ennius probat. Verba autem *fuerit* et *patietur* sibi invicem respondent, utrumque futuri temporis. In *patiendo* ille est Graecismus, de quo egimus ad 1, 2, 31. quanquam de rebus ingratis modo usurpatus.

surda. Hoc vocis appositum alibi non legitur, ut nec alterum, quod hic plerique, sed recentiores, libri praeferunt *subsurda*. Facillima tamen intellectu vocabuli potestas, quae non recedit ab illa, per quam *caecum* dicitur quod non spectatur. Simplex composito praetuli, praeter auctoritatem veterum librorum, eo quoque quod nihil hic in vocis malae vituperio erat mitigandum, ut nec reliqua, quae subjiciuntur, leniores habent appellationes. Recte Gesnerus utitur loco Ciceronis de Orat. 3, 11. *vox absona atque absurda*. Alioqui, cum *subrauca* Cic. Brut. 38., quidni *subsurda* dicta fuerit? et *subabsurda* vidimus 6, 3, 99, sed non de voce.

vana vox qualis sit, juxta cum Burmanno ignoro, et verum credo quod reponere velit ipse, *vasta*, cui commen-

pusilla, *mollis*, *effeminata*: *spiritus*, nec *brevis*, nec parum *durabilis*, nec *in receptu difficilis*. *Dilucida* vero erit *pronunciatio*, primum, si verba tota *exierint*, quorum pars *devorari*, pars *destitui* solet, plerisque extremas syllabas non perferentibus, dum priorum 33

pura pro *dura*. *in receptu*. Turic. Ambr. 2. *i. praeceptu* cum Bern. Sed Flor. *in praeceptum* cum Voss. 1. 3. *i. perceptum* Guelf. *i. interceptu* Camp. *i. perceptu* Jens. cum edd. posterr. ante Bad. qui ex Vall. nostrum, acc. Goth.

33. *exierint*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Andr. Ald. Obr. *exigerint* Ambr. 2. *exegerint* Guelf. Reliqui *exegerit*. Frustra Burmannus vulgatam tuetur loco 9, 4, 106. ubi *exigitur* significatu longe huic diverso. *perferentibus*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Bern. Reliqui *proferentibus*. Modo Turic. *nos* pro dando adhibet Columell. 1, 9. *vastitatem oris* et 7, 12. *canem vasti latratus*, praeter aliquot Ciceronis loca facilia inventu: vide et Ern. Clav. h. v. Longius petitum et minus pro Quintiliani candore, quod et ipsum tentat ille, *rava*, „quae „est, teste Festo, *parum liqui-* „*da*, *proxime canum latratum* „*sonans*, unde *rabulae* dicti, „de qua vid. Heins. ad Ovid. „1. Am. 12, 19." et ipse praefert alterum. *Inanis*, quae recensetur inter diversa vitia, rectissime monetur nostrum vocabulum plane falsum ostendere. *Varia*, quae est Gesneri conjectura, forte in ipsa Campani ed. legitur (est autem frequentissima harum vocum permutatio, vid. Drakenb. ad Liv. 22, 7, 4); et fuerit, ut putat ille, „inconstans, in qua „tenorem quendam servare „non possis, quam in potestate „adeo non habeas, sed quae „subito in alium tonum quasi „elidatur." Mihi quidem ea ratio minime placet. Est *vox varia* etiam in laude §. 145. Capperonnerius Burmanni conjecturam maligne laudans et vulgatae praesidia quaerens nihil proficit.

33. *perferentibus*. Plus hoc est quam *proferentibus*. Vix enim quisquam *extremas syllabas* plane non *profert*, sed plerique non *perferunt ad audientes*. cf. 8 Pro. 15. item 4, 1, 47. *Destitui* syllabas tum puto, cum iis justa vis vocis non contingit; neque enim cum Gesnero discerptas a reliquis, „sine quibus placere aut

ſono indulgent. Ut eſt autem neceſſaria verborum explanatio, ita omnes imputare et velut annumerare litteras, moleſtum, et odio-

54 ſum. Nam et vocales frequentiſſime coëunt, et conſonantium quaedam inſequente vocali diſſimulatur. utriusque exemplum poſuimus,

Multum ille et terris. — —

55 Vitatur etiam duriorum inter ſe congreſſus,

non, item *non* cum Flor. pro *dum*: acc. videtur Alm. qui et mox, itidem per compendium, *ſono non ind.*, ubi Turic. *ſolo non i.* *imputare.* Sic Turic. (niſi quod *inputatte*) Flor. Ambr. 2. (et horum uterque *in*, non *im*) Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Geſn. Bip. Reliqui *computare*. Camp., ut nos, *annumerare* cum edd. ante Burm.

54. *diſſimulatur.* Sic Turic. Flor. Reliqui *diſſimulantur.* Mox in loco Virgil. omittit Turic. *ille*. Goth. *inde* pro *unde* (cf. 9, 4, 51.). Camp. *Idemque* pro *Ideoque*. Flor. *Catullo* cum Camp. et edd. ante Ald., quomodo et 6, 3, 81. cum Guelf. ſed ſine hisce erroris ſociis.

„intelligi adeo non poſſint" intelligo. *Devorantur*, quae vix prodeunt ore, *deſtituuntur*, quae claritate carent. Ad *annumerandum* a Geſnero recte citatur Cic. de Or. 3, 11. *exprimi litteras putidius*. Supra quoque apud noſtrum eſt *explanatio vocum* 1, 5, 33. et modo *os explanatum*. vid. Ern. Clav. Cic. h. v. item nos ad 9, 4, 34.

34. *poſuimus*. 9, 4, 40. „conſonantium *quaedam*" hic eſt non niſi *una* i. e. M, quare ſingularis ponitur *diſſimulatur*. In exemplo quidem illo libri noni hoc *et terris* adjectum non legimus, quo ipſo fit, ut utriusque, et eliſionis vocalium et corruptae litterae M, non adeo manifeſtum fuerit exemplum. Num igitur eo loco haec vocabula aſcribenda ſunt? Suſpicor magis, hic, ubi nunc verſamur, male memorem fuiſſe noſtrum ejus, quod ſupra poſuerit, cum praeſertim id ipſum alibi compareat 9, 3, 52. cf. not. crit.

unde *pellexit*, et *collegit*, et quae alio loco dicta ſunt. Ideoque laudatur in Catulo *ſuavis appellatio litterarum.* Secundum eſt, ut *ſit oratio diſtincta*, id eſt, ut, qui dicit, et incipiat ubi oportet, et deſinat. Obſervandum etiam, quo loco ſuſtinendus et quaſi ſuſpendendus ſermo ſit (quod Graeci *ὑποδιαστολὴν* vel *ὑποστιγμὴν* vocant), quo deponendus.

35. *id eſt, ut, qui d.* Turic. *idem qui d.* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *i. e. qui d.* cum Goth. Jenſ. Tarv. Ex Alm. *id qui d.* E Voſſ. 1. *ut quae dicat.* Haeſi, an ſequendi eſſent vetuſtiſſimi libri, hac ſententia: *Secundum* illud, *ut ſit oratio diſtincta*, quod dixi, continetur hoc praecepto: *et incipiat et deſinat is qui dicit* cet. in qua ratione vides alienum *ut;* ſed cum facillime intercidere potuerit, inſerendum ſuadenti Regio contra ire non libuit. Ut nunc eſt, conjunctivi *incipiat, deſinat* pendent ab *ut;* alioqui eſſent praecipientis, et pro imperativis. Locatelli ed. obtemperaverit Regio, an e MS. expreſſerit ſcripturam, dubitari poteſt. *et* poſt *oportet,* quod inſerit Regius, mei praeter Jenſ. omnes habent. Guelf. *etiam incipiat.* Modo *ratio* pro *oratio* Ambr. 2. Guelf.

quod Graeci. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *quam.* cf. 5, 11, 3. 7, 8, 2. Modo Turic. *ſuſtinendum ſed.* Flor. *ſuſtinendum et.* Camp. *ſubſtituendus et.*

ὑποδιαστολὴν vel ὑποστιγμὴν. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Vall. (tac. Burm.) et edd. ante Ald. exc. Camp. (nam et Jenſ. nonniſi unum *vel*) acc. Stoer. Chouet.

35. *alio loco.* Reponendum arbitror: *illo loco* (qualis ſatis frequens eſt confuſio, cf. 10, 1, 24. item 11, 2, 15.). Neque enim potuit ſtatim omittere ejus, quo nos modo remittebat, loci mentionem; modo latius eundem comprehendas a §. 33. usque ad 40 finem.

in Catulo. apud Cic. in Bruto c. 74.

Secundum eſt. Spectat hoc ad ea, quibus *dilucida* fit pronunciatio §. 33.

ſuſtinendus — ſuſpendendus ſermo. cf. 9, 4, 68. ubi *ſuſtinetur ſpiritus.*

36 Suſpenditur, *Arma virumque cano*: quia illud ad ſequentia pertinet, ut ſit, *virum, Trojae qui primus ab oris*: et hic iterum. nam etiamſi aliud eſt, unde venit, quam quo venit, non

Leid. Reliqui inſerunt *vel* ὑποσυστολὴν, quod pro ὑποδιαστολὴν aliquot libri dare narrantur in Leid., mihi quidem non viſi. Ald. Baſil. Obr. tres voces dant, quamvis Burmanno teſtante, deſiderare eos *vel* ὑποστιγμήν. Turic. ſane et Alm. *vel* ὑποστιγμὴν omittere dicuntur, ſed in Turic. agnoſco errorem, cum illud quod ex eo affertur, ὑποςιτλλην manifeſto ſit ὑποστιγμήν. Fere ſic et Ambr. 2. ὑποστιγαλιν Guelf. et ὑποσταστολη. Sed aberrationes illae firmant noſtram. Sic non ſolo Goth. duce, id quod doctiſſimus Schneiderus jam fecerat, Lexicis Graecis proſcribemus novitiam vocem; nec quidquam proficit verboſa Gibſoni ſedulitas, ſi maxime in ſuis Bodl. et Ioann. (quod ne memorat quidem diſerte) invenit ὑποσυστολήν. Nec tantum ejus oculis credo. Miror quod Camp. a Geſnero diſcrepantem non notavi.

36. *illud ad.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inſerunt *virum.* Modo Turic. *quae,* Flor. *qui* pro *quia.*

venit, quam quo venit. Turic. Flor. *veniat q. quod v.* cum Alm. Omnia haec *non diſtinguendum — continetur* abeſſe narrantur a Voſſ. 2. ubi ſuſpicor alterum vel tertium ſimul deeſſe *venit.* Nihil tale in Goth. (cf. 10, 1, 32.). Recepta premitur ſane iſto poſt *unde* indicativo, quem ego quomodo

36. *quia illud — pertinet.* Omne id quod adhuc lectum fuit, deſignatur pronomine *illud,* ut non opus ſit cum plerisque, ſed recentioribus, libris inſerere *virum* poſt pronomen, qualis ſtructura non eſt pro elegantia ſcriptoris noſtri. cf. 1, 7, 8. 9, 3, 64. 9, 4, 65. Hoc autem tenendum in praecepto, quod *ſuſpendere* opponitur *deponendo* vel *diſtinguendo.* Neque enim jubemur intervallum his locis facere pronunciandi (quod nemo non facturus erat); ſed τελείαν στιγμὴν ponere vetamur. Ad *ſuſpenditur* intelligendus *ſermo,* ne forte credas, ipſa verba Virgiliana facere ſubjectum. Id vetat quod mox eſt *hic* adverbium. Subaudies igitur ante illa verba: *in his, ad illa,* vel tale quid. Quae noſtri ſenſus ratio facit, ut diffidam illi, quam ſupra (1, 8, 1.) dedi *diſtinguendi verſum* interpretationi.

diftinguendum tamen, quia utrumque eodem modo verbo continetur, *venit.* Tertio *Ita-* 37 *liam*, quia interjectio eft, *fato profugus*, et continuum fermonem qui faciebat, *Italiam Lavinaque*, dividit. Ob eandemque caufam, quarto *profugus*, deinde, *Lavinaque venit litora.* ubi jam erit diftinctio, quia inde alius incipit fenfus. Sed in ipfis etiam diftinctionibus tempus alias brevius, alias longius dabimus. Intereft enim, fermonem finiant, an fenfum. Itaque illam diftinctionem, *Litora*, 38

tuear non reperio; fed *quod* illud Turic. et Flor. in cujus vicinia recte erat hic modus, ftare nequit. Praeterea praefens *veniat* loci hujus non eft; debebat dici *venerit*, quod tamen fi minus facere momentum credatur, inventam putem medicinam, ut expungatur fecundo loco verbum (cujus ipfa in hoc fenfu frequentia falebras habet) fic: „unde veniat „quam quo, non dift. — *venit.*" *eodem modo verbo.* Sic Turic. cum Alm. (quanquam per compendium *m*). Reliqui omittunt *modo.*

37. *quia interjectio.* Turic. *qua injectio.* Camp. *quia injectio.* cf. 8, 2, 15. 4, 2, 121. de *interjiciendo.* *dividit* — *Lavinaque.* Omnia haec omittit Guelf. Sed Camp. modo *Italiam* ignorat. *quarto.* Turic. Flor. *quarta.* *finiant.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui *finiat.* Mox *illam* ante *diftinct.* om. Guelf. Idem *fpiritu*, et *fequar*, et *altero* pro *altae.*

37. *qui faciebat.* Infolens haec *faciendi* fignificatio commune aliquid habere videtur cum illa grammatica, quam vide 1, 6, 13 feqq. „Conti„nuus fermo eam formam ha„biturus erat, ut legeretur „protinus *Lavinaque* poft *Ita*„*liam.*"

Sed in ipfis — dabimus. Quanquam ferri fane haec ftructura poteft, fateor magis mihi probari, fi, vel expuncta vel in *his* mutata praepofitione *in*, dativus contingat verbo *dabimus.*

protinus altero ſpiritus initio inſequar: cum illuc venero, *Atque altae moenia Romae*, deponam, et morabor, et novum rurſus exordium faciam. Sunt aliquando et ſine reſpiratione quaedam morae etiam in periodis: ut in illa, *In coetu vero populi Romani, negotium publicum gerens, magiſter equitum*, etc. Multa membra habet; ſenſus enim ſunt alii atque alii: et ſicut una circumductio eſt, ita paulum morandum in his intervallis, non interrumpendus eſt contextus. Sed e contrario ſpiri-

59

59. *in periodis.* Turic. *inperio.* Flor. *in periho.* Compendium illud Guelf. et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) mutant expreſſo ipſo *et cetera* cum edd. ante Gryph. (cf. 5, 11, 12.)

Multa membra habet. Hoc ordine mei praeter Goth. Jenſ. edd. poſterr. ante Leid. Geſn. Bip. Hi enim *multa h. m.* Id ſoli conjecturae dedi Geſnerianae, quod cum ipſo et Bip. ſcripſi *habet* ſingulari numero, ceteris omnibus pluralem oſtendentibus. *et ſicut — circumductio eſt.* Turic. *ſuunam circumductionem.* Flor. Camp. *ſub unam circumductionem* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. (niſi quod hic addit ab initio *aliquando*). *et unam circumductionem* Ambr. 2. Obr. *ſicut unam circumductionem* Voſſ. 3. *ſicut una c. e.* Voſſ. 1. Mihi liquet, in vetuſtiſſimo quoque eſſe *ſub u. circumductionem.* Ut autem tota haec ῥῆσις in vulgata laborat, ita Obr. maxime ſequendum reor reſtituentem ſic: „ut enim illa *In coetu* „*vero — etc.* multa membra habent (ſenſus enim ſunt alii at„que alii ſub unam circumductionem); ita paulum — contex„tus.“ Geminatum breviſſimo intervallo *enim* nihil moramur, cf. 6, 5, 4. et modo §. 30. 31. *ſub* cum accuſativo ſtructum vide apud Drakenb. ad Liv. 2, 55, 1. *circumductio* eſt *periodus*, cf. 9, 4, 118. *paulo* pro *paulum* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *Sed e contrario.* Sic Flor. Camp. cum Alm. *Sed eſt contrarios* Turic. Hic item *ſpiritus*

59. *ſicut — circumductio eſt.* cf. not. crit. Locus Ciceronis eſt Philipp. 2, 25. *ſurripiendum* ſpiritum cf. ad 4, 1, 78.

tum interim recipere ſine intellectu morae neceſſe eſt: quo loco quaſi ſurripiendus eſt: alioqui ſi inſcite recipiatur, non minus afferat obſcuritatis, quam vitioſa diſtinctio. Virtus autem diſtinguendi fortaſſe ſit parva. ſine qua tamen eſſe nulla alia in agendo poteſt. *Ornata* 40 1006 eſt pronunciatio, cui ſuffragatur *vox facilis*, *magna*, *beata*, *flexibilis*, *firma*, *dulcis*, *durabilis*, *clara*, *pura*, *ſecans aëra et auribus ſe-*

cum Flor. Camp. Modo Flor. *contextis* et mox Guelf. *ſurripiendum*.

40. *beata*. Guelf. *boata*. Obr. *laeta*. Burm. malit *lata*, uſus varietate in 5, 14, 31. (ubi et Flor. Ambr. 1. *beatiſſimi*) et hic §. 82. „*latiorem* vocem." Geſnerus *latum* in vitio poni arbitratur §. 10. ubi vocabulo hoc noſter quidem non utitur, ſed iis ſane, quo ibi nos remittit Qu., locis Cicero. Burmanno autem demonſtratum exemplum ipſius conjecturae repugnat; ibi enim profecto eſt in vitio *latitudo* vocis. *Beatam* igitur *vocem* cum Geſnero intelligere „ut *felix ingenium*" cogor, „quae virtutes omnes habeat, quae ſufficiat una „omnibus contentionibus, remiſſionibus, quae eadem, prout „opus, ſit acuta et gravis etc." quanquam plane quidem non acquieſcens in hac interpretatione. Illud in genere videtur tenendum in hac appoſitorum vocis multitudine, non certa et ad artis formulam redacta diſcrimina hic notari, ſed aliquid latius fundi, in quo poſſit una appellatio alteri valde reſpondere. Quid autem ſit quod pro *beata* Goth. 2. et Kapp. dicuntur dare *foris*, plane non exputo [Corruptum videtur e *fortis* interpretamento. B.]. Nihil tale in meis quidem libris. Mirus etiam Aldus, id quod nemo notavit, poſt *beata* inſerens *bona*. Robertus Titius, indicante Burm., *elata* reponebat pro *beata*. *aëra et auribus*. Sic Turic. Flor.

40. *beata*. cf. not. crit. *ſecans aëra et auribus ſedens*. Hoc conjungendum unique vocis proprietati aſſignandum eſt, ut apparet inſerto hic demum *et*. Neque enim in tanta enumerationis multitudine *et* ita ſubjiceretur, ſi ultimum aeque diſtaret a proximo, quam a reliquis.

dens. Est enim quaedam ad auditum accommodata, non magnitudine, sed proprietate, ad hoc velut tractabilis, utique habens omnes

Camp. (sed hic *ora* pro *aëra*) cum Alm. Voss. 3. Ald. *erecta a.* Guelf. ut et marg. Basil. *aerae tauribus* Ambr. 2. Reliqui omittunt *et.* Modo pro *morae* Flor. *mori.* Pro *pura* Voss. 1. 3. *pulchra,* de qua confusione agentem Bentlejum consulere

Conatur scriptor virtutes vocis quam manifestissimis notis signare, non quidem paratis illis, sed quas ipse nunc fingat. Quare minus assentior Gesnero suavitatem hic magnam vocis agnoscenti, „quae ita demulserit auditorem, ut etiam post „dicendi finem audire illam „sibi videatur, quemadmo„dum ille Nigrini Lucianei „auditor c. 7. τῆς φωνῆς, inquit, „ὁ ἦχος ἐν ταῖς ἀκοαῖς παραμένει." Ego magis ad naturalem vocis habitum refero, ut quae facile possit exaudiri et in aures imas penetret, nec quasi ad earum modo fores accidat. Aliud erat et magis figurate dictum *sedere* 9, 4, 94.

Est enim quaedam. Neminem hic quaesisse video, quae esset ratio harum sententiarum per conjunctionem *enim* nectendarum. Ne id quidem quisquam diserte monet, subjectum nostri sensus non esse *pronunciationem*, sed *vocem.* Quanquam hoc agnovit Gedoynus, qui suis fortasse popularibus recte dicere est visus, cum rationem, quare *ornatum* appellaretur aliquod pronunciationis genus, afferri audierunt eam, quod esset aliqua vox certo modo comparata etc. Sed ii ante oculos non habuerunt difficultatem, quae est in latinis, ubi, postquam suffragari dicta est ornatae pronunciationi vox *magna*, protinus subjicitur haec ejus rei causa, quia vox sit *non magnitudine,* sed proprietate accommodata ad auditum. Has turbas ut componamus, mutandum erit *enim* in *etiam* (quae est frequentissima confusio, cf. 11, 1, 82.), ut intelligatur, etiam praeter illam tantam vocis felicitatem, qualis modo tot ejus virtutibus enumerandis demonstrata erat, quaeque nonnisi raro hominibus contingere potest, esse aliquas naturae in hoc genere dotes, non quidem summas, sufficientes tamen huic negotio. *Ad hoc,* in quo et ipso lapsus est Gedoynus, significatu accipiendum erit eo, quem vidimus 3, 6, 53. *Est,* quale hic in initio sensus, saepissime animadvertimus, velut 7, 2, 11. In hac sane structura, etiam ob soni suavitatem *et* fere malis prae *etiam*, velut

in se, qui desiderantur, sonos intentionesque, et *toto*, ut ajunt, *organo* instructa: cui aderit lateris firmitas, spiritus cum spatio pertinax, tum labori non facile cessurus. Neque gra- 41

jubet Burm. ad Horat. art. poët. v. 99. Mox Camp. *atque* pro *utique*. *sonos*. Ambr. 2. *sinus* cum Bern., blandienti, sed inani, specie. Voss. 1. 3. *simul*. Guelf. *sine*. *et toto — instructa: cui*. Turic. *et toto u. a. organa cui*. Flor. *et tota u. a. organa cui* cum Alm. (cf. §. 27.). Guelf. nihil nisi *et* desiderat, haec dans: *intentiones quae toto* etc. Illa quidem Florentina scriptura carere potest participio; neque tamen veram existimo. [v. Addenda.] *cum spatio*. Guelf. *tum s.* cf. 4, 1, 66. Poterat, sicubi alias, hic rectum videri *tum*; sed diligentiorem tamen arbitror rationem vulgatae. Nec probandus Obr. qui mox *tum est ultra* pro *cum e. u.* item §. 44. idem *tum gratiam*. *facile cessurus*. Turic. Flor. (hic primam vocem disjunctim) *facilices rursus*. Camp. (omisso antea *non*) *f. cessurus rursus*.

4, 2, 128. Sed ne haec quidem dura mutatio, ut *enim* transeat in *et;* cf. Drakenb. ad Liv. 34, 50, 7. Fortasse tamen praestiterit *autem* reponere pro *enim*, quae et ipsa confusio rara non est; cf. 3, 5, 10. item hic §. 62. Ita nullum fuerit asyndeton in nostra sententia. *Utique* significat, id saltem non debere desiderari in ista vocis mediocritate, ut omnibus sonis satisfaciat.

toto — organo instructa. „Cui non unus modo atque „alter sonus respondeat, sed „quicunque sunt in polychor„do vel hydraulico organo, „toni pareant. Vid. 11, 3, 16. „ubi tubos quosdam vel ti„bias intelligi, per quas spiri„tus meet, apertum est: sectio„ne vero 169, *organum* esse „systema plurium sonorum. „Elegans Tertulliani descri„ptio ex lib. de anima c. 14. „etiam hic legatur: *Specta „portentosissimam Archimedis „munificentiam, organum hy„draulicum dico, tot membra, „tot partes, tot compagines, „tot itinera vocum, tot com„pendia sonorum, tot commer„cia modorum, tot acies tibia„rum, et una moles erant „omnia*. Ctesibio tribuit, et „nominat Plin. 7, 37. f. 38. et „leguntur hodie machinatio„nes id genus in discipuli „illius Heronis Spiritalibus in „fine. Poëticas descriptiones „suppeditavimus ad Chrestom. „Plini. 47. no. 12. p. 404." Gesnerus.

vissimus autem in musica sonus nec acutissimus orationibus convenit. Nam et hic parum clarus, nimiumque plenus, nullum afferre animis motum potest: et ille praetenuis, et immodicae claritatis, cum est ultra verum, tum neque pronunciatione flecti, neque diutius
42 ferre intentionem potest. Nam vox, ut nervi, quo remissior, hoc gravior et plenior: quo tensior, hoc tenuis et acuta magis est. Sic ima vim non habet, summa rumpi periclitatur. Mediis ergo utendum sonis; hique cum au-

41. *autem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *ut*, foedissimo asyndeto, nec ulla proba sententia. *et hic — et ille.* Turic. Flor. Camp. *in his — ille* (omisso ante *et*), conspirante in priore varietate Alm. Sententia quidem non est nulla in hac ratione. *in his* pro *horum duorum;* nec statim sic recurrit perturbatus pronominum ordo, de quo vide modo §. 40. Elegantior tamen videri potest vulgata. Goth. *et ille — intentionem potest* omittit propter homoeoteleuton. (cf. §. 36.) Pro *ultra* Flor. *vulnera.* *praetenuis.* Guelf. *protinus* (superscripta sunt haec *ptenuis, pennis*). Obr. *pertenuis*, ut secunda Guelf. manus. Sed cf. 11, 1, 31.

42. *hoc gravior.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *et;* sed vicissim unus Camp. idem infercit mox ante *tenuis.* Pro *quo* autem *tam* Jens. et posterr. edd. ante Ald. correxit Regius. Errore carent MSS. et princeps. Mox Turic. Flor. *tenuissem acutum* pro *tenuis et acuta*, item *summarum periclitatur* pro *summa rumpi periclitatur*, proclivi errore. *ergo — excitandi, cum.* Turic. Flor. *e. utensionis eique tum a. interpre-*

41. *gravissimus — in musica sonus.* Nihil aliud *in musica* hic significat, quam si dictum esset *in chordis*, vel *in lyra*, et recte νήτης et ὑπάτης admonet Pseudo - Turnebus. cf. 1, 10, 3.

genda intentione excitandi, cum ſummittenda ſunt temperandi. Nam prima eſt obſervatio 43 recte pronunciandi, *aequalitas*, ne ſermo ſubſultet imparibus ſpatiis ac ſonis, miſcens longa brevibus, gravia acutis, elata ſummiſſis, et inaequalitate horum omnium, ſicut pedum, claudicet. Secunda *varietas*, quod ſolum eſt pronunciatio. Ac ne quis pugnare inter 44

tatione e. tum. Ambr. 2. *igitur u. ſ. h. tum a. i. e. tum.* et ſic plane Guelf. (niſi quod *ergo*, et *hi quoque*, quorum utramque et Goth. tac. Geſn.) Ex Alm. nihil affertur niſi *interpretatione*. Camp. *e. u. ſ. ii quoque c. a. intentio eſt e. c.* cum Vall. et edd. ante Ald. Is enim *iique* cum Bad.; *hique* dare narrantur Alm. Voſſ. 1. 3. ſed *ii quoque* Voſſ. 2. *intentione* nobiscum Voſſ. 3. Reliqui *igitur* (hoc edd. poſt Camp. exc. Ald. cf. 5, 10, 54.) *u. ſ. h. c. a. intentio eſt e. c.* Suſpicor primitus fuiſſe *ſonis eſt hique*, quo minus placet verbum ſubſtantivum ponere pro ablativo *intentione*. Et hic et mox *ſummiſſis et* per duplicem M, prae quo Geſnerus maluit *ſubm.* (Nec in poſterum auctoritatibus defendemus noſtram rationem, quacum Turic. Flor. ſemper, ni fallor; reliquorum optimi plerumque conſpirant; cf. et *ſummoveri* 11, 1, 85. 12, 2, 15.) Ambr. 2. poſtremum *ſummiſiſſet*, Turic. autem, Flor. Guelf. omittunt *et* poſt participium (pro quo ipſo *ſummis* Flor.). *inaequalitatis* mox Camp. Poſt *claudicet* Jenſ. inſerit iterum *ſermo* cum edd. poſterr. ante Stoer. male, nec ullo addicente MS. Iidem qui hic et mox §. 45. *ſummiſſo*.

43. *Secunda varietas.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *ſecundo varietatis* cum Alm. *quod ſolum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. et poſterr. ante Ald. acc. Leid. Rollin. Sed Goth. *quod ſola.* Camp. *quae ſola.* Reliqui *quae ſolum.* Modo poſt *varietas* mecum *eſt* omittunt Turic.

43. *quod ſolum eſt pronunciatio.* Non tam *varietatem* ipſam ſolam dicit eſſe pronunciationem, ſed tum demum eſſe *pronunciationem*, quae quidem mereatur hujus nominis honorem, ſi *varietur* illa. Quare maluit neutrum genus hic prae feminino. cf. 9, 4, 33. item hic §. 35. Ita

ſe putet aequalitatem et varietatem; cum illi virtuti contrarium vitium ſit inaequalitas, huic, qui dicitur μονοειδὴς, quaſi quidam unus aſpectus. Ars porro variandi cum gra- 100 **tiam praebet, ac renovat aures, tum dicentem ipſa laboris mutatione reficit: ut ſtandi, am-**

Flor. Ambr. 2. Guelf. Gamp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. qui e Vall. inſeruit, parum eleganter, nec credo, quod narrant, eſſe in Alm. Ex illo *varietatis* vetuſtiſſimorum efficio: *varietas, id quod* cet.

44. *vitium ſit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *ſ. v.* Modo *putat* Turic. et ſola Leidenſis omittit *Ac* ante *ne quis.* *qui dicitur — quaſi quidam.* Turic. *quae d. μ.* (ſaltem nihil varietatis notatur in graeco) *q. q.* Flor. *quae d.* ανομοιια (Graecum valde ſimile huic praefert Tarv. ſic: ανομια) *q. q.* Ambr. 2. *qui* (ſic enim refertur) *d.* MONOIΔIa *quiſi q.* Guelf. *quae d.* μονωδία *q. q.* Femininum *quae* ex Voſſ. 1. 2. quoque affertur, item *que* pro *qui* eſt in Goth. (tac. Geſn.) Sed Bern. *quae d.* μονοειδιὰ *qui ſi quidem.* Obr. *quae d.* μονοειδία *q. q.* Edd. ante Ald. hoc ordine *quae d. quaſi quidam* μονοειδὴς praeter Camp. qui ad amuſſim noſtrum dat, ut poſſit inde profeciſſe videri corrector ille Regius; ſed ordinem hujus tenent omnes MSS.

aſpectus. Ars porro v. cum. Turic. *aſpectos porro v. ei.* Etiam Alm. narratur omittere *ars.* *renovat.* Ambr. 2. Guelf. *renovet.* Hic et *unum* omittit ante *diu.*

ſupra ne *dicere* quidem quenquam agnoſcebat, niſi qui diſpoſite cet. 10, 7, 12.

44. 45. *Ac ne quis — ſoni intentio.* In his qui orationem expedire cupiat, eum notas criticas inſpicere oportet. *Discordantem ab oratione vocem* demonſtrat Almelov. in loco Pliniano Epiſt. 2, 19, 6, ſed levi ſimilitudinis ſpecie deceptus, propter *discordiae,* quod ibi eſt, vocabulum. Idem in μονοτονίᾳ Ciceronis utitur loco Brut. c. 66. *vocis parva contentio, omnia fere ut ſimiliter atque uno modo dicerentur.* Quod ait noſter *paulo poſt ſe tractaturum*, id eſt in loco de *apta* pronunciatione a §. inde 61. Ad „nihil—unum „diu" cf. 1, 12, 7.

bulandi, ſedendi, jacendi vices ſunt, nihilque eorum pati unum diu poſſumus. Illud vero 45 maximum, (ſed id paulo poſt tractabimus) quod ſecundum rationem rerum, de quibus dicimus, animorumque habitus, conformanda vox eſt, ne ab oratione discordet. Vitemus igitur illam, quae Graece *μονοτονία* vocatur, una quaedam ſpiritus ac ſoni intentio: non

45. *ſed id.* Turic. Flor. Camp. *ſ. illud.* Et mox Flor. *pertractavimus* pro *poſt tr.* Turic. *poſt tractavimus.* Item *confirmanda* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui tamen ante hanc vocem inſerit *et.* *discordet — una quaedam.* Turic. *discorde. V. i. i. q. G. μ. v. ita q.* Flor. item *ita* pro *una.* Camp. *discordare videamur.* *Igitur illa q. G. μ. v. u. q.* Voſſ. 1. *videmus* pro *vitemus.* Goth. *quidem* pro *quaedam.* In ſequentibus Voſſ. 2. *ac toni* dare narratur, quale nihil Goth. (cf. §. 41.); ſed hic ſupra *ratione* (tac. Geſn.) pro *oratione* ante *discordet.*

Huc usque percenſui loci, ut nunc eſt, vexatiſſimi varietates, quo facilius multiplicem ejus difficultatem demonſtrare poſſem. Namque, ut ab hoc ordiar, minime placet, quod, cum modo Graecum vitii vocabulum retulerit, continuo, quaſi nihil tale praeceſſerit, iterum *μονοτονίας*, ut Graece vocetur, mentionem facit. Majus autem fit illud incommodum, ſi ſcripturas vetuſtiſſimas prioris vocis Graecae intuemur. Cenſet quidem Capper., quae eſt fatua ejus oratio, neque enim lenius hic ullum congruit vocabulum, „ſatis probabilitatis habere videri lectionem Obrechti" (quae eſt et Bern.), ſed an vocabulum Graecum eſſet *μονοειδία*, quaerere neglexit magnus Helleniſtes. Mihi liquet verbum illud, ut quisque vetuſtiſſimus eſt liber, exhiberi ita: *μονῳδία*, nec caret auctoritate iſta appellatio, quae tamen ipſa ſane novis nos premat interpretandi miſeriis. Ut enim jam negligatur ea, de qua dixi, moleſta *μονῳδίας* et *μονοτονίας* ſimilitudo, quid eſt, quod *μονῳδίαν* reddit noſter „quaſi quendam unum „*aſpectum*?" Nihil illic oculi gerunt, aurium eſt negotium. At ſi rurſus permittere te malis vulgatae, quippe quae careat

solum ne dicamus omnia clamose, quod insanum est; aut intra loquendi modum, quod

hisce naevis, vide mihi insolentiam et inconstantiam dicendi, ubi primum, id quod tetigi, in mero audiendi opere *aspectus* foris arcessitur, deinde Graeca dictio sic implicatur orationi, ut fiat ea, non artis aliquod vocabulum, sed latini, quo utitur noster in explanando, substantivi appositum: *μονοειδὴς aspectus.* Nec usquam in libris ostenditur, quod tamen magis ferri poterat: „quod dicitur μονοειδής." Quod autem Turic. nulla notatur in hoc Graeco differentia, obscurioribus litterarum ductibus imputo, qui agnosci non potuerint. Equidem mihi ipse irascor, quod nihil sani extundo. Debebat enim, si forte *cantus* excidisset post *unus*, ratio aliqua iniri mutandae vocis *aspectus*, in qua vitium satis aperte demonstrat Turic., *aspectos* profecto non daturus, nisi aliquid male lectum ibi esset a librario. Hoc modo compendifaceremus melioreque aliquo mutaremus etiam molestum illud *ars*, quod novitium corrigentis librarii commentum esse, plane mihi persuadetur. Rursus *porro* probum est et habet solitam nostro vim in transitu et oppositione. cf. 2, 3, 5. 3, 6, 8. Alioqui *pronunciationis variandae* sane blandiri possit. Praeter haec salebrae sunt in eo quoque, quod illud *ne quis — putet* manet ἀνανταπόδοτον; quanquam video posse intelligi simplicem dissuasionem; sed hoc si voluisset Qu., dicturum arbitror: *Nec quisquam — putet*, non ut nunc est, ubi *Ac* jubet expectare pendentem inde sententiam. Neque enim credo jungi sic posse: „Ac, ne — aspectus, ars porro cet." Alias enim *porro* in initio sensuum poni solet. Sic apparet, opinor, etsi res et sententia satis perspiciatur in hisce, orationem tamen longe esse a sanitate, quam, ne conjecturis quidem tentandis, ei reddere mihi contingit, contento utcunque hac difficultatis expositione. Gallaeum, glossas accusantem in hisce *quasi — aspectus* et *una — intentio*, commemorare vix attinet. Verba haec *ipsa laboris — diu possumus* habet Floril. Santen. hisce solis mutatis: *mutatio*, *nihil*, vel *nil*. [Vid. Addenda.]

intra loquendi. Turic. *inter alloquentem* cum Alm. quanquam hoc per compendium. Flor. *intra alloquentem.* Erroris

45. *intra loquendi modum.* cf. §. 8. Solita autem *loquendi* et *dicendi* oppositio. cf. 4, 2, 118, qua usus est Eupolis,

motu caret; aut summisso murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio: sed ut in 46 iisdem partibus iisdemque affectibus sint tamen quaedam non ita magnae vocis declinationes, prout aut verborum dignitas, aut sententiarum natura, aut depositio, aut inceptio,

origo patet in Turic. Pro *debilitatur* Turic. Flor. *dedi latus.* Camp. *debilitetur.* Mox *declamationes* foedum vitium Guelf. cum Jens. et edd. posterr. ante Bad. Nihil tale in Camp. qui nec *caret* post *motu* omittit cum Jens. et edd. ante Ald. Sed *sunt — quidem* paulo ante Turic. Camp.

46. *inceptio.* Turic. Flor. Camp. *interceptio* cum Alm. male; vox proba *inceptio* et hujus loci. Modo *depropositio* Ambr. 2. *dispositio* Goth. Omnia haec omittit Guelf. *aut verborum — sententiarum natura* inter duo *aut.* Solitus error *postulavit* in Turic. Flor. *alia reductiora* omittunt iidem cum Alm. *subductiora* dat Camp.

referente Plutarcho in Alcibiade p. 196. E. λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. Quid mox sit *etiam*, parum assequor. Sane *debilitatur* murmure omnis intentio, ut non videatur opus hoc tanquam inexpectatum lectori ingerere addendo *etiam.* An ita accipies: „ipsa quoque in„tentio debilitatur"? Ne hoc quidem valde placet.

46. *aut depositio, aut inceptio.* Haec transposita malit Gesnerus; praeter necessitatem, ut opinor, quoniam *clausulae* notabiliores *initiis*, ut in compositione (9, 4, 62.), ita in pronunciatione. Neque eidem assentior *depositionem* intelligenti θέσιν talem, „cum ad finem senten„tia non illa quidem eodem „plane tenore profertur, sed „nec praecipitatur, sed mo„derato quodam flexu et in„clinatione *deponitur.*" Hoc clarum esse ait ex istis §. 38. *deponam — exordium faciam.* Equidem ibi nullum flexum vocis neque quidquam proprium video artificiosae pronunciationis, sed plenam sensus enunciandi conclusionem, τελείαν στιγμὴν diversam ab ὑποστιγμῇ. *Sententiarum depositio* est ubi nullus fit *transitus*; neque enim ante hunc plane *deponenda* vox, sed *suspendenda*; quod mihi ostendi videtur illo ipso, quo Gesnerus nos remittit, loco.

aut transitus poſtulabit: ut qui ſingulis pinxerunt coloribus, alia tamen eminentiora, alia reductiora fecerunt, ſine quo ne membris quidem ſuas lineas dediſſent. 47 Proponamus enim nobis illud Ciceronis in oratione nobiliſſima pro Milone principium, nonne ad ſingulas paene diſtinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quaſi vultus mutandus eſt? *Etſi vereor, judices, ne turpe ſit, pro fortiſſimo viro dicere incipientem timere.* 48 Etiamſi toto propoſito contractum atque ſummiſſum, quia et exordium eſt, et ſolliciti exordium: tamen fuerit, neceſſe eſt, aliquid plenius et erectius, cum dicit, *Pro fortiſſimo viro*, quam cum, *Etſi*

47. *nobiliſſima.* Turic. Flor. *noviſſima* cum Alm. Modo Camp. *Praeponamus.* Pro *facie* idem *facile.* Flor. autem pro *judices* dat *vidit.*

48. *Etiamſi toto.* Sic Camp. *etiam toto* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inſerunt *eſt.* Mox *commiſſum* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Pro *quia* Turic. Flor. *quae,* Ambr. 2. Guelf. *qua,* Camp. *quod.* Poſtremus cum edd. ante Ald. poſt conjunctionem omittit *et,* male. *cum dicit.* Sic Turic.

eminentiora — reductiora. His illuſtrandis praeter alia minus propria adhibet Burmannus 2, 17, 21. quo loco *eminere* et *recedere* dicuntur quaedam in opere pictoris; item Philoſtr. in vita Apoll. 2, 20. τὸ εἰσέχον et ἐξέχον, ubi Olearius noſtro utatur (cf. 8, 5, 29.). Picturae vocabula peritiſſime uſurpavit; cf. 8, 3, 25.

47. *in eadem facie, tamen — vultus.* Egregie et maxima cum proprietate opponuntur *facies* et *vultus* (magis quidem quam *frons* et *facies* 4, 1, 42.), et hinc, quod tamen non adeo manifeſtum, ſua de *vultu* et *facie* ſumſiſſe Vallam (Elegg. 4, 13. p. 315.) ſuſpicatur Badius.

48. *contractum atque ſummiſſum.* Hic verba prope ſynonyma. Aliter uſurpata ſupra 11, 1, 45.

vereor, et, *Turpe ſit*, et, *Timere*. Jam ſecunda reſpiratio increſcat oportet, et naturali quodam conatu, quo minus pavide dicimus, quae ſequuntur, et quod magnitudo animi Milonis oſtenditur, *Minimeque deceat, cum T. Annius ipſe magis rei publicae de ſalute, quam de ſua perturbetur*. Deinde quaſi objurgatio ſui eſt, *Me ad ejus cauſam parem animi magnitudinem afferre non poſſe*. Tum invidioſiora, *Tamen haec novi judicii nova forma terret oculos*. Illa vero jam paene apertis, ut ajunt, tibiis, *Qui, quocunque inciderunt, conſuetudi-* 49 50

Camp. Reliqui *dum*. cf. 10, 6, 7. Inter *viro* et *quam* Goth. (tac. Geſn.) inſerit *dicere* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. Sed Guelf. *cum* omittit ante *Etſi*, ut et Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Badio. Mox Camp. pro *et Timere* dat *etiam T.*

49. *quod magnitudo*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Reliqui *quo m.* *rei publicae de ſalute*. Sic Turic. Flor. Reliqui *de r. p. ſ.* cum Cic. libris. Sed iidem modo *majus*. Mox *partem* et *invidioſa ora* Flor.

50. *inciderunt, conſuetudinem*. Sic Turic. Flor. Guelf.

49. *quo minus pavide dicimus*. Dictum eſt *quo minus* pro *quia minus* (ſic *eo minus* 8, 3, 13.), non *ut eo minus*; ſed hoc facile intelligitur indicativo, non conjunctivo, ſubjecto. Parum tamen hoc attenderunt qui mox fere omnes „*quo* magnitudo — oſten„ditur" verum crediderunt, *quo* pronomen relativum, niſi fallor, interpretantes, quod referretur ad „*conatu*", eodemque trahentes prius *quo*. Inde eſt quod Rollinus *et* poſt *oportet* ſupervacuum cenſet, niſi forte ſignificet *etiam*; cui nihil opponit Burmannus. Sed reſpondet *et* hoc alteri ante *quod*, ſententia tali: „*Non ſolum* naturali quodam „conatu, quia ſequentia minus „pavide dicimus, increſcat „oportet ſecunda reſpiratio, „*ſed etiam* propterea quod „magnitudo animi Milonis „oſtenditur."

50. *apertis — tibiis*. Nihil

nem fori, *et pristinum morem judiciorum requirunt.* Nam sequens latum etiam atque fusum est, *Non enim corona consessus vester* 51 *cinctus est, ut solebat.* Quod notavi, ut appareret, non solum in membris causae, sed etiam in articulis esse aliquam pronunciandi varietatem, sine qua nihil neque majus neque minus est. Vox autem ultra vires urgenda non est. Nam et *suffocatur* saepe, et majore

Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Reliqui inserunt *veterum* e Cicerone. Sed Camp. *inciderit* et *requirit.* Pro *judiciorum* Turic. Flor. *judicio.* cf. 10, 7, 4. Guelf. *desiderant* pro *requirunt* cum marg. Basil. cf. Ern. not. ad loc. Cic. Modo pro *tibiis* Camp. *oculis* (manifesta imperiti librarii correctione). Pro *fusum* Jens. (tac. Gesn.) *effusum* cum edd. posterr. ante Basil.

51. *neque majus — est.* Guelf. *neque minus neque majus e.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Stoer. *nec minus nec majus e.* Post haec verba autem Camp. iterum inserit *Non enim vester — solebat.* *suffocatur.* Sic Camp.

ad hujus proverbii illustrationem VV. DD. afferunt, nisi ut remittant ad 1, 11, 6. Equidem, Erasmo duce (Adagg. 1, 5, 96.), huc similitudinis certe causa advocaverim, quibus utitur Gesnerus ad 1, 2, 30. versus Sophocleos (Brunck. Fr. Incert. 80.): Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, Ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ (cf. Langbaen. ad Long. p. 20.). Apparet hic minus tectam significari eorum quae fiant in judicio reprehensionem, cum in proximis invidia modo eidem facta fuerit.

Nam sequens — fusum est. „Tantum abest, ut sit con„tractum atque summissum.“

51. *membris — articulis.* Elegans translatio, quo deduxit usus horum vocabulorum in figuris (9, 3, 98.) et in compositione (9, 4, 122. item apud Cic. de Or. 2, 88.). Quod autem sine hac varietate negat quidquam majus aut minus esse, eodem redit quod de pictura mutuatus erat §. 46. Neque enim sine ea umbrae ullae in tabula.

nisu minus clara est, et interim *elisa* in illum sonum erumpit, cui Graeci nomen a gallorum immaturo cantu dederunt. Nec *volubilitate* 52 nimia confundenda, quae dicimus: qua et distinctio perit, et affectus; et nonnunquam etiam verba aliqua sui parte fraudantur. Cui contrarium est vitium nimiae tarditatis. Nam et difficultatem inveniendi fatetur, et segnitia solvit animos, et, in quo est aliquid, tempo-

suffocat Turic. Flor. Reliqui *suffocata*, in quo est pravus participii tanquam adjectivi usus (cf. 11, 2, 20.). Mox Turic. *usu*, Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *nixu* cum Voss. 2. cf. 8, 4, 9. 2, 12, 2. Guelf. *illisa* et *irrumpit*, quorum posterius a pr. m. et in Goth. fuit. *Graeci nomen*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Alm. Jens. et edd. ante Gryph. acc. Obr. Reliqui κλωσμὸν inserunt, male; neo igitur attinet vocem, quae recentiorum huic loco illustrando commentum est, emendare et ad veritatem redigere, in quo occupatur doctissimus Schneiderus in Lexico Graeco.

52. *qua et distinctio*. Turic. Flor. *quae d*. Camp. *qua d*. Modo quod sphalma Stephanianum *confidenda* mutat in *concidenda* Gallaeus, nihili est. Neque ego magis quam Burm. ullum vidi librum, qui, id quod Salmas. ad Tertull. Pall. p. 158. tanquam „editionum" lectionem notat, *fundantur* daret pro *fraudantur*. Mox Turic. Flor. *inveniendis fateretur*. item Turic. *sed iniquos aliquid*, Flor. *sed in quos aliquod* pro *et in quo est aliquid*. Ex Alm. *si iniquos*, omisso *aliquid*. Verba *promtum sit os* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Pro *lentum* Goth. (tac. Gesn.) *emptum*.

a gallorum — cantu. Quam hic in mente habuerit Qu. graecam vocem, viri docti non exputant: nam plane alienus est suffectus ille κλωσμὸς (v. Not. Crit.), quae gallinarum est glocitatio. Ad rem autem recte huc advocant Juvenalis (3, 90.) „vocem angustam, qua deterius „nec Ille sonat, quo mordetur „gallina marito."

52. *est aliquid* sc. momenti, ut plene habes 9, 4, 84. Cf. 9, 4, 65.

temporibus praefinitis. Puto

ribus praefinitis aquam perdit. Promtum ſit os, non praeceps: moderatum, non lentum. 53 Spiritus quoque nec crebro receptus concidat sententiam: nec eo usque trahatur, donec deficiat. Nam et deformis eſt conſumti illius ſonus, et reſpiratio ſub aqua diu preſſi ſimilis, et receptus longior, et non opportunus, ut qui fiat, non ubi volumus, ſed ubi neceſſe eſt. Quare longiorem dicturis periodum colligendus eſt ſpiritus: ita tamen, ut id neque diu, neque cum ſono faciamus, neque omnino ut manifeſtum ſit: reliquis partibus optime inter juncturas ſermonis revocabitur. 54 Exercendus autem eſt, ut ſit quam longiſſimus: quod Demoſthenes ut efficeret, ſcandens in adverſum continuabat quam poſſet plurimos verſus. Idem, quo facilius verba ore libero exprimeret, calculos lingua volvens di-

53. *receptus.* Flor. *receptum* cum Alm. non Turic. (cf. §. 40.) Mox *non* ante *ubi* omittunt Turic. Flor. cum Alm. ſed Turic. prius quoque ante *opórtunus* deſiderat. *diu neque* omittit Guelf. Mox Ambr. 2. *perihodon,* Guelf. *periodon.* Pro *optime* Turic. Flor. *optimum ei.*

54. *continuabat.* Guelf. *concinebat* cum marg. Baſil. (ſed ibi eſt *conciebat*) Gryph. (1536.) referente Burm.
Idem, quo. Turic. Flor. *de quo quo.* Pro *ut corpora* iidem *et c.* (cf. §. 21.)

hic verſatum illum male continuandi ſolitum librariis errorem, et reponendum eſſe *praefinitam.* Qui enim dativum *praefinitis temporibus* repetat a verbo *perdit*, quaſi *tempori perdatur* id, quod eidem non inſervit, inſolentius hoc dicendi genus vix ullis probet exemplis.

53. *reliquis partibus.* Quod hic praemitti velit Francius *in,* non opus eſt. cf. 10, 1, 88.

54. *Demoſthenes.* Vid. ad 10, 3, 25.

cere domi ſolebat. Eſt interim et longus, et 55
plenus, et clarus ſatis ſpiritus, non tamen
firmae intentionis, ideoque tremulus: ut corpora, quae aſpectu integra, nervis parum ſuſtinentur. Id βράγχον Graeci vocant. Sunt
qui ſpiritum cum ſtridore per raritatem dentium non recipiunt, ſed reſorbent. Sunt qui
crebro anhelitu, et introrſum etiam clare ſonante, imitentur jumenta onere et jugo laborantia. Quod affectant quoque, tanquam in- 56
ventionis copia urgeantur, majorque vis

55. βράγχον. Ambr. 2. ΒΡΑΜΟΝ. Guelf. βκαμον. Tarv. βραγμον. E vetuſtiſſimis nil affertur diverſae ſcripturae. Id ipſum quod Tarviſina dat, Geſnerus conjectura eruit, cum adhuc quidem vox iſta Graeca incognita ſit, repetens illud e loco Hippocratis Epid. 7, 11. ubi teſte Foëſio pro βραγχώδης MSS. habent βραγμώδης. Neque enim in βράγχῳ, ut uſurpatum videamus a ſcriptoribus, poſſe, id quod hic fiat, agnoſci *longum, plenum, ſatis clarum ſpiritum.* Deinde fontem vocabuli βραγμὸς cum eodem Foëſio cenſet eſſe βραχεῖν, quod apud Heſychium reddatur [illegible]χῆσαι, ψοφῆσαι (et notiſſimum ſane Homericum ἔβραχε) [illegible] unde deducit ſignificatum ſonum, qualis e figlinis vitioſis et rimam agentibus exeat; eumque hic a Fabio deſcribi. Quae omnia ſatis mihi blandiri fateor. *jugo.* Flor. *juga* (ſolito errore, de quo §. 52.). Alm. *honore* pro *onere*, neutro meorum addicente (cf. 53.).

56. *majorque — quae.* Turic. Flor. *major qui ſe loquentiae ingruatur major quae.* An forte praetuleris haec: *atque vis — in-*

55. βράγχον. cf. not. crit. *Sunt qui — recipiunt — reſorbent — imitentur.* Hic quoque religioſe libros ſequimur noſtros, miro modo primum indicativum, deinde conjunctivum dantes. cf. mox §. 60. Ne illud quidem Oudendorpii decretum, verbis opinionem et ſenſus animi ſignificantibus conjunctivum aſſignans, hic quidquam proficere video. cf. nos ad 11, 1, 82. et 9, 4, 33.

eloquentiae ingruat, quam quae emitti faucibus possit. Est aliis concursus oris, et cum verbis suis colluctatio. Jam tussire, et expuere crebro, et ab imo pulmone pituitam trochleis adducere, et oris humore proximos spargere, et majorem partem spiritus in loquendo per 1010 nares effundere, etiamsi non utique vocis sunt vitia; quia tamen propter vocem accidunt, 57 potissimum huic loco subjiciantur. Sed quod-

gruat major quam quae? item *tumure* pro *humore* cum Alm. *immitti* Goth. pro *emitti.* Mecum *expuere* Camp. et edd. ante Gibs. Reliqui S inserunt, nec Codd. recedere narrantur, nisi quod Goth. (tac. Gesn.) *et spuere.* Guelf. Camp. *trocleis* sine aspiratione cum edd. ante Gryph. exc. Tarv. Paulo ante *alius* pro *aliis* Jens. (tac. Ges.) cum edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo. *et* ante *aliis* inserit meorum solus Gryph. Sed Voss. 1. 3. *Est en al.* *loquendo.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp. Reliqui *eloquendo.* Ut toties *eloqui* reposuimus (cf. l. 9. extr.), ita hic vicissim expellendum erat. *spiritus.* Ambr. 2. *spiritum,* et sic e veteri libro Salmasius ad Tertull. de Pall. p. 164. qui tamen hanc in accusativo duriorem structuram exemplis non probat. Mox Turic. Flor. *qua tamen,* iidemque omittunt *accidunt.* Camp. *vocis sint.*

57. *Sed.* Turic. Flor. *se.* Mox Turic. Ambr. 2. *is* pro

56. *concursus oris.* cf. 10, 7, 8. item hic §. 121.

trochleis. Fateor hanc similitudinem abruptius inductam videri. Reponam equidem quod facile excidebat *velut.* Qui autem hic aliquid tentant, *tracheis* substituere suadentes pro *trochleis,* ad partes vocatis Macrobio (7, 15.) et Gellio (17, 11.), nihil prorsus agunt; quorum suspicionem primus memorat Laurentius Valla apud Badium, ita tamen ut ipsius fuisse haud aegre agnoscas.

proximos spargere. „Ablegat nos hic Burmannus ad „sua in Petro. c. 44. observa„ta et Schol. Aristoph. Acharn. „1149." Gesnerus. Add. Cresoll. Vacatt. Autumn. 2, 7, 14. p. 245.

cunque ex his vitium magis tulerim, quam, quo nunc maxime laboratur in caufis omnibus fcholisque, cantandi: quod inutilius fit, an foedius, nefcio. Quid enim minus oratori convenit, quam modulatio fcenica, et nonnunquam ebriorum aut comiffantium licentiae fimilis? Quid vero movendis affectibus contra- 58 rium magis, quam, cum dolendum, irafcendum, indignandum, commiferandum fit, non folum ab his affectibus, in quos inducendus eft judex, recedere, fed ipfam fori fanctitatem ludorum talarium licentia folvere? Nam Ci-

his, Goth. (tac. Gefn.) *iis*. Tum Ambr. 2. *liberatur* cum Bern. Sed Flor. *candita* pro *cantandi* cum Alm. ubi Burm. fufpicatur *cantica*, vel *canticum*, ineleganti ftructura. Guelf. *inutilis*. Turic. Flor. *ante fedius*. (Nemo reponat *anne*.) Camp. *inut. an fed. fit.* *comiffantium*. Turic. *commifantium*. Bern. *comifantium*. Guelf. *comeffantium* cum Goth. (fi modo) Locat. et edd. pofterr. ante Burm. exc. Ald. Bad. Obr. eodem redeunte Capper. e quo liceat quaerere, qui fint quos *comaffantium* fcribere narrat *tanquam a κωμάζειν*. cf. 7, 10, 9. *commenfantium* Camp. *comefantium* Voff. 2. Bad. qui a *comedo* repetens duplicem M profcribit, nec S geminatam fert. *commefantium* Jenf. (err. Gefn.) cum Vall. Tarv. Ald. *commeffantium* Obr. cf. Drakenb. ad Liv. 4, 7, 5. Noftrae rationi addicere videntur Flor. Ambr. 2. ut et 3, 6, 26. Ambr. 1. ubi Flor. *comefatur* (a fec. m. *comefator*), Ambr. 2. *comifator*. Camp. *comeffator*. Pro *dolendum* mox Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *docendum* cum Voff. 1. 3. cf. mox §. 61.

58. *his affectibus*. Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *iis a*. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *effectibus*. cf. 8, 6, 63. Mox *indicendus* Ambr. 2. cum Bern. *foris* Guelf. cum Voff.

57. *inutilius*. cf. 11, 2, 48. De *cantu* hoc cf. §. 25.

58. *ludorum talarium*. Non eft unum, in quo haereamus,

cero *illos ex Lycia et Caria rhetoras paene cantare in epilogis* dixit. Nos etiam cantandi 59 severiorem paulo modum excessimus. Quisquamne, non dico de homicidio, sacrilegio,

1. 3. *rhetoras.* Sic Turic. (nisi quod *reht.*) Flor. Ambr. 2. (hic *reth.*) cum Alm. Jens. Tarv. Loc. Venet. *Horas* Voss. 1. Reliqui *rhetores.* Modo *litia* Camp. item *severem.* Obr. *in cantando* male pro *cantandi*, ubi Bern. *in cantandi.* Mox *quanquamne* Turic. Flor. cum Alm. *de* ante *hom.* omittunt Ambr. 2. Guelf. Pro *quisquam* Turic. Flor. *quis* cum Alm. Pro *fidibus ac tibiis* Voss. 1. 3. mire *sub his actionibus.*

quod forma tertiae declinationis hinc aliena objicitur, cum, id quod notant VV. DD., *talarium*, non *talarem*, ludum Cicero dicat Offic. 1, 42. ad Att. 1, 16. Sed longe difficilius dictu, quae sit ratio, cum scenae modo admoniti simus, ad aleae ludum protinus deveniendi. Cui equidem nequaquam iis concilior, quae Gesnero ministravit Werlhofius, Ciceronis verbis Philipp. 2, 23. „Hominem omnium „nequissimum, qui non dubi„taret *vel in foro alea ludere* „cet." Etiam minus satisfacit Gesnerus *talium* reponi suadens pro *talarium*, quo dici non potest quantum enervetur sententia. Ingeniosissima autem et nescio an vera est Pithoei (sive Danielis est, a Pithoeo relata, *Dan.* enim ascribitur, cf. 6, 2, 11.) emendatio, ita refingentis vulgatam: *Lyciorum et Carum.* Huic examussim congruit quod continuo infertur „*Nam* — illos „ex Lycia et Caria rhet.", quodque in nulla alia loci constitutione sanum videtur; cum *nam* illud hoc uno modo habeat quo referatur. Sic Gedoynus quoque, quomodo haec verteret, rationem invenit. Nec obstat quod Cicero quidem eo, qui demonstratur, loco Orat. c. 18. *Phrygiam* nominat, non *Lyciam;* hoc enim est e solitis nostri erratis, nec respiciendum in remedio hic inveniendo nisi id, quod Quintilianus cogitabat, cum haec scriberet. Si tamen peccatum forte sit hic a librario, qui *Lycia* scripserit pro eo, quod Qu. ipse voluerit, quanquam memoria lapsus, *Lydia*, fiat etiam lenior medela reponendo: *Lydorum et Carum.*

59. *Quisquamne — lite cantat.* Quid sit faciendum in illis gravioribus ostendit, sed non proprio, ut hic, ad pro-

parricidio, ſed de calculis certe atque rationibus, quisquam denique, ut ſemel finiam, in lite cantat? Quod ſi omnino recipiendum eſt, nihil cauſae eſt, cur non illam vocis modulationem fidibus ac tibiis, immo hercule, quod eſt huic deformitati propius, cymbalis adjuvemus. Facimus tamen hoc libenter: nam 60 nec cuiquam ſunt injucunda, quae cantant ipſi, et laboris in hoc, quam in agendo, minus eſt. Sunt et quidam, qui ſecundum alia vitae vitia, etiam hac ubique audiendi, quod

59. *hercule.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *mehercule,* niſi quod Jenſ. (tac. Geſn.) *mehercules* cum edd. ante Gryph. quod contra Vall. ſequi ſe teſtatur Badius. cf. 6, 3, 74. *turpius* Camp. pro *propius.* Mox pro *nec cuiquam* Ambr. 2. *ne avi quam* cum Bern. Sed Guelf. *ne avi unquam,* Goth. (tac. Geſn.) *nec cuiuquam.* Hinc fortaſſe Obr. illae deliciae: *Nam more avium cuique ſunt jucunda.* Singularem *cantat ipſe* nonniſi a Gryphio inde edd. ante Burm. Guelf. tamen *ipſis.* et Locat. Ven. Ruſc. *cantat: ipſi.*

60. *Sunt et.* Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *Et ſunt.* Mox *qui* pro *quid* dant et *non* omittunt Turic. Flor. poſterius cum

nunciationem reſpectu 6, 2. 31. 11, 1, 53. 84. circa leviora autem ridicula artificia 8, 3, 14.

huic deformitati propius, cymbalis. Perſonant enim cymbala in Gallorum ſacris. cf. *pſalteria* 1, 10, 31.

60. *nec cuiquam — et laboris — minus eſt.* Recte ſtructuram pronominis *quisquam* cum plurali defendit Burmannus, cujus immemor erat Drakenb. ad Liv. 9, 36, 1.; male tamen ille ad hujusmodi locutiones revocat locum 9, 2, 79. ubi *inutiles* ad vocem *perſona* referendo plane aberravit. Attendenda etiam oppoſitio in iſtis *nec — et.* cf. 9, 4, 38. *in agendo* interpretare: „in recta et ab hisce de„liciis aliena pronunciatio„ne.“

alia vitae vitia. cf. 1, 8, 9. „omnia deliciarum vitia“ item hic §. 76. oculi infecti oſtenduntur mollitie hominum rel.

aures mulceat, voluptate ducantur. Quid ergo? non et Cicero dicit esse *aliquem in oratione cantum obscuriorem?* et hoc quodam naturali initio venit? Ostendam non multo post, ubi et quatenus recipiendus sit hic flexus, et cantus quidem, sed, quod plerique
61 intelligere nolunt, obscurior. Jam enim tempus est dicendi, quae sit *apta pronunciatio.* Quae certe ea est, quae iis, de quibus dicimus, accommodatur. Quod quidem maxima ex parte praestant ipsi motus animorum, sonatque vox, ut feritur; sed cum sint alii veri affectus, alii ficti et imitati, veri naturaliter erumpunt, ut dolentium, irascentium, in-

Alm. *naturali initio.* Turic. *natura i.* (idem ante *quodam* iterum inserit *et*). Nostrum dant Ambr. 2. Guelf. Jens. et edd. ante Basil. Sed Camp. *naturae vicio.* Reliqui ante Gesn. qui nostrum reduxit, *n. vitio,* quorum videntur esse et Flor. Alm. (cf. 55.) *Ostendimus* Flor. cum Kapp. *volunt* (pro *nolunt*) Turic. Flor. Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Gryph. Non memoratur Gothanus. Nec habet cum Voss. 2. et Jens. *quid* pro *quod.*

61. *Jam.* Turic. *an.* Flor. Goth. (tac. Gesn.) *certa* pro *certe.* Flor. Ambr. 2. *is* pro *iis.* Flor. *accommodatus.* Camp. *praestat,* item *ficti alii,* ordine elegantiore. Mox *irascentium, indignantium* omittunt Turic. Flor. cum Alm. (cf. §. 58. iidem

naturali initio. Sic modo §. 49. *naturali — conatu.* Locus autem Ciceronis legitur in ipso, quod paulo ante respeximus, c. 18. Orat., ubi et illud de *initio naturali,* quanquam non his ipsis vocabulis, ut possis pro *venit* optare infinitivum *venire,* sed tum *et* ante *Cicero* erit pro *etiam,* nec tam eleganter referetur ad alterum illud ante *hoc.*

61. *sonatque — feritur.* Hic quidem *vox* plane similitudinem habet *chordae:* nihil in hisce voluntarii soni esse ostenditur, sed vox dicitur repercussa animi moventis imago.

dignantium; sed carent arte, ideoque sunt disciplina et ratione formandi. Contra qui 62 effinguntur imitatione, artem habent: sed hi carent natura: ideoque in iis primum est bene affici, et concipere imagines rerum, et tan-

animi motus.) Pro *carent* Goth. *canent.* *ideoque sunt.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui inserunt *non;* pessime, cum sic *formandi* perperam accipiatur pro hoc *formabiles.* cf. et mox §. 62. ubi in eadem vocis *ideoque* subjectione nulla est negatio. Naturalibus motibus adhibendum artis regimen; fictis veritas naturae impertienda. In illa negatione noster protinus ad eorum castra transiret, quos reprehendit supra §. 11. Non erat igitur quod hic κριτικὸν φύσημα spiraret Gibsonus, qui suos Codd. *non* dare ne diserte quidem testatus bonum Schrevelium increpat, reddendaque suae scripturae ratione etiam philosophum prorsus exuit. Hanc autem emendare, non recidere modo debebat Capper. quem miror hic lapsum, cum supra 4, 2, 29. verum vidisset. *disciplina et ratione.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. probantibus nec tamen recipientibus Burm. et Gesn. Reliqui *disciplinae traditione.*

62. *hi carent.* Ambr. 2. *i. c.* (cf. 61. 56.) Goth. *ii c.* *iis primum.* Sic Turic. Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Sed Camp. *is p.* Reliqui *his p.* Modo Flor. *effugiuntur.* Mox *verbis* idem et Turic. pro *veris.* Goth. *si velit.* Turic. Flor. Camp. *a nobis* cum Bodl. Ald. Bad. Basil. Gryph. tribus edd. ap. Gibs. anni 1542. Gibs. Rollin. Capper. In tanta erroris facilitate nihil dandum auctoritati censui, contra quam Gibs. hic repente religiosus factus. Mox Goth. *accepit* et pro *enim* idem (tac. Gesn.) *autem.* Pro *tan-*

ideoque — formandi. cf. not. crit. Quantopere hujus loci sit *rationis* vocabulum, Burmannus docet appellandis similibus sententiis 11, 2, 9. 12, 2, 4. (id quod huc maxime pertinet), Cic. de Orat. 1, 58. „(virtus) si modo tradi „*ratione* possit," sed et millies ita Ciceronem dicere testatur, neque sane attinet rem adeo notam exemplis astruere. Nam et noster fere semper ita *rationem* usurpat.

62. *bene affici — imagines*

quam veris moveri. Sic velut media vox, quem habitum a nostris acceperit, hunc judicum animis dabit. Est enim mentis index, ac 63 totidem, quot illa, mutationes habet. Itaque laetis in rebus *plena* et *simplex* et ipsa quodammodo *hilaris* fluit: in certamine *erecta* totis viribus, et velut omnibus nervis intenditur. 101 *Atrox* in ira, et *aspera* ac *densa*, et

quam Ambr. 2. *tam.* Flor. *judicium* pro *judicum.* *index, ac.* Sic Turic. (nisi quod *judex*, ut et Guelf. Camp.) Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 1. 3. *velut exemplar ac* Goth. (nisi quod *ac* videtur omittere) Jens. et edd. posterr. ante Ald. Reliqui *i. et velut exemplar ac*, ut et Camp. qui mox *quod illa* cum Flor. Ambr. 2. *habens* Goth. (tac. Gesn.) *mutatione* Flor.

63. *plena et simpl. et.* Turic. Flor. *plene s. e.* Guelf. *plena et s.* Reliqui *plena s. e.* Nostrum e conjectura. *Ideoque* pro *Itaque* Guelf. cum marg. Basil. *fluit: in.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inserunt *at.* Camp. *accensa* pro *ac densa.* Obr.

rerum. cf. 10, 7, 15. *bene* autem dicitur pro *probe*, *naviter.*

velut media. cf. 11, 2, 3.

63. *plena.* Etsi non multum hic video, subit tamen quaerere, an forte *plana* reponendum? cf. 9, 4, 34. Sed nihil solicito. vide enim §. 15. 167.

densa. Videntur in hoc vocis apposito haesisse plerique, quod ostendunt variantes scripturae. Mihi, ut supra quoque monui ad §. 40. tenendum videtur, has appellationes non vulgo agnitas usuque publico tritas fuisse, sed luctari quodammodo nostrum cum lingua latina, ut rei parum manifestae nec nisi aegre notas admittentis, qualis est vox, vocabula sibi praestet significantia; quae sane translata esse oportet, cum praesertim leves etiam ejus umbrae signandae sint. *Densam* igitur vocem oppono ei, quae *hilaritate* quasi *diffunditur*, nec valde, ut diversam ab *aspera* ostendam, laboro. Solent enim haec nomina conjungi, neque, id quod dixi, herbarum quasi peritum hic agit Qu. qui certas ex arte notas

refpiratione crebra. Neque enim poteft effe longus fpiritus, cum immoderate effunditur. Paulum in invidia facienda *lentior*, quia non fere ad hanc nifi inferiores confugiunt: at in blandiendo, fatendo, fatisfaciendo, rogando, *lenis* et *fummiffa*. Suadentium, et monen-64 tium, et pollicentium, et confolantium *gravis*. In metu et verecundia *contracta*, adhortationibus *fortis*, disputationibus *teres*, miferatio-

pro eodem *ac depreffa*. Flor. mox *crebras*. *Paulum*. Sic omnes mei etiam de quibus tacet Gefn. ante Gryph. quo duce reliqui *Paululum*, neque credo Burm. ex Alm. Voff. 2. notanti *Paululum*. cf. 10, 7, 24. Sic et §. 94. Camp. *paululum* folus. Sed §. 96. praeter Turic. Flor. Camp. *paululum* omnes. Mox omittunt *in* Turic. Flor. Guelf. (qui et folus *invidi*) Goth. (tac. Gefn.) Camp. cum Alm. Voff. 2. Vall. Ex Ambr. 2. affertur quidem *in*, non fatis confido tamen. Neceffaria praepofitio (alia conditio 10, 1, 88.). Mox Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *lenior* cum Ioann. Voff. 1. 2. 3. Vall. Obr. *levior* Jenf. cum pofterr. edd. ante Ald. *ac in bland.* Turic. Flor. errore fe ipfo fatente. cf. 5, 3, 2. *et i. b.* Goth. *aut i. b.* Voff. 3.

64. *adhortationibus*. Flor. (hic quidem divifim) Camp. (cf. 3, 6, 53.) *abhortationibus*. Guelf. *adhortantibus*.

fingulis floribus et fruticibus accommodet. Quod autem mox eft *crebra*, ablativum cafum accipio pertinentem ad *refpirationem*. Quae deinde *disputationibus* quaeritur *teres* vox, ejus ipfius quoque appellationem ab fimilitudine quaefitam recte Gefnerus *volubilem* alias dici monet.

lentior. Veram hanc effe vocem, pro qua aliae objiciuntur in quibusdam libris, id quoque fuadet quod infra §. 167. eft *lentius* in fimili fententia; unde apparet praeterea, quid fit, quod *inferiorum* hic fit mentio. Neque enim illi tam afpere folent inceffere quibus nocere cupiunt. cf. et §. 111. *Humiliorum* effe invidiam fupra quoque vidimus, 11, 1, 17.

ne *flexa* et *flebilis*, et conſulto quaſi obſcurior: at in egreſſionibus *fuſa*, et ſecurae claritatis, in expoſitione ac ſermonibus *recta*, et
65 inter acutum ſonum et gravem media. *Attollitur* autem concitatis affectibus, compoſitis *deſcendit*, pro utriusque rei modo altius vel inferius. Quid autem quisque in dicendo poſtulet locus, paulum differam, ut de geſtu prius dicam: qui et ipſe voci conſentit, et animo cum ea ſimul paret. Is quantum habeat in oratore momenti, ſatis vel ex eo patet,

flebilis. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *flexibilis* cum Alm. Voſſ. 3. et edd. ante Ald. Auctoritates praegravat ratio ipſa et locus geminus 170. Deinde ſtant a nobis Goth. Vall. et fortaſſe aliquot praeter hos. Mox *obſcuri oratione*

quod pleraque, etiam citra verba, ſignificat. Quippe non manus ſolum, ſed nutus etiam 66 declarant noſtram voluntatem, et in mutis pro ſermone ſunt, et ſaltatio frequenter ſine voce intelligitur atque afficit, et ex vultu ingrèſſuque perſpicitur habitus animorum: et animalium quoque ſermone carentium ira, laetitia, adulatio et oculis et quibusdam aliis corporis ſignis deprehenditur. Nec mirum, ſi iſta, 67 quae tamen in aliquo poſita ſunt motu, tan-

66. *ſaltatio.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. cum Alm. Vall. Bern. Burm. Geſn. Bip. Reliqui *ſalutatio.* Teſtes addidi locupletiſſimos, nec debebat, qui obloquitur, Capper. diſſimulare auctoritatem Vall. et Bern. quod ipſum exprobrat Burm. in Epiſtola ad Capp. p. 63. Confuſionem horum *ſalt.* et *ſalut.* Burm. demonſtrat e notis Jureti ad Symmachi Epiſtt. 8, 41. Mox *adfigit* Turic. *affigit* Flor. cum Alm. Inter *declarant* autem et *noſtram* Camp. inſerit *ſcilicet.* Turic. (hic quidem *vultum* per errorem) Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Exc. Santen. Camp. hoc, quo nos, ordine *vultu ingreſſuque* cum Ald. Baſil. Gryph. Rollin. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *v. progreſſuque* cum poſterr. edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *i. vultuque.* Ex Voſſ. 1. 2. *In progreſſu.* Goth. (tac. Geſn.) mox *proſpicitur* cum Voſſ. 3. modo autem idem *frequens* pro *frequenter.*

67. *poſita ſunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *ſ. p.* Sed Turic. Flor. Camp. *motum,* et Camp. *animali* pro *aliquo.* Flor. *volent.* Mox pro *tacens* Turic. Flor. *tanges.* Turic.

66. *ſaltatio.* Pantomimorum artem unusquisque hic agnoſcet, quam hoc vocabulo noſter ſignificat §. 89. 1, 11, 18. 19. indicante Geſnero. Idem admonet libelli Lucianei περὶ ὀρχήσεως, unde „qualis et quantae artis illa fuerit ſaltatio" diſci poſſit. cf. 1, 5, 36. Si quis forte *inceſſu* malit pro *ingreſſu,* conferat is 1, 3, 1. ubi Turic. Flor. Ambr. 1. quoque MSS. *ingreſſum* tuentur; item infra §. 112.

tum in animis valent; cum pictura, tacens opus, et habitus femper ejusdem, fic in intimos penetret affectus, ut ipfam vim dicendi 101 nonnunquam fuperare videatur. Contra fi geftus ac vultus ab oratione diffentiant, triftia dicamus hilares, affirmemus aliqua renuentes: non auctoritas modo verbis, fed etiam fides defit. Decor quoque a geftu atque a 68 motu venit. Ideoque Demofthenes grande quoddam intuens fpeculum, componere actionem folebat. Adeo, quamvis fulgor ille finiftras imagines reddat, fuis demum oculis credidit, quod efficeret. Praecipuum vero in actione, ficut in corpore ipfo, caput eft, cum ad illum, de quo dixi, decorem, tum etiam

Flor. Camp. *in habitu* pro *habitus* cum Alm.; et Camp. *eodem* quoque. *in* ante *intimos* omittunt Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. cum Vall. Voff. 3. Colb. Tarv. *ab oratore* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. (cf. 65.). Sed Turic. Flor. Ambr. 2. *diffentiat* (cum Voff. 1. 3.), iidem praeter Camp. (qui modo *aut* pro *ac*) *triftitia*. Mox ante *motu* praepofitionem omittunt Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.; inferentibus Burm. accenfet Alm. quod miror. Ego, quamvis operofior hic videri poffit repetitio praepofitionis, fummae auctoritatis teftes fequi non audeo, cum *atque* propter fequentem vocalem pofitum videatur: cf. 9, 4, 137.

68. *quoddam.* Turic. huic voci praemittit *condam*. Camp. pro eadem *quoque*. Pro *fulgor* Flor. *vulgor* (cf. 6, 3, 9.). Poft *ille* inferunt *in* Ambr. 2. Guelf. cum Jenf. et pofterr. edd. ante Ald. fed excufi illi etiam *redeat* (de Jenf. err. Gefn.). Pro *ipfo* Flor. *ipfe*.

67. *vim dicendi — fuperare.* Remittit Pfeudo-Turnebus lectorem ad 6, 1, 32.

68. *Demofthenes grande — fpeculum.* Vid. praeter laudatos ad 10, 3, 25. Apul. Apol. p. 87. Ed. Gentil. 283. Elmenh.

ad significationem. Decoris illa sunt, ut sit 69 primo rectum, et secundum naturam. Nam et dejecto humilitas, et supino arrogantia, et in latus inclinato languor, et praeduro ac rigente barbaria quaedam mentis ostenditur. Tum accipiat aptos ex ipsa actione motus, ut cum gestu concordet, et manibus ac lateribus

69. *Decoris illa sunt.* Diremtionem, quam primus repraesentavi, habuisse videtur Bern. quem Burm. narrat incidere post *significationem.* Vulgo in vetustissimis et ante Leid. haec continuantur usque ad *ut sit.* Mox interpunxerunt ante *Illa,* quod pravum sentiens Obr. nimium sibi sumsit, non solum στιγμὴν τελείαν ponens pod *sign.* sed pro *Decoris* scribens *Capitis.* Mox Turic. Flor. Camp. Jens. (non Goth. err. Gesn.) nobiscum *et* omittunt ante *dejecto* cum Alm. et edd. ante Ald. Reliqui inserunt. *dejectio* Ald. *inclinatio* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Santen. *languore praeduro* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *langor et p.* Goth. (tac. Gesn.) *languens p.* Camp. *l. e. praedura* Flor. (idem modo *supina*). *languor p.* Jens. cum edd. ante Bad. *ipsa actione — manibus.* Pro hisce Turic. Flor. *ipso sermone m. u. e. gestus c. m.* cum Camp. qui tamen *gestu* dat. Ex Alm. *gestus* et omissio copulae post *concordet.* In tanta haec praeferentium auctoritate aegre patior inde me divelli et hanc comminiscor rationem interpretandi: „Quomodo movendum sit caput, id ex iis ipsis quae cum „maxime dicuntur (*ex ipso sermone*) sumetur, ut, cum gestus „dicendis quibusque consentiat, ipsum quoque caput idem, „quod manus et latera" (nam ea faciunt gestum) „agat." Sed vulgata haud dubie magis blanditur, cum praesertim *sermonem* illum an recte intellexerim valde haeream. *consequatur* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *et lateribus* Goth. (tac. Gesn.)

69. *Decoris illa sunt.* Haec prior est tractandi capitis in actione pars, mox §. 71. quantum *significando* valeat caput, demonstrat. *Decor* autem h. l. consueta est significatione pulchritudinis, non ea, quam toties agnovimus, congruendi, velut 11, 1, 41.

supino arrogantia. cf. indicante Gesnero §. 122.

ipsa actione — manibus. cf. not. crit.

70 obsequatur. Aspectus enim semper eodem vertitur, quo gestus, exceptis quae aut damnare, aut non concedere, aut a nobis removere oportebit: ut idem illud vultu videamur aversari, manu repellere:

— — *Dii talem avertite pestem.*

— — *Haud equidem tali me dignor honore.* 104

71 Significat vero plurimis modis. Nam praeter annuendi, renuendi, confirmandique mo-

70. *aut non concedere, aut a nobis.* Turic. Flor. *aut c. a n.* Ambr. 2. Guelf. Camp. *a. c. a. a n.* cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. qui primus habet *non.* Quod Obr. ejecit denuo. Recte hoc fieri negat Burmannus, quia in exemplo *Haud equidem* cet. nulla sit concessio. Equidem tam negantem quam ajentem hinc alienam judico sententiam; cumque in vetustissimis unum tantum verbum *concedere* interjiciatur istis *aut* et *a;* illud quoque expungere malim, quam quidquam corrigendo ei foris arcessere. Exempla nonnisi duo asseruntur et *damnandi* et *a se removendi,* neque tam placent hic terna *aut,* quam bina. cf. 11, 1, 68. et hic §. 35. An forte aliquis alleverat ad *damnare* synonymum *condemnare*, unde factum sit *concedere?* Guelf. *adversari.* Mox *terris* e versu Virgiliano omittunt nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 3. quod ego non inde repeto cum Burm., quia librarius memoria aberraverit ad Aen. 3, 265. *Di talem avertite casum;* sed a solita ipsius nostri incuria; cf. 5, 11, 20. 9, 4, 85. Iisdem auctoribus inter duo loca Virgil. proscripsi *et,* quibus accedunt Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. cf. 6, 2, 32. Turic. Flor. *quidem.* Ambr. 2. *ego quidem* cum Voss. 3.

71. *confirmandique.* Guelf. *conformandi.* Exc. Santen. *conformandique.* Turic. Flor. Camp. omittunt *et admirationis* cum Voss. 3. *cesta miscenici* turbae sunt Flor. sed Guelf. g. *scenia* et *putaverunt vitiosum.* Locat. Ven. Rusc. communi

70. *aut non concedere, aut a nobis.* cf. not. crit. Loca Virgiliana vide Aen. 3, 620. 1, 335.

tus, sunt et verecundiae, et dubitationis, et admirationis, et indignationis noti et communes omnibus. Solo tamen eo facere gestum scenici quoque doctores vitiosum putaverunt. Etiam frequens ejus nutus non caret vitio: adeo jactare id, et comas excutientem rotare, fanaticum est. Dominatur autem maxime 72 vultus. Hoc supplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc tristes, hoc hilares, hoc erecti, hoc summissi sumus. hoc pendent homines,

errore *gustum. nomen* Turic. Flor. inserunt inter *nutus* et *non* cum Alm., hoc quidem per compendium. *ideo* Goth. cum Voss. 2. *id comasque et concutientem r. phreneticum* Obr. quod reponendo infra se descendit vir doctissimus, quanquam *et concut.* pro *excut.* Bern. quoque. *planaticum* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Rollin. Vetustiores libri rectam scripturam dant.

72. *Dominatur.* Turic. *dominator.* Flor. *dominatorum.* Floril. Santen. subjicit his *in dicendo* pro *autem*, ut sententia absolvatur. *hoc blandi—summissi.* Omittit haec omnia Guelf. pro novissimo ponens *missi.* Turic. Flor. *hoc recti.* cf. 11, 1, 16. ubi non praecedit C. An ita voluit Qu.? ut *rectus homo* esset cui *recti oculi*, de quibus Bentl. ad Hor. Carm. 1, 3, 18. Infra §. 82. *erectam* pro *rectam* Jens. cum edd. posterr. ante Basil. Mox Floril. Santen. *haec t. haec hylares haec e. haec f. proferre debemus. ab hoc pendent homines hoc intuentur hoc spectant etiam antequam sermo proferatur hic est f. p. o. v.* mira mutandi et turbandi libidine. Id saltem non ita male,

71. *fanaticum est.* Quid sit *fanaticum*, Lexica optime docent, nec opus demonstrare loca plurima veterum, ubi divino numine instinctorum talis habitus proponitur, quorum Badius, indicante Valla, satis aptum posuit Lucani 1, 566: *crinemque rotantes Sanguineum populis cecinerunt tristia Galli*, item Ulpiani (Dig. XXI. tit. 1. de Aedil. Ed. l. 1. §. 9.): *apud Vivianum quaeritur, si servus inter fanaticos non semper caput jactaret—*. Burmannus ad Florum remittit, ubi vide Dukerum 3, 19, 4.

hunc intuentur, hunc ſpectant, etiam antequam dicimus. hoc quosdam amamus, hoc odimus. hoc plurima intelligimus, hic eſt 75 ſaepe pro omnibus verbis. Itaque in iis, quae ad ſcenam componuntur, fabulis artifices pronunciandi a perſonis quoque affectus mutuan-

quod *ab hoc pendent* maluit monachus, ubi praeter Francium idem volentem mire patientes video VV. DD. duriſſimae ſtructurae. Reponam *hinc* pro *hoc*, quanquam ad defendendum noſtrum Catulli loco ex Epithal. Thet. 70. utitur Burmannus. Turic. *huc ſpectatur*, pro quo ab eadem manu repoſitum *hunc*, nihil mutata voce altera. Sed Flor. a pr. m. *ſpectantur*, mox *ſpectatur*. Ambr. Guelf. Exc. Santen. *hoc intuentur hic ſpectatur*. Jenſ. *hoc i. hoc ſ.* cum edd. poſteriorr. ante Ald. Vulgatam a Vall. defenſam teſtatur Bad. quocum conſentiunt Goth. Camp. et, ut ſuſpicor, Voſſ. 2. Recurrit autem Bad. ad eundem de quo egit ad 3, 11, 26. verſiculum, qui hic quidem revincatur. *dicimus*. Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. pro *dicamus* reliquorum cum Goth. Voſſ. 3. (an 2?). *ducimus* Turic. cum Alm. (cf. 55. et de ſtructura 3, 6, 1.). *ſemper* pro *ſaepe* Turic. Flor. Camp. *plura* Goth. ut modo 70. *pluribus* Guelf. *prae omn.* Goth. male.

73. *Itaque*. Goth. *Ita* cum Voſſ. 2, 3. *his* Guelf. Camp. *quae ſcaenam* Turic. *quam ſcenam* Flor. *q. a. cenam* Ambr. 2. *q. in*

72. *hunc intuentur, hunc ſpectant*. Niſi quis manifeſtis auctoritatibus vicerit, aliquam eſſe horum hoc loco verborum differentiam, a librariis ego, non a Quintiliano, eſſe haſce reduvias confidenter dixerim et cultro ſanandas. Poſterius autem recidam. Cf. not. crit. etiam in *hoc pendent*.

hoc quosdam — intelligimus. Poſtremo verbo apparet, illos qui intelligant eſſe audientes, non dicentes; neque enim *intelligimus* ſignificare dicas: *intelligere nos teſtamur*. Ablativum igitur accipies quaſi *ex hoc, propter hunc*. Nec obſtare arbitror, quod modo ſane in prima illa perſona erant oratores ipſi. *Intelligere* uſurpatur eodem quo 10, 1, 103. modo.

73. *a perſonis*. i. e. ab ipſarum larvarum ſcenicarum habitu. Quem autem hic noſtri locus non admoneat

tur: ut sit *Aërope* in tragoedia *tristis*, *atrox Medea*, *attonitus Ajax*, *truculentus Hercules*. In comoediis vero praeter aliam observationem, qua servi, lenones, parasiti, rustici, milites, meretriculae, ancillae, senes austeri 74

scena Camp. *Aërope*. Sic Turic. Flor. (quorum uterque *et si* pro *ut sit*) Ambr. 2. cum Alm. Bern. item Voss. 3. nisi quod hic *Erope*. Guelf. Exc. Santen. *Europae*. Reliqui *Niobe* (Camp. *niobae*). Etiam hic obnoxii corrigentium libidini apparent Codd. quales Goth. Voss. 2. Vall. *media* Ambr. 2.

74. *qua*. Turic. Flor. *equa* cum Alm. Sed Flor. et *leonem*. Guelf. *parasciti*. *milites, meretriculae*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. 3. Jens. Tarv. Ald. Basil. Reliqui inserunt *vetulae*, nostrum illius Horatiani ad Pison. 123. 124.?

Aërope — *tristis*. Aërope, Catrei Cretensis filia, stuprum passa a patre tradita est Nauplio, ut eam mari summergeret sive, ut alii tradebant, apud exteros venderet. Verum hic Atreo sive (nam haec est constans in hac historia confusio) Plisthenі in connubium eam dedit, e quo Agamemnonem postea et Menelaum filios illa suscepit. Haec, quae tangit Sophocles in Ajace 1295 ss. plenius, teste Soholiaste ad h. l., exposita erant in Cressis fabula Euripidis (ἡ ἱστορία ἐν ταῖς Κρήσσαις Εὐριπίδου). Tamen ne prima illa Aëropes fata (de quibus cf. Apollod. quoque 3, 2, 2.), satis apta illa quidem *tristi personae* effingendae, ipsam fabulae materiam fuisse credamus, obstant fragmenta inde servata, et maxime duo Scholiastae Aristophanei testimonia, alterum ad Vesp. 760. ubi jurgia inter Atreum et Aëropen inde memorantur, alterum ad Ran. 873. ubi Euripides hanc feminam in Cressis dicitur introduxisse πορνεύουσαν. (Cf. Bentl. Ep. ad Mill. p. 23. sive Ed. Lips. 471.) Satis nota enim sunt adulteria Aëropes cum Thyeste, et inde orta luctuosissima illa dissidia epulaeque Thyesteae. Quae omnia, quantumvis tragica, tamen non ita sunt comparata, ut ipsa Aërope ex omnibus veteris tragoediae feminis prae ceteris tanquam *tristis* menti auctoris nostri obversari potuisse videatur: quanquam Sophocles etiam, sive in Atreo, sive in altera fabula Thyeste, ultima etiam Aëro-

ac mites, juvenes ſeveri ac luxurioſi, matronae, puellae, inter ſe discernuntur, pater ille, cujus praecipuae partes ſunt, quia interim concitatus, interim lenis eſt, altero erecto, altero compoſito eſt ſupercilio: atque id oſtendere maxime latus actoribus moris eſt,

tamen probante Geſnero. Mox *ancillae* omittunt Voſſ. 1. 3. *ſanes* Flor. *latus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Geſn. Bip. *latiis* Vall. Reliqui *Latinis* e prava *latus* ſe intelligere negantis Regii conjectura; inter quos ſilentio conferentis redigi Ambr. 2. miror. *auctoribus* Guelf. *moribus et* Turic. Flor. cum Alm. *his* Guelf. Camp.

pes fata, quam in mare abjecerit Atreus, tractaviſſe narretur ap. Schol. Eurip. Or. 810. et latinae quoque fuerint olim tragoediae Atreus, Thyeſtes, Ennii, Accii, Pacuvii, qui aliter tractare potuerint partes illius feminae. Verum haec omnia tam ſunt incerta et lacera, ut tutiſſimum utique feciſſe videamur; Spaldingius, qui quod antiquiſſimi libri miniſtraſſent in textu poneret, de altera lectione, ſive ea correctio eſt, in notis monens; ego, qui lacunam in commentariis illius hic relictam ita explerem, ut quae de Aërope et tragoediis illam exhibentibus mihi innotuiſſent in medium proferrem, cetera doctiorum examini relinquens. Conferri autem praeterea poſſunt Hygin. fab. 86 et 88. Schol. ad Stat. Theb. 4, 307. in Barthii Commentario, Serv. ad Aen. 11, 262. *Niobes* nomine ſane nobiliſſima dramata inſcripſerunt Aeſchylus et Sophocles, de quib. vid. Brunck. in fragm. Soph. Sed neſcio an minus recte diceretur *triſtis* Niobe, quae ſuperba potius et arrogans fuit, quamque nonniſi in ultimo dramatis actu ſummo ſane qui unquam fuit maerore oppreſſam producere potuit poeta. Buttm.

74. *erecto — compoſito — ſupercilio.* C. A. Boettiger in doctiſſima Proluſione de Perſonis ſcenicis, vulgo Larvis, Vimar. 1794. 4. p. 13. not. uberiorem hujus loci declarationem a Spaldingio noſtro expetiverat; cui deſiderio ſatisfaciendi conſilium tantum reperimus in ſchedis ejus, ubi poſt notulam conferre jubentem ſupra 1, 11, 10. et hic §. 79., laudatamque illam ipſam Boettigeri diſſertationem ſpatium va-

015 quod cum iis, quas agunt, partibus congruat. Sed in ipſo vultu plurimum valent oculi, per 75 quos maxime animus eminet, ut citra motum

75. *animus eminet.* Ambr. 2. Guelf. *anima ſeminat.* Voſſ. 1. 3. *anima ſemanat.* Floril. Santen. *anima ſe movet.* Reliqui a. *emanat.* Noſtrum e conjectura dedimus, ut gnoſticum Quintiliano colorem abstergeremus et foediſſimam hoc quidem loco iterationem „(lacrimae) *manant.*“ Eadem corruptela cuum relictum erat. Quod nunc melius certe expleri non poteſt, niſi inſerendis iis ipſis, quae vir ille harum rerum et omnis antiquitatis peritiſſimus huc ſpectantia ibi protulit. Sunt autem haec:

„Laudare debuiſſent interpretes locum Pollucis, 4, 144. „ubi ſenex ἡγεμὼν“ [h. e., monente eodem Boettigero p. 6. not. „qui primas partes „agit in fabula, ſive, ut Quintilianus h. l., *cujus praecipuae* „*partes ſunt*“] „τὴν ὀφρὺν „ἀνατέτακεν (ſic legendum e „Cod. Voſſ.)“ [vulgo ἀνατέταται, quod non damnem. Buttm.] „τὴν δεξιάν. Adde „quae de Lycomedeo ſene „paulo inferius (145.) commemorat Pollux“ [ὁ δὲ Λυκομήδειος — ἀνατείνει τὴν ἑτέραν ὀφρὺν, πολυπραγμοσύνην παρενδείκνυται]. „Huc pertinet „quod perſona Thamyris in „tragoedia Sophoclis duplici „oculo formata eſſe dicitur „ab eodem Polluce 4. 141. „quod ad dimidiatas hasce „perſonas referendum eſſe „pulchre vidit Leſſingius (*Leben des Sophocles* p. 105. ſqq.) „veſtigia ſecutus Abbatis Du „Bos (Reflexions crit. ſur la „Poeſie et la Peinture To. III. „p. 189.). Atque hinc lucem „accipit obſcuriſſimum epigramma Callimachi (53. Ern. „28. Brunck.) ubi verba illa „ἥμισυ δ᾽ ὤπται haud dubie „referenda ſunt ad perſonam „ejusmodi dimidiatam, cujus „altera pars in fornace figuli „nimis percocta et igne infuſcata eſſet. — Nec deſunt „in ectypis gemmarum, quas „Ficoronius publicavit, exempla quae apprime huc faciunt. Huc enim referendum eſſe putem figuras tab. „XLVI. ubi quae diſſectae et „quaſi bifrontes apparent „larvae, in unum vultum „coaluiſſe putandae ſunt, et „tab. LX. ectypon e plaſmate, „quod appellant, ſmaragdi.“

75. *animus eminet.* cf. 9, 2, 40. locum Ciceronianum. Item Cic. Tuſc. Disputatt. 2, 26. „(animus) maxime *eminet* „contemnendis et deſpiciendis doloribus.“ Idem Somn. Scip. extr. „animus — *eminebit*

quoque et hilaritate enitescant, et tristitiae quoddam nubilum ducant. Quin etiam lacrimas his natura mentis indices dedit: quae aut erumpunt dolore, aut laetitia manant. Motu vero intenti, remissi, superbi, torvi, mites, asperi fiunt: quae, ut actus poposcerit, fin-76 gentur. Rigidi vero et extenti, aut languidi et torpentes, aut stupentes, aut lascivi et mobi-

apud Gell. 10, 3. in Cic. loco Verr. 5, 62. et vicissim apud Liv. 3, 24, 4. *ut cetera* Turic. *et cetera* Flor. Omittit *et* ante *hilar.* Turic. sed Floril. Sant. haec omnia: *citra m. q. et.* *tristitiae.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Florileg. Santen. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Ald. Reliqui *tristitia* de Regii conjectura, inutili illa, cum *quoddam* illud post genitivum commodissime subjiciatur. Obr. *inducant,* male. Turic. *quia utrum punit.* Flor. *quia ut rumpunt.* Camp. *qua irrumpunt,* omisso *dolore.* Jens. Tarv. *letitiae.* Turic. Flor. *manent.* Camp. *manat.* In hac voce hic desinit Florileg. Modo *his* omittit Flor. *iis* dant Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Basil. *super ultor vi* Flor. mire discerpens et turbans.

76. *et extenti.* Ambr. 2. Guelf. omittunt copulam. *et exerciti* Voss. 1. 3. An fuit *exerti?* (cf. §. 92. ubi Turic. Flor. *exercitur* cum Alm. it. §. 116.) Nam quod illustrandi causa Burmannus demonstrat Tiberii (Sueton. Tib. c. 7.) „*oculos* „*contentos* et tumentes," huc facere non arbitror. *aut stupentes.* Haec omittunt Jens. Tarv. forte haud dubie, sed

„foras." Liv. 2, 5. 8. „*eminen*„*te* animo patrio" quanquam novissimum locum possis aliter interpretari. Plin. epist. 6, 17, 5. „notabiliter — pri„mum metus ejus, mox gau„dium *eminuit.*" Ovid. Heroid. 12, 38. „*Eminet* indi„cio prodita flamma suo," indicante Oudend. ad Suet. Calig. 15. De oculorum in oratore vi eximius, quem hic quidem spectavit noster, locus est Ciceronis de Or. 3, 59.

quae — fingentur. Recte neutro genere usus est in eo, quales fierent oculi; habitus enim oculorum demonstrantur, non oculi ipsi.

76. *extenti.* cf. not. crit. *aut stupentes.* cf. not. crit.

les, aut natantes et quadam voluptate suffusi, aut limi et, ut sic dicam, venerei, aut poscentes aliquid pollicentesve nunquam esse debebunt. Nam opertos compressosve eos in dicendo quis, nisi plane rudis aut stultus, habeat? Et ad haec omnia exprimenda in 77 palpebris etiam et genis est quoddam

nihilo minus commode. Neque enim quidquam vidi similius allitae ad marginem glossae, qua fortasse *torpentes* interpretari aliquis voluerit. In ceteris quidem hisce omnibus bina ubique vitia producuntur; *stupentes* isti *oculi* soli et incomitati comparent, nec quidquam habent propriae aut a reliquis diversae pravitatis. Turic. *lasci.* Camp. *lascivii.* Guelf. ante *lasc.* dat *et:* eandem copulam ante *nat.* dant Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. male. Vicissim pari errore *aut mob.* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *manantes* Turic. *narrantes* Voss. 1. 3. *venerii* Ambr. 2. Guelf.

aut poscentes — esse debebunt. Turic. *aliquid pollicentes debebunt.* e Flor. *poscentes debebunt* (pro *pollicentes n. e. d.* ubi diserte quidem non doceor an iterum sit *poscentes*, sed suspicor ita esse). Alm. *nunquam* (vel *nonnunquam*) *esse* desiderare narratur. *aut poscentes pollicentesve dedecebunt* Camp. Nostra est in Ambr. 2. cum Goth. Voss. 2. Bern. et edd. ante Basil. Reliqui *nonnunquam* pro *nunquam* prava sententia, quae aperta vitia commendet. Sed et hanc, quam probamus, librariis, non scriptori ipsi, deberi existimo, motus auctoritate vetustissimorum; et fortasse verum est et antiquum quod exhibet Camp. (cf. 3, 9, 8. 8, 5, 11.) quanquam magis, fateor, placebat *nunquam decebunt;* sed *nunquam* non est in MSS. *habeat* abest a Flor., solo. *compressosque* Guelf.

77. *et genis.* Sic Turic. Flor. Reliqui inserunt *in.* cf. §. 67.

nunquam esse debebunt. cf. not. crit.

Nam opertos — habeat? Eadem forma erat supra §. 21. item mox §. 80. 117. 4, 1, 11.

77. *palpebris — et genis.* Qui est apud Plinium usus, ut *palpebrae* sint pro iis, quae *cilia* etiam appellantur, pilis oculorum, idem hic reperitur; nec differt Francogallorum nunc quoque ratio, *palpebras* (paupieres) praeter solitam potestatem ita usurpantium, teste Lexico Academicorum.

78 deserviens iis ministerium. Multum et superciliis agitur. Nam et oculos formant aliquatenus, et fronti imperant. His contrahitur, attollitur, demittitur: ut una res in ea plus valeat, sanguis ille, qui mentis habitu movetur, et, cum infirmam verecundia cutem accepit, effunditur

deserviens iis. Sic Goth. (tac. Gesn.) Ald. Bad. *d. is* Turic. *serviens iis* Ambr. 2. *serviens his* Guelf. Exc. Santen. *deserviens* absque pronomine Camp. *observiens iis* Jens. cum edd. ante Ald. Reliqui *d. his.*

78. *demittitur.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *emittitur* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. Regius correxit, necessario. Protinus *et* Flor. pro *ut.* Camp. *ut ulla in eo.* Ald. *u. nulla r. i. e.* cum Basil. Gryph. probante id Regio. *movetur ut cum* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Ald. qui ipse cum Bad. *mov. cum* ad Regii mentem. Diremtio autem ante Chouet. perversissima obtinet, ut ante *sanguis* interpungatur.

accepit. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *accipit.* Modo

78. *ut una res — sanguis ille.* Hic, ubi plerique interpretes nihil viderunt, cum aquam sibi haerere testatus esset Burm., debebant Capper. et Gesnerus, quorum alter profecto locum intellexit, aliquid lucis affundere. Nec est difficile attendenti, ipsam eam rem unam, quae sola plus superciliis in fronte valeat, esse sanguinem illum, qui in fronte aut profusus aut repressus pudorem et metum prodit. Mirum autem semper mihi visum est, quod veteres nunquam fere ruboris illius in parte oris oculis inferiore meminerunt, sed in sola fronte omnem erubescendi rationem ponunt. *Infirmam verecundia cutem* hic appellat quod aliis locis *mollem frontem,* cf. 6, 4, 11. *Accepit* autem, non *accipit,* dixisse videtur, ut hoc semel ita uniuscujusque natura comparatum demonstraret, non varium et mutabile pro quaque occasione. Neque tamen certo dicam, *refugit* producta an correpta penultima pronunciari debeat; quoniam in ea re nihil est semel constituti nec perpetui; quanquam concinnius videtur, si et illic fuerit praeteritum tempus, quod ipsum exprimitur in participio *temperatus.*

in ruborem; cum metu refugit, abit omnis et pallore frigeſcit; temperatus medium quoddam ſerenum efficit. Vitium in ſuperciliis, 79 ſi aut immota ſunt omnino, aut nimium mobilia, aut inaequalitate, ut modo de perſona comica dixeram, diſſident, aut contra id, quod dicimus, finguntur. *Ira* enim contractis, *triſtitia* deductis, *hilaritas* remiſſis oſtenditur. Annuendi quoque et renuendi

infirmam verecundiam Turic. *infirma v.* Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. exc. Ald. Bad. *et apollo refrigeſcit* Flor. *et pallor refrigeſcit* Guelf.

79. *aut immota.* Ambr. 2. Guelf. inſerunt *ut.* Camp. *autem i.* Mox Turic. Flor. *ſomno* pro *omnino.* Turic. *inaequalia modo* cum Alm. ex quo et ipſo affertur nota in littera A. Sed *inaequalia modo* Flor. *inaequalia aut m.* Camp. *inaequalia aut ut m.* Tarv. *inaequalitate aut m.* Ambr. 2. *in aequalitate u. m.* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Mox *perſona c.* Ambr. 2. omiſſo *de,* ſed *perſonam comicam* Guelf. Exc. Santen. item ſine praepoſitione. *diſſilent* Flor. *diſſideret* Camp. Pro *Ira enim* Guelf. *Ut e.* cum Jenſ. *Etenim* Locat. cum poſterr. edd. ante Stoer. (exc. Tarv. Bad.), quae omnes mox, cum Jenſ., inſerunt *pudor* poſt *remiſſis,* recte improbante Badio, qui noſtram eſſe et in Vall. teſtatur. Ex Alm. haec afferuntur: *etenim contractis et hilaritas remiſſis oſtenditur,* me quidem vix credulo. *diductis* Turic. Flor. cum Locat. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Bad. qui verum dare narrat Vall. Mox *hilaritate* Turic. Flor. *renuendique* Guelf. *renuendive* Jenſ. cum Goth. Voſſ. 2. edd. ante Stoer. omnes ſine *et* praecedente. Pro *ratione* Ambr. 2. *voratione* cum Voſſ. 3. *moratione* Voſſ. 1. *in oratione* Guelf. Exc. Santen. Mox Turic. Flor. (hic et *ut* pro *aut*) Camp. *remittuntur* cum Alm. *dimittuntur* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Voſſ. 1. 3. *relevantur* Camp.

pallore frigeſcit. Ablegat nos hinc Pſeudo-Turnebus ad locum Macrobii Saturn. 7, 11. lepidum ſane, quanquam ratione quidem naturali valde alienum.

79. *modo — dixeram.* §. 74.

80 ratione demittuntur, aut allevantur. Naribus labrisque non fere quidquam decenter ostendimus, tametsi derisus iis, contemtus, fastidium significari solet. Non et *corrugare nares*, ut Horatius ait, et inflare, et movere, et digito inquietare, et pulso subito spiritu excutere, et diducere saepius, et plana manu resupinare, indecorum est: cum emunctio etiam frequentior non sine causa reprehenda-
81 tur. Labra et porriguntur male, et scinduntur, et astringuntur, et diducuntur, et den-

80. *decenter.* Turic. Flor. *decedenter.* Florileg. Santen. *vix quicquam* pro *non fere quidqu.* Mox pro *dirisus iis* Flor. *dori sui.* Ambr. 2. Guelf. *derisui* cum Voss. 3. *derisim* Jens. Tarv. *densus* Goth. (tac. Gesn.) Nostrum Obr. e conjectura, qui quod de suo subjicit *interim*, nequaquam probo. Reliqui *derisus.* Mox Florileg. Santen. copulam *et* ante quatuor prima verba desiderat, post *inquietare* demum eam reducens, sed omittens idem verba *et did. saep.* Flor. Ambr. 2. Guelf. *inquitare.* *pulso subito spiritu.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *impulso s. spiritu* Ambr. 2. Guelf. Reliqui *impulsu s. spiritum.* Sed Camp. *et pulso — resupinare* omittit. *deducere* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *et ex plana m. resonare* Turic. Flor. cum Alm. nisi quod inde *ea* pro *ex.* Tarv. *indecore.* Guelf. *frequenter* cum Goth. Voss. 2. et edd. a Jens. ante Ald. *emunccio* Ambr. 2.

81. *Labra et porriguntur.* Turic. *labrae porrigatur.* Camp. *l. p.* sine *et* cum Kapp. *astringuntur* mecum Camp. et vett. edd. MSS. fere inserunt D. *et ducuntur* Turic. Flor. cum Alm. *et deduc.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic mox *et* omittit) cum Goth. 1. 2. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. *ac plene* Turic. Flor. ut et infra §. 85. iidem, eoque loco et Alm. *et* ante *dentes*

80. *ut Horatius ait.* Epist. 1, 5, 23.

81. *Labra — scinduntur.* „Quid hic sibi velit *labra scindere*, equidem me non satis „assequi fateor. Cogitabam, „an non *scindi* queant dici la„bra, cum a forti compressio-

tes nudant, et in latus ac paene ad aurem trahuntur, et velut quodam faſtidio replicantur, et pendent, et vocem tantum altera parte dimittunt. Lambere quoque ea et mordere, deforme eſt: cum etiam in efficiendis verbis modicus eorum eſſe debeat motus. Ore enim magis, quam labris, loquendum eſt. Cervi- 82 cem rectam oportet eſſe, non rigidam aut ſu-

Camp. omittit, ante *vocem* Turic. Flor. *penderent* Camp. *Jam veri* pro *lambere* Flor. cum Alm. (niſi quod *vere*) non Turic. (cf. 72.). *efferendis* pro *efficiendis* Ald. Bad. Baſil. Gryph. ad mentem Regii, quod recte improbat Burm. remittens nos ad 1, 11, 4. ubi idem tenet contra eandem aliquot edd. mutationem. cf. I. F. Gronov. ad Senec. de Ira 1, 5. *conficiendis* Floril. Santen. per compendium. *eorum debeant* Turic. Flor. Profecto et hic fuit *eorum deceat.* cf. 76. *e. eſſe debet* Floril. Santen. *eſſe* extra verſum adjecto. Camp. *modici e. motus debeant eſſe.*

82. *Cervicem.* Turil. Flor. Camp. *cum c.* Poſtremus etiam *oporteat.* Pro *collum* Turic. Flor. *longum* cum Alm. Inſerit

„ne ſubito laxantur, et cum „poppyſmate quodam diſſiliunt. Werlhofius hoc ſpectans, quod *ſcindere* labra „oppoſitum eſt *porrigendis*, „ſimpliciter *ſcindi* dicit, cum „a porrectione illa antrorſum „facta ſubito in utrumque „latus trahuntur.“ Geſnerus. Ipſum fere Quintiliani verbum retinens Gedoynus (fendues) an popularibus intelligatur, parum novi. Fieri poteſt, ut ipſum illud quod mox legimus *diducuntur* ſit jam hic in *ſcindendo*: ibi enim veteres libri omnes *deducuntur*, quod interpretari conatur Badius: „(fortaſſe) de inferioribus tantum loquitur „(labris): nam, ſi utraque „deducantur, non nudentur „dentes. verum pro diverſis „intelligatur, ut turpe ſit et „*deducere et facere ut denudentur dentes.*“

vocem — parte dimittunt. „Imitantur, hoc geſtu eos, qui „altero labiorum angulo tubulum tenent Nicotianae, „altero apertiore fumum „efflant.“ Geſnerus.

eorum — debeat. cf. not. crit.

pinam. Collum diversa quidem sed pari deformitate et contrahitur et tenditur: sed tenso subest et labor, tenuaturque vox ac fatigatur. Affixum pectori mentum minus claram, et 83 quasi latiorem presso gutture facit. Humerorum raro decens allevatio atque contractio est. Breviatur enim cervix, et gestum quendam humilem atque servilem, et quasi fraudulentum facit, cum se in habitum adulationis, ad-84 mirationis, metus fingunt. Brachii moderata projectio remissis humeris, atque explicanti-

in ante *coll.* Camp. *trahitur* Turic. Flor. *et tenso* iidem; *item labore.* Flor. *minus clarum.*

83. *raro decens.* Turic. Flor. inferunt *et.* Camp. *rara et d.* Turic. *adlev.* Flor. *contractatio.* Goth. *contradictio*, qui et *ac* pro *atque* (tac. Gesn.). Turic. Flor. *breviatus.* Camp. *breviata.* Voss. 1. *conjux.* Guelf. *fraudentum.* Locat. *habitu* cum Ven. Rusc. nec *habitus*, ut putat Burm., sed ablativum et legit et improbavit Badius. *admirationis* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. *nutus* Bad. ex Ald. ubi meis oculis *metus* agnosco, paulo obscurius tamen in Ald. 1514. expressum, nec absimile voci *nutus.* Male autem et hoc et aliud quoque,

82. *diversa quidem.* Cave hanc *diversitatem* referri putes ad *cervicem* quae praecedit. Pertinet hoc ad alterum ipsius *colli* vitium.

Affixum pectori mentum. Nihil hic proprie de *mento* praecipitur, sed prius illud *contrahendi colli* vitium exponitur, quod fit, cum in pectus procumbit caput. Inde est quod *latior* quae jam fit vox respondet ei quae modo erat *tenuata.* Quare *hebetiorem* pro *latiorem*, soli Obrechti, ut suspicor, ingenio debitam scripturam, plane non probo. Pseudo-Turnebus *tenuatam* vocem repetit inde, quod distento collo tendatur arteria atque tenuetur; itaque vox sit exilior; contra, cum detrahatur de longitudine arteriae, eandem tamen fieri latiorem et sic graviorem vocem erumpere. Recte ille, si quid video.

83. *cum se — fingunt.* Malim *quo* prae *cum*, satis leni emendatione. cf. 2, 15, 6.

bus se in proferenda manu digitis, continuos et decurrentes locos maxime decet. At cum speciosius quid uberiusque dicendum est, ut illud, *Saxa atque solitudines voci respondent*, expatiatur in latus, et ipsa quodammodo se cum gestu fundit oratio. Manus vero, sine 85 quibus trunca esset actio ac debilis, vix dici

motus, commendat Badius. *manu*. Flor. *manum*. Ambr. 2. *magnum*. Mox *continuo sed decurrentis* Flor. *decurrentis* etiam Ambr. 2. *speciosius*. Goth. (tac. Gesn.) *speciosum*, idemque modo *Ac* pro *At*, Camp. autem *Ut*. Locat. *Aut* cum Venet. Rusc. Pro *uberiusque* Camp. *aut uberius* (err. Ges. in Goth. qui non recedit), idemque *sit* mox pro *est*, et *responderet* in loco Cic. Flor. *expiator*. Turic. Flor. *at ipsa*. Turic. *secum* et *fundito ratio*.

85. *actio*. Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) sed hic a pr. m. *oratio*, male, aberrante ad superiora librario; cf. 4, 1, 32. Sic vicissim infra §. 96. Guelf. Exc. Santen. *actioni* cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Stoer. Mox hic Flor. *patet quod*. Ambr. 2. *ipsa verb*. Goth. (tac. Gesn.) *persequatur* (idem *ac* desiderat ante *debil.*). Obr. *prosequantur*, quod etiam Francius conjecerat. *Per* verum est, quia hic non id spectatur, quod manus verba *sequitur*, sed quod *omnia* sequitur. Alioqui nihili sit *paene*. Ambr. 2. *propest*. Turic. Flor. *ipsa loquan-*

84. *decurrentes locos*. cf. 11, 2, 6. 9, 4, 61. 12, 9, 2.

expatiatur in latus — oratio. Cave idem subjectum agnoscas in utroque verbo. Quae enim fuerit *oratio* quae *expatietur in latus?* At hoc est brachium, vel gestus brachio faciendus, qui jam non *moderate projicitur* i. e. adversum modo procedit, sed etiam *in latus* egreditur. cf. §. 93. 114. Cum tamen duritie non careat, quod sic lector sibi ipse fingere quasi cogitur orationem, nec perfectam et dubitatione vacuam accipit a scriptore; subiit ex vetustissimorum scriptura, *ut* pro *et*, haec efficere: „*ut* ipsa — *fundat* oratio." cf. §. 98. „*ut* — „*videatur*." De *fundendo* consule 10, 5, 11. *Saxa et solitudines* Cic. pro Archia c. 8. vide nostr. 11, 1, 34.

85. *vix dici potest*. Transponendum censeo *d. vix p.*

potest, quot motus habeant, cum paene ipsam verborum copiam persequantur. Nam ceterae partes loquentem adjuvant, hae, prope 86 est ut dicam, ipsae loquuntur. His poscimus, pollicemur, vocamus, dimittimus, minamur, supplicamus, abominamur, timemus; gaudium, tristitiam, dubitationem, confessionem, poenitentiam, modum, copiam, nu-87 merum, tempus, ostendimus. Non concitant?

tur. Nescio quomodo elegantius mihi videbatur, si esset: *prope est ut ipsae loquantur.* Pro *est* Goth. *sunt.*

86. *loquuntur. His.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inserunt *Annon.* Nimia fit et taedii plenissima interrogationum iteratio; necdum in eo eramus, ut quaerendo quasi nota res geri posset; docendi sumus ante: mox recte subjiciuntur instantes illae et assensum flagitantes quaestiones. Simile nostro §. 72. *timemus; gaudium.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *interrogamus* inserunt Jens. Tarv. Reliqui inserunt *interrogamus negamus,* nisi quod Guelf. *i. negemus.* Vetustissimis testibus libens obsecutus sum. Quanquam enim *negamus* sane aliquando manibus, et aliquem *interrogandi* gestum consuetum testatur noster §. 101.; hic tamen inter meros affectus incommode lentiores illi mentis motus inseruntur; etiam in fine, ubi insurgere debebat rerum magnitudo. Voss. 2. pro *minamur* dat *vocamur,* quo vitio caret Goth. (cf. §. 45.); quod autem vidisse se ait Bad. *miramur,* factum bene, quod in meis quidem libris non comparet, quia mox *admirantur* §. 87. Obr. *abominamur* omittit; inconsulto, opinor. Turic. post *tempus* inserit *dubitavimus* cum Alm. sed Flor. *dubitavibus,* Camp. *dubitamus,* sursum vagante librarii oculo.

87. *Non concitant?* Sic Turic. Flor. cum Alm. *Nam c.*

prope est — loquuntur. cf. not. crit.

86. *numerum — ostendimus.* Admonet hic Pseudo-Turnebus artis illius, de qua vidimus ad 1, 10, 35. Recte, opinor: quanquam quae sit talis significatio *temporis,* minus liquet, et dicas fortasse, hic quidem latius agi de manus officio, non artificialem illum gestum spectari.

inhibent? ſupplicant? probant? admirantur? verecundantur? Non in demonſtrandis locis ac perſonis adverbiorum atque pronominum obtinent vicem? Ut in tanta per omnes gentes nationesque linguae diverſitate hic mihi omnium hominum communis ſermo videatur. Et hi quidem, de quibus ſum locutus, cum 88 ipſis vocibus naturaliter exeunt geſtus: alii ſunt, qui res imitatione ſignificant: ut ſi ae-

Camp. Reliqui inſerunt *eaedem*, ſed Voſſ. 1. 3. *eodem*. Noſtro ordine *inhibent ſupplicant* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *inh. prob. ſuppl.* Camp. Reliqui *ſ. i. p.* Jenſ. *Nonne in.* cum edd. poſterr. ante Bad. cf. 10, 1, 48. Camp. nobiscum *ac perſonis.* Turic. Flor. *at p.* Reliqui *atque p.* Ambr. 2. Guelf. *aut verborum* (pro *adverbiorum*) cum Voſſ. 1. 3. Bern. *praenominum* Guelf. cum marg. Baſil. qui etiam „*et* verb. *et* praen." Goth. *cantu* (pro *tanta*). Turic. Flor. Camp. omittunt *hominum* poſt *omnium* cum Alm. Recte utrumque retinendum ſuadet Oudend. ad Sueton. Tit. c. 8. Poſt *videatur* Obr. ſubjicit *haberi*, unde plena ſit hexametri clauſula, quae in vulgata nonniſi a ſcandente eruitur, et hoc quidem proſae nocere rectiſſime negat I. H. Voſſius; vide nos ad 9, 4, 52.

88. *hi quidem.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Baſil. Reliqui *ii q.* ſed Goth. Jenſ. (tac. Geſn.)

87. *ſupplicant.* Miror neminem haeſiſſe in hoc verbo. Quid enim eſt, quod *ſupplicandi* iterum mentionem facit noſter (cf. modo §. 86.), cum praeſertim hic manifeſta ſint actionum paria, nec *ſupplicant* ita reſpondeat illi *probant*, ut *concitare inhibendo*, *admirari verecundando?* Suſpicor ergo pro *ſupplicant* reponendum *ſpernunt.* [Sagax utique inventum; quod ſi audax ſimul videatur, auctor ſim ejiciendi plane illud *ſupplicant*, quod unum ſedem fixam in codd. non habet: ut tria ultima verba ſine paralleliſmo adjecta ſint, ſicut ultima etiam in praecedentibus nomina. Buttm.]

grum, tentantis venas medici similitudine, aut citharoedum, formatis ad modum percutientis nervos manibus, ostendas, quod est genus 89 quam longissime in actione fugiendum. Abesse enim plurimum a saltatore debet orator, ut sit gestus ad sensum magis, quam ad verba, accommodatus: quod etiam histrionibus paulo gravioribus facere moris fuit. Ergo ut ad se manum referre, cum de se ipso loquatur, et in eum, quem demonstret, intendere, et aliqua his similia permiserim: ita non, effingere status quosdam, et quidquid dicet ostendere. 90 Neque id in manibus solum, sed in omni gestu ac voce servandum est. Non enim aut in illa periodo, *Stetit soleatus Praetor populi Romani*, inclinatio incumbentis in muliercu-

etiam pro *et* cum edd. posterr. ante Bad. *similitudinem* Turic. Flor. *cithari dum formatur* Flor.

89. *a saltatore.* Turic. Flor. omittunt *a.* *ad sensum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *ad sensus.* Ambr. 2. *accomodatur.* Camp. *aut in eum* cum Ald. *sibi* pro *his* Goth. *iis* Jens. cum edd. posterr. ante Bad. *et* post *permiserim* inserunt Turic. Flor. iidem mox *dicet* omittunt cum Alm.

90. *illa per.* Goth. (tac. Gesn.) *illo p.* Flor. *propter populum romanum.* Camp. *in muliercula.* Turic. Flor. *messana.*

88. *tentantis venas.* Docet Burmannus exemplis Sueton. Tiber. c. 72. et Ovid. Heroid. 20, 139. *tentare* proprium esse verbum in explorando venarum pulsu.

89. *a saltatore.* „Vid. supra „66. Add. mox 91. it. 128."

Gesnerus. Addit Almelov. hic §. 181. et l. 1. c. 11. initium, item 1, 12, 14. Erudite ad hunc locum Lochmannus disputat de corruptela morum per pantomimos invecta, teste advocato Zosimo.

90. *Stetit soleatus.* Cic. in

lam Verris effingenda est: aut in illa, *Caedebatur in medio foro Messanae*, motus laterum, qualis esse ad verbera solet, torquendus: aut vox, qualis dolore exprimitur, eruenda. Cum 91 mihi comoedi quoque pessime facere videantur, qui, etiamsi juvenem agant, cum tamen in expositione aut senis sermo, ut in *Hydriae prologo*, aut mulieris, ut in *Georgo*, incidit,

Hic et *mox* pro *vox*. Ambr. 2. Guelf. *dolori* cum Alm. (nil tale in nostris, cf. 81.) Voss. 3. *dolor* Camp. *erudienda* Turic. Flor. cum Alm. Voss. 1. Tentat Burm. *edenda*. Ego verum censeo vulgatum, quanquam insolens est, quod sciam, locutio. Sed *eruitur* quidquid cum labore ex profundo protrahitur, et ita *vox* hoc loco. cf. 6, 2, 25. Eadem confusio 10, 2, 6. Quare jam rejicio, quod succurrerat *emugienda* (nam *erugienda* et nimium et nusquam adhuc repertum). cf. 2, 12, 9. Ne Lochmanni quidem placet, quanquam lenissima conjectura: *erudenda*.

91. *tamen in expositione*. Turic. Flor. Camp. omittunt *in* cum Alm. Tres priores *ut Hydriae*. Modo *quod etiamsi* pro *qui e*. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. (in hac ratione omnes hoc faciant comoedi, quod non est vero simile. Alia ratio 3, 6, 64.). *georgico* Turic. Flor. *georgio* Jenl. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Bad. qui e Vall. nostrum. Sed et in Guelf. Goth. Camp. hoc, cum Voss. 2. litteram I inserere dicatur ante O. Mox *et essem*. Guelf. *Adeo ut in* Flor. Guelf. *quoque aliqua* Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. An fuit antiquitus: *Adeo est in illis quoque al.?*

Verr. 5, 33. cf. 8, 3, 64. 65. *Caedebatur*. Verr. 5, 62.

vox — eruenda. cf. not. crit.

91. *in expositione*. Hic fortasse non est reprehendendus Capper. admonens esse *expositionem* dictam pro *narratione*; quanquam facile hoc attendenti patebat. Nam, quo ablegat hinc nos, ad cap. 2. lib. 4. singulis prope sententiis idem ingerens lectorem enecat.

Hydriae — Georgo. Menandri fabularum, in Romanam fortasse consuetudinem translatarum, nomina haec

tremula vel effeminata voce pronunciant. Adeo in illis quoque est aliqua vitiosa imita-
92 tio, quorum ars omnis constat imitatione. Est autem gestus ille maxime communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicitis tribus, et principiis utilis cum leni in utramque partem motu modice prolatus, si-

92. *contrahitur.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Pro *explicitis* Turic. Flor. *explicis.* Ambr. 2. *rexplicitis.* Guelf. *replicitis.* Mox Guelf. *levi* cum Goth. Vall. Pro *ad id quo* Turic. Flor. *adita.* Ex Alm. refertur *adita quo*, me quidem non credulo. Goth. *ad id quod* cum Voss. 2. Camp. sed hic et *ferat.* Jens. (tac. Gesn.) *et id quo* cum edd. posterr. ante Ald. exc. Tarv. qui *et in quo.* In recepta desidero auctoritatem dicendi primum „obsecundare *ad* aliquid" deinde „*ad id* quo" pro „*eo* quo." Sed dum tento „*ita ut* manus feratur" mihi ipse non satisfacio. Mox *sed dum* Turic. Flor. cum Alm. Ald. (err. Burm.) Possit blandiri *dum* absque *sed.* Guelf. *explorando* (idem mox §. 94.) cum marg. Basil. et Gryph. (1536.) Camp. *exprobando et* idem mox §. 94.

esse Gesnerus monet. Vid. ap. Clericum p. 32. et 178.

92. *quo — contrahitur.* Cave eum animo concipias gestum, ubi medius digitus apprehendat pollicem, qui non injuria improbatur a Gottschedio et est sane fatuae nescio cujus elegantiae. *Contrahitur* digitus, ut mox apparet, (§. 93. *sub pollicem veniunt*, §. 94. *contracti — premuntur*) cum in suos articulos compressus alteri supponitur. Quanquam vel is, qui hic demonstratur gestus, paulo insolentior nobis videri potest. Facile tamen agnoscitur, qualis sit, comparando eos qui deinde traduntur duo, quorum novissimus ille indicis protensi quam maxime est manifestus. Si quaeris, quid sit „gestus *certus*", cum addatur *in narrando*, apparet significari gestum, qui narrantem nihil dubitare ostendat de iis, quae referat. *Productior* est, cum longius in adversum abit a corpore *liberiusque*, ut mox est, *exeritur.* cf. §. 84. Almelovenum visum sibi agnovisse hunc gestum apud Sponium Miscell. p. 44. in Polyhymnia, revincit Burmannus.

mul capite atque humeris ſenſim ad id, quo manus feratur, obſecundantibus: et in narrando certus, ſed tum paulo productior: et in exprobrando et coarguendo acer atque inſtans. Longius enim partibus his et liberius exeritur. Vitioſe vero idem ſiniſtrum quaſi 93 humerum petens in latus agi ſolet: quanquam adhuc pejus aliqui transverſum brachium proferunt, et cubito pronunciant. Duo quoque medii ſub pollicem veniunt: et eſt hic adhuc priore geſtus inſtantior, principio et narrationi non accommodatus. At cum tres 94 contracti pollice premuntur; tum digitus ille,

coarguendo. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Baſil. *in arguendo* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Gryph. Reliqui *arguendo.* *his.* Omittunt Turic. Flor. cum Alm. neſcio an recte, ſicut 10, 1, 88. *partibus* dicitur pro *aliquot partibus.* Receptam ταυτολογίᾳ laborare dicas. *is* Ambr. 2. *iis* Camp. cum edd. ante Baſil.

93. *idem.* Ambr. 2. *id eſt.* Guelf. Exc. Santen. *ad.* Mox *ſi noſtrum q. numerum* Turic. Flor. (hic et mox §. 94. *numerum*, ubi idem Camp.) cum Alm. *brachio* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *ſuppollunt veniunt* Voſſ. 3. *adhuc prior aegeſtas* Voſſ. 1. *narratio* Turic. Flor. *commodatus* Turic. Flor. Ambr. 2. (hic et *adhuic*) Guelf. Exc. Santen. cum Voſſ. 1. Bern. Omittit *non* Camp.

94. *tum digitus.* Turic. Camp. *tunc d.* et ſic, opinor, Flor. quoque; ex quo *tē*, ubi ſuſpicor eſſe *tc̄.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 12, 15. Cort. ad Plin. Epp. 1, 13. not. 4. Jenſ. *cum d.* cum edd. poſterr. ante Bad. Modo *Atque* Guelf. *obtinet* pro

ad id, quo. cf. not. crit.
ſenſim — obſecundantibus. Redditur idem mox §. 100. *ſub aſſentientibus.*
partibus his. cf. not. crit.
94. *digitus ille.* „Cic. de „Orat. 2, 45. ex perſona An„tonii: *Quae mehercule ego, „Craſſe, cum a te tractantur „in cauſis, horrere ſoleo: tan„ta vis animi, tantus impetus, „tantus dolor, oculis, vultu,*

quo usum optime Crassum Cicero dicit, explicari solet. Is in exprobrando et indicando, unde et ei nomen est, valet: et allevata ac spectante humerum manu paulum inclinatus affirmat: versus in terram et quasi pronus ur-
95 get: aliquando pro numero est. Idem summo

optime Flor. *in is in exp.* (et Turic. quidem per compendium *exprobrā*) Turic. Flor. *unde et ei.* Sic Flor. cum Alm. non Turic. (cf. 90.) Reliqui omittunt *et*. Goth. *manu parum*. Post *inclinatus* Turic. Flor. inserunt *is* cum Alm. *urget: aliquando*. Flor. Ambr. 2. Guelf. inserunt *et* cum Alm. Voss. 3.; Turic. *ut*. Mox *pro humero* Camp. cum Gryph. (1536.).

95. *Idem*. Guelf. *Id est*. Stoer. Chouet. Leid. *Item*. Mox Jens. *leniter* cum Alm. (ut fert Burm.) et edd. posterr. ante Stoer. exc. Ald. acc. Gibs. Obr. cf. §. 103. item Walker. ad Cic. de N. D. p. Davisii 244. Vocem omittit Guelf.

„*gestu*, digito *denique* isto tuo „*significari solet* etc." Gesnerus.

unde et ei. Videtur transponendum *et*.

allevata — — *affirmat*. Indicat Almelovenus numos quosdam Claudii apud Alb. Rubenium in Numism. Ducis Croyiaci tab. 19. n. 8. et 12. qui figuram exhibent alii juvenis, alii feminae indicem attollentis, manu paulum versus os inclinata, cum epigraphe: Constantia Augusti. Admovit autem illis Rubenius quoque nostrum Quintiliani locum: quam recte, non dixerim. Sed multo minus Eckhelio assentiri possum, qui in D. N. to. VI. p. 256. ad silentium viri constantis eum gestum refert, cum tamen, si fides quidem imaginibus, nimis ab ore remota sit manus, ita ut aeque facile humerum spectare dixeris. Buttm.

aliquando pro numero est. Haec verba minima distinctione praecedentibus antea jungebantur: in qua sensuum continuatione recte utique Spaldingius copulam *et* e vetustis codd. insertam volebat, de Regii et Pseudo-Turnebi sententia, triginta numerum eo gestu significari, verbo tantum in schedis monens, minime credulus illis. Qui secundis curis profecto in meam sententiam devenisset. Quippe neque hic neque §. 86.

articulo utrinque leviter apprehenſo, duobus modice curvatis, minus tamen minimo, aptus ad disputandum eſt. Acrius tamen argumentari videntur, qui medium articulum potius tenent: tanto contractioribus ultimis digitis, quanto priores deſcenderunt. Eſt et ille vere- 96 cundae orationi aptiſſimus, quo quatuor primis leviter in ſummum coëuntibus digitis, non procul ab ore aut pectore refertur ad nos manus, et deinde prona ac paululum prolata laxatur. Hoc modo coepiſſe Demoſthenem 97

apprehenſo. Turic. Flor. *adſponſo* cum Alm. *depulſo* Voſſ. 1. *apprenſo* Camp. *tamen inimo* Ambr. 2. *t. in uno* Guelf. Exc. Santen. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *minimo* — *Acrius tamen* omittunt Voſſ. 1. 3. propter homoeoteleuton. *ultimus digitis* Flor.

96. *Eſt et.* Guelf. *Et et.* Voſſ. 1. 3. omittunt *et.* Turic. Flor. *verecundi* cum Alm. *vere* Voſſ. 1. 3. *dignis* Voſſ. 3.

refertur. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *fertur,* exc. Aldo, qui *feratur.* cf. §. 89. 103.

97. *Hoc modo.* Flor. *homo* cum Alm. non Turic. (cf. 94.). *creditur* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Obr. male. Guelf. *demiſſoque.* Exc. Sant. *dimiſſoque.* Camp. *Teſiphonte.* Locum Ciceronis hic ut 11, 1, 19. exhibent Turic. Flor. Ambr. 2. (poſtremi duo *ingeni*) Guelf. (niſi quod hic omittit *ſentio*) cum Alm. Bern. Sed Jenſ. *ſi quid eſt ingenii mei judices q. ſ. q. ſ. e.* cum Vall. et edd. poſterr. ante Ald. Refinxit ad Cic. Regius, ſed jam Camp. ita, ut et reliqui. Superiore

de notiſſimo illo in manu numerandi officio agi poteſt, ut recte illic vidit Sp. Cf. §. 117. Et hic quidem nonniſi ſimplex ſimpliciſſimi numeri extenſo indice demonſtratio indicatur, ut noſtra diſtinctione admiſſa ſtatim apparet. In particula autem *et* poſt *urget* ne optimi quidem codicis ulla poteſt eſſe auctoritas. Buttm.

95. *articulum potius.* Tranſpoſito *potius* clarior erat ſententia.

96. *Eſt et ille.* Hic quidem nullum videtur aliud ſubjectum niſi *geſtus.* cf. 112.

credo in illo pro Ctesiphonte timido summissoque principio: sic formatam Ciceronis manum, cum diceret, *Si, judices, ingenii mei, quod sentio quam sit exiguum.* Eadem aliquatenus liberius deorsum spectantibus digitis colligitur in nos, et fusius paulo in diversum resolvitur, ut quodammodo sermonem ipsum

98 proferre videatur. Binos interim digitos distinguimus, sed non inserto pollice, paulum tamen inferioribus intra spectantibus, sed ne

loco Jens. et rell. a Cicerone non abludunt. *in nos.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Ald. Gesn. Reliqui *in os*, quorum est Goth. Vall. Modo *tollitur* Voss. 1. *colligit* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *nos effusius* Guelf. *diversa* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Leid. exc. Ald.

98. *Binos.* Ambr. 2. Guelf. *bonis.* Alter et mox *digitis* a sec. m. Dein Jens. (tac. Gesn.) *incerto* cum edd. posterr. ante Ald.

97. *sic formatam Ciceronis.* „Non credit Fabio, certe non „probat hunc gestum P. Fran„cius in Specim. Eloq. exter. „p. 63. Ac sane, sive septen„trionalis plaga frigidiores „nos facit, sive aetas nostra „moderatior tardiorve est, „gestus quidam Quinctilianei „parum decere nostros homi„nes videntur.“ Gesnerus. Locum esse principii Tullianae pro Archia nemo nescit. cf. 11, 1, 19.

aliquatenus. Displicet quam maxime hoc adverbium alteri superadditum. Malim *aliquanto*, et magis etiam *aliquando.*

in nos. Rectissime Gesnerus hanc scripturam tuetur, quia, quod alibi legitur, *in os* „ursorum“ sibi esse videatur „aut simiarum, non orato„rum.“ cf. §. 89. 103. Idem illustrandis istis, *ut quodammodo — videatur*, haec addit: „ad hoc satis esse videtur, si „collecta et versus dicentem „directa manus in diversum „s. ad auditores dum refertur, „resolvatur, ut prodire ex „clauso videatur oratio.“ Quod reponere velit Francius *sursum* pro *deorsum*, faciliorem sane ad imaginandum praestat gestum, sed hoc non est criticum agere.

illis quidem tensis, qui supra sunt. Interim 99 extremi palmam circa ima pollicis premunt, ipse prioribus ad medios articulos jungitur: interim quartus oblique reponitur; interim quatuor remissis magis quam tensis, pollice intus inclinato, habilem demonstrando in latus, aut distinguendis, quae dicimus, manum facimus, cum supina in sinistrum latus, prona in alterum fertur. Sunt et illi breves 100 gestus, cum manus leviter pandata, qualis voventium est, parvis intervallis, et subassen-

99. *Interim.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Bern. Reliqui praemittunt *Duo*, quod eodem redit, sed nec opus erat et anaphorae figura in fronte *interim* poscebat. *unam pollicis* Jens. Tarv. Post *quam* omittunt *tensis* Turic. Flor. cum Alm. *demonstrando in latus.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *i. l. d.*

distinguendis. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. Bern. Reliqui *distinguendo.* Mirum quod ex Alm. refertur *demonstrandis aut distinguendo* (cf. 97.).

100. *voventium.* Turic. *fomentium* cum Alm. Bodl. Et Flor. per compendium *fomtiū.* Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *foventium* cum Voss. 1. 2. 3. et edd. posterr. ante Gryph. (exc. Basil. qui *vomentium*, in quas sordes forte, ut spero, incidit) acc. Obr. *faventium* Guelf. Exc. Santen. Nostrum jam in Camp. cf. §. 68. *maxime altera facie pace e. q. dimide* Turic. Flor. *apte* Camp. Ex Alm. *m. altera facie apta parce.*

100. *leviter pandata.* Non alienum, quod hic annotare Vallam Badius refert, illud Curtii, „copidas vocabant „gladios *leviter curvatos* fal„cibus similes.“ *Pandatur* autem manus, cum, quantum fieri potest, recurvatur, ita ut cavitas quaedam fiat in tergo ejus, non in vola. Neque est quod cum Gesnero metuas, contrariam esse manum talem *supinis* illis, quibus vota sollemnia fiebant: recurvari enim potest manus etiam supina, h. e. cujus vola sursum spectat; neque hic, ut ipse observat Gesnerus, sollemnia vota indicat Quintilianus. Buttm.

tientibus humeris movetur, maxime apta parce et quasi timide loquentibus. Est admirationi conveniens ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos a minimo collecta digitos, redeunte flexu simul explica-
101 tur atque convertitur. Nec uno modo interrogantes gestum componimus: plerumque tamen vertentes manum, utcunque composita est. Pollici proximus digitus, mediumque, qua dexter est, unguem pollicis summo

Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *parte*, et modo iidem *sub assent.* diremtim, acc. in hoc Ald. sed Guelf. *subassentibus*. Mox Jens. *Et admirationi* cum edd. posterr. ante Ald. *Est cum admirationibus* Voss. 1. 3. *ac singulos a minimos* Turic. (hic postrema junctim) Flor. cum Alm. *in minimo* Guelf. *ad s.* Camp. *digito* Jens. cum edd. posterr. ante Basil. *explicantur* Turic. Flor.

101. *vertentes.* Jens. *verentes*, ne Tarv. quidem imitante, sed hoc inveniebat et corrigebat Regius. *utrumque* Guelf. (cf. 11, 2, 24.) *uterque* Voss. 1. *mediumque, qua dexter est.* Turic. *mediumque quantum gueris d. e.* Flor. *mediumque qua angeris d. e.* Alm. *mediumque quam queris d. e.* Guelf. *medium qua d. e.* Camp. *mediumque dextrae.* Andr. *mediumque contingens dextrae.* Vidov. (1538.) *mediumque contingens qua d. e.* cum Colin. (1541.) Steph. (1542.) Vascos. (1542.) *pollicis.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Voss. 1.

quo manus — explicatur atque convertitur. Qui hunc gestum, qualis tandem deberet mente concipi, nobis interpretari vellet, vidi neminem. Scilicet manifestior erat, quam ut explanatione indigeret. Equidem nihil hic video; illud imprimis ignorans, quid sit *manus per singulos collecta digitos.* An igitur sensim et aspicientibus iis qui audiunt complicantur digiti, ut minimus primus tangat quartum et sic deinceps? Qui inspexerit Gedoynum, mira licentia usum nec tamen perspicui quid eruentem inveniet. cf. §. 105.

101. *mediumque, qua dexter est.* cf. not. crit.

suo jungens, remissis ceteris, est et approbantibus, et narrantibus, et distinguentibus decorus. Cui non dissimilis, sed compressis tri- 102

Reliqui *pollici.* Hanc scripturam qui teneat, nemo gestum expediet. Qualis enim *suus* indici est *pollex?* An ejusdem manus, cujus et ipse? Apage istas ambages. Genitivus solus probam sententiam praestat, ubi *index* (proximus pollici digitus) *medium pollicis unguem summo suo* (indicis ungui) *jungit.* Displicit tamen vel hic verbum *jungendi,* malimque prae *suo jungens* haec: *suo contingens,* non adeo dura mutatione. In antecedentibus autem longe abest ut acquiescam. Primum *que* encliticum, post *medium,* qui ferri possit, non video. Nam quod *proximus* est *pollici,* natura ipsius fit digiti et fabrica corporis humani, cui gestus ille *jungendi* non potest applicari per particulam *que,* quasi vel junctio ista pariter sit sempiterna vel vicinia pollicis et indicis itidem a voluntate pendeat. Deinde vetustae illae scripturae satis ostendunt, quod vel absque iis patebat, verba *qua dexter est* minime sana esse; nec VV. DD. nihil hic monentes, vel capio vel fero. Doleo tamen et subirascor, quod nihil ipse extundo. Neque enim satis acquiesco in eo quod succurrit e §. 109. *medium* (*qui* — vel *quanquam* — *tantum gestus dexter est*). Illud autem *contingens* Andreanae, a corrigente haud dubie erutum, neque ductibus veteribus satisfacit neque structuram relinquit probabilem sequente *jungens.* Maxime blanditur *dextrae* (cf. 109.) *unguem* facili continuatione structum, sed obstat, qui infertur, genitivus alter *pollicis;* et tamen remanent illa Turic. Flor. Alm. monstra procurationem desiderantia. Id quidem teneo, interjectis istis significari unguem pollicis in dextra manu, ne forte quis credat, perinde esse, in utracunque fiat gestus. Eo deducor, quia mox in gestu Graecorum sophistarum huic nostro simili adjicitur *etiam utraque manu.* Nec tamen eo magis fero *unguem jungi qua dexter est.* Expectat locus felix aliquod critici acumen.

et narrantibus, Turic. om. *et.*

102. *compressis.* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *completis* cum Voss. 1. 3. *complitis* Flor. cum Alm. (cf. 99.). *complexis* Goth. cum Voss. 2. Vulgatam commendat §. 94. Modo Flor. *non dissimis.* Voss. 1. 3. *indissimilis.* Turic. Camp. omittunt *plurimum.* Guelf. *Eadem* pro *etiam.* Turic. Flor. *sua g. con-*

bus digitis, quo nunc Graeci plurimum utuntur, etiam utraque manu, quoties enthymemata ſua geſtu velut corrotundant. Caeſim

rutundant velut ceſi. Ex Alm: nihil niſi quod omittere *velut* narratur. Ambr. 2. Guelf. (niſi quod hic *caeſini*) *ſua g. corrutunda velut caeſim* cum Goth. 2. ſed hic *ceſi.* Camp. *ſuà g. velut cornu tundunt ceſus.* Jenſ. *ſua g. velut corrotunda caeſim* cum Voſſ. 1. qui *corrutenda*, et 3. qui *corrocunda*, et edd. poſterr. ante Ald. Hic *ſuo g. velut cornu tundunt caeſim* cum Vall. a ſec. m. et reliquis ante Geſn., niſi quod praeter ipſum et Bad. *ſua.* Goth. 1. *ſua g. velut cornu tundant caeſim* cum Voſſ. 2. Kapp. Noſtrum primum in Vall. litura agnovit Badius, probante Burm. *cornu* ex ſola corrigentium libidine

102. *enthymemata — corrotundant.* Rectiſſime Geſnerus ad fidem huic ſcripturae faciendam appellat Juvenalem 6, 449. ubi matrona juſto doctior *curvum ſermone rotato Torqueat enthymema.* Idem Dionyſii Halic. λέξιν στρογγύλην, quam ille et δικανικὴν dicat, et Ariſtophanis (Acharn. 686.) στρογγύλα ῥήματα, quorum collectiones et concluſiones ipſo hujus geſtus circulo Graeci illi oſtenderint; ſed vim vocis *caeſim* mihi quidem non ſatis aperuit. Quod ego vocabulum utrocunque retulerim, quid ei faciam non reperio. Geſnerus ſane ſequenti ſenſui tribuens, quam rationem praeivere Jenſonus, Tarv. et Aldus (non Badius, ut narrat Burm.) ſic demum intelligi poſſe cenſet, „quae „ſit *manus lenior* aut quis ſit „promittentis geſtus;" *caeſim* enim eſſe *extrorſum*, quo projiciatur manus. Haec ita ſe habere magnopere dubito. Nec tamen multum proficio ex vetuſtiſſima verborum collatione, ubi eſt *corrotundant velut caeſim*, et comparationis index particula adverbio *caeſim* aſſignatur, non verbo *corrotundare.* Praeterquam enim quod ſanitatis illius et ſobrietatis eſſe non videtur, Quintilianum decentis, inſolentius hoc verbum ſine aliqua molliendi formula dimittere, quomodo tandem *caeſim* aliquid *corrotundetur*, parum aſſequor. Quod aliquatenus huc faciat, reperio noſtrum in enthymematum tractatione caventem, ne nimia eorum multitudine ſtipetur oratio 5, 14, 30. ubi eſt oratio „concluſionibus certis „et crebris, et in unam prope „formam cadentibus, *concisa.*" Sic et 9, 4, 126. *caeſim* idem fere eſt quod *membratim.* Jam

102 manus lenior promittit et aſſentatur, citatior hortatur, interim laudat. Eſt et ille urgentis orationem geſtus vulgaris magis, quam ex arte, qui contrahit alterno celerique motu et explicat manum. Eſt et illa cava et rara, et ſupra 103 humeri altitudinem elata cum quodam motu velut hortatrix manus. A peregrinis ſcholis tamen prope recepta tremula, ſcenica eſt. Di-

natum. *lenior.* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *levior* cum Voſſ. 3. a pr. m. *aſſentantur* Ambr. 2. (niſi quod *adſ.*) cum Voſſ. 3. *laudatur* Turic. (qui et *hortator*) Flor. Mox *urgens* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. quo rediit κριτικώτατος ille noſter Capper. Modo Camp. *et* ſolum ſine *eſt*. Flor. *urguentis* (ut et §. 94. Ambr. 2. *urguet*). Mox Obr. (non Leid. quoque, ut narrat Capper.) *orationis*, male; ſed pejus Gibſ. *geſtûs*. Voſſ. 1. 3. *vulgari*. Turic. Flor. Camp. *celeri* ſine inclitica, cum Alm. neſcio an recte. Modo *contrahitur* Ruſc. ſolus, ſed per compendium, non Locat. ut refert Burm. Idem error Burm. §. 114. *adverſus* tribuentis Locatellianae, quod ſphalma eſt ſolius Ruſc.

103. *rara.* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *rata* cum edd. poſterr. ante Bad. exc. Tarv. qui mira a Jenſ. defectione verum. *lata* Obr. Mox *elatam* Guelf. *ornatrix* Goth. (cf. 3, 8, 54. et 8, 3, 11.)

tamen. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et marg. Baſil. *tum* Camp. Reliqui *jam*. Flor. (a pr. m.) *receptat remula*. Ambr. 2. item *remula* cum Voſſ. 1.; apparet, quam arte haec coierint in vett. libris. Turic. Flor. *digitis*.

revulſo hoc a *manu leniore* adverbio, non equidem vereor, ut intelligi ea poſſit. Singulis enim digitorum geſtibus percenſendis hic aliquid de totius manus motu adjicitur, vel inſeritur. Interim quoniam nihil adhuc certi hic agnoſco, Geſneri circulos turbare nolui.

103. *rara.* „id eſt diviſis, „ſed in *concavitatem*" (vocabulum ſibi habeat) „incurvis „digitis." Badius.

A peregrinis — ſcenica eſt. Cavet, ne hortatrix illa, quam probat, manus tremorem quoque aſſumat ab oratoris dignitate alienum et ſcenae ſoli debitum. Diremtio haec a

gitos, cum summi coierunt, ad nos referre, cur quibusdam displicuerit, nescio. Nam id et leviter admirantes, et interim subita indignatione, velut pavescentes, et deprecantes, 104 facimus. Quin compressam etiam manum in poenitentia vel ira pectori admovemus, ubi

Camp. *digiti.* idem post *coier.* inserit *et.* *ad nos.* Turic. Flor. *ad eos* cum Alm. Reliqui *ad os.* Nostrum e conjectura (cf. 96. 97. et mox 105.). Guelf. *quibus displicuerint.* Camp. *quibusdam displicuerunt.* Jens. Tarv. *quibusdam displiciunt;* correxit Regius. *id* post *Nam* omittit Goth. cum Voss. transponit Camp. cum Basil. Gryph. (1536.) Vidov. *leniter* Turic. Flor. Ambr. 2. cum Goth. Voss. 2. Jens. cum edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. quem in nota Vall. *leviter* dantem per sphalma dicere arbitror. Commovent me magnopere auctoritates, nedum cum Regio ne admonendam quidem litterae V restitutionem censeam; sed praegravat ratio §§. 95. 96. ubi *leviter* plane est pro *paululum.* cf. 10, 3, 21.

104. *Quin.* Guelf. *Qui* cum Voss. 1. *in poenitentia vel ira.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *in signum* (nisi quod Bad. inconsulto, opinor, *sinum*) *poenitentiae vel irae;* quod revocanti Gibsono ipsi suboluit aliquid de glossemate fortasse hic versante; sed Ioann. quem testem addit et aliquot edd. auctoritas vicit

nobis primis inducta est, reliqui ante *tremula* interpungunt, eamque ad *scenica est* integram faciunt sententiam, praecisam illam, nec Quintilianeae sanitatis. Nempe quaesiverunt aliquod attributum, quod adderetur *manui illi cavae — rarae — elatae — hortatrici.* Sed est in hisce praeceptis imprimis frequentata nostro structura verbi substantivi, de qua egimus ad 9, 3, 12. et alibi. Qualis hic valde manifesta §. 100. Corrigente hic Francio *solis* pro *scholis* profecto non indigebamus; quod si vicissim fieret, ingenium erat. Illud equidem certo non dicam, *a scholis recepta* utrum sint scholae quae receperint, an Romani rhetores qui a scholis. Prius tamen verius puto, et *accepta* in altera ratione dicendum fuisse, quod tamen excludebatur ab illo *prope.* Gallaeum *scholas* hic *provinciales* agnoscentem satis probo, nisi forte *graecas* in ipsa urbe notat noster.

vox vel inter dentes expressa non dedecet, *Quid nunc agam? Quid facias?* Averso pollice demonstrare aliquem, receptum magis puto, quam oratori decorum. Sed cum omnis 105 motus sex partes habeat, septimus sit ille, qui in se redit, orbis, vitiosa est una circumversio: reliqui, ante nos, et dextra laevaque, et sursum et deorsum aliquid ostendunt: in posteriora gestus non dirigitur. Interim tamen velut rejici solet. Optime autem manus a sini- 106

suspicionem, quibus accedunt Goth. Voss. 1. 2. 3. *non dedecet.* Guelf. Camp. cum Voss. 1. *non decet.* Perspp. Rusc. *n. decedet.* Quod Burm. e notis Badii colligi exhibitum a quibusdam *dedisset* narrat, nihil tale in ed. anni 1516., qua sola Badiana utor, notis instructa, comparet (cf. 76.).

facias. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Reliqui *faciam.* Mox *aliquem* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *aliquid.* Modo *adverso* Guelf.

105. *habeat.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *habet.* Omittunt *que* post *septimus* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui addunt. *gestum* Turic. Flor. Camp. (hic et mox *dirigunt,* ut modo vicissim Voss. 1. *ostenditur*). Modo *relinqui* Flor. Pro *velut rejici* Turic. Flor. *ut rei* cum Alm. *velut rei* Voss. 1.

106. *Optime autem.* Turic. *O. tamen.* Mox Camp. *in dextram.* Deinde *poni* nos e conjectura, nam Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *ponere* cum Alm. Goth. Voss. 2. Bern. Jens. et edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo, qui *deponere* cum Basil. et aliquot edd. ap. Burm. *ponitur* Voss. 1. 3. sed iidem modo quoque *ponitur.* Reliqui *deponi,* quorum jam Camp. nisi forte

105. *una circumversio.* E septem hisce motus partibus septima sola (i. e. *una*) vitiosa, cum in se redit orbis (i. e. *circumversio*). *Circumversionis* reprehensio ita videtur accipienda, ut non simul et *conversio* improbetur, quae inter gestus eo, ubi haesimus, loco §. 100. recensetur.

ſtra parte incipit, in dextra deponitur: ſed ut poni, non ut ferire videatur: quanquam et in fine interim cadit, ut cito tamen redeat: et nonnunquam reſilit vel negantibus nobis, vel admirantibus. Hic veteres artifices illud recte adjecerunt, *ut manus cum ſenſu et inci-* 106 *peret, et deponeretur.* Alioqui enim aut ante vocem erit geſtus, aut poſt vocem: quod eſt 107 utrumque deforme. In illo lapſi nimia ſubtilitate ſunt, quod intervallum motus tria verba eſſe voluerunt: quod neque obſervatur, neque fieri poteſt: ſed illi quaſi menſuram tarditatis celeritatisque aliquam eſſe voluerunt; neque immerito, ne aut diu otioſa eſſet manus, aut, quod multi faciunt, actionem con-

dormitavi. Poſt *fine* ante *interim* iterum *et* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſterr. ante Bad. *cito tum* Camp. *nonnunquam et reſilit* Camp. *vel ad artifices* Turic. Flor. omiſſis *mirantibus. Hic veteres.* Mox *deponeret* Goth. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Gryph. Modo *manus conſenſu* Voſſ. 1. 3.

107. *In illo.* Voſſ. 1. 3. *In illa.* Mox *quod* omittit Goth. *metus* pro *motus* Turic. Flor. Camp. *neque obſ. neque nobiscum* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *nec obſ. neque* Ambr. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Bad. Reliqui *nec o. nec.* Item Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *neque immerito.* Reliqui *nec i.* Pro *quaſi* modo Goth. (tac. Geſn.) *tanquam.* Tranſponit Camp. *celeritatis tarditatisque.* Ambr. 2. *alia quam.* Guelf. *aliqua.* Jenſ. (tac. Geſn.) omittit cum edd. poſterr. ante Ald. *divo* bis poſito O ſolus Jenſ. per ſph. *eſſe* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Correxit Regius.

106. *veteres artifices.* cf. 4, 1, 9. 4, 2, 118. Sed *artifices* ſunt praeceptores pronunciationis, ut mox §. 112. quales fuere Plotius Nigidiusque §. 143. item Plinius §. 143. 148. Laenas §. 183. quorum tamen duo poſtremi *veteribus* non accenſentur.

tinuo motu conciderent. Aliud eſt, quod et [108] fit frequentius et magis fallit: ſunt quaedam latentes ſermonis percuſſiones, et quaſi aliqui pedes, ad quos plurimorum geſtus cadit: ut ſit unus motus, *Novum crimen;* alter *C. Caeſar;* tertius, *Et ante hanc diem;* quartus, *Non auditum;* deinde, *Propinquus meus;* et, *Ad te;* et, *Quintus Tubero;* et, *Detulit.* Unde [109]

108. *quod et fit.* Turic. Flor. Camp. *et* omittunt cum Alm. et edd. ante Bad. *manus* (pro *magis*) Voſſ. 1. 3. *latentis ſ. perſecutione* Turic. Flor. *l. ſ. frequentius* Voſſ. 1. 3. *latentis ſ. p.* Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. exc. Ald. *ad aliquos* Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *G. Caeſar* Camp. et hic et mox. Suſpicor a Qu. fuiſſe ſine compendio *Gai C.* Mox *non auditum* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. exc. Ald. qui cum reliquis *inauditum* e Cic. iidemque idem mox, niſi quod in Exc. Santen. nulla mentio. *propinquos* Turic. *et ad te apti et tuque tu vero* (quod pro *Tubero* non rarum in Turic. teſtatur Ulricus, ut eſt 10, 1, 23.) *et detulit* Turic. Flor. *et atte et que tubero et d.* Ambr. 2. *ad te et Q.* (hoc compendium habet Guelf. quoque, ſed Camp. praenomen omittit) *T. d.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. ſed ex hoc *et* ante *ad* quoque refertur, quod abeſt eo loco in Goth. *Etate Q. T. d.* Voſſ. 3. *et ad te quae T. et d.* Voſſ. 1. *et ad te et Quintus T. d.* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. Reliqui *et ad te Quintus T. d.* Noſtrum e liquidis codicum veſtigiis.

107. *conciderent.* Veriſſimam cenſeo Regii *χερῶν*, qui reponi volebat *conciderent*, ut ad manum referretur verbum, non ad *multos* illos in parentheſi latentes; nam ad *artifices veteres* ſpectare nemo ſanus dixerit. Altera profecto minus lenis mutatio, ut ſcribatur *otioſae eſſent manus.* Nullus tamen codex addicit.

108. *magis fallit.* Quod cavimus ad 2, 12, 3., ne *latere* intelligeretur *fallere*, etiam hic locum habet.

percuſſiones. cf. 9, 4, 51. 75.

id quoque fluit vitium, ut juvenes, cum scribunt, gestum praemodulati cogitatione sic componant, quomodo casura manus est. Inde et illud vitium, ut gestus, qui in fine dexter esse debet, in sinistrum frequenter desinat. 110 Melius illud, cum sint in sermone omni bre-

109. *ut juvenes.* Turic. Flor. Camp. *et j.* cum Jens. Tarv. Modo *quodque* Turic. Flor. *gestum.* Sic Turic. Flor. Camp. *gestus* Goth. cum Voss. 1. 2. 3. Reliqui *gestu.* *cogitatione.* Sic Voss. 1. 3. cum marg. aliquot edd. Reliqui *cogitationem. componunt* Turic. Flor. Camp. *manus sit* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Gryph. *infinite* Turic. Flor. pro *in fine* cum Alm. *dextrae esse* Camp. (cf. 101.). *in sinistram* idem cum edd. ante Stoer.. exc. Ald. (cf. 113.).

110. *sermone omni.* Ambr. 2. (qui et modo *sit* pro *sint*) Guelf. Exc. Santen. *s. omnia* cum Bern. *quidam* Turic. *atque* (pro *ad quae*) Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. qui omittit *recipere spiritum*, datque *hoc gestum.* Pro *quia sequitur* mox *qui adquiritur* Turic. Flor. Ex Alm. refertur *quia acquiritur.* Mox *hunc d.* Camp. hic modo, non supra; cum Basil. et Steph. utrobique dent masculinum cum Cic. cf. Drakenb. ad Liv. 8, 11, 15. nos ad 11, 2, 43. I. H. Voss.

109. *gestum praemodulati cogitatione.* Hanc scripturam, quam sibi dari cupiebat Gesnerus, cum vetustissimi libri fere praestent, non dubitavi recipere. „Inter commentan„dum" ait ille „scribendum„que de gestu ad illos pedes, „ad illas percussiones, accom„modando cogitant; unde fit, „ut componant nonnunquam, „sicut praemodulati et gesti„culati intra animum sunt." Est sane in altera loci constitutione *gestu p. cogitationem*, quod ipsum quoque verum possit videri; si memineris eorum quae legimus 2, 11, 4. et 10, 3, 15. 21. ubi gestus ipse inservire inventioni cogitur. Sed nisi *gestus* est qui fingitur cogitatione, non video, quomodo dici possit *casura est manus*, futuro tempore. Id tamen sedulo cavendum, quod Gesnerus quidem attendisse non videtur, ne *componere* de alia re dictum putemus quam de *numeris oratoriis.* Qui *componere*, nullo adjecto accusativo, usurpet in genere pro *lucubrando*, *scribendo*, is in manifestum Gallicismum incidat.

via quaedam membra, ad quae, ſi neceſſe ſit, recipere ſpiritum liceat, ad haec geſtum disponere: ut puta, *Novum crimen, C. Caeſar,* habet per ſe finem quendam ſuum, quia ſequitur conjunctio: deinde, *Et ante hanc diem non auditum*, ſatis circumſcriptum eſt. Ad haec accommodanda manus eſt, idque dum erit prima et compoſita actio. At ubi eam ca- 111 lor concitaverit, etiam geſtus cum ipſa orationis celeritate crebeſcet. Aliis locis citata, aliis preſſa conveniet pronunciatio. Illa transcurrimus, congerimus, abundamus, feſtina-

ad Georg. 1, 276. *accommodanda.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *commodanda.* Mox *et* pro *eſt* Turic. Flor. Camp. *dum erupit erit prima* Jenſ. Tarv. *d. erumpit e. p.* Locat. cum poſterr. edd. ante Baſil. qui *d. irrumpit e. p.* Sed *d. eruperit p.* Gryph. cum plurimis apud Burm.

111. *ubi eam calor.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (niſi quod e duobus hisce affertur *color*) Guelf. cum Bern. ut videtur. Omittit Camp. *eam.* Reliqui *u. jam c. eam.* Poſtremum omittere narratur Alm. Mox *concitavit, geſtus* Turic. Camp. nobiscum. Reliqui *concitaverit etiam g.* Omittit *etiam* Flor. quoque. Dein *celeritatis ecrebreſcet et aliis* Turic. Flor. *et* inſerunt Camp. quoque et Alm. [De ſcriptura *crebeſcet* vid. Add.] *convenit* Camp. *cā gerimus* Flor. *abundamus* v. Not. Exeg. *feſtinavimus* Turic. Flor. *hac ſtamus* Turic. Flor. cum Alm. *ac inſtamus* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. Baſil. cf. 11, 2, 41. *affingimus* Camp. *infingimus* Jenſ. Tarv. *inficimus* Voſſ. 1. *infringimus* marg. Baſil. *citatio raſopus* Flor. *citatiores opus* Ambr. 2. Mox omnia haec *fuit quod — matronarum gravior* omittunt Voſſ. 1. 3. *comoedias in tragoedias* Turic. Flor.

110. *ut puta.* Rarior uſus exempli inducendi, quem tamen aliquot hujus et ſequioris aevi ſcriptorum locis comprobatum apud Lexicographos videbis.

idque dum erit. cf. 11, 1, 76.

111. *abundamus.* „Deeſt

mus: hac inſtamus, inculcamus, inſigimus. Plus autem affectus habent lentiora: ideoque Roſcius citatior, Aeſopus gravior fuit, quod 112 ille comoedias, hic tragoedias egit. Eadem motus quoque obſervatio eſt. Itaque in fabulis, juvenum, ſenum, militum, matronarum gravior ingreſſus eſt: ſervi, ancillae, paraſiti, piſcatores citatius moventur. Tolli autem manum artifices ſupra oculos, demitti infra

112. *motus quoque.* Goth. *motusque.* Mox *obſervatione. Itaque* Guelf. Exc. Santen. *ancillulae* Ambr. 2. quod neſcio ubi inventum recte improbat Badius. *ancillimae* Ruſc. (non Locat. ut Burm.) Modo *militum* omittit Guelf. (cf. 73.), *eſt* autem ante *ſervi* Camp. Pro *piſcatores* Badius malle ſe *venatores*, nihil tamen mutare ait. *citatus moventur* Flor. (ut ſupra Voſſ. 1. 3. *citator Aeſopus*). *intra pectus* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui tres poſtremi *dimitti*) Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. (ex quo et *demittere*) Bern. et edd. ante Bad. *eum petere* Turic. Flor. (qui et *a* ante *cap.* omittunt) Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. cujus nullam a Geſneri discrepantem ſcripturam notavi.

„hoc verbum Cod. Colb. ed. „Par. Steph. Vaſcos." (anni 1542. omnes) „Gryph."(1556.) „Colin." (1541.) „Vidov." (1538.) „et certe gloſſatoris „videtur, qui *congerimus* ex- „plicabat: tria enim ſequen- „tia verba totidem prioribus, „non quatuor, recte reſpon- „dent, et opponuntur, ut recte „Badius animadvertit." Burmannus. Hanc ego κρίσιν veriſſimam cenſeo (cf. not. crit. ad 76.). Badius autem ubi hoc dicat, non invenio (cf. 104.). Meorum quidem librorum nullus praeter ed. Gryph. (1544.) omittit vocem.

Roſcius — Aeſopus. Cf. inter alia Cic. de Or. 3, 26. ubi *ille alter* eſt Aeſopus, quem, ut et alias Roſcium, virum optimum idem Cicero oſtendit Pro Sextio c. 56. 58.

112. *ſervi — citatius moventur.* „Hinc ille in Heauton- „timorumeni prologo v. 37. „*ſervos currens* non minus di- „ſerte ſignatus quam *iratus* „*ſenex*, *edax paraſitus*, *ſyco-* „*phanta impudens*, *avarus* „*leno*." Geſnerus.

pectus vetant: adeo a capite eam petere, aut ad imum ventrem deducere, vitiosum habetur. In sinistrum intra humerum promove- 113 tur; ultra non decet. Sed cum aversantes in laevam partem velut propellemus manum, sinister humerus proferendus, ut cum capite ad dextram ferente consentiat. Manus sinistra 114 nunquam sola gestum recte facit: dextrae se

113. *In sinistrum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. (quanquam hic U an A det in nomine, diserte non doceor) *in sinistram* Bodl. (err. Burm.). *sinistrum* absque praepositione Camp. *ad sinistram* Ambr. 2. Guelf. cum Colb. Stoer. et edd. posterr. ante Gesn. *ad sinistrum* Ald. Reliqui *At sinistram.* (cf. 109. 114.)
promovetur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. (quanquam per compendium) Stoer. et edd. posterr. ante Gesn. *provehatur* Camp. cum Bodl. *promoveatur* Ald. Reliqui *promovere.* Mox *adversantes* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Tarv. (cf. 4, 1, 10. et mox). *eum* pro *cum* Locat. Ven. Rusc. *sini iterum humerus* Turic. (quanquam hic et *umerus*) Flor. *sim iter humerus* Alm. *sinister iterum h.* Camp. Equidem nihil hic praeter vulgatum latere arbitror. *dexteram* Guelf. Camp.

114. *gestum recte.* Transponunt *r. g.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Stoer. *adversis* Turic. Guelf. Camp. cum Alm. (non Flor. cf. 102.) Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. Modo *degerimus* Flor. *in sinistram* Camp. quod probat Badius nescio ubi oblatum. *utrumque* Jens. cum

adeo a capite eam petere — vitiosum. Cum constans sit veterum scriptura, qua *eum*, masculino genere, vindicatur, eandem adoptandam quidem non duco, sed quod suadet Dan. (vid. ad 6, 2, 11.) *eum gestum repetere* eatenus sequor, ut reponi cupiam *a capite gestum repetere*, quocum conspirat §. 118. Neque enim credo, *eum* ita ἀπὸ κοινοῦ potuisse dici, ut intelligeretur *gestus;* quanquam tale quid est §. 96. *Petere* an ipsum quoque recte dicatur, in neutram partem affirmem. Nostrae rationi commodissime applicantur sequentia.

frequenter accommodat, ſive in digitos argumenta digerimus, ſive averſis in ſiniſtrum palmis abominamur, ſive obiicimus adverſas, ſive in latus utramque distendimus, ſive 115 ſatisfacientes, aut ſupplicantes. Diverſi autem ſunt hi geſtus, ſive ſummittimus, ſive adorantes attollimus, ſive aliqua demonſtratione aut invocatione protendimus, *Vos Albani tumuli atque luci.* Aut Gracchanum illud, *Quo me miſer conferam? in Capito-*

edd. poſterr. ante Stoer. exc. Ald. et aliquot Burmanno citatis, quo male rediit Obr. *ſive ſupplicantes* Camp.

115. *geſtus, ſive ſummittimus.* Omittunt *ſive* Turic. Flor. Ambr. 2. (qui et modo *hic*) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. Ineſt in hisce multa ſcabrities, quam ego ſic emendo, meam rationem peritis facile perſuaſurus: *distendimus. Diverſi a. ſ. h. g. ſive ſatisfacientes aut ſupplicantes ſummittimus, ſive* cet. Nec opus erat Pithoeano illo, ſeu Danièlis, invento, ut poſt *ſupplic.* insereretur *jungimus.* Sed mox qui erant dativi *demonſtrationi, invocationi,* neceſſario erant mutandi ablativis, ut haberet quo referretur *aliqua;* quod neminem attendiſſe valde miror. Nihil ſane adjuvabant Voſſ. 1. 3. *demonſtrationis aut invocationis* dantes.

conferam? in Capitolium, ad fratris ſanguinem? an. Sic Turic. (niſi quod hic *fraris*) Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. (ſemel enim ſic ponit Burm., deinde *ſanguinem redundat* ibi eſſe refert, falſo haud dubie) Goth. Voſſ. 1. 2. 3. (ſed et hic Voſſ. 1. 3. *quo me miſerant,* Voſſ. 1. *quo me vertam* dare narrat Burm., turbans profecto aliqua) Vall. Jenſ. Tarv. *conſ. i. C. at fr. ſanguinem madet an* Camp. Reliqui *c. quo*

114. 115. *distendimus — ſummittimus.* vide nott. critt.

115. *Vos Albani tumuli.* Cic. pro Milone c. 31.

Gracchanum illud. Idem refert Cicero de Or. 3, 56. quanquam paulo aliter et uberius, ſive conſulto contraxit Qu. (ſicut fecit 9, 3, 36.), ſive memoria lapſus eſt. Complurium ſcriptorum ſimilem dubitationis colorem demonſtrat Vulpius ad Catull. 63, 177. p. 291. nec noſtri immemor.

lium, ad fratris sanguinem? an domum? Plus 116 enim affectus in his junctae exhibent manus; in rebus parvis, triftibus, mitibus breves; magnis, laetis, atrocibus exertiores. Vitia quoque earum subjicienda sunt, quae quidem accidere etiam exercitatis actoribus solent. Nam geftum poculum poscentis, aut verbera 117 minantis, aut numerum quingentorum flexo

vertam in Capitoliumne? at fr. sanguine redundat. an e Cicerone, jubente Regio; Badio recte dubitante. *domum? Plus.* Sic supra positi cum Camp. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *matremne ut miseram lamentantemque videam et abjectam* itidem e loco Cic.

116. *triftibus, mitibus.* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Bad. transponunt, quod sequentibus non congruit. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. pro *mitibus* dant *militibus*, quod corrigit Regius. Sed Camp. voci *mitibus* praeterea anteponit *brevibus.* Mox *brevibus* pro *breves* Turic. Flor. Guelf. cum Jenf. et edd. pofterr. ante Bad. *exertiores* dedimus e conjectura (cf. 76. et 118. ubi Locat. *exercito*). *exercitiores* Turic. Flor. Camp. (hic quidem — *ciores*) cum Alm. *exteriores* Ambr. 2. Guelf. cum Goth. (err. Gesn.) marg. Basil. Reliqui *extensiores.* Quod continuo reliqui subjiciunt *sunt*, abest a Turic. Flor. Camp. *subicient sunt* Turic. Flor.

116. *junctae — manus.* Cave complicatas seque invicem apprehendentes intelligas, quod geftibus adhuc demonftratis nequaquam conveniat. Sunt simul geftum facientes dextra et finiftra, qua de re a §. 114. inde praecepit.

117. *numerum — efficientis.* Hic quidem geftus plane igitur improbandus; neque enim alias numeros exprimentem actionem ab arte alienam judicat nofter. cf. §. 86. et 94. Quo in genere quid fcitum ineptumve fuerit, a nobis definiri vix poterit. „Hunc (numerum) ita „describit Ven. Beda, *Quum* „*dicis quinquaginta, pollicem* „*exteriori artu inftar Graecae* „*literae* Γ *curvatum ad pal-* „*mam inclinabis: quingenta* „*vero in dextra, quemadmo-* „*dum quinquaginta in laeva* „*facies.* Convenit Nic. Smyr- „naeus, ut compofitum utrum- „que edidit in Spicilegio

pollice efficientis, quae ſunt a quibusdam ſcriptoribus notata, ne in ruſticis quidem [118] vidi. At ut brachio exerto introſpiciatur latus, ut manum alius ultra ſinum proferre non audeat, alius, in quantum patet longitudo, protendat, aut ad tectum erigat, aut repetito ultra laevum humerum geſtu ita in tergum flagellet, ut conſiſtere poſt eum parum tutum ſit, aut ſiniſtrum ducat orbem, aut temere ſparſa manu in proximos offendat, aut

117. *vidi.* Pro hoc *dixi* Jenſ. Tarv. quod corrigit Regius. Numerum hic quidem in Vall. primitus nota ſignatum fuiſſe teſtatur Badius, mox *quingenarium* ſcriptum, tandem corrigendo ad vulgatae rationem redactum; ſe *quingentos* malle. In vetuſtioribus libris nihil discrepat ſcriptura.

118. *At ut brachio.* Turic. Flor. *aut vibratio* cum Bodl. *aut in b.* Guelf. *aut ut b.* Ambr. 2. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. err. Burm. qui Ioann. Voſſ. 1. 3. ut recte noſtrae ſcripturae teſtes exhibeat, vereor. *aut ad tectum.* Turic. Flor. *aut ſectus* cum Alm. *interdum* (pro *in tergum*) Turic. Camp. cum Alm. *conſiſteret* Flor. *an ſiniſtrum* Turic. Flor. *totum* Ambr. 2. Guelf. *timere* Ambr. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Bern. *proximoque defendat* Turic. Flor. *ſaepe ſcio ſaepe venire* Turic. Flor. *ſ. ſc. venire* Jenſ. cum edd. poſterr. (non Camp.) ante Ald.

„Euang. Pe. Poſſinus, et cum „hoc Fabricius p. 166. ſq." Geſnerus. Cf. Fabr. B. G. Vol. 7. pag. 770. not. Harl. Vol. 8. pag. 674.

118. *introſpiciatu latus.* Hoc etiam Quintiliani aevo, ubi ſane nulli ſine tunica amictus, potuiſſe fieri recte docet Geſnerus, quia manicae tunicarum ad cubitum modo pertinuerint, quae „ſi laxiores eſſent retro actae vel replicatae, nudam partem ſubaxillarem oſtenderent."

ſiniſtrum ducat orbem. Eſt hoc illud vitium, quod tetigit ſupra §. 109, ut in ſiniſtrum geſtus deſinat; finis enim eſt in *orbe* (§. 105.).

in proximos offendat. Hujus ſtructurae unum adhuc exemplum reperi indicante

cubitum utrumque in diversum latus ventilet, saepe scio evenire. Solet esse et pigra, et 119 trepida, et secanti similis: etiam uncis digitis, aut capite dejiciatur, aut eadem manu supinata in superiora jactetur. Fit et ille ha-

119. *secanti.* Turic. Flor. *secam* cum Alm. Omisso mox, quod reliqui habent, *interim*, Turic. Flor. *similis etiam* cum Alm. Mox transponens Goth. (tac. Gesn.) *uncis etiam.* Turic. *dicitis.* Dein Turic. Flor. Guelf. Camp., ut nos, *aut capite.* Reliqui inserunt *a.* Item *manu supinata* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Reliqui *manus s.* Ambr. 2. Guelf. omittunt *habitus — solet* cum Voss. 1. 3. *qui ipse in statuis* Camp. *pretenso* Goth. Jens. (tac. Gesn. hic tamen, ut sequentes, per *ae*) cum edd. ante Stoer. exc.

Forcellino Solin. c. 40. *in ea* (cornua) *offenderit.* Sed est et apud nostrum 6, 3, 67. *ad fornicem offendere.*

119. *Solet esse et pigra — jactetur.* Hic nemo videtur quaesisse, quod esset subjectum. Nempe omnes *manum* agnoverunt, quod fatetur Gedoynus, et sane, quoniam *uncis* aliquid *digitis* fieri narratur, vix licet ab hoc subjecto recedere. Sententia tamen ipsa idem valde alienum est. Praeterea apparet nequaquam sanum esse locum; nec salva res est, si cum Gallaeo et Gesnero „*ut* capite dejiciatur" scripseris. *manu* quidem *supinata* libris auctoribus restituimus, cum editorum *manus*, nominativus, ferri plane nequeat. Ipse igitur ἀπὸ κοινοῦ repetendum esse censeo subjectum, quod sit *actio.* Sic *eadem*, pronomen eo relatum, nominativum accipiemus. Conjunctivos *dejiciatur*, *jactetur* cum iis, quos dixi, VV. DD. ab *ut* repeto, quod ante *uncis* inserendum reor. Quid tamen ad actionem *capite dejiciendam* proprie faciant *digiti unci*, non satis dixerim [vid. Addenda.]. Ad *secanti similis* elegans est Gesneri annotatio: „Πρίοντι, serra utenti. „Lepide Hippocrates s. qui „auctor est operis de Diaeta „1, 9. Ὥσπερ οἱ τέκτονες τὸ „ξύλον πρίουσι, καὶ ὁ μὲν ἕλ„κει, ὁ δὲ ὠθέει, τὸ αὐτὸ ποι„έοντες." Vocem quae praecedit *supinata* Gallaeus, more vel potius morbo suo, expungit.

Fit et ille — extendit. „Hunc „habitum sive gestum adeo „frequentem in statuis nec „ipse cognovi nec a scriptori-

bitus, qui esse in statuis pacificator solet, qui, inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure protenso, manum infesto pollice extendit: qui quidem maxime placet iis, qui

Camp. Ald. *inferte* Ambr. 2. omittit Turic. *potens o manum infeste pollici* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Voss. 3. *protendit* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *placentis qui* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 3.

„bus tangi memini." Haec cum a Spaldingio hic adnotata reperissem, artium antiquarum peritos adii. Sed ne hi quidem talia in statuis videre se meminerant. Monebant tamen iidem de communi illa antiquorum signorum, maxime in manibus, labe, quae multa hujus generis nobis invidit. Sunt autem in scriptura etiam quaedam observatu digna. *Infestum pollicem* aliquoties legimus, neque dubitari potest, quin ex re gladiatoria translata sit locutio. Vid. poetam anonymum in Antholog. Burm. lib. 3. carm. 82. v. 28. *Sperat et in saeva victus gladiator arena, Sit licet* infesto pollice *turba minax.* Hinc pollex ita conformatus, etiam ubi miti negotio inserviret, hoc tamen epitheton retinuit. Spectat autem huc maxime locus Appuleji Metam. 2. p. 124. Elm. 142. Oudend. „— suberectus „in torum porrigit dexteram „et *ad instar oratorum* confor„mat articulum, duobusque „infimis conclusis digitis cete„ros eminentes porrigens et „*infesto pollice* clementer „subridens infit." Cui loco recte admovetur ille Fulgentii Planciadis de Contin. Virg. p. 143. Munck. 742. Stav. „Itaque compositus in dicendi „modum, erectis in iota duo„bus digitis tertium *pollicem* „*comprimens*, ita verbis exor„sus est." Quem locum duriuscule tractavit Gesnerus (in Lex. v. *Pollex*). Nam *comprimere* ex vi ipsa vocis nihil aliud est, quam ita contrahere digitum, ut articulorum tubera promineant. Unde clarissime jam apparet, quid fuerit *pollex infestus*. Qui cum in lenissima oratorum actione ostendi solitus fuerit, multo minus mirum, eundem fuisse in habitu pacificatoris h. e. componentis sua gravitate turbas populares viri alicujus vel principis vel ducis, qui terrere etiam malos debebat. Et hoc igitur aliunde nobis ignotum discimus ex hac ipsa Quintiliani relatione; qui eundem in oratoribus habitum ut nimis arrogantem im-

125 se dicere *sublata manu* jactant. Adjicias licet 120 eos, qui sententias vibrantes digitis jaculantur, aut manu sublata denunciant, aut, quod per se interim recipiendum est, quoties ali-

120. *Adjicias.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic quidem ce) *adiciat* cum Alm. (quanquam hic duplici l) et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Adjiciant.* Mox *vibrantis* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *vibratis.* Sed *dicit* Turic. *dic̄* Flor. pro *digitis.* Deinde *ut manu* Turic. Flor. Guelf. *sublatu* Turic. *denuncianti* Turic. Flor. cum Alm. *unguis* Flor. Ambr. 2. *quatiens* Guelf. *ungulis* Camp. *eriguntur* Turic. Flor. Camp.

probasse videtur. — Audacior autem utique quam pro nostri more locutio *habitus pacificator:* nam illa de animalibus, *bos arator*, *equus bellator*, quae vel ipsa in prosa oratione rara sunt (vid. Broukh. ad Tib. 1, 11, 46.), non ejusdem plane sunt generis. Tamen appositum illud in genitivum aliquem deflectere conari, audacius etiam esset in nostra criticorum quam illud in oratoris persona. — Denique pronomen relativum ter hic positum in uno sensu minus se in nostro, qui ei vitio nos assuefecerit, gravari, Spaldingius ait. Nam haec omnia ab illo ad h. l. praeparata erant: executus sum ego: quod ideo monendum erat, ne, si quid in his commissum fuerit, illi imputetur. Buttm.

sublata manu. cf. 2, 12, 9.

120. *sententias vibrantes.* cf. 10, 1, 60. Addit Burmannus Petron. c. 118. suaque ad Petron. c. 47. annotata. In *jaculando* remittit nos Burm. ad 6, 3, 43. 9, 2, 79.

denunciant. Cave accusativo, qui praecedit, jungas hoc verbum; quae nihili esset locutio. Tam consueta et propria est hujus verbi cum nominibus mala, pericula, iras et similia significantibus conjunctio, ut per se solum *minandi*, *mala denunciandi* vim acceperit. Vid. Schulting. et Burmann. ad Quint. Decl. 8, 9. Sic Cicero in Epist. ad Att. lib. 2. postquam ep. 20. dixerat: *Clodius adhuc mihi denunciat periculum*, ep. 22. de eodem: *volitat*, *furit*, *nihil habet certi*, *multis denunciat.*

per se. Etsi ingenii quadam specie blanditur Gallaei conjectura, reponentis *parce* pro hisce, nequaquam tamen mutatione locus indiget. Modo ne fiat hic gestus cum ridicula sui venditatione, *per se* interdum recte adhibebitur. Ita *per se* structum aliquoties vi-

quid ipsis placuit, in ungues eriguntur: sed vitiosum id faciunt, aut digito, quantum plurimum possunt, erecto, aut etiam duobus, aut utraque manu ad modum aliquid portan-

121 tium composita. His accedunt vitia non naturae, sed trepidationis, cum ore concurrente rixari; si memoria fefellerit, aut cogitatio non suffragetur, quasi faucibus aliquid obstiterit insonare; in adversum tergere nares; obambulare sermone imperfecto; resistere subito

cum Alm. *quantum plurimum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *quanto pl.* Mox *recte* Turic. Flor. cum Alm. item *autem duobus* Turic. *portandum* Camp.

121. *accedunt.* Turic. Flor. Camp. *accidunt.* Mox *natura* Turic. Flor. Camp. *trepidatione* Camp. *cum more* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *incurrente* Camp. *sed memoria* Goth. (tac. Gesn.). *cognatio* Flor. *non adversum* Guelf. *quoniam omnia* Ambr. 2. Guelf. *cuiquae* Ambr. 2.

dimus, ut Prooem. tot. op. extr. 5, 8, 5. 7, 4, 7. 9. 13. 9, 4, 137. Gestum eundem demonstrat 2, 3, 8.

121. *cum ore — rixari.* cf. §. 56. Sunt hi conatus, sed irriti, vincendi *infantem*, quem Horatius appellat (Sat. 1, 6, 57.), *pudorem.* Cavo autem sensum a vocula *si* ordientem cum hoc conjungas; pertinet ad *insonare*, quod tenuit Gedoynus, reliqui non videntur attendisse; Capper. manifesto turbavit.

in adversum — nares. Hoc quid esset, nemo quaesivit, scilicet satis per se manifestum; equidem interpretationem requiro, et interim nihil aliud significari suspicor, quam quod vidimus §. 80. *nares — plana manu resupinare.* Quod enim Gedoynus muci tollendi modum parum decentem intelligit, hinc alienum videtur; et est ejus rei verbum proprium *emungere.* In *aversum* tergeri videntur nares, cum demulcentur manu intra vergente et descendente; in *adversum*, cum eadem et surgit et extra tendit. Neque huic interpretationi officere credo, quod aliquo recidere deprehenditur noster, quod jam tetigerat.

resistere. cf. 11, 2, 46.

et laudem ſilentio poſcere: quae omnia perſequi prope infinitum eſt. Sua enim cuique ſunt vitia. Pectus ac venter ne projiciantur, 122 obſervandum: pandant enim poſteriora; et eſt odioſa omnis ſupinitas. Latera cum geſtu conſentiant. Facit enim aliquid et totius corporis motus: adeo ut Cicero plus illo agi quam manibus ipſis putet. Ita enim dicit in Oratore, *Nullae argutiae digitorum, non ad numerum articulus cadens, trunco magis toto ſe ipſe moderans, et virili laterum flexione.* Femur ferire, quod Athenis primus feciſſe 123 creditur Cleon, et uſitatum eſt, et indignan-

122. *venter.* Ambr. 2. *veter.* Flor. *pronunciantur* cum Alm. *projiciatur* Guelf. *pronuncient* Camp. Mox *pandent* Voſſ. 1. *otioſa* Turic. Flor. *vicioſa* Camp. *ſuppinata* Turic. Flor. cum Alm. (niſi quod hic ſimplici P), *ſupinatas* Ambr. 2. *ſuſpinatas* Voſſ. 3. *in numerum* Camp. *articulis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv.

123. *Cleon, et uſitatum eſt.* Turic. Flor. *de oneſtu ſitatum eſt* (niſi quod Flor. *ſi tatu*). *Deon u. e.* Voſſ. 1. (qui et modo *ferro*) 3. Modo *creditur* omittit Goth. ſolus, ut opinor. Guelf. poſt *uſit. eſt* inſerit *per alios,* mire. *indignatos* Guelf. cum Goth. Stoer. Chouet. Leid. *indignatus* Voſſ. 1. *et* poſt *decet* omittunt Turic. Flor. Camp. *deſiderat et frons* Turic. Flor. Camp. Suſpicor fuiſſe *d. et Non f.* Mox *femur. Quanquam* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *pedum* (*quod minimum eſt*)

laudem — poſcere. cf. 4, 2, 37. adde 8, 5, 14.

122. *ſupinitas.* cf. §. 69. item 82. indicante Geſnero. Modo *pandant* cave intransitivum credas verbum cum Geſnero in Theſauro, ſed retractante ſtatim ipſo ſuum errorem; minus tamen a *pandendo* repetes, quod accidit ei cujus ope uſus eſt vir eruditiſſimus in indice Quintilianeo.

in Oratore. c. 18.

123. *Cleon.* De hoc cf. nos ad 1, 10, 18. Hic quoque

tes decet, et excitat auditorem. Idque in Calidio Cicero desiderat, *Non frons*, inquit, *percussa*, *non femur*. Quanquam, si licet, 101 de fronte dissentio. Nam etiam complodere 124 manus scenicum est, et pectus caedere. Illud quoque raro decebit, cava manu summis digitis pectus appetere, si quando nosmet ipsos alloquimur, cohortantes, objurgantes, miserantes: quod si quando fiet, togam quoque inde removeri non dedecebit. In pedibus

nulla supplosio ex Cicerone, ubi tamen *pedis*. *Nam etiam*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn. sed prior *Non* quoque pro *Nam*) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *N. et*. Mox *et* ante *pectus* omittunt Ambr. 2. Guelf.; omnia autem interjecta inter *manus* et *manu* cum posteriore ipso desiderant Turic. Flor. Camp. cum Alm

124. *raro*. Jens. *rara*, correctum Regio, sed solus.

alloquimur. Sic Turic. Flor. (quanquam hi *adl.* et posterior etiam *cohartantes*) Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Bad. *alloquamur* Basil. Reliqui *alloquemur*. Mox *fiat* Jens. cum edd. posteriorr. ante Bad. *dedecebit*. Sic Ambr. 2. *decedebit* Turic. Flor. cum Alm. in quo nostrum agnovit Burm. cf. §. 76. 80. Reliqui *decebit*. Modo *removere* Goth. (tac. Gesn.) cum Bad. Basil. Gryph. *observatur* Guelf. Camp. cum Obr. *dextero* Guelf. cum Bad. Basil. *eadem* Turic. Flor. Ambr. 2. quorum postremus *deform est*. An primitus afuit *est?*

traditur malim prae *creditur:* cf. 10, 2, 20. De *femine feriendo* cf. 2, 12, 10.

in Calidio. cf. 10, 1, 23. Locus Cic. est in Bruto c. 80.

desiderat, Non frons. cf. not. crit.

Nam etiam complodere. „Quod ipsum levius tamen „est et temperatius quam fron„tem percutere."

124. *non dedecebit*. Cum operae pretium erit tantum affectum prae se ferre, quantus est in illo gestu, ne toga quidem debebit intervenire manui et pectori. Si improbare voluisset hanc togae remotionem (v. Not. Crit.), *tamen* erat inserturus alicubi in hac sententia.

obſervantur ſtatus et inceſſus. Prolato dextro ſtare, et eandem manum ac pedem proferre, deforme eſt. In dextrum incumbere interim [125] datur, ſed aequo pectore: qui tamen comicus magis, quam oratorius geſtus eſt. Male etiam in ſiniſtrum pedem inſiſtentium dexter aut attollitur, aut ſummis digitis ſuſpenditur. Varicare ſupra modum, et in ſtando deforme eſt, et, accedente motu, prope obſcenum. Procurſio opportuna brevis, moderata, rara. [126]

125. *incumbere.* Jenſ. *procumbere* cum edd. poſteriorr. ante Ald. *recumbere* Obr. male. *ſed eo quo pectore* Flor. Omnia verba a *pedem* (§. 124.) ad alterum *pedem*, comprehenſo hoc, omittit Guelf. *dextera aut tollitur* Turic. Flor. *dextera ut tollitur* Ambr. 2. *dextra tollitur* Camp. *dexter aut tollitur* Guelf. cum Alm. et edd. ante Bad. *dextere a. a.* Voſſ. 2. *dextre a. a.* Goth. *dextra a. a.* Voſſ. 1. *in tanto* Turic. Flor. cum Alm. *inſtando* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *eſt acc. muto* Turic. Flor.

126. *Procurſio.* Camp. *percuſſio.* cf. 9, 1, 27. *conveni etiam et moderatio* Turic. Flor. *convenientia et a.* Ambr. 2. Guelf. *convenit e. et a.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Stoer. exc. Ald. qui *convenit et a.*, et Par. Vaſc. Steph. qui *convenit etiam a.* Noſtrum ipſum Stoer. Chouet. Reliqui *conveniens etiam a.* ſed Obr. interpungens colo poſt *conv.*, male. *Uſura* Voſſ. 1. 3. *ſuro* Bern. *manilio* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Burm. *Manlio* Ambr. 2. Guelf. Burm. et poſterr. *manilia* Goth. (tac. Geſn.). Noſtrum e Voſſ.

125. *aequo pectore.* „Non „propendente, corpusque in „dextrum pedem pronum ſe- „quente."

obſcenum. Cavet Geſnerus, ne quis pudenda hoc modo aſpici credat, tecta illa aut tunicis aut certe campeſtribus; ſed in ipſo motu et geſtu eſſet quod pudicos dedeceat. In *varicando* Burmannus ablegat ad Heinſ. in Ovid. Art. 3, 303, memorem loci noſtri.

126. *Procurſio — rara.* Appoſitorum primum, *opportuna*, attributum facit (cf. mox §. 128.), reliqua ad ſubjectum pertinent. Qui hoc non agno-

Conveniet etiam ambulatio quaedam, propter immodicas laudationum moras: quanquam Cicero *rarum incessum*, neque ita longum probat. Discursare vero, et, quod Domitius Afer de Sura Mallio dixit, *satagere*, ineptissimum: urbaneque Flavus Virginius inter-

1. 3. et constantiae causa. cf. Drakenb. ad Liv. 34, 53, 2. Epit. 67. de permutatione nominum. Ad 6, 3, 54. Flor. Ambr. 1. *Manlium*, nihil enim notatur. *flavos* Turic. Flor. Ambr. 2. (cf. 7, 4, 40. ubi Flor. quoque *flavom*, Ambr. 1. non notatur). *Flavius* edd. a Badio inde, qui hoc e Vall. conspirantibus in vitium Guelf. Goth. Nostrum edd. ante Bad. (err. Burm.). Illud levius, quod *verginius* Turic. Flor. Ambr. 2. Gnelf. *antisophiste* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Burm. Reliqui *antisophista*. cf. 5, 4, 10. vide et Cic. Acad. 2, 23. nominativum *sophistes*, et ad Att. 7, 3. p. 103. a. Graecismum in accusativo *Piraeea* usurpantem; item nostrum 4, 1, 77. Mox *quod* Turic. Flor. Ambr. 2.

verunt, sententiam parum absolvi crediderunt; totamque turbarunt, cum vix dicturi sint, qualis intelligatur procursio *opportuna*.

laudationum moras. cf. §. 121. item Lucian. rhet. praec. c. 21. p. 22. Vol. 3. Rtz. ibique Gesneri not. Totus ille Luciani libellus habet multam eorum agendi vitiorum insectationem, quae noster quoque reprehendit, velut cantandi insaniam (supra §. 57. seqq.) c. 19.; motum obscenum (§. 125.) eodem c. (βάδιζε μεταφέρων τὴν πυγήν); utrumque c. 15. (μέλος ἀναίσχυντον καὶ βάδισμα); nec pigebit conferre integrum. *Rarus incessus* suadetur a Cic. loco modo cit. Orat. c. 18. De *ambulatione* agentem Hotomanum demonstrat Capper. ad Cic. pro Rosc. Amer. c. 8. p. Graev. 155. Crassi nulla erat *inambulatio* Cic. Brut. 43.

de Sura Mallio. cf. 6, 3, 54. Humili loco natum suspicor hominem, si vera, ut videtur, quam Manliorum et Malliorum diversitatem probant Manutius ad Cic. pro Plancio c. 5. et Sigonius ad Fastos a. 648. *Sura* certe Manliorum non comparet cognomen.

Flavus Virginius. cf. 8, 3, 33.

rogavit de quodam ſuo antiſophiſte, *quot millia paſſuum declamaſſet?* Praecipi et illud 127 ſcio, ne ambulantes avertamur a judicibus, ſed ſint obliqui pedes ad conſilium nobis reſpicientibus. Id fieri judiciis privatis non poteſt. Verum et breviora ſunt ſpatia, nec

127. *avertamur.* Flor. *avertamus.* Indicativum *ſunt* Ambr. 2. *concilium* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Burm. acc. Bip. *adverſi* Guelf. *ſint — ſimus* Alm. ſolus MS. cum Locat. et poſterr. ante Leid. *tamen ne recedere* Turic. Flor. *etiam reſiliunt* Camp. Tarv. Ald. Suſpicor fuiſſe *enim r.* cf. 2, 13, 11.

de — ſuo antiſophiſte. cf. Erneſt. ad Sueton. Tiber. 11. Lucianus hac voce aliquoties utitur, ſed figurate, ita ut addatur genitivus vitium aliquod ſignificans, velut *μαγγανείας* Pſeudomant. 43., *τρυφῆς* Calumn. c. 16., *ψευσμάτων* Philopſ. c. 39. Proprie geminum uſurpat vocabulum *ἀντίτεχνον* Saltat. c. 84. Calumn. c. 2., idem et Gregorius Nazianzenus, cujus loca profert Creſollius in theatro rhet. 5, 14.

127. *ad conſilium.* cf. 4, 1, 21.

Id fieri — non poteſt. Quia unus tantum judex eſt in *privatis judiciis.* cf. 8, 3, 14. 5, 10, 115. Hisce enim locis, praeſertim ſi adjungas Plin. Epp. 6, 33, 9, plane apparet, non magis cum *privatus judex*, quam cum *privatum judicium* dicitur, omnem excludi *centumviralium* judiciorum mentionem. Tenendum, id quod monuimus ad l. 5, cauſam privatam agi poſſe et apud centumviros et in judicio privato, quod imprimis Ciceronis verbis Orat. 21. probatur memorantis *ſtillicidii* cauſam, quae tamen ipſa eſt inter centumvirales illas de Orat. 1, 38. Qui noſtro eſt *privatus* judex, is Juris ſcriptoribus dicitur *pedaneus*, (cf. et 11, 1, 44.). Centumviralia, quorum ſcena in baſilica Julia inſtruitur, judicia habent ſane talium praeceptorum obſervationem; ſed non iis ſolis proſpiciendum erat. Hoc *privatarum cauſarum* et *privati judicis* diſcrimen qui probe tenuerit, is Siccamae (de Judicio CVirali ed. Zepern. Hal. 1776. 8. p. 24.) ſententiam juſtis limitibus circumſcribet.

aversi diu sumus. Interim tamen recedere sensim datur. Quidam et resiliunt, quod est 128 plane ridiculum. Pedis supplosio, ut loco est opportuna, ut ait Cicero, *in contentionibus aut incipiendis, aut finiendis:* ita crebra et inepti est hominis, et desinit judicem in se convertere. Est et illa indecora in dextrum ac laevum latus vacillatio alternis pedibus insistentium. Longissime fugienda mollis actio, qualem in Titio Cicero dicit fuisse, unde etiam saltationis quoddam genus *Titius* sit appella-129 tum. Reprehendenda et illa frequens et concitata in utramque partem nutatio, quam in Curione patre irrisit et Julius, quaerens,

128. *aut finiendis.* Turic. *ut f.* Mox *ut fin. sit acrebra* Flor. *f. sic et crebra* Camp. *ac levem* Turic. Flor. *a. laevom* Ambr. 2. (cf. modo 126.) *bagilatio* Turic. Flor. cum Alm. sed hic duplici L. *qualem initio Cic.* Turic. Flor. *tutius sit* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Ab Aldo inde ante Burm. edd. *Tityo — Tityus* praepostere (ut et 6, 3, 71.), nullus MS.

129. *Repr. et illa.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *R. est i.* Camp. Reliqui *R. est et i.* Mox *mutatio* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Curione praetore* Guelf. cum marg. Basil.

Julius. Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. Vall. Basil. (sed hic *et C. J.*) Reliqui *Junius,* quod cum optimi dent Codd. eo devenio suspicionis, ut Qu. ipse aliquid turbaverit, librarii autem e Cicerone correctionem petierint. *et* ante hoc nomen omittit Camp. *inlustre reloqueretur* Turic. (hic quidem divisim *in l.*) Flor. *in lunt reloqueretur* Ambr. 2. *i. lintere l.* Guelf. *e l. l.* Goth. (aberrante nota Gesn. ad *declamasset* §. 126.) Camp. cum Voss. 2. Vall. Bad. et aliquot edd. apud Burm.: quod e Cicerone assum-

Quidam et resiliunt. cf. not. crit.

128. *ut ait Cicero.* de Orat. 3, 59. *non crebra supplosio pedis* in Crasso Cic. in Brut. c. 43. De saltatione cui nomen *Titius* c. 62. ibid.

129. *in Curione patre —*

quis in lintre loqueretur? et Sicinius: nam cum, assidente collega, qui erat propter valetudinem et deligatus et plurimis medicamentis delibutus, multum se Curio ex more jactasset, *Nunquam*, inquit, *Octavi*, *collegae tuo gratiam referes*, *qui nisi fuisset*, *hodie te istic muscae comedissent.* Jactantur et humeri: 130 quod vitium Demosthenes ita dicitur emendasse, ut, cum in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immineret: ut, si calore dicendi vitare id excidisset, offen- 1028 satione illa commoneretur. Ambulantem loqui ita demum oportet, si in causis publicis,

tum; nec praestare ad sententiam videtur. *et Sicinius.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic tamen *scimus*, Goth. *scinias* cum Voss. 3. an 2.?) Camp. cum Goth. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *C.* Mox *adsistentem* Turic. Flor. (hic post *st* inserit *l*). *medic. delibutus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Reliqui inserunt *propter dolorem artuum* e Cicerone; male. *pluribus delibutus m. propt. dol. art. multum* Goth. (tac. Gesn.) Camp. nisi quód hic *plurimis.* Mox *Numquid* Camp. *referres* Flor. *teistice* Flor. Ambr. 2. transponit Goth. (tac. Gesn.) *istic te.*

130. *Jactantur et humeri.* Turic. *ac tantu et umeri.* Pro *vitare id* Burmannum tentantem *v. ictum* nequaquam probo. *oportet, si in — judices, quod.* Sic MSS. mei omnes et

Julius — Sicinius. cf. Cic. Brut. c. 60. unde haec expressa, quemque consulendo intelliges, qua occasione affuerint in concione consules Cn. Octavius et C. Scribonius Curio. Nihil ego hic transponendi medela sanandum arbitror, qualem tentat celeberrimus Schneiderus ad locum Ciceronis (p. Wezel. XXXVII. sq.), cum abactus ille muscarum tam apud Cic. quam apud nostrum fiat ipso corpore vacillantis Curionis, sitque etiam acrior jocus, si totus homo flabelli instar fuisse dicatur, non tantum gesticulantes ejus manus.

130. *Demosthenes — dicitur emendasse.* cf. §. 68.

in quibus multi ſunt judices, quod dicimus, quaſi ſingulis inculcare peculiariter velimus.
151 Illud vero non ferendum, quod quidam, re-

edd. ante Gryph. cum Alm. Voſſ. 3. Reliqui *ſi* ante *quod* demum inſerunt: ſed nullus MS. hoc dare putandus eſt. *vaſis ſingularis inculcare peculiari* Turic. Flor.

151. *Illud vero non ferendum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *I. non referendum* cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. poſterr. ante Ald. *I. vero referendum* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. *I. vero non referendum* Ald. *I. vero refellendum* Bad. Baſil. cum aliquot Burm. *I. non ferendum* ex Alm. Voſſ. 1. 3. refert Burm. Videtur noſtra eſſe e vera viri alicujus docti conjectura. *rejecta numerum toge* Turic. Flor. *dextera* Turic. *usque lumbos* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Tarv. Ald. Ubi ſine praepoſitione ſtruatur *usque*, niſi cum loca, quo perveniendum ſit, demonſtrantur, non memini me animadvertere. *reduxerunt ut ſiniſtra* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. *geſtu* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. *ſpacientur et fabulentur* Camp. cum Bad. Baſil. (non Locat. ut Burm.) *laevam exſtringuere* Turic. *l. extinguere* Flor. *longus dextra* Flor. *moneo quoque ut id quidem* Turic. Flor. cum Alm. niſi quod hic ſine *ut*. *moneor unde n. i. q.* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. ut videtur. *moneo quoque u. ne i. q.* Camp. *moneor ne i. q.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. qui *moneor quoque u. n. i. q.* ſed Tarv. *moneo.* Nihil extundo.

151. *Illud vero non ferendum — odioſum.* Hic primum quidem objicitur difficilis illa togae ratio, quam ut totam expediat, a nemine expectari poſſe exiſtimo; quanquam aliquot VV. DD. nihil dubitationis reliquiſſe ſibi viſi ſunt. Noſtra tamen verba ſatis, opinor, aſſequimur. De induſtria hic togae mentio non ſit, ſed levitas illa atque irreverentia notatur ſpatiandi ſimulque ſabulandi, quae ſcriptori legitimum modo inter ambulandum loquendi uſum docenti ſuccurrebat. Ei vitio nunc praepoſtera ſiniſtrae manus nudatae et exertae geſticulatio accedit. Toga igitur, quae ſiniſtra, minus actuoſa illa et vibrante, ſuſtineri debebat (cf. §. 141.), jam, quo liberior ſit manus ipſa, in humerum ſiniſtrum tota rejicitur (cf. §. 144.), dum reducendo ad lumbos ſinu dextra occupata corpori ap-

jecta in humerum toga, cum dextra ſinum usque ad lumbos reduxerunt, ſiniſtra geſtum facientes ſpatiantur et fabulantur: cum etiam laevam reſtringere prolata longius dextra ſit odioſum. Unde moneor, ut ne id quidem transeam, ineptiſſime fieri, cum inter moras laudationum aut in aurem alicujus loquuntur, aut cum ſodalibus jocantur, aut nonnunquam ad librarios ſuos ita reſpiciunt, ut ſportulam dictare videantur. Inclinari ad judicem, 132 cum doceas, utique ſi id, de quo loquaris, ſit obſcurius, licet. Incumbere advocato ad-

132. *ſi id.* Turic. Flor. *ſuis.* Mox *licet* nobiscum Turic. Flor. Camp. ut et Alm. *decet* reliqui. *diverſis* Goth. (err.

plicatur nec quidquam geſtus peragit; quod quam ſit alienum et indecorum, eo imprimis apparet, quod ne ea quidem, quae et ſemper et maxime agendo inſervit dextra (cf. §. 114.) ſine ullo laevae miniſterio probatur aut placet. *Sinus* quidem *reducitur* hic, non *deducitur*, velut a Caeſare jamjam morituro (Sueton. c. 82.), dum a mediis genibus retractus, in latus congeritur atque allevatur, ubi aſtricta dextrae apprehenſione continendus eſt. Hoc eſſe videtur quod in laeva *reſtringere* manum appellat noſter, uſu verbi ſane non ita frequenti.

Unde moneor. Haec ſi eſſet manifeſta librorum ſcriptura, ſatis facile intelligeretur: etſi paulo inſolentior eſt oratio, quod ait ſe inde, quod modo reprehendebat, moneri, ut protinus alius quoque vitii notationem ſubjungat. Sed fortaſſe aliquid latet in iis quae hic turbant codices. vid. not. crit.

ſportulam dictare. Servis ſuis librariis imperant praebendam effuſis hisce laudatoribus ſportulam. Remittit nos Geſnerus ad Plin. Epiſt. 2, 14, 4. „in media baſilica — „tam palam ſportulae quam „in triclinio dantur." Nota ſportularum petendarum turpitudo, teſte maxime Juvenale Sat. 1, 117 — 26.

132. *Incumbere advocato*, Structuram attende et cf. 9,

verſis ſubſelliis ſedenti, contumelioſum. Reclinari etiam ad ſuos, et manibus ſuſtineri, niſi plane juſta fatigatione, delicatum; ſicut 133 palam moneri, excidentis, aut legere. Namque in his omnibus et vis illa dicendi ſolvitur, et frigeſcit affectus, et judex parum ſibi praeſtari reverentiae credit. Transire in diverſa ſubſellia, parum verecundum est. Nam et Caſſius Severus urbane adverſus hoc facientem lineas popoſcit. Et ſi aliquando conci-

Geſn.) a prima manu. *in ſedente contumelioſum eſt recl.* Floril. Sant. *ſedenti jam cont.* Turic. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. Poſt *cont.* inſerunt *eſt* plerique, nec tamen Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *relinctri* Turic. Flor. *relinari* Ambr. 2. *Inclinari* Camp. *fatigatione.* Sic marg. Baſil. Reliqui *fatigatio eſt*, niſi quod a Jenſ. inde ante Ald. omittunt *eſt* acc. Baſil. *deligatum niſi palam* Turic. Flor. *d. fuerit p.* Obr. *excedentis* Camp.

133. *et vis — ſolvitur.* Flor. *et illa tuas de ſolvetur.* Fateor diſplicere mihi receptam, cum *vis illa* parum accommodate dicatur, quippe de qua nihil neque hic fuerit diſputatum neque ita vulgo jactetur, ut pronomen *illa* locum recte tueatur. Quid inſit Flor. ſcripturae, cui nihil ſimile in Turic. aut Alm., non exputo. *e. v. i. d. reſolvitur* Camp. cum Voſſ. 1. 3. et edd. ante Bad. *frigeſcit et adfectus* Ambr. 2. *reverentia* Turic. Flor. Ambr. 2. *C. et ſeverus* Turic. Flor.

facientem lineas. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. *facientem lineam* Guelf. *facientes lineas* Voſſ. 3. Reliqui *facientes lineam.* Mox *concitatetur nunquam* Turic. Flor. *concitare iter* Goth. (tac. Geſn.)

3, 1. pro qua vetuſtior eſt hic §. 90. 125. *adverſa ſubſellia* ſunt 6, 1, 39. item *adverſarii* 5, 7, 32, ſed et *diverſa* mox §. 133. De *excidente* vide 11, 2, 19.

133. *adverſus hoc facientem lineas popoſcit.* Quae hic dicuntur, *lineas* eſſe in amphitheatris, ferreas eas ſedilia dirimentes, ſatis perſuaſit Geſnerus et ad noſtrum locum et in Theſauro itemque ad Varr. R. R. 3, 5, 4. Ne igi-

tate itur, nunquam non frigide reditur. Multa 134 ex his, quae praecipimus, mutari necesse est ab iis, qui dicunt apud tribunalia. Nam et vultus erectior, ut eum, apud quem dicitur, spectet; et gestus, ut ad eundem tendens, elatior sit, necesse est; et alia, quae occurrere, etiam me tacente, omnibus possunt. Idemque ab iis, qui sedentes agent. Nam et fere

134. *Multa ex his.* Turic. *ex iis* (om. *Multa*) cum Alm. *et ex iis* Flor. *multam e. iis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. *Et multum e. his* Camp. e quo et Obr. *his* assumsimus. *praecepimus* Turic. Flor. Guelf. Obr. *mutare* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. *dicunt animalia tribunalia* Flor. cum Alm. *spectat* Turic. Flor. Camp. (quorum hic modo „*et* eum"). Mox *ut* ante *ad* omittunt Guelf. Goth. *occurse* Flor. *occurrentes* Goth. (tac. Gesn.). Modo pro *quae* Jens. *quoque* cum edd. ante Bad. *agent.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *agunt.* Vocem omittunt Ambr. 2. Guelf. nec male. *fit lis in* Camp. *idem impetus* Flor. Ambr. 2. Guelf.

tur in aliena subsellia irrumperet is, qui ridebatur, patronus, in judiciis quoque lineas pangi jussit Cassius. Cui rationi cedent quae Salmasius probat in Exercc. Plin. p. 647. de linea unde evolabant cursores; cf. Piers. ad Moer. p. 104. Apparet autem jocum semel conjectum in aliqua, quam Cassius ageret, causa, non vero improbatum esse morem, qui vulgo obtinuerit; quare recte singularem tuemur *facientem.* Sic participiis hoc numero, nec addito nomine substantivo, utitur noster 6, 3, 62. 64. 66. 88. 90. Tanto impetu agentem Calvum demonstrat Seneca pater, Controv. 3, 19.

frigide, cum risu audientium. cf. 5, 7, 26. Sic *frigidissime* 6, 1, 39.

134. *apud tribunalia.* Ascon. Ped. in Divinat. p. 34. „*a subselliis*, non *a tribunalibus*: „Sunt enim *subsellia* tribuno„rum, triumvirorum, quae„storum, et hujuscemodi mi„nora judicia exercentium, „qui non in sellis curulibus „nec *tribunalibus*, sed in sub„selliis considebant." Cf. 156.

sedentes. cf. 11, 1, 44.

fit hoc in rebus minoribus: et iidem impetus actionis esse non possunt, et quaedam vitia 155 fiunt necessaria. Nam et dexter pes a laeva judicis sedenti proferendus est, et ex altera parte multi gestus necesse est in sinistrum eant, ut ad judicem spectent. Equidem plerosque et ad singulas sententiarum clausulas video assurgentes, et nonnullos subinde aliquid etiam spatiantes: quod an deceat, ipsi viderint: cum 156 id faciunt, non sedentes agunt. *Bibere*, aut

155. *sedenti.* Guelf. Camp. *sedentis* cum Goth. Jens. (err. Gesn.) et edd. ante Burm. exc. Stoer. Chouet. Leid. Sed Bip. iterum *sedentis.* Nobiscum faciunt Turic. Flor. Ambr. 2. Verba *et ex altera — necesse est* absunt ab Ambr. 2. Guelf. ut et Voss. 1. 3. *sinistrum erant* Flor. *clausulas sententiarum* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. quod placet ob insuavem veteris structurae sonum. *assurgentes, et.* Sic Alm. *assurgenti s et* Flor. *adsurgenti sunt et* Turic. Reliqui *assurgentes sibi et.* Apparet, quo errore natum alienum illud primum *sunt,* mox *sibi.*

156. *Bibere.* Flor. *vivere.* cf. 7, 2, 48. *proferre* Guelf. Exc. Santen. *potius quam m. quam* Turic. Flor. *potius m. quam* Guelf. *et* continuo omittit Camp. *conceptum* Goth. (tac. Gesn.)

135. *dexter pes — proferendus est.* Hoc deforme esse dicebat §. 124.

gestus — in sinistrum eant, contra praeceptum §. 114.

aliquid — spatiantes. Simili usu *aliquid* posuit 2, 10, 10. „paululum *aliquid* inclamare."

ipsi viderint: cum. Nihil hic difficultatis, quare inferere velis *et* cum Burmanno, et proxima sic refingere: *num sedentes agant?* Subauditur, et commodissime quidem: „id „saltem teneo, nequaquam sedentes eos agere, cum id faciunt." Quod expressit Gedoynus.

136. *Bibere — absit.* Tantae dementiae exemplum sibi ipsi oblatum in templo S.

etiam *esse* inter agendum, quod multis moris fuit, et est quibusdam, ab oratore meo procul absit. Nam si quis aliter dicendi onera perferre non possit, non ita miserum est non agere, potiusque multo, quam et operis et hominum contemtum fateri. *Cultus* non est 137 proprius oratoris aliquis, sed magis in oratore 1030 conspicitur. Quare sit, ut omnibus honestis debet esse, splendidus et virilis. Nam et toga, et calceus, et capillus, tam nimia cura, quam negligentia, sunt reprehendenda. Est aliquid in amictu; quod ipsum aliquatenus tempo-

137. *in oratore.* Ambr. 2. *in ora* cum Jens. Voss. 3. *in hora* Guelf. cum Cod. Bongarsii apud Salm. Exerc. Plin. p. 528. B. *in ore* marg. Basil. *mora* Voss. 1. *more* Leid. Burm. marg. Chouet. *ut omnibus.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inserunt *in;* sed Guelf. *conspicitur ut sit in omnibus*, praeposiere. Mox *honestas* Floril. Sant. quod horum particulam exhibet, hac sola voce mutata. *viridis* Turic. Flor. *negligentiae* Ambr. 2. Guelf. *contentione* Guelf. *Nam et veteribus* Turic. Flor. Camp. *breves pusillos fuerunt* Flor. cum Alm.

Dionysii prope Lutetiam testatur Burmannus ad h. l. ubi is qui parentabat duci Biturigum bis vino os colluerit inter orandum.

137. *omnibus honestis.* cf. 11, 1, 42.

Est aliquid in amictu. „Momentum aliquod facit ad „commendandum oratorem „modus injiciendae humeris „togae; sed in hoc ipso, quid „deceret, aliis aliter tempo„ribus judicatum est.“ Commode autem Almelovenus ad partes vocat Athenaei locum 1. p. 21. c. ubi Callistratus, Aristophanis Grammatici discipulus, dicitur incusasse Aristarchi in amiciendo negligentiam, φέροντός τε καὶ τοῦ τοιούτου πρὸς παιδείας ἐξέτασιν. *Amictus*, ut notum est, proprie pertinet ad togam, cum *induatur* tunica et quidquid interius membra tangit.

rum conditione mutatum eſt. Nam veteribus nulli ſinus: perquam breves poſt illos fue-138 runt. Itaque etiam geſtu neceſſe eſt uſos eſſe in principiis eos alio, quorum brachium, ſicut Graecorum, veſte continebatur. Sed nos de praeſentibus loquimur. Cui lati clavi jus

138. *uſos.* Turic. Flor. *vox* cum Alm. *principi eos* Turic. Flor. *aliquorum brachium* Ambr. 2. Guelf. (ex Exc. Santen. *alioquorum* continuatum) cum Jenſ. ſolo; niſi quod a pr. m. Vall. ita dediſſe credibile eſt. *veſtes continebantur* Guelf. *cui lati clavius* Flor. *cui laticlavus* Goth. (err. Geſn.) *cui latus clavus* Voſſ. 2. me quidem incredulo. *genua lavium poſterioribus* Turic. Flor. *g. levium p.* ex Alm.

138. *in principiis.* In prooemiis modo haec agendi differentia: neque enim progreſſis longius oberant anguſtiae togarum; quippe qui, ardentibus jam omnibus, in humeros veſtem rejicerent. cf. 144. 45. 49.

quorum brachium — continebatur. „Cicero pro M. Coe„lio c. 5. *Nobis quidem olim* „*annus erat unus ad cohiben*„*dum brachium toga conſtitu*„*tus.* Loquitur de primo in „forum aditu. Sen. Exc. Contr. „5, 6. *Apud patres noſtros,* „*qui forenſia ſtipendia auſpi*„*cabantur, nefas putabatur bra*„*chium extra togam exſerere.*“ Geſnerus.

ſicut Graecorum. „Aeſchi„nes in Timarch. p. 174. B.“ (p. 4, 23. Steph.) „Οὕτως „ἦσαν σώφρονες οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖ„νοι ῥήτορες, ὁ Περικλῆς καὶ ὁ „Θεμιςοκλῆς καὶ ὁ Ἀριςείδης, — „ὥςε ὃ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράτ„τομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχον„τες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ „τε“ [edd. τι, recte] „ἐδόκει „εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ „πράττειν· ac provocat dein„de ad Solonis Salamine ſta„tuam, in qua ἀνάκειται ἐντὸς „τὴν χεῖρα ἔχων.“ Geſnerus. Nimirum hic mos erat in antiquiori Graecia frugi hominum in omni vita, ut apparet e ſcriptorum locis ad illum Aeſchinis allatis a Tayloro: qui cum Quintilianum infra 12, 10, 21. de antiquis oratoribus Atticis eadem iterum praedicantem „per translatio„nem“ ad ipſius eloquentiae frugalitatem ſpectare putat, neque noſtrum hunc locum ante oculos habuit, neque ipſa quae tractabat ſui oratoris verba bene perpendit.

138. 139. *Cui lati clavi — — cinctis ſummiſſior.* Hic lo-

non erit, ita cingatur, ut tunicae prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad me-

eus ab omnibus, qui de re vestiaria et maxime de utroque clavo scripserunt, ad partes vocatus varieque tractatus est. Prostant autem hae Aldi P. F. Manutii, Oct. Ferrarii, Alberti Rubenii, dissertationes in volumine Thesauri Graeviani sexto, cui ipse etiam Graevius nonnulla huc potissimum facientia praefatus est. Alberto autem Rubenio illud imprimis acceptum debetur, quod de natura clavorum illorum certiores hodie sumus. Constat enim nunc quidem inter omnes, clavum fuisse lineam sive virgam purpurei coloris ita tunicae intextam, ut a summo pectore ad imam oram descenderet: deinde, latum clavum nonnisi unum fuisse in media tunica, cujus loco, quibus jus lati clavi non esset, equites, duo angustos gerebant. Nam ceterorum, quibus ne angusti quidem clavi jus esset, ratio hic quidem nulla haberi potuit. Jam cum Quintilianus nostro hoc loco cincturae in tunica angusticlavia rationem det, et mox lati modum praecipiat hunc „ut „sit paulum *cinctis* summis„sior"; ipsa sententiarum series jubere videtur, ut *cinctis* his pro ablativo habeamus, qui a comparativo pendeat. Quod si tenemus, ex hac *cinctorum* oppositione manifestum fit, tunicam laticlaviam cingi solitam non fuisse, ut cum fastu aliquo latus ille clavus deflueret. Quae ratio confirmatur loco Suetonii notissimo de Caesare, c. 45. „Usum „enim *lato clavo* ad manus „fimbriato, nec ut unquam „aliter quam *super eum cin*„*geretur* et quidem fluxiore „cinctura. Unde emanasse Sul„lae dictum, optimates saepius „admonentis, ut male *prae*„*cinctum* puerum caverent." Latum clavum ad *manus* fimbriatum omnes recte intelligunt de tunica laticlavia manicata, quae fimbrias habuerit in manicis. Hanc igitur tunicam, praeter morem, incinxisse Caesarem, ex hoc loco, collato praesertim Quintilianeo, nemo non intelligeret: nisi accederet tertius etiam Macrobii Saturn. 2, 3., ubi memorata Caesaris „praecin„ctura" subjicitur: „qui ita „*toga praecingebatur*, ut tra„hendo laciniam velut mollis „incederet: adeo ut Sulla tan„quam providus dixerit Pom„pejo: Cave tibi illum pue„rum male praecinctum." Hic itaque locus ansam dedit nonnullis, maxime Graevio in notis ad Suetonii l. l., ut de *cinctura* etiam *togae* cogita-

rum conditione mutatum eſt. Nam veteribus nulli ſinus: perquam breves poſt illos fue-138runt. Itaque etiam geſtu neceſſe eſt uſos eſſe in principiis eos alio, quorum brachium, ſicut Graecorum, veſte continebatur. Sed nos de praeſentibus loquimur. Cui lati clavi jus

138. *uſos.* Turic. Flor. *vox* cum Alm. *principi eos* Turic. Flor. *aliquorum brachium* Ambr. 2. Guelf. (ex Exc. Santen. *alioquorum* continuatum) cum Jenſ. ſolo; niſi quod a pr. m. Vall. ita dediſſe credibile eſt. *veſtes continebantur* Guelf. *cui lati clavius* Flor. *cui laticlavus* Goth. (err. Geſn.) *cui latus clavus* Voſſ. 2. me quidem incredulo. *genua lavium poſterioribus* Turic. Flor. *g. levium p.* ex Alm.

138. *in principiis.* In prooemiis modo haec agendi differentia: neque enim progreſſis longius oberant anguſtiae togarum; quippe qui, ardentibus jam omnibus, in humeros veſtem rejicerent. cf. 144. 45. 49.

quorum brachium — continebatur. „Cicero pro M. Coe„lio c. 5. *Nobis quidem olim* „*annus erat unus ad cohiben*„*dum brachium toga conſtitu*„*tus.* Loquitur de primo in „forum aditu. Sen. Exc. Contr. „5, 6. *Apud patres noſtros,* „*qui forenſia ſtipendia auſpi*„*cabantur, nefas putabatur bra*„*chium extra togam exſerere.*“ Geſnerus.

ſicut Graecorum. „Aeſchi„nes in Timarch. p. 174. B.“ (p. 4, 23. Steph.) „Οὕτως „ἦσαν σώφρονες οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖ„νοι ῥήτορες, ὁ Περικλῆς καὶ ὁ „Θεμιςοκλῆς καὶ ὁ Ἀριςείδης, — „ὥςε ὃ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράτ„τομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχον„τες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ „τε“ [edd. τι, recte] „ἐδόκει „εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ „πράττειν· ac provocat dein„de ad Solonis Salamine ſta„tuam, in qua ἀνάκειται ἐντὸς „τὴν χεῖρα ἔχων.“ Geſnerus. Nimirum hic mos erat in antiquiori Graecia frugi hominum in omni vita, ut apparet e ſcriptorum locis ad illum Aeſchinis allatis a Tayloro: qui cum Quintilianum infra 12, 10, 21. de antiquis oratoribus Atticis eadem iterum praedicantem „per translatio„nem“ ad ipſius eloquentiae frugalitatem ſpectare putat, neque noſtrum hunc locum ante oculos habuit, neque ipſa quae tractabat ſui oratoris verba bene perpendit.

138. 139. *Cui lati clavi — — cinctis ſummiſſior.* Hic lo-

non erit, ita cingatur, ut tunicae prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad me-

eus ab omnibus, qui de re vestiaria et maxime de utroque clavo scripserunt, ad partes vocatus varieque tractatus est. Prostant autem hae Aldi P. F. Manutii, Oct. Ferrarii, Alberti Rubenii, dissertationes in volumine Thesauri Graeviani sexto, cui ipse etiam Graevius nonnulla huc potissimum facientia praefatus est. Alberto autem Rubenio illud imprimis acceptum debetur, quod de natura clavorum illorum certiores hodie sumus. Constat enim nunc quidem inter omnes, clavum fuisse lineam sive virgam purpurei coloris ita tunicae intextam, ut a summo pectore ad imam oram descenderet: deinde, latum clavum nonnisi unum fuisse in media tunica, cujus loco, quibus jus lati clavi non esset, equites, duo angustos gerebant. Nam ceterorum, quibus ne angusti quidem clavi jus esset, ratio hic quidem nulla haberi potuit. Jam cum Quintilianus nostro hoc loco cincturae in tunica angusticlavia rationem det, et mox lati modum praecipiat hunc „ut „sit paulum *cinctis* summis„sior"; ipsa sententiarum series jubere videtur, ut *cinctis* his pro ablativo habeamus, qui a comparativo pendeat. Quod si tenemus, ex hac *cinctorum* oppositione manifestum fit, tunicam laticlaviam cingi solitam non fuisse, ut cum fastu aliquo latus ille clavus deflueret. Quae ratio confirmatur loco Suetonii notissimo de Caesare, c. 45. „Usum „enim *lato clavo* ad manus „fimbriato, nec ut unquam „aliter quam *super eum cin-* „*geretur* et quidem fluxiore „cinctura. Unde emanasse Sul„lae dictum, optimates saepius „admonentis, ut male *prae-* „*cinctum* puerum caverent." Latum clavum ad *manus* fimbriatum omnes recte intelligunt de tunica laticlavia manicata, quae fimbrias habuerit in manicis. Hanc igitur tunicam, praeter morem, incinxisse Caesarem, ex hoc loco, collato praesertim Quintilianeo, nemo non intelligeret: nisi accederet tertius etiam Macrobii Saturn. 2, 3., ubi memorata Caesaris „praecin„ctura" subjicitur: „qui ita „*toga praecingebatur*, ut tra„hendo laciniam velut mollis „incederet: adeo ut Sulla tan„quam providus dixerit Pom„pejo: Cave tibi illum pue„rum male praecinctum." Hic itaque locus ansam dedit nonnullis, maxime Graevio in notis ad Suetonii l. l., ut de *cinctura* etiam *togae* cogita-

dios poplites usque perveniant. Nam infra

rent, quae proprio vocabulo *praecinctura* dicta sit. Eam fieri putant illo, quem mox Quintilianus memorat, *velut balteo*. Quod si admittimus, *cinctis* in nostro loco accipi etiam possit pro dativo, ut praecipiat Qu. eam lati clavi longitudinem, qua, post factam praecincturam illam, *paulum summissior* sit h. e. aliquantum infra sinum propendeat. Mihi tamen de ullo togam incingendi more, praeter illum, qui dictus est *cinctus Gabinus*, nondum persuasum est, *praecinctum*que, juxta ac Ferrarius, eodem quo *cinctum* significatu dictum existimo. Certe illud vocabulum non, ut Graevius ait, semper de toga usurpari, manifestum est (id quod Ferrarius contra Rubenium jam tetigit pag. Thes. Graev. 1143.) verbis Pedonis in elegia de Maecenate, quibus *discinctum* Maecenatem praefert bene *praecinctis*, eidemque tribuit *tunicas solutas*, in quibus apud Senecam quoque Epist. 114. incedit, ut et Malthinus ille personatus apud Horatium Sat. 1, 2, 25. „demissis tunicis." Nec temere cuiquam credam, „altius ac nos Praecinctis „unum" cum scriberet Horatius (Sat. 1, 5, 6.), ante oculos habuisse togam balteo illo constrictam. Quare iis me accenseo, qui *tunica* apud Macrobium reponendum judicant pro *toga*. Vid. Ald. Nep. in Thes. Graev. VI. p. 1197. B. C. Ferrar. ib. p. 642. E. Nam quod *laciniam* traxisse Caesarem ait Macrobius, potuit ea tunicae esse, cum talares tunicae nequaquam sint inauditae. *Super latum clavum* ut dictum sit de ipsa purpura, non de tunica tota, verba Suetonii ferre mihi non videntur: nam qui *fimbriatum latum clavum* dixerat, is cum *eum* mox dicit, eundem, hoc est tunicam, designare putandus est: neque ex veterum quidem scriptorum relationibus ullam rationem comminiscor, qua *infra purpuram* (h. e. inferiore ad perpendiculum loco) *cingi* potuerit is, qui, ut peculiare sibi, *super* illam cinctus fuisse narratur. Quam unicam dubitationem ipse etiam Graevius (ad Sueton. l. l.) solvere non valebat. Vulgo igitur, qui latum clavum haberent, interiores modo tunicas cingebant, non eam, in qua esset purpura; contra Caesar super ipsam cingebatur. Ita apparet *cinctos* appellari a nostro, qui angusto clavo uterentur, qualis fuit Maecenas eques, cujus ipse angustus clavus discinctus fluebat. Latus clavus inferius demittitur quam angustus, qui, ut recte

mulierum est, supra centurionum. Ut pur- 139 purae recte descendant, levis cura est. Notatur interim negligentia. Latum habentium clavum modus est, ut sit paulum cinctis summissior. Ipsam togam rotundam esse, et apte caesam velim. Aliter enim multis modis fiet enormis. Pars ejus prior mediis cruribus optime terminatur, posterior eadem portione altius 'qua cinctura. Sinus decentissimus, si 140

139. *purpurae*. Camp. *purpura*, et mox Turic. Flor. Camp. *descendat*. Satis apparet occasio errori data, ut *purpurae* scriberetur, quoniam sequitur *re* in *recte;* nec dubitarem tenere singularem, nisi hoc me moveret, quod adhuc angustum clavum habentium actionem regere videtur noster, ejus autem binas purpuras fuisse non hoc solo loco teste doceat Rubenius; vid. not. exeg. Quare et adducor, ut 8, 5, 28. *latum* pariter et *angustum* clavum indicari credam. *paulum cruris* Guelf. *fiet* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *posteriore eadem* Turic. Flor. *qua cinctura*. Sic Bern. Gesnerus, propter ipsam cingendi rationem attollitur. [Vid. Addenda.]

139. *togam rotundam esse — velim*. Haec togae rotunditas an fuerit plane circularis, vehementer dubito, cum τήβεννον Dionysius ajat esse ἡμικύκλιον τῷ σχήματι. Quare quod Gesnerus ad §. 131. tenendum firmiter censet, „esse „rotundam circulari sectione „in medio apertam ad eum „modum, ut, si explicatam „humi ponas, utraque ejus „ora circularem lineam refe„rat, minorem majori inclu„sam" mihi nequaquam persuadet. Tantum sane liquet, opponi quadratis vestibus Romanas, velut cum, qui togam exuerant metu Mithridatis, dicuntur μεταμφιέσασθαι τετράγωνα ἱμάτια apud Athenaeum l. 5. p. 213. coll. Cic. pro Rabir. Post. c. 10. Sed hoc ne forte quisquam eo traheret, ut clausae fuerint togae indusiorum nostrorum instar, diu est cum caverunt VV. DD.

eadem — qua cinctura. Ut priores tunicarum oras demissiores esse jusserat posterioribus, sic et eadem portione togam ascendere vult a tergo supra ejusdem oram priorem.

140. *Sinus — supra imam togam*. Sinum togae, qui qui-

aliquanto ſupra imam togam fuerit, nunquam

Reliqui *quam* c. ſed Gronovius (Theſ. Graev. Vol. 6. p. 69?. E.) noſtrum conjecerat; neceſſario, cum absque hac ſcriptura locus fruſtra tentetur miroque VV. DD. errore intelligere ſibi viſi ſint verba, quae ſententia plane carent. Permutationem, per ſe probabilem, demonſtrat in libris frequentem Drakenb. ad Liv. 6, 55, 9, et Goth. in noſtri 4, 1, 47 dat *quam* pro *qua* (tac. Geſn.), ubi *eadem* antecedit, ut hic quoque.

140. *aliquanto ſupra.* Turic. Flor. *aliquo ultra.* Guelf. *aliquo ſuper.* Mox *unam* pro *imam* Goth. (tac. Geſn.) cf. Bentl. ad Hor. ad Piſ. 32. *ne ſtrangulet* Voſſ. 3. *nec ſtragula* Turic. Flor. *eſt ſed et* Ambr. 2. (qui tamen *eſt* a ſec. m. habere dicitur) Guelf. *et eſſet* Voſſ. 1. 3. *continentur* Guelf. *iniciendus* Ambr. 2. Camp. *injiciendo* Guelf. *extremum oram* Turic. Flor. neque latere aliquid, neque ſolo caſu erratum dicere auſim.

dem proprie dicitur, cavum illud appellari, quod infra rugas in pectore tumentes ex capaciſſimo veſtimento interius corpori applicatur, vulgo et ſine controverſia agnoſcitur. Cui rationi quomodo congruat, ut unquam hic ſinus in ima toga haeſerit, nedum ut aliquando vel infra eam deſcenderit, nequaquam comminiſcor. Ferrarius ſane in ſumma illa togarum laxitate ſinus potuiſſe longius fluere ſignificat, hunc ipſum tractans noſtri locum; ut ſacci inſtar infra extremam laciniam pendulum ſinum ſibi finxiſſe videatur, quod Fabius tanquam mollius improbaverit. Graev. Theſ. Vol. 6. p. 694. C. Aldus nepos aſſutos vel appenſos ſinus animo concipit, nemini jam ſuam rationem probaturus; quanquam et hoc modo intelligi queat ſinus ima toga inferior. ib. p. 1198. A. Hac ſe difficultate premi ſentiens Geſnerus, in reliquorum interpretum leviſſimo ſilentio, ſinum hic *togae* intelligendum negavit, et *tunicae* aliquem *ſinum* agnoſcendum ſtatuit, quem ſignificet noſter; et qui Caeſaris quoque fuerit morientis, prodente Suetonio c. 82. Quod remedium ut periculoſum ita ab hoc loco alienum exiſtimo, cum tunicae jam habita mentione totus nunc in componenda toga verſetur ſcriptor. Ad aliquam igitur mutationem devenio, quam niſi neceſſariam ducerem, ne verbo quidem indicarem: *tunicam* reponendum cenſeo pro *togam.* In genibus ſinum deſinere vult Fa-

certe ſit inferior. Ille, qui ſub humero dextro ad ſiniſtrum oblique ducitur, velut balteus, nec ſtrangulet, nec fluat. Pars togae, quae poſtea imponitur, ſit inferior: nam ita et ſedet melius, et continetur. Subducenda etiam pars aliqua tunicae, ne ad lacertum in actu redeat: tum ſinus injiciendus humero,

bius, et eae profecto ſunt *partes*, quas *ſinu abscondi* ſignificat Juvenalis 9, 33. Sentio, quantum diſplicitura ſit conjectura, quae *nigrum in candida vortere* videtur; ſed tueor me auctoritate Aldi nepotis, qui eandem ſuaſit mutationem in loco illo Macrobii: vid. ad §. 139.

Ille — velut balteus. Hunc eſſe illum rugarum complicatarum, qui ab aliis dicitur, *umbonem*, ad unum omnes agnoverunt. Tuber eſt veſte ampliſſima ſub dextro humero ad ſiniſtrum procurrente ſtructum, in cujus ponderoſa mole fulcrum habet et firmitudinem vaſtiſſimus togae ambitus, cuique inſeritur innititurque quae pars a ſiniſtro humero demittitur, ſed ita ut infra ipſum umbonem dependeat, et haec eſt ea „*pars to*„*gae, quae poſtea imponitur.*" Res ſatis apparet inſpicienda illa, quae a Philippo Rubenio in Electis primum propoſita fuit, ſtatua togata, mox Alberto Rubenio et Ferrario repetita; nec deſunt plurimae ſtatuarum effigies idem demonſtrantes. In illa ſane luculentiſſima Rubeniana id imprimis dolendum, quod neque ipſe qui protulit, neque qui poſtea ſunt uſi, indicarunt, ubi inveniretur ſpectanda haec imago. Neque enim exempli modo vice excogitatam credo; quae fuerit alieniſſima diligentia. Habet ea inferiorem oram longe, quam Quintilianus praefinit, demiſſiorem, ut Ciceronis temporibus congruere videatur. cf. §. 143.

Subducenda — pars aliqua tunicae. Cum colobia eſſent tunicae, tamen aliqua earum pars ab humero in lacertum porrigebatur, quae ne affrictu adverteret et turbaret agentem, *ſubducenda* i. e. recurvanda et in alas intrudenda erat. Recta verſione uſus eſt Gedoynus, *retrouſſer.*

tum ſinus injiciendus humero. Hunc ego ſinum cum Rubenio et Geſnero fluctuantem togae partem, non proprie ſed generatim dictam, puto, quae dextro humero injiciatur. Eſt tamen quod impediat intellectum *tum*, quaſi ceteris, quae adhuc tractavit, jam peractis

cujus extremam oram rejecisse non dedecet.
141 Operiri autem humerum cum toto jugulo non oportet, alioqui amictus fiet angustus, et dignitatem, quae est in latitudine pectoris, perdet. Sinistrum brachium eo usque allevandum est, ut quasi normalem illum angulum

141. *alioqui.* Ambr. 2. *aliqui.* Guelf. *angustior* cum marg. Basil.; placet. *amictu* Jens. cum edd. posterr. ante Stoer. Mox *perdit* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Bad. *istum* Guelf. *angelum* Flor. Ambr. 2. *supra quod* Goth. (tac. Gesn.)

demum humero injici hic sinus debeat. Haeret autem in dextro plerumque veterum statuarum humero togae pars, reducta illa a collo nec nisi summo fere tergo applicita, quam hic a nostro significari plane credo. Eam sane, cum primum amicimur toga et antequam sub dextro in sinistrum humero rugae illae congeruntur, exerto mox dextro brachio continendae, imponi necesse est una cum parte sinistra. Neque enim, quo tempore brachium veste continebatur, aliter injici toga potuit quam ut pariter utrobique collum velaret; quae mox, liberiore agendi more obtinente, ut minus in genere adducebatur, ita a dextro maxime collo recedebat. Quo minus tamen, cum Ferrario aliisque, sinum hic *sinistro* humero injiciendum praecipi putem, obstat aspectus ipse togarum in statuis, qui dextram vestis laciniam ita in sinistrum humerum duci ostendit, ut sinistram laciniam subeat, eaque tegatur, nequaquam autem imponatur eidem; quod fortasse contra fuit in illo Graecorum, et Platonis imprimis, ἐπιδέξια ἀναβάλλεσθαι, de quo vide Heind. ad Theaetet. p. 400, item Böttigerum ad vasa Hamiltoniana 2, p. 55. Quid sit *rejicere extremam oram sinus*, infra disputabimus ad §. 144. Fateor autem, hic maxime mihi aquam haerere, cum circuitum omnem amictus oculis persequi adhuc quidem nequaquam mihi contigerit. Solatio tamen est Gesneri de se idem fatentis simplicitas. Gallaeus expungendis pro glossa verbis *injiciendus humero cujus* faciliorem sane nanciscitur loci rationem, sed suo, i. e. temerario, remedio.

141. *normalem — angulum.* Qui fit e lacerto et brachio.

faciat. Super quod ora ex toga duplex aequaliter ſedeat. Manus non impleatur annulis, 142 praecipue medios articulos non transeuntibus: cujus erit habitus optimus, allevato pollice, et digitis leviter inflexis, niſi ſi libellum tenebit: quod non utique captandum eſt. Videtur enim fateri memoriae diffidentiam, et ad multos geſtus eſt impedimento. Togam 143 veteres ad calceos usque demittebant, ut Graeci pallium. Idque ut fiat, qui de geſtu ſcripſerunt circa tempora illa, Plotius Nigidiusque praecipiunt. Quo magis miror Plinii Secundi docti hominis, et in hoc utique libro paene etiam nimium curioſi, perſuaſionem, qui ſolitum id facere Ciceronem velandorum vari-

142. *ſedeat. Manus non impleatur.* Turic. Flor. omittunt, cum Alm. *adlevatio* Turic. Flor. *niſi libellum* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Sic et mox §. 153. *niſi funebres* Goth. (tac. Geſn.) cf. 4, 1, 70. ſed *bellum* Ambr. 2. cf. 8, 6, 73.

143. *demittebant.* Scribunt *di* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. *potius gidinusque* Turic. Flor. (hic quidem — *niusque*). *et nimium* Goth. (tac. Geſn.) *velandorum.* Sic Turic. Flor. Guelf. (hic duplici L) cum Alm. Goth. et edd. ante Ald. *vel androrum* Ambr. 2. cum Bern. Reliqui *velandarum* mutatione non neceſſaria. Ambr. 2. modo *homines*

143. *Plotius Nigidiusque.* De priore cf. dicta ad 2, 4, 42. Alterius de geſtu libros inter plurimos alius argumenti qui praeter noſtrum memoraret, inveni nullum. Doctiſſimus Romanorum fuit ſecundum Varronem, ejusdemque aetatis. Ad eum epiſtola eſt Cic. ad Fam. 4, 13. ubi vide VV. DD.

Plinii — in hoc utique libro. Studioſi titulo inſcriptum librum haud dubie deſignat noſter. cf. 3, 1, 21. item hic §. 148.

velandorum varicum gratia.

cum gratia tradit: cum hoc amictus genus in ſtatuis eorum quoque, qui poſt Ciceronem 144 fuerunt, appareat. Palliolum, ſicut faſcias, quibus crura veſtiuntur, et focalia, et aurium ligamenta, ſola excuſare poteſt valetudo. Sed et haec amictus obſervatio, dum incipimus: procedente vero actu, jam paene ab initio narrationis, ſinus ab humero recte velut ſponte delabitur: et cum ad argumenta ac locos ven-

pro genitivo cum Voſſ. 3. *trahit* Turic. Flor. (hic et *gratiam*). *facit* Camp. Mox *in* ante *ſtatuis* omittunt Turic. Flor. *poteſt Ciceronem* Ambr. 2.

144. *veſtiuntur, et focalia.* Turic. (hic *vocal.*) Flor. Camp. *v. ſ.* cum Alm. *incipiamus* Turic. Flor. *incoepimus* Guelf. *incoepimus* Jenſ. Tarv. *inceperimus* Obr. *initio nationis* Flor. *dilabitur* Flor. Camp. *anni ſtrotogam* Flor. *etiam haereat* Turic. Flor. *autem ſi h.* Camp.

Dio Caſſius hoc quoque dicterio Fufium ſuum Calenum armat in Ciceronem l. 46. p. Reim. 461. In ejusdem varices dictum et Vatinius conjecit apud Macrob. Saturn. 2, 3. Noſter cum *perſuaſionem* notet Plinii, ſubit mutare *tradit* in *credit.*

144. *Palliolum.* „Capiti „aegrotorum involvendo ſerviebat. Ovid. Art. 1, 733. „*Arguat et macies, nec turpe* „*putaris Palliolum nitidis im-* „*poſuiſſe comis.* Sen. Quaeſt. „nat. 4. extr. *Videbis quos-* „*dam graciles, et palliolo fo-* „*caliqua circumdatos pallentes* „*et aegros.*“ Geſnerus. Cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 104.

ſinus ab humero — delabitur. Cum *ſinus* mentio fiat, *humerus* non poteſt eſſe, niſi *dexter;* a quo jam plane defluit toga. Apparet enim *ſinum* appellari quicquid a dextro humero demiſſum laxius fluit, totam denique dextram togae laciniam; cf. dicta ad §. 140. not. 4. Quamobrem cum mox *ſinum* jubemur *dejicere,* cave eodem referas, quo pertinet quod *rejicitur a ſiniſtro;* nam et ibi *dexter* eſt ſinus, ut cum Gronovio agnoſcit Geſnerus. Viciſſim *toga* dicitur quod onerat humerum ſiniſtrum. Ea cum rejicienda eſt, reminiſcemur eorum quae praecipiebantur §. 131; nec *a ſiniſtro*

tum eſt, rejicere a ſiniſtro togam, dejicere etiam, ſi haereat, ſinum conveniet. Laeva a 145

145. *Laeva.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. cum Bern. Reliqui (quod in Flor. maxime miror) *laevam* exc. Loo. et poſterr. ante Burm. (praeter Baſil. Stoer. Chouet.) qui de Regii conjectura *laenam*, praepoſtera illa, cui nec Bodl. addicit nec Andr. indicante Gibſono. Vulgatam, multis ſane teſtibus ſubnixam, Geſnerus interpretatur intelligens *togam* i. „partem togae laevam ſ. laevo humero incumbentem, quae „cum a brachio retrorſum, verſus humerum, et hinc deor„ſum agatur, in lacerti regione colligatur neceſſe eſt.“ Magis tamen ſibi placituram teſtatur Burmanni emendationem *Laeva etiam.* Eam ipſam igitur cum praeſtet Codd. optimorum ſcriptura, quanquam ſono minus ſuavi, quando nihil interjicitur continuis duabus A, acquieſcendum eadem duxi. Nec ut *laeva* hic de ulla alia re quam de *manu* diceretur, ferendum videbatur. Verum ne ſic quidem ſatis doceam, qui tandem accuſativus intelligendus ſit ad *abducere.* Geſnerus „Facile“ ait „eſt *togam* ſupplere“. Hanc ſi noſtra ratione interpretatur pondus illud in laevo humero aggeſtum, eſt ſane quod moneatur abducendum a faucibus et ſummo pectore, ne „jugulus totus operiatur“; ſed tum miror huic aliter accipiemus niſi neutro genere, non ſubaudito *humero,* ſed velut dictum *a ſiniſtra manu inde;* ut Gallaeano commento *ad ſiniſtrum* nequaquam indigeamus. Erit igitur *rejicere,* nullo adjecto, ſurſum amovere, in collum conjicere, qualem ſignificationem, ut dixi, vidimus §. 131., et plane ut hic mox ſtruitur verbum §. 146. *in dextrum humerum ab imo rejicere,* ubi *ab imo* reſpondet τῷ *a ſiniſtro;* ſed ibi quoque Gallaeo male tentante *ad imum.* Sic *in ſiniſtrum* §. 109. 115. 114. 135. nec certo dicam §. 140. *ad ſiniſtrum* eſſe maſculino genere, ſubaudiendo *humerum.* Propriam hanc *rejiciendi* poteſtatem ſi recte tenemus, aptior fortaſſe continget ſuperiorum (§. 140.) interpretatio. Suſpicor enim, *extremam* ibi *ſinus oram rejectam, quae non dedeceat,* eſſe altius et ad ipſum prope collum ſublatam in dextro humero ſummam togam. Continuatur ſaltem protinus cautio, *ne humerus cum toto jugulo operiatur.* Ut nunc eſt, verba iſta parum aſſequor.

145. *Laeva;* cf. not. crit.

faucibus ac summo pectore abducere licet. Ardent enim jam omnia. Et ut vox vehementior ac magis varia est, sic amictus quoque 146 habet actum quendam velut proeliantem. Itaque ut laevam involvere toga et incingi paene furiosum est: sinum vero in dextrum humerum ab imo rejicere solutum ac delicatum, fiuntque adhuc pejus aliqua: ita cur laxiorem sinum sinistro brachio non subjiciamus? Habet enim acre quiddam atque expeditum, et 147 calori concitationique non inhabile. Cum vero magna pars est exhausta orationis, utique afflante fortuna, paene omnia decent, sudor ipse et fatigatio, et negligentior amictus, et

ministerio adhiberi *laevam* manum, quae difficilius id peragat. Contra si *sinum*, quo vocabulo utitur Burmannus, abducemus a faucibus (et hunc accusativum e proximo repeti consentaneum est); non video, quid opus sit a faucibus abducere id quod jam humero dejectum est. An et hic fraudi nobis est ignoratio amictus Romani? *ardet enim* Turic.

146. *toga.* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *togam* (sed hic et *leva* modo). *est sic sinum in dextr.* Camp. *est sinui v. i. d.* Turic. Flor. *deligatum* Turic. Flor. *si nostro brachio* Turic. *calore concitationisque* Turic. Flor.

147. *fatigatio neglentior aut ictus* Turic. Flor. *et* omittit Camp. quoque.

146. *laevam involvere toga.* Hoc amictus schema locis valde appositis illustrat Ferrar. p. 626. B. C. velut Livii 35, 16, 11. ubi vid. Duker. et Drakenb.

incingi — furiosum. Hunc esse cinctum Gabinum, de quo egimus ad §. 139, satis manifestum est, cum, revocata a tergo in pectus lacinia, sibi ipsa est cingulo toga. Qui togae habitus quoties furoribus quasi accinxerit civilibus Romanos, apud Appianum imprimis videre est, si quis consulat indicem Schweighaeuseri voce διαζωσάμενος.

ſoluta ac velut labens undique toga. Quo ma- 148 gis miror hanc quoque ſuccurriſſe Plinio curam, ut ita ſudario frontem ſiccari juberet, ne comae turbarentur, quas componi poſt paulum, ſicuti dignum erat, graviter et ſevere vetuit. Mihi vero illae quoque turbatae prae ſe ferre aliquid affectus, et ipſa oblivione curae hujus commendari videntur. At ſi inci- 149 pientibus aut paulum progreſſis decidat toga, non reponere eam, prorſus negligentis, aut pigri, aut quomodo debeat amiciri neſcientis eſt. Haec ſunt vel illuſtramenta pronunciationis, vel vitia: quibus propoſitis, multa co-

148. *curatam ut* Turic. Flor. *ſiccari viveret* Flor. *quam componimus paulum* Turic. Flor. *quam c. p. p.* Camp.

149. *in capientibus* Turic. *inſtrumenta pronunciationis* Turic. Flor. cum Alm. Habet ſane in quo haereas *illuſtramenti* vocabulum, quod alibi quidem non objicitur, et dicas, *inſtrumenta* pro ſubſidiis vel hic poſſe ferri. Aptius tamen *vitiis* opponuntur *illuſtramenta*, quae ſunt dicta pro *luminibus*, ut et *illuſtrare* orationem 4, 5, 4. 8, 6, 14. 11, 1, 2.

148. *ne comae turbarentur.* „Videtur ob id ipſum vetuiſſe „Plinius nimiam comarum „negligentiam, ne deinde cu„ra molliore et turpicula ea „reparanda eſſet. Quam male „audierint alioquin, qui ni„mis comae ſtuderent, qui „*uno digito*, ne turbarent ali„quid, *caput ſcalperent*, no„tum eſt." (cf. Juv. 9, 133.) „Turbatas comas *affectas ali„quid prae ſe ferre* videri, non „ignorabat Rullus iſte, qui *ut „denunciaret omnibus vim tri„bunicíam, meditabatur etiam „eſſe corpore inculto et horri„do, capillatior quam ante, bar„baque majore*, Cic. in Rull. „2, 5." Geſnerus.

149. *ſi — decidat toga.* Significatur ſinus a dextro humero delabens.

illuſtramenta. cf. not. crit.

quibus propoſitis. „Quorum „cum poſſit et debeat dele„ctus fieri;" cf. dicta ad 5, 8. 42. Nam et hic *propoſita* non eſt praeterito tempore nec hiſtorice accipiendum, ſed ratio eſt quae infra 12, 1, 3.

150 cogitare debet orator. Primum, *quis*, *apud quos*, *quibus praesentibus* sit acturus. Nam ut di- 10 cere alia aliis, et apud alios magis concessum est: sic etiam facere. Neque eadem in voce, gestu, incessu, apud principem, senatum, populum, magistratus, privato, publico judicio, postulatione, actione similiter decent. Quam differentiam subjicere sibi quisque, qui 151 animum intenderit, potest. Tum qua de re dicat, et efficere quid velit. Rei quadruplex observatio est. *Una* in tota causa. Sunt enim tristes, hilares, sollicitae, securae, grandes, pusillae: ut vix unquam ita sollicitari parti-

150. *quis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Ioann. Alm. Voss. 1. 2. Colb. marg. Basil. Reliqui *quid.* Mox *concessum est* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Bodl. Alm. Voss. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *convenit.* Item *magistratus* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 3. Bern. Reliqui singularem. *decentium differentiam* Turic. Flor. *decent differentiam* Camp.

151. *nunc qua de re* Turic. *tunc q. d. r.* Flor. Guelf. *dicat et er litre ficere quid* Turic. Flor. *ut nunquam* Camp. *ut vix nunquam* Locat. Ven. Rusc. de praepostera Regii conjectura. Campani ratio prae vulgata placet. *non et summa minerinus* Turic. *non et summa meminerimus* Flor. *non et summet minnerimus* Camp. *ut non in summa m.* Alm. Reliqui omittunt *et.*

150. *Primum, quis — acturus.* Apparet primam divisionis partem fieri *personam*, cui mox subjicitur §. 151. *res. Persona* autem est et agentis (*quis*) et audientium (*apud quos, quibus praesentibus*). Horum *apud quos* mentio est ad *magistratus* usque, reliqua *privato — actione* pertinent ad *praesentes.*

apud — populum. cf. dicenda mox ad §. 153.

postulatione. De hac cf. Coel. ad Cic. famill. 8, 6. ibique Manutium. An igitur pro *actione* rescribemus *accusatione*?

bus earum debeamus, ut non et summae meminerimus. *Altera*, quae est in differentia 152 partium, ut in prooemio, narratione, argumentatione, epilogo. *Tertia* in sententiis ipsis, in quibus secundum res et affectus variantur omnia. *Quarta* in verbis, quorum ut est vitiosa, si efficere omnia velimus, imitatio: ita quibusdam nisi sua natura redditur, vis omnis aufertur. Igitur in laudationibus, 153 nisi si funebres erunt, gratiarum actione, exhortatione, similibus, laeta et magnifica et sublimis est actio. Funebres conciones, cónsolationes, plerumque causae reorum, tristes atque summissae. In senatu conservanda auctoritas, apud populum dignitas, in privatis

152. *Quartam quoque in verbis* Turic. Flor. An fuit *q. denique in v.?* Mox *ita* post *imitatio* omittunt, *naturae* ante *redditur* dant, *igitur* post *aufertur* omittunt Turic. Flor.

153. *exhortatio* Turic. Flor. *magnitudini et subt.* Turic. Flor. cum Alm. *consultationes* Guelf. cum Jens. et edd. posterr. ante Bad. *consulationes* Ambr. 2. Camp. Vocem omittunt Turic. Flor. *causae deorum* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.

152. *efficere omnia.* Suspicor reponendum *effingere o.* cf. 10, 3, 4. item hic §. 89.

153. *Igitur in laudationibus.* Quam adhuc a §. inde 150. proposuit partitionem, eam ordine percenset hinc ad §. 177. usque.

plerumque causae reorum. Eodem asyndeto *plerumque* ponitur 9, 1, 5.

In senatu — auctoritas. Hic quidem deliberativum genus designari existimo (quanquam et judicia fiebant in senatu hoc tempore), ubi maxime opus auctoritate dicentis, qui nisi gravis et honestus appareat, nemini quidquam persuadebit. cf. §. 184.

apud populum dignitas. Qualia his quidem temporibus populi judicia expectes? Qui nihil aliud quam *publica judicia* significari existimet, eum protinus subjiciatur *in*

modus. De partibus causae, et sententiis verbisque, quae sunt multiplicia, pluribus di-
154 cendum. Tria autem praestare debet pronunciatio: *conciliet*, *persuadeat*, *moveat:* quibus natura cohaeret, etiam *delectet*. *Conciliatio* fere aut commendatione morum, qui nescio quomodo ex voce etiam atque actione pellucent, aut orationis suavitate constat: *persuadendi* vis affirmatione, quae interim plus ipsis

Exc. Santen. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Sed Vall. *rerum* dare testatur Badius, per operarum vitium, ut opinor, cum vellet scribere *reorum*.

154. *cohaeret, etiam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *ut*. Sed *cohaereat ut e.* Ambr. 2. Guelf. cum Jens. Tarv. *ac actione* Goth. (tac. Gesn.) cf. 11, 2, 41. 6, 2, 7. *perlucent* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Leid. exc. Basil. cf. 6, 2, 13. ubi, ut hic Turic., ita vicissim Flor. cum recepta facit. 7, 10, 16. omnes consentiunt. vide et 8, 3, 25. Hic Obr. *prolucent*, forma quam uno Senecae loco defendunt de vita beat. c. 32. ubi tamen *produxit* meliores Codd. teste Forcellino. Mox *auctorationis* Flor. *asseveratione* pro *affirm.* Ald. cum edd. posterr. ante Burm. de Regii optato. Sed nostrum tuentur MSS., etiam mei omnes, quo acc. Exc. Santen. *probationis* Flor.

privatis, cf. 3, 10, 1. et hic §. 130, ei obstat quod modo (§. 150.) continuantur haec *apud populum* et *publico judicio*. An igitur declamationibus hoc totum assignandum erit, ubi causae apud populum actae fingantur? In iis *dignitas* custodienda, ne ulla βωμολοχία contaminemur. *Modus* denique *in privatis* idem est pronunciationis, qualis fuit elocutionis 8, 3, 14. Eo ipso loco est *populus*, sed in *suadendo*. An et hic de eodem cogitabimus? Sed ne sic quidem quidquam hic agnosco nisi scholam.

154. *praestare debet.* cf. §. 151. *efficere quid velit.*

ex voce — atque actione pellucent. Sicuti ex oratione 6, 2, 13.

affirmatione. Hanc plane

probationibus valet. *An ista*, inquit Calidio 155 Cicero, *si vera essent*, *sic a te dicerentur?* et, *Tantum abest*, *ut inflammares nostros animos: somnum isto loco vix tenebamus.* Fiducia igitur appareat, et constantia, utique si auctoritas subest. *Movendi* autem ratio aut in re- 156 praesentandis est, aut imitandis affectibus. Ergo cum judex in privatis, aut praeco in publicis dicere de causa jusserit, leniter est consurgendum: tum in componenda toga, vel, si necesse erit, etiam ex integro injicienda, duntaxat in judiciis (apud principem enim et magistratus ac tribunalia non licebit)

155. *abest.* Turic. Flor. omittunt cum Alm.

156. *autest ratio* Ambr. 2. *autem est r.* Guelf. cum Goth. et edd. ante Bad. et quidem omisso *est* post *repr.* (Goth. tac. Gesn.); sed Guelf. utrobique. *a. r. etiam aut* Bad. *repraesentdis est ut a mitandis* Turic. *re praesenti aut imitandis* Camp. *reprehendendis a. i.* Voss. 1. 3. *leniter est consurgendum.* Sic Turic. Flor. Camp. (nisi quod hic *leviter*) cum Alm. Vall. Reliqui *est* omittunt. *tum imponendo* Guelf. *t. ponenda* Goth. (tac. Gesn.). *dunt. injugus* Turic. *d. inuigiis* Flor. *in jugiis* Alm. *et tribunalia* Turic. Flor. Guelf. *libebit*

pro *asseveratione* dici, quam et huc inferre cupiebant, vidimus ad 5, 12, 12.

155. *Calidio Cicero.* cf. §. 123.

156. *repraesentandis — imitandis.* suis — alienis. In *repraesentando* cf. 6, 2, 31.

praeco — jusserit. vide 6, 4, 7.

in componenda toga. „Itaque probamus apud Plin. „epist. 2, 3, 2. antiquam lectionem: *Surgit, amicitur, incipit.*" Gesnerus. *Injiciendam ex integro* interpretor, cum forte delapsa fuit humero. cf. §. 149. 140.

non licebit. „In quibus „scilicet ad nutum paratus „astat orator, ut statim incipere possit." Gesnerus. cf. §. 134.

paulum commorandum, ut et amictus ſit decentior, et protinus aliquid ſpatii ad cogitandum. 157 Etiam cum ad judicem nos converterimus, et conſultus praetor permiſerit dicere, non protinus eſt erumpendum, ſed danda brevis cogitationi mora. Mire enim auditurum dicturi cura delectat, et judex ſe ipſe componit. 158 Hoc praecipit Homerus Ulixis exemplo, *quem ſtetiſſe oculis in terram defixis, immotoque ſceptro, priusquam illam eloquentiae procellam effunderet*, dicit. In hac cunctatione ſunt quaedam non indecentes, ut appellant ſcenici,

Turic. *paulum commorandum.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *eſt* inſerunt. *et protenus* Alm.

157. *converteremus* Turic. Flor. *conſultus praeter permiſerit* Turic. Ambr. 2. *conſultum praetermiſerit* Guelf. *conſultus permiſerit* Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Stoer. exceptis Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. qui *conſultus praetermiſerit.* Mox *mora. ira* Turic. Flor. Camp. *delectant* Turic. Flor. *componi* Turic.

158. *imo totoque* Ambr. 2. *in hanc cunctatione* Turic. Ambr. 2. *ſuſpirationem* Turic. Flor. *ſuſpitione* Guelf. *ea diutius* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. *eo di.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Baſil. hic *eoque d.* cum Gryph. Gibſ. et aliquot Burmanni. *ea diu cujus* Ambr. 2.

et amictus — et protinus. Ingratum ſane eſt, quod ad *aliquid ſpatii* repetere cogimur *ſit*, cum praeſertim priore loco ſola ſit, quam dicunt, copula ad *decentior* pertinens illa, hic aliquam quoque attributi partem expleat. Nec tamen Gallaeum, ante *protinus* inſerentem *ſit*, probo. Sed quid ſi poſt *cogitandum* intercidit *contingat*?

158. *Homerus Ulixis exemplo.* Iliad. 3, 217. ſeqq.

ut appellant ſcenici. Suſpicor demonſtrari, qui praecepta dant actionis ſcenicae, quales vidimus oratorum actum regentes *artifices* §. 106. Niſi forte rectius intelligun-

morae, caput mulcere, manum intueri, infringere articulos, ſimulare conatum, ſuſpiratione ſollicitudinem fateri, aut quod quem-
035 que magis decet: eaque diutius, ſi judex nondum intendet animum. Status ſit rectus, ae- 159
qui et diducti paulum pedes, vel procedens minimo momento ſiniſter: genua recta, ſic tamen, ut non extendantur. Humeri remiſſi,

159. *ſtatus quid rectum ſeu ſed deducti* Turic. *ſtatus quid eſt recta ſeu ſed deducti* Flor. *ſtatus quid r. ae. e. d.* Camp. *S. ſi r. ae. e. d.* Ruſc. *Status quidem ſit r. ae. e. d.* Ald. *rectus aequi et* ipſum ineſt in iſtis *rectu ſeu ſed*, cum *ſeu* corruptum ſit e littera S et male continuato *equi*, cujus ultima littera diſtracta et ipſa et corrupta cum ſequenti copula tranſiit in *ſed*. Illud autem *quidem* poſt *ſtatus* non magis probo quam Badius. *pedes vel* — *ſic tamen* omittunt Ambr. 2. Guelf. *momento* omittunt Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Ald. et marg. Baſil. ac Gryph. *extendam. Humeri* Turic. *dextera* Guelf. *prolatum ultra* Guelf. *ſpectans quando* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil.

tur ipſi comoedi et tragoedi. *Rhythmicos* quidem, quos comparare aliquis velit, amoliti ſumus 9, 4, 68.

infringere articulos. Rectiſſime Forcellinus in Lexico huc advocat locum Petronii (cap. 17.) „manibus inter ſe „usque ad articulorum ſtrepi„tum contritis", cum praeſertim apud eundem mox c. 23. legatur „*infractis* manibus con„gemuit." Dicas tamen, diſtenſos quoque usque ad ſtrepitum articulorum ſingulos digitos poſſe accipi. In *capite mulcendo*, haec noſtri verba Geſnerus comparat cum Luciani rhetore orationi praeludente T. 3. p. 13. (Rhetorum praecept.); non quidem incommode, quanquam κρίσις ejus minime probanda. Sed ille ἐπισπασάμενος ὁπόσον ἔτι λοιπὸν τῆς κόμης profecto *caput demulcet.*

159. *procedens* — *ſiniſter.* cf. §. 135.

Humeri remiſſi. Non opus eſſe arbitror emendatione quam tentat Geſnerus: *demiſſi.* Sed ipſe idem ineſſe vul-

vultus ſeverus, non moeſtus, nec ſtupens, nec languidus: brachia a latere modice remota: manus ſiniſtra, qualem ſupra demonſtravi: dextra, cum jam incipiendum erit, paulum prolata ultra ſinum geſtu quam modeſtiſſimo, 160 velut expectans quando incipiendum ſit. Vitioſa enim ſunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, et quaſi improbam facere: tendere confidentia vultum, aut, quo ſit magis torvus, ſuperciliis aſtringere: capillos a fronte contra naturam retroagere, ut ſit horror ille terribilis: tum, id quod Graeci frequentiſſime faciunt, crebro digitorum labiorumque motu commentari, clare excreare, pedem alterum

160. *perfricari* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Voſſ. 1. 3. *perfricare* Goth. (tac. Geſn.). *improbiorem* Camp. cum Andr. et marg. Colon. *confidentiam volum* Turic. Flor. *confidentiam v.* Guelf. Camp. *capillo* Ambr. 2. *ut ſi h.* Jenſ. Tarv. *frequentiſſime* omittit Guelf. *laborumque motum* Turic. Flor. prius etiam Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *librorumque m.* Guelf. Exc. Santen. *labrorumque m.* Goth. (tac. Geſn.) cum Vall. Voſſ. 2. Ald. *ridere* pro *clare* prava conjectura Obr. *excreare* omittunt Ambr. 2. Guelf. *pacem — tegure* Turic. Flor. poſterius cum Alm.

gato mox ſuſpicatur. In *demittendo* aliquis tamen actus eſt oratoris; qui cum *remittit* humeros, omnia naturae relinquit. Contrarium eſt, cum *ad occipitium ducuntur humeri* §. 160.

qualem — demonſtravi. §. 242.

160. *lacunaria.* Commodum Paſſeratius Caprum demonſtrat Grammaticum *laquearia,* non *lacunaria,* dici jubentem p. Putſch. 2246. In re ipſa cf. praef. noſtr. p. LXXXVIII.

crebro — motu commentari. Elegans χαρακτηρισμὸς demonſtrans eum, qui jamjam dicturus aſtet, inveniendo adhuc intentum et inſpicientibus audituris digitorum labiorumque motu quae intra ſe cogitat manifeſtantem.

longe proferre, partem togae finiftra tenere, ftare diductum, vel rigidum, vel fupinum, vel incurvum, vel humeris, ut luctaturi folent, ad occipitium ductis. Prooemio fre- 161 quentiffime lenis convenit pronunciatio. Nihil enim eft ad conciliandum gratius verecundia: non tamen femper. Neque enim uno modo dicuntur exordia, ut docui. Plerumque tamen et vox temperata, et geftus modeftus, et fedens humero toga, et laterum lenis in utramque partem motus, eodem fpectantibus oculis, decebit. Narratio magis pro- 162 latam manum, amictum recidentem, geftum diftinctum, vocem fermoni proximam, et tan-tum acriorem, fonum fimplicem frequentif-

161. *enim eft.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui *eft enim.* Mox *Neque* nobiscum pro aliorum *Nec* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cf. 5, 10, 120. *enim modicuntur* Turic. Flor. *omnino in uno modo dicuntur* Guelf. *et genus modeftius* Turic. Flor. (hic tamen tertiam vocem cum vulgata). *et g. m.* Guelf. Camp. Reliqui *ac g. m.* quod minus aptum.

162. *diftinctum* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voff. 1. 3. *voci* Turic. Flor. *et tantum acriorem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Bodl. Alm. Ioann. Voff. 1. (nifi quod *ac* dicitur effe ibi). *ac tamen acriorem* Camp. cum Andr. Nobiscum facit Obr. fed omiffo *et.* Voff. 3. *cantum*

161. *ut docui.* 4, 1, 40 feqq. Quod *plerumque lenem convenire* ait, ibidem eft §. 55. fed eodem fpectat etiam 9, 4, 132.

162. *geftum diftinctum.* Hic qualis fit, maxime apparet §. 55. 47. cf. 4, 2, 36. ubi ipfa quoque pronunciatio *diftinguendo* adhiberi jubetur. Cavetur ergo geftus generalior, qui non ad fingulas fe applicet res et fenfus, cujusque non fint partes manifeftae.

ſime poſtulabit, in his duntaxat, *Q. enim Ligarius, cum eſſet in Africa nulla belli ſuſpicio*, et, *A. Cluentius Habitus pater hujusce.* Aliud in eadem poſcent affectus, vel concitati, *Nubit genero ſocrus;* vel flebiles, *Conſtituitur in foro Laodiceae ſpectaculum acerbum et miſerum toti Aſiae provinciae.*

163 Maxime varia et multiplex actio eſt probationum. Nam et proponere, partiri, interrogare, ſermoni ſunt proxima, et contradictio-

acriorem lepido errore. Reliqui *ac t. apertiorem* ab Jenſ. inde. *Q. enim.* Sic Ambr. 2. (fortaſſe tamen pleno praenomine) Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Vall. Tarv. cf. Erneſt. ad loc. Cic. Reliqui *Q. igitur* et recentiores pleno praenomine. Sed Turic. Flor. *enim* praenomine omiſſo. *in Africa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Alm. Jenſ. Tarv. Haec omittunt Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *adhuc.* Mox *poſcent* Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. et err. Geſn.) Camp. cum edd. ante Gryph. *poſceret* Guelf. Reliqui *poſcunt.* Mox *flevilis* Turic. Flor. *flexibiles* Guelf. *flebilis* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *conſtituatur* Goth. (tac. Geſn.) *laeudiciae* Flor. *laodiciae* Camp. *laodice* Goth. (tac. Geſn.) Tarv. (hic per AE). *lodiceae* Jenſ. cum edd. ante Ald.

Q. enim Ligarius. Pro Lig. c. 1. *A. Clu.* et *Nubit* pro Clu. c. 5. *Conſtituitur* in Verr. 1, 30.

163. *contradictionem ſumere.* Non equidem cum Geſnero *ſumtam contradictionem* interpretor *repetitam* eam, quae ab adverſario fuerit prolata. *Sumere* in argumentando cum toties ſit *praeſumere*, ſtatuere quod argumentis nondum effectum ſit, accipio et hic *contradictionem* adverſarii *praeſumtam;* cf. 5, 13, 46. *Proponere, partiri* quid eſſet, de induſtria tractavit noſter l. 4. c. 4. 5. In his igitur nihil elatius ſectandum erit, ſed plane loquendum. Ut magnam cum compoſitione affinitatem habet pronunciatio. Cf. ad haec de *ſermone* 9, 4. 131.

nem sumere. Nam ea quoque diversa propositio est. Sed hanc tamen aliquando irridentes, aliquando imitantes pronunciamus. Argumentatio plerumque agilior, et acrior, et 164 instantior, consentientem orationi postulat etiam gestum, id est, fortem celeritatem. Instandum quibusdam in partibus, et densanda oratio. Egressiones fere et lenes, et dulces, et remissae, *raptus Proserpinae*, *Siciliae de-*

163. *hanc tamen.* Sic Turic. Flor. Omittit pronomen Camp. Reliqui *haec t.* Verba *aliquando irridentes* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Voss. 3. Mox *pronunciatio* pro *pronunciantes. Argumentatio* Turic. Flor. cum Alm.

164. *gestus* Turic. Flor. neuter tamen c[illegible]entientes ante. *postulat enim* Goth. (tac. Gesn.). *celeritatem standum* Turic. *celeritates tantum* Flor. posterius cum Alm. *Celeriter instandum* Obr. prava novandi libidine. *fere et lenes.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui omittunt *et*: cf. modo §. 161. *et vox temp.* Pro *fere*, *vero* Guelf. *remissae, raptus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Voss. 3. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *ut.* Mox *Neque enim mirum* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph.

Nam ea — propositio est. „Cum contradictionem adver„sarii ipse prior profers, ni„hil aliud quam *proponis* (ut „hoc praecedenti simile esse „liqueat), quanquam non tua „tu argumenta, sed diversae „partis." Referebat ostendere, in contradictionibus quoque sumendis non esse ultra sermonem pronunciatione tendendum. Mox tamen fatetur, plus scenicae virtutis exigi interdum in *contradictione pronuncianda,* quoniam ea soleat condiri aut irrisione adversarii aut ejusdem imitatione, ad comicam prope festivitatem accedente, nec jam solo sermone transigenda. Ita saltem horum inter se sensuum nexum agnoscere mihi videor.

164. *fortem celeritatem.* Elegans accommodatissimi gestus significatio.

raptus Proserpinae — laus. cf. 4, 3, 13. item 9, 2, 55.

scriptio, Cn. Pompeji laus. Neque enim mirum, minus habere contentionis ea, quae 165 sunt extra quaestionem. Mollior nonnunquam cum reprehensione diversae partis imitatio, *Videbar videre alios intrantes, alios autem exeuntes, quosdam ex vino vacillantes.* Ubi non diffidens a voce permittitur gestus quoque, in utramque partem tenera quaedam, sed intra manus tamen, et sine motu 166 laterum, translatio. Accendendi judicis plu-

neque mirum Turic. Reliqui *n. est m.* nisi quod pro postremo *numerum* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *centuriones aeque sunt* Guelf.

165. *vicino vacillantes* Turic. Flor. *discedens* Jens. Tarv. *gestus quoque, in.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Bad. Reliqui *g. quo fit in* de conjectura Regii. *tenere quaedam* Turic. Flor. *si intra* Turic.

166. *Accendendi judicis.* Sic Goth. (err. Gesn.) cum edd. ante Leid. acc. Gibs. Obr. Roll. Capper. *accedendi judicii*

Pompejum ornatum in Corneliana apparet etiam loco Q. Ciceronis de Petitione Consulatus c. 13.

165. *cum reprehensione — imitatio.* Locum ex Galliana vidimus jam 8, 3, 66. Videtur autem hic quoque aliqua nostro obrepsisse oblivio, ut Gallium, cujus temulentia notatur, adversarium Ciceronis nunc quidem acciperet. Neque enim pro Gallio orasse Ciceronem ignorare potuit. *Diversae partis* genitivus referendus ad *imitatio*, non ad *reprehensione;* et recte se habent haec, etsi illa et *imitatio* et *reprehensio* non in *diversam partem*, sed in clientem ipsum diriguntur. Nec major error, quam qui erat in loco Rullianae 8, 4, 28.

gestus quoque, in utramque — translatio. Quod subjicitur illi *gestui*, mera est appositio, ipsum describens illa. Nove tamen hic dicitur *tenera — translatio*, pro *moderata, levi.*

166. *Accendendi judicis — gradus.* Modo totum hoc ad

166 Tres sunt gradus. Summus ille, et quo nullus est in oratore acutior: *Suscepto bello, Caesar, gesto jam etiam ex parte magna.* Praedixit enim, *Quantum potero voce contendam, ut populus hoc Romanus exaudiat.* Paulum inferior, et habens aliquid jam jucunditatis, *Quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharsalica gladius agebat?* Plenius adhuc et len-167 tius, ideoque dulcius, *In coetu vero populi*

Turic. Flor. *accedendi judices* Guelf. *accedendi judicis* Camp. Reliqui *accendendi judices* fortasse e sphalmate Leidensis. *pluris s. gaudiis* Turic. primum et Flor. *ex oratore auctior* Turic. Flor. *gesto etiam,* omisso *jam,* Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum ipsis Cic. libris; transponit Jens. (tac. Gesn.) *g. etiam jam ex.* cum edd. ante Basil.

populus hoc. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. et libris Cic. *p. hic* Camp. *p. haec* reliqui. *jam jucunditatis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) cum Goth. et edd. posterr. ante Ald. qui cum reliquis *etiam j.* de Regii conjectura; sed Camp. ipse hoc videtur dare. *acie pars alia gladius* Flor.

167. *coetu* omittunt Turic. Flor. *trahendenque cum v.* Turic. *truhendoque t. v.* Camp. Mox autem ante *fauces* omittunt *sunt* Turic. Flor. Quid faciam illo *tum,* plane non re-

solam pronunciationem astrinxeris, non erit quod mireris, tam lentam, qualis est in protinus sequentibus exemplis, orationem appellari *summum accendendi judicis gradum.* Intendenda enim voce unice hic res geritur, quae sane facit ad affectum audientibus movendum. Ejus autem acerrimam speciem ostendit esse in loco Ligarianae priore.

Suscepto — magna. Cic. pro Lig. c. 3. item mox *Quid enim tuus* eodem cap. *In coetu vero* Philipp. 2, 25. *Vos Alb.* pro Milo. 31. *Saxa atque solit.* pro Arch. 8.

167. *ideoque dulcius.* Nihil sane dulcedinis inest ipsi, qui demonstratur, sensui: sed sola spectatur vox, quae cum ab illo acutissimi soni fastigio descendit, lenior fit natura et

Romani negotium publicum gerens. Producenda omnia, trahendaeque tum vocales, aperiendaeque ſunt fauces. Pleniore tamen haec canali fluunt, *Vos, Albani tumuli atque luci.* Jam cantici quiddam habent, ſenſimque reſupina ſunt: *Saxa atque ſolitudines voci reſpon-* 168 *dent.* Tales ſunt illae inclinationes vocis, quas invicem Demoſthenes atque Aeſchines expro-

perio, quare incidi in mutationem, ut ſcriberetur *trahendaeque ſunt v. aperiendaeque fauces.* Niſi forte hauſtum aliquid credis, ut fuerit *cum — tum* — [Mihi *tum* reſpicere videtur illud ipſum de lenta et dulci pronunciatione praeceptum, „cum tali actioni locus eſt." BUTTM.] *Jam cantici.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Obr. (qui et mox *habentia*, male). *Nam c.* reliqui. *ſenſumque reſpina ſunt* Turic. *ſenſumque reſpinant* Flor. Ex hoc malim efficere: *ſenſimque reſupinantur.*

168. *voci reſpondent — inclinationes.* Omittunt Turic. Flor. ſolito propter homoeoarcton errore. *utramque* Turic. Flor.

jucundior. cf. 178. *jucundior — acrior.* Pertinet enim haec ratio eo, quod modo notabam, nihil horum eſſe ipſis ſententiis cenſendum, quae nec dulces nec acutae eſſe judicantur, verum accommodatam ſingulis vocem habere acrimoniam, jucunditatem, lentitudinem, pleniorem canalem, denique canticum; quorum nihil non inſervit *accendendis* i. affectu imbuendis *judicibus.*

trahendaeque tum vocales. vide not. crit.

Pleniore — canali. „Metaphora eſt ducta a *tubis* et „*canalibus aquaeductuum.* Ita „enim transtulit ad *arteriam* „*tracheam*, quae *canalis* eſt „vocis". Pſeudo-Turnebus. cf. 7, 2, 51.

ſenſimque reſupina ſunt. vide not. crit.

168. *Demoſthenes atque Aeſchines.* „V. G. Ille huic pro „Coro. c. 90." (p. Rſk. 322. 3) „Ἐτάρας τὴν φωνὴν καὶ γεγωνὼς καὶ λαρυγγίζων. Hic vero „δάκρυ. et τόνον τῆς φωνῆς illi „objicit c. 72 et ſq." (contra Ctes. p. Rsk. 602.). „Jusjurandum per *Marathonis — propugnatores* eſt c. 60. pro Co-

brant, non ideo improbandae: cum enim uterque alteri objiciat, palam eſt utrumque feciſſe. Nam neque ille per Marathonis et Plataearum et Salaminis propugnatores recto ſono juravit, nec ille Thebas ſermone deflevit. Eſt his diverſa vox, et paene extra or- 169 ganum, cui Graeci nomen *amaritudinis* dederunt, ſuper modum ac paene naturam vo-

169. *et his diverſa* Turic. Flor. *et eſt h. d.* Camp. *ſuper modum.* Sic Turic. Ambr. 2. *ſupra m.* reliqui. cf. 9, 3, 46. 8, 4, 6. *exercere modum* Turic. Flor. cum Alm. *qui comp.* Turic. Flor.

„rona" (p. Rsk. 297. 11.) „vid 9, 2, 62. 12, 10, 24. „Lamentatio autem Aeſchinis „de Thebis c. 49. contra Cte- „ſiphontem" (p. Rſk. 544.) „Νομίσατε ὁρᾷν ἁλισκομένην τὴν „πόλιν, τειχῶν κατασκαφὰς, ἐμ- „πρήσεις οἰκιῶν etc." Geſnerus.

neque ille — nec ille. In duplici *ille* cf. 2, 8, 11. *rectum ſonum* et *ſermonem* conjungi eidemque rei ſignificandae adhiberi apparet, velut modo §. 162. *vocem ſermoni proximam — ſonum ſimplicem,* cui opponitur *flexus vocis* (§. 170.) et *plaſma,* ſed tale quod reprehenſione vulgo huic vocabulo haerente careat: cf. de *plasmate* 1, 8, 2.

169. *extra organum.* cf. §. 40.

Graeci nomen amaritudinis. Hoc nominis uſurpatum videtur Graecis artificibus vocem et pronunciationem formantibus, quorum quidem libri aetatem non tulerunt. Neque enim adhuc quisquam potuit πικρίας in voce uſum demonſtrare apud Graecos ſcriptores, et quam Pſeudo-Turnebus ille, velut ſatis cognitam, memorat πικροφωνίαν, fruſtra quaerimus. Res ipſa tamen, quae ſignificetur, facile agnoſcitur; cum praeſertim *acerba* eadem vox appelletur, quae denominatio eſt §. 32. quoque. Hinc Erneſtus in technologia Graeca p. 265. rectiſſime definit, „eſſe vocem *acer*„*bam* i. *amaram*, cum quis „indignatione vel alio affectu „abreptus ita faucium et vo„cis veluti terminos excedat, „ut ſonus oriatur abſonus, „pueriliter clamoſus, atque „exilitate ſua peſſime aures „afficiens." Idem in techn.

cis humanae acerba: *Quin compescitis vocem istam, indicem stultitiae, testem paucitatis?* Sed id, quod excedere modum dixi, in illa 170 parte prima est, *Quin compescitis.* Epilogus, si enumerationem rerum habet, desiderat quandam concisorum continuationem; si ad concitandos judices est accommodatus, aliquid 171 ex iis, quae supra dixi; si placandos, incli-

170. *concisiorum* Ambr. 2. cum Bern. *concissiorem* Voss. 1. 3. Hic vocem omittit Camp. et mox inserit post *dixi*, omissis *si placandos*, quae deinde reponuntur inter *quandam et lenitatem*, omni sententia obruta. *ex is* Turic. Ambr. 2. *ex his* Camp. Goth. (tac. Gesn.). *dixi plagatos* Turic. Flor. *placatos* ex Alm. affertur. *quandam si lenitatem* Turic. Flor. cum Alm. *lenitatem misericordia* Ambr. 2. Guelf. *flexus* Turic. Flor. *flexibilem* Guelf. Camp. *quae praecipue* Turic. Flor. *quia pr.* Guelf. *quoque est* Turic. Flor. *videbas* Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. *etiam morbos* Flor.

Latina p. 5. valde huc facientem demonstrat Valerii Maximi locum 8, 7. extern. 1. „(Demosthenes) propter nimiam exilitatem *acerbam* auditu vocem suam exercitatione continua ad *maturum* et gratum auribus sonum perduxit."

Quin compescitis. Cic. pro Rabir. perd. c. 6. ubi sane *continetis* legitur, sed in nostro quidem scriptore MSS. ad unum omnes dant nostrum, quibus accedit Barberinus Garatonio memoratus ad loc. Cic.

170. *concisorum continuationem.* Brevia illa *concisa* (qua voce utitur et 10, 7, 10. cum plerumque appellentur *incisa*, velut 9, 4, 2. 22. 44 et passim, quanquam decimo libro adjectivi magis est usu, hic substantivi) celeri pronunciatione sunt continuanda, ut velocem, quae audienti praestatur, rerum ἀνακεφαλαίωσιν cito peragant. cf. 6, 1, 1. seqq.

quae supra dixi. cf. §. 166. 169. fortasse et 162.

si placandos — commovendos. Rarior est haec repetendae ante accusativos praepositionis omissio. Quam si contra libros inserere tentes, non congruere sentias ante vocem *misericordia.* Quae ipsa nostro etiam haud dubie causa fuit, cur insolentiorem juncturam admitteret.

natam quandam lenitatem; si misericordia commovendos, flexum vocis, et flebilem suavitatem, qua praecipue franguntur animi, quaeque est maxime naturalis. Nam etiam orbos viduasque videas in ipsis funeribus canoro quodam modo proclamantes. Hic et- 171 iam fusca illa vox, qualem Cicero fuisse in Antonio dicit, mire faciet: habet enim in se, quod imitamur. Duplex est tamen miseratio; altera cum invidia, qualis modo dicta de damnatione Philodami: altera cum deprecatione demissior. Quare, etiamsi est in illis 172 quoque cantus obscurior, *In coetu vero po-*

171. *dicit.* Omittit Camp. *faciet.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (quanquam in hoc ob defectum versus desinentis *ci* omittitur) cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Gryph. Reliqui *facit*, unde recedentem Camp. non notavi. *imitamur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. (quanquam hic *imiramur*) cum Alm. Voss. 2. Jens. Tarv. *miratur* Goth. *imitamur* reliqui. *dicta* omittit Camp. *dampnatione Philolam* Turic. *dimissior* Flor. Camp.

171. *Hic — faciet.* Probabiliter Francius reponit *Huc* pro *hic.* cf. 4, 2, 55. Nisi tamen propria est locutio *mire facere in aliqua re* pro: *praeclarum esse, et multam virtutem exerere*, quale est, quod sequitur §. 173. *mire facit in peroratione — confessio.* Et fuit observata haec *faciendi* potestas, quasi remediorum proficientium propria, de qua agit Burm. ad nostri Decl. 8. 4. p. 169. nec praetermittunt Lexica.

habet — quod imitamur. Eum ipsum affectum, quem fingendo imitamur, praestat fusca illa vox, qualem in Antonio fuisse narrat Cicero Bruto c. 38. ubi, quantopere miserationi movendae profuerit illa, idem testatur.

modo dicta. §. 162.

172. *In coetu* et *Vos Albani*, vid. §. 167. Est autem

puli Romani; non enim haec rixantis modo dixit: et, *Vos, Albani tumuli;* neque enim, quasi inclamaret, aut testaretur, locutus est: tamen infinito magis illa flexa et circumducta sunt, *Me miserum, me infelicem.* et, *Quid respondebo liberis meis?* et, *Revocare tu me in patriam potuisti, Milo, per hos; ego te in eadem patria per eosdem retinere non potero?* Et cum bona C. Rabirii uno sestertio addicit, 173 *O meum miserum acerbumque praeconium.* Illa quoque mire facit in peroratione velut deficientis dolore et fatigatione confessio: ut pro eodem Milone, *Sed finis sit: neque enim prae lacrimis jam loqui possum.* Quae similem ver-

172. *pr. non enim quasi inclamare et aut* Turic. Flor. cum Alm. omissis interjectis, ex homoeoteleuto, quare suspiceris, iterum quoque pro *neque enim* fuisse *non enim*, quod anaphorae commendatione sane blanditur. *quas inclamaret* Ambr. 2. Guelf. *detestaretur* Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *quidquid respondebo* Ambr. 2. cum Bern. An fuit *Quid? quid r.* Mox *adjicit* Guelf. Camp. cum Jens. Tarv. *adicit* Goth. (tac. Gesn.) *miserum non acerbumque* Turic. Flor.

173. *misere facit* Turic. Flor. Camp. *dolore* Ambr. 2. *et pro eodem* Camp. *praeclarimis* Flor.

observatio per se acuta et judicii plenissima, illa quamvis invidiosa in Antonium et Clodium nequaquam increpantis modo fuisse pronunciata a Cicerone; et mirifica eloquendi concinnitas in hisce: *non rixantis modo dixit, non, quasi inclamaret aut testaretur, locutus est.*

infinito magis. cf. §. 4. Loca mox sunt Milonianae c. 37. et 38. extr. Pro C. Rabirio Post. c. 17. Nec dubito, quin recte Bentlejus ad Horat. Sat. 1, 4, 14. ex ipso Cicerone reponi jubeat *nummo* pro *uno.* Librorum tamen meorum nullus recedit a vulgata.

bis habere debent etiam pronunciationem. Possunt videri alia quoque hujus partis atque 174 officii, *reos excitare*, *pueros attollere*, *propinquos producere*, *vestes laniare:* sed suo loco dicta sunt. Et quia in partibus causae talis est varietas, satis apparet, accommodandam sententiis ipsis pronunciationem, sicut ostendimus. Sed verbis quoque, quod novissime dixeram, non semper, sed aliquando. 1039 An non haec, *misellus* et *pauperculus*, sum- 175 missa atque contracta; *fortis* et *vehemens* et *latro*, erecta et concitata voce dicendum est?

174. *alii quoque* Turic. Flor. *causae talis est.* Sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Bad. *parte talis est* Turic. Flor. cum Alm. profecto, qui hic turbare narratur. *causa et aliis e.* Ambr. 2. *causae et aliis* Guelf. cum edd. ante Ald. *causae etiam aliis e.* reliqui, sine sensu manifesto. *si verbis* Turic. Flor. Camp.

175. *At non* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum Voss. 2. Vall. Bern. *et pauperculus* omittunt Turic. Flor. *vehemens elatio* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Ald. *dicendum est* pro *dicenda sunt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. Hoc igitur in tanto consensu verum, eique in praecedentibus *hoc* pro *haec* aptandum judico. Cf. nos ad 1, 11, 13. 2, 17, 30. (Vid. Addenda.)

174. *suo loco dicta.* Supra 6, 1, 30.

quia — talis est varietas. „Eo quod pro quaque causae „parte varianda est pronun„ciatio, apparet protinus sen„tentiis quoque singulis ean„dem esse accommodandam; „quod ipsum tot exemplis „proferendis ostendimus." Neque enim haec partes causae agendi differentia demonstrari potuit nisi sententiis ex quaque earum promendis. Respicit autem suam divisionem §. 153.

175. *haec — dicenda sunt.* Vid. not. crit.

Accedit enim vis et proprietas rebus tali astipulatione: quae nisi assit, aliud vox, aliud 176 animus ostendat. Quid? quod eadem verba mutata pronunciatione indicant, affirmant, exprobrant, negant, mirantur, indignantur, interrogant, irrident, elevant? Aliter enim dicitur, *Tu mihi quodcunque hoc regni;* et, *Cantando tu illum?* et, *Tune ille Aeneas?* et, *Meque timoris Argue tu, Drance.* Et, ne morer, intra se quisque vel hoc, vel aliud, quod volet, per omnes affectus verset: verum esse, 177 quod dicimus, sciet. Unum jam his adjiciendum est, cum praecipue in actione spectetur

176. *negant.* Omittit Camp. *mihi quod cuique eo regni* Turic. Flor. *cantando tullium* Turic. *done ille* Turic. Flor. *Aeneas sed sequem timoris argutiis tu dranie* Turic. Flor. *argue* omittit Guelf. *drances* Camp. *Et nemo rerum intra quisque* Turic. Flor. *Et nemo rerum i. s. q.* Ambr. 2. cum Bern. *Et nemo rerum inter s. q.* Guelf. *Et ne moremur i. s. q.* Voss. 3. *ho vel* Ambr. 2. *homo vel* Guelf. *per omnis* Flor. Ambr. 2.

nisi assit — ostendat. Conjunctivus in posteriore verbo plane potentialis est: δείξειν ἄν. Quare alienissima Francii conjectura *ostentat;* nec attendenda Camp. scriptura *ostendit,* fortasse et ipsa a corrigente profecta: cf. 5, 12, 20. ubi alia ratio.

176. *eadem verba mutata pronunciatione.* Hoc commode docet exemplo pronominis secundae personae in locis Virgilianis Aen. 1, 78. Ecl. 3, 25. Aen. 1, 617. 11, 383. Cum tamen ternis ter differentiis rem distinguat (cf. per paria euntem §. 87.), miror, plus tribus, minus novem, exemplis defungi nostrum. Nunc nihil in Virgilianis hisce agnosco, nisi admirationem et contemtum, tam recta oratione quam per interrogationem significata.

decor, ſaepe aliud alios decere. Eſt enim latens quaedam in hoc ratio, et inenarrabilis: et ut vere hoc dictum eſt, *caput eſſe, decere quod facias;* ita id neque ſine arte eſſe, neque totum arte tradi poteſt. In quibusdam 178 virtutes non habent gratiam, in quibusdam vitia ipſa delectant. Maximos actores comoediarum, Demetrium et Stratoclea, placere diverſis virtutibus vidimus. Sed illud minus mirum, quod alter deos, et juvenes, et bonos patres, ſervosque, et matronas, et graves anus

177. *decor.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *decorem* reliqui, niſi quod *deorum* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quod inveniebat Regius. *alios decedere* Turic. Flor. *eſſe, decere.* Sic Turic. (niſi quod *capud* modo, et *decedere*) Flor. Camp. cum Alm. *artis* inſerunt reliqui. Sed *qui* poſt *quod* addit male Camp. *iſta id* Turic. Flor. *id ita* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald.

178. *delectatur* Turic. Modo *in quibus vitia* Floril. Santen. per errorem. *auctores* Camp. cum Jenſ. Tarv.
Stratoclea. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (quorum duo poſtremi omittunt *et*) cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Andr. *Stratoclem* reliqui. cf. 4, 1, 77. item 12, 10, 24. *vidiſſemus* Turic. Flor. Quid lateat, non exputo; niſi forte turbatum fuit male continuando *vidi ſed illud minus.* Goth. *videmus,* cui obſtat mox *erat.* Ambr. 2. *illum minus.* Turic. Flor. *melius ſet enim.* Guelf. *m. ſit e.* Voſſ. 1. 3. *m. ſit e.* Goth. *m. ſiunt e.* Camp. *m. ſunt e.*

177. *decor.* cf. 11, 1, 41. *caput eſſe, decere.* vide Cic. de Or. 1, 29. Mox quod *poteſt* Geſnerus mutandum cenſet infinitivo *poſſe*, non perſuadet mihi. Opponuntur haec *verum eſt caput eſſe decere* et *nequit ſine arte eſſe aut totum arte tradi.* Id ipſum apparet poſitu adverbii *ut*, quod in Geſneri ratione inter *eſt* et *caput* demum poni debebat.

178. *Demetrium et Stratoclea.* De his quidem actoribus ſcenicis nihil praeterea comperi.

optime, alter acres ſenes, callidos ſervos, paraſitos, lenones, et omnia agitatiora melius. Fuit enim natura diverſa. Nam vox quoque 104 179 Demetrii jucundior, illius acrior erat. Annotandae magis proprietates, quae transferri non poterant, manus jactare, et dulces exclamationes theatri cauſa producere, et ingrediendo ventum concipere veſte, et nonnunquam dextro latere facere geſtus: quod neminem alium praeter Demetrium decuit: nam-

179. *adnotandae memoriae magis* Turic. Flor. (ex hoc quidem *memorae*, et mox *proprietatis*) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Facilius ſane fuit vocem moleſtiſſimam ejicere quam emendare; ſed ipſe bonam copiam ejurare cogor. Id quidem apparet, adjecto aliquo appoſito ad *proprietates* longe melius procedere, quod ſubjungitur iisdem, *quae transferri non poterant.* Indicabantur itaque *proprietates*, quae nullo negotio videbantur cum alio communicari; ut eo mirabilius eſſet, eas ipſas a Demetrio ad Stratoclea non potuiſſe transferri, nec viciſſim. [Quid ſi *mimicae?* h. e. quae non in hominis cujusque natura, ſed in hiſtrionis arte ſitae erant; ita ut ab altero in alterum imitando viderentur poſſe transferri. Buttm.] *theatri eam pr.* Jenſ. cum edd. po-

179. *Annotandae magis.* cf. not. crit.

et dulces — producere. Hic quoque nihil aliud agnoſco niſi *plaſma* (cf. §. 168.), quod non quidem *proferatur* modo, ſed *producatur* i. diutius continuetur ac trahatur, et quidem *theatri*, i. ſpectatorum (cf. 1, 2, 9.), *cauſa*, iis ut placeat actor. Ita mox aliquid *populo datur*, eo tamen, ni fallor, discrimine, ut prius honeſtiores etiam complectatur, alterum ad *ſummam* magis *caveam* ſpectet. cf. 2, 12, 10.

ventum concipere veſte. Ponunt illuſtrandi cauſa locum Ovidianum Art. 3, 301. *Haec movet arte latus tunicisque fluentibus auras Excipit, extenſos fertque ſuperba pedes.*

dextro latere facere geſtus. Hoc illud ipſum eſſe cenſeo, de quo agit §. 74. *id oſtendere maxime latus.*

alium praeter Demetrium. cf. not. crit.

que in haec omnia ſtatura et mira ſpecie adjuvabatur. Illum curſus, et agilitas, et vel 180 parum conveniens perſonae riſus (quem non ignarus rationis populo dabat), et contracta etiam cervicula. Quidquid horum alter feciſſet, foediſſimum videretur. Quare norit ſe quisque, nec tantum ex communibus praeceptis, ſed etiam ex natura ſua capiat conſilium formandae actionis. Neque illud tamen 181 eſt nefas, ut aliquem vel omnia vel plurima deceant. Hujus quoque loci clauſula ſit eadem, neceſſe eſt, quae ceterorum eſt, regnare

ſterr. ante Ald. *producere ut in egrediendo* Turic. *p. ut ingrediendo* Flor. Camp. *p. et in ingr.* Alm. *dextra latere* Jenſ. Tarv. *alium Demetrium* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. *a. quam D.* Camp. *a. niſi D.* Voſſ. 1. 3. Suſpicor fuiſſe *alium ut D.* *omnia quaſi ſtatura* Turic. Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. *o. quali ſt.* Alm. Fruſtra quaero, quid lateat. *ſpatiae adjuuitur* Turic. Flor. *ſ. admirabatur* Goth.

180. *curſuſus* Ambr. 2. *perſonae reus* Turic. Flor. *contraetata* Camp. *cervicalia* Camp. cum Goth.

181. *clauſulae eadem* Turic. *clauſae eadem* Flor. *clauſula eadem* Alm. *certorum eſt* Turic. Flor. *non enim* omittunt Turic. Flor. *neque* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *proſequemur* Camp. *temporibus aſſectionibus* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *temporibus aſſectationibus* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. qui *aſſectibus* cum Bad. qui hoc et in Vall. eſſe narrat; mire, quoniam Goth. Voſſ. 2. noſtrum. *eſſictionibus* Baſil. Gryph. de conjectura Regii. *moleſto putemur* Turic. cum Alm.

180. *vel parum — riſus.* Hic igitur fuerit ad aures accidens ſpectatorum, movensque alterum ſibi reſpondentem ipſorum. Sed dubitari poteſt, an recte legamus *riſum*, nulla tamen alia voce magnopere ſe commendante. cf. not. crit. *rationis* interpretare: *rectae r.*

181. *nefas.* cf. 10, 2, 5.

maxime modum. Non enim comoedum esse, sed oratorem volo. Quare neque in gestu persequemur omnes argutias, nec in loquendo distinctionibus, temporibus, affectionibus 182 moleste utemur. Ut si sit in scena dicendum,

Quid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem,
Cum arcessor ultro? an potius ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias?

Hic enim dubitationis moras, vocis flexus, varias manus, diversos nutus actor adhibebit. Aliud oratio sapit, nec vult nimium esse condita. Actione enim constat, non imitatione. 183 Quare non immerito reprehenditur pronun-

182. *num eam* Camp. *arces ultro* Turic. Flor. *Hice dubitationo moris* Turic. Flor. *H. e. dubitationes m.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. Jens. (tac. Gesn., nisi quod posterior cum Tarv. inserit *est* post *enim*) Tarv. Ald. *H. e. dubitatione moris* Camp. *H. e. dubitatione moras* Locat. cum Alm. (ut fertur) et edd. ante Ald. de Regii conjectura. Nostra est a Badio rectissime emendante. *varia manus* Turic. Flor. *diversos natus* Turic. *d. actus* Camp. *d. tutius* Voss. 1. *orator sapit* Guelf. Exc. Santen. *vult minimum* Turic. Flor. Camp.

183. *aeque re non* Turic. *equare non* Ambr. 2.
pron. et vultuosa. Sic Turic. Flor. *et* omittunt reliqui.

distinctionibus, temporibus, affectionibus. Lucem accipiunt duo priora §§. 35—40. Postremum sanum esse nequit, nec quidquam melius reperio Regiana emendatione, suadentis *effictionibus*; cf. §. 89. 152. 174. 175.

moleste, „nimia et odiosa „diligentia." Usum adverbii copiose illustrat, nostro quoque adhibito loco, Vulpius ad Catull. 42, 8. p. 140. cf. mox §. 183. et in re ipsa 1, 11, 5.

183. *pronunciatio — vultuosa.* Gesnerus eodem voca-

ciatio et vultuosa, et gesticulationibus molesta, et vocis mutationibus resultans. Nec inutiliter ex Graecis veteres transtulerunt, quod ab iis sumtum Laenas Popilius posuit, esse *hanc inotiosam actionem*. Optime igitur 184 idem, qui omnia, Cicero praeceperat, quae

cf. §. 164. *moleste et* Ambr. 2. cum Voss. 1. *molesta — mutationibus* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *et Graecis veteris* Turic. Flor. *et graeca v.* Camp. *ab iis.* Sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ab is* Ambr. 2. *a bonis* Guelf. *a nobis* marg. Basil. *ab his* reliqui (cf. §. 154.). *Lenax* Goth. (tac. Gesn.) Nos nomen per diphthongum scribimus, hic quidem sine auctoritate libb. Sed ita Turic. et 3, 1, 21.

hanc mocosam Flor. Ambr. 2. cum Bern. (cf. Salm. ad Treb. Pollionis Gallien. c. 8. p. 208, nihil agens et quantumvis erudite ineptiens non solum nostro sed et Ciceroni ad Att. 1, 13. obtrudenda voce inaudita, revictus idem ab J. Fr. Gronovio ad Sen. Nat. Quaest. 1, 1.) *h. vitiosam* Guelf. *h. invitiosam* Goth. *h. injocosam* Voss. 1. 3. *h. in ociosam* Camp. *h. mucosam* Tarv. cum Andreana. *actione* Camp.

bulo utentem demonstrat Ciceronem Orat. c. 18. Similia sunt ipsius quoque Ciceronis *actuosus* et sequiorum *gestuosus*.

veteres transtulerunt. Demonstrantur ii, quos cognovimus §. 106. Cave autem *transtulerunt* accipias de vocabulo in latinum converso, cui non congruit quod „ex „*Graecis*" dicitur, non „ex „*Graeco.*" Nec, si hoc spectasset Qu., integram locutionem subjecisset: *esse hanc.* A *veteribus* igitur hoc sumsit ipse recentiorum unus praeceptorum *Laenas*, de quo cf. 10, 7, 32.

inotiosam actionem. Nec latinum, id quod sane non mirum, nec Graecum huic respondens vocabulum demonstrare adhuc habuerunt VV. DD. nisi quod aptissime Gesnerus confert Lucian. Philopatr. c. 25. p. 614. τὴν πολυάσχολον μαθηματικὴν i. astrologiam. Nec igitur dubitare licet, quin ἄσχολον ὑπόκρισιν dixerint Graeci rhetores, etsi nondum nobis quidem animadversi. Talis pronunciatio fuerit *satagentium*, non *agentium*. cf. §. 126.

ſupra ex oratore poſui: quibus ſimilia in Bruto de M. Antonio dicit. Sed jam recepta eſt actio paulo agitatior, et exigitur, et quibusdam partibus convenit: ita tamen temperanda, ne, dum actoris captamus elegantiam, perdamus viri boni et gravis auctoritatem.

184. *qua ſupra* Turic. *M. Antonio.* Sic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Tarv. Plenum reliqui praenomen, ſi fides in talibus conferentium diligentiae. *ſed etiam* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. qui *receptae* et pro *r. eſt* dare narratur. *paulo etiam agitatior* Obr. ſed *paulo* ipſum omittit Guelf. *et exigeritur* Turic. Flor. *et exiguitur* Ambr. 2. *etiam e.* Jenſ. Tarv. *et jam e.* Locat. cum edd. poſterr. ante Bad. acc. Baſil. *etiam et e.* Bad. Gryph. Quid in verbo productius lateat ei, quod vulgo legimus, non exputo; ſed eſt ſalebrarum aliquantum in iſtis *et exigitur, et — convenit.* Jenſoniana quidem ſcriptura paulo terſior, prae qua tamen malim: *quae et exigitur et — convenit.* Qui *exigant* ſunt et judices et auditoria. *necdum actori ris c. actoris elegentiam* Turic. Flor. ſumma vitii paritate, quanquam in Turic. *actori* in fine verſus et inde natus error.

184. *ſupra ex oratore.* „Reſpicit puto ſ. 122. In Bruto „de M. Antonio c. 38. *Geſtus erat non verba exprimens, „ſed cum ſententiis congruens: „manus, humeri, latera, ſupploſio pedis, ſtatus, inceſſus, „omnisque motus, cum verbis „ſententiisque conſentiens.*" Geſnerus.

et exigitur. cf. not. crit.

viri boni — auctoritatem. Latens et gratus ad ea quae continuo tractanda ſunt tranſitus.

ARGUMENTUM LIBRI XII.

Pro. Gravitas argumenti. — Oratorem esse debere virum bonum Cap. 1. — 3. malum ne posse quidem oratorem fieri, cum idem careat sapientia; — 7. mente libera; — 10. ipsorum, quae tractet, scientia; — 13. fide. — 22. Quid respondendum iis, qui Demosthenem et Ciceronem tanquam malos viros objiciant. — 32. malos destitui eo, quod in quacunque re optimum sit et efficacissimum. — 35. malas tamen etiam artes rhetori tractandas esse, ut noscantur. — 45. fieri item posse, ut contra veritatem agat vir bonus, malasque causas defendat. — Cap. 2. Mores oratori excolendi. — 3. naturam ad virtutem non sufficere. — 10. philosophiae opera danda, — 14. dialecticae; — 19. ethicae; — 23. physicae. — 31. oratorem nulli se addicere sectae debere, sed optima quaeque exercitatione et studio complecti. — Cap. 3. Jus civile noscendum. — Cap. 4. Exemplorum copia paranda. — Cap. 5. Plurimum valere animi, et quibus data sit, corporis praestantiam. — Cap. 6. Qua aetate initium agendi faciendum. — C. 7. — 7. Quales causae potissimum suscipiendae. — 12. An gratis agendum. — C. 8. Summam in discenda causa diligentiam esse ponendam, litigatorem saepius audiendum, instrumenta inspicienda. — C. 9. — 7. Nimia laudis cupido reprehenditur. — 13. Male dicentiam nocere fere et causae et actori. — 21. Quaenam scripto sint praeparanda et quomodo improvisis occurrendum. — C. 10. De genere dicendi. — 10. plurimum differre genera exemplo docetur pictorum et sculptorum. — 12. Recensentur Oratores Latini — 15.

Ciceronis laus et defensio. — 19. Divisio inter Atticos, Asianos, Rhodios. — 26. Demonstratur vera Atticorum virtus, contra affectatores ejus. — 35. Latinos elocutione tantum a Graecis vinci; quod linguae inopia fieri in elementis maxime et accentu docetur. — 39. huic incommodo sententiis et luminibus medendum. — 48. refelluntur qui omnem ornatum repudiant. — 67. An discrimen servandum in agendo et in scribendo. — 65. Alia divisio inter subtile, grande et floridum genus. — 72. his multa interjacere mixta. — 72. usum esse omnium. — 76. longe diversum esse corruptum licentiosumque genus. — 80. bona illa facilia etiam fieri studio: sed modum servandum esse in omnibus. — C. 11. — 7. Finem orandi faciendum esse antequam annis deficias. — Peroratio operis. — 13. non magnam nimis et arduam esse tot artium conjunctionem. — 20. tempus, modo recte utaris, non deficere. — 30. quid praestari possit, exemplis virorum illustrium docetur; et me-dicae quoque eloquentiae uberrimos fructus esse monetur. — 31. Conclusio.

M. FABII QUINTILIANI
DE
ORATORIA INSTITUTIONE
LIBER DUODECIMUS.
PROOEMIUM.

1 VENTUM est ad partem operis destinati longe gravissimam. Cujus equidem onus si tantum opinione prima concipere potuissem, quanto me premi ferens sentio, maturius consuluissem vires meas. Sed initio pudor omittendi, quae promiseram, tenuit: mox, quanquam per singulas prope partes labor cresceret, ne perderem, quae jam effecta erant, per omnes dif-

onus sit si Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. Modo *quidem* Camp. *quanto premi forens* Turic. Flor. *q. m. prime f.* Voss. 1. 3. An *q. p. me f.?* Pro *quanto* Guelf. *quantum*, Camp. *quam nunc.* Mox *omittendo* Turic. Flor. *praemiseram* Camp. *quoque partes* Guelf. cum Jens. et edd. post. ante Stoer. *libor* Flor. *me sustentavit* Turic. Flor. cum Alm. *mensus temptavi* Guelf.

1. *pudor omittendi.* cf. *verecundiam negandi* Bro. 1, 3. 3, 5, 15. Sed hic *pudet ipsum*, illic *verecundatur* aliorum causa.

2 ficultates animo me ſuſtentavi. Quare nunc quoque, licet major quam unquam moles premat, tamen proſpicienti finem mihi conſtitutum eſt vel deficere potius, quam deſperare. Fefellit autem, quod initium a parvis ceperamus. Mox velut aura ſollicitante provecti longius, dum tamen nota illa, et pleriſque artium ſcriptoribus tractata praecipimus: nec adhuc a litore procul videbamur, et multos circa velut iisdem ſe ventis credere auſos ha-
3 bebamus. Jam cum eloquendi rationem noviſſime repertam, pauciſſimisque tentatam ingreſſi ſumus: rarus, qui tam procul a portu receſſiſſet, reperiebatur. Poſtquam vero no-

2. *majori — mole premar* Camp. (niſi quod hic *primus*) cum edd. ante Stoer. acc. Gibſ. qui et Bodl. teſtem adjungit. Noſtri noſtram (quanquam *molet* Flor.), commendatam ipſa varietate, cum modo *quanto me premi* praeceſſerit vim *quam* pro *unquam* Ambr. 2. *efficere potius* Voſſ. 1. *ſperare* Guelf. *initium aparuiſſe* Flor. *ſollicitanti* Turic. Flor. *dum tamen.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. *d. tantum* reliqui. *pleriſque parcium* Flor. *velut iisdem* omittunt Turic. Flor. Camp. *auros habemus* Turic. *araras habemus* Flor.

3. *pauciſſimos quae* Turic. Guelf. Pro *Jam — tentatam* Goth. nil niſi *tam.* Turic. *ingreſſumus.* *qui tam procul.* Primi dedimus e conjectura Geſneri. *quia procul* Turic.

2. *deficere — deſperare.* cf. 2, 12, 12.

nec adhuc — et multos. Haec legitimo illo copularum *nec* atque *et* vinculo junguntur (ut mox §. 4. *nec — et longius*), ita ut *et* prope litus eſſe, *et* multos habere navigationis ſocios noſtrum appareat, qui etſi *longius provectus* nihil tamen praeter nota illa tractet. *Dum*, ut aliqui quoque vidimus, proprio uſu indicativum praeſentis ſibi vindicat.

3. *rarus — reperiebatur.* cf. 6, 2, 3.

bis ille, quem inftituebamus, orator, a dicendi magiftris dimiffus, aut fuo jam impetu fertur, aut majora fibi auxilia ex ipfis fapientiae penetralibus petit: quam in altum fimus ablati, fentire coepimus. Nunc *coelum undique et undique pontus.* Unum modo in illa 4 immenfa vaftitate cernere videmur M. Tullium, qui tamen ipfe, quamvis tanta atque ita inftructa nave hoc mare ingreffus, contrahit vela, inhibetque remos, et de ipfo demum genere dicendi, quo fit ufurus perfectus orator, fatis habet dicere. At noftra temeritas

qui procul Camp. *q. jam p.* reliqui. *ratus qui* Guelf. *ratis quae* Jenf. cum edd. poft. ante Ald. *reperietur* Turic. Flor. cum Alm. *orator jam dicendi* Guelf. *o. dicendi* Voff. 1. 3. *aut in fuo impetu* Turic. Flor. *et ipfis fententia* Ambr. 2. *fumus ablati* Jenf. Tarv. cum Goth. *fententiae coepimus* Guelf.

4. *modo in illo* Flor. Mox *ipfe* et *ita* omittit Guelf. *mare hoc nave* Guelf. *contrahet* Ambr. 2. *eft de ipfo* Turic. Camp. *At.* Ambr. 2. *ad.* Goth. (tac. Gefn.)

coelum — pontus. Rectiffime judicat Gefnerus, nihil hinc fcripturae Virgilianae Aeneïd. 5, 9. accedere auctoritatis, cum Quintilianus memoriter referens loca veterum toties ea immutaverit. Sunt tamen MSS. qui pro vulgato *maria undique et undique coelum* noftra ipfa exhibeant in verfu Virgiliano. Idem Gefnerus demonftrat Ovidianum illud Trift. 1, 2, 22. *Nihil eft nifi pontus et aër*, cui accedit Horatii dictum *nihil aftra praeter Vidit et undas* Carm. 3, 27, 31. 32. Aliquid ejusmodi obverfatum eft noftro.

4. *M. Tullium.* In eo, qui Orator infcriptus eft, libro. Fateor autem, hanc per tot membra continuatam fimilitudinem mihi non valde placere: cf. 2, 4, 7.

inhibetque remos. De *inhibendo* non quidem *remos*, fed *navem*, nota res eft, quid fe erraffe Cicero ipfe confeffus fit ad Att. 13, 21. qui tamen loci de Or. 1, 33. fecurus fuit. Haud diligentius

etiam mores ei conabitur dare, et assignabit officia. Ita nec antecedentem consequi possumus, et longius eundum est, ut res feret. Et probabilis tamen cupiditas honestorum, et velut tutioris audentiae est tentare, quibus paratior venia est.

I. Sit ergo nobis *orator*, quem consti-

&c. Dein *mores enim* Turic. Flor. *adsignavit* iidem. *antecedentemque c.* Camp. *res paret* Turic. Flor. cum Alm. *Et probabilis.* Sic Turic. Camp. conjunctionem omittunt reliqui. *velitioris* Turic. Flor. cum Alm. quanquam ex hoc *relitioris.* Sed *veluti oris* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *velocioris* Camp. *tutioris* solum Goth. Jens. cum edd. ante Gryph. *vel tatioris* reliqui praeter Obr. cui nostrum acceptum referimus. *audentiae.* Sic Ambr. 2. Camp. cum Voss. 1. 2. Obr. *audiente* Turic. cum Bodl. *audientiae* Flor. Guelf. Exc. Sant. cum Alm. *audaciae* reliqui.

Inscriptio capitis in Ambr. 2. (neque enim ulla in Turic. Flor.) Guelf. Goth. *non posse oratorem esse nisi virum bonum*, cum edd. praeter Camp. Obr. Gesn. Bip. Primus quidem solus uncialibus eam litteris dat. Nulla capitum hic distinctio in Exc. Santen.

1. *constituimus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc.

versatum hic esse nostrum credo, aut mutandum *remos* in *remis*, quae ratio impeditior est deficiente accusativo. Nec retro cedentem significare voluit Ciceronem, quod est in *inhibenda nave*, plane ad artis modulum dicta. Vide et Valcken. ad Herodot. 8, 84. Not. 30. Mongaltus ad locum Ciceronis in nostra et ipse est sententia.

ut res feret. Haec verba praecedentibus continuanda sunt; non autem ad sequentia trahenda, quod quibusdam e veteribus etiam placuit. Significant autem *pro re nata*, velut mox c. 1. extr.

audentiae. cf. 8, 3, 27. et videtur mollius vocabulum altero *audaciae.* Ante *quibus* non *eos* intelligi, sed *ea*, facile apparet.

1. *constituimus.* vid. not. crit.

tuimus, is, qui a M. Catone finitur, *vir bonus, dicendi peritus;* verum, id quod et ille posuit prius, et ipsa natura potius ac majus est, utique *vir bonus.* Id non eo tantum, quod, si vis illa dicendi malitiam instruxerit, nihil sit publicis privatisque rebus perniciosius eloquentia, nosque ipsi, qui

Sant. cum Alm. Voss. 3. Vall. Bern. Jens. Tarv. *instituimus* reliqui. „Sensus est, is orator quem constituimus i. „definimus esse oratorem, sit is qui etc. Non enim jam „de institutione sed de constitutione oratoris loquitur.“ Badius. Nec sufficit quod Burmannus ait praeteritum posse agnosci in verbo, cum praesertim optimi codd. alterum vindicent. „Quem *constituimus* oratorem“ eundem dicit noster quem mox „qui *mihi* sit orator.“ Alia videtur ratio infra §. 28. item 1, Pro. 9. Continuo *quia* Turic. Flor. (hic tamen diremtim) omisso *is.* Sed Ambr. 2. Guelf. *et quia* cum Bern. (posteriores duo itidem diremtim). *et quare* Voss. 3. Mox *definitur* Camp. *verum idque quod et ille* Turic. Flor. Camp. Nobiscum faciunt Ambr. 2. Guelf. Basil. *et* ante *ille* omittunt reliqui. *et ipsa.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. *etiam i.* reliqui. *non eo,* omisso *Id,* Leid. cum Steph. *vis ulla* Goth. (tac. Gesn.). *malitia* Turic. Flor. *nosque ipsi.* Sic Turic. Flor. (nisi quod

a M. Catone finitur. cf. 2, 15, 1. Mox *utique vir bonus* referes ad illud quod praecesserat *sit nobis.* Interjecta ista *id quod — majus est,* legitimam habent structuram formulae *id quod:* cf. 3, 6, 1. hic §. 9. item Drakenb. ad Liv. 6, 17, 6.

Id non eo tantum. Qui hic aliquid interpretamenti afferre dignati sunt, veteres illi philologi, male supplendum statuerunt *spectat,* vel *pertinet,* cum *eo* loci acciperent adverbium et sic devenirent ad mutandum mox *quod* in *ut.* Est autem pro *propterea.* cf. 4, 2, 80. Nec tamen difficultate caret locus, cui anacoluthon quoddam inest, non quidem negligentia, sed consulto admissum. Procedebat enim ratio consueta hoc modo, ut post illud *non tantum* inferretur *sed etiam,* quod nus-

pro virili parte conferre aliquid ad facultatem dicendi conati sumus, pessime mereamur de rebus humanis, si latroni comparamus haec 2 arma, non militi. Quid de nobis loquor? Rerum ipsa natura in eo, quod praecipue in-

hi *ipsa* et continuo *quae*) Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Gryph. Ex Alm. *nos quoque i.* reliqui *sed nos quoque i.* Praepostera ratione, qua suum damnum majus eloquentiae incommodo significet, et mox tamen a sua persona, per figuram aliquam modestiae, ad naturam ipsam recedat. Nimia sibi licere ratus est, qui haec mutavit, ut *sed quoque* undeunde extunderet. In mutata autem ea, quae adhuc obtinuit scriptura id quoque notandum, quod nulla est diversitas earum rerum, quae per *non tantum* et *sed — quoque* opponuntur invicem. *pro uili uili parte* Turic. *pro uili utri p.* Flor. *comparamus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *comparemus* reliqui. *non multi* Bern. vicissim mox §. 6. *militum* pro *multum* Camp.

2. *quidem de* Bern. *loquar* Flor. *quod praecipue — vi*quam hic comparet. Sententia eo redit, non tantum eloquentiam omnemque ejus augendae et provehendae laborem in damnum cedere humani generis, si viri mali fiant oratores; sed vocis ipsius munus a natura hominibus concessum sic converti in eorundem perniciem et poenam. Gradus est ab arte nocente ad naturam novercam. Jam, pro illo quod expectabatur *sed etiam*, magno cum affectu interjecit: *Quid de nobis loquor?* Eleganter autem *instruxerit* dictum est quasi *armaverit*, sed levius, ut posset mox insurgere oratio iis quae memorantur *armis*. Habet sane *Id* aliquam structurae insolentiam, qua ut levarentur, aliquot editores omiserunt, satis leviter illi. Equidem pronomen refero ad praeceptum modo datum, ut *vir bonus* sit orator, nec quidquam intelligo nisi illud ipsum *sit*, nominativum agnoscens in vocabulo *Id*, non accusativum, quasi subaudiendo *praecipio, dico*, quae fortasse aliquis probet. Sed simplicissima ratio est, ut ita haec cogitando continuaverit noster: „vir bonus sit orator, „sitque id (i. talis) non pro„pterea solum, sed" cet. [Vid. Add.]

dulsisse homini videtur, quoque nos a ceteris animalibus separasse, non parens, sed noverca fuerit, si facultatem dicendi, sociam scelerum, adversam innocentiae, hostem veritatis invenit. Mutos enim nasci, et egere omni ratione, satius fuisset, quam providentiae munera in mutuam perniciem convertere. Longius tendit hoc judicium meum. Neque enim 345 tantum id dico, eum, qui mihi sit orator, *virum bonum esse oportere:* sed ne futurum quidem oratorem, nisi virum bonum. Nam certe neque intelligentiam concesseris iis, qui, proposita honestorum ac turpium via, pejorem sequi malent, neque prudentiam, cum

detur omittunt Turic. Flor. cum Alm. *quo praecipue* Ambr. 2. cum Jens. et edd. post. ante Ald. (nisi quod prius omittit Rusc.). *indulsisset* Camp. cum Goth. *inclusisse* Voss. 1. *indulxisse* Voss. 2. *nos quoque* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. male transponentes. *quo nos* sine *que* Turic. Flor. Continuo *a* om. Goth. *animantibus* Camp. *superasse* Guelf. Exc. Sant. *parans est* Turic. Flor. *parens est* Camp. *multos enim sciet. gere omni* Turic. Flor. *multos e. non n. e. e. o.* Guelf. *m. autem n. e. e. o.* Camp. *multos* Voss. 2. 3. quoque et Bern. *Muros etiam n.* Goth. (err. Gesn.) *Muta e.* Voss. 1.

3. *tendit* om. Voss. 1. 3. *qui mihi sit orator.* Sic Camp. *qui mi sit o.* Turic. *qui misit o.* Flor. cum Alm. *mihi* om. reliqui. *oporterem nisi virum,* omissis interjacentibus, Turic. cum Flor. et Alm. nisi quod ex his *oporterem* non affertur. *eis qui proposita* Flor. *his q. p.* Guelf. *priorem* Goth. (tac. Gesn.). *malent.* Sic Turic. Ambr. 2. *mallent* Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. 3. *malunt* Camp. cum edd. ante Bad.

2. *quoque nos — separasse.* remittit ad 2, 16, 16. 17. Recte Pseudo-Turnebus nos

in gravissimas frequenter legum, semper vero malae conscientiae, poenas a semet ipsis im-
4 proviso rerum exitu induantur. Quod si neminem *malum* esse, *nisi stultum* eundem, non modo sapientibus dicitur, sed vulgo quoque semper est creditum: certe non fiet unquam stultus orator. Adde quod ne studio quidem operis pulcherrimi vacare mens, nisi omnibus vitiis libera, potest: primum quod in eodem pectore nullum est honestorum turpiumque consortium, et cogitare optima simul ac deterrima non magis est unius animi, quam ejus-
5 dem hominis bonum esse ac malum: tum illa quoque ex causa, quod mentem tantae rei intentam, vacare omnibus aliis, etiam culpa carentibus, curis oportet. Ita demum enim libera, ac tota, nulla distringente atque alio

qui cum reliquis *malint* ex ipsius conjectura: cf. 1, 5, 64. *prudentiam cujus in* Turic. Flor. Camp. *p. iis cum in* Voss. 1. *p. cum* Jens. cum edd. ante Ald. Nostrum Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Voss. 2. Obr. *p. qui in* Ald. cum edd. ante Stoer. *p. iis qui in* reliqui. *inducantur* Gryph. cum posterr. ante Obr. pessime.

4. *sapientibus.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *a s.* reliqui. *Adde* om. Turic. Flor. cum Alm. cf. 10, 1, 33. *studia* Turic. Flor. *pulcherrimae* Flor. *quod si in* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *bonum est ac* Turic. Flor. *esse bonum ac* Camp.

5. *omnibus etiam culpa aliis carentibus aliam etiam ca-*

4. *sapientibus dicitur.* Velut toti Socraticae domui.

5. *nulla — ducente causa.* Non profecto displicet Rollini conjectura, *cura* reponi cupientis. Nam quod modo est *aliis — curis*, Quintiliano condonandum. Nec procul *causa.*

ducente causa, spectabit id solum, ad quod accingitur. Quod si agrorum nimia cura, et 6 sollicitior rei familiaris diligentia, et venandi voluptas, et dati spectaculis dies, multum studiis auferunt: (huic enim rei perit tempus, quodcunque alteri datur) quid putamus facturas cupiditatem, avaritiam, invidiam? quarum impotentissimae cogitationes somnos etiam et illa per quietem visa perturbant. Ni- 7 hil est enim tam occupatum, tam multiforme,

ris Turic. Flor. *oporteat* Turic. Flor. Camp. cum Alm. ut suspicor. male.

6. *agroeorum n. cur tuendi et sollitiora* Turic. Flor. (hic *solliciora*). *corporum* pro *agrorum* Ald. cum edd. post. ante Stoer. de conjectura Regii levi illa et intemperanti, quam tamen reduxit Gibs. *et venandi* om. Turic. Flor. cum Alm. et latere videtur in illo quod praesumserunt *tuendi*. Ante *venandi* om. *et* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. (qui transponit etiam *vol. ven.*), cum Voss. 2. et edd. ante Basil. nec displicet, si paria accipiantur duo occupationum, quibus singulis interjiciatur copula. *quorum impotentissime* Turic. *somnus* Turic. Flor. *etiam et.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Inserunt *ipsos* reliqui. *perturbent* Ambr. 2. Guelf. cum Jens. Tarv.

7. *Nihil enim est* Camp. *tam* om. Goth. *celeratum* Turic. Flor. *mens mala* Floril. Sant. non displicet. *speeuriis* Turic. *prae curis* Guelf. cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. *labore* om. Turic. Flor. cum Alm. *etiam cum* Ambr. 2.

6. *Quod si agrorum nimia cura — dati spectaculis dies.* Aliquid simile hisce 1, 12, 18. *cupiditatem.* cf. 5, 12, 6. et mox §. 24. *cupiditas corrumpat.* Mox *illa per quietem visa* i. somnia nemo non accusativum acceperit, nec quidquam hinc alieni habet, in quo tamen haeret Burmannus, quod *impotentes affectuum cogitationes perturbant somnia* i. terrore ea complent. *visa* nominativum existimare sustinuit Capper.

tot ac tam variis affectibus concifum atque laceratum, quam mala mens. Nam et cum infidiatur, fpe, curis, labore diftringitur: et jam, cum fceleris compos fuit, follicitudine, poenitentia, poenarum omnium expectatione torquetur. Quis inter haec litteris, aut ulli bonae arti locus? Non hercle magis, quam frugibus in terra fentibus ac rubis occupata.

8 Age, non ad perferendos ftudiorum labores neceffaria frugalitas? Quid igitur ex libidine ac luxuria fpei? Non praecipue acuit ad cu-

Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. cum Vall. et edd. ante Ald. *et etiam cum* Voff. 3. *et cum* Ald. de Regii conj. fed fic et Floril. Sant. *compos fuit.* Sic Camp. *compofuit* Turic. Flor. *compofuerit* Alm. *compos fuerit* reliqui. *poenit. et poen.* Floril. Sant. *follicitudinem omnium* Turic. *poenit. poen.* omiffis. *articulos. Non* Flor. Ambr. 2. *arti cultus. N.* Jenf. cum edd. poft. ante Ald. acc. Bad. *hercule* Guelf. folus hic quidem; cf. 11, 3, 9. *interea* Jenf. meorum folus.

8. *aut luxuriae* Jenf. cum edd. poft. ante Bad. et l. Goth. (tac. Gefn.). *nomen praecipue acui* Turic. Flor. *lae-*

7. *concifum atque laceratum.* An dicemus, obverfatum effe locum Platonicum, quo refpicit Tacitus Annal. 6, 6.? cf. Heind. ad Gorg. Plat. §. 170. p. 269. Eft enim longe convenientior Taciti verbis ille ex Gorgia prolatus fenfus, quam quem indicat Lipfius reipublicae Plat.

compos fuit. Dictum pro hisce: *compos factus eft.* [Nifi forte melius ita explicandum: *patravit quod voluit.* BUTTM.]

aut ulli bonae arti. Apparere puto, *artem* hic generatim dici de omni occupatione, ἐπιτηδεύματι, moribus, non proprie de eruditione, quae jam erat in *litteris.* Plerumque enim *bonae artes* funt hominis, non ftudiofi, nec ad litteras pertinent.

8. *neceffaria frugalitas.* cf. 11, 3, 19.

piditatem litterarum amor laudis? Num igitur malis esse laudem curae putamus? Jam hoc quis non videt, maximam partem orationis in tractatu aequi bonique consistere? Dicetne de his secundum debitam rerum dignitatem malus atque iniquus? Denique, ut 9 maximam partem quaestionis eximam, demus, id quod nullo modo fieri potest, idem ingenii, studii, doctrinae, pessimo atque optimo 47 viro: uter melior dicetur orator? Nimirum qui homo quoque melior. Non igitur unquam malus idem homo, et perfectus orator. Non enim perfectum est quidquam, quo me- 10 lius est aliud. Sed, ne more Socraticorum nobismet ipsi responsum finxisse videamur,

dis esse. Num iidem. *laudum. N.* Goth. (err. Gesn.). Mox *esse* om. Guelf. *in tractatum* Flor. *malos a. iniquos* Flor.

9. *eximiam* Camp. cum Jens. Tarv. Voss. 2. sed Goth. non item. *demus de id* Turic. Flor. et mox *id enim ingenii* iidem. *quid homo* Turic. Flor. *quod h.* Camp. *malis idem* Flor. *malus id est* Ambr. 2. *Non igitur — orator* om. Camp.

10. *est nemo re Socr.* Turic. Flor. (nisi quod hic *nemore*). De *est* et *sed* confusis cf. §. 2. *sit aliis adeo* Turic. Flor. cum Alm. *et audeat* Turic. *futurum oratorem* om. Ambr. 2. Guelf.

laudem curae. Ne hic quidem *laudis curam* dixit; cf. 3, 8, 46. item 9, 3, 74.

in tractatu aequi bonique. cf. 1. Pro. 16.

9. *idem ingenii.* Suspicor interponendum *esse*; neque enim eo omisso recte subjiciatur *quod nullo modo fieri potest*; nisi putide admodum hoc referas ad ipsum verbum *demus*, quasi nos ipsi impertiamus *ingenium, studium, doctrinam. Demus* est *concedamus*; cf. 4, 1, 24.

10. *more Socraticorum.* Videtur hoc vulgo objectum esse philosophis Socraticis, fingere sibi faciles nec valde formidabiles adversarios.

ſit aliquis adeo contra veritatem obſtinatus, ut audeat dicere, eodem ingenio, ſtudio, doctrina praeditum nihilo deteriorem futurum oratorem malum virum, quam bonum. Con-
11 vincamus hujus quoque amentiam. Nam certe nemo dubitabit, omnem orationem id agere, ut judici, quae propoſita fuerint, vera et honeſta videantur. Utrum igitur hoc facilius bonus vir perſuadebit, an malus? Bonus qui-
12 dem dicet ſaepius vera atque honeſta. Sed etiam ſi quando aliquo ductus officio (quod accidere, ut mox docebimus, poteſt) falſo haec affirmare conabitur, majore cum fide neceſſe eſt audiatur. At malis hominibus ex contemtu opinionis, et ignorantia recti, nonnunquam excidit ipſa ſimulatio. Inde immo-

11. *Nam certe.* Sic Turic. Camp. *hoc* inſerunt reliqui. *dubitavit* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *orationem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *oratorem* reliqui. *agere vitium quae* Turic. Flor. *propoſita* om. Turic. Flor. cum Alm. *prepoſita* Ambr. 2. *vara* Ambr. 2.
quidem dicet. Sic Turic. Flor. Camp. *et* inſerunt reliqui.
12. *quod occideret* Flor. *majore* om. Camp. *malus ho-*

12. *ut mox docebimus.* Infra a §. inde 33. Qui tamen minus faveat noſtro, poterit ſane miris modis exagitare eum hoc quoque inter commoda virtutis recenſentem, quod ſpecies ejus externa et bona fama inde nata poſſint interdum fucum facere judicibus.

opinionis. cf. 2, 12, 5.

immodeſte — ſine pudore. Puto intereſſe, quod prius modo caret, alterum mentiendi turpitudinem non ſentit. *Proponere* enim poteſtate illa oratoria dicitur, qua indicunt res mox probandas: cf. 11, 3, 163. Vir malus hic quoque nimia pollicetur, ſtandi iis ſecurus.

deste proponunt, sine pudore affirmant. Se- [13] quitur in iis, quae certum est effici non posse, deformis pertinacia, et irritus labor. Nam sicut in vita, in causis quoque, spes improbas habent. Frequenter autem accidit, ut his etiam vera dicentibus fides desit, videaturque talis advocatus malae causae argumentum. Nunc de iis dicendum est, quae mihi [14] quasi conspiratione quadam vulgi reclamari videntur. *Orator ergo Demosthenes non fuit?* atqui malum virum accepimus. *Non Cicero?* atqui hujus quoque mores multi reprehenderunt. Quid agam? magna responsi invidia

minibus Turic. Flor. *concepta* Jens. cum posterr. ante Bad. *unde immodeste* Camp. *pudore adfirmantur* Turic. Flor. *pondere a.* Camp. cum Andreana.

13. *pertinatio* Flor. *vita, in.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *ita* inferunt reliqui. *ut iis etiam* Turic. Placebat, nisi quod *his* pro *talibus* dictum accipio.

14. *reclamare* Guelf. *at quicqui malum* Turic. Flor. *at quicquid m.* Camp. *accipimus* Turic. Flor. *Cicero qui hujus* Turic. *C. cujus* Camp. *C. atque h.* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *magni responsa* Turic. Flor. *magis r.* Camp. *subeunda mitigandae,* omisso *est,* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Ald. *subeunda est — ut omnia* om. Flor.

13. *spes improbas* i. nimias, nec ulli frustrationi cedentes.

talis advocatus. Qualis Pollioni visus est Labienus. cf. 4, 1, 11.

14. *magna responsi invidia.* Haec eo cernitur, quod ne hos quidem viros ad summam, quo eniti possit natura humana, eloquentiam pervenisse dicturus est §. 18. *mitigat* ergo *aures* negans illam multis creditam horum improbitatem. De ipsa locutione cf. 4, 5, 9. *Enim*, quo levari se cupit Regius, inchoat illam *aurium mitigationem*, quod ipsum monuit Badius.

ſubeunda eſt, mitigandae ſunt prius aures.

15 Mihi enim nec *Demoſthenes* tam gravi morum dignus videtur invidia, ut omnia, quae in eum ab inimicis congeſta ſunt, credam; cum pulcherrima ejus in republica conſilia et

16 finem vitae clarum legam. Nec *Marco Tullio* defuiſſe video in ulla parte civis optimi voluntatem. Teſtimonio eſt actus nobiliſſime conſulatus; integerrime provincia adminiſtrata; et repudiatus vigintiviratus; et civilibus bellis, quae in aetatem ejus graviſſima inciderunt, neque ſpe neque metu declinatus

15. *tam graviorum* Turic. cum Alm. *dignus* om. Camp. *congeſtas incredam* Turic. *cum pulcherrima.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *et* inſerunt reliqui. *ejus rei publicae* Ambr. 2. Guelf. (quanquam hic *r. p.*) cum Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald.

16. *Nec* om. Turic. Flor. cum Alm. Pro *Marco* notam ſolam Guelf. Goth. Camp. cum edd. ante Stoer. *cujus optimi* Flor. Camp. *Teſtimonium eſt habitus* Camp. *integerrime — vigintiviratus* om. Turic. Flor. cum Alm. *neque ſpe* om. iidem. *metus declinatus* Turic. Flor. *idem* pro *id eſt* Camp. *optimis partibus rei p. ſe j.* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *jungerentur* Turic. Flor.

15. *Demoſthenes tam gravi — invidia.* Geſnerus ad Lucianum ablegat in encomio Demoſthenis ſumma quaeque de ejus animo referentem: qui certe, quae fuerit multorum ſui temporis hominum de oratore ſententia, prodit. Nobis quoque opera Demoſthenis volventibus nemo hoc eripiet, addictum patriae civem fuiſſe et rigidum libertatis ſatellitem. *Invidia* hic eſt pro *infamia*, ſed lenius vocabulum. Nimis tamen prope ſe ipſum hic ſequitur.

16. *in ulla parte.* cf. 2, 16. 18.

repudiatus vigintiviratus. vid. Vellej. 2, 45. collato Dione Caſſ. 38, 1 ſqq., ipſumque Ciceronem ad Att. 9, 2. et lib. 2, 6.

animus, quo minus optimis se partibus, id est, reipublicae, jungeret. Parum fortis videtur quibusdam: quibus optime respondit ipse, *non se timidum in suscipiendis, sed in providendis periculis:* quod probavit morte quoque ipsa, quam praestantissimo suscepit animo. Quodsi defuit his viris summa virtus: sic, quaerentibus, an oratores fuerint, respondebo, quomodo Stoici, si interrogentur, an sapiens Zeno, an Cleanthes, an Chrysippus, respondeant, Magnos quidem illos ac venerabiles, non tamen id, quod natura ho- 17 18

18. *si interrogantur* Turic. Flor. *si interrogarentur* Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. Hoc ipsum verum suspicor, modo et mox *respondebant* reponatur pro *respondeant*. Neque enim recte se Stoicorum exemplo tuetur noster, si illorum quoque responsionem fingit modo, qualem possint reddere, non prodit eam, quam vere dederint. Latere autem, quod probo, in ipsa vetustissima scriptura puto. *Chrysippus ipse, resp.* Sic Ambr. 2. *Ch. ipsi r.* Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *ipse* om. reliqui. Sed Goth. *Ch. qui r.* *magno quidem* Flor. *summum habebat* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Basil. *s. habeat* Camp. non male.

17. *respondit ipse.* Haec ipsa quidem, quae continuo recensentur, Ciceronis verba non invenio, nec demonstrarunt VV. DD. Sententiam saepissime profert, cum in epistolis queritur de temeritate Pompejanorum, velut Famill. 6, 21. multisque praeterea locis. Gesnerus hanc vanam Ciceronis et pro ipso jactationem arguit, qui ne morti quidem ejus multum fortitudinis affuisse censet, simul usus ipsa Senecae patris ad laudem Ciceronis tendente Suasoria 7. *praestantissimo — animo.* Non est quod cum Francio et Burmanno reponere velis *praesentissimo.* cf. 6, 1, 25.

18. *si interrogentur.* cf. not. crit.

19 minis ſummum habet, conſecutos. Nam et Pythagoras, non *ſapientem* ſe, ut qui ante eum fuerunt, ſed *ſtudioſum ſapientiae* vocari voluit. Ego tamen ſecundum communem loquendi conſuetudinem ſaepe dixi, dicamque, *perfectum oratorem* eſſe Ciceronem; ut amicos et *bonos viros*, et *prudentiſſimos* dicimus vulgo, quorum nihil niſi perfecte ſapienti datur. Sed cum proprie, et ad legem ipſam veritatis loquendum erit, eum quaeram oratorem, quem et ille quaerebat. 20 Quanquam enim ſtetiſſe ipſum in faſtigio eloquentiae fateor, ac vix, quid adjici potuerit, invenio, fortaſſe inventurus, quod adhuc absci-

19. *conſecutos ut Pyth.* Camp. *ſed ut qui* Turic. *ſe et qui* Jenſ. Tarv. *ſe ut et qui* Locat. Ven. Ruſc. *ante fuerunt* Camp. *et ſtud.* Turic. *vocare vol.* Turic. Flor. Camp. *viros ſed prudentiſſime* Turic. Flor. Poſtremum Alm. quoque. *cumque proprie* Turic. Flor. *erit cumque oratorem* Turic. Flor. (qui poſterior infra etiam §. 34. *cum ad* pro *eum ad*): ab Alm. *quaeram* abeſſe dicitur. *quaeram eloquentiae oratorem* Camp. *quaerebat* om. Obr.

20. *ſtetiſſe eum* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Ald. *eloquentiae* om. Turic. Flor. Camp. e. Alm. *quid adhuc* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui viciſſim ſupra *quod adjici*) c. Goth. Voſſ. 2. 3. Alm. et edd. ante Gryph. *absciſurum.* Ita ſine libris etiam hic emendare debui vulgatum *abſciſſurum*, cum alibi addicentes

19. *quem et ille quaerebat.* Veluti in Oratore c. 2. 29. Demonſtrat Geſnerus et Craſſi ſententiam de Or. 3, 22.

20. *quid adjici — quod — absciſurum.* cf. 10, 1, 106. *illi nihil detrahi poteſt, huic nihil adjici.* — *adhuc* i. ad ea ſ. praeter ea quae jam abscidiſſe putandus eſt.

ſurum putem fuiſſe (nam fere ſic docti judicaverunt, *plurimum in eo virtutum, nonnihil fuiſſe vitiorum:* et ipſe ſe multa ex juvenili abundantia coërcuiſſe teſtatur): tamen quando nec ſapientis ſibi nomen, minime ſui contemtor, aſſeruit; et melius dicere, certe data longiore vita, et tempore ad componen-

illa habuiſſem; vid. ad 9, 4, 118. Nemo quidquam *abſcindet* ſupervacui, ſed aut *recidet* aut *abscidet.* *nam et fuiſſe ſic dicti* Turic. Flor. *ipſe ſe.* Sic Turic. Flor. Camp. transponunt reliqui. *ex juvenili.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *illa* inſerunt reliqui. *juvenali* Ambr. 2. *tamen quia* Guelf. *quando donec ſapientiſſimum ſibi* Turic. Flor. Ex Alm. *ſapientiſſimum* ſolum affertur. *certa data* Guelf. *longiora ut et tempora ad componendam ſecuriora* Turic. Flor. cum Alm. (quanquam ex hoc *tempore, componendum, ſecuriore* afferuntur). Nos eam repraeſentamus ſcripturam, quam Burmannus ſuaſit, et a qua libri ceteri in eo tantum recedunt, quod pro *et tempore ad* dant *et te ad* Ambr. 2. Guelf. *et ſe ad* Goth. cum Voſſ. 2. *et ad ſe* Camp. *aetate ad* Jenſ. cum edd. ante Ald. qui nihil mutat niſi quod ex Regii conj. dat *ſeveriore;* hinc Baſil. *et aetate ad ſe e. ſev.* Gibſ. Obr. *et aetate ad c. ſev.* reliqui *et aetate ad c. ſecuriore.* Quod autem Burmannus ſcripturam Voſſ. 2. et Goth. *ſe* in *ſeculo* fortaſſe mutandam eſſe putabat, fefellerat eum ratio mutationis conſulto factae ab aliquo, qui *componere* dici pro *elucubrando* non ferebat. Hic tamen uſus aliis quoque locis fit manifeſtus, velut 12, 10, 50. ubi itidem non additur id quod *componitur,* ut fit alibi et ibid. §. 49. *a componendis — orationibus,* quae opponuntur *dicendo.* Non igitur eſt ubique numerorum cura intelligenda, cum *compoſitio* uſurpatur. *Aetatem* hic quidem aevum Ciceronianum acceperunt, ſed hoc in illa *vitae* vicinia non licebat, ubi unusquisque erat ad ipſius *aetatem* i. annos relatu-

ipſe — teſtatur. cf. 12, 6, 4. Geſnerus ponit locum e Bruto c. 91. de Molone, qui Ciceronem redundantem coërcuerit; ubi vide Wezel. *longiore — ſecuriore.* cf. not. crit.

dum ſecuriore, potuiſſet: non maligne crediderim, defuiſſe ei ſummam illam, ad quam

21 nemo propius acceſſit. Et licebat, ſi aliter ſentirem, fortius id liberiusque defendere. An vero M. Antonius *neminem a ſe viſum eloquentem*, quod tanto minus erat, profeſſus

rus, ut eſt ſupra §. 16. Illam ipſam tamen intellexerunt qui reponebant *ſeveriore*, praepoſtere illi, ſi plus quam ſeptuagenarium ad maturitatem tandem et ſeveritatem ſcribendi perventurum expectarunt. *crediderunt defuiſſe* Turic. *enim* pro *ei* Camp.

21. *et ligaliat ſi* Flor. *liberiusque*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. et edd. ante Gryph. *et liberius* reliqui. *eloquentiae quam t. m. erit* Turic. Flor. *enim* pro *etiam* Camp. *hunc* pro *adhuc* Guelf. c. Goth. Voſſ. 2. 3. *quae ſemper eſt* Turic. Camp. *qui ſupereſt* Guelf. *aeternitatem* Flor. cum Bern. (ſiquidem, quod veroſimile eſt, ſiglae Bern. et Obr. confuſae ſunt ap. Burm. in Addendis). *perfectas* Ambr. 2. cum Voſſ. 3. *perfectum* Guelf.

non maligne. Hoc ſimili modo continuandum ut ſupra 11, 3, 12.

21. *licebat, ſi aliter.* Non metu, ſed vero praeſtantiae Ciceronianae ſenſu, tam caute ſe in hac ejus reprehenſione verſari teſtatur. Quidni enim ipſi liceat *perfectum* fortiter negare Tullium, cum ne eloquentem quidem („quod minus") ſe unquam vidiſſe dicat Antonius, et Tullius ipſe quaerat, non inveniat eum, quem probaturus ſit, oratorem? Ea vis eſt in figura orationis, quam aliquoties animadvertimus, *An vero — ego non.* cf. 11, 2, 38. Geſnerus mire aberrat, contemtum Ciceronis hoc aevo ingruentem, aulam principum ei minus faventem, cauſas exiſtimans, quare *licuerit* ei hoc fortius defendere; aut, ſi *aliam ſententiam* accipias de laudibus ſummis Ciceronis, per Domitianum, qui has ei facile indulſerit, licuiſſe hoc etiam ſuſpicans. Loca Ciceronis de Antonii et ſuo judicio vide apud noſtrum 8. Pro. 13. et modo hic §. 19. *Quaerendi* autem vocabulum in quo conſulto haeret noſter apud Cic. eſt in Orat. c. 21. 29.

est; ipse etiam M. Tullius *quaerit adhuc eum*, et tantum imaginatur ac fingit: ego non audeam dicere, aliquid in hac, quae superest, aeternitate inveniri posse eo, quod fuerit, perfectius? Transeo illos, qui Ciceroni ac Demostheni ne in eloquentia quidem satis tribuunt: quanquam neque ipsi Ciceroni Demosthenes videatur satis esse perfectus, quem *dormitare* interim dicit; nec Cicero Bruto Calvoque, qui certe compositionem illius etiam apud ipsum reprehendunt; nec Asinio utrique, qui vitia orationis ejus etiam inimice pluribus locis insequuntur. Concedamus sane, quod minime natura patitur, repertum esse

22. *aut Dem.* Camp. *in eloquentiae* Ambr. 2. *satis — Demosthenes* om. Guelf. ex homoeoarcto, nam quae continuo sequuntur ita ibi transposita leguntur: *satis videatur esse*, ut et in Goth. Jens. (tac. Gesn.). *satis* secundo loco omittit Obr. *interdum* Camp. *reprehendit* Turic. Flor. Solum tamen reprehensorem Calvum agnoscere non placet. Nec insolens corruptela; cf. 3, 6, 52. *pluribus locis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. *in* inferunt reliqui.

23. *patitur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *patiatur* reliqui. Cf. §. 9. *id quod — potest.* Mox

22. *Ciceroni Demosthenes — dormitare.* Verbum ab Horatio ad Ciceronem secure translatum. cf. 10, 1, 24.

Cicero Bruto Calvoque — apud ipsum. cf. 9, 4, 1. Apparet igitur *compositionem* hic esse numeros oratorios, quo vel *certe* illud deducit.

Asinio utrique. „Patri et „filio, quorum hic *de comparatione patris et Ciceronis* „libros edidit lectos Plinio „epist. 7, 4, 4. et refutatos a „Claudio Imp. teste Sueto. c. „41. Add. Gell. 17, 1." Gesnerus. Iniquissimum Ciceronis obtrectatorem Asinium Pollionem ostendit Seneca pater Suasor. 6.

aliquem malum virum, summe disertum: nihilo tamen minus oratorem eum negabo. Nam nec omnibus, qui fuerint manu promti, viri fortis nomen concesserim, quia sine virtute 24 intelligi non potest fortitudo. An ei, qui ad defendendas causas advocatur, non est opus fide, quam nec cupiditas corrumpat, nec gratia avertat, nec metus frangat? sed proditorem, transfugam, praevaricatorem donabimus oratoris illo sacro nomine? Quod si mediocribus etiam patronis convenit haec, quae vulgo dicitur, *bonitas*: cur non orator ille, qui nondum fuit, sed potest esse, tam sit mo-25 ribus, quam dicendi virtute perfectus? Non enim forensem quandam instituimus operam, nec mercenariam vocem, nec, ut asperioribus verbis parcamus, non inutilem sane litium advocatum, quem denique *causidicum* vulgo vo-

nihilo — negabo om. Guelf. *eum* om. Camp. *Nam* om. Turic. Flor. cum Alm. et Turic. quidem apice imposito voci *nec*, pro qua Goth. (tac. Gesn.) Camp. *neque*, sicut mox ante *cupiditas* dant *neque* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cf. 3, 9, 5. et mox §. 25.

24. *advocator* Ambr. 2. *gratia vertat* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *transfugatorem* Camp. *esse sitam sit* Guelf. *majoribus quam* Flor.

25. *quendam* Guelf. *quadam* Turic. *mercenaria* Guelf. *neque ut* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic et *neque merc.*). *asperius verbis* Turic. Flor. *non utiles an elitium*

25. *ut asperioribus — parcamus.* *Rabulam*, ut recte monet Pseudo-Turnebus, dicturus erat. vide infra 12, 9, 12.

non inutilem — advocatum. vide not. crit.

causidicum. Ita nonnisi per contemtum nominari eos, quos patroni nomine, nedum

cant; ſed virum, cum ingenii natura prae-ſtantem, tum vero tot pulcherrimas artes penitus mente complexum, datum tandem rebus humanis, qualem nulla antea vetuſtas cognoverit, ſingularem, perfectumque undique, optima ſentientem, optimeque dicentem. In 26 hoc quota pars erit, quod aut innocentes tue-

quem Turic. Flor. Ex Alm. affertur *non utile ſane quem*, unde Burmannus conjicit *n. inutilem plane advocatum quem*, quoniam *litium advocatum* an recte dicatur dubitandum ſit. Quod quidem plane ei aſſentior; ſed medelam non item probo. Nam *advocatum* et ipſum abeſſe ab Alm. oblitus videtur, nec valde credulus ego illi vocis *litium* omiſſioni. Habetque hoc etiam difficultatem, quod, cum ſit in his manifeſtus ad honeſtiora vocabula reditus, tamen *advocatus* aut potior eſt (cf. 4, 1, 7.), aut ſaltem non inferior *cauſidico*. Ut non multum abſit, quin vetuſta illa ſcriptura indicio utar vocis *litigium* (ad modum *mancipii*) de homine etiam in familiari ſermone uſurpatae („non inutile ſane litigium"). Quod ſi, ut par eſt, diſplicuerit, vide an reponendum videatur *litium inſtrumentum*. [Vid. Add.] *cauſadicum* Ambr. 2. *vulgo dicant* Flor. *eum* pro *cum* Camp. *praeſtante* Turic. Flor. *tot* Turic. Camp. omittunt. Placet. Mox *agnoverit* Camp. *optime ſent.* Goth. ſolus.

26. *his hoc quod apers erit* Turic. Flor. (hic *aſperſerit*). *tuebatur* Turic. Flor. *aderit* om. Turic. Flor. cum Alm. *ſummum* Turic. *ſummis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *operibus* om.

omnium honorificentiſſimo, oratoris non digneris, docet Burmannus ad eum Petronii locum (c. 46.), ubi eum praecone (plane ut ap. Juv. 6, 438.) componitur cauſidicus. Plane autem appoſite ad noſtrum locum verba ibi afferuntur Cic. de Orat. 1, 46. „Non enim cauſidicum ne- „ſcio quem, neque proclama- „torem, aut rabulam hoc ſer- „mone noſtro conquirimus, „ſed eum virum, qui primum „ſit hujus artis antiſtes" cet. Cf. etiam initium Dialogi de Oratoribus.

26. *quota pars* — *quod.* Imminutionem ineſſe tali interrogationi exempla pro-

bitur, aut improborum ſcelera compeſcet, aut *)
in pecuniariis quaeſtionibus veritati contra
calumniam aderit? Summus ille quidem in
his quoque operibus fuerit, ſed majoribus
clarius elucebit, cum regenda ſenatus conſi-
lia, et popularis error ad meliora ducendus.
27 An non talem quendam videtur finxiſſe Vir-
gilius, quem in ſeditione vulgi, jam faces et
ſaxa jaculantis, moderatorem dedit?

Tum pietate gravem ac meritis ſi forte vi-
rum quem
Conſpexere, ſilent, arrectisque auribus
aſtant.

Habemus igitur ante omnia *virum bonum*, poſt
haec adjiciet *dicendi peritum*,

Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *ſed ma-*
joribus. Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3.
in inſerunt reliqui. *ac pop.* Camp.

27. *tale quaedam* Turic. *inde ſedit.* Turic. *de-*
dit. Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. poſt. ante Baſil. adji-
ciunt *animi.* Quod, refictum duntaxat in *animis*, neceſſa-
rium ſtructurae cenſeo, quae in illo *dedit* finem non habet.
aſtant. Hoc, non *adſt.*, dare Turic. Camp. di-
ſerte moneor. *adjiciet.* Sic Turic. (quanquam *adi-*
bant; nec erat quod Burmannus *quae* optaret prae *quod.*
Illud inſolentius, quod non adjicitur genitivus, velut *lau-*
dis aut ſimilis; nam ſic fere ſtruitur, ut apud Juvenalem
(3. 61.): *quota portio faecis Achaeae* i. Graecorum quidem
minimum. Neque tamen ideo reponere velim: *Hujus hoc*
quota pars erit, quod. Quanquam cf. var. lect.

27. *dedit.* vide not. crit.
adjiciet. Promittit quaſi hoc noſter Virgilium legentibus,
modo attendere velint apud poëtam ſequentia; et congruit
illud quod praeceſſit praeſens,

Ille regit dictis animos, et pectora mulcet.

Quid? non in bellis quoque idem ille vir, 28 quem inſtituimus, ſi ſit ad proelium miles cohortandus, ex mediis ſapientiae praeceptis orationem trahet? Nam quomodo pugnam ineuntibus, tot ſimul metus laboris, dolorum, poſtremo mortis ipſius exciderint, niſi in eorum locum pietas, et fortitudo, et honeſti praeſens imago ſucceſſerit? Quae certe 29 melius perſuadebit aliis, qui prius perſuaſerit ſibi. Prodit enim ſe, quamlibet cuſtodiatur, ſimulatio: nec unquam tanta fuerit loquendi facultas, ut non titubet atque haereat, quoties ab animo verba diſſentiunt. Vir

ciet) Guelf. cum Voſſ. 3. *adjecit* reliqui. *dictis amicos* Flor.

28. *ſimul mecum cum laboris* Turic. Flor. *dolorum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. 3. *doloris* reliqui. *honeſti patris* Jenſ. e compendio ſcripturae, ut recte Geſn. Sed ne in Tarv. quidem recurrit. Inveniebat Regius.

29. *loquendi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Alm. Voſſ. 2. 3. Obr. *eloquendi* reliqui. *non* pro *ut non* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *quae non* Obr. *titubet adhaereat quoties* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. *t. ac h. q.* reliqui. [Spaldingio certum erat eliminare vitioſum *ac*. Eidem tamen *t. haereatque* edi jubenti morem non geſſi. Nam qui *et* non poſuit poſt — *et*, eidem *que* obtrudere verebar ante *qu* —. Feci itaque quod unum relictum erat. BUTTM.] *ſub animo* Guelf. Exc. Sant. Mox pro *Vir a. m. aliud* Turic. Flor. *vir bonus in aliis aliud.*

habemus. Locus eſt Aen. 1, 148.

28. *pugnam ineuntibus.* cf. 2, 16, 8.

autem malus aliud dicat necesse est, quam
30 sentit. Bonos nunquam honestus sermo deficiet, nunquam rerum optimarum (nam iidem etiam prudentes erunt) inventio: quae etiamsi lenociniis destituta sit, satis tamen natura sua ornatur: nec quidquam non diserte,
31 quod honeste, dicitur. Quare, juventus, immo omnis aetas, (neque enim rectae voluntati serum est tempus ullum) totis mentibus huc tendamus, in hoc laboremus: forsan et consummare contingat. Nam si natura non prohibet et esse virum bonum, et esse dicendi peritum: cur non aliquis etiam unus utrumque consequi possit? cur autem non
32 se quisque speret fore illum aliquem? Ad quod si vires ingenii non sufficerint, tamen

30. *Bonus nunq.* Ambr. 2. *Bonis n.* Guelf. cum Jens. et edd. post. ante Ald. *bonos unquam* Turic. et mox iterum *unquam. lenocinii* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *tamen satis* Flor. *dicitur* om. Guelf.

31. *omnes aetates* Turic. Flor. (hic quidem *omnis*) Camp. *omnis aetate* Alm. *in hoc laboremus.* Sic Camp. *in haec l.* Turic. *in haec elaborarsmus* Flor. *in haec elaboremus* Ambr. 2. Guelf. c. Alm. *in hac el.* Goth. Jens. c. Voss. 2. Tarv. *in hoc el.* reliqui. Cf. nos in Prooem. Vol. 3. p. XI. sed et 2, 8, 8. *contingant* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. *et* post *prohibet* om. Camp. c. Stoer. Chouet. Leid. *bonum* om. Turic. Flor. *dicidi p.* Turic.

32. *sufficerent* Turic. Flor. cum Alm. *usque* om. Turic.

31. *in hoc laboremus.* Mihi quidem dubitatione caret *hoc* esse accusativum, pro quo Senec. Epist. 108 *in rem unam laboremus* affert Burm. et idem Cic. ad Famil. 5, 12. p. Ald. 68. b. *in eo genere laborarunt* alienum hinc agnoscit, cujusmodi est et nostri locus 5, 10, 119. cf. hic not. crit.

ad quem usque modum processerimus, meliores erimus ex utroque. Hoc certe prorsus eximatur animo, rerum pulcherrimam eloquentiam cum vitiis mentis posse misceri. Facultas dicendi, si in malos incidit, et ipsa judicanda est malum: pejores enim illos facit, quibus contigit. Videor mihi audire quosdam, (neque enim deerunt unquam, qui diserti esse, quam boni, malint) illa dicentes: Quid ergo tantum est artis in eloquentia? cur tu de coloribus, et difficilium caussarum defensione, nonnihil etiam de confessione locutus es, nisi aliquando vis ac facultas dicendi expugnat ipsam veritatem? Bonus enim vir non agit nisi bonas causas, eas porro etiam sine doctrina satis per se tuetur veritas 33

Flor. c. Alm. *procul eximatur* Turic. (hic *eximatus*) Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *animo rem* Turic. Flor. (hic conjunctim) Camp. *animorum* Ambr. 2. Guelf. c. Jenf. Tarv. *rerum* om. Ald. *posce* Ambr. 2. *incidat* Camp. *contigit.* Sic Turic. Flor. *contingit* reliqui.

33. *neque enim.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cf. 11, 3, 161. *dicerent unquam* Turic. *erunt u.* Guelf. Exc. Sant. *diserti essent* Flor. *malunt* Goth. (tac. Gesn.). *custode* pro *cur tu de* Flor. *etiam defensione* Turic. Flor. c. Alm. *e. de confesso* reliqui. Nostrum e conjectura. *est* pro *es* Turic. Flor. Ambr. 2. cum Bern. *ac facultas.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (a sec. m.) *et f.* reliqui. *ipsa in veritate* Turic. Flor.

32. *rerum pulcherrimam.* *ne.* velut 4, 2, 68—75. 11, cf. 1, 12, 16. 1, 76.
33. *nonnihil — confessio-*

34 ipſa. Quibus ego, cum de meo primum opere respondero, etiam pro boni viri officio, ſi quando eum ad defenſionem nocentium ratio duxerit, ſatisfaciam. Tractare enim, quomodo aut pro falſis, aut etiam pro injuſtis aliquando dicatur, non eſt inutile, vel propter hoc ſolum, ut ea facilius et deprehendamus, et refellamus; quemadmodum remedia melius adhibebit, cui nota, quae nocent, fuerint.
35 Neque enim Academici, cum in utramque diſſeruerunt partem, non ſecundum alteram vivent: nec Carneades ille, qui Romae audiente Cenſorio Catone non minoribus viribus contra juſtitiam dicitur diſſeruiſſe, quam pridie pro juſtitia dixerat, injuſtus ipſe vir fuit. Verum et *virtus* quid ſit, adverſa ei *malitia* detegit, et *aequitas* fit

34. *opere ſpondebo* Turic. Flor. *o. reſpondebo* Alm. *Tractare.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *protractare* Ambr. 2. c. Bern. Jenſ. Tarv. *pertractare* reliqui. *facilius non deprendamus refellamus* Turic. *f. ut deprendamus r.* Flor. *f. e. deprendamus e. r.* Camp.

35. *in utraque* Turic. *diſſeruerunt.* Sic Camp. *diſſenſerunt* Turic. Flor. *diſſerunt* Goth. (tac. Geſn.) *dixerunt* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *diſſerunt,* ſuadente Regio, reliqui. *vivent.* Sic Turic. Flor. Camp. *vivunt* reliqui. *nec Carneades.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *ne C.* Ambr. 2. Guelf. *nec Arn.* Voſſ. 3. *neque C.* reliqui. *minoribus verbis* Camp. *ei malitiae* Flor. *ex iniquae contemplatio* Turic. Flor. *contra his prob.* Turic. c. Alm.

35. *Carneades — dicitur diſſeruiſſe.* cf. ad 2, 15, 23. Conſulatur autem, qui haec fuſius narrat, Lactant. Divin. Inſtit. 5, 13. et 16.

ex *iniqui* contemplatione manifeſtior, et plurima contrariis probantur. Debent ergo oratori ſic eſſe adverſariorum nota conſilia, ut hoſtium imperatori. Verum et illud, quod 36 prima propoſitione durum videtur, poteſt afferre ratio, ut *vir bonus* in defenſione cauſae velit auferre aliquando judici veritatem. Quod ſi quis a me proponi mirabitur, (quanquam non eſt haec mea proprie ſententia, ſed eorum, quos graviſſimos ſapientiae ma-364giſtros aetas vetus credidit) ſic judicet, pleraque eſſe, quae non tam factis, quam cauſis eorum, vel honeſta fiant, vel turpia. Nam 37 ſi *hominem occidere*, ſaepe virtus, *liberos necare*, nonnunquam pulcherrimum eſt; aſperiora quaedam adhuc dictu, ſi communis utilitas exegerit, facere conceditur: ne hoc quidem nudum eſt intuendum, qualem cauſam vir bonus, ſed etiam quare, et qua men-

36. *judicii veritatem* Turic. Flor. *ſic judicent* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. nec displicet Burmanno ob antecedens *ſi quis*. Ego errore natum ſuſpicor eorum, qui hoc cum graviſſimis illis ſtruerent.

37. *pulch. eſſe* Turic. Camp. *quidem unum quam intellegendum qualem* Turic. Flor. c. Alm. *q. nondum e. i. q.* Jenſ. Tarv. *intuendum* om. Voſſ. 1. 3. Suſpicor e recepta *unquam* excidiſſe poſt *nudum*.

36. *auferre — judici veritatem.* cf. 4, 5, 6. „quos gra„viſſimos — aetas vetus cre„didit" inter eos imprimis cenſendus videtur Panaetius ex loco Ciceronis de Off. 2, 14. extr. cf. noſter 2, 17, 26 ſeqq.

37. *hominem occidere — necare.* Sp. Ahalae, Scipionis Naſicae, Bruti, Manlii exempla animo obverſantur.

38 te, defendat. Ac primum concedant mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque asperrimi confitentur, facturum aliquando virum bonum, ut mendacium dicat, et quidem nonnunquam levioribus causis: ut in pueris aegrotantibus, utilitatis eorum gratia multa fingimus, multa non facturi promittimus:
39 nedum si ab homine occidendo grassator avertendus sit, aut hostis pro salute patriae fallendus: ut hoc, quod alias in servis quoque reprehendendum est, sit alias in ipso sapiente laudandum. Id si constiterit, multa jam video posse evenire, propter quae orator bene suscipiat tale causae genus, quale,
40 remota ratione honesta, non recepisset. Nec

38. *uti pueris* Obr. non necessaria mutatione. *non facturа* Turic. Flor. cum Andreana. *non futura* Camp.

39. *in foris* Turic. c. Alm. *respondendus* e. f. *alius* i. i. f. *laudandus* Turic. Flor. c. Alm. *alias in — est sit* om. in Voss. 2. retinet Goth. *recepisset*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. *suscepisset* reliqui, concinnitatis gratia.

40. *sed ne hoc* pro *nec hoc* Turic. Flor. c. Alm. Habet

38. *ut mendacium dicat.* cf. 2, 17, 27. Exempla recte dissimulandae veritatis habet etiam Plato in lib. 2. reipubl. p. 382. Steph.

39. *nedum.* Hic longius quid inserendum est cogitatione legentis, velut *ut sit vetitum mentiri*. Nam ut nunc est, expectabas potius: *sed multo magis etiam*, quod referretur ad *levioribus causis*. (Et hoc monet Capper.) Est anacoluthiae quiddam in hac structura voculae *nedum*, quale, sed mollius illud, apud Livium 10, 32, 4. demonstrat Drakenborchus. (cf. et Liv. 45, 29, 2. et Oudend. ad Sueton. Galb. 5.) Propius etiam nostro Liv. 7, 4, 3. „quem armorum etiam pro „patria satietas teneret, *nedum* „adversus patriam."

hoc dico, quia ſeveriores ſequi placet leges, pro patre, fratre, amico periclitantibus; tametſi non mediocris haeſitatio eſt, hinc *juſtitiae* propoſita imagine, inde *pietatis*. Nihil dubii relinquamus. Sit aliquis inſidiatus tyranno, atque ob id reus: utrumne ſalvum eum nolet is, qui a nobis finitur, ora-

duritiei aliquantum in ſono *nec hoc*, in quo aliquoties variare codd. vidimus: cf. 4, 2, 93. 9, 3, 97. Malim *neque h. tametſi mediocris* Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Bern. peſſime, et ſpero immunem revera erroris Turic. *inde pietas* Guelf. cum Bern. Subjicitur *non* continuo ante *nihil* a Geſnero ſolo, non quidem, ut videtur, per ſphalma, ſed ut ſuccurreretur tenebris ſententiae. *nihil dubitare linquamus* Turic. Flor. c. Alm. *nolet.* Sic Goth. Jenſ. cum edd. poſt. ante Gryph. (niſi quod Baſil. *vo-*

40. Impeditus locus, cujus explanatio cum neque Spaldingio neque mihi ſucceſſiſſet, Boeckhium etiam conſultavi. Is eum, qui unus verus ſit, ſenſum emergere poſſe negavit, niſi haec, *Nec hoc dico pro patre, fratre, amico periclitantibus*, jungantur, illa autem, *quia ſeveriores ſequi placet leges*, ſeorſim dicta et praeoccupata ibi exiſtimentur, cum vera eorum ad normam logices ſedes ſit poſt verbum *periclitantibus*. Omnia autem plenioribus verbis ſic eſſe explicanda: „Neque hoc „ita dico, quaſi pro patre, fra- „tre, amico periclitantibus re- „veraque noxiis contra verita- „tem et juſtitiam dicere liceat: „ſeveriorem enim in talibus le- „gem ſequi mihi etiam placet: „tametſi non mediocris haeſi- „tatio ſit, ipſa pietate contra „juſtitiam nitente: ut facile „fortaſſe ſit in hoc etiam ge- „nere cauſam fingere, quae „plerisque ad demonſtranda „illa ſatisfaciat. Sed ponamus „exemplum extra omnem du- „bitationis anſam poſitum." Eſſe autem hanc veram ſententiarum ſeriem, mihi quidem plane exploratum eſt; neque breviloquentiam in illis, *neque hoc dico pro patre* etc., moraturum quemquam judico, immo ne ipſam quidem illam transpoſitionem, modo pro *quia* ſcriptum eſſet *nam*. Quare integrum aliis relinquo judicium, an *quia* etiam eo modo uſurpari poſſit, an

tor? an, si tuendum susceperit, non tam falsis defendet, quam qui apud judices ma-
41 lam causam tuetur? Quid si quaedam bene facta damnaturus est judex, nisi ea non esse facta convicerimus: non vel hoc modo servabit orator non innocentem modo, sed etiam laudabilem civem? Quid si quaedam justa natura, sed conditione temporum inutilia civitati sciemus: nonne utemur arte dicendi, bona quidem, sed malis artibus simili?
42 Ad hoc nemo dubitabit, quin, si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint, sicut posse interdum conceditur, salvos esse magis e republica sit, quam puniri. Si

let) acc. Obr. *nollet* reliqui. cf. §. 3. *defendet qui apud quam judices* Turic. *multam causam* Turic. Flor.

41. *quodsi quaedam bene* Turic. mox in altero membro *quid si quidem* Turic. Flor. *juxta* Turic. *matura* Guelf. *artibus similia* Ambr. 2. Camp. c. Voss. 1. 3. a. *simillima* Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Burm. exc. Stoer. Chouet. Leid.

42. *Ad hoc.* Sic libri omnes ante Burm. qui *At h.* e marg. Basil. obsequente solo Gesnero. *quid si noc.* Turic. (qui et *dubitavit*) Flor. *quando s. n.* Jens. c. edd. post ante Ald. Correxit Regius. *mutari bonam* Turic. Flor. *imitare b.* Camp. *inter conced.* Turic. Prius omittunt Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. 2. 3. Erat profecto *interim.*

esse magis. Sic Turic. Flor. c. Voss. 1. *eos* inserunt reliqui. *et rempublicam* Turic. Flor. *utile rei p.* (omisso *sit*) Camp. *liceat* Turic. Flor. c. Alm. cf. 4, 2, 83. *virum tum*

ejus loco *nam*, vel si mavis *quia* reponendum sit. Buttm.

utrumne. Amat vocem noster. cf. 5, 11, 28.

42. *Ad hoc.* Est transeundi formula, potestate ea, quam vidimus 6, 3, 6. et passim.

liqueat igitur oratori, futurum bonum virum, cui vera objicientur, non id aget, ut salvus sit? Da nunc, ut crimine manifesto 43 prematur dux bonus, et sine quo vincere hostem civitas non possit: nonne ei communis utilitas oratorem advocabit? Certe Fabricius Cornelium Rufinum, et alioqui malum civem, et sibi inimicum, tamen, quia utilem sciebat ducem, imminente bello palam consulem suffragio suo fecit: idque admirantibus quibusdam respondit, *A cive se spoliari malle, quam ab hoste venire.* Ita, si fuisset

vera Flor. Camp. *v. tunc v.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. *v. cum v.* Goth. c. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad aget et salvus* Turic. *et* ex Alm. quoque affertur.

43. *hostem.* Sic Colbert. Mf. et Obr. curis secundis. *hostes* Camp. *honestem* Ambr. 2. *honeste* reliqui. *non posset* Turic. Flor. *nonne comm.* Turic. Flor. c. Alm. *nonne ei c.* reliqui. Nostrum e conj. Cf. 11, 3, 87. Videtur noster magis amare simplex, ut modo aliquoties posuit. *advocavit* Turic. *advocabitur* Guelf. *Ruffum* Jens. c. edd. post. ante Ald. ut et iterum. *et alioqui.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. et adoptavit Gesn. *et alios qui* Flor. *et aliqui* Ambr. 2. *et alioquin* Voss. 3. *et aliquando* Jens. cum edd. post. ante Ald. *alioqui et*, de conjectura Regii, reliqui; ad quorum unum vel alterum cum collati sint codices mss., eos qui silentur dixeris dare inversum hunc ordinem; quod mihi tamen non sit probabile. *quem* pro *civem* Turic. Flor. c. Alm. *utile* Turic. Flor. *idque admirantibus.* Sic nos e conj. *atque adm.* Turic. Flor. Camp. *atque id adm.* Goth. cum reliquis, ut suspicor, quos *atque adm.* dare Burmannus refert, ante Basil. *atque id mirantibus* reliqui; nimis operose. *spoliare* Camp. *Ita, si.* Sic Tu-

43. *Fabricius Cornelium.* Gell. 4, 8. vide Cic. de Or. 2, 66. item

orator, non defendiſſet eundem Rufinum vel 44 manifeſti peculatus reum? Multa dici poſſunt ſimilia, ſed vel unum ex iis quodlibet ſufficit. Non enim hoc agimus, ut iſtud illi, quem formamus, viro ſaepe ſit faciendum: ſed ut, ſi talis coëgerit ratio, ſit tamen vera finitio, *oratorem eſſe virum bonum, dicendi peritum.* 45 Praecipere vero ac diſcere quomodo etiam probatione difficilia tractentur, neceſſarium eſt. Nam frequenter etiam optimae cauſae ſimiles ſunt malis, et innocens reus multis veriſimilibus premitur: quo fit, ut eadem actionis ratione defendendus ſit, qua, ſi nocens eſſet. Jam innumerabilia ſunt bonis cauſis malisque com-

ric. Flor. Camp. cum edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Ald. *hic* inſerunt reliqui.

44. *dici poſſent* Jenſ. c. edd. poſt. ante Gryph. *ex iis.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Baſil. *ex his* reliqui. *viro re ſit facienda* Turic. Flor. *ſaepe* tantum om. Camp.

45. *Praecipue* Guelf. (cf. 6, 5, 2.) omiſſis mox *neceſſarium eſt.* Sed Turic. Flor. *neceſſario eſt* cum Alm. *neceſſe eſt* Goth. Jenſ. c. edd. poſt. ante Gibſ. exc. Ald. (cf. 6, 10, 69.). Tuentur noſtrum Ambr. 2. Camp.

viriſimil. bis Ambr. 2. *eadem reſponſionis accommodatione* Obr. mira libidine. *def. ſit.* Sic Turic.

44. *ſi talis.* Malim *ſi talia.* [Mihi, ob nexum ſententiarum, praeſtabilior videtur vulgata, in qua verbum ſpectat ad *oratorem.* Buttm.]

45. *probatione.* Cave hoc referas ad *tractentur,* ſed conjunctum voci *difficilia* accipe *probatu diff.* monente id jam Badio. Neque velim ſcribi *probationi.* cf. Drakenb. ad Liv. 45, 30, 2.

Jam innumerabilia. Hic nemo de ſubſtituendo *Nam* cogitet, ut hoc imputetur negle ctui illi noſtri ſcriptoris ſe-

munia, *teſtes*, *litterae*, *ſuſpiciones*, *opiniones*. Non aliter autem veriſimilia, quam vera, et confirmantur et refelluntur. Quapropter, ut res feret, flectetur oratio, manente honeſta voluntate.

II. Quando igitur orator eſt *vir bonus*, is autem citra virtutem intelligi non poteſt; virtus, etiamſi quosdam impetus ex natura ſumit, tamen perficienda doctrina eſt: *mores* ante omnia oratori ſtudiis erunt excolendi, atque omnis honeſti juſtique di-

Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. *ſ. d.* reliqui. *cauſis in aliisque in aliisque e.* Turic. Flor. (ſed hic nonniſi ſemel). *dnimi* poſt *opiniones* inſerit Camp. *et* ante *conf.* om. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. Bern. *refellentur* Turic. Flor. Solum *confirmantur* dat Obr. non ex typographi quidem ſphalmate. *ut referet* Turic. Flor. *u. r. ferret* Ambr. 2. *u. r. fieret* Guelf. *flectatur* Guelf. c. Goth. Obr. *oratio non manente h.* Turic. Flor. Camp. c. Bodl. et Andreana. *oratio, vero manente, et h.* ed. Obr. Apparet, quantum nocuerit in *o* deſinens vocabulum. *hon. vol.* om. Ambr. 2.

Inſcriptio: *Cognoſcenda oratori quibus mores formantur* Turic. Ambr. 2. (hic litteris uncial.) Guelf. (hic *formentur*) Goth. (hic *c. eſſe. o. — formentur*). Ut Goth. etiam Jenſ. c. edd. poſt. ante Obr. acc. Burm. Capper. In Flor. nulla memoratur.

1. *igitur a1 oratores vir* Turic. Quid hoc loco ſignificet nota, non exputo. *oratori ante omnia* Camp. *excolito*: ſed *Jam* non modo tranſitum facit, ſed novi quid adjungit, ſignificatque *praeterea, inſuper.* cf. nos ad 6, 4, 9. item Drakenb. ad Liv. 3, 34, 8.

1. *virtus — doctrina eſt.* cf. haec etiam citantem Valcke-

ſciplina pertractanda, ſine qua nemo nec vir bonus eſſe, nec dicendi peritus poteſt.
2 Niſi forte accedimus iis, qui natura conſtare mores, et nihil adjuvari diſciplina putant: ſcilicet, ut ea quae manu fiunt, atque eorum etiam contemtiſſima, confiteantur egere doctoribus: virtutem vero, qua nihil homini, quo ad deos immortales propius accederet, datum eſt, obviam et illaboratam,
3 tantum quia nati ſimus, habeamus. Abſtinens erit, qui id ipſum, quid ſit abſtinentia, ignoret? Et fortis, qui metus doloris,

landa Turic. *honeſtius utique* Flor. *qua omnia eur bonus* Turic.

2. *accedimus.* Sic Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Voſſ. 2. *accidimus* Turic. *accedemus* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. Bern. *accedamus* reliqui. *is qui* Ambr. 2. *cui* ſolum Turic. *ea quae.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *quidem* inſerunt reliqui. *fiant at quae eorum* Camp. *regere doct.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Bern. *quo nihil* Turic. *quo ad eos* Turic. *quod ad d.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. c. Voſſ. 1. Bern. *accedat* Camp. c. edd. ante Bad. *accedere* Baſil. qui et modo *quoad* junctim. *obv. illab.* omiſſo *et* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 2. 3. *nati ſumus* Camp. c. Goth. et edd. (niſi quod Jenſ. Tarv. *nacti*) ante Stoer.

3. *qui id ipſum* omittere dicitur Flor. ſed Turic. *quid ipſum*, poſt quae repetit ex antecedd. haec *tantum quia — abſtinens erit* et continuo pergit *quid ſit a.* Aut igitur librarius Flor. codicis, aut is qui hunc contulit, eandem repetitionem ante oculos habens, aberravit. Sed *id ipſum* abeſt a Camp. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. quorum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *quicquid ſit.* *ignoret.* Sic Turic.

naer. ad Hippolyt. v. 79. pag. 174. *mores excolendi* ſunt apud noſtrum 4. Pro. 3.

mortis, superstitionis, nulla ratione purgaverit? Et justus, qui aequi bonique tractatum, qui leges, quae natura sunt omnibus datae, quaeque propriae populis et gentibus constitutae, nunquam eruditiore aliquo sermone tractarit? O quam istud parvum putant, quibus tam facile videtur! Sed hoc transeo, de 4 quo neminem, qui litteras vel primis, ut ajunt, labris degustarit, dubitaturum puto. Ad illud sequens praevertar, ne dicendi qui-

Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Goth. (err. Gesn.) c. Alm. Voss. 1. 2. 3. Obr. *ignoraret* Camp. quod sibi repertum correxit Regius *ignorarit*, obsequentibus reliquis. *ratione purgationis* Turic. Flor. c. Alm. ex errore illo perperam continuandi; cf. 5, 9, 13. r. *pugnaverit* Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. Gryph. 1556. cf. 7, 1, 12. Mox *virtus* pro *justus* Guelf. *nunquam eruditiore.* Sic nos e conj. Nam Turic. Flor. *quam e.* cum Alm. *num e.* Ambr. 2. *nun e.* Guelf. *non e.* reliqui. *tractarit.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voss. 3. *tractaverit* reliqui. *parvum.* Sic nos e conj. *pavorem* Turic. Flor. c. Alm. *parum* reliqui. Cf. 1, 1, 18. *quibus non facile* Jens. Tarv. *q. tam non f.* Locat. Ven. Rusc.
4. *degustaret* Ambr. 2. c. Voss. 1. *degustaverit* Goth. (tac. Gesn.) *Ad aliud* Camp. *praevertar.* Sic

3. *tractatum — tractarit.* Hic quidem insigniter sui oblitus erat noster, et gravius etiam peccavit quam in „*modo* illo *modo* terminato" 9, 4, 125. *tractatum* autem *aequi* dicere imprimis amat, velut hic §. 15. 16. 12, 1, 8. 5, 10, 72. 118. In genere de disputatione philosophica hic §. 19. *tractatum.*

4. *de quo neminem — dubitaturum puto.* Quid igitur censes illos, Fabi, qui virtutem doceri negarunt gravissimi veterum philosophorum? Sed qui virtutis artem nullam agnoscerent, ii nostro videbantur quales qui nullam eloquentiae. cf. 2, 21, 3.

ad illud — praevertar. Duplicem disciplinae moralis

dem satis peritum fore, qui non et naturae vim omnem penitus perspexerit, et mores
5 praeceptis ac ratione formarit. Neque enim frustra in tertio de Oratore libro L. Crassus cuncta, quae *de aequo*, *justo*, *vero*, *bono*, deque iis, quae sunt contra posita, dicantur, propria esse oratoris affirmat: ac philosophos, cum ea dicendi viribus tuentur, uti rhetorum armis, non suis. Idem tamen confitetur, ea jam esse a philosophia petenda, videlicet quia magis haec illi videtur in
6 possessione earum rerum fuisse. Hinc etiam

Ambr. 2. (nisi quod *pre*) Obr. *praevertat* Guelf. *revertar* reliqui. Pro sincera illa scriptura, quam et Burmannus tuetur ad Gronov. not. in Plin. 38, 8. ablegans, deserendi fuerunt vel optimi codd. *nec* pro *ne* Turic. Flor. Camp. *satis* om. Guelf. *fore* om. Turic. Flor. Camp. *moris* Flor. *morum* Camp. *formaret* Flor. *firmarit* Goth. (tac. Gesn.) *firmavit* Camp. cf. 10, 1, 1. et Drakenb. ad Liv. 8, 35, 9. Hic quidem *formare*, tenui discrimine tamen, praestat.

5. *dicantur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Obr. *dicuntur* reliqui. *adfirmate philosophos* Turic. qui volebat, opinor, *a. et ph.* Mox *cum ad dic.* Turic. Flor. c. Alm. *uti rhetorum* om. Flor. sed lacuna relicta. *jam philosophia* Turic. Flor. (quanquam ab hoc abesse *a* diserte non monetur) Camp. c. Alm. *magis h. i. videtur in* om. Turic. Flor. c. Alm.

utilitatem descripserat §. 1. *Illud sequens* plane sic dicitur ut 4, 5, 13. *praeverti* est potius *se convertere*, quod Pliniorum uterque (cf. not. crit.) usurpat, et videtur hujus maxime aetatis fuisse, ut docent Lexica, quanquam Horatius jam posuit Serm. 1, 3. 38.

5. *tertio de Or. libro.* C. 19. 27. 31. postremo tamen maxime.

illud est, quod Cicero pluribus et libris et epistolis testatur, dicendi facultatem ex intimis sapientiae fontibus fluere: ideoque ali-1058 quamdiu praeceptores eosdem fuisse morum atque dicendi. Quapropter haec exhortatio mea non eo pertinet, ut esse oratorem philosophum velim: quando non alia vitae secta longius a civilibus officiis, atque ab omni munere oratoris recessit. Nam quis philo- 7 sophorum aut in judiciis frequens, aut clarus in concionibus fuit? Quis denique in

6. *et libris.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *et* om. reliqui. *epistolis* om. Guelf. *aliquando diu* Camp. *hoc exertatio* Turic. *haec cohortatio* Guelf. Exc. Sant. *mea* mox abesse dicitur ab Alm. Voss. 3. Mei quidem libri non desiderant.

7. *ac jud.* pro *aut in j.* Turic. (qui et *judicis*) Flor. *plerique eorum vitandam praecipiunt* ex praepostero Regii monitu Bad. Basil. Gryph. Gibs. Obr. Roll. praeter ali-

6. *Cicero — testatur.* Loca demonstrare longum est. Sed ex epistolis velim plura mihi in promtu esse. Nunc unum, quod huc traham, reperio in epistola ad Catonem (famil. 15, 4. extr.), ubi et ab illo et a se ipso philosophiam in forum atque in rempublicam deductam esse ait. E *libris* magna exemplorum copia suppeditat, et hoc quidem de juncto officio philosophi et oratoris, de Orat. 3, 15. ubi cf. nostri 1. Prooe. 13. sicuti et in omni hac cum philosophis quasi lite. In *fontibus sapientiae* ad partes vocandus locus Tuscul. 1, 3. extr. item quodammodo Orat. c. 21.

oratorem philosophum. Quod hic Gesnerus agnoscit Domitiani demerendi studium, de eo egimus ad 1. Pro. 15. Pithoeus commodum demonstrat Macrobii verba In Somn. Sc. 2, 17. „Soli — sapien„tiae otio deditos ut abunde „Graecia tulit, ita Roma ne„scivit" (quanquam ibi mendose vulgatur *non nescivit,* quod inepte tuetur Pontanus). cf. et 11, 1, 35.

ipſa, quam maxime plerique praecipiunt, reipublicae adminiſtratione verſatus eſt? Atqui ego illum, quem inſtituo, Romanum quendam velim eſſe ſapientem, qui non ſecretis disputationibus, ſed rerum experimentis atque operibus, vere civilem virum exhibeat. 8 Sed quia deſerta ab his, qui ſe ad eloquentiam contulerunt, ſtudia ſapientiae,

quot edd. Burmanno memoratas. *Atqui.* Sic Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Leid. acc. Gibſ. Obr. *atque* reliqui; cf. 9, 4, 139. 8, 6, 32. 8 Pro. 27. *eo illum* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. c. Leid. *ſe* ante *vere* inſ. Ald. de conj. Regii.

8. *ab his.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *ab iis* reli-

7. *quam — praecipiunt.* Qui hic aliquid inſerendum deſiderarunt, velut *vitandam, fugiendam*, ii *praecipere* dictum putaverunt velut *ſuadere*, ita ut in recepta ſcriptura philoſophi illi reip. adminiſtrationem *ſuſcipiendam* praeciperent. Et uſurpatur ita ſane verbum, ut 1, 1, 16. *idem praeceperunt*, item §. 34. 1, 10, 29. *ſi — ſtudium* (muſices) — *praeciperem*, ibid. §. 31. *hanc a me praecipi.* Sed eſt et *artem praecipere* pro a. *docere*, ejus praecepta dare, ut noſtro 10, 1, 69. *quae praecipimus*, et Ovid. Triſt. 2, 486. *artem nandi praecipit:* nam *oratoriam artem praecipere*, quod ex noſtro ponit in Theſauro Geſnerus, non invenio. Frequentius eo tamen eſt *praecipere de arte*, ut mox §. 9. Multi autem philoſophi reipublicae adminiſtrandae praecepta dederunt, Phormiones quidam Hannibalem inſtituentes viſi illi noſtro praeceptori, qui averſatur umbratiles doctores. Sententiam recte tenuit Gedoynus; cum Burm. et Capper. aberrarint.

Romanum — ſapientem. Non Graeculi cujusdam ſimilem; ſicuti noſter dixit *Romanum pudorem* 8, 3, 39. Mox *exhibere*, quod ſtruitur ſine *ſe*, quomodo *praeſtare* uſurpatur, defendit exemplis Burmannus Juſtin. 8, 4. 27, 2. cf. et Oudend. et Wolf. ad Sueton. Vitell. 17. *vere civilem virum habes* et 1. Pro. 10. item 11, 1, 35. hic §. 21.

non jam in actu ſuo atque in hac fori luce verſantur, ſed in porticus et in gymnaſia primum, mox in conventus ſcholarum receſſerunt; id quod eſt oratori neceſſarium, nec a dicendi praeceptoribus traditur, ab iis petere nimirum neceſſe eſt, apud quos 1059 remanſit, evolvendis penitus auctoribus, qui de *virtute* praecipiunt; ut oratoris vita cum ſcientia divinarum rerum ſit humanarumque conjuncta. Quae ipſae quanto majo- 9 res ac pulchriores viderentur, ſi illas ii do-

qui. *de quis* prò *qui ſe* Turic. *ſtudii ſap.* Turic. Flor. *actus ſuo* Turic. *et in gymnaſia.* Sic Camp. et latet praepoſitio in hisce Turic. Flor. *porticu ſed ingenii ſi a* (Flor. *in genus ia*). *nec adiciendi* Flor. Ambr. 2. *nec adicendum* Voſſ. 1. *n. adjiciendum* Voſſ. 3. *n. adjicendi* Bern. *n. adjiciendi* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *trad. et ab* Goth. (tac. Geſn.) *ab his* Camp. *neceſſarium eſt* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *quos* om. Ambr. 2. *evolvendis.* Sic Camp. *volendi* Turic. Flor. *volvendi* Alm. *Evolvendi*, diremta a proximis ſententia, reliqui. *auctoribus.* Sic Turic. Camp. *ductoribus* Flor. *auctores* reliqui. Mox pro *ut oratoris* Turic. Flor. *autoribus.*

9. *maj. hic. pulchr. videretur* Turic. *ſi illa ſi doceretur* Turic. Flor. *ſi illas l doc.* Ambr. 2. *ſi illa ſcilicet d.* Guelf. c. marg. Baſil. *poſſunt* Flor. c. Gryph. et poſterr. ante Obr. acc. Roll. *utinam* ſine *que* Guelf. cf. 6, 3, 5.

8. *in actu ſuo.* Ubi id ipſum agitur, quod ſtudia illa praecipiunt. Ita rationem pronominis reddere videor.

in porticus — — ſcholarum. Primum quae apud veteres Graecos fuerit philoſophiae conditio, mox quae apud Romanos ſuoque tempore declarat. Bene autem Stoicam a reliquis ſectis ſecernit, quoniam ea ſola non in gymnaſio.

ſcientia — humanarumque. Nota veterum ſapientiae definitio; cf. Cic. de Offic. 2, 2. Tuſcul. 4, 26. Diligenter autem hoc loco *vita* cum *ſcientia* componitur.

cerent, qui etiam eloqui praestantissime possent? Utinamque sit tempus unquam, quo perfectus aliquis, qualem optamus, orator hanc artem superbo nomine et vitiis quorundam bona ejus corrumpentium invisam, vindicet sibi, ac, velut rebus repetitis, in
10 corpus eloquentiae adducat. Quae quidem cum sit in tres divisa partes, *naturalem*, *moralem*, *rationalem:* qua tandem non est cum

hanc artem. Sic Ambr. 2. Guelf. c. Obr. *h. partem* reliqui; cf. 12, 1, 16. Vulgata ob eas quae mox (§. 10.) sunt *tres partes* ferri nequit. *vindicent* Flor. Ad hujus §. vocem *Utinamque* desinit commentarius Regianus.

10. *in tristis d.* Flor. *qua tandem.* Sic Ambr. 2. Guelf. o. Bern. *quam tamen* Turic. *quae tamen* Flor. Camp.

9. *Utinamque — unquam.* Posterius recte tuetur Badius contra Regium negantem citra negationem poni. Sed ea ipsa est in interrogatione; qualem frequentissimam demonstrat idem Badius in illis *en erit unquam Ille dies* Virg. Ecl. 8, 7. De hac forma Burmannus ablegat ad J. F. Gronovium ad Liv. 30, 21, 8. Sed tractavit jam Erythraeus in Indice Virgil. v. *unquam.* Optime *unquam* restitutum Ovidii versui Amor. 1, 6, 25. ab Heinsio monet Burm. ubi sane nulla nec negatio, nec interrogatio.

hanc artem. Significat philosophiam, cui nomen ab originis suae modestia deflexum, jamque arrogantiae suspectum (cf. 1. Pro. 14.) invidiam fecerit. Ejus autem triplicem divisionem tetigerat in Prooemio quoque totius operis §. 15. Quarum partium eadem, quae noster (cf. 6, 2, 8.), vocabula ponunt Seneca Epist. 89. et Macrobius in fine libelli de Somnio Scipionis; sed hic *rationalem* nequaquam, ut cum Seneca Qu., ad dialecticen astringit, verum de *incorporeis* sermonem esse tradit, cum *de motu et immortalitate animae* disputetur, quae naturali philosophiae ab illis impertiuntur. *Corpus* eloquentiae dicitur, cujus quasi membra sint singulae, quas orator mente complectitur, artes (cf. 12, 1, 25.).

oratoris opere conjuncta? Nam ut ordinem retro agamus, de ultima illa, quae tota versatur in verbis, nemo dubitaverit, si et proprietates vocis cujusque nosse, et ambigua aperire, et perplexa discernere, et de falsis judicare, et colligere ac resolvere, quae velis, oratorum est. Quanquam ea non tam est minute atque concise in actionibus utendum, quam in disputationibus: quia non docere modo, sed movere etiam ac delectare audientes debet orator: ad quod impetu quoque ac viribus et decore est opus: ut vis [11]

c. Alm. *quae tandem* reliqui. *agimus* Turic. Flor. Camp. *in verbis* om. Turic. Flor. *cujuscumque* Turic. Goth. (tac. Gesn.). *nosset amb.* Turic. Flor. (hic a pr. m. *noscet*). *nosce et a.* Ald. *oratorum est.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voss. 1. 3. Bern. *oratoris est* reliqui.

11. *causa* pro *ea* Guelf. cf. 4, 1, 19. 9, 4, 63. *si* pro *est* Turic. Flor. *conscise* Camp. cf. 12, 1, 20. *ac viribus et.* Sic Turic. *de v. et* Flor. *et v. ac* reliqui. *visa major* Turic. *vis at major* Voss. 1. 3. *majorem* pro *m. est* Ambr. 2. Guelf. *ripus multosque gurgitis que tenuis* Flor. (omissis *tract. flu.*) *quem tenuis* Turic. Sed Alm. hic turbare narratur, qui monstra Florentina praeferre est putandus.

10. *si — oratorum est.* Dicitur *si* pro *siquidem.* cf. 1, 2, 27. item 2, 14, 4. et Drakenb. ad Liv. 7, 13, 6. *colligere ac resolvere*,: quae manifesto sibi invicem opponuntur, prius *ratiocinandi*, τοῦ συλλογίζεσθαι, alterum *refutandi* potestate accipienda. In *resolvendo* cf. 5, 13, 12.

11. *ut vis omnium — resultantis.* Luculentissima similitudo, sed eadem fere alteri 5, 14, 31. cf. 12, 10, 25. Minus huc facit, quod comparat Burmannus 5, 8, 2. ad quem locum *decurrendi tractum* similibus dicendi generibus e scriptoribus illustrat. In *resultando* cf. 9, 4, 66.

amnium major eft altis ripis, multoque gurgitis tractu fluentium, quam tenuis aquae, et
12 objectu lapillorum refultantis. Et ut palaeftrici doctores illos, quos *numeros* vocant,
non iccirco difcentibus tradunt, ut iis omnibus, quos didicerunt, in ipfo luctandi certamine utantur, (plus enim pondere et firmitate et fpiritu agitur) fed ut fit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus fe occafio
13 dederit, efficiant: ita haec pars dialectica, five illam dicere malumus *disputatricem*, ut

12. *Sed ut p.* Turic. Flor. Camp. *paeftrici* Turic. *nervos vocant* Camp. c. Andreana, Ald. Bad. Bafil. et aliquot Burmanni, qui eandem corruptelam demonftrat ap. Ovid. Am. 1, 1, 18. Trift. 4, 4, 4. *ut iis.* Sic Ambr. 2. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. edd. ante Bafil. *vitiis* Turic. *ut his* reliqui. *quos didicerunt.* Sic nos ex veftigiis codicum. *quo didicerunt* Turic. Flor. *quae didicerunt* Camp. c. Ald. *qui didicerunt* Jenf. (tac. Gefn.) c. edd. ante Ald. *hi qui didicerunt* Bafil. *ii qui didicerint* reliqui. *et firmitate et* om. Flor. lacuna relicta. *fit copia.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *fubfit* c. reliqui, cujusmodi nihil alibi vidi. *eft* pro *fe* Goth. (tac. Gefn.) *dederint* Guelf. *efficiantur* Tarv. c. edd. poft. ante Ald.

13. *malumus.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *ma-*

83. 11, 3, 183. 12, 10, 73. 8, 3, 56.

12. *quos numeros vocant.* cf. 10, 1, 4.

unum aut alterum — efficiant. Pronomina plane funt mafculino genere accipienda et ad *numeros* referenda; unde eo deducor, ut pro *efficiant* reponere velim *effingant.* cf. 11, 3, 181.

13. *disputatricem.* cf. 2, 20, 7. item 7, 3, 14. ubi *cavillatrix*, et totus ille locus a §. 12 — 17. ficuti alter quoque 4, 5, 25. quibus eadem fere hisce noftris disputantur contra nimiam dialectices diligentiam. Libro quarto etiam, ut hic, *fecandi* verbo operofitas dividendi notatur §. 6. 25. Quo magis conciliemur

est utilis saepe et finitionibus et comprehensionibus, et separandis, quae sunt differentia, et resolvenda ambiguitate distinguendo, dividendo, illiciendo, implicando: ita si totum sibi vindicaverit in foro certamen, obstabit melioribus, et sectas ad tenuitatem suam vires ipsa subtilitate consumet. 14 Itaque reperias quosdam in disputando mire callidos, cum ab illa cavillatione discesserint, non magis sufficere in aliquo graviore actu, quam parva quaedam animalia, quae in angustiis mobilia, campo deprehenduntur. 15 Jam quidem pars illa *moralis*, quae dicitur *Ethice*,

luimus Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 5. (an 2.?) *malimus* reliqui. *et est utilis* Goth. (tac. Gesn.) *differentiae* Turic. Flor. Camp. *ambig. disting.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Bad. exc. Rusc. *et* inserunt reliqui. *dividendo* om. Turic. (qui *distigendo inliciendo*) Flor. Guelf. c. Alm. *obstavit* Turic. Flor. (ut et Flor. §. 51. *debevit*). *sectans* Camp. *consumat* Turic. Flor. Camp.

14. *Quosdam reperies* Floril. Sant. integram et diremtam sententiam efficiens. *in disputatione* et mox *cum vero ab i.* idem. c. *ab illa vero* Goth. c. Alm. Voss. 1. 2. Jens. et edd. post. ante Stoer. *sufficiunt* Floril. Sant. *discesserit* Turic. *prava* Camp. *angustis* Turic. *in campo* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Basil.

15. *quidem* om. Goth. (tac. Gesn.) *et haec et certe* Guelf. *et hic certe* Flor. *et hic e certe* Ambr. 2. *certe*

usui huic insolentiori *sectas vires* dicendi: vide et 5, 10, 90. 5, 11, 80.

comprehensionibus. Recte Capper. hanc vocem illustrat remittendo lectorem ad 2, 15, 1. 11. vide nos ad 11, 1, 51.

14. *quam parva — deprehenduntur.* Licebit et hic digitum intendere ad consum-

certe tota oratori eſt accommodata. Nam in tanta cauſarum (ſicut ſuperioribus libris diximus) varietate, cum alia conjectura quaerantur, alia finitionibus concludantur, alia jure ſummoveantur, vel transferantur, alia colligantur, vel ipſa inter ſe concurrant, vel in diverſum ambiguitate ducantur: nulla fere dici poteſt, cujus non aliqua in parte

om. Camp. *t. o. e. decommodata* Flor. *t. oratoris e. accommodata* Bern. *t. oratori eſt. Nam* Ambr. 2. *t. oratoris eſt. Nam* Guelf. c. Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. recte improbante Bad. quia modo haec forma praeceſſerit §. 10. *tota cauſarum* Locat. Ven. Raſc. *ſicut ſuperioribus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. *ſicut in ſ.* Voſſ. 3. *ut in ſ.* Goth. *ut ſ.* reliqui. *alia —concludantur* om. Turic. Flor. c. Alm. *ſummoveantur.* Sic libri mei omnes Guelf. Goth. Camp. Roll. Geſn. Bip. qui *ſubm.* cf. 11, 3, 42. *non aliqua in parte.* Sic Camp. *n. aliquam in parti* Turic. *n. a. i. parti* Flor. *in parte non aliqua* Goth. (tac. Geſn.) *n. p. i. a.* reliqui. *tracti aequi* Turic. *tracta ae.* Flor. c. Alm. *repperiantur* Turic. Flor. *reperiantur* Guelf. c. Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. acc. Gibſ. Obr. Roll. peſſime ignorata ratione genitivi in *aequi ac boni.* *quis neſciat* Camp. *ſola* om. Camp.

matiſſimam, qua noſter pollet, et comparandi et eloquendi proprietatem. Cf. §. 11.

15. *vel transferantur.* In hisce technicis et veteres ſolent dormitare interpretes et Burmannus ac Geſnerus ſecuri fere transcurrunt, ſi quid objicitur difficultatis. Solus Capper. rei ipſi animum fere intendit, qui ne hic quidem ceſſavit, ſed verum vidiſſe non eſt putandus. Monet is, *vel* eſſe epexegeticum verbi *ſummovere*, quo manifeſtius fiat lectori, ſtatum translativum ſignificari illo jure ſummovente. Hoc autem, ut per ſe fatuam quandam habet facilitatem ſomnolento lectori plus juſto indulgentem, ita minime congruit duplici, quod continuo infertur, *vel.* Neque enim quisquam dicet, *vel — concurrant* et *vel — ducan-*

us aequi ac boni reperiatur. Pleras-

pretando illi *colligan-*
vire. Tantum uni-
iqueat necesse est: Re-
r diversa causarum ge-
quidem status 1) con-
s (*c. quaerantur*), 2) fi-
(*f. concludantur*), 3)
j. *summoveantur*). Hu-
lem tertii status mox
quaestiones compa-
syllogismus (*alia col-*
, cf. lib. 7. c. 8.), 2) le-
trariae (*ipsa inter se*
int, cf. lib. 7. cap. 7.),
hibolia (*in diversum*
tate ducantur, cf. lib. 7.
. In hoc, qui agitur,
usarum facile deside-
qualitatis statum, 2)
nem legalem *scripti et*
tis. (cf. lib. 7. cap. 6.)
r quidem consulto est
missus, mox proferen-
illis: *Plerasque — con-*
Neque enim attine-
obare, qualitatis sta-
digere praeceptis phi-
ae moralis, quod spon-
lligitur. De illa autem
onis legalis (*scripti et*
tis) omissione, alia res
la profecto carere non
t haec enumeratio, ut
tegra. Quibus ita ac-
, ut quidem mihi vi-
perpensis, eo adducor,
uo modo obrutam su-
hujus partis mentio-
quae ab ipso scriptore
dubie fuerit facta. Nam
vel transferantur meram
n interpretor, profe-

ctam illam ab ejusmodi li-
brario, qualem scriptorem
Quintilianum Capperonnerius
credidit. Accedit quod ne
probat quidem *transferendi*
appellationem noster in hac
re. cf. 3, 6, 68—84. Sed il-
lud quoque in nostri loci scri-
ptura displicet, quod *alia*
praemittitur verbo *colligan-*
tur. Apparet enim, quoties
alia hic ponatur, novum si-
gnificari statum; cujusmo-
di nihil est in *colligendo*,
quo species tantum aliqua
legalium quaestionum demon-
stratur i. *syllogismus*. Ne-
que hoc attendit is, qui alio-
qui satis bene versatus est in
hoc loco, Gedoynus. Sed vi-
sus est sibi majorem hic a-
gnoscere divisionem, reddens
ita: *les autres enfin sur les*
loix, dont on fait voir la liai-
son avec le fait en question
par voie de sylogisme; plu-
rima ille de suo addens ad
praecisam scriptoris nostri in
hoc loco brevitatem. Censeo
igitur, loco illius *alia* hic quo-
que *vel* reponendum esse.
Emendare autem haec tam
corrupta ne aggredior qui-
dem, quibus, me quidem ju-
dice, et adjiciendo et subtra-
hendo nocuerint librarii. Sen-
tentiae consuletur talibus fere:
summoveantur, ut vel aliud
scriptum ostendatur (sive mavis
sit) *voluntas alia, vel aliqua*
colligantur etc.

que vero esse quis nescit, quae totae in sola
16 qualitate consistant? In consiliis vero quae ratio suadendi est ab honesti quaestione seposita? Quid illa etiam pars tertia, quae *laudandi* ac *vituperandi* officiis continetur? Nempe in tractatu recti pravique versatur.
17 An de *justitia*, *fortitudine*, *abstinentia*, *temperantia*, *pietate* non plurima dicet orator? Sed ille vir bonus, qui haec non vocibus tantum sibi nota atque nominibus aurium tenus in usum linguae perceperit, sed qui virtutes ipsas mente complexus ita sentiat, nec in cogitando laborabit, sed, quod sciet,

16. *est absti quaestione* Turic. Flor. *e. ab honesta q.* Voss. 1. 3. *qui in laetitia quae laud.* Turic. Flor. (sed hic *let.* et *que*) *Quin i. e. p. t. q. l.* Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. Bern. Jens. et edd. post. ante Gryph. (nisi quod Basil. Gryph. 1536. Vidov. *quinetiam illa*). *quid honesti quae laud.* Camp. mire. *Quid* autem, praeter hunc, solus vindicare videtur Goth. nisi quod Turic. *qui*, quod fere cum *quid* permutatur. Nec video, quomodo aliter procedat ista per *nempe* inducta sententiae absolutio.

17. *tantum si bona nota* Turic. Flor. c. Alm. *t. sed a.* Camp. *tenus ac in* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Andr. Ald. pravo connectendi studio, cum neque copula indigeat sensus, et haec ipsa corruptelam arguat. cf. 12, 1, 29. *lingua* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Alm. Voss. 1. 2. Vall. *perceperat* Turic. Flor. c. Alm. *et qui* Turic. Flor. *sentiat.* Sic Turic. Flor. Camp. *sentiet* reliqui. *nec in agendo cogitando* Goth. (tac. Gesn.) *cogitando laborabit.* Sic Turic. Flor. (nisi quod solito uterque errore — *vit*); *ita* inserunt reliqui, manifesto repetitum ex proximis; quanquam Badius *non ita* hic quoque interpretatur *non multum*. *quod sciret* Turic. Totus hic sermo parum videtur exploratus esse a VV. DD. Qui, cum *sentiet* legant omnes, continuare coguntur, quid-

17. *nec in cogitando — vere dicet.* cf. not. crit.

vere dicet. Cum ſit omnis generalis quae- 18

quid hic tribuitur viro bono, et ſoli pronomini *qui* applicare, ut verbum ipſum ſententiae repetendum ſit ex illo *dicet* in quaeſtione praecedente poſito, quaſi ita illi reſpondeatur: „dicet quidem orator, ſed ita demum dicet, ſi „fuerit vir bonus, qui etc.“ In hac autem *ille* non placet, poſitu ſaltem amandandum poſt *bonus* et ne ſic quidem ſatis clarum. Hanc difficultatem mecum qui ſenſerit, ſententiam integram in hisce requiret, verbo ſuo principali non carentem; eaque potiemur, ſi pro *ſed quod ſciet* ſcripſerimus *et q. ſ.* unde legitima illa naſcetur copularum *nec — et* ſtructura. Sic *perceperit — ſentiat* abſolvit ſubjectum i. eum, de quo agatur, virum bonum, quem deinceps noſter dicat „*nec* laborare, *et* dicere“. Si quis tamen *ſed* maluerit propter oppoſita *laborandi* et *vere dicendi* verba, ei ſuccurret ſcriptura Gothana, unde haec eruat: *nec in agendo nec in cogitando laborabit.* Oneratur ſane tribus *ſed* haec noſtri oratio: ſed hoc ferre didicimus; nec quidquam proficit Turic. *et qui virtutes* exhibens pro *ſed q. v.* Attendere autem decet venuſtam locutionem *aurium tenus in uſum linguae*, ubi demonſtratur tranſitus ille celerrimus ſeverae de moribus et virtute doctrinae ab aure ad os, pectore animoque nequaquam contactis. Vir malus dicendi ſtudioſus arripit quaecunque de juſtitia audierit, ut mox deblateret eadem. Nec ſatis illi, qui *lingua* ſcriberent pro *linguae*, ceperunt *uſum linguae*, quae jam coepit *in quaeſtu eſſe* (cf. 1. Pro. 13.), quaeque hic cum aliquo contemtu dicitur, velut *mercenaria vox* 12, 1, 25. „*Qui* autem *ita* „*ſentiat* ſicut loquitur“ is demum audiendus eſt de virtute dicens; dicit enim *vere* i. ſenſibus ex ipſo animo promtis, quique ſibi ipſi fidem faciant apud auditores; cf. 4, 2, 38. Supereſt ut moneamus, *non* illud ante *vocibus* commune eſſe toti ſenſui, non adhaereſcere ſoli participio *nota* aut particulae *tantum;* quare propagabimus negationem ad verbum ipſum *perceperit*, cui deinde reſpondet *ſed — ita ſentiat.* Hanc nos ſtructurae rationem tollendis aliquot, quae male haec diſtinebant et ſepiebant, virgulis planiorem fecimus. [Vid. Add.]

18. *Cum ſit omnis.* Sic Turic. *c. autem o.* Guelf. c.

18. *generalis quaeſtio — quod univerſum eſt.* Cave in his *potentior* accipias ea vi, qua uſurpatum eſt 10, 1, 17. et

multa propriis brevi
bus finienda, unde
dicitur *finitivus:* n
ſtrui ab iis, qui pl

Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et edd.
tem ſit o. Camp. c. Ald. Ba
pro *quia* Turic. Flor.
ric. Flor. *utique* om. reliqu
om. Turic. *dubitavit* Turic.
Flor. *verſitas* Guelf.

19. *brevique c. finiendis*
da Guelf. c. Voſſ. 5. *finitim*
ſtudio Flor. c. Alm. *aequi*
Turic. *pars ad rat.* om. Ca
c. Voſſ. 1.

alibi, ubi ad cauſas vincendas refertur. Quod cum ipſi Spaldingio hic acciderit, turbatum hic aliquid putabat. Sed *potentior* dictum hic philoſophico ſenſu; plus enim valet generalis quaeſtio et plura efficit, eo quod plura complectitur. Illud porro,

runt, oportet? Quid? non quaeſtio juris omnis, aut verborum proprietate, aut aequi disputatione, aut voluntatis conjectura continetur? quorum pars ad rationalem, pars ad moralem tractatum redundat. Ergo 20 natura permixta eſt omnibus iſtis oratio, quae quidem oratio eſt vere. Nam ignara quidem hujusce doctrinae loquacitas erret, neceſſe eſt, ut quae vel nullos, vel falſos duces habeat. Pars vero *naturalis*, cum eſt ad exercitationem dicendi tanto ceteris uberior, quanto majore ſpiritu de divinis rebus, quam humanis loquendum eſt, tum illam etiam moralem, ſine qua nulla eſſe, ut docuimus, oratio poteſt, totam complectitur. Nam ſi regitur providentia mundus, admi- 21 niſtranda certe bonis viris erit respublica. Si divina noſtris animis origo, tendendum ad virtutem: nec voluptatibus terreni corporis

20. *quae quidem oratio* om. Turic. Flor. c. Alm. *loquacitatis erit* Flor., poſterius c. Alm. *utique vel* Turic. Camp. (ſed hic prius diremtim). *hebeat* Camp. *de* om. Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *eloquendum eſt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Voſſ. 3. Sed huc non videtur facere compoſitum; cf. 9, 4, 147.

21. *ad virt. tendendum* Turic. (quanquam hic *tenendum* c. Flor.) Camp. In Turic. tamen noſter ordo per

20. *quae quidem oratio eſt vere.* Eodem redit haec exceptio, quo locus elegans 10, 7, 12. Mox autem pro „ignara „*quidem*" malim „i. *quaedam*".

ut docuimus. modo §. 15.

21. *ſi regitur providentia.* cf. 3, 5, 6.

ſerviendum. An haec non frequenter tractabit orator? An *de auguriis*, *reſponſis*, *religione* denique omni, de quibus maxima ſaepe in ſenatu conſilia verſata ſunt, non erit ei diſſerendum, ſi quidem, ut nobis placet, futurus eſt vir civilis idem? Quae denique intelligi ſaltem poteſt eloquentia hominis o-
22 ptima neſcientis? Haec ſi ratione manifeſta non eſſent, exemplis tamen crederemus. Siquidem et Periclem, cujus eloquentiae, etiamſi nulla ad nos monumenta venerunt, vim tamen quandam incredibilem cum hiſtorici, tum etiam, liberrimum hominum genus, comici veteres tradunt, Anaxagorae phyſici conſtat auditorem fuiſſe: et Demoſthenem, prin-

notam reponitur. *An de aug.* Sic Camp. Jen. *d. a.* reliqui. *futuros ſed vir* Flor. *idem* om. Camp.

22. *rationi* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (uc. Geſn.) Camp. *ſaltem* pro *tamen* Turic. Flor. c. Alm. *Periclem*, accuſativo Romano, ad unum omnes mei, quare nihil mutare ſum auſus. *pervenerunt* Camp. placet. *hiſtoricum etiam uberrimum* Turic. Flor. poſtremum c. Alm. *etiam* om. Camp. c. Goth. *hom. genus.* Sic Turic. Flor. Guelf. *g. h.* reliqui. *Graeciae oratorem* Turic. Flor. Camp.

Quae denique — ſaltem. Cum interrogatio ſit inſtar negationis, facile intelligitur *ſaltem*, valens *quidem.* cf. 6, 5, 15.

22. *liberrimum — genus, comici.* cf. 2, 16, 19. 10, 1, 82. De *cum* et *tum* cf. 4, 1, 66. *Hiſtoricorum*, qui teſtati ſunt praeſtantiam eloquentiae Pericleae, maximus Thucydides. *Liberrimi*, nihil erant adulationi daturi, et tunc ipſum *conviciabantur.* cf. et 12, 10, 24. ubi Demoſthenicae δεινότητος origo Platonica iterum demonſtratur. Hoc autem de philoſophis doctoribus oratorum ſumſit a Cicerone Orat. c. 4.

cipem omnium Graeciae oratorum, dedisse operam Platoni. Nam M. Tullius, non tantum se debere scholis rhetorum, quantum Academiae spatiis, frequenter ipse testatur. Neque se tanta in eo unquam fudisset ubertas, si ingenium suum consepto fori, non ipsius rerum naturae finibus terminasset. Verum ex hoc alia mihi quaestio exoritur, quae secta conferre plurimum eloquentiae possit: quanquam ea non inter multas potest esse contentio. Nam in primis nos *Epicurus* a se ipse dimittit, qui fugere omnem disciplinam navigatione quam velocissima jubet. Neque vero *Aristippus*, summum in voluptate corporis bonum ponens, ad hunc nos labo-

23. *testatur.* Sic Camp. *testatus* Turic. Flor. *testatus est* reliqui. *fuisset ubertas* Turic. Flor. Ambr. 2.; idem, sed omisso etiam antea *se*, Camp. c. Voss. 1. 2. 3. Stoer. Chouet. Leid. *fuisse ubertates* Guelf. *rerum* om. Guelf. (qui et *natura*) cum Goth. *inter multos* Camp. c. edd. ante Basil.

24. *Epic. in primis nos* Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. post. ante Stoer. ordine nequaquam displicente. *a se ipso* Goth. c. Voss. 1. 2. 3. (non Ald. ut Burm.) *velocissime* Turic. Flor. (sed uterque *veluc.*) Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 1. et edd. ante Bad. acc. Basil. Pro *jubet* autem Turic. *juvet*, Flor. *vivet.* Mox *sum in volupt.* Turic. *sicut i. v.* Camp. *adhuc nos* Turic. *adhuc nos ad* Tarv. et edd. post. ante

23. *M. Tullius — testatur.* Facile succurrit VV. DD. locus Orator. c. 3. *fateor me — extitisse.* Sed cum *frequenter* dicat noster, requiro plura hujus confessionis loca. *Nam* autem hic inservit transeundo ad aliquid, quod etiam manifestius sit praecedenti. cf. 9, 4, 84. In *Pericle* et *Demosthene* constabat hoc communi fama, sed *Cicero* de se ipse testatur.

se — fudisset. cf. 11, 3, 84.

24. *Epicurus.* cf. 2, 17, 15.

rem hortatur. *Pyrrhon* quidem quas in hoc opere habere partes poteſt? cui judices eſſe, apud quos verba faciat, et reum, pro quo loquatur, et ſenatum, in quo ſit dicenda
25 ſententia, non liquebit. *Academiam* quidam utiliſſimam credunt, quod mos in utramque partem diſſerendi ad exercitationem forenſium cauſarum proxime accedat. Adjiciunt loco probationis, quod ea praeſtantiſſimos in eloquentia viros ediderit. *Peripatetici* ſtudio quoque ſe quodam oratorio jactant. Nam theſes dicere exercitationis gratia fere eſt ab

Ald. *hortatur.* Sic Camp. *ortatus* Turic. *ortatur* Flor. *adortatus* Alm. *hortetur* Jenſ. c. edd. poſt ante Bad. *adhortetur* reliqui. *Pyrrhon.* Sic Flor. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. 3. et edd. poſt ante Baſil. (quanquam plerique corrupta forma). Nos Graecam formam praetulimus, cf. 1, 5, 60. 11, 3, 178. Pro hoc tamen nomine *Patronus* Guelf. c. marg. Baſil. *habere partes.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (et hi quidem tres partis) Guelf. Camp. *habere in hoc opere partes* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Gryph. *i. h. o. partes habere* reliqui. *rerum* pro *reum* Ambr. 2.
25. *quidem* Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Alm. et edd. poſt. ante Ald. *ad judicium loco* Turic. Flor.
eſt ab iis. Sic Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac.

25. *praeſtantiſſimos — viros.* „Platonem primo ipſum, „quem audiviſſe modo dictus „eſt Demoſthenes, tum Car„neadem, ipſumque Cicero„nem." Geſnerus. Cf. et 12, 1, 35.
ſtudio — oratorio. i. aliquid ſingulari ſuo ſe hujus artis amore praeſtitiſſe. Unicuique autem in mentem veniat, quos et Geſnerus memorat, Ariſtotelis et Theophraſti, item Theodectae aliorumque. Sed exercitationem theſium dicendarum diſerte tribuit Ariſtoteli Cicero Orat. c. 14. extr. indicante Pſeudo-Turnebo. vide et 3, 1, 14.

iis inftitutum. *Stoici*, ficut copiam nitoremque eloquentiae fere praeceptoribus fuis defuiffe concedant neceffe eft, ita nullos aut probare acrius, aut concludere fubtilius contendunt. Sed haec inter ipfos, qui velut fa- 26 cramento rogati, vel etiam fuperftitione conftricti, nefas ducunt a fufcepta femel perfuafione discedere. Oratori vero nihil eft neceffe in cujusquam jurare leges. Majus enim 27 eft opus atque praeftantius, ad quod ipfe tendit, et cujus eft velut candidatus, fi qui-

Gefn.) nifi quod duo poftremi transponunt *ab iis eft* c. edd. poft. ante Stoer. *eft ftabilis* Turic. Flor. unde effici poffit etiam *ab illis*. Reliqui *eft ab his*. *opinione* pro *copiam* Turic. Flor.

26. *vel* pro *velut* Guelf. *ducant* Turic. Flor. Camp. quod fortaffe praeferendum. *oratorium nihil* Turic. Flor. Fraudi fuit compendium $\overset{o}{u}$ i. e. *vero;* cf. 8, 6, 43. 7, 2, 41. 7, 1, 53. 6, 2, 30. 5, 14, 5.

27. *enim opus* omiffo *eft* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. Voff. 2. 3. et edd. ante Bafil. nec displi-

copiam nitoremque — defuiffe. cf. Ciceronis locus pofitus ad 2, 15, 35.

fere praeceptoribus. Dubitari poteft, fuone morbo hic iterum pofuerit *fere* nofter, an librariorum culpa irrepferit.

26. *Sed haec inter ipfos.* i. philofophos. De ftructura cf. 11, 3, 144. Eodem enim redit fpecies haec apofiopefeos. Philofophorum fectas, femper cum aliquo contemtu fibi commemoratas, vel militibus, vel enthufiafticorum facrorum confortibus, velut agyrtis quibusdam, comparat. Prius eft in mentione *facramenti* (et eft *facramento rogatos* in Decl. Quint. 3. p. Bip. 42. ut apud Livium quoque), pro quo mox redditur *in leges jurare*, plane ad modum loci Horatiani Epift. 1, 1, 14. Neque enim fas erat militem unquam abeffe fignis. cf. 7, 4, 14.

dem eſt futurus cum vitae, tum etiam eloquentiae laude perfectus. Quare in exemplum dicendi facundiſſimum quemque proponet ſibi ad imitandum: moribus vero formandis quam honeſtiſſima praecepta, rectiſſimamque ad virtutem viam deliget. Exercitatione quidem utetur omni, ſed tamen erit plurimus in maximis quibusque ac natura 28 pulcherrimis. Nam quae poteſt materia reperiri ad graviter copioſeque dicendum magis abundans, quam *de virtute*, *de republica*, *de providentia*, *de origine animorum*, *de amicitia?* Haec ſunt, quibus mens pariter atque oratio inſurgant: *quae vere bona*,

eet. *exemplum dicendi.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *bene* inſerunt reliqui. *vere* pro *vero* Turic. *diliget* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Bern. (err. Burm.) *quedam ut.* Turic. Flor. *quid eſt n.* Camp. *et tamen* Turic. Flor. *plurimis* Turic. Flor. Guelf. *quibusque actura* Turic. *q. atque natura* Guelf. *quibus natura* Camp. *pulcherrimus* Jenſ. c. edd. poſt. ante Bad. qui noſtrum conjectura aſſecutus videtur.

28. *vera bona* Camp. c. Andreana. *vero b.* Jenſ. c. edd. ante Ald. *quod mitiget* Guelf. *quae mitigent* Baſil.

27. *cum — tum.* Hic quoque legitima agnoſcitur particularum ratio, quia mirabilius eſt ipſam *eloquentiam*, non *vitam* modo, indigere majoribus, quam quae vulgaris ſectarum philoſophia praeſtet. Quanquam igitur *eloquentia* infra *vitam* eſt, tamen inſurgit oratio, ſi, quod *vitae* ſoli deberi credebamus, id *eloquentiae* quoque perficiendae neceſſarium docemur.

28. *quae vere bona — opinionibus vulgi.* Haec valde commonent illorum quae ſunt apud Horatium Epiſt. 1, 18. 96 — 103., ita tamen, ut nequaquam inde ſumta videantur, ſed utrique ſcriptorum ſponte ſubnata, et quae utrumque optimo cuique lectorum

1064 *quid mitiget metus, coërceat cupiditates, eximat nos opinionibus vulgi, animumque coelestem.* Neque ea ſolum, quae talibus diſciplinis continentur, ſed magis etiam, quae ſunt antiquitus dicta ac facta praeclare, et noſſe, et animo ſemper agitare conveniet. Quae profecto nusquam plura majoraque, quam in noſtrae civitatis monumentis repe- 29

c. edd. poſt. ante Obr. ut et *coërceant, eximant* eaedem, ſed nullus ita vetus liber. *nos* om. Flor. *metum* Camp. Poſt *coeleſtem* addunt *pariant* vel *pariat* Chouet. Leid. Gibſ. Rollin.

29. *neque eam quae ſolum* Turic. *ſunt antiquitus.* Sic Turic. Camp. *tradita* inſerunt reliqui, unde *dicta et facta* contrahunt naturam nominum ſubſtantivorum, cum potius ſint participia ad *antiquitus* referenda. *dicta acta praecl.* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. *convenit* Guelf. c. Obr. *nos quam* Ambr. 2. Guelf. c. Bern. (ex quo *non q.* Burm. per errorem, ut ſuſpicor.) *majora quam* Guelf.

commendaverint olim et commendent.

animumque coeleſtem. Qui hic repetendo proximo verbo *eximat* acquieſci poſſe judicarunt, nihil plane vidiſſe cenſendi ſunt. Manifeſta eſt lacuna, quam miror a Burmanno modo agnitam narrare Geſnerum, de ſuo ſenſu tacentem. Supplementa adhuc tentata parum adjuvant. *Animus coeleſtis,* poſtquam *originem animorum* inter quaeſtiones noſter recenſuit, non poteſt niſi hauſtam e divina natura mentem declarare; quare, cum ad mores regendos fere pertineant quae adhuc poſita ſunt verba *mitiget, coërceat, eximat,* nihil convenientius reperio quam ut duobus vocabulis inſeratur *deceat.* [Elegans conjectura: cui tamen, cum in talibus certitudo attingi non poteſt, meam etiam adjungere licebit: *animumque coeleſtem levet.* Buttm.]

29. *antiquitus dicta ac facta praeclare.* Apparet hujusmodi adverbia in *itus* exeuntia non tam locum et tempus *unde* ſignificare, quam *ubi.*

30 rientur. An fortitudinem, juſtitiam, fidem, continentiam, frugalitatem, contemtum doloris ac mortis, melius alii docebunt, quam Fabricii, Curii, Reguli, Decii, Mutii, aliique innumerabiles? Quantum enim Graeci praeceptis valent, tantum Romani, quod eſt
31 majus, exemplis. Tantumque non cognatis id e rebus admoneri ſciet, qui non modo proximum tempus, lucemque praeſentem in-

30. *at* pro *An* Turic. Flor. c. Alm. *fidem, continentiam* om. Turic. Flor. c. Alm. *aliqua innum.* Ambr. 2.

31. *tantum quod* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. Vall. Ald. Baſil. Obr. *non conognotis ſi de ribus ad veri qui non* Turic. *non cognotis ſi de ribus ad veri q. n.* Flor. *n. c. i. e r. admoveri q. n.* Ambr. 2. *n. c. i. e r. amoveri q. n.* Guelf. *n. c. idem r. admoneri q. n.* Goth. c. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. *n. c. id eſt r. admoveri q. n.* Bern. *n. c. ſideribus admoneri q. n.* Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. poſt ante Ald. acc. Obr. Illud quod hic legimus *ſciet* nullus meorum habet ante Gryph. (1544.), niſi quod defectum ejus in Camp. non notavi, per errorem haud dubie; nec quidquam princeps illa editio praeterquam quod *id e* omittit. *lucemque praeſentem.* Sic libri et ſcripti et

30. *quod eſt majus.* Velim anteponi hisce *id*, quod facillime excidebat. Inde orietur legitima illa ſtructura *id quod* (cf. §. 8.), quae praemiſſa voci *exemplis* excitat lectorem et pondus addit ſequenti. Certe Tacitum ſi forte dedecuerit minus praeciſa hujusmodi oratio, Quintiliani noſtri eadem eſt prorſus; nec Geſnero, gloſſam ſuſpicanti, aſſentiar. Similis autem eſt vox Ajacis apud Ovidium Metam. 13, 11. 12. „quantumque ego Marte feroci, Quantum acie valeo, „tantum valet iſte loquendo.“ Admonet Paſſeratius loci Ciceroniani de Or. 3, 34. „ut „virtutis a noſtris, ſic doctrinae ſunt ab illis“ (Graecis) „exempla repetenda.“

31. *Tantumque — ſciet.* De his cf. not. crit.

tueri ſatis credat, ſed omnem poſteritatis memoriam, ſpatium vitae honeſtae, et curriculum laudis exiſtimet. Hinc mihi ille juſtitiae

excuſi ad unum omnes praeter Geſnerum et Bip. qui *locumque p.* Quae illius, niſi eſt ſphalma, audacula conjectura vix cuiquam probabitur. Acquievit autem Geſnerus in ea, quam, ab ipſo quidem non nominatus, praeiverat Capperonerius, interpretatione, ut *tantum non* eſſet *prope*, diceretque Qu. „Quicunque poſteritatis memoria curriculum laudis metietur, is ſciet i. e. ſentiet, ſe idem" (probat enim Geſn. Gothanam ſcripturam) i. e. ad eandem rem „cognatis prope exemplis admoneri." *Eandem rem* intelligit, opinor, virtutem qualem praeſtiterunt Romani illi heroës. *Prope* autem *cognata exempla* vocat, quae ejusdem ſunt populi, quanquam non ejusdem familiae. At quam leve hoc, quamque non dignum, quod tam operoſe ſignificaretur! Adde quod hanc vocum *tantum non* ſtructuram apud noſtrum non reperio: cf. ad 6, 2, 4. Quanquam in Declamatt. Quint. eadem eſt etiam frequens. Nec quidquam agitur recentiorum quibuslibet interpretationibus, cum omni auctoritate careat, unde pendent illae, verbum *ſciet*. Nihil equidem extundo; ſed hoc diſpicere videor, *tantum quod non* nequaquam eſſe ſolicitandum, quod ſpeciem praebeat illius apud Ciceronem quoque, pro *niſi quod non*, occurrentis formulae: cf. Erneſt. Clav. v. *tantum*, et Gronov. ad Liv. 31, 4, 6. (err. Ern.). Turicenſi illi pro *cognatis* ſcripturae aliquid reconditius ſubeſſe ſuſpicor: et in illis *ſideribus* latet fortaſſe *ſed rebus* cum oppoſitione praecedenti ablativo reddenda. Ex illis autem *ad veri*, addenda littera *t*, verbum finitum eſt eruendum. Denique hoc etiam diligenter attendendum, ſintne illa *credat*, *exiſtimet*, ut nunc eſt, modi potentiales habendi, an refingendo illo *qui* (ſicut *quin* ſcribit Obr.) ad praecepti rationem traducendi. Dolet ſane hariolantis et trepidantis partes agere in loco honeſti affectus pleniſſimo, non explanantis; ſed qui adhuc ſibi viſi ſunt intelligere, longius etiam a vero fuerunt. Quorum Gedoynus quidem robori et gravitati ſententiae maxime proſpexit, ſecurus tamen verborum ſcriptoris. *Hinc* ante *mihi* om. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. e. Alm. Voſſ. 3. *ſuperatam libertatem* Guelf.

hauſtus bibat, hinc ſumtam libertatem in cauſis atque conſiliis praeſtet. Neque erit perfectus orator, niſi qui honeſte dicere et ſciet, et audebit.

III. *Juris* quoque *civilis* neceſſaria huic viro *ſcientia* eſt, et morum ac religionum ejus reipublicae, quam capeſſet. Nam qualis eſſe ſuaſor in conſiliis publicis privatisve poterit, tot rerum, quibus praecipue civitas continetur, ignarus? Quo autem modo patronum ſe cauſarum non falſo dixerit, qui, quod eſt in cauſis potentiſſimum, ſit ab al-

1. Inſcriptio: *neceſſariam* (Turic. — *um*) *juris civilis oratori* (Ambr. 2. — *is*) *ſcientiam* (Turic. *ſententiam*) eſt in Codd. meis (in Ambr. 2. quidem uncialibus litteris, in Goth. *oratori* continuo poſt *neceſſ.*) exc. Flor., itemque in edd. ante Geſn. exc. Camp. et Obr. Sed a Baſil. inde *eſſe* inſerunt ante *ſcient.* *Juris quodque* Turic. *J. quicque* Flor. *neceſſario* Flor. *qui* ante *ſcient.* inſ. Turic. Flor. Quid lateat, non exputo. *privatis vel* Flor. *vel privatis* Camp. *dixerat* Turic. Flor. *ab* om. iidem. *diſſimulas* Flor. *poetarum ſcripta irarum ſcripta pron.* Flor. c. Alm. miro vitii conſenſu: nihil ejusmodi e Turic. *poeticarum ſ. p.* Camp.

in cauſis atque conſiliis; apud judices et in ſenatu: cf. 3. 8. 65.

1. *Juris quoque civilis — ſcientia.* „Julius Severianus „libello de Arte dicendi: *Ora-„tori juris civilis neque omit-„tendum ſtudium eſt, nec pe-„nitus appetendum. Nam nec „rudis eſſe debet juris orator; „et, ſi ſe multum juris ſcien-„tiae dederit, plurimum de „cultu oratoris atque impetu „remittit.* Quod fortaſſis ex „antiquo ſcriptore mutuatum „a Julio Severiano, Fabius „hic quaſi ex profeſſo repre-„hendere videtur.“ Paſſeratius, communicante, ut videtur, Pithoeo. Badius autem a Valla huc advocatum commode locum Pomponii *de origine juris* (Dig. I, tit. 2, 2. §. 43.) memorat, qui Ser.

tero petiturus? paene non dissimilis iis, qui poëtarum scripta pronunciant. Nam quo- 2 dammodo mandata perferet, et ea, quae sibi a judice credi postulaturus est, aliena fide dicet: et ipse litigantium auxiliator egebit auxilio. Quod ut fieri nonnunquam minore incommodo possit, cum domi praecepta et composita, et sicut cetera, quae in causa sunt,

2. Turicensis *non* dans pro *Nam* auctoritate sua paene persuasit. Sed aptius tamen videbatur causam subjici, quare tam similis esset patronus juris civilis ignarus comoedo aliena pronuncianti. *perferret* Turic. Flor. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 3. *perfert*, omissa copula *et*, Camp. *et ea* om. Tarv. Loc. Ven. Rusç. Sed Jens. pro his dat *eaque*. *quodquod ut fieri* Turic. nec aliter Alm. (errante in compendio Burm.). *quod autem fieri* Guelf. cum marg. Basil. *Quid quod fieri* Camp. c. Bodl. Andreana et edd. ante Ald. qui *Quod si fieri*. Sed *Quod ut ferri* Voss. 1. Mox *possunt* Camp. qui et *percepta*. *et fit ut certa quae* Turic. Flor. *et ut fit certa q.* Camp. In vulgata *sicut et* transponunt Stoer. Chouet. Leid. Gibs. Burm. Capper. Cum in minutis hisce plurima turbata sint, rectam rationem servasse videtur Campanus (*et, ut fit, certa quae in c. s.*). Qua scriptura admissa participia ista sat numerosa, ut *praecepta*, *composita*, sicut et mox *certa*, accipiantur pro nominibus substantivis, *cognita* autem, tanquam verum participium, applicetur illi *certa*. „Fieri potest sine magno incommodo, ut aliena, sibique aliunde tradita, pronunciet orator quatenus quae a litigatore domi *praecepta*"

Sulpicium, orandi post Ciceronem principem, narrat, consulto a se aliquoties de jure Q. Mucio et parum intellecto, deinde ab hoc ipso propter ignorantiam juris correptum, totum se juri civili discendo tradidisse.

qui poëtarum scripta pronunciant i. histriones, operae modo scenicae, non eorum quae dicunt auctores ipsi. Ita his *aliena scripta* tribuit noster 6, 2, 35.

2. *egebit auxilio.* Similia habes 6, 4. 6. 7. ubi, ut mox hic quoque, *minores*.

cum domi — ad judicem

in discendo cognita ad judicem perferet: quid fiet in iis quaestionibus, quae subito inter ipsas actiones nasci solent? non deformiter respectet, et inter subsellia minores

(sic dicuntur, quoniam *discente* patrono *praecipit* litigator) „accepit, et *composita* i. condicta, item *certa quae in causa* „*sunt* i. *partem causae nulli dubitationi obnoxiam* (cf. 2, 4, „33. 3, 4, 8. 3, 5, 3.), quam probe ei, ut fieri solet, in„culcavit litigator, quatenus haec, inquam, judici expo„net." Habet sane illud *ut fit* aliquantum obscuritatis, sitne ad *cognita* referendum, sicut adhuc ipse interpretatus sum, an ad *perferet*. In hac quidem ratione fieri vulgo dicet noster, ut *certa* in causa, neque magna jurisconsulti sollertia eruenda, verbose tractent oratores illi a juris civilis scientia alieni. „Quidquid a docente litiga„tore rescisceere potest patronus, id quidem sat bene ora„do commendabit, vel nulla juris peritia adjutus: sed „quota haec pars est in tota actione dicendorum?" [Hanc viri optimi demonstrationem, qua mihi quidem minime persuasit, premere tamen nefas duxi; etsi, quod volebat idem, recipere in textum Campani scripturam non sustinui. Nam cum toties similium vocum confusione peccatum sit in antiquissimis illis, levis sane error erat *fit ut* facientium ex illo *sicut*, et *certa* e *cetera*; manifestaque hujus scripturae correctura est illud quod in sola principi editione legitur. Sensus autem vulgatae mihi quidem impeditus non videtur. „Non magno incommodo haec etiam, quae sunt e jure civili petenda, domi a jurisperito praecepta et composita (cf. 4, 1, 54.) et cum ceteris, quae in ipsa causa sunt, in discendo cognita ad judicem perferet." Buttm.] *perferret* Turic. Flor. *perfert* Ambr. 2. c. Goth. Voss. 2. Ald. *praefert* Guelf. Exc. Sant. *in his* Camp. Pronomen omittunt Goth. et edd. rel. ante Ald. *quaesitionibus* Flor. *ipsa sanctionibus nasci* Flor. qui et mox *non* omittit, sed lacuna relicta. *respectet nisi subselli m.* Turic. Flor. (hic quidem *subseli*). *re spectet inter s. m.* Camp.

perferet. Vid. not. crit. — Quid sit *causam discere*, mox enarrabit noster capite hujus libri octavo. cf. 5, 7, 7. 7, 1, 4.

advocatos interroget? Poteſt autem ſatis di- 5
ligenter accipere, quae tum audiet, cum ei
dicenda ſunt? aut fortiter affirmare, aut in-
genue pro ſuis dicere? poſſit in actionibus:
quid fiet in altercatione, ubi occurrendum
continuo, nec libera ad diſcendum mora eſt?
Quid, ſi forte peritus juris ille non aderit?
Quid, ſi quis non ſatis in ea re doctus, fal-
ſum aliquid ſubjecerit? Hoc enim eſt ma-
ximum ignorantiae malum, quod credit eum
ſcire, qui moneat. Neque ego ſum noſtri 4
moris ignarus, oblitusve eorum, qui velut
ad arculas ſedent, et tela agentibus ſummi-
niſtrant: neque idem Graecos quoque ne-

5. *Poteſt aut* Jenſ. (mero ſphalmate, quoniam ne in Tarv. quidem) Ald. Bad. Baſil. ingrato aſyndeto. *cum adicienda ſunt* Turic. Flor. Ambr. a. c. Alm. *c. adjicienda ſ.* Camp. Voſſ. 1. 3. *c. dicenda ſ.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ingenue poſſit pro ſuis dicere in act.* Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. qui plane omittit verbum *poſſit*. *fiet* om. Goth. Vall. *ſ. intercatione* Flor. *ad dicendum* Goth. (tac. Geſn.) *ora* Flor. *hora* Camp. *quod ſi forte* Turic. Camp. *aderit et quid* Camp. *a. quod* Jenſ. *non ſatis* om. Guelf. *maxime* Flor.

4. *ſumminiſtrant*. Mſſ. hic quidem *ſubm*. *Graeco* Turic. omiſſo *quoque*. *tuſis* pro *cauſis* Flor.

5. *in altercatione*. cf. lib. 6. cap. 4.

4. *velut ad arculas—ſumminiſtrant*. Cf. 5, 7, 8. Neſcio autem quam bene provocant ad Virg. Aen. 10, 333. ubi Achatae inclamat Aeneas *Suggere tela mihi*, magnam mox haſtam capeſſens. Certe quibus *arculis* in ipſo proelio *aſſidere* potuerit Achates non video, ſive in ipſo eas curru militari cum Geſnero fingas, ſive alibi. Quare fuiſſe tales ſuſpicor in palaeſtris aliisve exercitiorum locis. Buttmann.

ſcio factitaſſe, unde nomen his *pragmaticorum* datum eſt. Sed loquor de oratore, qui non clamorem modo ſuum cauſis, ſed omnia, 6 quae profutura ſunt, debet. Itaque eum nec inutilem, ſi ad horam forte conſtiterit, neque in teſtationibus faciendis eſſe imperitum velim. Quis enim potius praeparabit ea, quae, cum aget, eſſe in cauſa velit? Niſi forte imperatorem quis idoneum credit in praeliis quidem ſtrenuum et fortem, et omnium, quae pugna poſcit, artificem: ſed neque delectus agere, nec copias contrahere atque inſtruere, nec proſpicere commeatus, nec locum capere caſtris ſcientem: prius eſt enim

5. *nec utilem* Ambr. 2. Guelf. c. Bern. *oram* Turic. Ambr. 2. *Quis enim pro tuis* Camp. *praeparavit* Turic. Flor. *cum ageret* iidem. *ſi forte* Flor. *dilectus* Flor. Ambr. 2. c. Voſſ. 3. *agere* om. Guelf. *neque inſtruere* Guelf. *certe* pro *certe* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 5. Bern. Tarv. Loc. Ven. *parere b.* Flor.

pragmaticorum. vid. 3, 6, 59.

clamorem — ſuum. „Quo „ad clepſydram latrent." vid. Cic. de Or. 3, 34. cf. et 6, 4, 6.

5. *ſi ad horam — conſtiterit.* Rectiſſime contra Burmannum, de oratore ad clepſydram dicente haec interpretantem, Geſnerus obſervat, „non eſſe hic ſermonem de „agenda cauſa apud judices, „ſed de *praeparandis* quae pa„tronus in cauſa eſſe velit, „nempe vel apud praetorem „ſive in jure, ubi *lis* ſit con„*teſtanda*, vel in teſtationibus „faciendis." Ad conteſtandam autem litem et quodcunque praevium apud praetorem fiebat, *hora* erat condicta litigatoribus. Ad quam ſi forte orator ille *conſtitiſſet* i. intereſſet (*conſiſtunt* enim in jure qui ab alterutra parte adſunt; cf. Lexica), utilem et ipſum vult eſſe Quintilianus. Buttm.

in teſtationibus faciendis. cf. 6, 7, 33.

certe parare bella, quam gerere. Atqui fimillimus huic fit advocatus, fi plura, quae ad vincendum valent, aliis reliquerit: cum praefertim hoc, quod eft maxime neceffarium, nec tam fit arduum, quam procul intuentibus fortaffe videatur. Namque omne jus, quod eft *certum*, aut *fcripto* aut *moribus* conftat: *dubium* aequitatis regula examinandum eft. Quae fcripta funt, aut pofita in more civitatis, nullam habent difficultatem: cognitionis funt enim, non inventionis: at quae confultorum refponfis explicantur, aut in verborum interpretatione funt pofita, aut

6. *quae* om. Turic. Flor. c. Alm. Sed *ad*, quod apud Locatellum non invenerunt Bad. et Burm. in meo certe exemplo legitur. *reliquerint* Flor. *maxime* om. Guelf. *nec tam.* Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. c. Voff. 2. et edd. ante Bad. *nec tamen* Turic. Flor. *non tam* reliqui. *omnis vis* Turic. Flor. *certum quod fcriptum* Turic. Flor. c. Alm. *c. aut fcriptum* Camp. c. *ut fcripto* Jenf. (tac. Gefn.).

7. *habet* Turic. Flor. Mox inter *difficultatem* et *cognitionis* Turic. Flor. inferunt verba ex §. 12. (quae tamen illic etiam ab iisdem ponuntur) ita: *fequebantur aliqui pigritiae adrogantioris qui fubito frontae confincta inmiffaque;* cujusmodi illud quoque eft profecto, quod fuum cod. turbare multa inferciendo narrat Almelovenus. *cogitationis funt enim* Turic. Flor. *pofita jam in recti* Turic.

† † †

6. *nec tam fit arduum.* Librorum fcriptura *nec* facile defenditur, fi memineris inesse *ne fit quidem tam arduum;* cujusmodi exempla nobis quoque in fuperioribus funt animadverfa, nunc quidem non occurrentia, et aliquoties nuper demonftravit I. H. Voffius ad Tib. 1, 2, 30. 37. 1, 7, 45. 69.

Haec mane cum fcripfiffet *Georgius Ludovicus Spalding*, vefpere ereptus eft Quintiliano, et his litteris univerfis.

in recti pravique discrimine. Vim cujusque vocis intelligere, aut commune prudentium est, aut proprium oratoris: aequitas 8 optimo cuique notissima. Nos porro et bonum virum et prudentem in primis oratorem putamus, qui cum se ad id, quod est optimum natura, direxerit, non magnopere commovebitur, si quis ab eo consultus dissentiet; cum ipsis illis diversas inter se opiniones tueri concessum sit. Sed etiam si nosse quid quisque senserit volet, lectionis opus est: qua nihil est in studiis minus la-

posita aut recti Jens. cum edd. post. ante Ald. Mox *notissima est* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Stoer.

8. *virum bonum* Camp. Mox *id* om. Turic. Flor. Camp. *natura dixerit* Flor. Verbum om. Ambr. 2. Guelf. *nat. duxerit* Jens. c. edd. post. ante Ald. *commobitur* Flor. Ambr. 2. *conabitur* Goth. *si quis habeo c.* Turic. *dissentiat* Jens. (non Goth. err. Gesn.) c. edd. post. ante Stoer. exc. Bad. Basil. *etiam nosse si quis quae sens.* Camp. *nolle* Guelf. *nosse quod quisque* Turic. *nosse quisque* Goth. *lectione* Alm. Vall. Bad. c. edd. aliquot post. genitivum vindicante G. J. Vossio in Aristarcho 7, 8. Mox *quia nihil* Turic. Flor. Camp.

et siquid in quocunque genere boni aut re aut humanissimo gaudio plausuque juvandum erat.

8. *Nos porro.* vid. ad 2, 3, 5. Directa autem est oppositio, quae est in voce *porro*, contra nimiam quam quis tribuere possit juris consultis auctoritatem.

ipsis illis. Naturalis verborum ordo erat „*illis* — inter se ipsos", ut *ipsos* subjecto infinitivi adhaereret. Nunc more sollemni ob verbum *concedendi* mutatum in dativum, et non sine vi in fronte locutionis positum est. „Quid mirum, si a nobis dissentiunt, qui ipsi inter se?"

borioſum. Quodſi plerique, deſperata facultate agendi, ad diſcendum jus declinaverunt; quam id ſcire facile eſt oratori, quod diſcunt, qui ſua quoque confeſſione oratores eſſe non poſſunt? Verum et M. Cato cum in dicendo praeſtantiſſimus, tum juris idem fuit peritiſſimus: et Scaevolae Servioque Sulpicio conceſſa eſt etiam facundiae virtus. Et M. Tullius non modo inter agendum nunquam eſt deſtitutus ſcientia juris, ſed etiam componere aliqua de eo coeperat: ut appareat, poſſe oratorem non di- 9 10

9. *vel diſcendum* pro *ad d.* Guelf. *ſua quaeque* Ambr. 2. *mencato* pro *M. Cato* Flor. *praeſtantiſſimos* Turic. *tum — peritiſſimus* om. Turic. Flor. c. Alm. *fuit idem* Goth. Jenſ. c. edd. poſt. ante Stoer. *ſervique* Flor. *iuſtus* pro *virtus* Turic. Flor. omiſſis ob homoeoteleut. ſeqq. *Et — deſtitutus.*

10. *in agendum* Ambr. Guelf. *in agendo* Camp. *nusquam* Obr. *non dicendo* Goth. Voſſ. 1. Ioann. Camp. *tanti juri* Guelf. *tanti viri* Ambr. 2. *etiam dicendo* Flor.

9. *deſperata — declinaverunt.* „Cicero pro Murena „c. 13. Videntur plerique „jurisconſulti initio multo „hoc maluiſſe (ut oratores fie„rent). Poſt cum id aſſequi „non potuiſſent, iſtuc potiſ„ſimum ſunt delapſi, ut ajunt „in Graecis artificibus" etc. [cetera quaere apud noſtrum 8, 3, 79.] Geſnerus.

10. *M. Tullius — coeperat.* Conſtat e Gellio (1, 22.) librum ſcripſiſſe Ciceronem qui inſcriptus erat *de jure civili in artem redigendo.* Quem cum abſolutum nunquam fuiſſe ex hoc Fabii loco ſuſpicatus eſſet Bynckershoeckius, apte Bachius (Hiſt. Jurisprud. Ro. 2, 2, 43.) repoſuit, id hoc loco valere verbum *coepiſſe,* quod hoc uno libro edito initium Cicero fecerit eorum, quae de jure civili ſcribere in animo haberet. Ceterum qui de Ciceronis Jurisprudentia ſcripſerint indicavit Harleſius in Notit. Script. Latin. II. p. 149.

ſcendo tantum juri vacare, ſed etiam docendo. 11 Verum ea, quae de moribus excolendis ſtudioque juris praecipimus, ne quis eo credat reprehendenda, quod multos cognovimus, qui taedio laboris, quem ferre tendentibus ad eloquentiam neceſſe eſt, confugerint ad haec deverticula deſidiae. Quorum alii ſe ad album ac rubricas transtule-

11. *praecepimus* neque in Jenſ. (err. Geſn.) neque in ullo meorum: lectum tamen id alicubi dicas Obrechto, qui hinc effecerit ſuum *praecepimus modo* (err. Burm.): cui noſtrum profecto nemo postponet. *nonne quis* Guelf. Goth. Exc. Sant. c. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. qui (ex cod. Vall. haud dubie, err. Burm.) noſtram reſtituit, merito rejecto Aldino commento *non aequius et quis cr.* Mox *reprend.* Camp. *quem fere* Flor. Ambr. 1. Camp. *diverticula* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. aliq. poſt. Mox *ad* om. Turic. *rubrica* Ambr. 2. Guelf. c Voſſ. 3. *formula velad* Turic. *formula v. u.* Flor. c. Alm. *legii* Turic. *legu* Flor. *legum* Alm. *quidem* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. c. Alm. *eſſem mal.* Turic. *degentes* Flor. *egentes* marg. Baſil. *ſolum* Turic. Flor. Camp.

11. *ad album — eſſe maluerunt.* „Hic *album* dixit pro „Jure praetorio et *rubricas* „pro Jure civili, quod XII ta„bulis continebatur: ut et „*formularios* ad praetorias re„tulit formulas, *legulejos* ad „jus civile et XII tabb. le„ges." Verba ſunt Turnebi in Adverſ. 4, 5. quae nos ideo hic ponimus, quod Geſnerus quoque in Theſaurum ſuum v. *Albus* inferre ea dignatus eſt, omiſſis tamen illis quae ad XII tabularum leges rubricas juris civilis reſtringere videbantur. Recte ille quidem: ſed male eadem reſtrictio in *legulejis* relicta eſt. Nam utique univerſum jus civile, quod inde a XII tabularum tempore legibus, conſuetudinibus et conſultorum reſponſis obtinuit, homineſque qui haec omnia memoria tenebant, a Quintiliano demonſtrantur. Sed in eo ſane non falſus eſt Turnebus, quod ad jus civile *rubricas* ſpectare dicit; hoc enim vel ſola illa „Maſuri rubrica" apud Perſium docet (5. 90.

runt, et formularii, vel, ut Cicero ait, *leguleji quidam* esse maluerunt, tanquam utiliora eligentes ea, quorum solam facilitatem sequebantur: alii pigritiae arrogantioris, qui su- 12

12. *aliqui pigr.* Turic. Flor. supra §. 7. sed hic e Turic. nulla varietas. *aliique p.* Flor. c. Voss. 3. *alique p.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. (quae mox *pigritiores*). *adrogantiorisque subito* Turic. Flor. (sed supra uterque vulgatam, nisi quod *adr.*) *arrogantiores q. s.* Guelf. *arrogatio-*

Excepto siquid Masuri rubrica vetabat), qua libri Masurii Sabini de Jure Civili intelliguntur. Tales enim libri, in quibus totum jus civile tanquam in corpus redactum erat, manibus illorum de vulgo jurisconsultorum terebantur; et *minio* in illis aut verba ipsa legum, aut si mavis capita juris picta erant. De praetoribus autem edicta sua in *album* referentibus et in publico proponentibus vide plura apud eundem Gesnerum; quorum huc maxime faciunt „*sedentes ad album*" i. leguleji edictum praetoris ediscentes et singula aliis commonstrantes, e Senec. Epist. 48. Neque tamen erat cur *formularios* etiam ad solum jus praetorium spectare putaret Turnebus. Quamvis enim formulae agendi a praetore praescribi solerent; non tamen in his solis versabatur hominum illorum peritia, sed in multitudine illa formularum, quae in omni re civili valebant, quasque illi in numerato semper habebant, agentibusque ministrabant: quemadmodum hae etiam libris concinnatae habebantur, quales erant libri illi Maniliani sive leges venalium vendendorum a M' Manilio collectae, de quibus vid. Ernest. Clav. Cic. in Indice Legum v. Manilianae. In *legulejis* denique nemo haereat. Quare restat, ut quae indigitat Qu., apponamus verba Ciceronis de Orat. 1, 55. „Ita est tibi jurisconsultus „ipse per se nihil nisi *leguleius quidam* cautus et acutus, „praeco actionum, *cantor formularum*, auceps syllaba„rum."

12. *subito.* post navatam per aliquod tempus eloquentiae operam.

bito fronte conficta, immiſſaque barba, veluti deſpexiſſent oratoria praecepta, paululum aliquid ſederunt in ſcholis philoſophantium, ut deinde in publico triſtes, domi diſſoluti, captarent auctoritatem contemtu ceterorum. Philoſophia enim ſimulari poteſt, eloquentia non poteſt.

nisque qui ſ. Camp. *confincta* Flor. (et ita Turic. Flor. §. 7.) *philoſophanti ut* Turic. Flor. c. Alm. reliqui *philoſophorum ut.* Noſtrum e conj. Burmanni certiſſima. Nam ſui temporis „iſtos qui philoſophi vocantur" (11, 1, 35.) *philoſophantes* vocare noſtrum decebat, non *philoſophos*, quo nomine antiquos illos tantum, tametſi in hos etiam iniquus, appellat; cf. 12, 2, 7. Sic *philoſophari* per contemptum *cum Graeculis* uſurpavit rhetor ille in oratione poſt Redit. in Senat. 13. ubi Caeſoninus Calventius plane iisdem, quos hic videmus, coloribus pingitur. *ut demum in* Camp. *triſteque doniti* Turic. Flor. *diſſolati* Turic. *his ſolati* Flor. *contempti* Turic. *contenti* Flor.

conficta. Moleſti ſunt VV. DD. *conſtrictam*, *contractam*, quin et *conſtructam* frontem nobis propinantes, quaſi vero ſola *fronte* non ſatis haec omnia indicentur, neque optimum ſit *conficta* vocabulum. Vindicavit autem illud noſtro jam Daviſius in curis ſecundis ad Caeſ. B. G. 1, 39. non ſatis apto quidem loco, ſed aptum afferens Senecae (de Tranq. 15.) „frontem ſuam „fingere." Commodum etiam Badius admonet verborum Juvenalis (2, 8.) de his ipſis hominibus: „*Frontis* „*nulla fides.* Quis enim non „vicus abundat *Triſtibus* ob„ſcenis?" et quae ſequuntur.

immiſſa. *Immittitur* prolixa coma humeris, barba pectori: hinc *immiſſa* utraque dicitur aeque bene ac *promiſſa*. Exempla quaere in Geſneri Theſ.

deſpexiſſent. Praeteritum refer ad tempus illud, quo rhetorum ſcholas quaſi taedio pleni relinquebant. Ut facile careamus arguta Gebhardi conjectura *depexuiſſent*; quae vel eo nomine diſplicet, quod barbam hic *immittant*, non qui confuſam antea et impexam, ſed qui tonſam potius et bene curatam geſſerant.

IV. In primis vero abundare debet orator *exemplorum copia*, cum veterum, tum etiam novorum: adeo ut non ea modo, quae conſcripta ſunt hiſtoriis, aut ſermonibus velut per manus tradita, quaeque quotidie aguntur, debeat noſſe; verum ne ea quidem, quae ſunt a clarioribus poëtis ficta, negligere. Nam 2 illa quidem priora, aut teſtimoniorum, aut etiam judicatorum obtinent locum: ſed haec quoque aut vetuſtatis fide tuta ſunt, aut ab hominibus magnis praeceptorum loco ficta creduntur. Sciat ergo quam plurima: unde etiam ſenibus auctoritas major eſt, quod plura noſſe et vidiſſe creduntur: quod Homerus frequentiſſime teſtatur. Sed non eſt expectanda ultima aetas, cum ſtudia praeſtent,

1. Inſcriptio: *Item hiſtoriarum* eſt in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Bern. *Neceſſariam oratori cognitionem hiſtoriarum* Goth. *tum vet.* Guelf. *adeo u. n. e. m. adeo quae* (Flor. *que*) Turic. Flor. *conſtricta* Camp. *in hiſtoriis* Guelf. *quoque* pro *quaeque* Ambr. 2. *cotidie ag. debeant n.* Camp. *claribus* Turic. *claris* Camp.

2. *Nam illi quidam priora* Turic. Flor. *N. ea quidem propria* Jenſ. (tac. Geſn. de *ea*) c. edd. poſt. ante Ald. N. i. *quae propria* Voſſ. 1. *propria* etiam Ambr. 2. Guelf. *etiam* om. Turic. Flor. Camp. *vetuſtis* Ambr. 2. *loca ficta* Flor. *ergo plurima* Turic. Flor. *noſſe vidis cred.* Turic. *praeſentent* Guelf. *cogitationem* Ambr. 2. Guelf. 6.

2. *vetuſtatis fide tuta ſunt.* Non quidem *tuta* ſunt hiſtorica fide: ſed quoniam iis, tanquam exemplis ex hiſtorica ſumptis, uſi ſunt homines ab antiquis inde temporibus, *tutum* eſt nobis etiam idem facere.

ultima aetas i. ſenectus. *praeteritis — videamur* i. juvenes etiam inſtar ſenum ſimus.

ut, quantum ad cognitionem pertinet rerum, etiam praeteritis feculis vixiffe videamur.

V. Haec funt, quae me redditurum promiferam, inftrumenta, non artis, ut quidam putaverunt, fed ipfius *oratoris*. Haec arma habere ad manum, horum fcientia debet effe fuccinctus, accedente verborum figurarumque facili copia, et inventionis ratione, et disponendi ufu, et memoriae firmitate, et actionis gratia. Sed plurimum ex his valet *animi praeftantia*, quam nec metus frangat, nec acclamatio terreat, nec audientium auctoritas ultra debitam reverentiam tardet. Nam

Bern. (qui et modo *tum* pro *quantum*) *pertinent* Jenf. (tac. Gefn.) *videamus* Turic. Flor.

1. Infcriptio: *Quae fint artis oratoriae inftrumenta* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Bern. fed in Ambr. 2. fuperfcriptum *Q. f. alia oratoris i.*; in Guelf. autem additur: *feu oratoris i.* Gothanus: *Quae hujus artis et oratoris i.*

oratoris omittunt Ambr. 2. Camp. c. Voff. 1. quod fpecie non caret: tametfi non probo. *horum in fc.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *an cedente* Flor. *antecedente* Camp. c. Bodl. *facile* Turic. Flor. *memoriae firmatae* Jenf. (non *firmate*, err. Gefn.) c. edd. poft. ante Ald. qui a Locat. inde *et* quoque ante *actionis* omittunt. *actionibus* Turic. Flor. c. Alm. *ex iis* Jenf. (tac. Gefn.) *ne adclam. terrant* Turic. *tradet* Flor.

1. *promiferam.* Prooem. op. 22. et prooem. hujus libri §. 4.

accedente — inventionis ratione i. cum quis „rationem „inveniendi accepit" (ut loquitur Qu. 10, 5, 19), quid et quomodo inveniendum fit, callet.

ex his. Jam enim comprehenfa eft animi praeftantia iis quae dicta funt cap. 2. 2.

ut abominanda sunt contraria his vitia confidentiae, temeritatis, improbitatis, arrogantiae: ita citra constantiam, fiduciam, fortitudinem, nihil ars, nihil studium, nihil profectus ipse profuerit: ut si des arma timidis et imbellibus. Invitus mehercule dico, quoniam et aliter accipi potest, ipsam verecundiam, vitium quidem, sed amabile,

2. *fidentiae* Voss. 3. pessime. *improbabitis* Flor. *nihil artes* Flor. (quanquam ex hoc *arter*) Ambr. 2. Guelf. Goth. *profuerat* Turic. Flor. *fuerit* Ambr. 2. Guelf. quod cave arripias: nam figuram esse in his *profectus nihil profuerit* facile sentias, et annotavit Bad. *bellibus* Turic.

mehercule. Sic Camp. et edd. (de Jens. tac. Gesn.) mei quidem ante Rusc. *me hercules* Turic. Flor. Guelf. Ceteri *mehercle.* Nos quod posuimus constantiae dedimus: nam vid. Spald. ad 6, 3, 74. *quidem amabile* Voss. 3.

2. *profectus—profuerit* v. not. crit.

vitium quidem, sed amabile. Haec verborum junctura, qua commendatio vitii per *sed* adjicitur, causam reddit, cur *invitus* illud damnet. Quod ideo moneo, ne quis omissionem particulae *sed* in uno codice arripiat ad hunc sensum extundendum: „amabile quidem vitium, et quae virtutes generet, esse tamen inter adversa." Non recte autem docent, qui duplicem esse verecundiam statuunt, quarum alteram tantum hic vituperet Qu. Nam si ita esset, certe non hanc *virtutum genitricem* praedicaret. Apparet igitur eum non distinguere; sed in eo paradoxi aliquid quaerere, quod verecundiam sine discrimine vitium esse pronuntiat: id haud dubie spectans, quod non sit cur *vereatur* unquam vir bonus: vitium igitur, sed quod eo nomine veniam a sapientibus etiam impetret, quod homines, vitiosum genus, a pejoribus haud raro abducat, et fiat quasi via ad ipsas virtutes. Ita et alibi honesto loco verecundiam memorat (vid. 4, 2, 88. 6, 3, 64. it. *verecundior* 4, 2, 8.) et hic per oxymoron *amabile vitium* dicit, sed vitium tamen, cui obnitendum sit, quoties ab honestis reducat.

et quae virtutes facillime generet, esse inter adversa, multisque in causa fuisse, ut bona ingenii studiique in lucem non prolata, situ quodam secreti consumerentur. 3 Sciat autem, si quis haec forte minus adhuc peritus distinguendi vim cujusque verbi, leget, non probitatem a me reprehendi, sed verecundiam, quae est timor quidam, reducens animum ab iis, quae facienda sunt; unde confusio, et coepti poenitentia, et sub-

esse inter adversa. Sic Turic. (nisi quod hic *esset*) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. c. Vall. Alm. Bern. *esset interim adversa* Flor. (de *interim* tamen non diserte monente qui contulit). *esse interimque adversa* Voss. 3. *esse interque adversam* Voss. 1. Ceteri *esse interim adversam*. Quae scriptura bis peccat. Nam qui *vitium* quantumvis venia dignum dicit verecundiam, is, quasi de quo monendi simus, inferre non potest, eam *interim* esse adversam: neque rursus si *interim* tantum est adversa, *multis* illa potuit esse perniciosa. Manifesto autem docent sequentia, sedulo recedere nostrum a vulgari opinione, qua verecundia a *probitate* parum distinguitur. Huic igitur scriptoris menti unice convenit quod maximus optimorum librorum consensus praestat; dum vulgata in scriptis adhuc collatis, praeter levem illum Voss. 2. (siquidem recte silentem de eo Burmannum interpretor) integra nusquam extat. *et bona* Turic. Flor. *prolatā sit a quodam* Flor. *consummerentur* Camp.

3. *aut* Turic. Flor. *quis ad haec* Camp. Mox *ad hunc* Turic. Flor. (hic quidem junctim). *leges* Turic. Flor. *repraendi* Camp. *quae* ante *est* om. Turic. Flor. *quam* pro *quae est* Ambr. 2. Guelf. *abducens* Camp. cum Andreana. Sed praestat vulgata. Timor enim non *abducit*, sed eum qui jam ad faciendum processerat *reducit*. *ab his* Guelf. Camp. *sunt facienda* Obr. *inde confusio* Turic. Flor. Ambr.

3. *reducens*. v. not. crit.

itum silentium. Quis porro dubitet vitiis adscribere affectum, propter quem facere honeste pudet? Neque ego rursus nolo eum, 4 qui sit dicturus, et solicitum surgere, et colorem mutare, et periculum intelligere: quae si non accident, etiam simulanda erunt. Sed intellectus hic sit operis, non metus: moveamurque, non concidamus. Optima est autem emendatio verecundiae *fiducia:* et quamlibet imbecilla frons magna conscien-

2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. et edd. omn. exceptis Ald. et recentioribus inde a Gryph. In sollemni et proclivi harum vocum confusione vulgatam retinendam putavi, cum aptior hic videretur sensuum continuatio.

4. *Nego ego* Goth. (tac. Gesn.) *et* ante *solicitum* om. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. exc. Ald.

colorem mutare. Sic Jens. (de priori voce tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. *colore mutare* Turic. Flor. Camp. Reliqui *colore mutari.* Apparet, mendum vetustum diverso modo correctum fuisse. Nos priorum editorum rationem praetulimus, quod verisimilius ablativum natum putamus ex accusativo cum apice, quam activum e passivo. *Mutare colores* habes ap. Horat. I. Ep. 16, 38. ubi vid. Bentl. Alterius formulae, quamvis nemo inventam eam repudiet, exempla nunc non suppeditant. Affine tamen est quod ap. Tacit. Ann. 4, 54. mihi demonstravit amicissimus Carol. Schneider *vultu et sermone flecti. acciderent* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. Bern. *acciderant* Voss. 1. 3. Mox *erant* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *hic fiet* Flor. *concidamur* Flor. *autem est* Camp. *et quantumlibet* Goth. (tac. Gesn.) *etiam quamlibet* Jens. Ven. *et-*

honeste. „Malim honesta." Ita Spald. in Schedis, ipsas has artes, opinor, melius nomine quam adverbio indicari ratus. Sed ita et 7, 1, 53. *Tu impie fecisti, cum exheredationem meruisti;* et Horat. Rex eris, si *recte facies;* ubi actiones ipsae adverbio significantur.

4. *colorem mutare* v. not. crit.

5 tia sustinetur. Sunt et naturalia, ut supra dixi, quae tamen et cura juvantur, instrumenta, *vox*, *latus*, *decor:* quae quidem tantum valent, ut frequenter famam ingenii faciant. Habuit oratores aetas nostra copiosiores: sed cum diceret eminere inter aequales *Trachalus* videbatur: ea corporis sublimitas erat, is ardor oculorum, frontis auctoritas, gestus praestantia, vox quidem non, ut Cicero desiderat, paene tragoedorum, sed super omnes quos ego quidem audierim tra-
6 goedos. Certe cum in basilica Julia diceret primo tribunali, quatuor autem judicia, ut moris est, cogerentur, atque omnia clamo-

iam quaelibet Tarv. Locat. Rusc. quod merum sphalma miseris adoptatum ab Ald.

5. *ingenii facient* Guelf. *cum decere temere inter* Turic. Flor. *aequalis* (ut et paulo post *super omnis*) Ambr. 2. *non ut* ante *Cicero* om. Turic. Flor. inserentes mox *non* ante *paene*. *deside paene* Ambr. 2. *desiderabat p.* Guelf. *audiverim* Jens. *tragoedos. Certe cum* om. Turic. Flor. c. Alm.

5. *ut supra dixi.* Pro. op. 27. De *Trachalo* vid. 10, 1, 119.

ut Cicero. De Orat. I, 28. „In oratore autem acumen „dialecticorum, sententiae „philosophorum, verba prope „poëtarum, memoriae juris„consultorum, vox tragoedo„rum, gestus paene summo„rum actorum est requiren„dus.“ Vides in voce *paene* memoria lapsum Quintilianum. Recte autem Cicero: modo ne Francogallorum nostri temporis tragoedos mente concipias.

6. *basilica Julia* vid. Intpp. ad Suet. Calig. 37.

quatuor — judicia. cf. 10, 5. 30. et not. Spald. ad 5, 2, 1.

ribus fremerent; et auditum eum et intellectum et, quod agentibus ceteris contumeliosissimum fuit, laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini. Sed hoc votum est et rara felicitas: quae si non adsit, sane sufficiat ab iis quibus quis dicit audiri. Talis esse debet orator et haec scire.

VI. Agendi autem initium sine dubio secundum vires cujusque sumendum est. Neque ego annos definiam: cum *Demosthenem* puerum admodum actiones pupillares ha-

6. *auditiosum eum* Turic. Flor. quod monstrum natum arbitror ex var. lect. *iosum* superscripta voci *contumeliosissimum*: nam *contumeliosum* Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. post. ante Obr. exc. Ald. *memineret sed* Turic. Flor. *notum* Voss. 1. Jens. c. edd. post. ante Basil. exc. Ald. Frequentem confusionem notavit Gesn. in Thes. v. *Votum.* *si non ad id sane* Turic. Flor. c. Alm. *ab his* Turic. Ambr. 2. Camp. *dicit* om. Guelf. Mox *et* ante *haec scire* om. Turic. Flor. Ambr. 2. c. Alm. Voss. 1. 3. obsequente Obrechto, qui antea *debet esse.*

1. Inscr. *Quod sit incipiendi caussas agere tempus* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. et poster. et ita Turic. nisi quod *quid* et *agendi.* Ceteri silentur. *ditionis pupillares* Flor.

laudatum. vid. ad 4. 2, 37.

votum. Mira et elegans breviloquentia de re votis tantum comprehendenda; ut alias *votum* est res votis expetita et impetrata; vid. Gesn. in Thes.

quibus quis. Spald. in Schedis: „Malim *q. quisque:* cf. „4, 1, 46." Non accedo. Nam hic graece etiam τὶς locum haberet, non ὁ ἀεί.

1. *puerum admodum.* μειρακύλλιον ὢν κομιδῇ, ut ipse Demosthenes ait, ubi hanc suam contra tutores ipsius litem tangit adv. Mid. 25. (p. 539. Rsk.) Erat autem XVIII annos natus: vid. locos a Spaldingio ibi allatos.

buisse manifestum sit; *Calvus*, *Caesar*, *Pollio* multum ante quaestoriam omnes aetatem gravissima judicia susceperint; praetextatos egisse quosdam sit traditum; *Caesar Augustus* duodecim natus annos aviam pro rostris laudaverit. Modus mihi videtur quidam te-

a. *populares* Ambr. a. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Jens. et edd. post. ante Bad. qui veram e Cod. Vall. reposuit; relabentibus tamen in vitiosam aliquot poster. si fides Burm. qui Gryph. (1536.) quoque memorat: sed veram habet Gryph. 1544. *calvos* Flor. *Pollio. Matius. ante* Camp. Ald. in hoc certe errante Burmanno, qui Andr. et Ald. *Pollio Matius multum ante* dare narrat, nimiumque haeret in sphalmate: cui Spaldingius etiam ne tantulum quidem tribuisset, quantum fecit in nota ad 5, 1, 18. si tum ei contigisset scire, nullum usquam in scriptis codd. ejus nominis esse vestigium. *susceperunt* Turic. Flor. c. Jens. et edd. post. ante Ald. *eosdem* pro *quosdam* Basil. altero in marginem rejecto (turb. Burm.). *natus* om. Turic. c. Alm. *laudavit* Camp. c. Goth.

2. *Modus mihi* om. Flor. vacuo tamen spatio relicto,

Calvus, *Caesar*, *Pollio* — *susceperint*. Disertius de his tribus Dialogus de Oratorib. 34. „Nonodecimo aetatis anno L. Crassus C. Carbonem, „*uno et vicesimo Caesar* Dolabellam, *altero et XX* Asinius „*Pollio* C. Catonem, non multo aetate antecedens *Calvus* „Vatinium iis orationibus insecuti sunt, quas hodieque „cum admiratione legimus." Usus est et hoc et nostro loco Lipsius in Exc. ad Tacit. Ann. 3, 29. ubi simul sat certis argumentis *aetatem quaestoriam* definit anno aetatis XXV. Add. eund. Lips. de Magistr. P. R. c. 5. (to. 3. p. 1433.) Ernest. ad Suet. Calig. 1, 1.

judicia susceperint. Non subtiliter agunt, qui *judicia caesas* hic interpretantur Capper. et Index Gesnerianus; quamvis ita etiam loqui potuisset noster. Nam si quis *in judicium* adducitur *subitque* judicium, patronus *suscipere* illud pro eo dici potest; sicut *accipit* judicium et reus et patronus. Vid. Cic. Quint. 20. (62 et 63.) Verr. III, 22. (55.)

Caesar Augustus. Sueton. Octav. 8.

nendus, ut neque praepropere destringatur

et mox posito *tenenda*. Verba *mihi videtur* transponit Camp. *nec propere* Guelf. *neque propere* Goth. Jens. o. ed. post. ante Ald. *destringatur*. Sic Ambr. 2. *destringantur* Flor. *distringantur* Turic. *distringatur* Voss. 2. Tarvis. et edd. post. ante Ald. Reliqui *distringatur*. Veram

2. *destringatur*. v. not. crit. *ut neque — destringatur — et — proferatur*. Miror neminem adhuc quicquam monuisse de hoc loco, qui a sollemni illo conjunctionum *neque — et* usu plane abhorret; cum posterior pars non affirmative, uti par erat, sed negative velit intelligi. Fuerunt quidem qui singula nomina per *neque — et* copulari posse crederent; quarum doctrinam tangit et repudiat Ruhnken. ad Vell. 2, 45. (cf. Bentl. ad Horat. I. Sat. 6, 68.) sed duo integra orationis membra ita conjuncta nemo, quod sciam, sibi visus est invenire. Nam Livii locus (4, 29.): *Nec libet credere, et licet, in variis opinionibus*, cujus me admonuit amicissimus Carolus Schneider, sed ita, ut diversum esse ipse intelligeret, huc trahi non potest. Quamvis enim in posteriori ibi membro mente repetendum sit negatio *non credere*; ilico tamen sentitur et causa et maxima diversitas, eo quod non ad verbum *licet* repetenda est negatio, ita ut *et licet* esset pro *nec licet*; quod longe alium ibi et incongruum sensum efficeret. Hic vero *et — proferatur* plane est idem quod *neque — proferatur*. Per se igitur tractandus est noster locus; quem qui sanum judicat, novo negligentiae genere scriptorem superius *ut neque* ita dicat respexisse, quasi scripserit *ne et*. Quod cum in Quintilianum vix cadat, reliquum est ut corruptum locum statuamus. Facillima autem corrigendi eum ratio esset sane illa, quae et mihi et duobus amicis Schneidero et Boeckhio in mentem statim venit, quaque *ut nec* (vid. V. L.) mutaretur in *ut ne*. Verum hujus formulae usus apud hos potissimum auctores, qui ab antiquitate magis remoti sunt, rarior est, et semper causam aliquam habet; qualis est, cum is qui loquitur ita sensus disponere vult, ut negatio praefigatur rei ipsi negatae serius ponendae, quo facto remanet *ut* in fronte propositionis (e. g. *ut lex Fufia et Valeria ne valeat*): aut cum sensus prohibitivus et cautionalis, qui est in simplici *ne*, minui debet, quod

immatura frons, et quicquid eſt illud adhuc acerbum proferatur. Nam inde et contemtus operis innaſcitur, et fundamenta jaciuntur impudentiae, et, quod eſt ubique perniciosiſſimum, praevenit vires fiducia. 3 Nec rurſus differendum eſt tirocinium in ſenectutem. Nam quotidie metus creſcit, majusque fit ſemper, quod auſuri ſumus: et, dum deliberamus, quando incipiendum ſit, incipere jam ſerum eſt. Quare fructum ſtudiorum viridem et adhuc dulcem promi decet, dum

ſcripturam ſine libris jam commendavit Burmannus perſuaſus iis quae Cuperus in Obſſ. 4, 5. de his verbis obſervarat; tametſi uſus in *fronte* ibi non tangitur. Sed facile apparet particulae *dis* translatum huc ſenſum eſſe poſſe

veniae spes est, et paratus favor, et au-
e non dedecet; et, si quid desit operi,
plet aetas; et, si qua sunt dicta juvenili-
pro indole accipiuntur: ut totus ille Ci- 4
onis pro Sexto Roscio locus, *Quid enim*
commune, quam spiritus vivis, terra mor-
, *mare fluctuantibus, litus ejectis?* Quae
sex et viginti natus annos, summis au-
itium clamoribus dixerit, defervisse tem-

Flor. alterum post *spes* Ambr. 2. *veniae spes.* ledimus ex egregia, quam Spaldingius etiam admodum averat, Davisii conjectura, prolata in curis secundis ad B. G. 1, 40. quamque certam reddit vel sola concin- in his *veniae spes* et *favor paratus.* Libri omnes *ve-* *it spes.* *foveret audere* (an *audire*) Flor. *favor au-* Jens. (non Goth., err. Gesn.) et aliquot posteriores. *e non decet* Voss. 3. *operari* Turic. Flor. cum Alm. *eta etas* Turic. Flor. *si quando sunt d.* Turic. Flor. p. c. Alm. *si qua dicta sunt* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *ju-* *iter* Ambr. 2. Guelf.

4. *uti totus* Goth. (tac. Gesn., qui contra errat, cum lam *pro* omittere narrat eundem cod.) *luctus ejectis* r. 2. Guelf. c. Voss. 1. 3. *quae ex et vig.* Flor. *q. c.* *ig.* Camp. *defervisse.* Sic (nisi quod pars

indicari; an *vino*, cui avis dulci semper aliqua ritas, sive severitatem ma- accedit, commode oppo- oluerint ipsae *uvae*, qui- purpureis etiam *viror* ali- adest. Quicquid est, prae- ntem manifesto habes tilianum comparationi ronianae mox ponendae. *o indole.* „i. tanquam si- , indolis magna quondam mittentis." SPALD.

4. *pro Sexto Roscio.* C. 26. (72.) ubi est *Etenim quid tam est commune.* Quae autem hic subjiciuntur, desumpta sunt ex Oratore 30. (107.), ubi ita Cicero: „Quantis illa cla- „moribus adolescentuli dixi- „mus de supplicio parricida- „rum? Quae *nequaquam sa-* „*tis deferbuisse post aliquanto* „*sentire coepimus.*" Ad haec ipsa verba cum manifesto hic respiciat Qu., memini ante

pore, et annis liquata jam ſenior idem fate-
tur. Et hercule quantumlibet ſecreta ſtudia

per *u*) Ambr. 2. Guelf. Vall. Goth. Jenſ. (tac. de hoc Geſn.) Bad. neque aliter profecto in antiquioribus illis, unde Turic. *de eruiſſe* Alm. *deeruiſſe*. Reliqui *deferbuiſſe*: quod quamvis in Ciceronis verbis, quae hic laudat Qu., hodie legatur (v. not. exeg.), et utraque genuina ſit forma (v. Priſc. 9, p. 866.), nemo tamen invitis optimis libris noſtris illam obtrudat. Eadem autem inter ſcriptos et editos diſcrepantia ap. Cic. pro Coel. 18. ubi v. Lamb. *et annis* om. Turic. *hercule.* Sic Guelf. Camp. *equi-*

hos viginti amplius annos in magna quae tamen intercedit inter utrumque locum discrepantia multum laborare Spaldingium: qui id maxime mirabatur, quod *deferviſſe* Qu. hic dicat, quae Cicero *nequaquam deferviſſe*. Quod etſi in utrovis ſeorſim loco non inepte dictum videretur: nam qui *poſtea deferviſſe* narrat, idem eadem antea *nondum deferviſſe* demonſtrat: ſuſpicabamur tamen, aliquid corruptelae acceſſiſſe, ut tanta exiſteret ſermonis diverſitas. Quam dum diligenter conſidero, in ſuperfluo illo *annis liquata* detegere mihi videbar miſere diſtractum Ciceronianum illud *aliquanto:* idque ſtatim Spaldingio admodum probavi; qui ut maturius quondam de his omnibus cogitaret, in ſchedas hoc meum obſervatum conjecit. Ubi nunc tandem non modo hoc, ſed illud etiam reperio, quam nimii uterque tum eramus, ut cetera etiam Ciceronis verba, quorum ſpectra quaedam nobis obvolitabant, extunderemus. Sed haec tempore nunc deferverunt. Apparet enim, memoriter haec omnia referentem Quintilianum ita loqui, quaſi Cicero in illo demum libro eam confeſſionem faciat, quam pridem factam narrat. Quod ſane, rem ſi ſpectas, leve discrimen eſt. Quin illi ipſi *aliquanto*, quod fortaſſe aliis etiam blandiatur, quodque omiſſione copulae *et* in Cod. Turic. juvatur, patrocinari nunc non amplius ſuſtineo. Nam quantumvis displiceant vina illa *liquata*, quae diſertiſſimo *deferveſcendi* verbo explicationis gratia ſubjecta, non profecto juvenilem exuberantiam ſed ſenilem verboſitatem ſapiunt: vereor tamen, ut recte aliquis dicatur *aliquanto ſenior* juvene XXVI annorum. He-

contulerint, eſt tamen proprius quidam fori profectus, alia lux, alia veri discriminis facies; plusque, ſi ſepares, uſus ſine doctrina quam citra uſum doctrina valet. Ideoque 5 nonnulli ſenes in ſchola facti ſtupent novitate, cum in judicia venerunt, et omnia ſuis exercitationibus ſimilia deſiderant. At illic et judex tacet, et adverſarius obſtrepit, et nihil temere dictum perit: et, ſi quid tibi ſumas, probandum eſt: et laboratam con-

dem Goth. Voſſ. 2. Reliqui *hercle*. Nos, quamvis antiquiſſimi ſileantur, conſtantiam ſecuti ſumus: cf. 11, 3, 9. *contulerunt* Turic. Camp. *alia viri* Ambr. 2. *plusquam* ſphalma in Tarv. Ruſc. non Locat. (err. Burm.) neque, quod fecit Badius, Regio tribuenda ſcriptura, cujus caſtigationes jam deſierant in cap. 2. *uſus doctrina quam*, omiſſo *ſine*, Turic. Flor. c. Alm. *uſum ſ. d. q.* Camp. Mox *citra uſum doctrinae* Turic. Flor. Comp. *valet.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *valeat.*

5. In voce *exercitationibus* deficit Ambr. 2.

tibi ſumas. Sic Turic. (niſi quod *ſummas*) Flor. c. Alm. Reliqui inſerunt *ipſe*. Sane *ſumere ſibi* eſt arrogantiae verbum; de eo autem quod ſine probationibus in medium profertur *ſumere* ſolum adhiberi ſolet (vid. 5, 11, 3. 4, 11, 14.). Sed huic, ſi quod eſt, incommodo parum medetur allitum *ipſe*, quo alioquin etiam facile caremus. Illud autem *tibi* minime otioſum eſt. Nam ſicut apud Ciceronem Acad. 4, 19. verbo eidem *ſumpſero* oppoſitionis cujusdam gratia additum eſt *a me;* ita hic, ubi nihil, quod

beant itaque ſua et Cicero et Quintilianus.

1. Ceterum leve illud diſſidium inter eos, qui Feneſtella duce XXVI annos natum pro Sex. Roſcio Ciceronem dixiſſe ſtatuebant, et qui cum Aſconio Pediano XXVII, verbo tetigiſſe ſufficiat. Vid. Gellium 15, 28.

5. *Ideoque — deſiderant.* Cf. 10, 5, 18. et ibi notata, quibus adde Petron. c. 1.

tibi ſumas. vid. not. crit.

gestamque dierum ac noctium studio actionem aqua deficit: et omisso magna semper flandi tumore in quibusdam causis loquendum est: quod illi diserti minime sciunt.
6 Itaque nonnullos reperias, qui sibi eloquentiores videantur, quam ut causas agant. Ceterum illum, quem juvenem tenerisque adhuc viribus nitentem in forum deduximus, et incipere a quam maxime facili ac favorabili causa velim, ferarum ut catuli mol-

in tuam rem sit, transmissurus adversarius ponitur, dativus commodi recte adjunctus est. Neque vana sic est *species* arrogantiae: ut *sumere sibi* ab omni parte tutum sit; et antiquissimorum librorum scripturam absque ceterorum interpolatione repraesentare debeamus. *a qua deficit* Camp. Jens. *a qua defecit* Tarv. et edd. post. ante Ald. qui *aqua defecit* c. Voss. 1. Bern. *commisso* Turic. Flor. *tumere* Flor. *ille* Flor. *deserti* Jens. (tac. Gesn.)

6. *reperies* Jens. (non Goth. err. Gesn.) c. edd. ante Basil. *minentem in foro* Turic. Flor. *n. i. foro* Camp. *incipere qui cum maxime* Turic. *incipere m.* sed vacuo relicto spatio medio Flor. *i. quam m.* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. et edd. ante Gryph. Praepositionem, quae, si certa silentio fides, est in Alm. Voss. 3. et aliis fortasse, omittere non audeo, quamvis in autographo etiam codicis Turic. non videatur fuisse. Omitterem, si vel unum exemplum hujus verbi cum ablativo solo suppeditaret; quod contra rationem certe non peccat. *ferarum ut catuli.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. neque aliter esse suspicor in Alm. qui omittere illud *ferarum* narrare habet locum 8. 3. 6.

6. *viribus nitentem.* Cave a verbo *niti* participium arcessas, quod accidit ei qui indicem Gesnerianum consarcinavit v. *Niti*, dum in altero verbo *Nitere* habet locum 8, 3, 6. *ornatus —sanguine et viribus nitent.* Unde tralatio etiam apparet a nitore corporis juvenilis et succulenti.

meliore praeda saginantur: et non utique ab hoc initio continuare operam, et ingenio adhuc alendo callum inducere; sed jam scientem, quid sit pugna, et in quam rem studendum sit, refici atque renovari. Sic et 7 tirocinii metum, dum facilius est audere, transierit, nec audendi facilitatem usque ad contemtum operis adduxerit. Usus est hac ratione M. Tullius: et cum jam clarum

tur. *u. c. f.* reliqui. *sanguinantur* Flor. *sed etiam scientem quid sit jam p.* Turic. Flor. (nisi quod hic om. *sit*) Camp. et, quod mireris, Ald. (tac. ex parte Burm.). *ac et renov.* Guelf.

7. *metuendum* Guelf. *meum dum* Voss. 3. *audiendi* Turic. Flor. *facultatem* Bern. et, ut videtur, Argent. Obrechti enim temeritas procudit: *metam — transierit, nec dicendi facultatem —*. *Usus est hac.* Sic nos primi dedimus. Nam in libris fere omnibus *usus est et h.* Solus e nostris Guelf. omittit *est*, vocabulo *usus* praecedentibus applicato. Eandem autem voculam in Argent. ut videtur, non invenit Obr. qui dat *Usus et h.* Sed longe molestior est conjunctio, tum ob sensum, qui nullam requirit, tum ob positum, cum deberet ante *M. Tullius.* Hanc igitur illo indicio usi omisimus. Sed Obrechtus omisit alterum *et* ante *cum*, ut participium *usus* adhaerebium vocant, exempla praeter illa quae in lexicis et apud Tursellinum sunt, exhibent Heusinger. ad Cic. Off. 3, 3, 4. Goerenz. ad Cic. Leg. 1, 4. §. 13. Fin. 5, 15. §. 50.

saginantur. Hoc verbum hic non, ut exhibent lexica nonnulla, de simplici nutritione positum est, sed exprimitur eo simul roborandi catulos quasi consilium.

7. *et — transierit, nec — adduxerit.* Legitimae hujus structurae, quam sunt qui in du-

M. Tullius. Vide uberius haec narrantem ipsum in Bruto c. 91.

meruisset inter patronos, qui tum erant, nomen, in Asiam navigavit, seque et aliis sine dubio eloquentiae ac sapientiae magistris, sed praecipue tamen Apollonio Moloni, quem Romae quoque audierat, Rhodi rursus formandum ac velut recoquendum dedit. Tum dignum operae pretium venit, cum inter se congruunt praecepta et experimenta.

VII. Cum satis in omni certamine virium fecerit, prima ei cura in suscipiendis caussis erit: in quibus defendere quidem reos profecto quam facere vir bonus malet: non

ret verbo *navigavit*. *qui tunc* Jens. et edd. post. ante Basil. *Romae* om. Guelf. c. Bern. Voss. 1. 3. ex edd. autem solus Basil. *rursus reformandum* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. item Basil. *responsum reform.* Goth. Nos non tautologiam cum Badio improbamus in illis *rursus re—*; vid. Spald. ad 2, 4, 13.; sed nimietatem sensus in solo *reformandi* verbo, miramurque Gesnerum, qui in Thes. v. *Reformo* hoc praeferre videtur. *tum inter* Flor. Camp. *praecipuum venit* Jens. (tac. Gesn.) *pretium tenuit* Tarv. et edd. post. (*tenūit* Locat. *tinuit* Rusc. in quo sphalmate annotando de novo errat Burm.) ante Bad. qui veris argumentis genuinam scripturam asseruit.

1. Inscr. *Quae in suscipiendis caussis oratori observanda sint* (Guelf. *sunt*) Turic. Guelf. Goth. et edd. inde a Jens. *Cum satiri omni ne certamine* Turic. Flor. *C. satis in omni certamen* reliqui. Nostra ad ductum vetustorum librorum constituta; longe aptior enim hic certaminum quasi palaestricorum (cf. 9, 4, 8. 10, 5, 6. 12, 2, 12.), in quibus vires fecerit, mentio, quam forensium, in quae. *jarium* Goth. Camp. *res* pro *reos* Turic. *malet.*

sine dubio — sed — tamen. vid. ad 1, 6, 12.

1. *in omni certamine* v. not.

crit. — *vires facere* v. ad 10, 5, 3.

tamen ita nomen ipſum accuſatoris horrebit, ut nullo neque publico neque privato duci poſſit officio, ut aliquem ad reddendam rationem vitae vocet. Nam et leges ipſae nihil valeant, niſi actoris idonea voce munitae: et ſi poenas ſcelerum expetere fas non eſt, prope eſt, ut ſcelera ipſa permiſſa ſint: et licentiam malis dari, certe contra bonos eſt. Quare neque ſociorum querelas, 2 nec amici vel propinqui necem, nec erupturas in rempublicam conſpirationes inultas patietur orator: non poenae nocentium cupi-

Sic Tarv. Ven. Raſc. Ald. Bad. Gryph. Obr. Bip. *mallet* reliqui et ſcripti quidem, ſi fides conferentibus, omnes. Certiſſima tamen noſtra ſcriptura; quam Geſnerus, varietatem ignorans, conjectura aſſecutus eſt, ſed *malit* etiam proponens. Conſentit in noſtra Spald. in ſchedis, conferre jubens 12, 1, 40. ubi idem accidit in verbo *nolet*. *accuſationis* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Voſſ. 1. Bern. *neque publ.* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *aliquid ad* Guelf. *vocat* Flor. *valent* Camp. et edd. ante Leid. exc. Ald. Sane conjunctivum in tali ſtructura non expectabam: tamen cum peccare eum in leges ſermonis nemo dixerit, ſcriptura editorum quamvis antiquiſſimorum contra ſcriptos omnes revocari non poterat. *auctoris* Guelf. *autoris* Baſil. Gryph. (1536). *voce in unitate* Flor. *v. unitate* Alm. *v. imitatae* Camp. *et ſi pe celerum* Flor. *expertae fas* Guelf. *exigere f.* Floril. Sant. *ut* om. Guelf. *ſint permiſſa* Floril. Sant.

2. *neque* ante *amici* et ante *erupt.* Camp. *propinqui eodem* id. *necem recepturus in remp.* Turic. *nec eſt recepturus i. r.* Flor. *neceſſe* pro *necem* Goth. et ita e Voſſ. 1. *conſpirationis ſimultas* Flor. c. Alm. (ex quo tamen

nomen — accuſatoris. Ita nominari contigit M. Bruto, juriſconſulti filio, ut refert Cicero de Off. 2, 14. ubi in eundem ſenſum diſputat.

valeant v. not. crit.

dus, ſed emendandi vitia, corrigendique mores. Nam qui ratione traduci ad meliora non 101
5 poſſunt, ſolo metu continentur. Itaque ut accuſatoriam vitam vivere et ad deferendos reos praemio duci, proximum latrocinio eſt: ita peſtem inteſtinam propulſare, cum propugnatoribus patriae comparandum. Ideoque principes in republica viri non detrectaverunt hanc officii partem: creditique ſunt etiam clari juvenes obſidem reipublicae dare malorum civium accuſationem, quia nec odiſſe improbos, nec ſimultates provocare,

prior vox non laudatur). c. multas Guelf. et fortaſſe Goth. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ruſc. (non Locat. err. Burmann.)

3. *accuſatoria vita* Camp. *defendos* Flor. *defendendos* Turic. Camp. Jenſ. c. edd. ante Baſil. exc. Ald. *premi duci* Turic. *primi d.* Flor. *praemiis d.* Camp. *primo d.* Jenſ. Tarv. Ruſc. *praepulſ.* Turic. *Ideo p.* Guelf. Baſil. *detractaverunt* Edd. ante Bad. acc. Baſil. (et ſic 2, 1, 5. iidem exc. Baſil.) ſollemni variatione, de qua vid. laudatos Geſnero in Theſ. *creditque ſed* Turic. *et clari* Goth. (tac. Geſn.) *nec ſultas provocarent* n. Turic. Flor.

3. *accuſatoriam vitam vivere.* Burmannus confert illud Catonis apud Feſtum *vecticulariam vitam vivere*: quod blanditur; nam *vecticularius* eſt τοιχωρύχος; ſed dictum eſt illud non de vecticulariis ipſis, ſed de iis qui *inſtar* furum ejusmodi repente largiter habent, repente nihil.

propulſare, cum propugnatoribus p. comparandum. Eandem breviloquentiam in Juſtino 4, 3. demonſtrat Burmannus: *auſi facinus nulli tyranno comparandum.* Similia congeſſerunt Vorſtius ad Juſtin. 1, 7. 2, 14. et J. F. Gronovius ad Liv. Epit. 46. noſtri etiam loci non oblitus.

clari juvenes: vid. ad 5, 13, 3.

nisi ex fiducia bonae mentis videbantur. Idque cum ab Hortensio, Lucullis, Sulpicio, Cicerone, Caesare, plurimis aliis, tum ab utroque Catone factum est: quorum alter appellatus *sapiens*, alter nisi creditur fuisse, vix scio, cui reliquerit hujus nominis locum. Neque defendet omnes orator, idemque portum illum eloquentiae suae salutarem non et- 4

4. *idque ab H.* Turic. Flor. *i. cum H.* Guelf. *hostensio* Turic. *calucullis* Flor. *lucillis* Guelf. Goth. Camp. *Luculo* Jens. (err. Gesn.) *Lucullo* Tarv. et edd. post. ante Bad. qui ex Vall. reposuit nostram. Vid. not. exeg. *plerisque aliis* Camp. *pluribusque a.* Andr. *pluribus a.* Stoer. Chouet. Leid. *appellatus sap.* Sic Turic. Flor. *est* inferunt reliqui. Mox *alter* ante *nisi* om. Guelf. c. Voss. 3. *vix sotio cujus reliq.* Turic. Flor. *relinquerit* Goth. (tac. Gesn.) *reliquit* Voss. 3. *namque defendat omnis orator idem portumque* Turic. Flor. (nisi quod ille *defendant*, hic *defendet*, uterque *partumque*) Guelf. Jens. et edd. post. ante Basil. (nisi quod *defendet* Bad. etiam ex Vall.); in qua scriptura *omnis* nominativus habebatur singularis, et post *idem* distinguebatur. *Namque defendet omnis orator, idemque portum* Camp. Basil. et edd. post. ante Gesn. eademque scriptura est in Goth. neque quicquam diversita-

4. *Luculli.* L. Lucullus cum M. fratre (an consobrino; vid. Verheyk. ad Eutrop. 6, 7.); quorum mentio et alibi conjuncta, ut in aedilitate magnifica ap. Cic. de Off. 2, 16. quique cum alia in prima aetate simul egerunt, tum P. Servilium augurem, patris accusatorem, reum et ipsum fecerunt: vid. Cic. Acad. 4. init. Plut. in Lucull. init.

cui reliq. h. n. locum. Nove dictum puto, sed ut facile tamen intelligatur. Nam cum dicatur *locus est alicui rei* vel *alicujus rei*, dici proprie deberet „in me locus non est „hujus nominis." Nunc pro *in me* dativum posuit ob verbum *relinquere*.

idemque. i. idem ille qui innocentes servat.

iam piratis patefaciet, duceturque in advocationem maxime causa. Quoniam tamen
5 omnes, qui non improbe litigabunt, quorum certe bona pars est, sustinere non potest unus, aliquid et commendantium personis dabit, et ipsorum, qui judicio decernent, ut optimi

tis ab hac recepta olim notatur ex Alm. Voss. 1. 2. 3. aliisque. In hac autem loci constitutione, etsi singuli sensus tolerari poterant, nexus tamen manifesto vitiosus erat: lepidusque est Pseudo-Turnebus ita haec exponens, ut particulas alienas aptioribus mutet. Idem tamen ex nescio quo codice attulit *neque* pro *namque:* indeque certatim emendarunt VV. DD. *neque defendet omnes orator*, quod in textum Gesnerus demum recepit. Merito. Nam etsi de codice illo fortasse dubites, emendatio tamen est facillima, quamque imperiose flagitabat sensus. Sequentia etiam *idemque* etc. sollicitabat Burmannus: perperam: vid. not. exeg. *suae eloq.* Camp. *etiam non* Guelf. *spiratus* Flor. *advocationem nomine causa* Turic. Flor. c. Alm.

5. *omnis* Turic. Flor. Camp. *litigabit* Turic. Flor. *certe pars* Turic. Guelf. Camp. c. Alm. Voss. 2. 3. Goth. Jens. et edd. ante Gryph. Vocabulum *bona*, quod boni codd. dant Flor. et Voss. 1. et alii fortasse eorum, quorum non continua mentio, per sensum etiam abesse non potest. Subabsurdum enim illud *certe pars;* quod cum de minimo etiam numero dici possit, aliquid utique addendum erat. *et commend.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *etiam c.* edd. inde a Jens. omnes. Sed nostrum videtur esse in scriptis vel omnibus vel pluribus, quoniam *et* in lemmate ponens nonnisi impressos, qui *etiam* dant, laudat Burmannus. *commendatum* Goth. (tac. Gesn.) *aut optime* Turic. Flor. *ut optime* Alm.

5. *qui judicio decernent.* i. litigantium, ut recte Capper. cf. 10, 1, 29. Vix monuissem, nisi mirum in modum perversam vidissem interpretationem Gedoyni „rien n'empêche que l'orateur ne donne quelque chose aux recommandations, *surtout à celles des juges.*" Sed neque Pseudo-Turnebus dat saniora.

ut — moveatur. „Si orator,

cujusque voluntate moveatur: namque hos et amicissimos habebit vir bonus. Summo- 6 vendum vero est utrumque ambitus genus, vel potentibus contra humiles venditandi operam suam; vel illud etiam jactantius, minores utique contra dignitatem attollendi. Non enim fortuna causas vel justas vel improbas

aut optimi Jens. c. edd. post. ante Gryph. *moveamur* Turic. *moveantur* Flor. *hos etiam a.* Camp. *habebit vir bonus.* Sic et scripti et editi mei omnes ante Stoer. (tac. Gesn. de Goth. et Jens. nisi quod ex illo affert *habet*, quod ex codice ipso non annotavit Spald.). Reliqui *v. b. h.*

6. *vindicandi* Guelf. *vendicandi* Camp. Jens. et aliquot post. *jactantium* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *utique* om. Turic. Camp. *utique esset dign.* Flor. *fortunae* Turic. *causarum justus* Turic. Flor. c. Alm. *vel impr. v. just.*

„qualem nos fingimus, per„sonas litigantium respicit, „fieri vix potest, quin eos „fere sibi defendendos eligat, „qui et optimi homines „erunt."

6. *utrumque ambitus genus.* Illis quae verissima disputavit Spaldingius ad 1, 2, 22. hoc addendum videtur, quod, cum vigente rep. nonnisi ad inferiores spectarent *ambitus* et *ambitio*, tempore Caesarum, quando a potentibus tantum honores impetrandi erant, eadem vocabula in illorum gratiae aucupationem transierunt; ita tamen ut non evanuerit, quod hodie etiam viget, potentiorum studium erga inferiores nimium saepe et perversum. Haec igitur est *duplex* illa *ambitio*, quam hic tangit Qu. *Ambitus* autem vocabulum, quod olim nonnisi de eo usurpabatur quod ipsorum honorum causa erga populum fiebat, a Quintiliano, sicut *ambitio*, de quocunque gratiae captationis genere usurpatur, ita tamen ut hoc ipsa facta fere denotet, *ambitio* autem habitum et studium ambitiosi; unde, ut recte observat Spaldingius, hoc vocabulum in omne gloriae vanum studium transiit, ubi nullus est gratiae locus, ut mox 8, 2.

minores utique contra digni-

facit. Neque vero pudor obstet, quo minus susceptam, cum melior videretur, litem, cognita inter disceptandum iniquitate, dimit-
7 tat, cum prius litigatori dixerit verum. Nam et in hoc magnum, si aequi judices sumus, beneficium est, ut non fallamus vana spe litigantem. Neque est dignus opera patroni,

Guelf. *obest* Camp. *inter disceptandum*. Sic Goth. Voss. 2. Ald. Steph. Gryph. *i. discendum* Turic. Flor. c. Bodl. Alm. Jens. et edd. ante Steph. *i. dicendum* reliqui (in quibus Bern. dicitur habere *int. cogn. dic.*). Vera videtur Gesneri observatio, neminem nisi levem *suscipere* causam, antequam *didicerit*. Sed mirum quoque, si inter *dicendum* h. e. in ipsa oratione resipiscit orator. Quare utique praeferendum erat *inter disceptandum* h. e. in disceptatione forensi; quod Badius etiam suadebat. Et facilius certe e scriptura *disceptandum*, quam ex alterutra reliquarum nasci potuerant ceterae. *dimittas* Goth.

7. *verum ne in hoc* Turic. Flor. *magnum*. Sic Camp. *magimum* Turic. *maximum* reliqui. Agnoscis gradus corruptionis. Aptior autem utique hic positivus. *varia spe* Guelf. *neque enim dignus* Guelf. Goth. Jens.

tatem attollendi. Male Gesner. *dignitatem* accipit, quasi dictum esset „contra merita causae," solo nixus Ciceronis loco Inv. 2, 53. justitiam definientis „quae suam cuique „tribuit dignitatem"; unde tamen nemo probet, *dignitatem* in usu etiam fuisse de eo qui *non dignus* est honore. Optime autem Spaldingius monet in schedis, verbis hisce *contra dignitatem* respici illa *contra humiles*. Nimirum expectari poterat in altero hoc membro addendum *contra potentes*. Sed haec cum in ista tempora vix caderent, illud addidit, quod perinde est ac si dixisset „nisi contra potentes et digniores, certe contra dignitatem" i. contra suam suique ordinis dignitatem.

dimittat — dixerit. In verbis hisce tertiae personae ablegat Spaldingius ad notata sibi ad 2, 15, 12.

7. *si aequi judices sumus*. Hoc in sua Qu. persona dicit,

qui non utitur consilio. Et certe non convenit ei, quem oratorem esse volumus, injusta tueri scientem. Nam si ex illis, quas supra diximus, causis falsum tuebitur, erit tamen honestum, quod ipse faciet. Gratisne 8 ei semper agendum sit, tractari potest. Quod ex prima statim fronte dijudicare, imprudentium est. Nam quis ignorat, quin id longe sit honestissimum, ac liberalibus disciplinis et illo quem exigimus animo dignissimum,

Mox *quae supra* Camp. neque tamen de omissione vocis *causis* quicquam notavit Spald.; contra in Jens. his oculis lego *quas* et omissum tamen video *causis*.

8. *gratis ei* Turic. Flor. *sit* post *agendum* om. Flor. Mox *sit longe* Guelf. *et in loquendo exigimus* e Guelf. enotavit Spald. in marg. autem Basil. signo 'posito ante *et*, legitur *quem in loquendo e.* (err. Burm.) Sed Bern. et, ex Argent. utique, Obr. *et illo quem in eloquente exegimus* (Obr. *exigemus*). Cum nihil tale in ceteris mss. compareat, illud autem *in loquendo* in Guelf. tam facile ex *illoquem* extiterit: duae alterae scripturae mihi quidem sunt correctionis manifestissimae. Neque apparet, cur *eloquentem* prae *oratore* Quintilianus hic potissimum nomina-

illud autem *ut non fallamus* in oratoris: quae notabilis est negligentia.

8. *Gratisne.* Hanc quaestionem ne forte credas lege Cincia jam decisam, qua dona ob causam orandam capere vetitum erat; observandum est, hanc legem sub Caesaribus, relatam quidem esse aliquoties, sed ita ut temperamenta quaedam acciperet, quibus dona remuneratoria intra certum modum capere permissum esset. Quae omnia diligenter persecutus est Brummer in singulari *de lege Cincia* tractatu, recuso in Brummerianis Lips. 1712. 8.

tractari. „in utramque partem disputari." SPALD. cf. 10, 5, 8. 9.

quis ignorat, quin. Insolita forma; de qua Spald. olim sic: „Quaestio pro negatione, ut *quin* possit subjici." Recte.

non vendere operam, nec elevare tanti beneficii auctoritatem? cum pleraque hoc ipso possint videri vilia, quod pretium habent.
9 Caecis hoc, ut ajunt, satis clarum est: neo quisquam, qui sufficientia sibi (modica autem haec sunt) possidebit, hunc quaestum sine crimine sordium fecerit. At si res familiaris amplius aliquid ad usus necessarios exiget, secundum omnium sapientium leges patietur sibi gratiam referri: cum et Socrati collatum sit ad victum; et Zeno, Cleanthes, Chrysippus mercedes a discipulis acceptave-
10 rint. Neque enim video, quae justior ac-

rit, ubi viri notio prae qualitatis excitanda erat. *nec celebrare tanti* Turic. Flor. c. Alm. *neque elevare t.* Camp. Merula autem in annotationis suae lemmate (in marg. Locat.) habet et improbat *levare;* nescio unde sumptum.

9. *ut audiu* cum apice quodam super extrema littera Turic. c. Alm. annotante Ulrico, esse fortasse *audivit;* et sic diserte e Flor. *clarum* om. Jens. et edd. post. ante Ald. *hi ne quaestum* Guelf. *aut si res* Turic. Flor. *at res* sphalma in Rusc. (non Locat., err. Burm.) *sordidum* Guelf. *omnium.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Basil. Reliqui (in quibus certe Guelf.) *omnes.* Mox *patitur* Turic. Flor. Camp. *collocatum* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. *Zenon* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. 3. et ita Basil. Recte fortasse. Vid. 2, 20, 7. (sed 12, 1, 18. haec scriptura ex nullo libro affertur) et cf. 1, 5, 60. 12, 2, 24. *acceptaverunt* Guelf.

Haec autem, *nemo ignorat,* idem valent, ac si dictum esset, *dubium non est.* Ne forte credas, dici etiam posse, *non ignoro, quin* —.

9. *Socrati—ad victum.* Nemo recte dicat pugnare haec cum Xenophontis capite libri I. Mem. Socr. sexto. Longe enim differebat merces, de qua

quirendi ratio, quam ex honeſtiſſimo labore, et ab iis, de quibus optime meruerint, quique ſi nihil invicem praeſtent, indigni fuerint defenſione. Quod quidem non juſtum modo, ſed neceſſarium etiam eſt, cum haec ipſa opera, tempusque omne alienis negotiis datum, facultatem aliter acquirendi recidant. Sed tum quoque tenendus eſt modus: ac plurimum refert, et *a quo* accipiat, et *quantum*, et *quousque*. Paciſcendi quidem ille piraticus mos, et ponentium periculis pretia procul abominanda negotiatio etiam mediocriter improbis aberit: cum praeſertim bo-

10. *ab his* Camp. *meruerint* om. Turic. Flor. *juſto modo* Flor. *tempusve* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Gryph. exc. Ald. *acquirendi requirunt* Turic. Flor.

11. *tum ne quoque* Turic. Flor. *quotisque* Goth. Jenſ. (tac. de hoc Geſn.) ſed jam in Tarv. correctum; qui viciſſim habet alterum illud ſphalma, *paciſcenda* mox inſertum ante *negotiatio;* item §. 12. *preſtiſſime* pro *praeſtitiſſe;* quae omnia memorat Merula, neque fidem invenit apud Badium et Burmannum, imo „vanus" audit huic: quare ſubveniendum erat mortuo etiam contra mortuos. *ponentium.* Sic Flor. c. Alm. Voſſ. 3. *potentium* Turic. *imponentium* reliqui praeter Camp. qui habet *impotentium.* Noſtrum Burmannus jam verſu Horatiano 2 Sat. 3, 23. adſtruxerat, ſatis tutum per ſe. *negotio* Turic. *etiam mediocriter.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *a* in-

lautiſſime vivebant ſophiſtae, a ſtipe in victum tenuiſſimum, quoties opus eſſet, collata. Talem vero ab Ariſtoxeno etiam quamvis obſcuris illis apud Laertium 2, 20. verbis oſtendi exiſtimo.

11. *quousque.* „Ne forte, „poſtquam patrociniis ſuis di„ves factus ſit, quaeſtum fa„cere pergat." SPALD.

Paciſcendi. Recte, opinor, Brummer l. l. cap. 9, 5. hoc ad *redemptiones litium* refert,

nos homines bonasque caufas tuenti non fit metuendus ingratus: quodfi futurus, malo
12 tamen ille peccet. Nihil ergo acquirere volet orator ultra quam fatis erit: ac ne pauper quidem tanquam mercedem accipiet, fed mutua benevolentia utetur, cum fciat fe tanto plus praeftitiffe. Non enim quia venire hoc beneficium non oportet, perire oportet. Denique ut gratus fit, ad eum magis pertinet, qui debet.

ferunt reliqui (fed pro *etiam* Camp. *eft*, Goth. *effe*). „*abeffe alicui*" noftro familiare, v. 1, 12, 11. 2, 5, 13. 6, 5, 84. *tuendi* Turic. *fint* Flor. *metuendis* Turic. Flor. *quodfi*. Sic Flor. *quid fi* Turic. Camp. Tarv. et edd. poft. ante Ald. *qui fi* reliqui.

12. *utraque quam* Jenf. et edd. poft. ante Ald. *fatis eft* Goth. *mutua volentia* Turic. Flor. *uteretur* iid. *cum fciat fe* om. Turic. Flor. duo priora tantum omittere narratur Alm. *fciet* Guelf. Goth. c. Voff. 2. 3. *non enim quia venire h. b. non oportet perire. denique* Turic. Flor. Atque hanc fcripturam, in Argent. etiam haud dubie inventam, altero *oportet* ex ingenio auxiffe putandus eft Obr. quem nos fequimur. Ad antiquiffimos illos proxime accedit Guelf. particula *enim* tantum omiffa. Editi omnes poft verbum *praeftitiffe* ita: *quia nec venire h. b. oportet, nec perire. D.* in qua fcriptura confpirat e fcriptis Gothanus quidem omnino, e Voffianis autem 1. 3. in pofteriori tantum parte, 2. in priori: ex illis enim refertur *non quia venire;* ex hoc, *non oportet perire. d.* Vulgatam cum proxime praecedentibus nullo pacto cohaerere cuivis patet: at

quibus caufas clientum quafi fuas fuoque periculo certa pactione fufcipiebant. Apta autem affert idem quamvis feniorum temporum legis Cod. 2, 6, 5. verba, quibus pactiones ejusmodi „cum gravi „damno litigatoris et *depraedatione*" fieri dicuntur. Cf. priorum etiam temporum leges ab intpp. ad illam laudatas.

VIII. Proxima *discendae causae* ratio, quod est orationis fundamentum. Neque enim quisquam tam ingenio tenui reperietur, qui, cum omnia, quae sunt in causa, diligenter cognoverit, ad docendum certe judicem non sufficiat. Sed ejus rei paucissimis cura est. Nam ut taceam de negligentibus, 2 quorum nihil refert, ubi litium cardo vertatur, dum sint, quae vel extra causam ex personis aut communi tractatu locorum oc-

verissimum et sensum et nexum praebet vetusta illa scriptura, modo sensus verbi *oportet* repetatur ad *perire*. Burmanno tamen *debet* post infinitivum inserere suadenti, tanquam haustum ab insequenti voce, morem nemo geret: nam quis vel negligenti in talibus nostro obtrudet quod mox ingratissime recurrat? Quare extra omnem dubitationem positum credo quod Obrechtus dedit. Nisi ipsam omissionis ansam verius repraesentari putes scribendo: *Non enim quia v. h. b. non oportet, oportet perire.*

1. *Inscr. Quo in agendis* Turic. per err. *Q. i. docendis* Flor. Guelf. c. Bern. *Q. i. discendis causis sint observanda* Goth. et sic fere edd. *Proximam* Jens. *oratoris* Goth. (tac. Gesn.) Jens. c. Bern. et edd. post Jens. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. Capper. In recepta conspirant Turic. Flor. c. Alm. Scriptos ceteros illa videtur insidere lectio. *fundamenta* Turic. Flor. *enim* om. Camp. *quisq. negotio tenui* Guelf. *reperietur.* Sic Guelf. Camp. Jens. (non Goth., err. Gesn.) c. Vall. Voss. 1. 2. 3. Basil. *repereretur* Turic. Flor. c. Alm. *reperitur* reliqui (qui sunt e mss. Goth. tantum, et edd. inde a Tarvis. omnes exc. Basil.).

2. *taceamus* Obr. *qui vel* Camp. c. Goth. *ac communi* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *a c.* Goth. (tac. Gesn.) *communiam* Camp. et hoc ipsum conjectaverat antea Spald., ut ex schedis cognosco. Sed hoc ipsum in causa est, ut et-

2. *communi tract. loc.* v. not. crit.

casionem clamandi largiantur: aliquos et ambitio pervertit, qui partim tanquam occupati, semperque aliud habentes, quod ante agendum sit, pridie ad se venire litigatorem, aut eodem matutino jubent, nonnunquam etiam inter ipsa subsellia didicisse se gloriantur; 3 partim jactantia ingenii, ut res cito accepisse videantur, tenere se et intelligere prius paene quam audiant mentiti, cum multa et diserte, summisque clamoribus, quae neque ad judicem neque ad litigatorem pertineant, decantaverunt, bene sudantes beneque comi-4 tati per forum reducuntur. Ne illas quidem tulerim delicias eorum, qui doceri amicos

illud in Camp. interpretamentum potius mihi videatur quam vera lectio. Neque enim abhorrere videtur ab usu Latinorum, ut idem appositum, quod *locis*, *tractatui* etiam *locorum* dari possit. Planeque eodem modo supra 2, 4, 22. *tractatum locorum communium* memorat et *generalem* et *specialem*, qui nihil aliud est quam *tractatus locorum communium* vel *generalium* vel *specialium*. Accedit in nostro loco ordo verborum, si receptam servas, naturalis, in Campani scriptura non item. Mox *tractam* pro *clamandi* miro sphalmate Turic. Flor. c. Alm. *aliquo sed* Flor. *semperque occupati* inverso ordine Flor. *aliquid habent* Goth. Camp. c. Ald. Sed praestat *aliud*, ne videatur esse praevium aliquid ad ipsam causam spectans. *matut. vivent* Flor. *inter se subsellia* Turic. Flor. *didicisse subsellia* Obr.

3. *se* om. Obr. *paene prius* Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer. *quam ut aud.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *mentiri* Flor. *neque ducem* Turic. Flor. c. Alm. *pertineat* Jens. (non *pertinent*, err. Gesn.) *decantaverint* Jens. et edd. post. ante Ald. *reducantur* iidem.

3. *clamoribus*, audientium; vid. 6, 4.

suos jubent: quanquam minus mali est, si illi saltem recte discant, recteque doceant. Sed quis discet tam bene, quam patronus? Quomodo autem sequester ille, et media litium manus, et quidam interpres, impendet aequo animo laborem in alienas actiones, cum dicturis tanti suae non sint? Pessimae vero consuetudinis, libellis esse contentum, quos componit aut litigator, qui confugit ad patronum, quia liti ipse non sufficit: aut aliquis ex eo genere advocatorum, qui se non posse agere confitentur, deinde faciunt id quod est in agendo difficillimum. Nam qui judicare, quid *dicendum*, quid *dissimulandum*, quid *declinandum*, *mutandumve*,

4. *si quis discet* Turic. *quomodo aut seq.* Turic. Loco vocis *interpres* compendia quaedam obscura in Flor. *cum dicturis tanti suae non sint.* Hanc verissimam scripturam dederunt optimi codd. Turic. Flor. cum Alm. Bern. nisi quod in omnibus est *sit*, et ex Alm. et Bern. affertur *dicturus*. E Voss. 3. c. *dicturus tantis sit.* Aliorum librorum (Camp. Goth. Voss. 2.) scriptura *cum dicturus vere non sit* nata est inde haud dubie, quod *tanti sue* abierat in *tantisve*, et mox illud etiam *tantis* post *dicturis* ob homoeoteleuton omissum erat. Tandem adverbium etiam *vere* a correctore quodam mutatum est: reliqui enim omnes ita: *cum dicturus ipse non sit;* quibus verbis inepta admodum inest repetitio ejus, quod una vox *alienas* jam absolverat. Nemo autem, opinor, haereat in plurali *dicturis*, cum praecedat *alienas actiones*.

5. *quod dicendum* Turic. *mutandum etiam sit* Turic.

4. *media—manus.* v. 11, 2, 3.

5. *deinde.* Recte Gesner, hic etiam admonet graeci *εἶτα*, quod objurgantis est valetque *tamen*, *nihilo minus*: vid. ad 8, 6, 32.

declinandum. i. mollius significandum, ob asperitatem

fingendum etiam fit, poteft, cur non fit orator, quando, quod difficilius eft, oratorem 6 facit? Hi porro non tantum nocerent, fi omnia fcriberent, uti gefta funt. Nunc confilium et colores adjiciunt, et aliqua pejora veris: quae plerique cum acceperunt, mutare nefas habent, et velut themata in fcho-

Flor. c. Alm. *imitandum etiam fit* Camp. *mutandum fingendum e. f.* Voff. 3. (cui fcripturae Vall. tefte Badio praemittit *quid* ex emend. haud dubie). *imitandumve f. e. fi* Jenf. (tac. de *imit.* Gefn.) et edd. poft ante Ald. (err. in Locat. Burm.). Eadem, fed cum *fit*, habent Ald. (err. Burm.) Bad. Bafil. *imitandum f. e. fit* Gryph. *imitandum fugiendum e. f.* aliquot ap. Burm. *mutandum fugiendum e. f.* Stoer. Chouet. Leid. Mihi recepta, quam tuentur Guelf. et Goth. quaeque in vetuftis illis nonnifi ob homoeoteleuton manca eft, unice vera videtur: neque indiget eadem Obrechtiano additamento *quandoque* poft *etiam*. *oratorem facit.* Sic Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voff. 3. Bern. (nifi quod ex hoc *eft et oratorem*). Hanc optimam fcripturam in V. L. delitefcere jufferunt VV. DD. aequo animo ferentes taediofam repetitionem vulgatae, quae omittit vocabulum *oratorem*. Cf. 10, 1, 65.

6. *Nunc et confil.* Obr. *adicient* Turic. Tum proximum *et* ante *aliqua* om. Turic. Flor. *mutare.* Sic Turic. Flor. c. Alm. Jenf. et edd. poft. ante Ald. acc. Bad. *immutare* reliqui. *fchola* Flor.

vel invidiam rei; cf. 9, 2, 92. Idem, cum ita fit, ut plane diverfa res evadat, *mutatio* eft, diverfa a *fictione*, quae ne materiam quidem e caufa fumit.

6. *pejora veris.* „dum *vera* „quae funt in caufa incom„moda velare ftudent, homi„nes inepti adjiciunt faepe, „quae funt pejora illis." Hoc ut monerem, Rollino debetur, nomen *veris* pro dativo habenti, et Obrechto in eundem fenfum interpungenti.

themata — cuftodiunt. vid. 4, 2, 28.

iis posita custodiunt. Deinde deprehenduntur, et caufam, quam difcere ex fuis litigatoribus noluerunt, ex adverfariis difcunt. Liberum igitur demus ante omnia iis, quorum negotium erit, *tempus* ac *locum*: exhortemurque ultro, ut omnia quamlibet verbofe et unde volent repetita ex tempore exponant. Non enim tam obeft audire fupervacua, quam ignorare neceffaria. Frequenter autem et vulnus et remedium in iis orator inveniet, quae litigatori in neutram partem

7

8

cuftodiunt deprehenduntur Turic. *ex cujus litig.* Flor. *voluerunt* Goth. (tac. Gefn.) *ab adverf.* Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. Voff. 2. et edd. a Jenf. ante Stoer.

7. *is* (ex Alm. *iis*) *nifi quorum* Turic. Flor. c. Alm. *erit* Turic. verbum om. Camp. *ultro* om. Turic. Flor. dixerisque natum e feqq., fed verius, ob eandem caufam omiffum. Plane enim hujus loci eft particula. „Non patienter modo aufcultemus verbofe explicantes, fed ut ita „faciant, ultro exhortemur." *quantumlibet* Goth. (tac. Gefn.) *volunt* Turic. Flor. Camp. *volet* Guelf. *repetita ex tempore.* Sic Jenf. (tac. Gefn. de illo *ex*) et edd. poft. ante Gryph. exc. Ald. *repetito e. t.* Turic. Flor. c. Alm. ex quo fphalmate nata, quam hucusque concoxere VV. DD.; reliquorum omnium fcriptura *repetito tempore.* Quod quam eleganter dictum fit, et quam bene hic praeripiatur, quod mox (§. 8. *Nec femel* etc.) docebitur, ipfi viderint. Noftrum quam neceffarium, v. not. ex. *exponant* Turic. *exponavit* Flor. *exponat* Jenf. et aliquot edd. *abeft* Flor.

8. *in his* Guelf. Camp. *inv. et quae litigator* Flor. relicto mox fpatio loco horum *in neutram.* Mox

deprehenduntur. cf. 1, 1, 20. 1. §. 21.

7. *ultro* v. not. crit.

ex tempore. ut quam veriffime et pleniffime et fine fuco exponant; cf. 9.

habere momentum videbantur. Nec tanta sit acturo memoriae fiducia, ut subscribere audita pigeat. Nec semel audisse sit satis: cogendus eadem iterum ac saepius dicere litigator, non solum quia effugere aliqua prima expositione potuerunt, praesertim hominem (quod saepe evenit) imperitum: sed 9 etiam, ut sciamus, an eadem dicat. Plurimi enim mentiuntur, et, tanquam non doceant causam, sed agant, non ut cum patrono, sed ut cum judice loquuntur. Quapropter nunquam satis credendum est, sed agitandus omnibus modis, et turbandus, et 10 evocandus. Nam ut medicis non apparen-

tanta sint Turic. Flor. *t. sunt* Camp. *memoriae difficiat* Turic. Flor. c. Alm. *iterum dicere ac saep.* Guelf. *dicam* pro *dicere* Jens. (tac. Gesn.) *non quia* Voss. 1. 3. *qui effugere* Camp. *quod eff.* Turic. *et positione* Flor. *hominem prosequens quod* Turic. Flor. (sed hic *presequens*) cum Alm. In quo additamento quid lateat, felicioribus divinandum relinquo.

9. *non noceant* Flor. *sed cum judice* Guelf. Goth. Jens. et edd. post. ante Bad. *loquantur* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. c. Voss. 2. et edd. ante Ald.

8. *subscribere. Subscribimus,* subnotamus audita, cum non omnia verbo tenus tanquam dictata calamo excipimus: sed ea potissimum quae memoriae usui futura sunt.

9. *nunquam satis credendum est.* nunquam ab omni parte fidendum est ei. Quam vocis *satis* rationem exemplis astruere nequeo. Est tamen ab eo, quod recte, opinor, dicitur „non satis credo tibi."

evocandus, velut e latebris, in quibus se et vitia causae abscondit. Ita non opus Gesneri, quum ipse non adhuc dum urget, conjectura evocandus.

tia modo vitia curanda ſunt, ſed etiam inveniendda, quae latent, ſaepe ipſis ea, qui ſanandi ſunt, occulentibus: ita advocatus plura, quam oſtenduntur, aſpiciat. Nam cum ſatis in audiendo patientiae impenderit, in aliam rurſus ei perſonam transeundum eſt, agendusque adverſarius, proponendum quicquid omnino excogitari contra poteſt, quicquid recipit in ejusmodi disceptatione natura. Interrogandus quam infeſtiſſime, ac premendus. Nam, dum omnia quaerimus, 11 aliquando ad verum, ubi minime expectavimus, pervenimus. In ſumma, optimus eſt in diſcendo patronus incredulus. Promittit enim litigator omnia, teſtem populum, paratiſſimas conſignationes, ipſum denique adverſarium quaedam non negaturum. Ideo- 12

10. *ſed etiam — ſanandi ſunt* om. Flor. *ea ipſis* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. *quae ſananda ſunt* Turic. (niſi quod *ſen.*) Camp. c. Alm. Sed his deſerendi erant optimi codd. Quamvis enim *ipſis* non ineleganter ſic uſurpatur, hic tamen, ubi praecedit *medicis*, non tolerandae foret negligentiae. Sed facilis poſt vocem *ea* lapſus erat librarii. In Obrechti autem ſcriptura *qui curandi ſunt* non correctionem ſed errorem agnoſco. *accipiat. nam* Guelf. Marg. Baſil. *impenderint* Guelf. *rurſus perſonantur* tr. Turic. Flor. *transeundem* Turic. *animo excog.* Goth. (nimirum *aīo, oīo*). *recipi* Guelf. *disputationi* Turic. Flor. *disputatione* Alm. *discrepatione* Voſſ. 2. *natrū* Turic. *naturam* Flor. *nam* Camp.

11. *ad verborum* Flor. c. Alm. *perveniemus* Voſſ. 1. Obr. *permittit* Jenſ. *non egeturam* Turic.

12. *conſignationes.* „Vide „Turneb. 2 Adv. 27. *Conſi*„*gnationes* illae ſunt tabulae „teſtimoniales obſignatae, de

que opus est intueri omne litis instrumentum: quod videre non est satis, perlegendum erit. Nam frequentissime aut non sunt omnino, quae promittebantur, aut minus continent, aut cum alio aliquo nocituro permixta sunt, aut nimia sunt et fidem hoc ipso
13 detractura, quod non habent modum. Denique linum ruptum aut turbata cera, aut

12. *ome* Turic. *latus instrumenta* Turic. Flor. *videri* Camp. *nocitura* Turic. Flor. Jens. c. edd. ante Ald. *hoc* ante *ipso* om. Guelf. non male.

13. *denique linum tum rupa aut turbata aerte* Turic. Flor. nisi quod hic *cere.* — *d. l. rupt. rupta aut turbata*

„quibus lib. 5. c. 7. Testatio„nes vocavit c. 3. hujus li„bri" (§. 5.). Capperonnerius. Turnebus l. l. cum nostro loco apte componit hunc Cic. pro Quint. 6. „necessa„rios — corrogat; — veniunt „frequentes; *testificatur* iste „P. Quintium non stitisse, et „se stitisse; *tabulae maxi„mae signis hominum nobilium „consignantur.*"

13. *linum — invenies.* „A„scribamus hic etiam locum „classicum Paulli sent. 5, 25. „5. *Amplissimus ordo decre„vit, eas tabulas quae publici „vel privati contractus scriptu„ram continent adhibitis testi„bus ita signari, ut in summa „marginis ad mediam partem „perforatae, triplici lino con„stringantur, atque impositum „(quid si impositae?) supra li„num cerae signa impriman„tur, ut exteriores scripturae „fidem interiori servent. Ali„ter tabulae prolatae nihil mo„menti habent.* Vide plena „manu ista illustrantes viros „doctos ad illa Sueto. Nero. „c. 17. *Adversus falsarios tunc „primum repertum, ne tabulae „nisi pertusae, ac ter lino per „foramina trajecto, obsigna„rentur.*" Gesner. Utilis etiam Badii seu potius Vallae annotatio: „Et ad illud *li„num ruptum*" (sc. annotavit Valla) „Ulp. lib. XXVIII. de „testamentis" (Dig. 28. tit. 1, 22.) „*Si signa turbata sint „ab ipso testatore, non vide„tur signatum.* Et paulo post: „*Signatas tabulas accipi opor„tet, si*" (verius editur *ac si*) „*in linteo, quo tabulae invo„lutae sint, signa impressa sue*

sine agnitore signa frequenter invenies: quae,

cera Camp. (sic Spald. quidem enotavit, nisi quod in voce *rapt.* in superiori litterae *t* parte lineolam imperfectam addidit, quam non intelligo). *d. l. ruptum aut turbata caetera* Voss. 1. 3. Bern. Marg. Stoer. Nostram (nisi quod Guelf. et aliquot edd. *caera*) dant Guelf. Goth. Jens. et edd. omnes ante Burm. quibus libris accensendi mss. etiam qui silentur, ut Alm. Voss. 2. Burmannus autem primus recepit conjecturam Salmasii (v. not. exeg.) *turbatam ceram*. Cui cum libri vetusti certe non suffragentur, restituenda utique erat pristina scriptura, ut liberum de loco aliorsum etiam utili judicium relinqueretur. Scriptura porro Obr. *intervenient* loco illius quod mox legitur *invenies*, manifesta est correctio ejus qui illud *turbata cera* nominativum crederet. Vid. not. exeg. *sine agnitore.*

„*rint.* Justi. lib. II. de pupil„lari substitutione" (Instit. 2, 16, 1.) „*Separatim inferio„ribus partibus scribere, eam„que partem proprio lino pro„priaque cera consignare et in „priori parte testamenti cave„re, ne inferiores tabulae vivo „filio et adhuc impubere con„stituto"* (hoc verbum in edd. non comparet) „*aperiantur.* „Paulus in sententiis lib. IV." Sic. Appositus autem est idem ille e libro V. Sent. locus cum notabili in extrema parte varietate hac: *atque imposito supra lino cerea signa imprimantur: ut exterior scriptura fidem interioris servaret. Aliter tabulae prolatae nihil omnino valent.* Cum illo tempore (ipsa Badii ed. est anni 1516.) Pauli sententiae nondum fuerint editae (Ed. princ. est a. 1525.), peritiores judicent, an in codice haec ita scripta invenerit Valla, an tacite emendarit: quod tamen in postrema verba, quorum varietas sensum non mutat, non cadit. Apparet autem ex his omnibus *ceram* in Quintiliani verbis non esse ceram scriptoriam, qui error videtur fuisse Gesneri, Ciceronis illa Verr. 2, 76. (de lituris in cera) conferri jubentis, sed ceram signis imprimendis lino, quod tabulas constringebat, infixam. Hanc ceram cum ipsis signis turbari necesse erat, si quis linum ad aperiendas per fraudem tabulas inde expedire conaretur. Jam igitur cum linum et cera junctim uni effectui inservirent, nihil cogebat *turbatam ceram* seorsim in casu accusativo hic memorari, quem reponi jubebat Salmasius de Mod. Usur. p. 451 sqq.

nisi domi excusseris, in foro inopinata decipient: plusque nocebunt destituta, quam non promissa nocuissent. Multa etiam, quae litigator nihil ad causam pertinere crediderit,

Sic Camp. Goth. (err. Gesn.) et (incertum e codice an Salmasii auctoritate) Obr. *s. adsiitoriae* Turic. *s. adsitoriae* Flor. c. Alm. *s. agnitione* reliqui. Nostrum Salmasius nullo, opinor, codice nixus suaserat; neque tamen Burmannus et Gesnerus quamvis probatum sibi receperunt, id fortasse veriti, quod vocabulum *agnitor* ex nullo hactenus bono scriptore allatum sit; quam eorum religionem minime damno; tametsi facile appareat, verbalia in *tor*, quae multis loquendi formis ita inserviunt, ut participia substantiva recte dixeris, in latine loquentium potestate fuisse. Talis autem est forma haec, *signa sine agnitore reperire*, i. signa quidem reperire, sed *qui agnoscat ea* neminem. Quod nequaquam latine dixeris *signa sine agnitione reperire*. Comparentur etiam vocabula *notor*, *cognitor* de teste, qui testatur se nosse aliquem, et esse illum ipsum, quem se esse dicat. Quare nunc ubi illam formam duo libri diserte exhibent; ipsaeque vetustissimorum corruptelae ejusdem, non alterius, vestigia monstrent; reponendum utique erat, quod, si e Camp. editi nostri fluxissent, nemo profecto hodie expelleret. *quae ni* Guelf. Goth. *excesseris* Flor. Camp. c. Alm. *docebunt* Turic. Flor. *quam promissa* Flor. *quam non provisa* Camp. *docuissent* Flor. *quae diligator* Flor. *q. dicit litigator*

ubi totam hanc materiam tractat. Imo optime et plane latina structura ablativi sunt instar appositi ad linum: „linum ruptum aut turbata cera — invenies.“ Neque posterius *aut* prius illud respicere credendum est, quod ita tantum ratio cogeret, si tertium etiam praecederet *aut* ante *linum*. Nunc simplex est sensuum continuatio significans, reperiri alias laesam sive in lino sive in cera obsignationem, alias integra quidem omnia, sed falsis signis, quae a testibus pro suis non *agnoscantur*. De vocab. *agnitor* vid. not. crit.

destituta. Secure hunc locum transierunt VV. DD. quasi trita omnia offerentem, qui diligentius tamen inspectus difficultatis plenus est.

patronus eruet, modo per omnes, quos tradidimus, argumentorum locos eat. Quos ut circumspectare in agendo, et attentare singulos minime convenit, propter quas diximus causas; ita in discendo rimari necessarium est, quae *personae*, quae *tempora*, quae 10 *loca*, *instituta*, *instrumenta*, ceteraque, ex quibus non tantum illud, quod est artifi-

Voss. 1. *patronus feruet* Guelf. c. Goth. Voss. 1. 3. Bern. *tradimus* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (non Jens., err. Gesn.) *locos erat* Flor.

14. *circumscriptare* Turic. Flor. omissis proximis his *in ag. et attentare.* Mox *sit in disc.* Flor. *sic in d.* Camp. *ita etiam in d.* Tarvis. et edd. post. ante Stoer. exc. Basil. *quae personae* om. Guelf. *quae tempora* om. Turic. Flor. c. Alm. *locus* Turic. Flor. sed Alm. vocem omittit. *tempora et loca* Guelf. c. Goth. *instrumenta instituta* Camp. *ceterarum ex* Turic. Flor. c. Alm. *caetera ex* Guelf.

Quanquam illud non moror, quod, cum praecedens *quae* nonnisi ad indicia illa referri possit, paulo negligentius eo deflectit oratio, ut ipsa instrumenta significentur voce *promissa*. Sed quid sunt instrumenta *destituta?* Quae quamvis *auctoritate destituta* fortasse dixeris, hic tamen *destituentia* potius, oratorem puta, dicenda erant, cum opposita sint *non promissis*. Nam quod posuit Gedoynus „car vous „serez obligé d'abandonner „ces pièces" non sine acumine quidem est, sed a consuetudine loquendi plane alienum. Quare non dubito scripsisse Fabium *destituto*. „Plus haec „nocebunt oratori destituto, „quam nocuissent non pro„missa ei a litigatore." Quippe tum sibi cavisset vir peritus remediumque defectui invenisset.

14. *propter quas diximus* „supra 5, 10, 122 sq. Add. „Cic. de Orat. 2, 34." Gesner.

instituta de moribus, consuetudinibus, agendique rationibus eorum, inter quos causa versatur, accipiendum.

non tantum — artificiale — prob. genus. Cf. 5, 1, 1. 2.

ciale probationis genus, colligi possit, sed qui metuendi testes; quomodo sint refellendi. Nam plurimum refert, invidia reus, an odio, an contemtu laboret: quorum fere pars prima superiores, proxima pares, tertia humi-
15 liores premit. Sic causam perscrutatus, propositis ante oculos omnibus, quae prosint noceantve, tertiam deinceps personam induat judicis, fingatque apud se agi causam, et, quod ipsum movisset de eadem re pronunciaturum, id potentissimum, apud quemcunque agetur, existimet. Sic eum raro fallet eventus, aut culpa judicis erit.

IX. Quae sint in agendo servanda, toto fere opere exsecuti sumus: pauca tamen propria hujus loci, quae non tam dicendi arte, quam officiis agentis continentur, attingam.

cum Goth. Jens. *probati g.* Turic. Flor. c. Alm. *posset* Turic. Flor. *invidae* Flor. *ac odio* Jens. c. edd. post. ante Ald. Male.

15. *quae* ante *prosint* om. Camp. *deinde personam* Jens. et edd. post. ante Stoer. exc. Ald. *de eadem pronunc.* Turic. *apud quenque* Guelf. *existimet. Sic.* Haec est scriptura Turic. Flor. Camp. Reliqui inserunt *et.*

1. Inscr. *Quae in agendis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *Quae servanda in agendo oratori sint* Goth. *Q. s. i. agendis causis o. s.* Jens. et edd. plerique. In verbis auctoris: *Quae sunt* Guelf. Camp. Jens. et edd. ante Ald. *opere exsumus* Turic. Flor. *o. sumus executi* Obr. *officiis agendis* Turic. Flor. c. Voss. 1. 3. Bern. *officiis agendi* reliqui. Vitiosum loquendi genus. Nam *officium agendi* vix quisquam sit, nisi officium patroni agendi causam clientis: *officia agendi* nihil omnino significant. *Officia* requiruntur *ejus qui agit, agentis.* Hoc autem revera scripsisse Quintilia-

Ante omnia, ne, quod plerisque accidit, ab utilitate eum caussae praesentis cupido laudis abducat. Nam ut gerentibus bella non semper exercitus per plana et amoena ducendus est, sed adeundi plerumque asperi colles, expugnandae civitates quamlibet praecisis impositae rupibus, aut operum mole difficiles:

num ex mendosa vetustorum codd. scriptura patet: unde veram jamdudum reposueram, cum casu tandem (silent enim de eo Burmannus et ceteri) vidi, edidisse ita, Argentinensi quoque, ut videtur, *agendis* dante, Obrechtum. Neque de veritate hujus scripturae dubitare sinit illud quod statim subjicitur *eam.* Nam verbum quidem tertiae personae saepissime, pronomen vero vix invenies, non expresso in praecedentibus, ad quod referatur, nomine. *nec quod* Camp. *ab* om. Turic. Flor. *obducat* Flor.

2. *praescisis* Camp. *impositae rebus ut o.* Turic. Flor. t. Alm. (quanquam ex hoc *ut* non affertur). *i. montibus a. o.* Goth. Voss. 2. Colbert. Jens. et edd. post. (exc. Ald.) ante Bad. qui (mero sphalmate, cum esset *ipositae*) habet *positae montibus a. o.* quod repetierunt aliquot posteriores. Nostram post Camp. et Ald. de meis primus habet Stoer. e scriptis autem praeter eos qui silentur (Voss. 1. 3. Bern. etc.) certe Guelf. neque dubium, quin vera sit certaque crisis Burmanni, alteram *montibus* receptae interpretamentum esse. Illa autem vetustorum scriptura nata, non e compendio, qualia sunt qui maximo eruditorum taedio ubique comminiscuntur, sed ex interitu aliquot litterarum, quo

1. *praesentis.* „Junge *prae-* „*sentis laudis.* Est autem ea „immatura illa laus et cruda, „quae in horam captatur, ver- „borumque lenociniis petitur, „postponenda tardiori illi, at „durabili, quae re, vincendis- „que caussis prudentiorum suf- „fragiis acquiritur. Conf. 4." SPALD.

2. *praecisis.* Non ita frequens de *praeruptis* et *abscissis* vocabulum, cujusque exemplum hoc ipsum cum paucissimis aliis in Lexicis poni solet.

ita oratio, gaudebit quidem occasione laetius decurrendi, et aequo congressa campo totas 5 vires populariter explicabit: at si juris anfractus, aut eruendae veritatis latebras adire cogetur, non obequitabit, nec illis vibrantibus concitatisque sententiis velut missilibus utetur; sed operibus, et cuniculis, et insi-

genere toties in iisdem peccatum vidimus. *quidem gaudebit* Camp. male. *occusatione* Turic. Flor. *laetius.* Sic Turic. Guelf. Camp. c. Alm. Goth. Voss. 2. *laetus* Flor. *latius* reliqui. Diligenter omnia perpendi antequam hanc scripturam loco pellerem, cum *late dicere, latus orator, sermo*, et similia toties apud nostrum etiam occurrant (e. g. 3, 5, 15. 5, 14, 33. 12, 10, 23.), comparatio autem lati itineris tam apta hic videatur. Tamen latam orationem non eandem esse, quae florida, de qua hic agitur, ex ipsis illis locis, et ex specimine etiam *lati et fusi* generis, quod habuimus supra 11, 3, 50. cognosces. Contra *laetum* hujus imprimis loci esse senties conferendo illa 4, 3, 1. 8, 3, 88. 11, 1, 34. 12, 10, 80. et prae ceteris illud 11, 1, 49. *decurrentibus periodis, quam laetissimis locis sententiisque dicentem.* Translationem porro spatii, necessariam sane, dabit *campus* in illis quae subjiciuntur; non minus autem necessarium est, quod respondeat alteri parti ex *planis et amoenis* in imagine ipsa. Ita religio potius esse debuit plurimorum et optimorum codd. scripturam diutius e textu arcere. *et quo congr.* Turic. Flor. *ex aequo* c. Goth. (tac. Gesn.) *tota* Guelf. *explicavit* Turic.

5. *at si vires an factus* Turic. Flor. *erudiendae* Flor. e. Voss. 1. *obequitavit* Flor. *amiculis* Guelf. *sed insi-*

laetius v. not. crit.

populariter. Haec una vox inter translatas omnes proprie significat. Spectat enim ad popularem per sententias delectationem: cf. 2, 10, 11. 8, 3, 12.

5. *operibus.* Ex brevi spatio duplici, quanquam bellico utroque significatu repetitum vocabulum; de munimentis modo; hic de vineis arietibusque. Ceterum digitum intendit Spaldingius in sche-

diis, et occultis artibus rem geret. Quae 4 omnia non, dum fiunt, laudantur, ſed cum facta ſunt: unde etiam minus cupidis opinionis plus fructus venit. Nam cum illa dicendi vitioſa jactatio inter plauſores ſuos detonuit, reſurgit verae virtutis fortior fama:

diis Flor. Camp. Habet quod blandiatur; ut ſit diſtinctio inter ea quae machinis et inſtrumentis, et quae aſtu fiunt. Tamen cum aliquis etiam per cognata tranſitus hic ſit, novare nil volui, praeſertim ubi tam pronus librarii lapſus. *acutis* Camp. *regeret* Flor. c. Alm.

4. *etiam cupidiſſimis opinionis* Turic. Flor. Guelf. c. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. 1. (qui et *opinionibus*) Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *e. cupidis minus o.* Vall. Voſſ. 2. 3. (hos duo enim Burmannus, qui Voſſ. 1. memorat, utique non tacuiſſet, ſi a ſua ſcriptura recederent) Stoer. et edd. poſt. ante Geſn. exc. Obr. qui codicum plurimorum ſcripturam dedit, ſed deleta voce *plus*, ita haec, ut videtur, intelligens: „unde (i. ex qua tardiori laude) vel cupidiſſimis gloriae fructus venit": quod non uno nomine diſplicet. Nos praeeuntibus Aldo et Geſn. in ea ſcriptura acquieſcimus, quam non Gothanus tantum, ſed, cujus major eſt auctoritas, Camp. etiam exhibet. Nimium enim veriſimile eſt vetuſtiorem ſcripturam natam eſſe ſphalmate ex illo *cupidis minus*, ſicut hoc ex noſtra per mendoſam qualem toties vidimus tranſpoſitionem extiterat, illis *minus opinionis, plus fructus* apparentem quendam ſed revera nullum ſenſum praebentibus. *fluctus* Turic. *ploſores* Flor. *retonuit* Turic. Flor. *vera et virtutis* Turic. Flor. Camp. (e. Alm. qui habet *Uet* with *a* above) et edd. ante Ald. cui ſcripturae

dis in nimium hoc allegoriam premendi ſtudium, quale notaverat etiam 2, 4, 7.

4. *opinionis.* Vid. 2, 12, 5. et hic 7.

nec judices, a quo sint moti, dissimulant; et doctis creditur; nec est orationis vera laus, 5 nisi cum finita est. Veteribus quidem etiam dissimulare eloquentiam fuit moris: idque M. Antonius praecipit, quo plus dicentibus fidei, minusque suspectae advocatorum insidiae forent. Sed illa dissimulari, quae tum erat, potuit: nondum enim tantum dicendi lumen accesserat, ut etiam per obstantia erumperet. Quare artes quidem et consilia lateant, et quicquid, si deprehenditur, perit. Hactenus eloquentia secretum ha-6 bet. Verborum quidem delectus, gravitas

Flor. addit *fortior*, suaviter sensum rotundans. *judices sunt a quo sint motus* Turic. *j. a. q. s. motus* Flor. cum Alm. *et doctis quae cr.* Turic. Flor. Fortasse *dissimulant; doctisque creditur.* *finita et vet.* Camp.

5. *quod plus* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *sed illas forent mulari quae cum erat* Turic. Flor. mira striligo, in qua nil tamen latere arbitror. *obstanti er.* Flor. *obstantiam er.* Camp. Goth.

et doctis vid. not. crit.

5. *Veteribus — dissimulare.* Cf. 4, 1, 9.

M. Antonius praecipit. „Credo de ipsius M. Antonii „opere loqui. Sed et apud „Ciceronem 2 de Orat. libro „hoc ait M. Antonius." Valla. De libro Antonii vid. 3, 1, 19. *Dissimulatorem artis* vocat eundem Qu. 2, 17, 6. cf. 5. Locus Ciceronis, Vallae obversatus, est in principio illius libri: *Antonius probabiliorem hoc populo orationem fore censebat suam, si omnino didicisse nunquam putaretur, atque ita se graviorem fore, si — ne nosse quidem Graecos videretur.*

accesserat. Jejunum non immerito Spaldingio visum olim hoc verbum, quare *accenderat* conjectabat, ut *lumen* sit quartus casus. Si iterum haec tractasset, *accensum erat* fortasse tentavisset.

ſententiarum, figurarum elegantia, aut non ſint, aut apparent. Sed propter hoc ipſum oſtendenda non ſunt, quod apparent: ac ſi unum ſit ex duobus eligendum, cauſa potius laudetur, quam patronus. Finem ta-

6. *eligentia* Flor. *Sed propter.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *vel* inſerunt reliqui. *oſtendenda.* Sic Turic. Flor. Camp. *oſtentanda* reliqui; cujus ſcripturae auctor non ſenſit longe venuſtius, ob reſpondens *apparent*, proprium hic vocabulum uſurpatum eſſe quam translatum. *ac ſi unum ſit ex duobus.* Sic Turic. Flor. c. Alm. niſi quod duo priores mendoſe *duabus*, ex Alm. autem *ſit* non affertur. Hoc tamen eſt in Camp. quoque, ceterum conſpirante cum reliquis, qui dant *aut ſi unum e duobus.* Jenſoniana tamen pro *e duobus* habet *eſt duobus;* quod ſphalma, quale mihi quidem videtur, Obrechtus arripiens *eſt e duobus* edidit. Vulgatam repetierunt VV. DD. imo gallice interpretati ſunt grammatico nexu contenti, logicum non curantes. Atqui cum dicitur: „*aut* ſi unum e duobus eligendum", non aliter eſt ac ſi in antecedentibus forent haec: „neutrum quidem oſtentandum eſt, neque cauſa, neque oratoris elegantia;" cui nunc ſubjungeretur: „ſi tamen non potes quin oſtentes aliquid, cauſa potius fac ut laudetur." Quaſi ne hoc quidem efficere debeat ſeverior paulo orator. Sed vel eo ſolo damnanda erat vulgata, quod in praecedentibus quidem oſtentatio in ſolis verborum lenociniis ponitur; formula vero *aut ſi* cauſae oſtentatio, tanquam illis comprehenſa, nunc comparatur. Adoptanda igitur erat vetuſta ſcriptura *ac*, qua particula utrumque orationis membrum ad modeſtiam oratoris commendandam aequaliter ſpectare demonſtratur: vid. not. exeg. *laudatur potius* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.)

6. *oſtendenda.* vid. not. crit.

ſi unum ſit ex duobus eligendum. *Unum* i. unum modo. Si cauſa tota ex iis tantum, quos ſupra (§. 3.) tetigimus, locis pendeat, quae veneres dicendi parum admittant, „aut, ſi illis indulgeas, negligenda ſit cauſa: tunc huic „potius quam ſibi laudem parabit orator verae laudis ſtudioſus."

Finem. „Eventum." Spald. Cf. ad 2, 15, 6, 8, 3, 11.

nores, tanquam ir
ctura ſit opinioni
Nam et ſuſcipiend
cium, et optandu
minimas lites hab
8 ne, quisquis rei ſa
ſi forte ſuſceperun
dum tenuiora, ext

agere om. Turic. c. Alm
dispplicentiam pl Camp. (
ſam ſi quod Turic. *ſi* F

7. *nec ullo* Turic. J
cepta ſcriptura digitum i
fortior videtur, neque pa
in qua ſatius duxi aucto
tamen etiam reputans, q
ſit jungere „faſtidio *non*
tur; nunc *non agendi* ta
eſt ad haec *illo faſtidio.*
tor om. iid. cum Alm.
Geſn.) *quamtam* Jenſ. *ſu*
ric. *bene qui rei* Guel
et edd. poſt. ante Gibſ.

8 circumliniunt, ac, si defecerint alia, conviciis implent vacua causarum; si contingit, veris; si minus, fictis: modo sit materia ingenii, mereaturque clamorem dum dicitur. Quod ego adeo longe puto ab oratore perfecto, ut eum ne vera quidem objecturum, nisi id causa exigit, credam. Ea est enim 9 prorsus *canina*, ut ait Appius, *eloquentia*,

rebus Turic. Flor. *circumlinunt* Bern. Sed alteram formam praetulit etiam 1, 11, 6. *difficerunt* Turic. Flor. (sed hic uno *F*). *defecerunt* Guelf. c. Bern. *causarum conic veris* (cum lineola supra *I* mediae vocis) Turic. *c. conicit v.* Flor. *c. si comat v.* Alm. *c. s. contingat v.* Camp. *sin minus* Goth. (tac. Gesn.). *ingenua* Guelf. Jens. et edd. post. ante Ald. *mereaturque quodam ore modum dicitur* Flor. *objectorum* id. *exigitur* Turic. Flor. *credam eam. est* Flor. Camp.

8. *mereatur.* vid. 4, 2, 59. 77. Eundem sensum in forma activa v. infra 12, 11, 5.

9. *canina, ut ait Appius, eloquentia.* Fons, nobis certe, hujus dicti est fragmentum Sallustii ap. Nonium voce *Rabula* (lib. 1. p. 60. Ed. Merc.) „Inde et Sallustius, *Canina,* „*ut ait Appius, facundia exer-* „*cebatur:*" unde in complurium auctorum scripta manavit, quorum loca quaere apud intpp. ad Sallustii fragm. Haverc. II. p. 119. et 129. Lactantius autem (6, 18.) in Ciceronem illud contorsit: quod ideo moneo, ne quis ab ipso Sallustio, aut etiam Appio quodam, in Ciceronem directum credat, deceptus ea fragmenti Sallustiani conceptione, quam videre est apud Haverc. p. 129. Quis fuerit autem ille Appius, frustra locis indicatis quaeras. Sed facile est conjectu, fuisse antiquum illum App. Claudium Caecum, cujus carmen morale vel sententiae lectae sunt olim, alleganturque Ciceroni Tusc. 4, 2. Pseudo-Sallustio init. primae Or. de Rep. Ord. Festo in *Stuprum*. Prisciano VIII. p. 792. Quae loca non sine voluptate a venerandae illius antiquitatis studiosis conferentur; quanquam materia fortasse superest quaestionibus de antiquitate sermonis et de metro fragmentorum illorum.

neat, petulans esse ad alterius arbitrium? 11 Atqui etiam in advocatos partis adversae libenter nonnulli invehuntur: quod, nisi si forte meruerunt, et inhumanum est respectu communium officiorum, et cum ipsi, qui dicit, inutile (nam idem juris responsuris datur), tum causae contrarium, quia

11. *nisi forte* Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibs. exc. Ald. Gryph. Vid. not. exeg. *meruerint* Camp. et edd. ante Gryph. *respectum* Flor. *criminum offic.* Guelf. *et tum ipsi* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. *utile* Goth. (tac. Gesn.) *qui plane* Guelf. c. Voss. 1. Bern. Tum

quidem —. Pronunciatione juvanda est relatio, quae est inter haec duo membra, in hunc sensum: „Sed sicut alia „etiam multa ad eorum arbi„trium non facienda sunt, ita „hoc *certe* (quidem) minime: „uam quis — sustineat?"

petulans esse. Non est quod rariorem hanc in soluta oratione constructionem pronunciet Burmannus, quam supra quoque 3, 6, 64. habuimus, quaeque in verbo *sustinere*, quoties eodem fere quo *audere* sensu usurpatur, plane necessaria est.

11. *nisi si forte.* Cf. Spald. in not. crit. ad 3, 10, 2. Non ubique tamen duplicata haec forma locum habet: certe facile sentitur differentia inter id quod hic est *nisi si forte* et ironicum illud *nisi forte* 1, 10, 6. 25. 2, 3, 6. 3, 5, 3. Sed 4, 1, 70. etiam, ubi *nisi si* est in ironia, *si* delendum erat. Nam cum libri omnes careant ibi voce *nisi*, male integra hac particula sartus fuit defectus; cum sola syllaba *ni* vere videatur absorpta a praecedente *im.* Contra 4, 3, 5. legitimum est *nisi si*, neque ulla ibi varietas. Alium usum, quo particulae *nisi forte* ad vitandam ironiae speciem separantur, apud Ciceronem notavit Goerenzius ad Fin. 1, 17, 56.

quia plane — inimici. Insolitus vocis *plane* positus. Nam cum expectares ita dictum „quia adversarii fiunt „plane inimici," nunc *plane* ad totam orationem spectat, pro eo quod plenius ita efferri possis „quia id plane efficitur, „ut adversarii fiant et inimi„ci." Recte autem distinctio ab Obrechto primum invecta est, ne jungas: „(illi) fiunt

cientibus etiam male audiendi praesumenda patientia est. Nam et in ipsos fit impetus frequenter, qui egerunt, et certe petulantiam patroni litigator luit. Sed haec minora sunt ipso illo vitio animi: quod maledicus a malefico non distat, nisi occasione. Turpis vo- 10 luptas et inhumana et nulli audientium bono grata a litigatoribus quidem frequenter exigitur, qui ultionem malunt, quam defensionem. Sed neque alia multa ad arbitrium eorum facienda sunt: hoc quidem quis hominum liberi modo sanguinis susti-

rio. *malis dicendi* Camp. *et male aud.* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. *petulantiam patroni.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Inverso ordine reliqui. *illo ipso* Goth. (tac. Gesn.) Camp. *quod.* Sic Turic. Flor. Camp. *quo* reliqui: quod scabram facit orationem et in se ipsum quodammodo redeuntem sensum. Sed hoc facilius sentitur quam verbis exponitur. Quare satis habeo nostram scripturam et codicum auctoritate firmare, et usu Quintiliani. Nam infra etiam cap. 10, 17. *quod* ponitur ita, ut rationem reddat sententiae propositae, mutarique possit cum particulis *nam, quippe;* neque dubium, quin multa e superioribus etiam exempla afferre possem, si minus hospes ad hunc scriptorem accessissem. *maledictus a malefitio* (Flor. *malevitio*) *non dictat* Turic. Flor. *maledictus* est etiam in Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. Sed hae sunt aberrationes: ne quis forte tentet *maledictum a maleficio;* quod verum sensum non haberet.

10. *bona gratia* Turic. Flor. *bona grata* Guelf. c. Voss. 5. *si neque* Turic. *eo facienda* Turic. Flor. c. Alm. *eorum arbitrium* Goth. (tac. Gesn.) *liberiuus sanguinis* Guelf.

praesumenda. „sumpta pa- „tientia praeparare se debet ad „male audiendum."

quod maledicus. vid. not. crit.

10. *Sed neque alia — :. hoc*

tandem possunt nocere. Nam quae fortia, dum dicuntur, videbantur, stulta, cum laeserunt, vocantur. 14 Nunc quia varium fere propositum agentium fuit, et quorundam cura tarditatis, quorundam facilitas temeritatis crimine laboravit: quem credam fore in hoc oratoris modum, tradere non alienum videtur. 15 Afferet ad dicendum curae semper quantum plurimum poterit. Neque enim hoc solum negligentis, sed mali, et in suscepta causa perfidi ac proditoris est, pejus agere, quam possit. Ideoque ne suscipiendae quidem sunt causae plures, quam quibus suffecturum se sciat. 16 Dicet scripta

14. *nunc qui varium* Jens. *hunc qui v.* Tarv. *vere* Flor. *facilitatis* Guelf. *modo tradere* Goth.

15. *afferret* Guelf. *affert* Jens. et edd. ante Ald. *dicendum jure s.* Flor. *hoc solum.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *hoc* om. reliqui. *sed mali.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. c. Alm. Ald. *et mali* Jens. c. edd. post. ante Ald. acc. Bad. *sed et mali* reliqui. *causa* om. Turic. Flor. c. Alm. *se suffecturum* Camp.

chus latius aut noster angustius extulisse Periclis sententiam.

14. *varium — fuit, et — laboravit.* Memorabile hujus perfecti ἀορίστου apud prosae scriptorem (nam de poetis vid. Bentl. ad Hor. 3. Od. 23, 19.) exemplum, cui C. Schneider adjungendum mihi ministravit illud ap. Senecam de Ira 2. 8. „Itaque et fortissimus „plerumque vir, dum armatur, expalluit, et signo pugnae dato ferocissimo militi „paululum genua tremuerunt." Quanquam ibi longe plus causae est in medias res lectores rapiendi.

propositum, vid. 9, 4. 19. 11, 1, 52. 42.

16. *Dicet scripta.* „Scripto „praeparabit, quae dicturus „est."

quam res patietur plurima, et, ut Demosthenes ait, ſi continget, et ſculpta. Sed hoc aut primae actiones, aut quae in publicis ju-

16. *quam res.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. omnes ante Burm. qui primus in contextu poſuit *quam*, ne verbulo quidem de mutatione monens, niſi quod Obrechtum *quam* dare annotavit, quaſi vero non ceteri omnes. Hinc, et ex conſenſu meorum, tantum non certum eſt reliquos etiam mſſ. *quam* exhibere: quod reſtitui: nam Geſn. et Bip. Burmannum ſecuti ſunt; Capper. non item. *patiatur* Goth. Jenſ. et edd. poſt ante Ald. *et ante ſculpta* om. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 2. 3. *etiam ſculpta* Camp. *contingeret, ſculpta* dedit Obr. quod aptius ſane videtur in re quae fieri non facile poteſt. Nos tamen in verbis ex alio ſcriptore ſumptis, necdum inventis, a codicum ſcriptura recedere nefas duximus. *ſculptas et ut hoc ut prima actionis* Turic. Flor. *ſed haec* Camp. Mox *quae* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *publicis judiciis.*

quam res patietur plurima. Alibi etiam obvia eſt trajectio particulae *quam* in verbo *poſſe* (*quam poſſum plurima*), cujus vicem plane gerit formula *res patitur.*

ut Demoſthenes ait. „Nondum inveni, ubi. Sed multa „Plutarchus in vita p. 1557 „ſq. quam fugerit ex tempore „dicere, quamque ea in re Periclem imitatus ſit.“ Geſner. Dixerit hoc Demoſthenes reſpondens adverſario, qui illud ei objeciſſet: ſicut factum videmus in Midiana, ubi ſe ἐσκέφθαι καὶ μεμεριμνῆσαι τὰ δίκαια λέγειν concedit, et alio acuto dicto telum illud adverſarii retorquet. Itaque in ſenſu verborum *ſculpta dicere,* qui merus eſt jocus, non multum laborandum; quanquam major utique cura in expoliendis, quae dicturus eſt orator, exprimitur hoc nimii ſenſus verbo; cui aptandum fortaſſe *contingeret* (vid. not. crit.). Gedoynum autem qui vertit „et même qu'il n'ait „*perfectionné*, s'il y a moyen“ in errorem inductum credo a Philandri nota, obſervantis Quintilianum hic, contra Diomedis regulam, dixiſſe *ſculpta* pro *ſcalpta.* Quippe Diomedes (v. Geſn. Theſ.) *ſcalpere* omni ſenſu ſemper dicendum contendit. Gedoynus autem videtur neſcio quid de ſcalpro eradendis litteris intellexiſſe.

in publicis judiciis. Dum

judiciis post interjectos dies dantur, permiserint: at cum protinus respondendum est, omnia parari non possunt; adeo ut paulo minus promtis etiam noceat scripsisse, si alia ex diverso, quam opinati fuerint, occurre-
17 rint. Inviti enim recedunt a praeparatis, et tota actione respiciunt, requiruntque, num

Sic Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Leid. qui primus, nescio an casu, *jud. publ.* eumque secuti sunt posteriores omnes. Sed Turic. Flor. *supplices judicis*, c. Alm. nisi quod ex hoc *judiciis*. Tum *post* om. Guelf. *aut tum* Guelf. *aut cum* Voss. 1. 3. Mox marg. Basil. habet *ideo et narret* pro *noceat*. An fuit *ideo paulo m. p. e. nocet?* Sed vulgata praestat. *si* om. Turic. Flor. *fuerint, occurrerint*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Voss. 1. 2. 3. (nisi quod 1. habet *occurrint*) Jens. et edd. post. ante Bad. *fuerint, occurrerunt* Camp. *fuerunt, occurrerint* Bad. Basil. Gryph. Roll. Capper. et alii ap. Burm. *fuerant, occurrerint* Stoer. Chouet. Gibs. Obr. Burm. Gesn. Bip. *fuerant, occurrent* solus Leid. Vides e scriptis iis, qui diligentius memorari solent, solum Alm. hic sileri; quo tamen neutiquam adducor, ut hunc dare Burmanni scripturam credam. Plusquamperfecto certe post illa *possunt, noceat*, locus nullus esse potest. Reposui itaque constantem codicum scripturam eandemque grammaticae rationi quam maxime consentaneam, parum curans delicias eorum, qui repetitam terminationem *rint* videntur non tulisse.

17. *nota actione* Guelf. Goth. c. Voss. 1. 2. 3. Ioan.

ea, quae ad accuratius haec intelligenda faciant, ab aliis in medium proferantur, haec interim sufficiant. In privatis judiciis semel prima actione ad docendos judices justa oratione agebatur: cetera altercatione fere absolvebantur. In publicis judiciis major sollemnitas. Quare si prima actione multa ab adversario prolata essent, quae diligentiorem refutationem requirerent; ob rei gravitatem judiciique dignitatem, nova post aliquot dies actio dabatur, in qua ab utraque parte praeparatis iterum orationibus agi poterat.

aliquid ex illis intervelli, atque ex tempore dicendis inseri possit: quod si fiat, non cohaeret, nec commissuris modo, ut in opere male juncto, hiantibus, sed ipsa coloris inaequalitate detegitur. Ita nec liber est im- 18 petus, nec cura contexta; et utrumque alteri obstat: illa enim, quae scripta sunt, retinent animum, non sequuntur. Itaque in his actionibus *omni*, ut agricolae dicunt, *pede*

Jens. et edd. ante Ald. *aliquod* Turic. *inter belli atque* Turic. *intervalli a.* Guelf. c. Voss. 1. 3. *intervallis a.* Goth. Camp. Jens. et edd. ante Burm. qui e Voss. 2. nostrum recepit, quod est etiam in Flor. et agnoscitur in Turic. corruptela. Vulgatum olim *intervallis* Obrechtus commate non post sed ante hoc vocabulum posito sensui commodum reddere tentabat: frustra. *dicendi* Turic. Flor. *dicentis* Guelf. *inferet* Voss. 1. 2. *possunt* Turic. Flor. *quod* om. Guelf. c. Voss. 1. *vincto* Camp. 18. *liber imp.* omisso *est* Camp. *optat* Guelf. *iis actionibus* Turic. Goth. (tac. Gesn.) *agricolae debent* Goth. (tac. Gesn.)

17. *intervelli. Intervellendi* vocabulum in Lexicis satis explicatum actum designat tollendi ex integro aliquo, ea quae nimia videntur; et ita fere usurpatum est supra 10, 7, 5. Alias igitur avulsae illae partes abjiciuntur: hic vero *intervelli* per contemptum aliquem dicitur de iis quae ad usum raptim excerpuntur.

18. *illa enim —— non sequuntur.* Quae praeparata sunt, *retinent* animum, dum in id ipsum intenti sumus, ut memoriter ea proferamus; quae ex tempore dicuntur, libere vagantem animum quasi *sequuntur.* Contrarii motus: qui se invicem tollunt. Manifestum hunc Quintiliani sensum tam parum assecutus est Obrechtus, ut nefando auso plane interverteret eum scribendo ex conjectura: „Illa „enim, quae scripta sunt, re„tinent animum; quae ex tem„pore dicenda sunt, non se„quuntur."

omni — pede standum est. Graecum ὅλῳ ποδὶ idem pro?

19 *standum est.* Nam cum in propositione ac refutatione causa consistat, quae nostrae partis sunt, scripta esse possunt: quae etiam responsurum adversarium certum est, (est enim aliquando certum) pari cura refelluntur. Ad alia unum paratum afferre possumus, ut causam bene noverimus; alterum ibi sumere, ut dicentem adversarium diligenter audiamus.
20 Licet tamen praecogitare plura, et animum ad omnes casus componere: idque est tu-

19. *praepositione* Camp. *et refut.* Goth. (tac. Gesn.) *quae nre parte sunt* Flor. *q. non re parte s.* Turic. *q. non reperta s.* Camp. *et se possunt qua etiam* Turic. Mox alterum *est* om. Turic. *est enim* om. Flor. *refellantur* Camp. *unum parum* (non *partum*, err. Gesn.) Jens. c. edd. post. ante Ald. Mox *et* pro *ut* Guelf. *ubi sumere* Goth. (tac. Gesn.) *summovere dicentem* Guelf. Sed in marg. Basil., signo posito ante *sumere*, est *summopere*. *dicente* Camp.

20. *praecogitare multa* Camp. *omnis* Flor. *o. causas* Guelf. Camp. c. edd. ante Gryph. exc. Ald. *exponere*

verbium esse, nemo dubitaverit; quanquam non satis ad nostrum locum apposite ὅλῃ δυνάμει illud exponat Suidas, et plane inepte Apostoles de celeritate agendi intelligat. Vocem autem *omni* cum Turnebo (in Adversariis etiam 7, 19.) de numero accipere, quanquam hoc joculari modo fieri possit („*man muss auf allen* „*Füssen stehn*"), comparatio tamen graeci proverbii vetat. Quare ductum credo a vitio standi, quo vel digitis vel calci vel alteri pedis lateri maxime innitantur nonnulli. Sed neque hoc satis explanatum est, cur *agricolae* potissimum hoc verbo utantur. Credo autem hoc fieri, cum demonstratur parum proficere rusticum, qui uni alterive parti, ut frumento, hortis, pomis, apibus, pecori, soli operam det: nullam negligendam esse; non ideo tantum ut, cum per tempora jaceat una, sustenteris tamen ceteris; sed quoniam nulla est quae non ex

tius ſtilo, quo facilius et omittitur cogitatio, et transfertur. Sed ſive in reſpondendo fuerit ſubito dicendum, ſive quae alia exegerit ratio, nunquam oppreſſum ſe ac deprehenſum credet orator, cui diſciplina et ſtudium et exercitatio dederit vires etiam facilitatis: quemque armatum ſemper, ac velut in procinctu ſtantem, non magis unquam in cauſis oratio, quam in rebus quotidianis ac domeſticis ſermo deficiet; nec ſe unquam propter hoc oneri ſubtrahet; modo ſit cauſae diſcendae tempus: nam cetera ſemper ſciet. 21

Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *et ſive* Flor. *et ſine* Turic. *ſed ſive reſpondendis* Jenſ. (de omiſſo *in* tac. Geſn.) Tarv. *fuerint* Guelf. *alia exegerit.* Sic Turic. Flor. Camp. *ita* inferunt reliqui. *non quae preſſum* Turic. Flor. *non preſſum* Goth. (de *non* tac. Geſn.) Camp. (niſi quod per *ae*) c. Voſſ. 2. *nunquam preſſum* Alm. Vall. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *non oppreſſum* Voſſ. 1. 3. Bern. Pronomen *ſe* omittere dicitur Alm. Mox *ae depreſſum* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Voſſ. 1. 2. Vall. Locat. Ven. *ac deprenſum* Jenſ. Tarv. Sed Guelf. haec omnia *nunquam — orator* om. *cum* pro *cui* Jenſ. (tac. Geſn.) *et* ante *exerc.* om. Turic. Guelf.

21. *magis quamquam* Turic. Flor. *propter* om. Guelf. *praeter hoc* Goth. (tac. Geſn.) *dicendae* ſphalma Gryph. 1544. quod transiit in poſteriores ante Obr. quodque repetiit Bip.

ceteris utilitatem capiat, nulla quae ceteris non impertiat aliquid, quod ſine illis tanquam inutile abjiciendum eſt.

20. *facilius — et transfertur.* Facile enim, dum ſcripta relegis, cogitationem minus idoneam agnoſcas et deleas, aut in commodiorem locum transferas.

ſive quae alia. Forma *quae* alteri *qua* hic praelata ob euphoniam.

X. Supereſt, ut dicam *de genere orationis*. Hic erat propoſitus a nobis in diviſione prima locus tertius: nam ita promiſeram, me de *arte*, de *artifice*, de *opere* dicturum. Cum ſit autem rhetorices atque oratoris opus *oratio*, pluresque ejus formae, ſicut oſtendam; in omnibus his et *ars* eſt et *artifex*: plurimum tamen invicem differunt; nec ſolum ſpecie, ut ſignum ſigno, et tabula tabulae, et actio actioni; ſed genere ipſo, ut Graecis Tuſcanicae ſtatuae, ut Aſianus elo-

1. In Turic. et Flor. nulla inſcr. *De genere dicendi* Guelf. Goth. et reliqui. *praepoſitus* Guelf. *rhetorices utique oratoris* Turic. Flor. *rhetoris a. o.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Vall. Voſſ. 2. 3. (niſi quod hic *rhetores*) Baſil. Stoer. Chouet. Leid. *r. a. oratores* Camp. *omn. iis et* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) *omnibus et* Guelf. Goth. *et tabula tabulae, et actio actioni.* Sic Turic. Flor. (niſi quod hic *actiones* ſequente *et*) Guelf. Obr. (ex Arg. haud dubie) Burm. Capper. *e. t. t. e. actioni actio* Jenſ. et edd. poſt. ante Baſil. acc. Geſn. Bip. *e. t. t. e. actione actio* Alm. Baſil. *et tabula tabula et actione actio* Goth. (tac. Geſn.) Gryph. item Camp. niſi quod hic utrumque *et* omittit. *e. t. tabula et actio actione* Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Voſſianos ſilet Burm. ut videantur noſtram dare. *ut Graecis.* Sic Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Obr. *in Graecis* Turic. *ut a Gr.* reliqui. *ut Aſianus.* Sic Turic. Flor. Guelf. (niſi quod hic lepide *aſinianus*). *et A.* reliqui praeter Camp. qui conjunctionem omittit, ut modo.

1. *propoſitus*, ſupra 2, 14, 5. *Tuſcanicae ſtatuae.* Recepta hodie eſt inter eruditos ſententia, Tuſcanica quae ab antiquis dicuntur opera, et ipſa revera Graeca fuiſſe, ſed ad primordia illa artis referenda, quae a Graecis in Italiam translata, per colonias ejus gentis aliosque populos, Tuſcos etiam, invaluerint. Hujus autem generis in ſtatuaria non

Attico. Suos autem haec operum ge- quae dico, ut auctores, sic etiam ama- habent: atque ideo nondum est per- orator, ac nescio an ars ulla, non so-

atque in, architecto- letur potuisse perma- is, cum in Italia quo- oratior illa et proprie Graeca ars vigeret: nfra in enumeratione um Quintilianus ejus auctores ponit, quam- opera ut rudia verbo Nisi itaque meliora m historiae periti edo- minus commodo hoc templo nostrum cen- um ratio ipsa et re- tia illa Asianae et At- quentiae genera, hic io diversa quidem sed gentia postulent, quo- non *amatores* modo, ima quaeque deoscu- ed. *auctores* etiam illis nporibus extiterint.

scio an ars ulla. „Dif- hic ratio formulae *an*, cum non proti- equatur *ulla*" [ut sci- e litterae *n* in vocula *nulla*], „sed antever- *s*. Non tamen auda- etur, vel hic repone- s." Spald. Vid. eun- 6, 3, 6. et not. crit. 41. 9, 4, 1. 10, 1, mnibus his locis enim m e conjectura (nisi 9, 41. unum Campa- num auctorem habuit) satis facili sane post ipsum *an* emendatione, aut reposuit aut reponendam suasit. Sane 2, 1, 10. 3, 1, 2. 6, 3, 8. 8, 4, 8. 12, 11, 17. formulam *nescio an* secundum legem criticorum usurpatam a Quintiliano invenio: sed, quod probe observandum, in omnibus hic locis (plura autem mihi quidem, qui ea quae editorem decet diligentia hunc scriptorem non perlegi, non innotuerunt) is tantum vocum illarum usus prostat, quo junguntur verbis augentibus, laudantibus, asseverantibus („nescio an *plurimum*, *minimae*, *efficacius* etc."); negationi junctas easdem apud nostrum non reperio. Neque tamen hoc eo dico, quod de aliorum auctorum usu satis certo (*haud scio an nemo* et sim. vid. Duker. ad Flor. 3, 12. Drakenb. ad Liv. 37, 54.) dubitem: sed Quintiliani huic operi immittere meo arbitrio, quod libri ubique omnes (si unum ex tot, et uno loco, excipis) non agnoscunt, cujusque aliud exemplum apud eundem non est; hoc, inquam, non sustineo, nollemque factum a Spaldingio. Quid enim si fluctuavit in hoc etiam

lum quia aliud in alio magis eminet, sed quod non una omnibus forma placuit, partim conditione vel temporum vel locorum, partim judicio cujusque atque proposito. 5 Primi, quorum quidem opera non vetustatis modo gratia visenda sunt, clari pictores fuisse dicuntur *Polygnotus* atque *Aglaophon*, quorum simplex color tam sui studiosos adhuc habet, ut illa prope rudia, ac velut

2. *qui aliud* Turic. *in alia* Turic. Flor. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. *quod uno omn.* Turic. Flor. *cuique* Turic. Flor.

3. *vetustis* Turic. Flor. *viscenda* Turic. *miscenda* Voss. 1. 3. (Dixeris fuisse qui darent *non vetustis modo miscenda.*) *sunt.* Sic Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Leid. acc. Rollin. *sint* reliqui. *tum sui* Guelf. *habeat* Flor. c. Alm. *illa pro radiis*

usus? Quid si Quintilianus eam normam secutus est, ut *nescio an plurimum* et similia sensu affirmativo, *nescio an ullum*, *an enarrabile* (cujusmodi verba per se non asseverant, sed extenuant) negativo usurparet? Quin interest aliquid inter simplicem negationem, qualis est *nullus*, quamvis per *nescio an* diffidenter prolatam, et illam de *ullo* haesitationem: atque ego illam pro hac ponendo sensum minuere verear.

Ceterum *ars ulla*, post vocem *orator*, breviter dictum est loco ejus, quod plenius est *artifex in arte ulla*.

3. *clari pictores.* In his et in statuariis qui mox recensentur faciemus ut Gesner. et priores, studiososque ablegabimus ad Plinii libros 34. 35. et ad Francisci Junii Catalogum Artificum; nisi ubi haec etiam adminicula dubii aliquid relinquunt, ut statim in primis duobus.

Polygnotum filium fuisse *Aglaophontis* notum ex Simonidis epigr. ap. Paus. 10, 27. ex Plat. Ion. p. 532. e. et ex Dione Chrys. 55. init. qui simul narrat eum patre in pictura magistro usum. Quid igitur est cur priori loco Polygnotum memorat Quintilianus hic, ubi temporis ratio

106 futurae mox artis primordia maximis, qui post eos extiterunt, auctoribus praeferant,

Turic. i. *prorudia* Flor. (unde nimium tamen foret effingere *praerudia*). *prope prorudia* Camp. *futura* Locat. Ven. Bad. *post hos* Guelf. *pictoribus* Camp. c. Goth. Voss. 2. Andr. Ald. *praeferant.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Exc. Sant. c. Alm. Voss. 2. Bern. Goth. Ba-

aliqua habetur? Et ne hoc leve putes, en Plinium etiam, qui lib. 35. c. 9. Polygnotum clarum fuisse tradit ante Ol. XC., Aglaophontem illa ipsa. Erunt qui haec ita dirimant, ut duos fuisse Aglaophontes pictores statuant, patrem et filium; et hunc quidem esse dicant quem Dio Chrys. l. l. innuit his verbis: Πολύγνωτος δὲ ὁ ζωγράφος καὶ ὁ ἀδελφὸς ἄμφω (μαθηταὶ γεγόνασι) τοῦ πατρὸς Ἀγλαοφῶντος. Sed alium jam hujus filium, nobilem et ipsum pictorem, *Aristophontem* novimus cum aliunde tum ex Platonis Gorg. p. 448. b. Εἰ δέ γε ὥσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος, ἢ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν; Δῆλον ὅτι ζωγράφον. Quid, tres igitur filios nobiles pictores habuit Aglaophon? Concedam ita esse potuisse: sed hoc certissimum est, et Platonem et Dionem nonnisi duos in animo habuisse ita nobiles, ut altero nominato alter sponte cuique in mentem veniret. Quid multa? Noverant Graeci illi auctores non nisi Polygnotum et Aristophontem, filios Aglaophontis. Quid igitur fiat Aglaophonti apud Plinium et Quintilianum? Idem profecto quod Aglaophonti apud Athenaeum. Is enim lib. 12. p. 534. d. pictum ab eo narrat Alcibiadem celeberrimorum ludorum victorem, quod in antiquum illum Polygnoti patrem per tempora non cadit. Atqui idem de *Aristophonte* narrat Plutarchus Alcib. p. 199. d. Vides igitur confusos pridem patrem et filium, pictorem utrumque; quod saepius factum, in tam similibus nominibus, et in Romanorum maxime libris, nemo mirabitur; quamvis non facile decernas, ipsine scriptores an doctiores etiam subinde librarii ita peccarint. Certe notatu dignum videtur, apud Plinium Aglaophontem quidem illum minorem inter artifices memorari, sed nulla ejus opera recenseri mox cap. 11; contra Aristophontis tabulas indicari, cujus inter ar-

proprio quodam intelligendi, ut mea opinio fert, ambitu. Post *Zeuxis* atque *Parrhasius* non multum aetate distantes, circa Peloponnesia ambo tempora, (nam cum Parrhasio sermo Socratis apud Xenophontem invenitur,) plurimum arti addiderunt. Quorum prior luminum umbrarumque invenisse rationem, secundus examinasse subti-

4

sil. *praeferantur* reliqui: perperam. *modo* post *intelligendi* inserunt Guelf. Jens. et edd. post. ante Ald. *ut ex ea opinio est a.* Turic. Flor. c. Alm. *ut mea op. est a.* Guelf. *ut m. est op. a.* Voss. 1. Nostrum est in Goth. (tac. Gesn.) et edd. omnibus ante Gryph. *ut m. fert op. a.* reliqui: nescio unde: nisi est in Voss. 2. 3. quos silet Burm.

4. *Zeusis* edd. antiquiores omnes cum ipsis Gibs. et Obr. *Zensius* Camp. bis. *peloponnessia* Guelf. — *ensia* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Jens. Cf. 4, 2, 7. „Sunt qui *bella* substituant, et *tempora* deleant: sed nihil mutem." Sic Bad. qui quosnam intelligat, ignoro. Sed judicium ejus utique probo, in mira sane sed facili breviloquentia. *secundum exam.* Flor.

tifices antea nulla mentio. Quintilianum haec nomina ipsum confudisse, nihil impedit.

intelligendi — ambitu. cf. 4, 1, 18. Aptum de tali affectatione Gesner. affert Plinii locum 34, 2. f. 3.

4. *Peloponnesia tempora.* cf. not. crit. Accuratius autem, ut ex Plinio aliisque patet, ita tradendum erat, floruisse hos circa finem Peloponnesii belli et post: nam illi antiquiores quoque, certe Polygnotus, flagrante cum maxime eodem bello clari fuerunt. — Locus *Xenophontis* est in Memor. 3, 10, 1.

examinasse subtilius lineas, et mox *circumscripsit omnia.* Plin. 35, 10. de Parrhasio: *Primus symmetriam picturae dedit, — confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Haec est in pictura summa subtilitas. Corpora enim pingere et media rerum est quidem magni operis, et in quo multi gloriam tulerint:*

lius lineas traditur. Nam Zeuxis plus mem- 5
bris corporis dedit, id amplius atque augustius ratus, atque, ut existimant, Homerum secutus, cui validissima quaeque forma etiam in feminis placet. Ille vero ita circumscripsit omnia, ut eum *legum latorem* vocent, quia deorum atque heroum effigies, quales ab eo sunt traditae, ceteri, tanquam ita necesse sit, sequuntur. Floruit 6
autem circa Philippum et usque ad successores Alexandri pictura praecipue, sed diversis virtutibus. Nam cura *Protogenes*, ratione *Pamphilus* ac *Melanthius*, facilitate *Antiphilus*, concipiendis visionibus, quas

5. Ab hac inde paragrapho sigla illa al (vid. ad 10, 7, 14.) in Turic. et Flor. saepius recurrit, ut notabimus. Manifesto autem in quibusdam locis valet *alias* et cum ipsa lectionis varietate, ut statim, in textum migravit; aliis locis nondum de ea mihi quidem liquet. *corporis al edidit dedit id* Turic. Flor. *aut augustius* Guelf. c. Voss. 3. *quoque* Camp. *qui deorum* Turic. *qui ad d.* Guelf. *quod d.* Camp. Mox *sunt* om. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Jens. c. Voss. 2. *sectantur* Voss. 1.

6. *sed ex diversis* Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 2. Goth. Jens. et edd. post. ante Gryph. *s. a div.* Camp. *cum* pro *cura* Guelf. Exc. Sant. Jens. c. edd. post. ante Ald. in qua scriptura mox *ratione* retrahitur interpunctione ad praecedens nomen, et sic sequentes etiam ablativi, ut Apel-

[huc refer Zeuxin]: *extrema corporum facere et desinentis picturae modum includere rarum in successu artis invenitur. Ambire enim debet se extremitas ipsa et sic desinere, ut promittat alia post se, ostendatque etiam quae occultat.*

6. *concipiendis visionibus.* Cf. 6, 2, 29. 30. Apparet autem hunc artificem mirandum fuisse in pingendis iis quae

φαντασίας vocant, *Theon Samius*, ingenio et gratia, quam in se ipse maxime jactat, *Apelles* est praestantissimus. *Euphranorem* admirandum facit, quod et ceteris optimis studiis inter praecipuos, et pingendi fingendique idem mirus artifex fuit. 7 Similis in statuis differentia. Nam duriora, et Tuscanicis proxima *Callon* atque *Hegesias*,

les tali finitione careat. *phantasias* Camp. vacuum spatium in Jens. φαντασίας Tarv. Sed Locatellus primus recte. *Theo* solus Tarv. sed haec nulla auctoritas omisso tantum apice. *et ingenio et gr.* Guelf. *ipse in se* Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer. exc. Ald. *ipsae maximae a1 jacta tapellis* Turic. *i. m. a1 jactatapellis* Flor. *ceteris a1 optimis* Turic. *c. aliis o.* Flor. *optimis et udis* Guelf. *o. erudis* Voss. 3. *optimus erudis* Voss. 1. *et* ante *ping.* om. Goth. (tac. Gesn.)

7. *tuscanis* Turic. Flor. *tuschaicis* Camp. *Callon.* Sic Turic. Flor. *callo* Guelf. c. Voss. 3. Bern. *calo* marg. Basil. et (addito *que;* vid. mox) Voss. 1. *colon* Voss. 2. *Calon* reliqui. *atque Hegesias.* Sic Guelf. Camp. Exc. Sant. *a. Hegeitas* Bern. *et egestus* Voss. 3. Sed Voss. 1. praecedenti nomini ita adnectit *Caloque et egescas.* Reliqui *atque Egesias.* Nos dedimus quod boni libri dant, optimi voluerunt. Sed cum ignotum inter statuarios nomen sit *Hegesiae*, Broukhusius et Burm. perquam probabiliter emendant *Hegias.* Hic enim inter antiquiores illos memoratur Plinio 34, 8. et Pausaniae 8. 42. ubi Atheniensis dicitur. Aliunde tamen haec etiam nominis forma non affertur; et apud Plinium quidem loco primario in antiquioribus editionibus est *Hegleas* et *Eglias;* alter ejusdem capitis locus in iisdem scribitur ita: „*Hegiae* Minerva Pyrrhusque rex laudantur, et Celetizontes

raro aut plane non contingit videre. Quod confirmatur eo quod in paucissimis quae ejus memorantur tabulis Orestes est matrem occidens. Plin. 35. 11. Plut. de aud. poetis c. 3.

7. *Hegesias.* v. not. crit.

jam minus rigida *Calamis*, molliora adhuc supra dictis *Myron* fecit. Diligentia ac decor in *Polycleto* supra ceteros, cui quanquam a plerisque tribuitur palma, tamen, ne nihil detrahatur, deesse pondus putant. Nam ut hu- 8 manae formae decorem addiderit supra verum, ita non explevisse deorum auctoritatem videtur. Quin aetatem quoque gravio-

„pueri; et Castor et Pollux ante aedem Jovis Tonantis „*Agesiae*." Ultimum nomen non immerito omiserant posteriores: sed Harduinus e mss., ut ait, restituit *Hegesiae*, nihil praeterea de hoc nomine hic annotans; quod equidem e varietate lectionis irrepsisse puto. Ad priorem autem locum Quintilianei *Hegesiae* meminerat Harduinus, eumque sibi visus erat reperire in inscriptione apud Reinesium, quae est notissima illa in Borghesiano quem vulgo dicunt Gladiatore ΑΓΑΣΙΑΣ ΔΩΣΙΘΕΟΥ ΕΦΕΣΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ. Nomen tamen *Ἀγασίας*, si genuinum, derivandum est ab *ἄγαμαι* miscendumque neque cum ionico *Ἡγησίας*, neque cum dorico *Ἁγησίας*. Sed adhuc fortasse diligentius inspiciendum marmor ipsum, ut sciamus, an liquida sit illa scriptura. Interim hoc quidem ex his omnibus apparet, nondum licere editori Quintiliani a libris in hoc nomine recedere. *jam minu frigida* Turic. Flor. (hic quidem junctim *minufr.*). *j. mulfrigida* Guelf. *lami frigida* Jens. *j. m. frigida* Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Alm. Voss. 1. 3. Tarv. et edd. post. ante Gryph. *j. m. frigidus* Vall. Recepta unde sumpta sit, nescio: sed esse videtur in Voss. 2. Deinceps loco nominis *Calamis* in Turic. Flor. est *al. calmus*. Sed *calamus* Voss. 3. *calinus* Camp. Vall. Goth. Voss. 2. *polyclito* hic et mox Guelf. c. Voss. 1. Bern. *super cet.* Guelf. *tribuatur* Jens. c. edd. ante Bad. acc. Ald.

8. *humane decorem*, omissa voce *formae*, Guelf. *explicuisse* Goth. Camp. c. Voss. 3. *auctoritate* Flor. *gra-*

supra dictis. „his proxime „dictis." Vid. 2, 1, 10. — Vocem autem *adhuc* quamvis postpositam (v. Spald. ad 2, 19, 2.) comparativo jungas oportet.

rem dicitur refugisse, nihil ausus ultra leves genas. At quae *Polycleto* defuerunt, *Phi-* 9 *diae* atque *Alcameni* dantur. *Phidias* tamen diis quam hominibus efficiendis melior artifex creditur, in ebore vero longe citra aemulum, vel si nihil nisi *Minervam Athenis*, aut *Olympium* in Elide *Jovem*, fecisset: cujus pulchritudo adjecisse aliquid etiam receptae religioni videtur; adeo majestas operis deum aequavit. Ad veritatem *Lysippum* ac *Praxitelem* accessisse optime affirmant. Nam *Demetrius* tanquam nimius in ea reprehenditur, et fuit similitudinis quam pulchritu-

tiorem Guelf. Exc. Sant. *utra levis* Flor. *u. levas* Guelf. *u. lenes* Goth. *Alcmeni* Goth. (tac. Gesn.) *Alcimoni* Camp.

9. *creditur.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Sant. c. Alm. Bern. Voss. 2. Colb. Ald. *traditur* reliqui. In sollemni permutatione (cf. 10, 2, 20.) illud praetuli non solum ob librorum auctoritatem, sed quoniam de Phidiae arte et praestantia non traditio quaedam, sed judicium etiam tum erat et persuasio. *cuj. pulchr. adj.* om. Turic. Flor. c. Alm. *ideo* Guelf. *ac Praxit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. et sic in superioribus bina semper nomina per *atque*. Reliqui *et P.* certe Goth. et edd. nam silentio de codd. nulla in talibus fides. *minus in ea* Guelf. Exc. Sant. *in ea nimius* Camp. *n. in eo* Obr. (err. Burm.)

9. *efficiendis.* „Pro *effi-* „*giandis*, ut cum Apulejo lo- „quar, vel *effingendis*. Ma- „crob. 5. Sat. 17. *hac materia* „*vel maxime in efficiendis si-* „*mulacris utuntur.* Cod. Theod. „leg. ult. de artific. *Efficien-* „*dos sacros vultus.*" Colomesius. Cf. 5, 12, 21. item Dukerum ap. Oudend. ad Sueton. Domit. 19. qui tamen malebat h. l. *effingendis*.

dinis amantior. In oratione vero si species 10 intueri velis, totidem paene reperias ingeniorum quot corporum formas. Sed fuere quaedam genera dicendi conditione temporum horridiora, alioqui magnam jam ingenii vim prae se ferentia. Hinc sint *Laelii*, *Africani*, *Catones* etiam *Gracchique*, quos tu licet *Polygnotos* vel *Callonas* appelles. Me-

10. *penae* (Flor. *poenae*) *al. recipias ing.* Turic. Flor. *p. recipias i.* Alm. *p. reperias i.* Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 3. *quod corpora f.* Flor. *fuerunt* Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. *conditione al corporum horr.* Turic. Flor. *c. corporum h.* Alm. *horridior* Turic. *alioquin* Jens. (tac. Gesn.) et edd. aliquot post. *magna alia ingenii prae* Turic. Flor. c. Alm. omissa voce *vim;* ut paene suspicere *magnalia* Tertulliani jam nostro usurpata. *vim ingenii* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *praeferentia* Voss. 1. 3. *Hinc sint.* Sic Turic. Flor. quos deserere non poteram, cum hujus conjunctivi eadem sit ratio, quae sequentium *teneant, efflorescat.* Reliqui *sunt*, siquidem diligenter omnes sunt collati. *laedi* Turic.

Catones etiam. Sic Turic. Flor. (nisi quod hi *canores*) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Alm. Voss. 1. 2. Ald. Reliqui *etiam* omittunt; quos cur contra scriptos tantum non omnes sequerer non erat. Neque sine illo *etiam* in fine longioris seriei servari poterat *que;* quod *Catones* tantum *Gracchosque* nunc copulat. *Callonas.* Sic Flor. Camp. *Callones* Tarv. *calones* Goth. Jens. et edd. post. ante Bad. acc. Basil. Gibs. Obr. *Calonas* reli-

10. *species.* Hae *generibus* hic etiam opponuntur. Cf. §. 1. 2.

magnam jam — vim. cf. not. crit.

Hinc sint Laelii. i. ex hoc numero (v. ad 3, 6, 37.) esse dicamus Laelios. — Conferantur autem in C. *Laelii* Sapientis et Scipionis *Africani* minoris eloquentia infr. §. 39. it. 1, 1, 6. Cic. Brut. 82. *Catonem* Censorium et *Gracchos* conjunctos habes etiam 2, 5, 21.

diam illam formam teneant *L. Craſſus*, *Q.* 11 *Hortenſius*. Tum deinde efflorescat non multum inter ſe diſtantium tempore oratorum ingens proventus. Hic vim *Caeſaris*, indolem *Coelii*, ſubtilitatem *Calidii*, diligentiam *Pollionis*, dignitatem *Meſſalae*, ſanctitatem *Calvi*, gravitatem *Bruti*, acumen *Sulpicii*, acerbitatem *Caſſii* reperiemus. In iis etiam, quos ipſi vidimus, copiam *Senecae*, vires *Africani*, maturitatem *Afri*, jucunditatem *Cri-*

qui; niſi quod ſilentur manuſcripti Burmanniani: *tenent* Goth. *t. vel Craſſusque Hortenſius* Flor. *t. L. Craſſus Hortenſiusque* Guelf.

11. Verba *Tum deinde — — proventus* om. Guelf. *diſtantium temporum* mendoſe Stoer. et edd. poſt. ante Burm. *Hic vim.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Bern. *Hinc v.* reliqui. Quae ſequuntur, eo, quo nos, ordine dant Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Sed Alm. omittit *Brutum, Sulpicium, Caſſium;* Guelf. cum Voſſ. 2. *Pollionem Meſſalam, Calvum.* Reliqui modo nominatos tres ultimo loco exhibent; ut appareat, omiſſos primo, mox ad marginem notatos, tandem non ſuo loco inſertos eſſe. Nam, ut hoc unum memorem, quam male *gravitas*, interjectis diſſimillimis, distracta ſit a *dignitate* et *ſanctitate*, nemo non ſentiat. Nunc varietates ſingulorum verborum ponemus. *Calidii* vid. ad 10, 1, 23. Pro *Pollionis* Voſſ. 1. *polidis*, Turic. Flor. *calvi quis*, mire. Tum *neſſalae* Turic. Flor. *ſcantitatem* Turic. Flor. *calvii* Camp. *breviter* pro *Bruti* Turic. *ſulpitia* Turic. Flor. *cervitatem* Turic. Flor. *reperimus* Goth. (tac. Geſn.) *In iis.* Sic Turic. (niſi quod uno I) Guelf. *his* reliqui; ſed ſilentur Burmanniani. *videmus* Stoer. Chouet. Leid. *judicantem Criſpi* Flor.

11. *Hic vim Caeſaris* etc. Cum iis, qui in ſingulis viris verbo hic indicantur, characteribus conferantur judicia de iisdem ſupra 10, 1, 115. usque ad finem capitis. Nam

ſpi, ſonum *Trachali*, elegantiam *Secundi*. At [12] *M.* *Tullium*, non illum habemus *Euphranorem* circa plurium artium ſpecies praeſtantem, ſed in omnibus, quae in quoque laudantur, eminentiſſimum. Quem tamen et ſuorum homines temporum inceſſere audebant ut tumidiorem, et Aſianum, et redundantem, et in repetitionibus nimium, et in ſalibus aliquando frigidum, et in compoſitione fractum, exultantem, ac paene, quod procul abſit, viro molliorem. Poſtea vero [13] quam triumvirali proſcriptione conſumtus eſt, paſſim qui oderant, qui invidebant, qui aemulabantur, adulatores etiam praeſentis po-

12. *A M. Tullium* Goth. (tac. Geſn.) *adam T.* Flor. *plurimum* Flor. *quae tamen* Flor. *inceſſore audiebant* Turic. Flor. *timidiorem* Jenſ. (tac. Geſn.) *et Aſianum et videbunt et red.* Turic. Flor. ſed ex Alm. *et videbitur* affertur. Facile quidem elicitur *et ridebant ut redundantem:* ſed illepida haec foret variatio, cum non appareat, cur *tumidior* quidem inceſſatur, *redundans* rideatur. Quare ex male repetitis ſyllabis *et redund.* natam credo ſtribliginem olim, quae in verbum illud transierit. *reddudantem* Turic. *et repetitionibus* Voſſ. 2. non male: vid. 1, 11, 3. *compoſitionem* Turic. Flor. *exultantem* om. iid.

13. *paſſim at. qui oderant paſſim quid inviderant* Turic. *p. at qui oderant paſſim quod ederant qui viderant* Flor. *p. quod erant q. i.* Voſſ. 3. *p. quod oderant q. i.* Voſſ. 1. *inviderant* Camp. quoque. *quae mulaban-*

omnes ibi memorantur praeter *Calidium*, de quo vid. ad 10, 1, 23.

12. *Quem — inceſſere.* Vid. 12, 1, 22. *et ſuorum.* In locum alterius *et*, quod ſe- qui debebat, ſucceſſit mox *Poſtea vero quam.*

exultantem. Cf. 9, 4, 108. 10, 2, 16.

13. *qui aemulabantur.* Non aemuli illi virtutis et prae-

tentiae, non responsurum invaserunt. Ille tamen, qui jejunus a quibusdam atque aridus habetur, non aliter ab ipsis inimicis male audire, quam nimiis floribus et ingenii affluentia, potuit. Falsum utrumque, sed ta-
14 men illa mentiendi propior occasio. Praecipue vero presserunt eum, qui videri Atticorum imitatores concupierant. Haec manus,108
quasi quibusdam sacris initiata, ut alienige-

tur Turic. *q. emulabant* Guelf. *responsum* Flor. *atque aridus.* Sic Alm. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post ante Stoer. *et a.* reliqui. *habebatur* Turic. Flor. quod verum fortasse; quanquam ab alterutro ad alterum facilis lapsus in compendio *hbatur.* Tum, omisso *non*, Turic. Flor. ita: *aliter ab ipsis inimicis alia inimicis quam nimius flor.* Ex Alm. autem Burm. sic. „*Aliter ab inimicis.*] *Alia inimicis.*" quae relatio ob omissum quidem in lemmate *ipsum* suspecta, tamen originem confusionis in illis codd. praebere videtur. Mox *nimius* Alm. quoque. *sit tamen* Turic. Flor.

14. *concupiebant* Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. acc. Gryph. Gibs. Obr. Roll. *cupiebat* (sic) Basil. *concupierunt* Goth. In vitioso *concupiebant* „fere omnes" conspirare Burmannus notavit. Nostrum dant praeter edd. aliquot recentiores Guelf. et Bern. In quo acquievi; quamvis *concupiscebant* vel *cupiebant* malim.

quasi om. Turic. Flor. c. Alm. *ut alienigenam*

fluentiae (ut 10, 1, 62.), sed famae et gratiae, ut Hortensius olim fuerat; vid. 11, 3, 8.

habetur. vid. not. crit.

illa mentiendi propior occasio. „Malim fere agnoscere „neutrum in *illa.*" SPALD. Acute et vere. *Illa* enim respicit illud *jejunus—habetur,* quae non est occasio mentiendi, sed ipsum mendacium. „In „illum" itaque „sensum mentiendi propior est occasio."

14. *concupierant.* v. not. crit.

alienigenam i. non Atticum et tantum non barbarum, *illis* i. Atticae eloquentiae. *De ceteris* hujus et seq. §. cf. not. crit.

nam parum studiosum devinctumque illis legibus insequebatur: unde nunc quoque aridi, et exucci, et exangues. Hi sunt enim, qui suae imbecillitati sanitatis appellationem, quae est maxime contraria, obtendunt; qui quia 15

parum studiosum. Sic Camp. *u. a. p. statiosum* Turic. Flor. c. Alm. *ut alienigena metrum superstitiosum* Guelf. Exc. Sant. it. Bern. quanquam ex hoc vox *alienigena* non ponitur. *ut alienigenam et virum superstitiosum* reliqui, praeter Obr. qui effinxit *u. a. metrorum superstitiosum*, quod recte displicuit Burmanno. Mihi scriptura Camp. a qua leviter recedit corruptela vetustorum, satis commoda visa est (cf. 9, 4, 16.): inde autem conjecturis et mendis concretae reliquorum scripturae. Non multum autem repugnem, si quis *et* inde sumptum ante *parum* inserere velit; quanquam sine eo sequentia commodius fortasse voci *alienigena* ulterius explicandae inserviunt. Sed vocem *cum* indidem exculptam acceptiorem fortasse legentibus tradam. Quae omnia ut incerta hic ponere malui. In ea autem ratione quam Burmannus et Gesner. commendant, *et parum superstitiosum*, bene quidem habet superstitionis mentio (cf. 4, 2, 85. 9, 4, 25.), sed discrepat ab usu vox *parum*, quae *non satis* valens, verbis sensus deterioris jungi non potest, nisi per ironiam, quae hic non placeret. *devictumque* Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 3. *insequebantur* Jens. et edd. post. ante Gryph. 1544. quod a Gesnero laudatum (cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. 2, 1.) si scripti etiam tradant, nemo repudiet.

15. *exsuti* Flor. *exsucti* Voss. 1. *exueci* Camp. *exuci* Jens. et alii. Ego *exucci, exangues* scribendo Spaldingii constantiam in hoc libro servare utique debui (ipso hic etiam in schedis jubente), alias *exsuccus*, *exsanguis*, oculis, non sane auribus, scribens; nihiloque minus eos ridens, qui *exsilium* quoque et similia nobis anxie religiosi repraesentant. *imbecillitatis san. appellatione quae ex max.* Guelf. *obtendant* (Turic. *optendant*) *qui quia* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Bern. et edd. ante Stoer. unde non dubium ceteros etiam codices, quos Burmannus perinde ut editos tacet, ita exhibere. Reliqui, ex nescio cujus arbitrio, locum ita consti-

clariorem vim eloquentiae, velut solem, ferre non possunt, umbra magni nominis delitescunt. Quibus quia multa, et pluribus locis Cicero ipse respondit, tutior mihi de hoc
16 disserendi brevitas erit. Et antiqua quidem illa divisio inter *Atticos* atque *Asianos* fuit:

tuunt, ut omisso *qui*, et verbis *hi sunt enim* — *obtendant* parentheseos signo inclusis, verbum *delitescunt* ex superioribus *Unde nunc quoque aridi* etc. pendere faciant. Qui non animadverterunt nullam in his esse logicam consecutionem. „Olim Attici qui sibi videbantur Ciceronem insequebantur: unde nunc quoque aridi oratores Atticorum „nomine se tutantur." Nam Atticos indicari hoc *magno nomine* (cf. 21. 26.) et illi viderunt; neque in Ciceronem (quem ratio sane logica requirit) quisquam hoc cogat. Et fac ad Ciceronem haec quocunque modo redeant; quomodo „Cicero ipse responderit" illis, qui „nunc quoque" eum incessunt? Sed aridis illis omnium temporum pseudo-Atticis respondisse dici potest. Reduxi igitur antiquam et omnium codicum scripturam, in qua ad *nunc quoque* mente repetendum est *Ciceronem insequuntur*. Tum novo spiritu infit oratio: *Hi sunt enim* etc. Verum sic *obtendendi* et *delitescendi* verba ad unum eundemque modum redigenda erant: quod contra codices me fecisse nemo vitio vertet; eo minus, quod conjunctivi (*obtendant*) post illa *hi sunt* in tanta asseveratione plane nulla sit ratio. Fieri quidem potest, ut in duabus hisce paragraphis ipsa Quintiliani manus nondum usquequaque sit repraesentata: sed omnia tamen expuli quae nulla auctoritate nitebantur, et praeter indicativum *obtendunt*, non reposui nisi quod libris legitime firmatur, imo solam editionis principis scripturam, a qua antiquissimi codices in levioribus tantum recedunt, reduxi.

16. *illa quidem* Goth. (tac. Gesn.) *Att. atque As.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. (nisi quod Camp. *A. et A.*). Reliqui

15. *Cicero ipse respondit.* c. 82 sqq. Orat. c. 7 sqq. Vid. Gesnero indicante Brut.

um hi pressi et integri, contra inflati illi et
nanes haberentur; in his nihil superflue-
et, illis judicium maxime ac modus deesset.
)uod quidam, quorum et *Santra* est, hoc
utant accidisse, quod, paulatim sermone
iraeco in proximas Asiae civitates influente,
iondum satis periti loquendi facundiam con-
upierint: ideoque ea, quae proprie signari
oterant, circuitu coeperint enunciare, ac
leinde perseverarint. Mihi autem orationis 17
lifferentiam fecisse et dicentium et audien-
ium naturae videntur: quod Attici, limati
uidam et emuncti, nihil inane aut redun-

f. atque Att. scilicet ob sequens *hi — illi*: cf. 11, 3, 30. *ii* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *in his.* Sic Tu-c. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jens. et edd. ante ryph. 1544. acc. Obr. Reliqui *et* praemittunt. *ma-mi* Turic. Flor. Guelf. *maximum* Jens. Locat. *modus denique quod* Turic. Flor. *m. denique q.* Alm. *stan-a* Goth. *sanctra* Jens. Ald. *sancta* Flor. cum Kapp. Lo-t. Ven. *satira* Voss. 3. *concupierunt* Camp. *signa*)t. Turic. Flor. *deinde persev.* Sic Turic. Flor. amp. c. Alm. Reliqui inserunt *in eo*, quod est scholium. *rseveraverint* Camp. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Bad.)o. Basil. *perseverarent* Guelf. c. Voss. 3.

17. *differentia* Camp. *atti climati* Turic. *qui-am.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.)

16. *Santra.* Nobilis Gram-iaticus, quem laudat auctor itae Terentii, saepiusque Fe-us et alii.

perseverarint. Hoc verbum ieret eidem, cui *coeperint*, ifinitivo: cf. 6, 4, 19. *per-severent adhibere*, it. 5, 8, 19. 7, 1, 30.

17. *quod Attici.* vid. 12, 9, 9.

limati quidam. Notus hic pronominis *quidam* usus, quo additur vocabulis significatio-nis translatae, vel nimiae, vel

dans ferebant; Asiana gens, tumidior alioqui atque jactantior, vaniore etiam dicendi 18 gloria inflata est. Tertium mox, qui haec dividebant, adjecerunt *genus Rhodium:* quod velut medium esse atque ex utroque mixtum volunt. Neque enim Attice pressi, neque Asiane sunt abundantes: ut aliquid habere 19 videantur gentis, aliquid auctoris. *Aeschi-*

et, noli dubitare, scripti omnes: nam Burmannus, qui nullum memorat, indiligentiae manifestus est. Edd. omnes inde a Jens. *quidem*, quod vel positione falsum se prodit, cum oppositio Asianorum post nomen *Attici* locum illi assignaret. Sed ibi etiam facile eo caremus. Genuinum *quidam* ignoratio sensus oblitteravit. *enucti* Turic. *alioquin et jactantior* Jens. et edd. post. ante Bad. qui habet *alioqui et j.* cum edd. post. ante Burm. qui primus dedit nostrum, unde sumpserit, ne verbo quidem monens: esse tamen in Spaldingianis certe mss. (excepto Guelf. qui habet *aliquid etiam jact.*) et in Camp. silentium in collationibus, quae factae sunt ad edd. Burm. et Gesn., demonstrat. Itaque formam *alioquin* ante vocalem spernere debui, idque eo confidentius, quod infra etiam §. 65. forma *alioqui* ante *et* optimis firmatur libris. Sed 2, 17, 51. ante *ubi* Flor. habet *alioquin*, Guelf. *alioquim*.

18. *ac ex utroque* e Goth. enotavit Spald., cum Gesn. posuisset *velut* tanquam varietatem vocis *atque*. Mox verba *mixtum volunt* —— *ut aliquid* desunt in Turic. Flor. et Alm. *aliquid ut habere* Camp. non male.

alia de causa excusandae, et idem fere valet quod adverbia *quodammodo*, *quasi*, quorum posteriori saepe etiam jungitur. Cf. supra c. 5, 11. *leguleji quidam*, it. hic 19. et superius 14.; et vid. Goerenz. ad Cic. Acad. 1, 5, 21. 1, 10, 38. Fin. 4, 7, 16. 5, 25, 74.

alioqui. „cf. 2, 15, 9. 12, 10, 63." SPALD.

19. *Aeschines.* Scholam rhetoricam Rhodi aperuisse Aeschinem, non contemnendi auctores narrant, Plutarchus

nes enim, qui hunc exilio delegerat locum, intulit eo ſtudia Athenarum: quae, velut ſata quaedam coelo terraque degenerant, ſaporem illum Atticum peregrino miſcuerunt. Lenti ergo quidam ac remiſſi, non ſine pondere tamen, neque fontibus puris, neque torrentibus turbidis, ſed lenibus ſtagnis ſimiles habentur. Nemo igitur dubitaverit, 20 longe eſſe optimum genus Atticorum. In quo ut eſt aliquid inter ipſos commune, id eſt judicium acre terſumque: ita ingenio-

19. *delegerit* Turic. Flor. *ſtudio* iid. *velud* Turic. *ſita* Turic. Flor. *caelum terramque* iid. c. Alm. in quo accuſ. Burm. ablegat ad Heinſ. ad Ovid. Pont. 3, 1, 45. quem eo tantum fructu conferas, ut ſentias diverſiſſima eſſe, quae proſtant ibi exempla. *ſapore* Flor. ubi ſola apicis omiſſio ſtructuram nobis poeticam protulit. *peregrinum* Guelf. *quidam.* Sic, niſi quod Voſſianos et Alm. iterum ſilet Burm. (vid. 17.), mſſ. non modo omnes, Bernenſi etiam hic a collatore ſuo non neglecto, ſed editi etiam ante Bad.: ut dubium nemini eſſe poſſit, vulgatum *quidem* arbitrio ſive hujus ſive Vallae invectum eſſe. Quod quamvis hic ſine reprehenſione locum obtineret, conſenſui tamen librorum dandum erat, ut illud reponeremus, quod hic etiam legitima vi ſua fungitur. *hac remiſſi* Turic. *fontibus pluris* Flor. *f. impuris* (en correctorem!) Guelf. *levis ſtagnis* Camp. *lentibus ſt.* marg. Baſil. (err. Burm.)

20. *communes* Turic. Flor. *idem* pro *id eſt* Turic. *item ing.* Guelf.

in vit. Demoſth. p. 857. b. Philoſtr. de Vit. Sophiſt. 1, 28, 2. Phot. cod. 61 et 264. unde ludum litterarum fecerunt vulgares grammatici, memores patris ejus ludimagiſtri.

Lenti — quidam. Cf. 17. Mitigatur autem hic pronomine nomen, quod videri poſſit ni-

21 rum plurimae formae. Quapropter mihi falli multum videntur, qui ſolos eſſe Atticos credunt tenues, et lucidos, et ſignificantes, et quadam eloquentiae frugalitate contentos, ac ſemper manum intra pallium continentes. Nam quis erit hic Atticus? Sit *Lyſias*: hunc enim amplectuntur amatores

21. *falſum multum* Turic. *fallum m.* Flor. *videtur* Turic. Flor. Camp. *tenuis et* Camp. *tenuiſſet* Guelf. c. Voſſ. 3. *et quadam.* Sic Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. *ſed q.* reliqui. Particula *ſed* locum hic non habet, cum ne a *lucido* quidem et *ſignificanti* ſermone recte tanquam diverſa ſecernatur *eloquentiae frugalitas*; cf. not. exeg. nunc ubi jam praeceſſit *tenuis*, ferri plane non poteſt particula adverſativa. Unice verum *et*, quo annectitur id, quod praegreſſa tria velut una cogitatione complectitur. Leviores autem auctores ſequi poteram, ubi vel conjectura agere licitum erat. Meurſium vero (Spicil. ad Theocr. p. 84.) proponentem *ſignificantes ſe — contentos*, nemo audiet. Cf. 9, 2, 44. *dilucida et ſignificans deſcriptio.* *fragilitate* Guelf. *inter pallium* Camp. c. Voſſ. 1. *amplectimur* Goth. Voſſ. 2.

miae vituperationis. Cf. 11, 3, 52.

21. *ſolos eſſe Atticos — tenues* etc. Cave in ſubjecto et praedicato erres. Subjectum eſt *tenues* et quae ſequuntur.

lucidos, et ſignificantes. Hae virtutes propriae ſunt generis tenuis et ſimplicis et eloquentiae illa frugalitate juvantur. Cf. 5, 14, 33. 10, 1, 74.

manum intra pallium. Vid. ad 11, 3, 138.

quis erit hic Atticus? Non pronomen *hic*, ſed adverbium accipio, ita explicandum „haec „ſi ita ſint"; ut in illo *Hic miramur* ap. Cic. Manil. 13. et alibi ſaepius.

hunc enim — modum. „Menſuram omnis ejus, quod Atticum vocari debeat, ajunt „eſſe Lyſiam." Geſner. Recte: ut *amatores* reſpiciat Lyſiam, et *nominis* pendeat a nomine *modum*: verbum autem *amplectuntur* et ad *Lyſiam* et ad *modum* referatur: „hunc tanquam modum et „menſuram Atticae orationis „venerantur."

nominis modum. Non igitur jam us-
ad *Coccum* et *Andocidem* remittemur?
:ogare tamen velim, an *Isocrates* At- 22
.ixerit. Nihil enim tam est *Lysiae* di-
m. Negabunt. At ejus schola princi-
ratorum dedit. Quaeratur similius ali-

m Guelf. Kapp. *ad colum* Flor. *remittentur* Camp.
1. Voss. 2.

1. *socrates* Turic. Flor. et edd. ante Ald. (err. Burm.)
: *Lysiae* om. Turic. Guelf. *diversum alia negant*
Flor. c. Ald. in qua scriptura vox *alia* nata est haud
x sigla *al*, cum qua toties in his codd. variam le-
, quae in textum migraverat, deprehendimus. Sed
Negabunt post illud *velim*. *aliqua imperidis* Tu-

igitur jam usque ad „Coccus, Atheniensis, is discipulus, teste Sui-r. Sed Quinctilianus .detur antiquiorem sta-non solum Isocrate, am Lysia. Nisi forte subobscurum de Coc-ndocidis contemtu in-ari malis." Ruhnke-Hist. Oratt. Gr. p. nilia Spaldingius in Ruhnkenii libro non-aspecto. Sed idem, x Pericles, illis etiam r, inter indubitate At-censeatur, vidit, de ic non agi. Nimirum . hic ponuntur tan-xtremi tenuitatis fines, tamen nihil impediat ius *remittamur*, si De-iem jam et Isocratem intes ad Lysiam nos contulerimus. *Non — remittemur?* i. non manifestum est, nos, quando Lysiae nos applicuerimus, ad C. etiam et A. remissum iri? Ita minime opus est Gesneriana correctione *Num*.

In seqq. jam hoc agit Qu., ut quos illi inter vere Atticos admittunt, multum tamen inter se et a Lysia diversos, imo plerosque copia et figuris ad Asianum genus vergere demonstret; quos illi respuant, fontes tamen Atticae eloquentiae fuisse moneat. De singulis autem inspiciendum esse eundem illum Ruhnkenii libellum, vix est quod moneam.

22. *similius aliquid.* Perstat in neutro post illud *nihil tam diversum*.

nominis modum. Non igitur jam us-
ad *Coccum* et *Andocidem* remittemur?
rogare tamen velim, an *Isocrates* At- 22
lixerit. Nihil enim tam est *Lysiae* di-
m. Negabunt. At ejus schola princi-
ratorum dedit. Quaeratur similius ali-

um Guelf. Kapp. *ad colum* Flor. *remittentur* Camp.
h. Voss. 2.

2. *Isocrates* Turic. Flor. et edd. ante Ald. (err. Burm.)
e *Lysiae* om. Turic. Guelf. *diversum alia negant*
Flor. c. Ald. in qua scriptura vox *alia* nata est haud
ex sigla *al.*, cum qua toties in his codd. variam le-
i, quae in textum migraverat, deprehendimus. Sed
Negabunt post illud *velim*. *aliqua imperidis* Tu-

igitur jam usque ad
„Coccus, Atheniensis,
is discipulus, teste Sui-
r. Sed Quinctilianus
idetur antiquiorem sta-
non solum Isocrate,
iam Lysia. Nisi forte
subobscurum de Coc-
ndocidis contemtu in-
ari malis." Ruhnke-
Hist. Oratt. Gr. p.
nilis Spaldingius in
Ruhnkenii libro non-
gesimo. Sed idem,
illis etiam
dubitate At-
vidit, de
Nimirum
contulerimus. *Non — remittemur?* i. non manifestum est,
nos, quando Lysiae nos applicuerimus, ad C. etiam et
A. remissum iri? Ita minime opus est Gesneriana correctione *Num.*

In seqq. jam hoc agit Qu., ut quos illi inter vere Atticos admittant, multum tamen inter se et a Lysia diversos, imo plerosque copia et figuris ad Asianum genus vergere demonstret; quos illi respuant, fontes tamen Atticae eloquentiae fuisse moneat. De singulis autem inspiciendum esse eundem illum Ruhnkenii libellum, vix est quod moneam.

1. *similius aliquid.* Per-
in neutro post illud *ni-*
m diversum.

quid. *Hyperides* Atticus? Certe. At plus indulfit voluptati. Transeo plurimos, *Lycurgum*, *Ariftogitona*, et his priores, *Ifaeum*, *Antiphontem:* quos, ut homines, inter fe
25 genere fimiles differentes dixeris fpecie. Quid ille, cujus modo fecimus mentionem, *Aefchines?* nonne his latior, et audentior, et excelfior? Quid denique *Demofthenes?* non cunctos illos tenues et circumfpectos, vi, fublimitate, impetu, cultu, compofitione fu-

ric. Flor. *aliquid. Pericles* Camp. *certe plus*, omiffo *At*, Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Gefn.) c. Alm. Voff. 2. *a ant p.* Voff. 3. Bern. Receptam contra vetuftos illos defendo: nam aliter non recte procedit diverbii ratio. *et iis priores* Jenf. (tac. Gefn.) et edd. poft. ante Bafil. praeter Tarvif. qui lepide *et diis p.* Mox *ifeneum antephofita* Flor. (unde miror ex Turic. non enotatum *Antiphonta*). Sed *is eum* Guelf. verbis deinceps *Antiph. — fimiles* omiffis. *Ifaeum* Goth. *quo funt hom.* Voff. 1. 3. *genere diffimiles* Jenf. (tac. Gefn.) et edd. poft. ante Bad. qui ex Vall. correxit. *dixerat* Turic. Flor.

25. *facimus* Guelf. *nonne his — Demofthenes* om. Guelf. *iis* Jenf. (tac. Gefn.) et edd. aliquot. *nonne cunctos* Jenf. et edd. poft. ante Gryph. exc. Bad. qui noftrum ex Vall. *num c.* Camp. *teretes* pro *tenues* Camp. *fublimitate vi* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *in fubl.* Voff. 3. *culto*

ut homines. „Sicut homi„nes, quatenus homines funt, „genere fimiles (e. g. Attici) „fpecie tamen (facie, corpore, „ingenio, cet.) differunt; ita „illos, quatenus oratores funt „etc." Minime difficilem fenfum non perfpexerunt tamen Badius et Gedoynus.

25. *latior.* Cf. 21, 3, 50. et Spaldingii not. crit. ad 5, 14, 53. Quanquam non fatis perfpicio, qua mente ibi hunc noftrum locum laudaverit. Nam quod illic pro *lato* ex Obrechti conj. repofuit *laeto*, probo id quidem, ficut eandem mutationem e codd. admifimus fupra 12, 9, 2: fed neque hic propofitam eam in fche-

:t? non insurgit locis? non figuris
t? non translationibus nitet? non ora-
ficta dat tacentibus vocem? non illud 24

'lor. *non surgitio non f.* Turic. Flor. *n. surgit*
Camp. *n. ingurgit l. nec f.* Guelf. *dat ta-*
vocem. Sic Turic. Flor. Camp. c. Goth. Bodl. Jenf.
ante Vascof. 1542. teste Gesnero, acc. Gryph. 1544.
ır. Roll. *datur* (sed *ur* per compend.) *dicentibus* Guelf.
ntibus reliqui. Sed *tacentibus* esse etiam in mss. Bur-
ex eo patet, quod tam misere editos ille circum-
|ni dent *carentibus*; patetque simul, quam nulla us-
t silentio. ejus de mss. fides. Non negarim tamen
us in ms. quodam, a Gallandio fortasse, inventum.
nerito praelatam hanc scripturam contendo. Nimi-
ti sunt viri docti elegantia quadam, quae illis vi-
grammatica, qua verbum *carentibus* sine casu suo
ufativum insertum est: cum tamen majori etiam
a *tacendi* verbum de voce carentibus usurparetur.
d est cur proprium sensum hinc excludamus? Certe
hominum infacundorum, qui moesti astant, silentio
ıtium, mirantium callidus orator utitur tanquam
ium voce.

ro optimo necessariam
eque in locis Ciceró-
aciti, quos nostro in
ı ad 5, 14, 35. adjun-
tali correctione cogi-
uit ipse. Sane in loco
ic in margine notavit
Dialogo de corr. eloq.
onjungitur *laeta et au-*
oratio: sed non mi-
ımode *latior et auden-*
; cum laetum oppo-
rido, latum *angusto*.
Cave hunc ablativum
modo quo sequentes,
translationibus, acci-
de locis oratoriis in-
uti fecit Gedoynus.

Sic enim plane non apparet,
cur *insurgere* potissimum *lo-*
cis dicatur orator. *Locis* di-
ctum hic ut 9, 4, 83. de op-
portunitate. Demosthenes,
orator alias minime tumidus,
tamen, ubi opportunum est,
et res poscit, insurgit. Fa-
teor aliquanto negligentius
Quintilianum hunc ablativum
ceteris diversissimis miscuisse.
Sed talem jam novimus no-
strum: et hic tamen positus
verborum, tenore juvandus,
ambiguitatem tollit. „Non
„*insurgit* locis? non *figuris*
„gaudet?"

tacentibus. vid. not. crit.

jusjurandum per caeſos in Marathone ac Salamine propugnatores reipublicae, ſatis manifeſto docet, praeceptorem ejus *Platonem* fuiſſe? quem ipſum num Aſianum appellabimus, plerumque inſtinctis divino ſpiritu vatibus comparandum? Quid *Periclea?* ſimilemne credimus Lyſiacae gracilitati, quem fulminibus et coeleſti fragori comparant Co-
25 mici, dum illi conviciantur? Quid eſt igitur, cur in iis demum, qui tenui venula per calculos fluunt, Atticum ſaporem putent? ibi demum thymum redolere dicant? Quos ego exiſtimo, ſi quod in his finibus uberius in-

24. *quem num*, omiſſo *ipſum*, Turic. Flor. Camp. Aegre tamen hoc adjecto caream. *appellavimus* Turic. Flor. —*amus* Camp. *Periclem* Guelf. Camp. *pericle afuiſſe nec credimus* Turic. Flor. Vix dubitari poteſt, in antiquioribus, unde haec fluxerunt, fuiſſe: *Quid Periclem? afuiſſene credimus a Lyſiaca gracilitate?* enclitica *ne* nota figura pro *nonne* poſita. Sed haec nolui lectoribus obtrudere, antequam de aliorum etiam codicum ſcriptura conſtaret. Nam Burmanno de omnibus ſuis hic tacenti fidem habere nequeo. In forma accuſativi nominis *Pericles* cf. 11, 3. 178. 12, 2, 22. it. 10, 1, 80. et ibi Turic. *fragore* Flor. Guelf. *convicientur* Jenſ.

25. *Quod eſt* Turic. Camp. *quid enim* Guelf. Mox *quod in his* Camp. Baſil. *his* etiam Guelf. Sed *quod in iis* Ald. et edd. plerique poſt. ante Stoer. *venulas* Guelf. *pro calc.* Camp. *per calſus* Turic. Flor. ſed *callus* ex Alm. *putant* Guelf. *ubi dem* Turic. Flor. c. Alm. (niſi quod ex hoc junctim). *ſibi demum* Voſſ. 1. *iis finibus* Tu-

24. *jusjurandum.* vid. ad 9, 2, 62. In enthuſiaſmo autem hujus Demoſthenei loci, *Platonem* agnoſcit Qu.

ſimilemne. v. not. crit. *fulminibus.* vid. 2, 16, 19. 12, 2, 22. Conferatur etiam Cic. de Orat. 3. 34. unde, ut

venerint solum, fertilioremve segetem, negaturos Atticam esse, quod plus, quam acceperit, seminis reddat; quia hanc ejus terrae fidem Menander eludit. Ita nunc si quis 26 ad eas Demosthenis virtutes, quas ille summus orator habuit, tamen quae defuisse ei,

ric. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. *fertiliorumve* Turic. Flor. *fertilitatem ve* Camp. *negaturis atticam* Guelf. *reddant* Turic. Flor. *hanc hujus ejus terrae* iid.

26. *Ita nunc si quis ad.* Sic Turic. Flor. Camp. Ald. *I. s. q. nunc ad* Alm. Voss. 1. 3. *I. nunc s. q. nunc ad* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. (in Locat. err. Burm.) *Itaque nunc s. q. ad* Guelf. Obr. *Itaque nunc s. q. nunc ad* Bad. *Itaque s. q. nunc ad* reliqui. In illis *Ita* et *Itaque* v. Goerenz. ad Cic. Leg. 2, 2, 5. (p. 111.) In nostro loco forma *Ita* indignationem adjuvat. Neque ignavum est anteversum illud *nunc.* *tamen quae de ge-*

monet Spald. formam hujus observationis sumpsit Qu.

25. *negaturos Atticam.* „Re„cte sane illi," dicant tirones. Qui monendi sunt verbum *negare* hic in duo sua, ut plerumque, elementa resolvendum esse „*Dicent* (nec sine „contemptu illi), *non* tamen „esse hic Atticam."

hanc — fidem Menander. „*Fides certa segetis* ap. Hor. „Od. 3, 16, 30. non minus „quam *fundus mendax* apud „eundem Od. 3, 1, 30. nota „sunt. Sed et Plinius Paneg. „32, 4. *fallacem unius anni* „*fidem* de sterilitate Aegypti „dixit. Menander jocatus vi„detur in *fidem terrae Atti„cae*, quae depositum cum fi„de, licet non cum fenore, „reddat. Sterilem enim fuisse „et apibus quam vervecibus „aut bubus opimis commo„diorem, eaque de causa πενίας „non minus quam παιδείας „συντρόφους Atticos, pervul„gatum est." Gesner.

26. *Ita nunc.* v. not. crit.

tamen quae. Transponere interpretando possis has voces: sed melius *tamen* sollemni usu accipias pro *certe*, *saltem*.

ſive ipſius natura, ſeu lege civitatis videntur, adjecerit, ut affectus concitatius moveat, audiam dicentem, *Non ſecit hoc Demoſthenes?* et ſi quid exierit numeris aptius; fortaſſe non poſſit; ſed tamen ſi quid exierit, non erit Atticum? Melius de hoc nomine ſentiant, credantque *Attice dicere eſſe* 27 *optime dicere.* Atque in hac tamen opinione

nere ſive Turic. Flor. c. Alm. Mira variatio: in qua quid lateat, ſive quomodo ex aptiſſima utique vulgata naſci potuerit, plane non aſſequor. Pro *ei* autem *et* Guelf. c. Voſſ. 3. *ſeu.* Sic Turic. Flor. Guelf. *ſive* reliqui. *viderent* Turic. Flor. c. Alm. *audeat* iid. *audiat* Camp. c. Voſſ. 2. *ſi quid numeris exierit* Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 3. niſi quod hi *muneris.* Ob homoeoteleuton autem verba *aptius* — usque ad alterum *exierit* om. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Sed pro *exierit* bis *dixerit* Turic. Flor. c. Alm. quod quamvis fiare poſſit, e mendo tamen natum judico, tum incredulus caeco caſui Perſii imitatori (vid. not. exeg.), tum variationem agnoſcens in biſaria relatione: *adjecerit* — *fecit* — de oratore; *exierit* — *erit* — de voce.

lege civitatis. vid. ad 2, 16, 4.

et ſi quid exierit. Non de nihilo eſt quod Badius monet, alludere noſtrum ad illud Perſii *Non ego cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit: Quando haec rara avis eſt: ſi quid tamen aptius exit, Laudari metuam.* Nam quem poetam illo 10, 1, 94. elogio ornat, cujusque et verſus et verba toties in medium profert; quidni eleganti etiam alluſione loco ejus memoriter omnibus noto utatur? Add. not. crit.

Attice — optime dicere. Diſſimilis aliquanto, ut obſervat Valla, eſt Ciceronis ſententia Brut. 84. *ita fiet, ut non omnes qui Attice iidem bene, ſed ut omnes qui bene iidem etiam Attice dicant.* Sed Cicero priori loco ſiccos illos et jejunos Atticorum imitatores notat. Cf. totum caput, et de Opt. Gen. Orat. 4.

27. *in hac tamen.* Nos diceremus *in illa:* reſpicit enim

perſeverantes Graecos magis tulerim. *Latina* mihi *facundia*, ut inventione, diſpoſitione, conſilio, ceteris hujus generis artibus ſimilis Graecae, ac prorſus diſcipula ejus videtur; ita circa rationem eloquendi vix habere imitationis locum. Namque eſt ipſis ſtatim ſonis durior: quando et jucundiſſimas ex Grae-

27. *magis graecos* Goth. (tac. Geſn.) *dispatationis consilio* Guelf. *caeterisque* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Stoer. *diſciplina ejus* Guelf. Exc. Sant. Goth. Camp. *mutationis locum* Camp. c. Voſſ. 3. *eſt ipſis ſtatim ſonis.* Sic Turic. Et *ipſis* quidem eſt in omnibus et ſcriptis et edd. ante Obr. qui primus e conj. repoſuit *ipſi*, quod ratio ſane flagitabat; cum ſummo, praeter Turic., conſenſu omnes qui quidem diligenter inſpecti ſunt dent. *ſonus;* et correctio *dulcior* pro *durior*, qua ad Graecos haec referuntur, mera ſit correctio. Hanc Badius primus, ſed tacitus, quod miror, invexit; ut ex Vallenſi codice, quem Valla correxerat, ſumpſiſſe videatur: eamque ſervarunt edd. ante Stoer. accedente Gibſ. Ita ferri quidem poterat ſermo; inconcinnior tamen in his „eſt *ipſis* —; „quando — non *habemus*". Turicenſis ſcripturae praeſtantiam illam tenuitatis laudem. Sic paulo ante *hanc fidem* non reſpiciebat proxime praecedens *plus — reddat*, ſed illud de terra Attica judicium, ob quod dixerat *negaturos* eet.

durior: quando et jucundiſſimas. Primaria forma cogitationis erat: „Latina facun„dia ſonis durior eſt: quan„doquidem *et* jucundiſſimas „Graecorum litteras non ha„bemus, *et* triſtes quasdam „habemus." Mox altera parte aliter conſtituta, prius illud *et* ἀναντα-όδοτον relictum eſt.

jucundiſſimas — litteras. Has eſſe υ et φ, non per exempla tantum (quae depravata hucusque lecta ſunt, v. not. crit.), ſed certius ex iis patet quae de littera F mox ita ſubjicit Qu. ut neceſſario cum his vinculo conjungantur. Certe illis qui de littera Z hic cogitabant, hoc etiam, ut recte monet Geſner., obſtabat, quod haec littera in latinam nullam, „qua Graecia careat", tranſit.

cis litteras non habemus, vocalem alteram, alteram consonantem, quibus nullae apud eos dulcius spirant: quas mutuari solemus, 28 quoties illorum nominibus utimur. Quod cum contingit, nescio quomodo hilarior protinus renidet oratio, ut in *Ephyris* et *Zephyris*. Quae si nostris litteris scribantur,

tiam demonstrare supersedeo. Illud adhuc moneo, in Goth. Jens. (tac. Gesn.) hoc ordine scriptum esse *ipsis est statim*; et sic in omnibus meis ante Stoer. E scriptis nostrum ordinem servare Turic. Bern. diserte monemur: de ceteris non liquet. Florentini autem hic nulla omnino mentio, ut videri possit dare *ipsi*: nisi verisimilius esset hoc minutum effugisse magnam alias collatoris diligentiam. *litteris* Goth. Ante *litteras* autem edd. aliquot ap. Burm. et Gesn. quibus adde Gryph. 1544. inserunt *υ et ζ* ex interpret. Mox *alteram* semel positum in Flor. Jens. et aliquot post. *dulcis spirant* Flor.

28. *cum contigit* Turic. Flor. c. Alm. levissimo inter apicem et punctum discrimine. Aptius autem praesens. Nam *dum pronunciantur* litterae, effectus ille sentitur. *necessio* Turic. Flor. *quomodo hilarior.* Sic Turic. Flor. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *velut* inserunt reliqui. Pro *renidet* Goth. *re* cum vacuo spatio, ut in Voss. 2.; sed in illo spatium pro syllabis *nidet* nimium. At verbum receptum tuentur optimi libri. *Ephyris et Zephyris. Quae.* Sic, nisi quod utrumque nomen per I, Turic. Flor. quorum posterior voculam *quae* hac forma, *que*, alteri nomini annectit. *Zephyris zephirisque* ex Alm. Voss. 2. non referente Burmanno, an novum *quae* sequatur: credo tamen: nam sic in Goth. *Zephyris zephirisque*

nominibus. De propriis, non solis quidem, sed imprimis tamen cogitandum et hic et §. 33.

28. *Ephyris.* Populi nomen intelligo; quanquam nil impedit *Ephyras* etiam urbes cogitare.

Quae, litterae graecae. *nostris litteris,* V et F: sicut fit in *fue, mare, Cumis; fama, fuie, ferendo etc.*

surdum quiddam et barbarum efficient, et velut in locum earum succedent tristes et horridae, quibus Graecia caret. Nam et illa, 29

quae (tac. Gesn.). *Zeph. Zophyris quae* Guelf. *Zephiris zophyrisque. Quae* Camp. Gryph. 1544. (sed hic utrumque per Y). *Z. zopyrisque quae* Jens. et edd. post. ante Gryph. 1544. Ex Voss. 3. *Zephyri* affertur pro priori nomine, altero non memorato. *Zephyris et Zopyris, quae* reliqui, ex edd. meis inde a Stoer. Apparet nomen *Zopyris* fere nulla niti auctoritate, nisi in uno alterove forte eorum mss. qui silentur ita scriptum est. Fons autem corruptelae manifestus. Nam nomine *Ephyris* in repetitis illis Zephyris semel oblitterato, sensim inde enati sunt *Zopyri*, juvante simul falsa opinione, alteram litteram esse Z. Quod cum e seqq. non ita esse appareat; nihil ineptius fingi potest illis *Zopyris*, qui unam tantum ex illis litteris praebent et similitudine tamen praecedentis nominis in errorem illum de littera Z lectorem inducunt. Est itaque hic unus e splendidioribus locis, ubi e solis optimis illis libris insignis Quintiliano medela facta est. Spaldingius et ego, ante inspectos illos, nobis persuaseramus, *Zephyros* solos hic a Qu. nominatos esse. *surdum quiddam et b. e. sonum* Turic. Flor. c. Bodl. Voss. 2. Vall. Bad. Basil. et aliquot ap. Burm. et Gibs. acc. Camp. nisi quod hic dat *quidam*, unde Jens. et qui eum sequuntur faciunt *quidem*. Primariam illam scripturam non male tuetur Bad. distinguendo post *quiddam*, et illud *et* interpretando *id est*. Inficeta tamen remanet compago: et longe rotundior sermo est in recepta, quae bonis et ipsa nititur libris. Videtur itaque vox *sonum* vetus esse interpretamentum. *et velud* Turic. *sed v.* Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. *succedere* Turic. Flor. c. Alm. *succedunt* Guelf. Camp. Goth. Jens. et post. ante Gryph. exc. Ald. *ex horride* Camp.

29. *Nam et illa.* Sic Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. acc. Gryph. Gibs. Obr. Reli-

29. *Nam et illa.* Conjunctio *et* respicere mihi videtur vocalem V, cujus surdum et tristem sonum cum extra omnem controversiam positum censeret Qu., de sola F

quae est sexta nostrarum, paene non humana voce, vel omnino non voce potius, inter discrimina dentium efflanda est: quae, etiam cum vocalem proxima accipit quassa quodammodo, utique quoties aliquam conso-

qui *et* omittunt. Cum tamen ratione hic non careat particula neque temere facile in optimos libros irrepere potuerit, reducendam putavi. *quae est sexta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *q. s. e.* edd. inde a Jens. *non vocem* Flor. *afflanda* Turic. Flor. *deflat* Guelf. Exc. Sant. verbo *est* ad sequentia relato. *etiam cum non vocalem* Goth. (tac. Gesn.) *e. non v.* Guelf. *proxima.* Sic Turic. Flor. Voss. 3. Bern. et sic Gibs. (non Leid., err. Burm.) tacite, sed optimo judicio: reliquorum enim scriptura *proximam*, si recte attendis, sensu cassa est. *at utique* Camp. *consonantem.*

haec addit, *et illam* ingratissimam esse dicens. — Nimia autem haec vituperatio cum in hodiernam plurimarum gentium ejus litterae pronunciationem minime cadat, apparet aliquid peculiare fuisse in F Latinorum; et in eo solo fortasse quaerendum illud inter *Ph* et *F* discrimen, quod hodie non observamus.

vocalem proxima accipit — —, consonantem frangit. Frangi dictam litteram *r* in hoc ipso verbo *frangi* ex hoc loco et altero illo 1, 4, 11. liquido demonstrarunt Gesner. et ad illum locum Spaldingius. In eo autem errasse mihi videntur ambo, quod sonum nescio quem nobis incognitum, quique in quibusdam modo talibus juncturis accidat, hoc verbo indicatum putarunt. Veteres, ut ex grammaticorum lectione patet, nullam litteram integra sua vi et puram sonare censebant, nisi quae aut inciperet vocem aut proxime praemissam haberet *vocalem;* ut consonantes *r, t* in vocibus *re, te; ara, late.* Contra *consonans* quaeque litteram sequentem *accipere* credebatur, ita ut velut partem potestatis ejus in se reciperet, neque integra haec sonaret. *Impurae* itaque fiebant postpositae illis litterae, ut in vocalibus pervulgatum est: sed de consonantibus etiam dicebatur, eas vel καθαρεύειν vel non, hoc est vel ab alia consonante praecedi vel non.

nantem frangit, ut in hoc ipſo *frangit*, 1093 multo fit horridior. *Aeolicae* quoque litterae, qua *ſervum cervum*que dicimus, etiamſi forma a nobis repudiata eſt, vis tamen nos ipſa perſequitur. Duras et illa 30 ſyllabas facit, quae ad conjungendas demum

Sic Turic. Camp. c. Alm. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. ante Ald. acc. Bad. Baſil. Vidov. *conſonantium* reliqui. *frangit*, *u. i. h. i. frangit.* Pro his verbis ob homoeoteleuton unicum verbum *frangit* legitur in Turic. Flor. (niſi quod hi *fringit*) c. Alm. et edd. inde a Locat. fere omnibus, exceptis Vaſcoſan. 1542. Geſn. Bip. Vid. ad 1, 4, 11. *colicae* Guelf. *ſi* pro *etiamſi* id. *vis tamen non ſonus ipſe perſequitur* Turic. c. Alm. it. Flor. Camp. niſi quod hi *proſeq.* et Camp. *vix* pro *vis*. Sed *vix tamen nos ipſa* Jenſ. Tarv. Locat. Ven. *vis t. ipſa nos* Guelf. *vix t. nos ſo-*

Hanc igitur a praecedente conſonante velut imminutam poteſtatem exprimit Quintilianeum illud *frangi*: franguntur que e. g. litterae *t* et *r* in vocabulis *ptera, pro, frango*. Hoc itaque dicit Qu. litteram F jam tum quaſſam quodammodo ſonare, cum vocalem *proxima accipit* i. proxime antecedit; ſed multo horridiorem fieri, quoties aliquam *conſonantem frangit* i. quoties inter eam et vocalem alia conſonans intercedit.

vis — perſequitur. Cf. not. crit. In re autem cf. 1, 4, 7. Displicuiſſe autem videtur Quintiliano V conſonantis ſonus nonniſi cum, ut in allatis exemplis, conſonans alia proxime praecederet.

30. *et illa.* Q litteram indicari exemplis patebat; addere opus non erat. Itaque obſequioſos nos non invenit imperium illud G. I. Voſſii de A. G. 1, 22. ipſam litteram loco pronominis *illa* reponere jubentis: ſatis pinguiter.

ad conjung. — al. ſupervacua. Littera Q ſua ipſius vi nil differt ab illa C: ſupervacua igitur foret, niſi indicio eſſet, ſubjectam ſibi V cum altera vocali conjungendam eſſe; ut in illis QVI et AQVAM; quae ſi C littera ſcriberentur, diſtinctis vocalibus ſonent CVI, ACVAM.

ſubjectas ſibi vocales eſt utilis, alias ſupervacua; ut *equos* hac et *equum* ſcribimus; cum etiam ipſae hae vocales duae efficiant ſonum, qualis apud Graecos nullus eſt, ideoque ſcribi illorum litteris non poteſt. Quid? 31 quod pleraque nos illa, quaſi mugiente, littera cludimus *M*, qua nullum Graece ver-

nus ipſe effecit Ald. quo ſenſu, neſcio. Videtur fuiſſe: *vis tamen nos et ſonus ipſe perſequitur.*

30. *utilitas alias* Turic. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Bern. Quod autem vocem *utilis* in vet. codice omitti notatur in marg. Baſ. ad voculam *ut* referendum videtur. Hanc enim omittunt Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Voſſ. 1. 2. 3. ſed eſt in Bern. et fortaſſe in Alm. (vid. mox) neque carere ea poſſumus. *ut equos hac et equum.* Sic plene et diſerte ſcriptum affertur ex Bern. *equos h. e. ecum* Turic. (e Flor. *et equum* tantum enotatum, ſed ita ut incertum ſit, *ac* praecedat, necne). *equos hac ecum* Guelf. *a. haec et aecur* Voſſ. 1. 3. *e. aeque cum* Camp. *e. aeque cur* Goth. Voſſ. 2. *ut equos ac equum* reliqui; ſed nullus, opinor, mſ.: nam quod Alm. in omnibus his *ut — equum* plane ſiletur, Burmanni aut Almeloveni indiligentiae tribuo. Mendoſo autem illo *ac* ope nunc optimorum librorum levamur. Illud tamen incertum remanet, dederitne ut nos Qu., an *equos hac et aequum.* Sed cum diverſae tantum poſt *u* vocales oſtendi debuerint, quod in uno nomine *equus* fieri poterat, nihil quod non opus eſſet novare volui. *etiam ipſae.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. (tac. Geſn.); inverſo ordine reliqui. *hecales due* Flor. *haec v. d.* Guelf. *vocales d.* omiſſo pronomine Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Stoer.

31. *quidquid* Turic. Flor. (uti et mox). *quod* Guelf. *quaſi ignorat vitam cludimus* Turic. Flor. c. Alm. *cadimus* Jenſ. et edd. ante Baſil. exc. Ald. *elidimus* Baſil. ex mala, ut videtur, emendatione. *in qua* (pro *M*, *qua*) Turic. Flor. Guelf. Goth. (a pr. m., err. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. Jenſ. et poſt. ante Bad. Noſtram praeter Goth. qui voci *in* ſuperſcriptum habet *ſ. m.* hoc

bum cadit: at illi *ny*, jucundam, et in fine praecipue quasi tinnientem illius loco ponunt, quae est apud nos rarissima in clausulis. Quid? quod syllabae nostrae in *B* litteram et *D* innituntur adeo aspere, ut plerique non antiquissimorum quidem, sed tamen veterum, mollire tentaverint, non so- 32

est *sive M*, e scriptis solus dare videtur Voss. 1. *ny*. Sic Turic. *nr* Flor. *N*. *Y*. ex Bern. *vu* Guelf. *enim* (natum ex male intellecto *n*) Camp. Ven. *n* vel *N* reliqui, praeter Jens. qui plane omittit (tac. Gesn.). Poterat videri utramque litteram non posuisse Qu. contentus illo mugitus et tinnitus indicio; qua ratione priori loco scribendum esset *in quam* (cf. 33.). Sed cum hunc accusativum nullus omnino liber praebeat, ablativus autem sine praepositione verbo *cadere* in hac terminandi significatione supra etiam 9, 3, 79. haereat: a libris omnino standum est. *illius colunt quae* Turic. Flor. c. Alm. *rarissimum clausulis* Turic. Flor.

32. *quid syllabae* Goth. *in B litteram et D innituntur.* Hanc receptam tuentur Turic. Flor. nisi quod ille dat *innii tuentur*, hic *innituentur.* Sed Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. *in* omittunt, servatis ceteris (in Locat. err. Burm.): eadem porro praepositione omissa Voss. 2. *littera — immittuntur*, Goth. *litteram — immittuntur.* *antiquissimum* Turic. Flor. *antiquorum* Jens. et post. ante Bad. *molire* Flor. *molliore* Guelf. c. Voss.

32. *syllabae nostrae.* Hoc ne universe nimis dictum putes, observandum, ex ingenio linguae latinae ita etiam intelligi posse: „sunt nobis syllabae quae —".

ut plerique — — S subjiciendo. Haec scriptura, qua saniorem ex varietate librorum non expisceris, habet tamen in quo haeseris, haeseruntque revera viri docti: ut statim in eo, quod forma *aversus*, quae vulgaris est, videtur veteribus tribui. At ego hoc dicere nostrum existimo: antiquissimos quidem forma *abversus* usos esse; tamen jam veteres fuisse qui primi vocem illa ratione mollierint.

lum *aversa* pro *abversis* dicendo, sed et in praepositione *B* litterae absonam et ipsam *S* 33 subjiciendo. Sed accentus quoque, cum ri-

1. 5. Bern. *aversa pro abversis.* Hanc, quam in Leid. primum invenio, scripturam et ipsam tuentur Turic. Flor. *versa pro abversis* dantes, unam litteram omittentes, quam ratio supplet. Quin, si Burmanni (qui edd. hic tantum memorat) silentio fides, mss. ejus integram dant receptam; praeter Bern. ex quo *adversis* affertur; et sic (*aversa pro adversis*) Camp. etiam et Ald. *adversa pro adversis* Guelf. Goth. 2. Jens. Tarv. Basil. (Locat. Ven. per sphalma om. *pro adv.*) *asversa pro abversis* Bad. cum hac nota: „aversa pro adversis sic Aldus. Vallensis autem pro abversis: quod sequar.“ Vides eum ex Vall. voluisse dare nostram. *asversa pro adversis* de meis Gryph. Stoer. Chouet. Ceteros vid. ap. Burm. et Gesn. *praepositionibus litterae* Turic. Flor. *adsonam* Goth. 2. *ipsam f subjiciendo* Flor. Guelf. cum Goth. 1. 2. Vall. Voss. 2. Bodl. Joann. Camp. et edd. ante Ald. acc. Basil. et aliquot ap. Burm. *i. P f.* Kapp.

Posterius porro exemplum cum nemo non de praepositione *abs* intellexerit, Gesner. miratur, quomodo ope *absonae* litterae molliri possit syllaba, et cur absona sit S. Verum hoc est nodos quaerere, quanquam non fortasse in sirpo. *Absona* enim non per se dicitur S, sed in hac cum B conjunctione; quam tamen non ita asperam putarunt, ut asperior ille in B exitus ea non molliretur. Quod autem dicit *in praepositione*, quasi non etiam *a*, *ab*, sit praepositio, hoc ita explico. In priori illo exemplo non cogitabat Qu. nisi de compositis, in posteriori de ipsa dictione *abs*, hoc est, de praepositione. Nam grammaticis praepositio est pars orationis, non pars vocabuli. Porro varietatem *a*, *ab*, quatenus et ipsa est in parte orationis, non molliendi studio natam sed originariam, adjectionem autem litterae S accessoriam credidit noster. Quod autem in composito *aversus* studium molliendi agnovit, illud in causa erat, quod antiquissimos nonnisi *abversus* dixisse aut sciebat aut scire videbatur. Hanc certe loci nostri explicationem conjecturis virorum doctorum quae apud Burmannum et Gesnerum visuntur omnibus praefero.

33. *rigore.* Hunc in ipsa pronunciationis latinae, quam

gore quodam, tum ſimilitudine ipſa, minus 33 ſuaves habemus; quia ultima ſyllaba nec acuta unquam excitatur, nec flexa circumducitur, ſed in gravem, vel duas graves cadit ſemper. Itaque tanto eſt ſermo Graecus Latino jucundior, ut noſtri poëtae, quoties dulce carmen eſſe voluerint, illorum id nominibus exornent. His illa potentiora, quod res plu- 34 rimae carent appellationibus, ut eas neceſſe ſit transferre, aut circumire: etiam in iis, quae denominata ſunt, ſumma paupertas in eadem nos frequentiſſime revolvit: at illis non verborum modo, ſed linguarum etiam inter ſe differentium copia eſt. Quare qui 35

33. *ſuaves aî ab ejus* Turic. Flor. *integra* pro *in gravem* Guelf. *dulce tamen eſſe* Turic. Flor. c. Alm. *voluerint.* Sic Turic. Flor. Camp. *voluerunt* reliqui.

34. *potentia* Turic. Flor. c. Alm. *quod non res* Turic. Flor. c. Alm. (an *nobis?* cf. §. 38.) *quo res* Voſſ. 1. 3. *neceſſit* Flor. *in his quae* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. aliq. *dominata* Turic. Flor. *damnata* Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Ald. *differentiam* Flor.

35. *quare aliqui lationis* Turic. Flor. c. Alm. *q. qui latinis* Vall. Apparet ſyllabas *ali* in vetuſtorum ſcriptura natas ex illo *aî*, quibus remotis remanet ſcriptura fere Vallenſis, quam non ſequor tamen, licet exempla talis ſtruhodie non audimus, natura ſitum puto. De ceteris cf. 2, 5, 30. 31.

ſed in — cadit ſemper. An negligentius locutum Quintilianum dicamus? an *vox* inferendo poſt *graves* locum emendemus?

34. *quae denominata ſunt.* Cf. 8, 2, 4. Male Geſner. videtur intellexiſſe de adjectivis *a nomine deflexis.* Sed bona exempla poſuit ejus-

a Latinis exiget illam gratiam sermonis Attici, det mihi in eloquendo eandem jucunditatem, et parem copiam. Quod si negatum est, sententias aptabimus iis vocibus, quas habemus, nec rerum nimiam tenuitatem, ut non dicam pinguioribus, fortioribus certe verbis miscebimus, ne virtus utraque pereat ipsa confusione. 36 Nam quo minus adjuvat sermo, rerum inventione pugnan-

cturae lexica nobis offerant. *exigit* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. *loquendo* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Basil. acc. Gryph. 1544. Infra §. 39. eandem varietatem praebent Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Bad. Colin. Sed *eloq.* verum utrobique, sicut supra §. 27. et 8 Pro. 17. et aliis locis, ubi nulla varietas. *sententiis* Turic. Flor. *aptavimus* Turic. *his* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *vocimus* Turic. *et non dicam* Turic. *fortioribus* om. Turic. Flor. c. Alm.

36. *adjutoriam sermo* Turic. Flor. c. Alm. Vereor ne non temere ita varietur; nam *adjutoris* et *adjutorii* vocabulis saepius utitur Qu. Sed nihil exculpere possum quod receptae sit praeferendum: ut si ne litterula quidem mutata ponerem: „Nam quo minus adjutor jam sermo": nisi *adjutorem esse* melius forte facultatem adjuvandi exprimit, quam verbum solum. Sed istis non confido. *inventio* Flor. *inventione rerum* Camp. *minus* iterum, pro

modi copiae vocabulorum Latinis negatae e Xen. Mem. Socr. 3, 1, 6. et 3, 3, 9.

35. *nec rerum — — ipsa confusione.* Latini penuria propriorum verborum translatis fere et fortioribus et tantum non pinguibus uti coguntur. His itaque si res et sententiae nimium tenues proferantur, confusio quaedam oriatur, qua utraque virtus, et proprietas sermonis et pondus sententiarum pereat.

36. *adjuvat sermo.* vid. not. crit.

eft. Senfus fublimes variique eruantur. iovendi omnes affectus erunt, oratio transnum nitore illuminanda. Non poffumus tam graciles: fimus fortiores. Subtilivincimur: valeamus pondere. Proprieenes illos eft certior: copia vincamus.

ponit Guelf. Exc. Sant. *variique fenf. fubl.* rn. *f. f. varii e.* Locat. Ven. Obr. perperam. *ilft* Goth. Jenf. (de hoc tac. Gefn.) c. edd. ante Bad. afil. *tamen graciles* Turic. Flor. *vincamur* iid. *va-* Guelf. c. Voff. 1. 3. *proprietates* Flor. *pro-is* Guelf. Alm. Jenf. c. edd. poft. (exc. Ald.) ante in. quibus totus locus, arrepta fcriptura *ingenio*, tamen non eft in Guelf.) ita conftituitur: *propric-certior copia: vincamus ingenio. Graecorum etiam fuos portus habent* etc. Hanc fcripturam noftrae ideo t Badius, quod *copiam* paulo ante ejuraverit Quintiipfe. Sed quid? Graecosne a Romanis vinci indixerit idem? idque fubabfurde in forma impera-Ut taceam de hac ceterorum verborum explicatione: orum etiam minora fc. opera, dicta aut inventa

*rietas—vincamus. Pro-*cum in laude oratoris r, alia effe nequit nifi s utendi verbis cujusi propriis; cf. 8, 2. Illa *certior* eft, quando deftituimur ejusmodi *copia vincamus*, idem fi dixiffet „fit nobis r copia." cf. 10, 6, 6. ideo monemus, ne cui ar e codicum veftigiis ndum *certior: certio-* Ita enim vel hoc ipfum e vel illud *vincere* fuaum effet, quod maxieft in ejusmodi antithetis vitium. *Copia* autem cum abfolute in oratore nominatur, eft *copia dicendi*, non copia verborum: nam paulo ante §. 55. ubi *copia* de copia verborum dictum erat, proxime praeceſſerat *in eloquendo*, quod ad verba fpectat (cf. §. 27.), ficut *dicere* ad res. Quanquam folitam hic noftri fcriptoris in talibus negligentiam non diffimulo. Cujus gratiam fi feceris illi, aptiffime utique *proprietas* et *copia* hic componuntur. Haec enim certiores facit, *quid*, illa, *quomodo* dicamus.

57 Ingenia Graecorum, etiam minora, ſuos portus habent: nos plerumque majoribus velis moveamur, validior ſpiritus noſtros ſinus tendat. Non tamen alto ſemper feremur: nam et litora interim ſequenda ſunt. Illis facilis per quaelibet vada acceſſus: ego aliquid, non multo tamen, altius, in quo mea 58 cymba non ſidat, inveniam. Neque enim,

„hoc eſt, Graecos etiam tenuia dicta decent." *certiore* (jungendum voci *copia*) Vall. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. quod habet quo ſe tueatur: cf. not. exeg. ſed *recepta ſcriptura* fidejuſſores optimos habet Turic. Camp. Ald. niſi in Turic. forte mendum *proprietates* fugit diligentiam Ulrici.

57. *ingenio* ex Alm. et ita edd. multi: vid. paulo ante. *ſuos partas* Turic. *movemur* Turic. Guelf. Camp. Stoer. quo admiſſo periret neceſſaria in talibus concinnitas, tertia propoſitione inter duo antitheta inſerta. *noſtros ſi non tendat* Turic. *ſinus n. t.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Stoer. *feromus* Flor. *illi facilis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *non dat* Camp. *non conſidat* Jenſ. et poſt. ante Obr. exc. Ald. qui *conſidat non inveniam?* e conjectura nimirum. *inveniat* Turic. Flor.

57. *ſuos portus habent:* non ubi tuta ſint, ut male Geſner.: nam ſic plane non appareret, quid ſibi velit illud *etiam* in minoribus navigiis: ſed portus hic ſunt emporia, ubi ob merces quas advehunt acceptae ſemper ſunt naves, et acceptiores quo majores et locupletiores. Eatenus igitur recte Geſner., quod de „gloria, certe gratia" haec interpretatur, quae vel minoribus ingeniis non deſit.

moveamur. cf. not. crit.

ego — inveniam. Romanis etiam licebit tenui illo orationis genere uti (litora ſequi); ita tamen ut ob illa linguae ſuae impedimenta majore circumſpectione et dexteritate utantur (non nimis prope accedant, paulo *altius* ad evitanda brevia et ſcopulos vehantur), quam neceſſe eſt naturali Atticorum gracilitati.

ſi tenuiora haec ac preſſiora Graeci melius, in eoque vincimur ſolo, et ideo in comoediis non contendimus, prorſus tamen omittenda pars haec orationis; ſed exigenda ut optime poſſumus: poſſumus autem rerum et modo et judicio eſſe ſimiles: verborum gratia, quam in ipſis non habemus, extrinſecus

38. *ſe tenuiora* Guelf. *eo quo* Goth. (tac. Geſn.) *non omittenda* ex Alm. et ita (emendante, ut ſibi videtur, Merula) Locat. Ven. Baſil. Gryph. et al. ap. Burm. Sed illud attendendum, quod Pithoeanus ille Dan. (v. ad 6, 2, 11.) hic ſuadet *nobis* pro *non* (cf. §. 34.), fortaſſe e mſ. cf. not. crit. ad 10, 1, 124. Mox alterum *poſſumus* om. Turic. c. Alm.: ſed *poſſimus* affertur pro altero (priori opinor) e Flor., pro ambobus e Voſſ. 2. *opus ſumus autem* Guelf. c. Voſſ. 3. *rerum modo et in jud.* Jenſ. et poſt. ante Bad. *r. modo et j.* Obr. *gratia* om. Turic. Flor. c. Alm. *qua in* Goth. (tac. Geſn.)

38. *prorſus tamen.* Particula *tamen* ad negationem referenda. „Nam, ſi Graeci melius, non tamen prorſus nobis omittenda —."

verborum gratia — condienda eſt. Senſus manifeſtus. Gratia, quae verbis ipſis non ineſt, extrinſecus, i. actione potiſſimum, illis concilianda ſive compenſanda eſt. Hoc quam apte exprimatur *condiendi* verbo, ſponte patet; et ipſum jam Qu. ſupra 11, 3, 182. de actione verba juvante uſum eo vidimus. Haeſerunt tamen omnes hic in eo, quod ipſum condimentum hic videatur dici condiendum. Quare varie tentatus eſt locus: ſed fruſtra: nam certiſſima eſt loci explicatio, in quam digitum mihi intendit Boeckhius meus, gratiam hic ſibi videri dicens eſſe illud *quod efficitur condiendo.* Veriſſime. Eſt enim gratia neque cibus, neque condimentum, ſed ſapor. Jam *cibos* quidem *condire* dicitur coquus: ſed quis non ferat eundem etiam dicentem „ego tibi hodie hujus cibi „condiam ſaporem novum ju„cundiſſimum"?

59 condienda eſt. Annon in privatis et acutus, et non aſper, et non indiſtinctus, et non ſupra modum elatus M. Tullius? non in M. Calidio inſignis haec virtus? non Scipio, Laelius, Cato in eloquendo velut Attici Ro-

concidenda Guelf. Jenſ. Tarv. *condicenda* Locat. Ven. Bad.

59. *at non* Guelf. Jenſ. et poſt. ante Ald. *aut non* Bern. quod non displicet: eſſet enim redarguens illud *aut*, contra eos qui praecedentia negant: *non* autem ſolum, ut toties, interrogationem inchoaret. *ut acutus* Turic. Flor. (an fuit in iis quae mox in iisdem codd. interciderunt *ita non aſper?* Sic melius fortaſſe negativi ſenſus praecedentibus annecterentur.) *et acutis* Jenſ. et poſt. cum ipſo Ald. ante Bad. In ſeqq. proclivi errore varie omittitur in codd. *et non aſper et non indiſt.* om. Turic. Flor. c. Alm. *et non aſper* om. dicuntur Voſſ. 1. 3. (an 2? nam ex 3. ap. Burm. mox iterum affertur hoc: *acutus, indiſtinctus*). *non aſper et non* om. Guelf. c. Bern. (*acutus et indiſtinctus*). *ſuper modum* Flor. Guelf. *ſemper m.* Turic. *elevatus* Turic. Flor. c. Alm. *viſionis* pro *inſignis* Guelf. *cum Scipio* Voſſ. 1. *in eloquendo* vid. ad §. 35. *velud attico* Turic. *v. actio* Flor.

59. *Annon — et non — et non —*: vid. not. crit.

non indiſtinctus. Quid ſit oratio *diſtincta*, non petendum ex 11, 3, 35. ubi de pronunciatione tantum agitur, ſed ex 5, 14, 33. ubi ut praecipua argumentorum virtus ponitur „ſermo purus et dilucidus „et diſtinctus". et ex 4, 2, 36. ubi de narratione aperta et dilucida requiritur, ut ſit „diſtincta rebus, perſonis, temporibus" cet. Contra „*inordinata aut indiſtincta*" 8, 2, 23. in perſpicuitate ponuntur ut contraria dilucidis et apertis. Apparet igitur hujus virtutis locum in tenui potiſſimum genere eſſe, cujus ſunt cauſae privatae. Cum igitur in his *non indiſtinctum* Ciceronem praedicat Qu., non hoc dicit, *indiſtinctum* alias fuiſſe, qui Dial. de Orat. 18. hoc ipſo nomine ut *diſtinctus* Graccho et Craſſo opponitur; ſed in illis cauſis demonſtraſſe, ſe, quamvis Romana lingua et eloquentia utentem, non ideo

manorum fuerunt? Qui porro non satis est, quo nihil esse melius potest? Ad hoc qui- 40 dam nullam esse naturalem putant eloquen- 1096 tiam, nisi quae sit quotidiano sermoni simillima, quo cum amicis, conjugibus, liberis, servis loquamur, contento promere animi

fuerint Guelf. Bern. *cuin porro* Turic. *cui porro* Flor. et mox *quod nihil* uterque. *cui porro non satis esse, quo est melius nihil, potest* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. acc. Bad. *cui p. n. s. est, quo esse melius nihil p.* Ald. Basil. item Gryph. nisi quod hic *melius esse*. Reliqui eodem quo nos ordine, sed cum voce *cui*, quam Obrechtus solus mutavit in *qui*. Certe mira est interrogatio: *cui non satis est?* cum non satis sit utique omnibus iis, qui hic refutantur. Huic incommodo aliquantum quidem sed non omnino medetur scriptura Jensoniana: verum haec manifesta est correctionis, et multa praeterea scabritie laborat. Unde pedetentim in antiquam redierunt scripturam editores: et ego secutus essem, nisi admodum se mihi commendasset Obrechti scriptura, quam unice aptam sensui fere persuasum est mihi invenisse illum in cod. Argent. De sollemni autem vocum *qui* et *cui* permutatione monere opus non est.

40. *adhuc quidam* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 1. 2. Bern. Quis editorum primus habeat *ad hoc*, nescio: e meis dant illud Gryph. 1544. tum Leid. et posteriores omnes. Quos deserere nolui, adjicientibus etiam, ut videtur, Alm. et Voss. 3. Quanquam enim non ita liquida mihi quidem ubique videtur decisio (cf. 7, 1, 56. cum 9, 3, 80. not. Sp.); hic tamen *ad hoc* unice aptum videtur. cf. 8, 5, 22. et Spald. ad 3, 6, 53. *quam cum* Camp. *loquimur* Goth. Camp. Jens. et edd. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. *contento*. Sic Flor. c. Voss. 3. *contemptio* Guelf. *contemtio* Exc.

esse indistinctum, immo, nam hic est sensus formae hujus negativae, quam maxime distinctum.

Qui porro. v. not. crit.

40. *Ad hoc.* v. not. crit.

voluntatem, nihilque arcessiti et elaborati requirente: quidquid huc sit adjectum, id esse affectationis, et ambitiosae in loquendo jactantiae, remotum a veritate, fictumque ipsorum gratia verborum, quibus solum natura sit officium attributum, servire sensibus: sicut athletarum corpora etiamsi validiora fiant exercitatione, et lege quadam ciborum, non tamen esse naturalia, atque ab illa specie, quae sit concessa hominibus, abhorrere. Quid enim, inquiunt, attinet circuitu res ostendere et translationibus, id est, aut pluribus aut alienis verbis, cum sua

41

Sant. Major autem et certior consensus in altero ablativo *requirente*, quem dant Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. 3. Reliqui *contenti* (*contempti* Goth.) — *requirentes*; praeter Obrechtum, qui ex Argent. suo haud dubie ablativos reposuit: merito: nam a scriba esse non possunt. *nihilque et arcerti* Turic. Flor. Ex Alm. *arcerti* solum. *accersiti elaborati* Camp. *qui quid* Turic. *adesse* Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. 3. *adfectatio et* Turic. Flor. *affectionis et* Guelf. Jens. et post. ante Ald. *ambitiosae et* Flor. *jactore remotum* Turic. Flor. *gratia verborum* om. Guelf. c. Voss. 1. 3. Bern. *natura.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Bad. *a natura* reliqui, sed editi tantum: nam Almeloveni diligentiae in tam minuta re non nimis fidendum. Non „a natura rerum" officium aliquod verbis alligatum; sed „sua ipsorum natura" attributum i. proprium est. Hic enim hujus participii usus absolutus vel e lexicis notus est, maxime e Cic. Inv. 1, 24. §. 34. *aut tributum* Guelf.

41. *corporum etiamsi* Turic. Flor. *inquit attinet* Jens. et post. ante Bad. *transl. idem aut pl. aut* Turic. *t. idem pl. et* Goth. *t. id est pl. aut* Camp.

attributum. v. not. crit.

cuique ſint aſſignata nomina? Denique antiquiſſimum quemque maxime ſecundum naturam dixiſſe contendunt: mox poëtis ſimiliores extitiſſe, etiamſi parcius, ſimili tamen ratione, falſa et impropria virtutes ducentes. Qua in disputatione nonnihil veri eſt, ideoque non tam procul, quam fit a quibusdam, recedendum a propriis atque communibus. Si quis tamen, ut in loco dixi compoſitionis, ad neceſſaria, quibus nihil minus eſt, aliquid melius adjecerit, non erit hac calumnia reprehendendus. Nam mihi aliam quandam videtur habere naturam ſermo vulgaris, aliam viri eloquentis oratio: cui ſi res

42 ... 43

42. *contendant* Turic. Flor. *nos* pro *mox* iid. cum aliqua ſpecie, ſed vana. *etiamſi parum cujus* Guelf. *virtute dicentis* Turic. *virtute ducentis* Flor. Guelf. *virtute dicentes* Camp. Goth. Jenſ. (de poſteriori verbo tac. Geſn.) c. edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. E Voſſ. 1. 3. *virtute* tantum enotatur, ſed ex Bern. diſerte *virtute ducentes.* Ex omnibus autem hiſce ſcripturis nil melius exculpo noſtra, quam Aldus primus recepit, quaeque eſt in Voſſ. 2. haec enim fides Burmanno 1. 3. memoranti. Cf. 1, 5, 19. *disputationis* Flor. — *ibus* Camp. *a quibus* Turic. *communiis* Turic. qui proxima omnia om. usque ad *compoſitionis* cum hoc ipſo verbo, ſocios habens in hac omiſſione Flor. et Alm.

43. *ut in illo loco* Camp. c. Goth. Voſſ. 2. Baſil. et edd. poſt. ante Gibſ. *comp. ſi ad te nec. a quibus* Guelf. c. Voſſ. 1. 3. *non enim hac* Turic. Flor. *vulgaribus* Turic. Flor. *viri periti ac eloquentis oratio* Baſil. interpolamentum ignotae plane originis; ſed ſuſpectum vel ſola forma *ac.* *cui.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibſ. acc. Obr. *qui* reliqui.

43. *in loco — compoſitionis.* 9, 4. 3 ſeqq.

modo indicare satis esset, nihil ultra verborum proprietatem elaboraret: sed cum debeat delectare, movere, in plurimas animum audientis species impellere, utetur his quoque adjutoriis, quae sunt ab eadem nobis concessa natura. Nam et lacertos exercitatione constringere, et augere vires, et colorem trahere, naturale est. Ideoque in omnibus gentibus alius alio facundior habetur, et in loquendo dulcis magis. Quod si non eveniret, omnes pares essent, et idem omnes deceret: at lo-

modo indicare. Sic Turic. (nisi quod *judicare*) Flor. Guelf. *i. m.* reliqui. Sed *judicare* Jens. quoque cum aliquot posterioribus. *nihil citra* Turic. Flor. Camp. *n. extra* Alm. Illud ferri posset, sensu particulae *sine* nostro familiari. Sed longe aptius hic *ultra* maxime post illud *satis.* *proprietate elabora sed* Turic. In verbo *delectare* desinunt codd. Voss. 1. 3. Bern. *moveri* Flor. *plurimis animam* Turic. Flor. *his.* Sic Turic. Guelf. Camp. (sed hic *quoque his*). *iis* reliqui. *sunt ab eadem.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Ald. *a. e. s.* reliqui jam inde a Tarv. in quo per sphalma mox *necessa natura.*

44. *et age vires* Flor. *aut a. v.* Camp. *colorem contrahere* Guelf. *calorem t.* Jens. et post. ante Ald. acc. Bad. *et loquendo* Turic. Flor. (nisi quod hi *loquenda*) Camp. Guelf. c. Alm. Goth. *in eloq.* Voss. 2. *et eloq.* edd. inde a Jens. Nostrum e conjectura. *idem omines alter decere allocuntur* Turic. Flor. nisi quod hic *alter* per compendium *alt* cum lineola litterae *t* superne adhaerente. *i. o. d. alloquuntur* Guelf. In recepta mirum videtur verbum *loquuntur* ita nude positum et cum sequente copula ita ex-

44. *lacertos — — trahere.* Cf. 8 Pro. 19. *Corpora sana et integri sanguinis et exercitatione firmata — — et colorata et astricta et lacertis expressa sunt:* ubi vid. not. Add. 8. 3. 10.

at loquuntur. vid. not. crit.

quuntur, et servant personarum discrimen. Ita quo quisque plus efficit dicendo, hoc magis secundum naturam eloquentiae dicit. Quapropter ne illis quidem nimium repu- 45

plicandum: *dum loquuntur* f. *in loquendo.* Haec considé-ranti accepta fortasse veniat Obrechti scriptura *At aliter loquuntur.* Sed usus vocis *aliter* pro *diversimode* aliunde, quod sciam, nondum probatus est. Exemplum enim quod ex ipsius nostri loco, infra §. 70. peti possit, non admitto ex caussis ibi exponendis. Neque illo *alter*, quod hic est in vetustis, tanquam vestigio uti aliquis possit; hoc enim cum alieno loco positum sit, vix dubito natum ex sigla illa *at*, quae cum varietate lectionis *decere* in textum migraverit, quamque similes plane turbas fecisse vidimus supra §. 22. et 35. Integram igitur rem felicioribus relinquo. *salvant* Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *salutant* Voss. 2. Receptum *servant* esse in Alm. vix crediderim: quis primus intulerit, et an inventum in codice, olim patebit. Nunc utique retinendum ob motam illam pridem contra verbum *salvare* serioris seu abjectioris Latinismi suspicionem, de qua vid. Gesn. in Thes. Quamvis enim aliis in locis, ubi manifesta est *salvum faciendi* notio, dubitationi locus relictus est: hic tamen per sensum etiam aliena videtur altera forma: et conf. 2, 17, 6. ubi est „ut Antonii persona servetur" sine ulla varietate. *discriminum* Flor. c. Alm. *itaque quo* Goth. (tac. Gesn.)

naturam eloquentiae. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Voss. 2. Goth. *naturae eloquentiam* edd. inde a Jens. omnes, praeter Ald. qui nostrum. Vulgata quin sit a correctore aliquo, dubitari vix potest: ita feci, quod facere voluit jam Gesn.

45. *quapropter te ne* Turic. Flor. *ne in illis* Camp.

secundum naturam eloquentiae. Illis qui naturam semper crepant observari debet, naturaliter agere eos, qui secundum naturam cujusque rei. Itaque, siquidem est aliquid eloquentia, *naturaliter* etiam *dicunt* nonnisi qui secundum *naturam eloquentiae.*

gno, qui dandum putant nonnihil etiam temporibus atque auribus nitidius aliquid atque effectius postulantibus. Itaque non solum ad priores Catone Gracchisque, sed ne ad hos quidem ipsos oratorem alligan-

nonnihil etiam. Sic Camp. *n. est* Turic. *n. esse* reliqui. Ex compendio *ēt* pro *etiam* nata erat scriptura *est*, et inde per correctionem vulgata. *nitidus* Turic. *effectius.* Sic Goth. *affectius* Guelf. Camp. c. Vall. Voss. 2. Obr. *affectibus* Turic. Flor. Jens. et post. ante Ald. *affectatius* reliqui, et Aldi, opinor, conjectura. Nostram Gesner. commendavit, recepit nemo. In seqq. vulgatum erat hucusque ita: *Itaque non solum ad priores Catonem Gracchosque sed ne ad hos quidem oratorem alligandum puto.* Quorum verborum loco in Turic. hae repetitione turbae: *i. n. s. ad priores cati me grachisque itaque sed ne ad hos q. o. a. puto atque affectibus postulantis itaque non solum ad prioribus catime grachisque sed ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In quibus imprimis attendendum *grachis* bis in ablativo, et pro Catonis mentione priori loco *cati me*, tum *catime*, post verba autem *ad hos quidem* altero loco additum *ipsis*. Ex Flor. nullae hujusmodi turbae, sed haec mendosa tantum afferuntur *catime grachis itaque sed ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In Guelf. est *Catoni me Gracchisque:* in Camp. *grachisque* tantum, cetera ut in vulgata, quam et habet Jens. sed ita interpolatam: *ad priores me Catonem* (tac. Gesn.) c. post. ante Ald. qui primus dedit vulgatum, ut posuimus supra et uti est in Goth. Voss. 2. Vall. Ex Alm. autem nil nisi *ipsos* post illa *ad hos quidem* enotatum; ut hic etiam in ceteris vulgatam habere videatur. Hanc igitur Gesner. ita explicabat, ut *hos* dictum putaret de illis „qui nuper fuere et nunc „sunt". Quod per se hic durissimum (nam quis interjectis nominibus pronomen *hos* tam nude, ne vocabulo quidem *oratores* adjecto, ita intelligat?) ob adjectum illud *qui*

45. *effectius.* magis curatum et elaboratum. vid. Gesn. in Thes. et supra 8, 3, 88. 10, 5, 23. cf. etiam 11, 3, 26. *nitida et curata vox.* *ad priores — — alligandum*

dum puto. Atque id fecisse M. Tullium video, ut cum omnia utilitati, tum partem

nuper plane ferendum non est. Apparet enim, Gesnerum de Ciceronis potissimum aevo cogitasse: nam quis ad severiores illos „oratorem alligasse" putandus est? Aut, si hoc tantum est *alligare*, vetare ne quis nitidior et ornatior sit, reverane Quintilianus in hoc genere ultra sui etiam temporis declamatores procedere interim oratorem voluit? Et quomodo tandem his ita positis transitus per *Atque id* ad Ciceronem fieri potest? His saniora cum e vulgata effici non possint, Obrechtus solus hucusque reposuit *priores Catone Gracchisque,* sive diserte illud sive tam manifesta ejus, qualia in optimis nostris, vestigia in Arg. etiam codice invenit: eamque scripturam Spald. in schedis unice probavit. Cui nos in subjectis verbis pronomen illud *ipsos* addidimus, quod eo certius est, quo magis sensu caret in eorum, qui praebent illud, codicum scriptura. *omnium util.* scripti omnes et edd. ante Ald., acc. Basil. quod si e

puto. Catonem et Gracchos conjunctos ita habes etiam 2, 5, 21. Sed imprimis conferendus est locus 8, 5, 33. ubi nimiis illis vetustatis amatoribus dicitur: *Quomodo potest probare Ciceronem, qui nihil putet ex Catone Gracchisque mutandum? Sed ante hos simplicior adhuc ratio loquendi fuit.* Qui locus sinceritatem nostrae scripturae egregie probat. Vides enim ibi etiam *priores Catone Gracchisque* indicari cascos oratores, quos hic tanquam exemplaria illorum simplicitatis sectatorum quasi per ludibrium memorat. Magis autem seriis verbis et hic et illic cum iis agit, qui aliquod quidem in eloquendo studium admittebant, sed non ultra Catonem illud Gracchosque. Et ita demum ad Ciceronem, ut verum exemplar, hic pergit, a quo illic inverso argumentandi ordine inchoaverat.

cum — utilitati, tum — delectationi. Legitime hic per *cum, tum* diversa junguntur. Sequens autem *cum,* negligentius fortasse adjectum, cum verbis suis ita accipiendum ac si esset *et tum — dicebat, agebat —.* Tandem haec *ageret autem* explicant et augent illud *ipsam rem.* Paulo plenius: „et tum dicebat se sic „etiam ipsam rem agere; age„bat autem revera, et maxime „quidem rem litigatoris."

quandam delectationi daret: cum et ipsam se rem agere diceret, ageret autem maxime litigatoris. Nam hoc ipso proderat, quod placebat. Ad cujus voluptates nihil equidem quod addi possit invenio, nisi ut sensus nos quidem dicamus plures. Neque enim fieri

46

conj. correxit Ald. certissima illa fuit. *dare* Turic. Flor. *ageret autem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. *agebat a.* reliqui, et quidem ita, ut inde ab Ald. verba *agebat autem maxime* parenthesi includerent et vocem *litig.* praecedentibus applicarent: male; nam qui dixit *rem ipsam*, omnia dixit. *agebat autem rem litig.* omisso *maxime* Goth. Voss. 2. *quod placet* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp.

46. *ne si sensus* marg. Basil. *sensus non quidem* Turic. Flor. Exc. Sant. Camp. Leid. *s. n q.* Alm. Receptam tutantur, praeter sensum, Guelf. Goth. Voss. 2. *plu-*

46. *sensus — dicamus.* cf. 12, 10, 56. 9, 3, 74. In illo autem *nos quidem* excusatio quaedam per tempora inesse videtur, cf. 45.

Neque enim — — offecerint. Hanc librorum omnium scripturam sanam non esse, recte viderunt mali illi medici, de quibus vid. not. crit. Ex illis autem quae sequuntur „Sed me hactenus cedentem „nemo insequatur ultra," apparet, haec nostra in defensionem adhuc illius licentiae dici: verumque sententiarum nexum agnosces simulac pro illo *Neque* reponas *Hoc*. Neque tamen hanc tibi medicinam propono, sed aliam, ut mihi quidem videtur, certiorem. Nimirum oblitterata hic fuit duplex negatio *Neque — non*, cujus usus est, quoties non tam ipsi affirmare, quam aliorum negativam sententiam negare volumus. Intelligebat Qu. severiores judices sibi objecturos „fieri hoc salva — „— non posse"; quibus respondere occupat his verbis: *Neque enim fieri non potest* cet. Ita Cicero ad Div. 6, 1, 5. *Nec enim is, qui in te adhuc injustior, non magna signa dedit animi erga te mitigati.* Corn. Nep. 9, 2, 3. *Neque vero non fuit apertum.* Sed haec pervulgata: vid. Tursell. v. *Neque.* Illud autem *et* ante *invicem* servari posse credo, ut utrumque ver-

potest salva tractatione causae et dicendi auctoritate, si non crebra haec lumina et continua fuerint et invicem offecerint. Sed me 47 hactenus cedentem nemo insequatur ultra: do tempori, ne hirta toga sit; non serica:

ris Flor. Camp. *salve* Flor. *si non crebra* et mox *et invicem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Alm. (nisi quod hic iterum n̄ pro *non*) Vall. Voss. 2. et edd. ante Bad. qui primus locum ita correxit, ut *non* ante *crebra* tolleret atque deleto *et* poneret ante *invicem*, subaudire jubens *ut*, quod ipsum mox inseruerunt editores (de meis primus habet Gryph.) ita: *ut non invicem offecerint*, quod legitime sane pendere videbatur ab illo *neque — fieri potest.* Sed nemo observavit ab eadem phrasi pendere jam illud *salva tractatione* cet. nullumque plane sensum inesse his verbis: „fieri non potest, ut haec lumina, salva tra„ctatione causae, sibi invicem non offecerint." Ergo pereunte causa fieri potest, ut sibi non offecerint; salva vero causa utique sibi officient? Ut taceam de magno sententiae hiatu inter illud *neque enim* et quae praecedunt; quem quomodo sarcire studeat Gesner., apud ipsum vide. Ita repudiata mera et vitiosa conjectura librorum scriptura reducenda erat, ut liberum cuique de loco sit judicium.

effecerint Guelf. Goth. Camp.

47. *tempori nihi rato gasit ut non seriga* Turic. *t. nichira toga sit non ut seriga* Flor. *ni hura toga sit* (*non sarica*; sed haec silentur) Alm. *nigra toga situ non s.* Guelf. Exc. Sant. *ne nigra toga sit non s.* Jens. Ald. *ne crassa toga sit ut non serica* Goth. Voss. 2. Camp. et sic, sed omisso *ut*, reliqui. Nostrum est e certissima Burmanni conjectura, quae nunc nostris codd. tantum non comprobatur, satis certa jam antea ex comparatione loci gemini in Dial. de Or. 26. (vid. not. exeg.) Recte autem *togas hirtas* Silio etiam (1, 615.) vindicat Burmannus contra comas

bum (*fuerint, offecerint*) pendeat ab una negatione.

47. *do tempori — — annulos comtum.* Dial. de Or.

26. *Ceterum si omisso optimo illo et perfectissimo genere eloquentiae eligenda sit forma dicendi; malim hercule C. Grac.*

ne intonſum caput; non in gradus atque annulos comtum: cum eo quod, ſi non ad luxuriam ac libidinem referas, eadem ſpe-

aliorum librorum. *atque annulos comtum.* Sic Ald. et aliquot poſt. cum Obr. *atque annullus comtum* Turic. (ſed hic *an nullus*) Flor. *a. anulos coptum* Camp. *a. an nullus certum* Guelf. *a. a. totum comtum* Goth. Vall. Bad. et reliqui (praeter Jenſ. etc. quos vide mox) item Voſſ. 2. quem ſilet Burm. ſed dubito de Alm. Quam facile *totum* naſci potuerit e *c8tum*, nemo non videt; ſed moleſtum quoque hoc augmentum in re per ſe virum non decente. Quod tamen judicium non ſecutus eſſem, niſi graviſſimos auctores habuiſſem. *cum eo quod, ſi non — referas.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. cum Vall. Voſſ. 2. Alm. (quanquam ex hoc *referas* non affertur) Bad. item ante hunc Jenſ. et poſt. ante Ald. ſed cum prava interpunctione. *cum in eo, qui ſe non — referat* reliqui, praeeunte ſolo Camp. nullo vero ſenſu. Atque nunc tandem ponemus miram illam horum omnium depravationem, quae eſt in Jenſ. et poſt. ante Ald. *non ſmaragdus atque annuli centum ſint cum eo: quod ſi — referas:* quod nihil eſt niſi audaciſſima correctio ejus qui annulos in coma ignoraret.

chi impetum, aut L. Craſſi maturitatem, quam calamiſtros Maecenatis, aut tinnitus Gallionis. Adeo melius eſt oratorem vel hirta toga induere, quam fucatis et meretriciis veſtibus inſignire. Neque enim oratorius iſte, immo hercule ne virilis quidem cultus eſt, quo plerique temporum noſtrorum actores — utuntur. In *gradibus* autem comarum cf. 1, 6, 44. — In his *non ſerica, non — comtum*, apparet deeſſe *ut*, quod mente repetendum eſt ex praegreſſo utrobique *ne*. Legitime hoc fieri poſſe non dubito: tamen ipſum *ut*, quod priori loco praebent codd., quanquam juſto nonniſi unus poſitu, recepiſſem, ne eo quidem offenſus, quod ſic priori loco poſita, poſteriori omiſſa eſſet poſitiva conjunctio; ni in talibus meo ſolius judicio agere vererer.

cum eo quod. vid. 2, 4, 30. 10, 7, 13. Senſus eſt: „quo „accedit, quod haec honeſtiora revera ſunt ſpecioſiora „quoque, ſiquidem non ad libidinem et luxuriam referas „pulchritudinem."

cioſiora quoque ſint, quae honeſtiora. Ce- 48 terum hoc, quod vulgo *ſententias* vocamus, quod veteribus, praecipueque Graecis in uſu non fuit (apud Ciceronem enim invenio), dum rem contineant, et copia non redun-

48. *ſententiis* Turic. Flor. Guelf. *quod veteribus.* Sic Turic. Flor. c. Alm. et ita haud dubie in Arg. reperit Obr. qui inde fecit *quodque.* Reliqui *quod* omittunt et, inde ab Ald., verba *veteribus — invenio* parentheſis loco habent. Paulo negligentior ſane, ſed minime inſolens, junctura *quod — quod —.* *Ciceronem enim invenio.* Sic ſcripti et mei et Burmanni omnes, et edd. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui *enim* omittunt praeeunte Badio, qui in notis tamen poſuit illud cum hac obſervatione „redundat enim". Verum non redundat, ſed cauſam potius reddit, cur ſententiarum uſum non ſuo tantum aevo tribuat Qu. Sane Spaldingio etiam natum videbatur *enim* e vicinis utrinque litteris: ſed tum conſenſum omnium librorum nondum viderat. *copia dum redundent* Turic. Flor. Camp. *copia redundent* Jenſ. et poſt. ante Bad. qui primus noſtrum ex Vall. inventum deinde in reliquis etiam, certe in noſtris.

48. *Ceterum hoc.* i. hoc ipſum, de quo agimus, *ſenſus.* Monemus hoc eorum cauſa, qui adverbio *ceterum* utuntur cum ad alia transeunt; cum tamen antiquis non ponatur niſi in aliqua ad ſuperiora oppoſitione. Reprehenderat nimias ſententiarum delicias: nunc pergit: „Ceterum utiles eſſe — quis negat?"

quod veteribus — — invenio. vid. not. crit.

rem contineant. *Rem* numero ſingulari vix eſt quin rem de qua agitur ſive cauſam intelligas; atque ſic noſter 7, 1, 25. de principali in jure quaeſtione dicit, eam eſſe quae *cauſam* fere *contineat;* et propius etiam Cic. Brut. 29. ſenatoris alicujus „non prudentiam ſolum, ſed, quod maxime rem continebat, fidem" laudat. Sed quis a ſententiis, quibus carere etiam poſſimus, hoc poſcat, ut illud contineant in quo maxime cardo vertatur? Nam hoc fere eſſe *rem continere* exemplis illis patet. *Spectare* quidem ad rem, *accommodatae eſſe* ei debent: ſed hoc non eſt *continere:* et ſi vel maxime ita intelligas, ſentis,

dent, et ad victoriam ſpectent, quis utile neget? Feriunt animum, et uno ictu frequenter impellunt; et ipſa brevitate magis 49 haerent, et delectatione perſuadent. At ſunt qui haec excitatiora lumina, etiamſi dicere permittant, a componendis tamen orationibus excludenda arbitrentur. Quocirca mihi ne hic quidem locus intactus eſt omittendus,

Redundare ſemper eſt in vitio: cf. 9, 3, 74. *utilem negent* Turic. c. Alm. *utilem neget* Flor. et, neſcio quo errore, Ald. Malim *utiles:* nam diſplicet ſingularis inter haec ipſa *ſpectent, feriunt.* *freq. pellant* Flor. *delectatione.* Sic nos certa emendatione: cf. 52. it. 8 Pro. 7. *delectione* marg. Baſil. *deiectione* Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. *dictione* reliqui, manifeſta correctione, quam (niſi eſt in Voſſ. 2. quem ſilet Burm.) egregio illo Jenſonianae procuratori debemus, quem in ſmaragdis illis et centum annalis jam cognovimus.

49. *At ſunt.* Sic Camp. Bad. *Ac ſ.* reliqui. *omittendos* Turic. Flor. *om. a pluribus eruditorum* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Mira varietas. An fuit in primo horum omnium autographo etiam *putari?* Sed hoc diſplice- opinor, quam inconcinne dictum ſit debere eas „ad rem „ſpectare, non nimis copio- „ſas eſſe, ad victoriam ſpe- „ctare“: ubi quod primo et ultimo loco poſitum eſt ad idem fere redit. Vix itaque aliud de ſententiis primo loco requiri poterat, niſi ut *aliquid,* non mera verba, contineant, quomodo et accepit Gedoynus. Sed hoccine, cum de ſententiis in univerſum loqueris, eſt *rem continere?* neque ſtatim quisque *rem* illo altero ſenſu dictam credet? Quare hic etiam *m* in *s* mutato (vid. not. crit. *utile*) *res contineant,* legendum cenſeo.

49. *excitatiora.* cf. 6, 1, 2. et, ne forte ſuſpiceris legendum *excitantiora,* 9, 3, 10. ubi ſchema quoddam Horatianum duabus communibus loquendi formis *excitatius* dicitur.

quod plures eruditorum aliam eſſe dicendi rationem, aliam ſcribendi putaverunt: ideoque in agendo clariſſimos quosdam nihil poſteritati manſurisque mox litteris reliquiſſe, ut *Periclem*, ut *Demaden*: rurſus alios ad componendum optimos, actionibus idoneos non fuiſſe, ut *Iſocratem*: praeterea in 50 agendo plus impetum poſſe plerumque, et

ret. *quo plures* Voſſ. 2. *manſuris quae* Camp. ut *Demaden*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. (niſi quod duo poſtremi — *em*). *et Demadem* reliqui. *optimis* Turic. Guelf.

50. *impetum poſſe plerumque*. Sic Camp. Obr. *impetum plerum* Turic. Guelf. *impetum plerumque* Flor. c. Alm. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *impetus pl.* Ald. Baſil. *impetus poſſe pl.* reliqui. Manu exaratorum qui quidem diſerte memorantur codicum ſcriptura a Badio explicatur ſubaudiendo verbo *facere*: qualis tamen omiſſio non ſapit noſtri ſtilum: Aldina manifeſta eſt correctionis, ut *impetus* ſit genitivus ſubaudiaturque *eſſe*: male profecto: ſed hinc apparet recentiorem ſcripturam, uti nunc quidem eſt, non eſſe e codice: nam verbum *poſſe* unde unde acceptum infertum fuit in ſcripturam Aldinam ita ut *impetus* fieret pluralis. Reſtituendus itaque erat utique ſingularis, et ſic ambigi poterat, quod verbum et ubi inferendum eſſet. Nam Spaldingius in ſua Campani collatione illud *poſſe* non diſerte poſuit, ſed poſito verbo *impetum* de omiſſione verbi *poſſe* nil monuit. Sed confidendum cenſui ejus diligentiae, qualem toties cognovi. Non igitur e Gallandii, ut forſitan ſuſpiceris, conjectura, ſed ex libris derivatum mihi quidem hoc

mox. Uncis incluſerat Geſner.; quod recte improbat in ſchedis Spald. illudque explicat per „*deinceps*, h. e. poſt- „quam detonuerunt verba et „voces."

Demaden. Vid. 2, 17, 18.

50. *impetum poſſe*. vid. not. crit.

petitas vel paulo licentius voluptates; commovendos enim esse ducendosque animos imperitorum: at quod libris dedicatur, et in exemplum editur, tersum ac limatum, et ad legem ac regulam compositum esse oportere; quia veniat in manus doctorum, et judices artis habeat artifices. 51 Quin illi subtiles, ut similes ac multos persuaserunt magistri, παράδειγμα

verbum videtur. *vel petitas paulo* Camp. *voluptatis* Guelf. *docendosque* libri omnes, praeter Voss. 2. qui *decendosque*. Nostrum e conj. Burmanni, quae satis firmatur re ipsa, ut vix opus sit exemplo infra 74. et quae attulit Burm. ad Ov. Met. 11, 2. *ad quis libris dedicator in exemplum edantur et tersum* Turic. *ad quis l. dedicatorum et i. e. edantur et t.* Flor. *ad quis libros dedicatorum i. e. dedantur et t.* Guelf. Reliqui nostram, nisi quod pro *editur* Jens. *redditur* c. post. ante Ald. *et regulam* Goth. (tac. Gesn.) *venient* Flor. *judicis artis* Camp. *judicis artes* Goth. *judices artes* Jens. et post. ante Ald.

51. *ut similes ac multos persuaserunt.* Haec est constans manu exaratorum omnium scriptura (nisi quod Goth., tac. Gesn., et alii fortasse, vid. Burm., *et*), quam servarunt Camp. et Ald. Reliqui omnes praeeunte Jens. dant *multi*, e conjectura, ut apparet, quae tamen satisfacere non potest. Ego sanius nihil extundo illa Burmanni emendatione: *Quin illi subtiles (ut sibi ac multis persuaserunt) magistri — tradiderunt*, quae aliquanto etiam probabilior fit Gesneriano additamento *sibimet*. Tamen latinitatem hujus locutionis „subtilis (ut sibi persuasit) magister" pro eo quod planius esset „ut sibi videtur" praestare non ausim.

libris dedicatur. Fateor mihi non liquere de hac formula: in qua vel hoc ambigo, dativumne an ablativum illud *libris* accipiam. Sed neque scriptura certa est. Malim saltem *in libris;* sicut *in templo* signum vel tabula dedicatur.

51. *ut similes — magistri.* vid. not. crit.

παράδειγμα — ἐνθύμημα. vid. ad 5, 11, 2.

do, ἐνθύμημα ſcribendo eſſe aptius, tra-
unt. Mihi unum atque idem videtur
dicere, ac *bene ſcribere;* neque aliud
ratio ſcripta, quam monumentum actio-
abitae. Itaque nullas non, ut opinor,

ıtegram itaque relinquo. *eſſe altius* ſcripti
i omnes ante Obr. niſi quod Jenſ. ſolus praeclare
tais. Recepta, qua certius nihil, in Leid. primum
eſt cum ſigla Dan. (cf. §. 38.) Stribligines pro
afferre nil attinet. *ac idem* Goth. *et bene*
itaque non illas modo ut opinor Turic. Flor.
ıod hic *opinior*) Guelf. Camp. In Exc. Sant. *non*
ntum notatum eſt. *i. non illas ne u. o.* Alm. *i.*
as non u. o. Vall. *i. nullas non o.* Voſſ. 2. Cum
rta ſit prima haec ſententiae pars, ſervavi vulgatam,
facillime nata eſt illa quae eſt in Turic. confuſione
ıdiorum *nō* et *mō*, et coalitione vocum *n̄ illas*.

ue nullas non — — non
Impedita haec utique
e, ut videtur, corrupta
ot. erit.). Omnem au-
tiocinationis ſeriem re-
hoc veroſimillimum
idebatur, geminandam
ocem *virtutes*. Quip-
n ſubtiles illi abeſſe
m voluerint ex oratio-
pta, quae tamen pro-
m ipſa actione; Quin-
s unum eandemque eſſe
et ſcriptam et actam,
ıfert, in ſcripta omnia
bere, quae vicerint ipſa
. Nam ſi vicerunt,
s illae erant, neque iis
debet ſcripta in exem-
oratio. Addit autem,
bo ſcire imperitis *vitia*
e placere aliquando,
ipſisque itaque vitiis vincere
interdum oratorem. Tamen
ideo non hoc ſe dicere, vitia
quoque inſerenda eſſe illi
actionis monumento. Cujus
rei cauſam mox reddit. Haec
itaque, quae expoſui, omnia
contineri puto his verbis:
Itaque (oratio ſcripta) *nullas
non*, *ut opinor*, *debet habere
virtutes: virtutes dico, non vi-
tia: nam imperitis placere ali-
quando quae vitioſa ſunt, ſcio.*
In qua ſermonis forma *nam*
cauſam reddit, cur de *vitiis*
vel cogitari hic a quoquam
poſſit. Nihilominus autem
veniam daturus aliquibus et-
iam vitiis ejusmodi volunta-
riis, et in hoc diſcrimen ali-
quod tamen inter ſcriptam
orationem et habitam ponens,

debet habere virtutes dico, non vitia. Nam imperitis placere aliquando quae vitioſa ſunt, 52 ſcio. Quo different igitur? Quodſi mihi des conſilium judicum ſapientum, perquam multa recidam ex orationibus non Ciceronis modo, ſed etiam ejus, qui eſt ſtrictior multo, Demoſthenis. Neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendae, cum etiam prooemia ſupervacua eſſe apud tales Ariſtoteles exiſtimet: non enim trahentur his illi ſapientes: proprie et ſi-

virtutes dico, non vitia. Sic ſcripti et editi omnes (parum diligente in Goth. et Jenſ. Geſnero) ante invectum illud quod recentiores praeferunt, quodque ex ed. Rob. Steph. 1542. primum affert Gibſonus: *virtutes. non dico nulla vitia.* Sponte autem patet illud eſſe ex mero corrigentis arbitrio. Secundum quod haec eſſet mens Quintiliani. „Oratio ſcripta, quae eadem eſt ac habita, ob id „ipſum vitiis plane immunis eſſe non poteſt; cum ad im„peritos directa eſſe potuerit, quibus placent aliquando vi„tioſa quoque." Atqui diſerte vetat Qu. §. 55. talia relinquere in oratione ſcripta, „ne videantur propoſiti eſſe, non „temporis." Aliter igitur difficultas antiquae ſcripturae, quam ideo reduxi, ſolvi debet. *vitioſa ſint* Turic. Flor.

52. *different ergo* Guelf. *qui ſi mihi* Camp. *ſi m.* Goth. Voſſ. 2. *miſericordes* pro *mihi des* Flor. ſuaviter. *judicium ſapientium* Turic. Flor. Guelf. *j. ſapientium* Camp. *judicium ſ.* Jenſ. (tac. Geſn.) *recitem* Guelf. *quis eſt fictior* Turic. Flor. *fictior* Camp. etiam et Jenſ. (tac. Geſn.) correctum jam in Tarv. *Demoſthenes* Camp. *prophemiae ſupervacuae* Flor. *prohemio ſupervacuae* Camp. *prooemium ſupervacuum* Jenſ. cum poſt. ante Bad. *Ariſtoteles eſſe ex.* Guelf. *his illis abſentes* Guelf. c. Alm.

illo quaſi per pudorem circuitu utitur, quem continent §§. 52—55.

52. *conſilium—ſapientum.* cf. 2, 17, 28. 3, 8, 2. 4, 1, 21. *Ariſtoteles.* vid. 4, 1, 72.

gnificanter rem indicare, probationes colligere, ſatis eſt. Cum vero judex detur aut [53] populus, aut ex populo, laturique ſententiam indocti ſaepius, atque interim ruſtici: omnia, quae ad obtinendum quod intendimus prodeſſe credemus, adhibenda ſunt; eaque et cum dicimus promenda, et cum ſcribimus, ut doceamus quomodo dici oporteat. An *Demoſthenes* male ſic egiſſet ut [54]

h. illi abſentes e Flor. *iis i. ſ.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *indignare* Flor. Guelf. *probationes.* Sic, ſed per — *is*, Turic. Flor. Guelf. *probatione* reliqui. Sed quamvis in probatione formam fere indagandi et colligendi ſequimur, tamen *probatione* rem non *colligimus*, ſed perſpicuam aliis reddimus; cf. 2, 20, 5. 10, 1, 84. Sed *colligere probationes* idem eſt quod 5. 7. 18. „ſparſa colli„gere argumenta, quorum congregatione factum convin„cimus."

53. *vero alia judex* Turic. Flor. c. Alm. *alia* natum ex *al* (cf. §. 44.) videturque varietas aliqua hic olim fuiſſe pro *judex.* *decur* Flor. *aut exemplo* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *ſentiam* Turic. *quae intendimus* Jenſ. c. aliq. poſt. *credimus* Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. ante Baſil. acc. Stoer. et aliq. ap. Burm. *eaque et.* Sic Ald. *ea quae et* Jenſ. c. poſt. ante Ald. *eaque etiam* reliqui, mendo manifeſto. *dicimus.* Sic omnes et ſcripti et edd. ante Leid. exc. Baſil. qui *dicemus* cum reliquis. *ſcribimus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. et edd. inde a Jenſ. ante Leid. acc. Gibſ. Obr. *ſcribemus* reliqui.

54. *An Demoſthenes male ſic egiſſet ut ſ. a. Cicero.* Sic Lugd. 1538. (male enim ap. Geſn. bis impreſſum 1528.) Obr. Geſn. Bip. et ita plane Turic. Flor. niſi quod *egiſſe* uterque. *a. D. m. ſ. e. vel ſcripſit aut Ciceronem* Voſſ. 2. Goth. niſi quod ex hoc Geſner. (tacens ille quidem de-

probationes colligere. vid. not. crit.

ſcripſit, aut *Cicero?* aut eos praeſtantiſſimos oratores alio quam ſcriptis cognoſcimus? Melius egerunt igitur, an pejus? Nam ſi pejus, ſic potius oportuit dici, ut ſcripſerunt: ſi melius, ſic oportuit ſcribi, ut dixerunt. Quid ergo? Semper ſic aget orator, ut ſcribet? Si licebit, ſemper. Quodſi impediant brevitate tempora a judice data, multum ex eo quod potuit dici, recidetur; editio habebit omnia. Quae autem ſecundum naturam judicantium dicta ſunt, non ita poſteris tradentur, ne videantur propoſiti fuiſſe, non temporis. Nam id quoque plurimum refert, quomodo audire judex velit: atque

55

56

voce *vel*) pro *male* affert *vellem*, non obloquente in collatione codicis Spald. *an Demoſthenem male — Ciceronem* Camp. *an Demoſthenem m. ſ. egiſſe — Ciceronem* Guelf. Exc. Sant. *an Demoſthenem malle ſit egiſſe — Ciceronem* Jenſ. et (ſed correcto *ſic* pro *ſit*) poſt. ante Ald. *an Demoſthenem mallem ſic egiſſe — Ciceronem* Vall. Ald. et reliqui mei omnes: de aliis cf. Geſn. *alia qua* Turic. Flor. Camp. *alia quam* Guelf. Exc. Sant. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Gryph. exc. Ald. *egeruntur igitur* Flor. Camp. *ſi* ante *pejus* om. Guelf. *potius* ante alterum quoque *oportuit* inſerunt Turic. Flor.

55. *ſcribet.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Goth. probante Geſn. *ſcriberet* Guelf. *ſcribit* reliqui. *ſemper quae pediant* Turic. Flor. *ſ. quae imp.* Guelf. *ac judice* Flor. *reciderunt* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. et edd. ante Bad. cum ipſo Ald. ſed hic modo *multumque*, ut verbum pendeat ab illo *tempora:* male. *quaedam ſecundum* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. *dici ſunt* Turic. Flor.

56. *audire judex.* Sic ſcripti omnes et Camp. Jenſ. *j. a.* reliqui. *velud* Turic. Flor.

55. *propoſiti.* Vid. 11, 1, 42.

ejus vultus ſaepe ipſe rector eſt dicentis, ut Cicero praecipit. Ideoque inſtandum iis, quae placere intellexeris, reſiliendum ab iis, quae non recipientur. Sermo ipſe, qui facile judicem doceat, optandus. Nec id mirum ſit, cum etiam teſtium perſonis aliqua mutentur. Prudenter enim, qui cum interrogaſſet ruſti- 57 cum teſtem, *an Amphionem noſſet*, negante

ejus — rector eſt dicentis. Sic Obr. uſus haud dubie talibus in Cod. Arg. veſtigiis, qualia ſunt in noſtris haec: *ius vultus* Flor. *iis v.* Turic. Guelf. *rectos eſt docentes* Turic. Flor. *ei vultus — rectus e. d.* reliqui. *praecipit* om. Flor. *praecepit* Tarv. Locat. Ven. et al. ap. Burm. *inſtandum his* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Baſil. *reſilendum* Jenſ. *re ſilentium* Flor. *ire* (Turic. *irae*) *ſilentium* Turic. Guelf. c. Alm. *ab his* Turic. Camp. Baſil.

57. *teſtem ad amphinionem negant et detraxit* Turic. Flor. et ſic Guelf. niſi quod *amphiona; t. ad amphinionem negantem d.* Camp. *t. ad Amphionem negant et detraxiſſet* Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. *t. at Amphion negat et detraxit* Jenſ. *t. an Amphiona noſſet negat et detraxit* Tarv. Locat. Ven. Noſtram Aldus primus dedit, ſecutique ceteri omnes, niſi quod inde a Baſil. praetulerunt formam *Amphiona;* non bene, ut obſervat Badius (an in Ed. 1519? vid. Burm.), cum res acta ſit in foro Romano. Neceſſarium illud *an — noſſet* e mſ. quidem nondum allatum eſt: ſed in Tarv. nulla conjecturae ſuſpicio. Verba *negante eo* an ſint ex Aldi emendatione, neſcio. Dixeris, eſſe eadem in

56. *Cicero praecipit.* Locum nondum quisquam indicavit.

optandus. „H. e. eligendus „et ſtudioſe conſectandus“ Geſner. Cf. eund. in Theſ. Hoc quamvis in tali quidem ſententia rarum ejus ſignificationis exemplum nemo tamen cum mera, qualem eſſe puto, conjectura Obrechti *aptandus* mutaverit; praeſertim cum haec etiam inſolita ſit ſtructura „aptare ſermonem, qui „doceat.“

57. *Amphionem.* Burman-

ꝑo, detraxit aſpirationem, breviavitque ſecundam ejus nominis ſyllabam, et ille eum ſic optime norat. Hujusmodi caſus efficiunt, ut aliquando dicatur aliter quam ſcribitur; cum dicere, quomodo ſcribendum eſt, non 58 licet. Altera eſt diviſio, quae in tres partes et ipſa diſcedit, qua diſcerni poſſe etiam recte dicendi genera inter ſe videntur. Namque unum *ſubtile*, quod ἰσχνὸν vocant: alterum *grande* atque *robuſtum*, quod ἁδρὸν con-

Alm. cum ex hoc ap. Burm. nil notatum ſit niſi *verbi noſſet* defectus. *ſpiratione brevi aut que* (Turic. Guelf. Voſſ. 2. *quae*, Goth. *autque*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *ſecundum* Flor. *ſecunda eſt e. n. ſillaba* Camp. *quam ſcribatur* et mox *ſcribendum ſit* Camp. *non licet* om. Guelf.

58. *deſcendit* Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Voſſ. 2. *quod non vocant* Turic. Flor. Guelf. *quod ἰσχνὸν ἥλειον voc.* Tarv. Locat. Ven. ἰσχνὸν ſolum eſt jam in Camp. *quod ἁδρὸν conſtituunt.* Sic Camp. *q. ad ponus*

nus obſervat, hoc nomine Amphionis multos in lapidibus occurrere inter libertinos praecipue et vilioris ſortis homines.

58. *in tres partes et ipſa.* Reſpicit §. 16. 18. Eandem autem diviſionem in ἁδρὸν, ἰσχνὸν, μέσον habes apud Gellium 7, 14. Ex aliis alias generum dicendi ſive χαρακτήρων diviſiones profert Capperonnerius. In his eſt etiam *floridum* ap. Macrob. 5, 1. ἀνθηρὸν ap. Proclum in Chreſtom. (Phot. cod. 239.), cui adde auctorem Vit. Hom. ap. Galeum p. 315. Genuina itaque ſunt haud dubie graeca in noſtro contextu. Sed e codicum veſtigiis apparet τῷ ἰσχνῷ et τῷ ἁδρῷ addita fuiſſe per ſcognata quaedam vocabula, difficilia tamen illa conjectu. Nam λεπτὸν, quod Capper. proponit, de ſubtili maxime quidem eſt proprium, ſed nimium recedit a librorum ſcriptura; ut fortaſſe verius ſit λιτόν; cf. Dionyſ. Hal. de Demoſth. p. (Sylb.) 184, 28. τὴν λιτὴν καὶ ἰσχνὴν φράσιν.

conſtituunt. cf. 9, 4, 54.

ſtituunt: tertium alii *medium* ex duobus, alii *floridum* (namque id ἀνϑηρὸν appellant) addiderunt. Quorum tamen ea fere ratio eſt, 59 ut primum *docendi*, ſecundum *movendi*, tertium illud utrocunque nomine *delectandi* ſive aliud *interconciliandi* praeſtare videatur offi- 101 cium; in docendo autem *acumen*, in con-

dionter c. Turic. Flor. Guelf. *q. c.* ἄδρὸν reliqui. *id anae poenim app.* Turic. Flor. Guelf. (hic *anepoenim*). *i.* ανεπαίνην *a.* Camp. ἀνϑηρὸν in Tarv. primum comparet. In Goth. ejus loco lacuna.

59. *ſec. amovendi* Turic. Flor. *ſ. admonendi* Guelf. Camp. *illud eſt ultrocumque* Turic. Flor. Guelf. Verbum *eſt* habet Camp. quoque. *videtur officium* Jenſ. quod mendum hinc omnes, praeter Badii, editiones inſedit ante Geſn. *in conciliando.* Sic Turic. Flor. c. Alm. Baſil. *interconciliando* Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. *interconciliandi* Camp. *in interconciliando* reliqui ex Badii

59. *ſive aliud interconciliandi.* Hoc verbum, quod nusquam praeterea occurrit, Geſnero eo tantum tutum videbatur, quod bis hic poſitum eſſet, lectum nimirum hucusque altero etiam poſt aliquot verba loco. Nunc itaque, ubi ope optimorum codicum manifeſtorumque in ceteris veſtigiorum ab altera tamen ſede deturbatum eſt, integra de eo redit quaeſtio. Jam cum Qu., qui ſupra etiam 3, 6, 10. *tria* poſuit, *quae praeſtare debeat orator, ut doceat, moveat, delectet*, poſtea 11, 1, 6. eandem diviſionem memorarit his verbis, *quid conciliando, docendo, movendo judici conveniat*: quis credat eum hic potiſſimum inſolito illo et ſesquipedali verbo uſum, cujus ne ratio quidem conſtat? Nam *interconciliare* quid eſſe poteſt, niſi alios conciliare inter ſe? Quantilla autem haec pars operis oratorii? Senſerunt haec alii etiam, et cum vox quoque *aliud* otioſa videretur, Heumannus propoſuit *auditores conciliare*; quae tamen ingenioſa alias conjectura eo maximo incommodo premitur, quod non apparet, cur huic potiſſimum verbo praemiſſum ſit quod eodem jure ad tria etiam cetera

ciliando *lenitas*, in movendo *gravitas* videatur. Itaque illo ſubtili praecipue ratio narrandi probandique conſiſtet; ſed quod etiam detractis ceteris virtutibus, ſuo genere ple-
60 num. Medius hic modus et translationibus crebrior et figuris erit jucundior, egreſſionibus amoenus, compoſitione aptus, ſententiis

ant Vallae correctione. *monendo* Camp. *gravitas* om. ſcripti et mei et Burmanni omnes cum Camp. ſed habet jam Jenſ. qui e cod. hauſiſſe putandus eſt, donec aut verius aut commodius aliud verbum inveniatur. Quod fortaſſe fuerit *vis*, ſubjecto verbo etiam alio in locum illius *videatur*, quod non ob ingratam ſolam repetitionem (quam non ſemper curat noſter) ſed ob ipſius inertiam plane non ferendum videbatur Spaldingio quoque. In Guelf. eſt *movendo moveatur*. *narrandi quae conſ.* Turic. Flor. Guelf. Totum hoc *probandique* omittere narratur Alm. *conſiſtet*. Sic Turic.. Flor. Guelf. (a pr. m.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Leid. Conf. mox *erit jucundior*, et *feret cogetque*. *ſed quae id etiam* Turic. Flor. Guelf. *plenum*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *plenum ſit* reliqui.

60. *medius hic medius* Turic. Flor. Guelf. *medius hic* omiſſa tertia voce Camp. c. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante *Bad.* qui noſtrum ex Vall. *medius his modus* Bip. ex neſcio cujus correctione, prava illa quidem, altero, quo referatur *his*, in hac quidem ſerie nondum poſito. *amoenis* Turic. Flor. Jenſ. et poſt. ante Ald. per ſe non male, ſed contra concinnitatem. *captus* Jenſ. c. poſt. ante Ald.

pertinet. Equidem ſervem illud *aliud*, quo diverſum ejusdem generis officium indicatur: et, ne nihil contulerim, criticorum judicio ſubmitto hoc: *delectandi*, *ſive aliud item conciliandi — officium*.

gravitas videatur. vid. not. crit.

ſed quod — plenum. Recte Geſner. ita haec interpretatur „totas etiam in hoc genere „orationes, pro materiae nimirum ratione, probabiles „eſſe poſſe, etiamſi nihil neque *floridum* habeant neque *grande*."

60. *Medius hic modus*. Pro-

dulcis, lenior tamen, ut amnis lucidus quidam et virentibus utrinque ſilvis inumbratus. At ille, qui ſaxa devolvat et *pontem indignetur* et ripas ſibi faciat, multus et torrens judicem vel nitentem contra feret, cogetque ire qua rapit. Hic orator et defunctos excitabit, ut *Appium Caecum:* apud hunc et patria ipſa exclamabit, aliquandoque *Ciceronem* in ora- 61

tamen nam nis et lucidis quidem (Turic. *quide*) *eſt virentibus* Turic. Flor. *t. nam vis et l. qui deeſt v.* Guelf. *t. et amnis lucidus quidam eſt et v.* Jenſ. in qua ſcriptura ſtatim Tarv. mutat *et amnis*, et meorum primus Gryph. 1544. *eſt* omittit, quam noſtram invenit etiam in ſuis Merula, dantque Goth. certe et Camp. niſi quod hic *quidem;* cf. §. 17. 19. *utrimque ſibi ſi verberatus* Flor. *ſibi ſin* eſt etiam in Guelf.

61. *indignatur* Turic. Flor. Guelf. *mittentem* Flor. *cogitque ire quarta pite hic* Turic. (niſi quod *irae, pitae*) Flor. *rapit* om. Guelf. nimia lacuna relicta. *defunctus* Camp. *excitavit* Turic. Flor. *exclamabit* Turic. *aliquando-*

nomen *hic* reſpondet ſuo *ille* in praecedentibus et ſubjectis: *illo ſubtili —; medius hic —; at ille qui ſaxa —.*

ut amnis. Pungunt me diverſae in optimis libris ſcripturae veſtigia, maxime illud *nam*, cujus prima littera ex proximo *tamen* adhaeſit. Hinc non mutata ſerie verborum et nonniſi neceſſariis mutationibus fit,, *lenior tamen amnis et lucidus quidam et — inumbratus;* ut ipſe orator dicatur amnis, ſicut ἐναργέστερον longe mox tertius ille, eamque locutionis audaciam mitiget adjectum *quidam*. Vid. laudata ad §. 17.

61. *pontem indignetur.* Verba ſunt Virgilii 8, 728. „Nimirum praecepta hic ſimul „ſunt exempla", ut vere Geſner.

ripas ſibi faciat. Novas videlicet, non curans moles obſtantes.

Appium Caecum. vid. 5, 8, 54.

patria—exclamabit: Cic. Catil. 1, 7.

Ciceronem — alloquatur ib. 11. Mira tamen videri poteſt ratio hujus ſermonis:

tione *contra Catilinam* in senatu alloquetur.
62 Hic et amplificationibus extollet orationem, et in superlationem quoque erigetur. *Quae Charybdis tam vorax?* et *Oceanus medius fidius ipse.* Nota sunt enim jam studiosis haec lumina. Hic deos ipsos in congressum prope suum sermonemque deducet. *Vos enim Albani tumuli atque luci: vos, inquam, Alba-*

que Ciceronem. Sic omnes et scripti (nisi quod Turic. Flor. Guelf. *quae* diremptim) et editi, mei quidem, ante Gryph. 1544. Ab illo autem inde lectum est *aliquemque ut apud Ciceronem,* nisi quod Obr. omisit vocem *apud.* Quae omnia ut arbitrarias correctiones merito abjecit Gesner. antiquamque restituit. *aliquando Cic.* e solo Voss. 2. affertur. Mox *alloquantur* Turic. Flor. *alloquatur* Guelf. Exc. Sant.

62. *etiam ampl.* Camp. *et insuper latiniorem quoque erigetur* Turic. Flor. *et insuper latiniorem q. eriget* Guelf. *et in superlationem q. eriget* Jens. et post. ante Bad. *et vi superlationum q. e.* Camp. *et vi superlationum q. eriget* reliqui. Nostra est ipsa illa vetustiorum librorum cum necessaria e ceteris correctione. In vulgata hucusque putida certa erat sermonis variatio, „orationem amplificationibus „extollet et vi superlationum eriget." *sunt enim etiam* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *sunt etiam* Camp. *quoque* pro *prope* Guelf. Mox bis *nos* pro *vos* Camp.

„apud hunc oratorem (uni„verse cogitatum) patria ali„quando Ciceronem alloque„tur"; cum mens scriptoris sit „patria aliquando ipsum, „qui dicit, alloquetur." Sed ideo adjectum est hoc „in „oratione contra Catilinam", quod alias dixeris esse scholion. Nunc perinde est ac si dixisset: „in hoc genere pa„tria aliquando Ciceronem in „ipsius Ciceronis oratione al„loquetur."

62. *in superlationem.* cf. 9, 2, 3.

Quae Charybdis —, Oceanus —. Cic. Phil. 2, 27. ubi vox *ipse* non legitur. *Vos enim Albani —.* Haec etiam memoriter recitata ex Or. pro Mil. 31.

norum obrutae arae, sacrorum populi Romani sociae et aequales. Hic iram, hic misericordiam inspirabit: hic dicet, *Te vidit, et appellavit, et flevit:* et per omnes affectus tractatus hic itaque illuc sequetur, nec doceri desiderabit. Quare si ex tribus his generi- 65

inspiravit Turic. Flor. *h.* (sic, una litt.) *dicit* Turic. *hic dicit* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *hic dicunt* Flor. *dicet hic* Camp. *te vidit et appellavit et flevit.* Sic Camp. *te judet a. e. f.* Turic. *te videt a. e. f.* Flor. c. Goth. Voss. 2. *te vidit a. e. f.* Guelf. Bad. *t. v. et flevit et app.* reliqui praeeunte Jens. *tractatus.* Sic Turic. *tractatur* reliqui. *hic itaque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post ante Gryph. 1544. *hinc i.* reliqui praeeunte jam Camp. *sequetur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. omnes ante Burm. ut hujus suspicer sphalma merum *sequitur,* quod Gesn. et Bip. repetierunt, Capper. non item. *doceri.* Sic omnes et scripti (nisi quod Goth. *deceri,* non *decere,* err. Gesn.) et editi, quos equidem viderim, praeter Burm. qui *docere;* quod tamen sphalma typographi non est, cum *doceri* tanquam v. l. appictum sit. Haec omnia cum manifesto sint corrupta, Obr. ita in textu suo posuit: *et per omnes affectus auditor huc atque illuc sequetur, nec doceri desiderabit,* quod illum dedisse e conjectura vel sola vox *auditor* et neglectum *tractandi* verbum prodit. Burm. itaque conjiciebat *et ita per omnes affectus tractatus judex huc illuc*

hic dicet — — doceri desiderabit. Haec cum nonnisi corrupta dare potuerim, posui ut sunt in vetustissimis, aliquot emendandi conatibus in not. crit. allatis. Sed haec etiam *Te vidit — flevit,* quae neque apud Ciceronem neque alibi hucusque inventa sunt, suspicione apud me quidem non carent: neque fortasse errem, si e Turicensi — scriptura unica littera in simillimam mutata haec effecerim: *Te, judex, appellavit et flevit.* Quae ad miserum aliquem et a potentioribus oppressum clientem relata, scriptor ipse ita finxerit.

bus necessario sit eligendum unum, quis dubitet hoc praeferre omnibus, et validissimum alioqui, et maximis quibusque causis accom- 64 modatissimum? Nam et Homerus *brevem* quidem cum *jucunditate*, et *propriam*, id enim est *non deerrare verbis*, et *carentem super-*

sequetur, nec *d. d.* in qua loci constitutione certe illud *tractatus* nunc ab optimo codice confirmatur. Utriusque autem conjecturae virtutes ita fortasse commodissime conjunxeris: *et per omnes affectus tractatus judex huc atque illuc sequetur n. d. d.* ut sola vox *judex* exciderit in vetusta scriptura et verba *huc atque* leviter sint corrupta; quam postremam emendationis partem certissimam judico; de oblitterato verbi *sequetur* subjecto aliorum judicia provocans. Add. et not. exeg.

63. *elig. sit* Goth. (tac. Gesn.) *qui dub.* Turic. Flor. *hunc praef.* Guelf. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *aliqui* Turic. Flor. Guelf. *aliquo* Camp. *alioquin* Jens. et post. ante Bad. *ex maximis* Turic. *quibus* abjecto *que* Turic. Flor. Guelf.

64. *cum jucunditate.* Sic Goth. Camp. (nisi quod in hoc *eum*) c. Alm. Voss. 2. *cum jocunditatem* Turic. Flor. *animi jocunditatem* Guelf. et sic (sed per *u*) Tarv. et post. ante Basil. ex quo sphalmate (confusis tantum compendiis *cũ* et *aĩi*) Philander, quem sequitur Basil., fecit *amoris jucunditatem*. Reliqui utramque vocem conjunxerunt: *cum animi jucunditate*, quod patienter hucusque tulerunt viri docti. *enim non* Camp. *deerrare.* Sic Cod.

64. *Homerus.* Decantata haec de tribus dicendi generibus in tribus Homericis regibus. Vid. Gell. 7, 14. Clark. et Heyn. ad Il. γ, 213 sqq. Placet autem versus Homericos hic ponere, ut cum nostri scriptoris verbis comparentur. Ἤτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευεν, Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος Οὐδ' ἀφαμαρτοεπής. et de Ulysse v. 221. Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν· Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆΐ γ' ἐρίσσειεν βροτὸς ἄλλος. et de Nestore Il. α, 249. Τοῦ καὶ

vacuis eloquentiam Menelao dedit, quae ſunt virtutes generis illius primi; et *ex ore* Neſtoris dixit *dulciorem melle profluere ſermonem*, qua certe delectatione nihil fingi majus poteſt: ſed ſummam aggreſſus in Ulixe facundiam, *magnitudinem* illi junxit; cui *orationem nivibus hibernis*, et copia verborum,

Palat. teſte Gebh. in Crepund. 3, 18. *derrare* Turic. Flor. c. Alm. *errare* reliqui. *et* ante *ex* om. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Bad. *dulciore — ſermone* Flor. *quaerit* id. *magis* Guelf. *Sed ſumma regreſſus eſt inutilae facundiam et magn. illi viciſſet* Turic. Flor. Guelf. (niſi quod hic *inutile*). Et ita Goth. etiam (non ſatis accurate referente Geſn.), niſi quod habet *in Ulyze*, et ne ex Spaldingii quidem notatis appareat, an *ut* etiam poſt *eſt* ibi inſertum ſit, quod tamen credere me facit Voſſ. 2. (vid. mox) et monſtra haec Jenſoniana: *ſed ſi in mare greſſus eſſet ut in Ulixe fac. et magn. illi junxiſſet.* Sed Camp. ita: *ſed ad ſummam regreſſus eſt in Ulixe fac. et magn. illi viciſſe.* Recepta autem inde a Badio erat haec: *ſed ſummam aggreſſus, ut in Ulyſſe facundiam, magn. illi junxit,* quam cum in Vall. et Ald. eſſe dicit Badius, in poſteriori quidem eatenus errat, quod ibi non *ut* legitur, ſed *eſt*, ſervato mox *et* ante *magn.* Ex Alm. nihil refertur niſi *inutile* (pro *ut in Ulixe*) et *juciſſet*, ut, niſi indiligentiſſimus fuerit Almelovenus, in ceteris codex credendus ſit receptam dare. Sed e Voſſ. 2. cum haec tantum proferat Burm. *ſed ſumma regreſſus eſt ut in Ul.* (ſic), vix mihi perſuadeo in reliquis hunc a Goth. recedere. Sat bonis tamen auctoribus nititur recepta, et facile potuit in illam vetuſtorum ſcripturam corrumpi; ut ſtatim verbum *iunxit* in codd. multum ſimile eſt illi *uiciſſet*. Quare cum ſenſus etiam receptae ſit accommodatiſſimus rei, ut veram, certe verae proximam eam ſervavi, ejecto unico *ut*, quod alieniſſimum erat, cum praeter Ulyſſem nemo tali laude apud Homerum mactetur. *cum orationi ſimilibus et copia* Turic.

ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. *magnitudinem illi junxit.* Pronomen non reſpicit *dele-*

65 atque impetu *parem* tribuit. *Cum hoc* igitur *nemo mortalium contendet:* hunc ut deum homines intuebuntur. Hanc vim et celeritatem in Pericle miratur Eupolis, hanc fulminibus Ariſtophanes comparat: haec eſt vere 66 dicendi facultas. Sed neque his tribus quaſi formis incluſa eloquentia eſt. Nam ut inter gracile validumque tertium aliquid conſtitutum eſt, ita horum intervalla ſunt, atque inter haec ipſa mixtum quiddam ex duobus me-67 dium eſt eorum. Nam et *ſubtili* plenius aliquid atque ſubtilius, et *vehementi* remiſſius

Flor. Guelf. *cum oratione ſimili nimbus et c.* Camp. *cum orationi n. h. e. c.* Goth. Qui ſilentur, Alm. et Voſſ. 2. receptae favere putandi ſunt. *impetum* Camp.

65. *intuebantur* Flor. *fluminibus* id. *vere.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Alm. (qui *u.* ſupra poſito *e*) Goth. Jenſ. et edd. ante Bad. Reliqui *vera.* Sed illud fortius: neque motuendum, ne *vere dicendi* jungatur: nam *vere dicere,* non adjecto vel intellecto, quid dicatur, in uſu eſſe non credo, ſed *verum* ſive *vera dicere;* ut in ambiguitatis vitium vulgata potius cadat.

66. *Sed* om. Camp. *iis* Jenſ. (tac. Geſn.) *eloquentiae eſt* Flor. *inter ſe vallida ſunt* Flor. *inter ſe valla ſ.* Guelf. Exc. Sant. cum Alm. marg. Baſil. Mira varietas, cujusmodi nihil tamen ex Turic. refertur. *medium eſt quorum nam* Turic. Flor. Guelf. et, omiſſo *nam,* Camp. c. Goth. Voſſ. 2.

67. *ut vehementi* Turic. Guelf. Exc. Sant. *vehementi re-*

citationem, ut videbatur Heynio l. l. ſed *facundiam,* ὄπα μεγάλην.

65. *in Pericle.* vid. ad 2, 16, 19. et 10, 1, 82.

vere. vid. not. crit.

66. *tertium aliquid.* Medium illud et lene.

atque vehementius invenitur; ut illud *lene* aut afcendit ad fortiora, aut ad tenuiora fummittitur. Ac fic prope innumerabiles fpecies reperiuntur, quae utique aliquo momento inter fe differant; ficut quatuor ventos generaliter a totidem mundi cardinibus accepimus flare, cum interim plurimi medii eorum, va-

miffius omittere refertur Flor. (mirum ni *atque* etiam). *afcendet* Turic. Flor. Guelf. *aut tenuiora* Turic. Flor. Guelf. c. Goth. Voff. 2. *fumitur* Jenf. (tac. Gefn.) *ac fi propriae* Turic. *ac fi p.* Flor. Jenf. (tac. Gefn.) et poft. ante Bad. *generaliter ventos* Jenf. et edd. poft. ante Gefn. exc. Obr. Proximum autem *a* omittunt fcripti omnes, et edd. ante Bad. *carminibus* Flor. *plurimum* Camp. *cum interim plures fint intermedii*, fic in lexicis v. *Interim*, et quidem, quantum reperire potui, in Rob. Stephani primum thefauro, locus hic citatur, noftra tamen fcriptura fimul pofita. Nihilominus priorem non e codice, fed ex alicujus memoriter laudantis obfervatione derivatam puto. *medii*

67. *interim*. Hoc fenfu hanc particulam habuimus 4, 1, 64. De formula ipfa *cum interim* (pro *cum tamen*) v. Bud. ad Pand. lib. 22, 3. (de probationib.) l. 28. (Si arbiter), ubi locus allatus Ciceronis eft pro Sull. 5, 16. Gronov. ad Liv. 4, 51. Quod autem huic formulae junximus indicativum *deprehenduntur*, factum auctoritate omnium librorum, cum conjunctivus editoribus tantum deberetur de grammatica follicitis. Atqui editoris eft non utique regulas fequi, fed ufum antiquorum indagare, qui non femper illis aftringitur. Ita haud rari funt loci, ubi ufus particulae *cum* caufalis delabitur in alterum temporalem, nec apud poetis tantum, ut Hor. I. Od. 29. extr. *Quis neget etc. cum tu coëmtos — libros Panaeti — mutare loricis Iberis, pollicitus meliora, tendis;* fed apud Ciceronem quoque, ut in loco quem C. mihi Schneider. indicavit, ad Div. 15, 12, 3. *Quam mihi facultatem cum hic — cafus eripuit, tamen — peto* etc. Quid igitur mirum, fieri illud noftro etiam loco, ubi adjecto *interim* formam temporalem plane induit oratio (*während*).

vario — proprii. vid. not.

rie etiam regionum ac fluminum proprii, de- 68 prehenduntur. Eademque muficis ratio eft, qui cum in cithara quinque conftituerunt fonos, plurima deinde varietate complent fpatia illa nervorum, atque iis quos interpofue-

et eorum varia etiam reg. Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Goth. Voff. 2. (nifi quod hic *et* pro *etiam*). *m. et eorum varietate r.* Jenf. c. poft. ante Ald. *medii eorum, varietate r.* reliqui impreffi omnes. Sed cum non appareat, quid fit „proprii varietate regionum" et valde verear, ne Jenfonianum illud *varietate* nullo fcripto nitatur, codicum fcripturam cum facillima Gefneri correctione, omiffoque *et*, cujus nulla utique ratio eft, repofui. *regum* Turic. *Guelf.* Exc. Sant. cujus mendi fons deprehenditur in Flor. ubi *regium.* Alm. in his omnibus „turbare" tantum narratur. Mox *proprie* Jenf. c. edd. poft. ante Burm. exc. Ald. Nimirum oppofita haec vox videbatur illi *generaliter;* fed neque loco fuo pofita, neque fic etiam admodum latina, et nullo fcripto nitens (nam ex Alm. etiam et Voff. diferte *proprii* affertur) merito rejecta eft. *deprehenduntur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (err. Gefn.) Voff. 2. et edd. ante Gryph. *deprehendantur* reliqui.

68. *cum cithara* Flor. *conftituerint* Camp. *atque his* Guelf. Camp. *atque his atque huc* Turic. Flor.

crit. Venti autem *fluminum proprii* intelligendi funt, qui proprietatem habere putantur a flumine aliquo regionis ejus, unde flant, derivatam.

68. *quinque—fonos.* Sonos hoc numero primarios cum nusquam apud antiquos memoratos invenirem, Vitruvius autem et Boëthius, ad quos Badius nos remittit, quinque tetrachorda nominent, quorum hic nulla ratio; Boeckhium adii, qui in ufum lectorum Quintiliani haec mecum communicavit. „Ut Quintilianus „fonos muficos (φθόγγους) il- „luftrandis dicendi generibus „adhibet, ita Dionyf. Halic. „περὶ τ. Δημοσθ. δεινότ. c. 2. „genus grave et fubtile cum „ὑπάτῃ et νήτῃ octavam (διὰ „πασῶν) complectentibus com- „parat. Verba autem Quin- „tiliani ad Sectionem Canonis „fecundum fyftema perfectum „ex binis octavis confiftens, „quod inde ab Ariftoxeneis

runt, inferunt alios, ut pauci illi transitus multos gradus habeant. Plures igitur etiam eloquentiae facies, fed ftultiffimum quaerere, ad quam fe recturus fit orator: cum omnis fpecies, quae modo recta eft, habeat ufum, atque id ipfum omne fit oratoris, quod vulgo

69

69. *fe recturus fit.* Sic Turic. Flor. Camp. *r. fit* Guelf. *fit fe r.* Goth. (tac. Gefn.) *r. fe fit* reliqui. *id ipfum*

„ufitatiffimum erat, referenda „funt. In eo octo quidem „funt *foni immobiles,* qui ante „ceteros defignantur, quippe „quinque tetrachordorum ter„mini, iisque inferuntur *mo„biles,* quorum defcriptio vul„go κατακύκνωσις appellata eft: „cujus loco Quintilianus ver„bo utitur *complendi,* ut Plato „(Tim. p. 36. a.) dixit ξυνε„πληροῦτο τά τε διπλάσια καὶ „τριπλάσια διαστήματα. Sed ex „immobilibus illis *quinque* „*foni* totum fyftema in maxi„ma intervalla difpefcunt, νήτη „ὑπερβολαίων, μέση et προςλαμ„βανόμενος, quibus chordis „binae conftituuntur octavae, „ut apud nos fonis c̄, c, C, „et νήτη διεζευγμένων atque „ὑπάτη μέσων, quae fingulas „octavas in quartam et quin„tam dividunt, ut nobis f̄ et „f. Hos itaque quinque fo„nos ut principes fecrevit „Quintilianus; reliquosque „tres, quoniam illis minora „jam unius toni intervalla na„fcuntur, cum proxima κατα„πυκνώσει, qua octo immobi„lium intervalla, fecundum „genus diatonicum, omnium „fimpliciffimum, tonis et he„mitoniis complentur, his „verbis complexus eft: *plu„rima deinde varietate com„plent fpatia illa nervorum.* „Supereft defignatio minorum „intervallorum generi chro„matico et enharmonio pro„priorum, ex qua novi ori„untur foni prioribus inter„pofiti. Huc fpectant verba: „*Atque his quos — alios;* at„que ita fonorum varietas ea„dem reperitur, quam in di„cendi generibus agnofcit fcri„ptor §. 66. „ita horum — „„eft eorum.“ Notitiam au„tem fonorum et intervallo„rum veteris fyftematis cete„raque huc fpectantia pete in „commentatione mea de Con„formatione animae munda„nae in Platonis Timaeo, in„ferta Studiis a Daubio et „Creuzero editis T. III. P. I. „et in libro de Metris Pin„dari III. cap. 7.“

genus dicendi vocant. Utetur enim, ut res exiget, omnibus, nec pro causa modo, sed
70 pro partibus causae. Nam ut non eodem modo pro reo capitis, et in certamine hereditatis, et de interdictis ac sponsionibus, et de certa credita dicet; sententiarum in senatu, et concionum, et privatorum consiliorum servabit discrimina; multa ex differentia *personarum*, *locorum*, *temporumque* mutabit: ita in eadem oratione aliter conciliabit, non ex iisdem partibus iram et miseri-

non sit Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Goth. Voss. 2. Jens. et edd. ante Basil. exc. Ald. Ita librorum antiquorum unus Camp. habet receptam. Neque tamen in hoc haerendum, recte monente Gesn. de confusione notarum *s* et *is*.
dic. genus Camp. *tatetur* Flor. *sed pro.* Sic Turic. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. *et* inserunt reliqui.

70. *nam non ut* Turic. Flor. Guelf. Camp. *et de internis* Turic. Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 2. *et de intnis.* Alm. *et internis* Flor. *certa credita.* Vid. certissimam crisin Spald. ad 4, 2, 61. 8, 3, 14. Addatur autem codicibus priori loco nominatis Flor. *sententiam* Guelf. Exc. Sant. *sententiarum quoque* Flor.
multa. Sic Obr. neque dubium mihi quidem, quin e cod. *vita* Turic. Flor. *vitam* reliqui, praeter Alm. qui *utram.* *conciliavit* Turic. *hisdem* Turic. *eis-*

69. *pro causa* i. ut causa exiget.
70. *de interd. ac spons.* cf. 2, 10, 5. *de certa credita* v. 4, 2, 61.
aliter conciliabit. Plane meum facio judicium Rollini alterum membrum hic excidisse censentis, ut scripserit Quint. in hunc fere modum: „aliter inflammabit, aliter „conciliabit." Burmannus quidem ad defendendam vulgatam provocat ad Gronovii not. ad Liv. 5, 37. Tac. Ann. 1, 65. sed ibi alienissima in-

cordiam petet: alias ad docendum, alias ad movendum adhibebit artes. Non unus color prooemii, narrationis, argumentorum, egressionis, perorationis servabitur. Dicet idem graviter, severe, acriter, vehementer, concitate, copiose, amare, comiter, remisse, subtiliter, blande, leniter, dulciter, breviter, urbane: non ubique similis, sed ubique par

71

dem Leid. Burm. Gesn. Bip. Nostra in omnibus mss. nisi quod Flor. et Voss. 2. in re minuta silentur. Sed loco verbi *partibus* in Turic. Flor. legitur *huastibus*, in Alm. *hic astibus*, et simile quid reperisse videtur Obr. in Arg. unde effecerit suum *eventibus*, quod ipsum tamen, si vel fuerit in codice, nemini probabitur; requiritur enim aliquid, quod in potestate et arte oratoris situm sit. Ita quod ceteri codices praebent minime est incommodum: „ex iis„dem (artis suae) partibus", eoque acquiescendum putavi, donec probabilius aliquid e stribliginibus illis excudatur.

Mox *alios* — *aliis* Turic. *aliis* e Flor. etiam, sed incertum utro loco. *ad monendum* Camp. (sed junctim) Jens. et post. ante Basil. exc. Ald. *artis* hic raro consensu Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Ald. qui solus *arteis*.

71. 72. *non ubique simul sed ubique par sibi sic fiet veniat.* Agit enim Gronovius de voce *alius* semel tantum in altero membro posita, ut in Liviano *virgis caedi, alii securi subjici.* Hic autem unum *aliter* loco geminati cum uno eodemque verbo positum esset: ut sit „aliter atque aliter, „i. e. diversimode, concilia„bit." Cujus formae nullum exemplum affertur. Sed fac latinam esse, sensus tamen non admitteret. Tam minutae enim dicendi generis diversitates, quae in una eademque parte, ut in conciliando, conspiciantur, locum hic non habent, cum statim diversissimae *docendi* et *movendi* partes sibi opponantur. Hoc itaque tantum dicit Qu., non modo diversarum caussarum diversa esse dicendi genera; sed in eadem oratione mutandum esse genus, cum in eadem judex sit et docendus et movendus et conciliandus. Jam his tribus hic quidem absolvi res poterat; nec male haec ipsa *aliter* — *alias* — *alias artes* inter se referrentur; nisi intercederet illud *non ex iis*-

72 sibi. Sic fiet cum id, propter quod maxime repertus est usus orationis, ut dicat utiliter et ad efficiendum quod intendit potenter: tum laudem quoque, nec doctorum modo, sed 73 etiam vulgi consequetur. Falluntur enim plu-

cum Alm. et, nisi quod *pars: ibi*, Guelf. *n. u. simul sed ubicunque p. s. s. f. c.* Goth. Voss. 2. *n. u. simul sed ubicunque par sibi fiet. tum* Camp. Gryph. Gibs. *n. u. simul sed ubi pars ibi sic fiet cum* Jens. (non plene ref. Gesn.) c. post. ante Ald. et sic, nisi quod *par*, Bad. *n. u. simul sed ubicunque par sit: sic fiet tum* Stoer. Chouet. Leid. Roll. Alios vid. ap. Burm. Nostram Aldus primus, sed prava distinctione (*par sibi sic fiet, cum*); tum recentiores inde a Burm. eamque nunc demum codd. firmant Turic. *Flor.* *ut dicat utiliter.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ut et d. u.* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *ut d. et u.* reliqui. *intendi* Flor. *non doctorum* Jens. et post. ante Bad. *consequetur.* Sic Camp. Basil. et post. ante Burm. *consequatur* reliqui, praeter Tarv. Loc. (err. Burm.) Ven. qui mendose *consequantur.* In codicum illa et a recentioribus adoptata scriptura ingrata erat, et praeter Quintiliani morem turbata oratio „fiet *cum* id, *ut* — dicat, *tum* — consequatur." Aut igitur excidit in his alterum *ut* post *tum;* aut vera est Campani scriptura: in qua et ipsa quidem decessum est aliquantum a logica consecutione, sed longe gratiori modo. Naturalis enim forma erat „cum — dicet, tum consequetur": haec in priori parte ob inferendum illud *propter quod* mutata est in „fiet cum id, ut — dicat —": neque tamen haec forma nunc nimis sollicite continuanda erat, sed in naturalem illam redire potuit scriptor. Reduxi igitur priorum, et in his illius qui instar scripti est, scripturam; idque eo confidentius, quod C. Schneider, nescius illam extare, conjectura assecutus erat.

73. *falluntur enim plurimi* Jens. (nisi quod hic per

dem — petet, quod indicio est, diversas jam in eo quod praecedit artes indicatas esse, quae responderent et irae et misericordiae provocandae. Et profecto irae inflammatio, quamvis in adversarium, non est pars conciliationis. Ita sic etiam manifestum est, quod per se patet, bis positum a Qu. fuisse *aliter*, sicuti mox bis *alias*.

72. *cum id — consequetur.* vid. not. crit.

rimum, qui vitiosum et corruptum dicendi genus, quod aut verborum licentia exultat, aut puerilibus sententiolis lascivit, aut immodico tumore turgescit, aut inanibus locis bacchatur, aut casuris, si leviter excutiantur, flosculis nitet, aut praecipitia pro sublimibus habet, aut specie libertatis insanit, magis existimant populare atque plausibile. Quod quidem placere multis nec infitior, nec miror. 74 Est enim jucunda auri ac favorabilis qualiscunque eloquentia, et ducit animos naturali voluptate vox omnis:

sphalma *fallunt*) et post. ante Bad. *exultat.* Sic nos ex Turic. Flor. in quibus tamen *exultet* scriptum. *resultet* Guelf. Camp. *resultat* reliqui; cf. 9, 4, 28. *tum oretur gestit* Flor. *leniter — floribus* Camp. *avet* pro *habet* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. *existiment* Goth. Voss. 2. Camp. Bad. *existimet* Turic. Flor. Guelf. Jens. et post. ante Bad. Vides indicativum nullo (nisi quod Alm. siletur) scripto niti. Conjunctivum tamen neque exemplis destitutus reponere, neque nimis festinato judicio damnare ausim. Quid enim si pro eo quod plenius esset „Falluntur, si qui sunt, qui existiment" Quintilianus pressius dicere potuit aut voluit „Falluntur, qui existiment"?

74. *infinitior* Flor. *jucundioris et favorabilis qualiscunque eloquentiae.* Haec est constans plerorumque librorum scriptura cum hac tantum varietate: *jucundi oris* in Voss. 2. et in aliis Badio visis divisim scriptum; *favorabili* Flor. *favorabilioris* aliquot edd. ap. Burm. acc. Gryph. 1544. *eloquentia* Goth. Voss. 2. Mihi Gesneri conjectura ab longo inde tempore in notis prostans matura tandem videba-

73. *locis bacchatur.* Non displicet observatio Badii, alludi hic ad loca terrae, per quae Bacchae vagantur.

qui — existimant. vid. not. crit.

74. *jucunda auri.* vid. not. crit. *favorabile* autem esse cui

neque aliunde illi per fora atque aggerem circuli: quo minus mirum est, quod nulli 75 non agentium parata vulgi corona est. Ubi vero quid exquisitius dictum accidit auribus imperitorum, qualecunque id, quod modo se ipsi posse desperent, habet admirationem; neque immerito: nam ne illud quidem facile est. Sed evanescunt haec atque emoriuntur comparatione meliorum: *ut lana*

tur, quae in contextum reciperetur. *nec aliunde* Camp.

75. *exquisitus dictu* Camp. *impeditorum* Flor. *neque merito* id. *nec imm.* Camp. *haec* om. Guelf. *atque moriuntur* Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 2. et edd. meis ante

servetur, e lexicis notum; cf. 7, 1, 43. 11, 1, 42.

aggerem. Comparant VV. DD. versum Juvenalis 6, 588. *Plebejum in circo positum est et in aggere fatum;* de plebe hariolos et agyrtas in illis locis consultante. Utroque autem loco aggerem Tarquinii significari Burmannus censet, quem merito Gesner. audiri vetat, donec ostendatur, ibi quoque ejusmodi circulos fuisse. Ipse tamen aggerem intelligens spinam circi, immo confidenter hoc in Thes. Lat. proponens, hanc appellationem non magis probat: nam ex ipso Juvenalis loco profecto hoc nemo efficiat. Restat ut eo redeamus, unde non minus abegit lectores Gesner., viamque publicam omnem intelligamus utroque loco. Cf. Hor. 1. Sat. 8, 15. *Aggere in aprico spatiari* (via publica in Esquiliis significatur). Iuv. 5, 153. *Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit, Qui tegitur parma et galea etc.* (simia describitur plebeculam per plateas oblectans). Quod autem Gesner. ait, *aggeres* potius dicturum fuisse hoc sensu nostrum; primum, si ita reponere suadeam, non ita magnum facinus suadeam; dein singularis etiam numerus in talibus quae universe enuntiantur ratione carere non videtur: nam fora plura et singula, viae urbis continuatae et quasi una.

75. *ut lana — — Ovidius ait.* Ovidiana haec esse Quintiliano credendum est: sed

1105 *tincta ſuco citra purpuras placet: at ſi contuleris etiam lacernae, conſpectu melioris obruatur*, ut Ovidius ait. Si vero judicium his 76 corruptis acrius adhibeas, ut fucinis ſulfura,

Gryph. 1544. *a. morantur* Turic. Flor. c. Alm. *ſuco* Locat. Ven. *ſucco* Bad. Baſil. *purpuras*. Sic omnes ſcripti (non mem. tamen Alm.) et edd. ante Gryph. acc. Obr. *ac ſi* Turic. Flor. Guelf. *aut Ov*. Flor.

76. *iis corr*. Goth. *is c*. Jenſ. *ut fucinus ſulphura* Turic. Flor. c. Alm. (niſi quod hic *facinus*). *ut ſuci-*
..

unde ſumpta non facile eſt conjicere. E tragoedia eſſe volunt VV. DD. Et Heinſius quidem (non Colomeſius, ut falſo Geſner. ait) corrigendo quaedam ſenarium inde cum duobus phalaeciis efficit: quod metrum mirarentur ſane ſibi affixum tragici veteres. Sed neque argumentum ipſum lacernaeque mentio tragoediam ſapit: niſi dixeris forte, nos tragicos quidem, ſed Ovidium tragicum non noſſe. Ita haec quidem relinquo. Correctiones autem quas tetigi Heinſii ſunt vox *fuco* omiſſa, et *etiam* mutatum in *eam*. Quorum illud nemini ſane perſuadebit, ut ne Geſnero quidem, cui totum tamen conamen mire placebat. Alterum ſpecie non caret, cum vocis *etiam* locus eſſe nullus poſſit: ſed *eam* nimis eſt pedeſtre, et rectius in corruptela *etiam* latere dicas appoſitum aliquod *lacernae*. Non enim audiendi ſunt neque Ferrariis, qui, cum purpureae fere fuerint honeſtiorum lacernae, hic ipſam pro purpura poſitam eſſe putat; neque Gallaeus, qui mendum Vallenſis libri, *lacenae*, arripiens, *Lacaenam* ſic nude pro Laconica purpura (Hor. 2. Od. 18, 7.) ab Ovidio nominatam credit. Vix autem aptius quicquam excogitari poſſe puto eo quod Aldrovandus (de Teſtaceis 3, 5.) dudum propoſuit *Tyriae lacernae*: niſi quod ille vocem *etiam* non eliminabat, quam equidem ex ſcriptura *tiriae* natam exiſtimo; ſalvo tamen eo quod de metro hoc peritiores ſtatuent.

ut fucinis ſulfura. Quae horum loco hucusque lecta ſunt, ex ſola ſcripturae varietatum collatione tantum non manifeſta fiunt aut corruptelae aut arbitrariae correctionis. Neque melius eadem procedebant re ipſa. Nam contra ſcripturam *ut buccino purpuram* recte hoc movit ex Pli-

jam illum, quo fefellerant, exuant mentitum colorem, et quadam vix enarrabili foeditate pallescant. Luceat igitur haec citra solem,

nus sulphura Guelf. *ut succinis s.* Jens. et post. ante Gryph. *ut buccinis purpura* marg. Basil. *ut buccinum purpura* Goth. Vall. *ut bucinum purpuram* Voss. 2. *ut buccinis purpuram* Gryph. et recentiores praeter Obr. Apparet, opinor, scripturas *sucinus, succinis* eadem, quanquam in mss. corruptionis via provenisse, qua in superioribus *fucum* et *succum*; *buccina* autem esse correctionem. Repraesentanda itaque erat vetustorum librorum scriptura, non tamen cum manifesto indocti librarii mendo — *us*, sed in ea, quam nexus sententiarum et comparatum illud *succinis* prius fuisse docent, dativi forma *fucinis*. Quae vox an latina sit, an aliud quid verius, sic demum rite investigabitur. *jam illum, quo fefellerant, exuant — pallescant.* Sic nos e certis codinio Gesner., quod in pretiosissimis erat buccinum et ad purpuras ipsum referebatur. Immerito tamen idem probavit Ferrarii conjecturam *ut buccini purpuram* i. e. „ut si fuco „tinctis pretiosissimam illam „buccini purpuram admo„veas"; quod per se inficetum, corruit ea sola observatione, quae contra vulgatam illam etiam valet, quod illis Ovidianis de conferenda fuco purpura, non hoc ipsum iterum per *Si vero* subjici potuit. Haec reputanti statim exploratum esse debuit, scripturam *sulfura* alteram veritatis partem continere. Neque tamen *succinis* ideo, quae in aliquibus libris juncta illis erant, adhaerescendum erat, cum ob illepidum in aliud genus digressionem, tum ob rem ipsam; nam corruptum aliquid aut vile memoratum requirebatur, quale non est succinum; neque pro mangonizato nescio quo succino (vid. Gesn.) succinum ipsum nominaverit Quintilianus. Ita verum sensum haud dubie unicus adhuc Obrechtus repraesentavit, qui conjectura rem assecutus posuit *ut fuco tinctis sulfura.* Jam hoc ipsum alia forma hodie nobis praebent codices optimi levissime tantum ope ceterorum librorum emendati, *fucina* neutro genere, ut in aliis coloribus saepe, e. g. in illo Martialis 2, 39. *Coccina famosae donas et ianthina moechae.* Quod autem non adhuc lectum est aliis locis adjectivum *fucinus,*

ut quaedam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. Denique mala multi probant, nemo improbat bona. Neque vero 77 omnia ista, de quibus locuti sumus, orator optime tantum, sed etiam facillime faciet. Neque enim vis summa dicendi est admiratione digna, si infelix usque ad ultimum solicitudo persequitur, ac oratorem

eum vestigiis, cum antea fuisset *jam illud, quod fefellerat, exuat — pallescat.* Nam *quo se fellerat* Turic. Flor. *quo fefellerat* Goth. Voss. 2. Vall. In Alm. pronomen omissum. *palescant* Turic. Flor. His adde Camp. qui omissis illis *ut fuc. fulf.* sic haec continuat: — *adhibeas, jam illum, quo fucus fefellerat,* servata tamen in sequentibus quoque forma singulari; ubi veri vestigiis correctio est immissa. Praeterea in Camp. est *enarrabilis,* in Turic. *feditanto.* Mox *et ut quaedam* Turic. Flor. Guelf. Camp. Jens. (non Goth., err. Gesn.) et edd. ante Gryph. *ut et q.* Gryph. Stoer. Chouet. Gibs. Obr.

77. *nec vero* Camp. *neque enim vim summam dicendi eos admirationem dignum infelix* Turic. Flor. Guelf. Eadem in Alm. nisi quod *est admirationem signum.* In recepta habent *esset* pro *est* Goth. Voss. 2. Jens. et edd. ante Gryph. *sollitudo* Camp. *prosequitur* Guelf. *nec oratorem* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. quod certe legitimi *atque* vestigium non est. Intactum itaque reliqui *ac,* indicium fortasse turbati ordinis; nam magis placeret *persequitur ac macerat oratorem et coquit.* Remanet autem suspicio, in corrupta vetustorum scriptura vestigia

neque in Graecis φύκινος, hoc in talibus nullius fere est momenti. Qui enim dixerunt *coccinus, crocinus, faginus,* φήγινος, σύκινος, eosdem illo abstinuisse nescio qua religione ductos credis? Praesertim cum alia adjectivi a fuco derivati forma huic usui non exstet: nam *fucata* prosa certe oratione aliud sonant. Quod si cui minus probavero, illi sane hoc unum relictum est, ut hoc ipsum *fucatis* e codicum scriptura, parum utique probabiliter, extundat.

macerat et coquit, aegre verba vertentem, et perpendendis coagmentandisque eis intabe- 78 scentem. Nitidus ille et sublimis et locuples circumfluentibus undique eloquentiae copiis imperat. Desinit enim in adversa niti, qui pervenit in summum. Scandenti circa ima labor est: ceterum quantum processeris, mol- 79 lior clivus ac laetius solum. Et si haec quoque jam lenius supina perseverantibus stu-

esse antiquioris cujusdam, receptam autem nonnisi correctionibus natam. Spaldingius in schedas haec conjecerat: *Neque enim vim summam dicendi et admiratione dignam infelix — solicitudo persequitur nec oratorem macerat* cet. Displicet tamen haec sententiae inversio „vim d. admiratione „dignam solicitudo non persequitur" pro eo quod rectius est in recepta „si vim d. solicitudo persequitur, non est „admiratione digna". *maceret* Alm. *et quo quid* Turic. Flor. c. Alm. *verbentem* Turic. Flor. *coaugetandisque* Flor. *coaugmentandisque* Guelf. Jens. et aliq. post.

78. *eloquentiae opus* Camp. *e. pompis* marg. Basil. *enim adversa niti* Turic. Camp. *e. adversanti* Flor. *suadenti* Flor. Guelf. c. Alm. *laboret* Jens. Tarv. *labores* Locat. Ven. *mollier clives* Turic. Flor. *mollier dives* Alm. *mollitur dives* Guelf. *mollietur dives* reliqui ante Gesn. qui primus conjectura assecutus est, quod nunc manifestum e vestigiis optimorum codicum *clivus* scribendum esse. Qui si minus festinanter haec procurasset, ex illo quod ex Alm. jam allatum erat *mollier* comparativum etiam extudisset; quo addito nunc demum locum integritati restituimus: nam durissima et vix latina erat compago: *mollietur clivus, et laetius solum* sc. *fiet.* *ac laetius.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. *et l.* reliqui.

79. *quoque haec* Jens. et post. ante Bad. *lenius suprema* Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. *levius* vel *lae-*

77. *ac macerat.* vid. not. crit. *verba vertentem*, i. e. ab omni parte considerantem, ut

106diis evaſeris, inde fructus illaborati offerunt ſeſe, et omnia ſponte proveniunt: quae tamen quotidie niſi decerpantur, areſcunt. Sed et copia habet modum; ſine quo nihil nec laudabile, nec ſalutare eſt; et nitor ille cultum virilem, et inventio judicium. Sic erunt 80 *magna*, non nimia; *ſublimia*, non abrupta; *fortia*, non temeraria; *ſevera*, non triſtia; *gravia*, non tarda; *laeta*, non luxurioſa; *jucunda*, non diſſoluta; *grandia*, non tumida.

vius ſuprema edd. reliqui ante Burm. qui primus noſtrum ex Alm. quod nunc firmatur etiam a Turic. Flor. Guelf. *eveſeris* Flor. *everteris* Guelf. marg. Baſil. *evaſerit* Jenſ. et poſt. ante Obr. *off. ſaepe* Turic. Flor. Guelf. *neque laud.* Guelf.

80. *nimium ſublimia* Jenſ. et poſt. ante Ald. *abruta* Guelf. *ſtriſticia* Flor. *jucunda non lux diſſoluta* Turic. Flor. Apparet ſcribam autographi horum codicum per errorem relapſum ad *luxurioſa*, inceptum jam verbum non deleviſſe. Hinc tamen natum *non luxu diſſoluta* in Guelf. (quod notatu dignum ad geneſin hujus codicis) Ald. Baſil. *grandia, non tumida.* Sic Goth. Voſſ. 2. *fortia n. t.* Turic. Flor. (niſi quod hic *tumidia*) Guelf. c. Alm. Jenſ. Bad. *fortia n. timida* Tarv. Locat. Ven. *plena non tumida* reliqui praeeunte Camp. Cum *fortia* neſcio quo corruptionis caſu huc venerit, apparet alterutrum certe eorum, quae ejus loco leguntur, correctione ſuffectum eſſe. Praetuli *grandia* non ideo ſolum quod eſſet e ſcriptis, ſed aliqua etiam rei ipſius ratione habita. Nam primum *tumidum* ſupra etiam 10, 2, 16. (ubi haec ſunt noſtro loco dicitur *vertere quaeſtionem* et ſim.

80. *grandia, non tumida.* Cf. not. crit. Videntur autem *magna* quidem ad res ſpectare, *grandia* ad oratorem ipſum et ad verba animum patefacientia ſive, in tumido, oſtentantia. Cf. praeter loca in not. crit. laudata, 2, 11, 5. 10, 1, 65. 77. 12, 10, 58.

Similis in ceteris ratio eſt, ac tutiſſima fere per medium via, quia utriusque ultimum vitium eſt.

XI. His dicendi virtutibus uſus orator in judiciis, conſiliis, concionibus, ſenatu, in omni denique officio boni civis, finem quoque dignum et optimo viro et opere ſanctiſſimo faciet: non quia prodeſſe unquam ſatis ſit, et illa mente atque illa facultate praedito non conveniat operis pulcherrimi quam longiſſimum tempus: ſed quia decet *hoc quoque* proſpicere, ne quid pejus, quam fece-

congrua: *fiunt pro grandibus tumidi, — fortibus temerarii, laetis corrupti —*) cum *grandi* ita compoſitum habuimus, et 8, 3, 18. cum *magnifico*, quod idem eſt. Contra *plenum*, quod 11, 1, 31. opponitur preſſo et 12, 10, 66. ſubtili, cognatum vitium Quintiliani certe ſermone non *tumorem* habet ſed *redundantiam*. Fateor non ſatis apparere, cur *grandia* a cognatis illis *magnis*, *ſublimibus* etc. tam longe distineantur: ſed valeret idem de omni verbo quod tumori recte adjungeres. Quare ſubnaſci poſſit contra utrumque verbum ſuſpicio, et non inepte proponas *mitia*, *non timida*, vel ſi quod aliud commodius timori adjungatur.

ratio, omiſſo *eſt*, Goth. Jenſ. et poſt. ante Baſil.

ac tutiſſima. Sic Alm. Camp. Obr. *accutiſſima* Turic. *acutiſſima* Flor. *tutiſſima* ſine *ac* reliqui. (In Aldinis turbae: *diſſoluta; non tumida. S. i. c. r. eſt plena ac tut.*)

quod utriusque Turic. Sed Camp. conjunctionem omittit.

Novi capitis in Flor. Guelf. nulla inſcriptio. *Concluſio* Turic. *Quae poſt finem ſtudia* Goth. Jenſ. et reliqui.

1. *ſenatu nomini* Flor. *ciſero boni cuius* Camp. Mox *ille* bis pro *illa* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *prodito* Guelf. Pro illis autem *non conveniat* Turic. Flor. Guelf. *non quod eandem;* ex Alm. *loq eandem*, mira varietate.

qua long. Turic. Flor. Guelf. *perſpicere* Guelf. *ne quid id* Jenſ. Tarv. *ne quis id* Locat. Ven. Valde pla-

1. *ne quid*. cf. not. ciii.

rit, faciat. Neque enim ſcientia modo conſtat orator, quae augetur annis, ſed voce, latere, firmitate; quibus fractis aut imminutis aetate ſeu valetudine, cavendum eſt, ne quid in oratore ſummo deſideretur, ne interſiſtat fatigatus, ne quae dicet, parum audiri ſentiat, ne ſe quaerat priorem. Vidi ego longe omnium, quos mihi cognoſcere contigit, ſummum oratorem, *Domitium Afrum* valde ſenem, quotidie aliquid ex ea, quam meruerat, auctoritate perdentem: cum agente illo, quem principem fuiſſe quondam fori non erat dubium, alii, quod indignum vi-

ceret *ne qua id.* Mox *faciet* Flor.

2. *non interſtat* Turic. Flor. Guelf. (hic *inter ſtat*). In Exc. Sant. *interſtat* ſolum notatum. *non interſiſtat* Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. *neque dicet* Turic. Guelf. *nec quae d.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Ald. acc. Bad. *nec quae dicat* Camp. *aud. ſententia* Turic. Flor. Guelf. *nec ſe* Turic. Flor. Guelf. c. Bodl. Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. *queratur perire* Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et poſt. ante Ald. acc. Bad. Obr. Rollin. *queratur pejorem* Ald. Colin. *quaeratur* (ſic) *priorem* Baſil. 1541. *queratur priorem* Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Gibſ.

5. *vide ego* Flor. *vidi eo* Camp. *afrae* Flor. *quod mer.* Flor. *aliquid indignum* Flor. *aliquod i.* Guelf. *alii i.* Camp. *videbatur* Ald. et poſt. ante Obr.

2. *ne ſe quaerat.* „Id eſt „deſideret, ſentiat ſe immutatum et plane alium. Illuſtrarunt hanc formulam laudati hic Burmanno Graevius „Lect. Heſiod. c. 9. Broukh. ad Tib. 2, 5, 26. Barth. ad Stat. Achil. 2, 21 1. Ceterum" [vid. nos ad 12, 10, 48.] „quod „ſuadet hic Fabius aliis, id ſe „feciſſe ipſum teſtatur 2, 12, „12." Geſner.

5. *quod indignum videatur.* Cf. 2, 16, 1. *quidam* — *invehi ſolent, et quod ſit indigniſſimum,* — *utuntur.*

deatur, riderent, alii erubescerent: quae occasio fuit dicendi, *malle eum deficere, quam desinere.* Neque erant illa qualiacunque mala, 4 sed minora. Quare antequam in has aetatis veniat insidias, receptui canet, et in portum integra nave perveniet. Neque enim minores eum, cum id fecerit, studiorum fructus

occasio alio fuit Turic. *o. illo f.* Flor. c. Alm. *o. aliis f.* Camp. *o. illi f.* Guelf. c. Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Basil. *o. illis f.* reliqui (edd. tantum, duce Merula) praeter Obr. qui mediam vocem omisit. Eum autem nos secuti sumus; non quod nimium ei fideremus, sed propriis rationibus ducti. Nam cum vulgata, per se inepta (qui enim sunt *illi?* ridentes? erubescentes? utrique?) nullaque auctoritate nitens, abjicienda esset; nihil tamen porrigebant meliores libri, quod ejus loco suffici posset. Nam putidum esset, *aliis* scribendo tertium quasi genus addere duobus quae praecedunt. Neque ullo modo, si *illi* scribamus et mox cum Guelf. Exc. Sant. *enim* pro *eum*, credibile est, haec ipsum Afrum mira pertinacia dixisse, cum scilicet videret alios ridere, alios erubescere. Admodum autem probabile est ceteras scripturas omnes prodiisse ex una *alio*, quae mihi quidem videtur nata ex illo *al* appicto olim his *fuit dicendi* sive ob aliam quam nunc ignoramus scripturae varietatem (cf. 12, 10, 44.) sive ob illam quae est in Goth. *fuit dicendo.* Pro *malle* autem *male* Camp. Mox *quam de se venire* Turic. Flor. Guelf. c. Alm.

4. *canet in portui int.* Turic. Flor. Guelf. (nisi quod

malle — desinere. „Sen. „Controv. 1, 8. *Optimus vir*„*tutis finis est, antequam de*„*ficias desinere.*" SPALD.

Neque—qualiacunque mala, sed minora. Mala hic sunt illac irrisiones et amicorum rubor. Quod non vidit Gedoynus. *Qualiacunque* autem hic notatu dignum. Nam cum alias imminuendi potestatem in hac formula agnoscere videmur (vid. 74. et 75.); hic intensionem manifestam habemus. Enimvero re vera neque minuit illa, neque auget: non enim quantitatis est, sed qualitatis: sed ubique in de-

prosequentur. Aut ille monumenta rerum posteris, aut, ut L. Crassus in libris Ciceronis destinat, jura quaerentibus tradet, aut elo-

portis Flor. *porta* Guelf.) *prosequentur.* Sic Flor. Camp. Basil. Gryph. (1536. non 1544.) Obr. *persequentur* Turic. Guelf. c. Vall. Alm. Goth. Voss. 2. *sequentur* reliqui praeeunte Jens. Apta quidem simplex forma et Quintiliano familiaris de iis quae sponte proveniunt aut facile fiunt (vid. 10, 2, 26. 12, 9, 18.): hic tamen, ubi scriptus eam nullus firmat, retinere non debui. Neque *prosequi* male fructus dicuntur, qui e vita publica decedentem quasi comitantur nec in otio deserunt. Cf. 1, 1, 36. 1, 11, 19. 6, 2, 30. *aut ante ut* om. Voss. 2. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Basil. qui *aut* habet, omisso *ut*.

grassus Flor. Tum novum *aut* Turic. Flor. inserunt ante *in libras;* nam sic iidem. *libros* Guelf. *destinatur a q.* Turic. Flor. Guelf. *destinat a. q.* Alm. *destinabat q.* reliqui praeter Obr. qui non dubium est quin eadem illa, quae in nostris sunt, in Arg. etiam repererit vestigia et inde effecerit *jura*, servato tamen imperfecto, quod nos iisdem indiciis freti Spaldingiique jussu mutavimus. *reddet* Tu-

terius vergit. Ita ad pessima etiam significanda adhibetur. Cic. in Pis. 12. *cum tamen ille, qualiscunque est, qui est ab uno te improbitate victus, collegit ipse se.* Tacit. Hist. 4, 8. *bonos imperatores voto expetere, qualescunque tolerare.* Quod autem ubique in deterius, id malo si affigitur, in pejus necessario vergit. Sensus itaque est: „*Neque tamen* „*quae Afer passus est ultima* „*erant illa malorum, sed quae* „*tolerari adhuc poterant. Lon-* „*ge itaque graviora illi, qui* „*esset minore ingenio, evenire* „*possunt. Quare*" cet.

4. *prosequentur.* Vid. not. crit.

L. Crassus — destinat. i. facturum se dicit. Ita sentiens unico aptum esse hic praesens tempus. Nam quanquam memoriam aliquam secutus de Crasso ita tradiderit Cicero; addito tamen *in libris C.* ineptum esset tempus praeteritum. Locus autem Ciceronis esse creditur de Orat. 1, 42. §. 190. Quanquam ibi de componenda juris civilis arte loquitur Crassus: ut Quintilianus haec quoque memoria falsus aliquantum immutaverit.

jura — tradet. Spaldingio placebat illud *reddet* (v. not. crit.) notum sibi tunc e Guelferbytano tantum; qui non

quentiae componet artem, aut pulcherrimis
5 vitae praeceptis dignum os dabit. Frequentabunt vero ejus domum optimi juvenes more veterum, et veram dicendi viam velut ex oraculo petent. Hos ille formabit quasi eloquentiae parens, et ut vetus gubernator litora et portus, et quae tempestatum signa, quid secundis flatibus, quid adversis ratis poscat, docebit, non humanitatis solum communi ductus officio, sed amore quodam
6 operis. Nemo enim minui velit id, in quo

ric. Flor. Guelf. Alm. Jenf. (tac. Gesn.) et poft. ante Ald. acc. Bad. *arte* Flor. *artem componet* Camp. *hos dabit* Flor. c. Alm.

5. *more votorum* Flor. *vere dicendi* Turic. Flor. Guelf. *formavit* Turic. Flor. *quae* pro *quafi* Turic. Flor. Guelf. *qua etate pestatium* Flor. *quod adv.* Turic. *ratus* Turic. *ratum* marg. Basil. *ratim* Guelf. *Nam hum.* Goth. (tac. Gesn.) *amoris* Camp.

offensus est itaque ejusdem verbi ad superiora *monumenta rerum posteris* relatione. Sane „quaerentibus" jura „tradere" non satis congruum videtur; solentque scriptores, cum duo sensus ad unum verbum referunt, propiori illud magis accommodare quam remotiori. Ita zeugma hic, in verbo *reddere* (cf. 1, 10, 47. 8, 3, 51.), non adeo durum sit: et equidem addicentibus nunc optimis codd., plane transeo in Spaldingii sententiam.

5. *more veterum.* Vid. Cic. de Sen. 8. 9. et nostrum 10, 5, 19.

quid — ratis poscat. „Num „*rate* vehetur gubernator?" Spaldingius quaerebat; merito. Nam poëticum hujus vocis usum de nave apud bonae notae scriptores non invenias: alterum proprium habes supra 10, 2, 7. *ratibus adhuc navigaretur:* adde 6, 3, 96. 5, 8, 28. Verissima itaque mihi quidem videtur ejusdem Spaldingii emendatio: *quid — ratio poscat.*

maximus fuit. Quid porro est honestius, quam docere quod optime scias? Sic ad se Coelium deductum a patre Cicero profitetur: sic Pansam, Hirtium, Dolabellam in morem praeceptoris exercuit quotidie dicens audiensque. Ac nescio an eum tunc bea- 7 tissimum credi oporteat fore, cum jam secretus et consecratus, liber invidia, procul contentionibus, famam in tuto collocarit, et sentiet vivus eam, quae post fata praestari magis solet, venerationem; et quid apud posteros futurus sit, videbit. Conscius sum mihi, 8 quantum mediocritate valui, quaeque antea scierim, quaeque operis hujusce gratia potuerim inquirere, candide me atque simpliciter

6. *honestus* Flor. *vero* pro *Cicero* Turic. Flor. c. Alm. *do tabellam* Turic. Deinceps *in* om. Turic. Flor. Guelf. c. Alm.

7. *eum turbatissimum* Flor. Guelf. Exc. Sant. *fore* om. Jens. (non Goth. err. Gesn.) et post. ante Ald. *procul cont.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. Reliqui *a* inserunt. *fama* Turic. Jens. et post. ante Bad. *collocavit* e Jens. enotavit Gesn. sed in meo ex. liquido legitur *r.* *et sententia et vivos* Turic. Flor. *et sententiat vivas* Camp. *et sententia vivus* Alm. *et sentiat et vivus* Guelf. *et sentiat v.* reliqui. Nostra est e certa Gesneri emendatione. *ea quae* Flor. *facta* Turic. Flor. *solet et* Flor. Guelf. Camp. *videbat* Guelf.

8. *opere h. gratie* Camp. *ac simpl.* Guelf.

6. „De *Coelio* ad Ciceronem a patre deducto vid. Cic. „in Orat. pro eod. c. 4. De „*Hirtio, Pansa, Dolabella* discipulis suis ad Fam. 9, 16." [quanquam nihil ibi de Pansa] „et al." Gesner. Cf. de iisdem nostrum 8. 3. 54. Suet.

in pueritia difcer
cepta, et fcientia
quae de eloquen
quique haec ope
diderint, velut

protulissent Flor. (
ric. Guelf. Camp. *scien*
gitimum non credo.
praecedentibus, ubi fer
„*tea* fcivi, et quae—p
„docuit quod fciebat."

9. *exire* Flor. fuper
(tac. Gefn.) *esse dicendi*
quae haec operi Guelf.
Ald. Bad. Bafil. Gryph.
Turic. Ediderunt auten
velut morum r
v. mox rei ex Alm. liti
rum compendio. *v. pon*
dit *velut remoram perhor*
rigens eandem in Arg. i
noftri exhibent, quamq

et desperent ante experimentum. Qui primum 10 renuncient sibi, quanta sit humani ingenii vis, quam potens efficiendi quae velit: cum maria transire, siderum cursus numerosque cognoscere, mundum ipsum paene dimetiri, minores sed difficiliores artes potuerint. Tum cogitent, quantam rem petant, quamque nullus sit hoc proposito praemio labor recusandus. Quod si mente conceperint, huic 11

non dubitavimus. *et desperent.* Sic Turic. Flor. (sed hic *desperet*) Guelf. Camp. *ac d.* reliqui.

10. *experimentum. tum qui primum* Turic. Flor. (nisi quod hic *tu qui*) Guelf. Exc. Sant. Camp. *experimentum. hi pr.* Alm. *e. namque pr.* Goth. Voss. 2. *e. namque qui pr.* Jens. Tarv. *e. Sed hi pr.* ex emend. Merulae reliqui, exc. Obr. qui nostram, quam manifesto indicant libri optimi. *quantum* Flor. *humani generis* Alm. Jens. et edd. post. ante Stoer. acc. Gibs. *demetiri* Flor. Camp. *minores et d.* Guelf. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *cogitant* Guelf. *quanquam* Guelf. c. Voss. 2.

§. 165. *crudelissimi taeterrimique judicii aliquam parvam moram — afferre.* 166. *si non effugium, ne moram quidem mortis.* pro Rab. perd. 5. §. 8. *cum ad judicii moram excusatio quaereretur.* Flor. 4, 9. *scopulus et nodus et mora securitatis publicae Antonius.*

10. *renuncient sibi.* „cogitent, considerent, ad animum revocent" sic Gesner. in Thes. non immerito observatu dignum hunc usum dicens, cujus simile aliunde nondum allatum est. Nam aliis quoque non *renunciatur* nisi quod nesciunt. Hinc neque illud satisfacit, quod annotavit Spaldingius, esse pro *respondeant.* Quare mihi quidem veritas hujus scripturae nondum in tuto est.

artes. Nescio quid acciderit Burmanno accusativum hic videnti et in formula *possum artes* haerenti. *Artes* aliae, *minores* illae dignitate nec tantum ingenium sibi poscentes, quanquam *difficiliores* perceptu, *maria transire* cet. *potuerunt.*

quoque parti facilius accedent, ut ipſum iter neque impervium, neque ſaltem durum putent. Nam id, quod prius, quodque majus eſt, ut boni viri ſimus, voluntate maxime conſtat: quam qui vera fide induerit, facile easdem, quae virtutem docent, artes accipiet. 12 Neque enim aut tam perplexa, aut tam numeroſa ſunt quae premunt, ut non paucorum admodum annorum intentione diſcantur. Longam enim facit operam, quod repugnamus: brevis eſt inſtitutio vitae honeſtae beataeque, ſi credas. Natura enim nos ad mentem optimam genuit: adeoque diſcere meliora volentibus promtum eſt, ut vere intuenti mirum ſit illud magis, malos

11. *accendent* Flor. *quod pejus* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *viri ſimul* Flor. Guelf. *voluntatem* Turic. Guelf. *conſtant* Turic. Guelf. *artis* Flor.

12. *premuntur* Turic. *legem meam facit op.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Alm. *inſtituto* Flor. *inſtituti* Guelf. Mox *intuendi* Flor. *magis* om. Camp.

11. *neque ſaltem.* vid. ad 1, 1, 24.

easdem. Plane nullam video hujus pronominis rationem: nam virtutes nondum memoratae ſunt, ſed homo. Quare ſcribendum puto *eas idem, quae.*

12. *quae premunt.* Corrupta utique ſcriptura. Neque tamen *petuntur*, quod Obrechtus repoſuit, ſatisfacit: quanquam formam paſſivam codex optimus nunc praebet. Aptius ad ſenſum videtur *praecipiuntur*, ſicut 1, 10, 29. dictum eſt *praecipere ſtudium* aliquod.

ſi credas. Mirum, viros doctos apud Burmannum tantum deſudare in mutando verbo convenientiſſimo. An veriti ſunt, chriſtianam eſſe ſententiam? Sed certa eſt ſcriptura oppoſitione verbi *repugnamus:* apteque Geſner.

esse tam multos. Nam ut aqua piscibus, ut 13 sicca terrenis, circumfusus nobis spiritus volucribus convenit: ita certe facilius esse oportebat, secundum naturam, quam contra eam vivere. Cetera vero, etiamsi aetatem nostram non spatio senectutis, sed tempore adolescentiae metiamur, abunde multos ad discendum annos habent. Omnia enim breviora reddet ordo, et ratio, et modus. Sed 14 culpa est in praeceptoribus prima, qui libenter detinent quos occupaverunt, partim cupiditate diutius exigendi mercedulas, partim ambitione, quo difficilius sit quod pollicentur, partim etiam inscientia tradendi,

13. *ut atque* Flor. *torrenis* id. *circumfusum* Flor. Guelf. *cerit* pro *certe* Flor. *caetero* pro *cetera* Guelf. *etiam scietatem* Flor. *sed corpore adulescentiam* Turic. Flor. (nisi quod ex hoc *corpore* tantum affertur) Guelf. marg. Basil. *motiamur* Turic. *ad dicendum* Goth. (tac. Gesn.) *ratio et mundos* Flor. *r. e. mundus* Guelf.

14. *prima qui libenter detinent occupaverunt* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *prima libenter detinentes puerum* Voss. 2. *p. l. detinentibus puerum* Goth. Camp. et edd. ante Obr. acc. Capper. Nostra in marg. Basil. notata ab Obr. primo recepta est. *cupiditatem* Flor. *divitiis* Flor. Guelf. *mercedulam* Camp. *ambitio* Turic. Flor. Guelf. *quod diff.* Turic. Flor. *sit* om. Turic. Flor. Guelf. *insipientiam* Turic. Flor. *insipientia* Guelf. *inscitia* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Ald. Basil. et post ante Obr. *tradenti*

affert illud Socraticum ap. Cic. de Orat. 1, 47. *quibus id persuasum esset, ut nihil mallent se esse quam bonos viros, iis reliquam facilem esse doctrinam.*

13. *Cetera.* Respicit ad *prius* illud et *majus* §. 11. *tempore adolescentiae. Tempus*, cum opponitur quasi spatio, τὸν καιρὸν significare acute in schedis monet Spaldingius.

vel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo quod novimus, quam discere
15 quae nondum scimus, melius putamus. Nam ut de nostris potissimum studiis dicam, quid attinet tam multis annis, quam in more est plurimorum (ut de his, a quibus magna in hoc pars aetatis absumitur, taceam) declamitare in schola, et tantum laboris in rebus falsis consumere, cum satis sit modico tempore imaginem veri discriminis, et dicendi
16 leges comperisse? Quod non dico, quia sit umquam omittenda dicendi exercitatio, sed quia non sit in una ejus specie consenescen-

Turic. *vel neglegendi* Turic. Flor. Guelf. (sed hic per I). *proximam in nobis* Turic. *proximam nobis* Camp. *in eo quod nobis discere* Turic. Flor. Guelf.

15. *nam et de* Guelf. *de iis a* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Ald. Sed nostrum digitum intendere videtur in quosdam. *partis aetatis* Turic. Flor. *discrimine sed* Flor. Guelf. In Exc. Sant. *discrimine* tantum notatum.

16. *quae* pro *quod* Camp. *non dico quà* Turic. Flor. *discendi* Turic. *sed quia ima sit ejus specie consenescendum* Turic. item, Flor. nisi quod hic *in ima*. Sed Guelf. *sed quia una ejus sp. c.* (nisi quod Spald. enotavit tantum usque ad vocem *una*, ut fere suspicer, fugisse illum verbum *sit* post vocem *una*). *sed quia non sit una ejus sp. c.* Camp. Colin. Vidov. *s. q. n. sit ejus specie c.* Goth. Voss. 2. Jens. et post. ante Basil. qui primus nostram, incertum e cod. an e conjectura. Ipsane Quintiliani verba habeamus, dubium: sed sensum, credo, habemus. Nam vocem *una* si omittas, *speciem dicendi* dictum sit pro *imagine dicendi*. Quod falsum. *Discriminis* quidem *imaginem* tantum

15. *de his.* cf. not. crit. *comperisse.* Ignotum mihi hac *addiscendi* potestate verbum. An fuit *combibisse?*

dum. Cognoſcere, et praecepta vivendi perdiſcere, et in foro nos experiri potuimus, dum ſcholaſtici ſumus. Diſcendi ratio talis, ut non multos annos poſcat. Quaelibet enim ex iis artibus, quarum habui mentionem, in paucos libros contrahi ſolet: adeo infinito ſpatio ac traditione opus non eſt. Reliqua

declamationes illae praebebant; ſed dicebatur revera. Ita vox *una*, quae latet etiam in mendo *ima*, recte adoptata eſt, ut ſenſu logico, ſicut toties, dicta ſit *ſpecies*: neque abjicienda vocula *in*, quam firmat Flor. *Cognoſcere et.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. *enim* inſerunt reliqui, ex Aldi, ut videtur, correctione minime neceſſaria. *praecepti vivendi* Turic. Flor. *p. dicendi* Goth. quod alieniſſimum hinc probat tamen Geſn. *in forones ex periuri* Flor. *in forenſibus experiri* Camp. *poſſimus* id. *dicendi ratio* Locat. quod ſphalma tranſiit in poſteriores, exc. Ald. Veram omnium codd. ſcripturam primus reſtituit Geſn. *poſcat* om. Turic. Flor. Guelf. *quaelibet enim plus ex his partibus* Turic. Flor. *q. e. plus ex his artibus* Guelf. Camp. *quantumlibet e. plus ex his a.* Goth. (de *plus* tac. Geſn.) *q. e. plus ex iis a.* Voſſ. 2. Jenſ. (de *plus* tac. Geſn.) Tarv. *q. e. ex iis partibus* Bodl. Andr. Illud *plus* unde irrepſerit, non perſpicio, niſi natum forte e voce *prius* margini adſcripta; vid. mox: ſed inter *artibus* et *partibus* fluctuari poteſt. Praefero tamen *artibus* vel ob relationem ad §. 9. *quarum habui.* Sic Turic. Flor. Guelf. c. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *prius* inſerunt reliqui. *contrahis ſ.* Flor. *non eſt*

16. *Cognoſcere.* Rollinus adjectum aliquid deſiderabat; cui Burmannus non dubitabat tradere ſequens *praecepta*: adeo nulla interdum viris illis doctis cura fuit vel ſimpliciſſimarum verba ordinandi legum. Verum bene *cognoſcere*, quod ſpectat *rerum* in vita *cognitionem* (§. 17.), abſolute primum poſitum eſt, quo efficacius opponatur uſui *declamitandi*, *exercendi*, et omni ſcholaſticae vitae.

adeo — opus non eſt. Cave *ideo* reponas, quod fecit Badius,

17 est, quae vires cito facit, consuetudo. Rerum cognitio quotidie crescit, et tamen quam

om. Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voss. 2. Goth. Jens. Sed Camp. Tarv. Ald. solum *non* omittunt. Goth. autem et Camp. modo *finito:* scilicet sic sensui medentes. Equidem quo casu duae voculae, quibus tamen sensus carere plane nequit, exciderint nescio: nisi fuit forte olim *non opus est*, sigla autem ō absorpta est a voce *opus*. Mox pro *consuetudo* Turic. Flor. *confetitur* c. Alm. *conficitur* Guelf.

17. *tamen multorum* omisso *quam* Goth. Voss. 2. Camp.

vel, quod pejus etiam, *adeo* pro *ideo* dictum existimes, quod commissum est in indice Gesneriano non in hoc tantum loco, sed in longe faciliori §. 12. *Adeo — est* in tali compositione valet *adeo certum est, — esse.* Cf. 1, 12, 7. *Adeo facilius est multa facere, quam diu.*

17. *Rerum cognitio* etc. Totus hic locus impeditus et valde incertae adhuc est scripturae. Apparet proxime superiora respicienti, Quintilianum ea quae scholarum sunt, disciplinam et exercitationem, secernere ab iis quae sunt insequentis vitae, rerum cognitione, studio, usu. Scholastica non ita longi temporis esse praedicat; improbat diutinam illam exercitationem (§. 15. 16.); et ne quis objiciat, ipsas artium disciplinas multum temporis absumere, haec verba addit: *Discendi ratio* etc. Jam rerum cognitionem vel sine studio adipiscimur usu quotidiano: concedit tamen Qu. opus esse simul assidua lectione. Hic itaque statim offendor illo *et tamen quam multorum — !* Sentis enim, hoc non esse ex sermone quo respondeatur illi querelae. Fatentis et mox responsuri erat simplex *tamen*. Quare cum aliquot libri, minoris sane illi auctoritatis, omittant voculam *quam;* vide an leviorem alteram *et*, post similem vocis proximae exitum, itidem ejicere liceat. Mox „lectio librorum, *quibus* ab historicis et ab oratoribus exempla petuntur" habet aliquid scabri; quod tamen non urgeo. Illud autem, quod „*rerum* cognitio" complecti dicitur „exempla *rerum*" et „exempla *dicendi*", gravius videtur; ita tamen ut hoc etiam solitae nostri in talibus negligentiae condones. *Res* enim priori loco *penum* omnium eorum significant, quae post ipsam oratoris insti-

multorum ad eam librorum necessaria lectio est, quibus aut rerum exempla ab historicis, aut dicendi ab oratoribus petuntur. Philosophorum quoque consultorumque opiniones, sicuti alia, velimus legere necessarium est. Quae quidem possumus omnia: sed breve nobis tempus nos facimus. Quantulum enim 18

et edd. ante Obr. *ad eam.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ad earum* Guelf. *ad eas* reliqui. *necessario lectio* Flor. *historiis* Turic. Flor. Guelf. *hystoreis* Camp. *opinione* Flor. Guelf. *velimus legere ne quod quidem potest omnia* Turic. Guelf. Goth. Jens. (err. Gesn.) *v. l. ne quidquod potest b.* Voss. 2. *v. l. non* (Alm. *n*) *quod quidem potest o.* Flor. e. Alm. *v. l. necessarium est quod quidem potest o.* Camp. Tarv. Vulgata in Locat. primum comparet corrigente Merula. *facimus* Turic. Flor. Alm. Guelf. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Gryph. 1544. Receptam solus e vetustis Camp. habet.

tionem historice, ut nos loquimur, discit idem, et in his etiam multifaria, quae apud oratores prostant, *dicendi* exempla, quae per se, *rebus* angustiori sensu recte opponuntur. Sed omnium impeditissima sunt verba „Philoso„phorum —— omnia", quae in scriptis, quos quidem novimus, libris non ita leguntur. Quare Obrechtus quidem e codicum scriptura solum *ne* vel *non* omittens ita reposuit: *Philosophorum — opiniones, sicuti alia, velimus legere, quod quidem potest, omnia: sed breve nobis tempus nos facimus.* Quae ratio quot titulis displiceat, ne longus sim, exponere supersedeo. In recepta quidem, si ab his „sicuti alia, velimus" recedas, cetera tam bene congruunt, ut, quamvis verba *necessarium est* e scripto nullo allata sint, et haec *quae — possumus* Merulae videantur deberi, tamen ex meris virorum non sane doctissimorum conjecturis haec conflata credere non sustineam. Enimvero solet levissimus ille homo, quoties manifesta menda e notissimis exemplis corrigit, ita loqui, quasi ex ingenio haec depromat. Quare e scriptis libris derivata haec omnia credo. In

ftudiis impartimur? Alias horas vanus fa-lutandi labor, alias datum fabulis otium, alias fpectacula, alias convivia trahunt. Adjice tot genera ludendi, et infanam corporis curam; trahat inde peregrinatio, rura, calcu-

18. partimur Turic. Flor. Goth. Camp. Locat. Ven. Ald. *patimur* Guelf. Jenf. Tarv. *impertimur* Bad. Bafil. Obr. Noftrum in Gryph. primum invenio, neque fervare dubito, cum *a* fit in fcriptis omnibus, et aliunde quoque nota forma. *varius* Camp. *faltandi* Guelf. *adiciet* *at* Turic. Flor. Guelf. (fed hic per *ji*). *trajam per-*

reliquis autem emendandis a vero proxime, judice me, abeft Gefner. proponens *fi uti alias velimus.* In qua ratione una vox *alias* non recte adhibita videtur. Quare aut *aliquando* legendum aut plane delendum *alia*, quod eodem quo toties modo irrepferit: cf. not. crit. ad §. 3. Neque hoc „opiniones legere" admodum placet. Quare ope optimorum codd. Flor. et Guelf. ita fortaffe fcribendum: *Philofophorum quoque confultorumque opinione fi uti velimus, legere neceffarium eft. Quae* etc. In illis autem *fed — nos facimus*, pronomen *nos* fortiter pronunciandum; eft enim pro *ipfi.* Plane nullam rationem haberet hoc *nos*, fi non vera effet in proximis fcriptura *quae — poffumus.*

18. *impartimur.* v. not. crit.

falutandi labor. Nota res de falutationibus Romanorum, quae mane fiebant in atriis potentiorum.

datum fabulis otium, praefertim ante fpectaculorum mentionem, de theatro intelligi nequit. Referri poffit ad inanem nugalemque, qualis hodieque viget, lectionem, collato Cic. de Fin. 5, 19. *Quid, cum fictas fabulas, e quibus utilitas nulla duci poteft, cum voluptate legimus.* Sed unice vera videtur de *confabulationibus* interpretatio Petron. 39. init. *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio.* Plin. Ep. 8, 18. *Habe fabulas urbis.*

trahat. Majores olim diftinctiones ante hoc verbum et poft vocem *animus* ponebantur. Sed *trahit* protafin effe eorum quae fequuntur *ne ea quidem* etc. Gdoynus recte, opinor, vidit. Equidem praecedentem quoque imperativum eidem protafi inclufi.

rura. Negabat Burmannus

lorum anxiae sollicitudines, multae causae libidinum, et vinum, et flagitiosus omni genere voluptatum animus: ne ea quidem tempora idonea, quae supersunt. Quae si omnia 19 studiis impenderentur, jam nobis longa aetas et abunde satis ad discendum spatia viderentur, vel diurna tantum computantibus tempora: et noctes, quarum bona pars omni so-

egrines rura Turic. Flor. *trajam peregrinatio jura* Guelf. *Trajani peregrinatio jura* Goth. (non plene Gesn.) Voss. 2. 12 *terrarum peragratio rura* Camp. *jura* habent etiam Vall. Jens. et post. ante Ald. *ansia sollicitudine* Turic. Flor. *eam* pro *causae* Turic. Flor. *causa* Voss. 2. *flagitiis omni* Turic. Flor. (nisi quod hic — *tus*) Guelf. Jens. *flagitiosis o.* Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. Camp. (qui tamen mox *animus*) Tarv. et post. ante Bad. *animis* Turic. Flor. Guelf. Goth. Voss. 2. Jens. et post. ante Bad. Nostram (*flagitiosus — animus*) Badius primus e Vall.

19. *impedirentur* Guelf. *aetatis et* Flor. Camp. *dicendum* Jens. Tarv. *ut diuturna — tempora, ut noctes* Turic. *et diuturna — tempore: ut n.* Flor. *ut diurna — t. at n.* Guelf. Camp. *ut d. — t. aut n.* Goth. *et d. — t. at n.* Jens. *et d. — t. et n.* reliqui inde a Tarv. E Voss. 2. *ut diurna* affertur tantum. Nostrum e conjectura, cum toties *vel* et *at* in codd. permutata sint, vulgata autem ob continuatum illud sensu diverso *et* ferenda non videatur. *computationibus* Goth. Voss. 2. *una pars*

studium ruris honestissimum inter occupationes vanas et inutiles poni potuisse. Quasi non plurimi Romanorum solius voluptatis desidiaeque causa rus secessissent.

calculorum — sollicitudines: cura peculii, fenus etc.

ne — supersunt. „Propter „habitus malos desidiamque „nihil agendo contractam, et „perturbationes animi, vel „negotia adeo orta ex his, „quae enumerata sunt." Gesner.

19. *Quae — omnia.* Vix opus observare, haec non ad proxima illa „quae supersunt „tempora" referenda esse, sed ad omnia quae praecedunt.

vel diurna. vid. not. crit.

mno longior eſt, adjuvarent. Nunc computamus annos, non quibus ſtuduimus, ſed qui-
20 bus viximus. Nec vero ſi Geometrae et Grammatici ceterarumque artium profeſſores omnem ſuam vitam, quamlibet longa fuerit, in ſingulis artibus conſumſerunt, ſequitur ut plures quasdam vitas ad plura diſcenda deſideremus. Neque illi didicerunt haec usque in ſenectutem, ſed ea ſola didiciſſe contenti fuerunt, ac tot annos in utendo, non in percipiendo ex-
21 hauſerunt. Ceterum ut de *Homero* taceam, in quo nullius non artis aut praecepta, aut certe non dubia veſtigia reperiuntur; ut *Eleum Hippiam* transeam, qui non liberalium

Goth. *eſt* om. Guelf. Goth.

20. *nec viros in geometre* Turic. Flor. *geometri* Guelf. *viam* Flor. *quantumlibet* Goth. (tac. Geſn.) *plura dicendi* Turic. *pluras dicendi* Flor. *in utendo* om. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. de hoc Geſn.) Camp. et edd. ante Bad. qui tacite noſtram e Vall., ut videtur, repoſuit. *praecipiendo* Jenſ. et poſt. ante Ald.

21. *aut praecepta.* Sic Jenſ. et poſt. ante Ald. *aut perfecta* reliqui (*ut perf.* Flor.) cui ſcripturae quid praeter auctoritatem librorum faveat, plane non video. *Artem perfectam*, artis *perfectum exemplum* novi; ſed *perfecta veſtigia*, quae plus quidem ſint quam *non dubia veſtigia*, merae ſunt nugae. Manifeſtiſſimum itaque hic habemus exemplum optimae ſcripturae in antiquis illis editionibus ſervatae, cujus in noſtris codicibus nullum veſtigium. Nam *praecepta* tantum non omnium doctrinarum apud Homerum reperiri quis veterum non dixit? *aut certa* Turic. Flor. Guelf. *helium* Flor. Guelf. Exc. Sant. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Ald. *Elium* Camp. *Aeleum* Ald. *qui non* om. Turic. Flor. Guelf.

20. *plures quasdam vitas.* Cf. 12, 11, 17. 60.

21. *Hippiam.* „Nemini „ignotum ex Cic. de Orat. 3.

modo disciplinarum prae se scientiam tulit, sed vestem, et annulum, crepidasque, quae omnia manu sua fecerat, in usu habuit, atque ita se praeparavit, ne cujus alterius ope 112egeret ullius rei: *Gorgias* quoque summae

scientiam prae se Camp. *per se* Alm. Goth. Voss. 2. et aliq. edd. ap. Burm. *crepidas quoque omnia tullit manu* Turic. Flor. *crepidas quaeque o. tulit m.* Guelf. *crepidasque quae o. tulit m.* Goth. *crepidasque quaeque o. m.* Camp. *crepidas quoque o. tulit m.* Jens. *crepidasque quaeque o. tulit m.* Tarv. Locat. Ven. Sed Voss. 2. haec omnia *sed — omnia* omittit; nimirum per homoeoteleuton, cum in ejus quoque autographo verbum *tulit* bis legeretur. Nostra in Ald. primum comparet. Non displiceret autem *crepidas quoque, quae — fecerat:* abjectiores enim crepidae. Sed quo casu alterum *tulit* irrepserit, divinare nequeo. *in usa* Flor. *atqui* Camp. *ad quae* Goth. marg. Basil. *alteris* Flor. *opere geret* Turic. c. Alm. *ope regeret* Flor. *opere e.* Camp. *ullius rei.* Sic Voss. 2. Camp. Ald. *nullius rei* Goth. Jens. et post. ante Ald. *inlusire* Turic. Flor. Guelf. *neve ullius rei* reliqui, tacite praeeunte Badio. Quae scriptura falsum sensum praebet: nam non id egit Hippias, ut nullius rei ope egeret; quod ne intelligi quidem recte potest; sed ut in omni re sibi ipse sufficeret. Ita simplicissimum foret reponere *in ulla re:* hoc tamen cum nimium recedere videretur ab illo vetustorum codicum *inlusire;* revocavi principis editionis scripturam, luxatam orationem praeferens et stribligini in vetustis et sensui non sensui in vulgatis. Proxime post illud *inlusire* in Turic. legitur *tot quod summa senectutis,* in Flor. Guelf. *totque summa s.* in quibus latet ignotum

„52. luxurie Africana de-„scriptum ab Apulejo Florid. „p. 546. Elmenh." Gesner.

crepidasque. cf. not. crit.

ullius rei. vid. not. crit.

Gorgias — jubebat. Sincera nos Quintiliani verba in hisce non habere, patet tum ex mira lectionis varietate, tum ex ipso sententiarum nexu. „Ut „de Homero taceam —; ut „Hippiam transeam —: Gor-„gias quoque — ". Quaenam quaeso in Gorgia tanta gravi-

ſenectutis quaerere auditores, de quo quis-
22 que vellet, jubebat. Quae tandem ars digna
litteris *Platoni* defuit? Quot ſeculis *Ariſto-
teles* didicit, ut non ſolum quae ad philoſo-
phos atque oratores pertinent, ſcientia com-
plecteretur, ſed animalium ſatorumque natu-
ras omnes perquireret? Illis enim haec in-
venienda fuerunt, nobis cognoſcenda ſunt.

ſcribis nomen. *ſenectutis quaerere auditores.* Sic Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Camp. Ald. Bad. Obr. *ſenectutis habet quod quere auditoris* Turic. *ſen.* (vacuum hic ſpatium) *quere auditoris* Flor. *ſ. habetque quaerere a.* Guelf. *ſ. quaerere audituros* Alm. et aliq. edd. ap. Burm. *ſ. hic quaerere auditores* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *ſ. id q. a.* reliqui inde a Baſil. *quisque disputari vellet* Camp. Ald. *jubeat* Flor. *videbat* Camp.

22. *platonis* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *fuit* Guelf. *quot ſcilicet* Guelf. marg. Baſil. *quod ſaeculis* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *didicit ait ait non* Turic. Flor. *aut ad oratores* Camp. *onus perquireret* Flor. *omnis perquirerent* Guelf. *enim* om. Turic. Flor. *illi enim inv.* Camp.

tas, ut illos praeteriens in hunc quaſi impetum faciat Qu.? Apparet itaque locum ita conſtituendum eſſe, ut Homerum et ſophiſtas transeuntes, in Platonem et Ariſtotelem deveniamus. Ita ex parte quidem veram videar Quintiliani manum reſtituere, ſi veſtigia codicum ſequens ita ſcribam: *ut Gorgiam* (ſc. transeam), *qui ſummae ſenectutis — jubebat: quae tandem — Platoni defuit? quot ſeculis Ariſtoteles* cet. Sed remanent male ſarta quaedam. Nam hoc „quaerere, de quo quis„que vellet" nimis breviter dictum videtur: neque tamen verbum *disputari*, quod princeps editio inſerit, adoptarim: ſed illud *habetque* ſ. *habet quod*, quod in vetuſtis libris conſpicitur ante verbum *quaerere*, indicio eſt, aliter plane haec olim lecta eſſe; quorum cauſa ad meliores libros aut ad feliciora ingenia provoco.

22. *Illis enim.* Conjunctio

Tot nos praeceptoribus, tot exemplis inſtruxit antiquitas, ut poſſit videri nulla ſorte naſcendi aetas felicior, quam noſtra, cui docendae priores elaboraverunt. *M. Cenſorius* 23 *Cato*, idem orator, idem hiſtoriae conditor, idem juris, idem rerum ruſticarum peritiſſimus, inter tot operas militiae, tantas domi contentiones, rudi ſeculo, litteras Graecas aetate jam declinata didicit, ut eſſet hominibus documento, ea quoque percipi poſſe, quae ſenes concupiſſent. Quam multa, immo paene 24 omnia tradidit *Varro*? Quod inſtrumentum dicendi *M. Tullio* defuit? Quid plura? cum

forte Flor. c. Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *elaborarunt* Guelf.

23. *Menſe igitur Cato* Turic. Flor. Praenomen integrum ſcriptum in edd. inde a Stoer. *oratorum* Camp. *peritiſſimus fuit* libri mei omnes et ſcripti, et edd. ante Stoer. acc. Gibſ. Burm. Revocare verbum non ſuſtineo. Sed vide an fuerit olim *fuit, interque.* Mox *operis* Turic. Flor. Guelf. *opera* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *conventionis* Flor. Camp. *Graecas* om. Turic. Flor. c. Alm. *ut eſſe* Flor. *omnibus* Camp. *praecipi* Jenſ. et poſt. ante Ald. *poſſunt* Turic. Flor.

24. *immo* om. ſcripti et mei et Burm. omnes, et edd. ante Gryph. Carere tamen voce non poſſum. *bene omnia* Flor. *varra* id. *inſtrumenta* Turic. Flor. Guelf. Goth. *didicimus tullio* Turic. Flor. Guelf. Goth.

cauſam indicat, cur tam immenſa ſibi videantur, quae praeſtiterint illi.

ſorte naſcendi. i. non omni ſorte, ſed ea qua naſcimur.

23. *contentiones.* „*Accuſator aſſiduus malorum Galbam* „*octogenarius accuſavit: ipſe* „*quadragies quater accuſatus,* „*glorioſe abſolutus.* Aur. Vict. „Vir. ill. 47. Eadem Plut. in „vita et Plinius 7, 27." Geſner.

litteras Graecas. „Vid. Cic.

etiam *Cornelius Celsus*, mediocri vir ingenio, non solum de his omnibus conscripserit artibus, sed amplius rei militaris, et rusticae etiam, et medicinae praecepta reliquerit? dignus vel ipso proposito, ut eum scisse omnia 25 illa credamus. At perficere tantum opus, arduum; et nemo perfecit. Ante omnia sufficit ad exhortationem studiorum, non ca-

(non monente Gesnero de omisso M.). In Camp. mira scriptura haec: *quod quo instrumento in Tullio defuit.* Mox *quis multa* Guelf. *quod m.* Camp. *quam etiam* Guelf. *de iis* Jens. et post. ante Basil. *circumscripserit* Camp. *regi* Turic. *militari sed* Turic. Flor. *sed* est etiam in Guelf. *rustice et praecepta* Turic. Flor. *rustice etiam p.* Guelf. c. Alm. *rustice p.* Camp. Dixeris *medicinae* mentionem a recentiori homine intrusam. Sed plene omnia leguntur in Goth. certe.

25. *ad perf.* Guelf. *arduum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. *est* addunt reliqui. *perficit* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ad exorcitationem* Turic. *ad exercitationem* Guelf. *ad hortationem* Camp. et, junctim, Goth. *studiorum, non cadere in rerum.* Sic Bad. tacite; inventum, ut videtur, in Vall. et sic Gryph. Gibs. et alii ap. Burm. *st. capere id r.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Alm. (nisi quod ex hoc *caperid id*) Basil. *st. non cupere r.* Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. (ut suspicor; v. Burm.) Camp. *st. non capere r.* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *st. non capere id r.* reliqui. Cf. mox 26. *id* pro *in* in Turic. *Non capere* non videtur referri posse nisi ad res nimium magnas, quod hinc alienum; nostram formam habes etiam 2, 17, 34. *hoc quoque in naturam rerum cadit, ut duos sapientes aliquando justae causae in di-*

„Acad. 2, 2. (§. 5.) et Hieron. „Epist. select. 2, 12." Almelovenus.

24. *Celsus.* Cf. 10, 1, 124.

25. *At — — perfecit.* Objectio. *Ante omnia* etc. Responsio.

non cadere in. cf. not. crit.

dere in rerum naturam, ut quidquid non eſt factum, ne fieri quidem poſſit; tum omnia, quae magna ſunt atque admirabilia, tempus aliquod quo primum efficerentur, habuiſſe. Quantum enim poëſis ab Homero et Virgilio, 26 tantum faſtigium accepit eloquentia a Demoſthene atque Cicerone. Denique quidquid eſt optimum, ante non fuerat. Verum etiamſi quis ſumma deſperet, (quod cur faciat, cui ingenium, valetudo, facultas, praeceptores non deerunt?) tamen eſt, ut Cicero ait, pulchrum *in ſecundis tertiisque conſiſtere.* Ne- 27 que enim ſi quis Achillis gloriam in bellicis

verſum trahant. *eo quicquid* pro *ut q.* Turic. Flor. Guelf. *nec fieri* Camp. Obr. *quod* pro *quidem* Guelf. *tum —— habuiſſe.* Sic Camp. *cum — habuiſſe* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *quin — habuiſſe* Obr. *cum — habuerint* reliqui, niſi quod *habuerunt* Goth. Voſſ. 2. *aliqua quo* Turic. *a. quod* Guelf.

26. *nam et poetas ab homero* Turic. (niſi quod *omero*) Flor. et in raſura Guelf. c. Alm. *nam et poeſis ab H.* Camp. *Nam quantum poeſis ab H.* Guelf. (a man. ſec.) *vaſtidium* Flor. *accipit* Goth. Jenſ. et poſt. ante Baſil. *a* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *qui ſumma* Turic. Flor. Guelf. (a pr. m.) *quod* in Guelf. a ſec. m. lacunae inſcriptum. *praeceptores.* Sic Flor. quanquam per E, cui ſuperſcriptum S. *praeceptore* Turic. *praeceptor* reliqui. *eſt* om. Camp. *pulchrum id ſecundis* Turic. *p. eſt ſaeculis* Camp. *certisque* Turic. Flor.

27. *enim* om. Flor. ſpatio relicto. *inbecillis* Flor. et (per M) Guelf. Camp. c. Voſſ. 2. Jenſ. *imbellis* Tarv.

26. *ut Cicero ait.* Orat. 1. *honeſtum eſt in ſecundis ter-* 4. *Prima enim ſequentem tiisque conſiſtere.*

consequi non potest, Ajacis aut Diomedis laudem aspernabitur: neque qui Homeri non, Tyrtaei. Quin immo si hanc cogitationem homines habuissent, ut nemo se meliorem fore eo, qui optimus fuisset, arbitraretur: hi ipsi, qui sunt optimi, non fuissent; neque post Lucretium ac Macrum Virgilius, nec post Crassum et Hortensium Cicero, sed nec alii

Ven. Ald. *non possit* Camp. *neque qui homeri non fuerunt quin* Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Alm. Voss. 2. unde per meram, ut apparet, conjecturam Camp. *neque Hesiodi et Theocriti qui Homeri non fuerint. quin* cum Ald. et aliq. ap. Burm. Veram scripturam Jens. primus exhibet, nisi quod *Tyrrei;* veram autem distinctionem Bad.: ut mireris Burmannum alia tentantem. *qui nimio* Guelf. *hominem* Flor. *eoque* Turic. *fuisse* Turic. Flor. Guelf. *hi ipsi.* Sic Turic. Guelf. Camp. *ii ipsi* reliqui praeter Jens. et post. ante Ald. qui dant *ii qui ipsi sunt.* Sed *que sunt* Flor. *sunt* om. Guelf. *lucretio* Flor. *aut Macrum* Guelf. *ac Marcum* Camp. c. Voss. 2. *nec post.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Gryph. *neque post* reliqui. *ciceronem sed* Turic. Flor. *sed nec illi*

27. *sed nec alii postea vicerint.* Haec corrupta esse mirum tot viros doctos non vidisse, certe non dixisse. Nam si verbum *vicerint* commune est praecedentibus etiam; quid? vicerintne revera, judice Quintiliano, aliqui Virgilium et Ciceronem? Sed ne recte quidem haec junguntur „non fuissent, neque — „vicerint." Quare hoc, opinor, certum est, sententiam absolutam esse in nomine *Cicero*, menteque repetendum *optimus non fuisset.* Ita verba *sed — vicerint* futurum tempus spectent. At hic sensus superioribus per *sed* nullo modo annecti poterat. Solum *nec* locum haberet; et cum haec ex parte essent concedentis, ita fere dixisset Quintilianus: „et sic sane neque alii „postea vicerint." Veriora itaque e scripturae varietate exculpenda: quod mihi tamen non successit. Nisi ob-

postea vicerint. Verum ut transeundi spes non sit, magna tamen est dignitas subsequendi. An Pollio et Messala, qui jam Cicerone arcem tenente eloquentiae, agere coeperunt, parum in vita dignitatis habuerunt, parum ad posteros gloriae tradiderunt? Alioqui pessime de rebus humanis perductae in summum artes mererentur, si, quod optimum fuisset, defuisset. Adde quod magnos modica quoque eloquentia parit fructus, ac, si quis haec studia utilitate sola metiatur, paene illi perfectae par est. Neque erat difficile, vel ve- 28 29

post eos vicerunt Turic. Flor. Guelf. e. Alm. (nisi quod et hoc pro *post* affertur *p* cum lineola inferius transversa, quod alias est *per*). *s. n. alii post eos vicerunt* Bodl. Camp. Andr. Ald. *s. n. a. postea vicerunt* Goth. Voss. 2. Camp. et edd. ante Ald.

28. *ut* om. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 2. *ciceronem* Guelf. *tenentem* Flor. Guelf. *alioquin* Flor. Jens. Tarv. Ald. *si quid* Camp. Ald. *defuisset* om. scripti omnes cum Camp.

29. *at si quis* Goth. *haec* om. Flor. spatio relicto.

jectionis forte loco hanc aliquot librorum scripturam admittas: *Sed nec alii post eos vicerunt:* aut, quod haud dissimile vero Boeckhius suadet, *postea hos.* Cui objectioni respondeatur his verbis *Verum ut* etc. Sed neque illa objectio, neque haec responsio mihi quidem satisfaciunt. Quare viderint acutiores.

28. *si, quod optimum fuisset, defuisset.* Haec mendosa esse omnes agnoverunt. Sed neque Obrechti scriptura *effecissent*, neque Rollini Gesnerique conjectura *defecisset* sensum aptum praebent. Immo opera omnis perdita in hoc verbo emendando, quod e sola nescio cujus conjectura in Jensonianam venit. Hoc itaque ejecto facile me persuasurum intelligentibus spero legendum *si, quod optimum, idem ultimum fuisset.*

teribus vel novis exemplis palam facere, non aliunde majores opes, honores, amicitias, laudem praesentem, futuram, hominibus contigisse: si tamen dignum litteris esset, ab opere pulcherrimo, cujus tractatus atque ipsa possessio plenissimam studiis gratiam refert, hanc minorem exigere mercedem, more eorum, qui a se non virtutes, sed voluptatem, quae fit 30 ex virtutibus, peti dicunt. Ipsam igitur orandi majestatem, qua nihil dii immortales melius homini dederunt, et qua remota muta sunt omnia, et luce praesenti ac memoria poste-

nobis Turic. Flor. Guelf. *opes, honores.* Sic Camp. *opus h* Turic. Flor. *h. o.* reliqui. *futurum* Turic. Flor. *conticessent sint d.* Turic. Flor. Guelf. *litteres essent* Flor. *litterescent* Guelf. *passio* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *voluntatem* Turic. Flor. Guelf. *quae sit* Flor. *virtutimus* Flor. *virtute* Camp. quod placet, correcto in superioribus *virtutem.* *petus dicunt* Flor. *speties d.* Guelf. *p. dicuntur* (non *dicantur*, err. Gesn.) Jens.

30. *dii mortales* Flor. *dum mortales* Turic. correctum ita *di imm.* a man. sec. quod unum fere (praeter exigui quaedam momenti in seqq.) secundae manus in libris posterioribus vestigium, nisi quod paulo ante eadem manus vitiosum *exigege* (quod est etiam in Flor.) correxit *exigere.* *muta sunt* om. Turic. cum Alm. Goth. Voss. 2. (non Locat. certe non in meo exemplo: vid. Burm.) *sunt* solum om. Flor. Guelf. Camp. *lucent pr.* Turic. Flor. *ac mem.* Sic Turic. Flor. Guelf. *et m.*

29. *virtutes — virtutibus.* vid. not. crit. — Ascripsit Gesner. Ciceronis locum Off. 3, 33. *Ab Aristippo Cyrenaici atque Annicerii philosophi nominati omne bonum in voluptate posuerunt, virtutemque censuerunt ob eam rem esse laudandam, quod efficiens esset voluptatis. Quibus obsoletis floret Epicurus ejusdem fere adjutor auctorque sententiae.*

ritatis carent, toto animo petamus, nitamurque ſemper ad optima: quod facientes, aut evademus in ſummum, aut certe multos infra nos videbimus.

81 Haec erant, Marcelle Victori, quibus praecepta dicendi pro virili parte adjuvari poſſe per nos videbantur: quorum cognitio ſtudioſis juvenibus ſi non magnam utilitatem afferet, at certe, quod magis petimus, bonam voluntatem.

reliqui. *tota* Flor. *autem vademus* Flor. *aut vademus* Guelf. *autem ev.* Camp. *multa* Guelf.

81. *Haec meus vitori* Turic. ſed a m. ſec. correctum *habes*. Sed in Flor. ita: *Haec erat mi̅ſ vitori*. Reliqui *Habes M. V.* Noſtra e manifeſtis codicum veſtigiis. Pro *Marcelle* autem Guelf. in raſa charta ſolum M. a manu recentiori. *mi Victori* Camp.

ADDENDA.

Ad 10, 1, 7. Recepta ante Spaldingium scriptura erat haec: *Equidem scio quosdam collecta quae idem significarent vocabula solitos edifcere*, quam hic repeto, quoniam mea etiam culpa aliquid obscuritatis in Spaldingii notis relictum erat. Turicensis loco horum omnium haec dabat *Et quae idem significarentur solitos edifcere*. In his mendosum erat passivum, cujus loco ceteri plerique activum exhibent. Sed deerat verbum finitum. Jam cum *solitos edifcere* perperam in nonnullis ita distinctum esset *solito se difcere*, hoc tandem ansam dedit inserendo verbo *scio*, quod hoc quidem loco in scripto nullo comparet. Sic nata Badii scriptura *Et quae idem significarent solitos scio difcere*. Hanc itaque Spaldingius, nisi quod ex Turic. *edifcere* restituendum sibi esse censeret, praeposuit subsequentium editionum scripturae pleniori, quam supra posui. Neque quisquam profecto damnet religionem viri, repetere verentis, quae unde fluxerint nemo dixerit. Quod autem e Philandri illa esse conjectura suspicaretur, animum non advertit vir optimus ad notam marginalem Basileensis (1541; an antiquioris etiam 1529, nescio) hanc: „Longe aliter „legit hanc periodum vetustus codex" [e Polonia ad Sichardum missus] „et ipse Aldus; unde non dubitamus quin „a neoterico hic locus sit conversus". Hinc apparet, Basileensem editorem hanc scripturam non tanquam Philandri, cujus castigationes in fronte libri promittit, emendationem adoptasse, sed in editis jam reperisse: quaerendumque adhuc, in quonam primo compareat illa. In breviori autem illa scriptura valde me offendit particula *et* in fronte, quae, cum pro *etiam* esse per sensum non possit, pro copula tantum est habenda. Atqui rationem statim sibi repudiandam monitis suis per *et* subjungere, me judice, non potuit Quintilianus. Neque placet *solitos*, suppresso subjecto *quosdam*. Sed quantumvis recte his offendar, nequaquam ta-

men sunt ejusmodi, ut ab antiquioribus illis criticis emendationem provocare potuerint, et omnium minime tam operosam et amplam. Contra si longiorem hanc primariam ponis scripturam, facile apparet, oculum aberrantem ab illo *equidem* ad insequentia *quae idem* ansam dedisse scripturae illi, ex qua Turicensis et reliquorum omnium manavit, omissa tantum voce *vocabula* quoque, qua carere poterat sensus. Ita equidem ad recentiorum editionum scripturam redeo, non minus tamen circa fontem ejus curiosus.

Ad 10, 1, 53. not. exeg. *secundas* — *secundum*. Spaldingianam hujus loci interpretationem hoc maxime premit, quod, si eam sequaris, Quintilianus diverso sensu commiserit has voces *secundas* et *secundum*, neque tamen talis differentiae, quam per acumen aliquod quaesierit, indicium dederit ullum. Quare non dubito veram pronuntiare Schellenbergii rationem. Nimirum non recte, si quid video, usi sunt viri alias sagacissimi illis poëtarum locis; in quorum utroque manifestum est acumen poeticum. Horatius enim sermone pedestri hoc fere dixisset: primum esse dignitate Jovem; secundam, quanquam magno intervallo, Minervam. Jam sentis, quam magnifice hoc extollat negando usurpari posse vocem *secundus* respectu Jovis, qui *unus* sit semper et *solus* majestate sibi propria. In voce porro *proximus* distinguendus est superlativus comparationis a superlativo intensionis, qui in omni voce perquam familiaris erat veteribus. Ita vocem etiam *proximus* sic nude usurpare non poterant nisi de eo qui revera *prope admodum* abesset. Per acumen itaque Virgilius quoque dixit „longo sed proximus intervallo". Superlativum enim vult intelligi comparationis (proximus inter ceteros), qui nonnisi oppositione se manifestat hic et apud Horatium. Apud Quintilianum contra tali usui locus non est, qui absolute adhibet illud *proximum esse*, quod aliter accipi nequit quam *valde prope accedere*, sicut *secundum esse* nihil aliud est quam *priorem esse tertio et reliquis*. Plane sic in eadem re auctor epigrammatis in Anthol. Burm. I. p. 555. „Maeo„nio vati qui *par aut proximus* esset, Consultus Paean ri„sit" etc. ubi *proximus* tantum non *par* est. Alterum autem epigramma, quod ibidem legitur, ut indefinitam fortasse hanc quidem vocem relinquit, ita firmat nostram de altera sententiam:

De numero vatum si quis seponat Homerum,
Proximus a primo tum Maro primus erit.

Et si post primum Maro seponatur Homerum,
Longe erit a primo quisque *secundus* erit.

Hoc posterius epigramma in margine suo indicarat Spaldingius per primum otium inspecturus: quo facto in eandem, ut confido, quam hic exposui sententiam ipse quoque transiturus erat.

Ad 10, 1, 65. not. crit. Dum extrema haec Spaldingii verba (p. 52.) lego, mirari subit, cur loco illorum *sed et Teïus sit*, quibus tantopere ipse diffidit, non proposuerit *sed et levis sit*, quod a codicis scriptura *sed et eius sit* tam prope abest. Nam ab adoptanda codicum aliquot scriptura *sed et lusit* vel sola perfecti forma, quae ceteris non bene coit, deterrere debet.

Ad 10, 1, 94. not. exeg. *Lucilius*. Haec ad usum commentarii sui praeparaverat Spaldingius, cum mecum et cum Heindorfio, quos in contraria inveniebat opinione, multa disputaret. Memini autem eum, quo erat candore, et solius veritatis amantem in nostram tandem transiisse sententiam. Sed cum ante ultimam, quam notatis suis admovere volebat, manum a fatis abreptus sit, factum ut antiquata illa intacta tamen hic invenirem. Interim immutata relinquere nunc eadem malui, et meas rationes quam brevissimis possem subjicere. Maximam autem earum in ipsa imaginis veritate videbam. Nam si totus est lutulentus rivus, quomodo dici potest „esse in eo" (recte, opinor, Quintilianus inserit „aliquid") „quod improbes"? Omne illud lutum *demptum* fortasse velis, *abesse* velis, non ipse illud *auferre* et *tollere*, qui verbi activi infinitivus ineptam hic faceret orationem. Immo de *tollendo*, hoc quidem sensu, quicquid illud sit, cogitari plane non potest in flumine aquae perennis. Mutatam ejus naturam optare tantum potes. Accedit quod in altero loco, ubi haec sua dicta defendit Horatius (1 Serm. 10, 50.) ita repetat ea „At dixi fluere hunc lutulentum saepe ferentem Plura „quidem tollenda relinquendis." Vides hic eum aliqua ad mentem suam melius declarandam addere. Dixerit autem fortasse aliquis, consulto eum hic duris verbis onerare orationem, ut vel haec se defendere posse ostendat. Parum illud quidem probabile. Sed fac ita esse: quomodo his verbis subjicere potest illa „ age quaeso, Tu nihil in magno „doctus reprendis Homero"? Sentire quemvis puto, minime haec valere ad excusandum judicium, quo *majorem*

partem libri alicujus vituperaris. Contra optime omnia procedunt in contraria ratione. Imago desumpta a flumine violento, qui lutum, ligna, lapides, et in his haud pauca quae usui inservire possunt, quin est qui aurum quoque, secum rapit. Dictum autem priori loco non sine stomacho, ob nimios Lucilii laudatores, in hunc fere sensum: „in tam lu-„tulento flumine. mirum sane non est reperiri etiam bona „et utilia quaedam". Quod autem posteriori loco addit. „plura quidem relinquendis", illud, fateor, non satis est ex prima imagine. Sed apparet, haec nunc demum ad minuendam prioris dicti invidiam addi, ipsisque illis verbis, ut taedium operosae correctionis et explanationis vitetur, inferi. Atque sic tandem recte subjici potuit illud „tu nihil „in magno." Jam ad Quintilianum nostrum nos convertentibus obscurum esse vix potest, plane eodem modo, quo nos et antiqui Horatii interpretes, nostrorum scholiastarum decessores, illum etiam verba haec accepisse. Nam cum dicit „ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum „*et* esse aliquid quod tollere possis, putat", vides, eum particula *et* duas assertiones tanquam pariter iniquas jungere et ab utraque dissentire. Jam qui potuit obloqui judicio, quo *esse* dicerentur *nonnulla in Lucilii carminibus quae minus placerent?* Sed si bono sensu intellexit verbum *tollere*, parcam illam laudem reprehendit, apparetque, hanc fuisse causam, cur vocem *aliquid*, quae in Horatii verbis latet, diserte addiderit. Haec scripsi nondum viso Heindorfii in Horatii Satiras commentario, quem avide exspectant studiosa juventus et senectus: cujus de hac re disputationem, sive in antiqua sententia permanserit, sive in alteram tot ingeniosis viris probatam transierit, non sine delectatione et fructu legam.

Ad 10, 1, 104. Non temere Spaldingius ejus, qui emendare hunc locum vellet, animum intendit in illud librorum *uti* et in variationem *ei*, *vel*, *illa*. Mihi quidem tria haec pariter insititia videntur, et illud *uti* natum e dativo *cui*. „Habet amatores, nec imitatores; cui libertas „quanquam circumcisis quae dixisset nocuerit", h. e. „cum „— ei nocuerit." — Tacitum autem quo minus hic agnoscam, tum illa faciunt, quae Spaldingii quoque fiduciam infregerunt, tum alia, in quibus non infimum locum occupat illud „Superest adhuc"; quibus verbis hominem juniorem, suum fortasse discipulum, futuris temporibus nunciare non potuit Qu. Quis vero fuerit, in eo non amplius

desudabis, si timidam nostri naturam reputaveris: qui quamvis satis manifestum fecerat, vivorum neminem sibi attingi; tamen non potuit, quin satiricos non solum sed lyricos etiam sui temporis, non nominatos illos, tanta laude macaret (§. 94. 96.). Qua cum ne unum quidem dignum nominare possimus, quid mirum si illum quoque ignoramus, quem longe alia, quam quae praetenditur, causa hic indigitatum esse, ipsa elogii forma, quod sensit etiam Spaldingius, demonstrat.

Ad 10, 1, 130. not. exeg. Equidem de sententiae repetitae crimine, quod suae ipse rationi Spaldingius objicit, sollicitus non sim; cum non haec modo, sed omnia quae quadruplici illo *si* introducuntur, nonnisi leviter variatam eandem sententiam exhibeant; ita tamen ut quidam per gradus ascensus existat, quem hac sermonis forma manifestiorem reddam. „Seneca levia etiam et vero oratore indigna „lenocinia *non* semper *contempsit;* imo *concupiscebat* illa, at„que, ut verbo dicam, *omnia sua amabat:* quo factum, ut re„rum pondera *minutissimis sententiis frangeret.*" Sed durus est ille vocis *parum* usus, quem Sp. fingit. Mihi illud exploratum est, excidisse post illam vocabulum sensus boni, a cujus primis litteris facilis aberratio esset ad similia quae sequuntur, in hunc modum: „si parum *concupiscenda* non con„cupisset" vel „si parum *convenientia* non concupisset." Cf. Cic. Famil. 15, 6. *honos non nimis concupiscendus.* Noster infra 11, 3, 180. *parum conveniens personae risus.*

Ad 11, 1, 73. Verissimum est Spaldingii judicium, codicum scripturam *verum et justa sic faciendo*, quorum verborum sensum recte exponit, indubitatam esse Quintiliani manum. Sed accuratius ea intuenti hoc etiam mihi manifestum fit, ante haec ipsa verba excidisse quaedam non tam brevis spatii, quam visum est eidem. Nimirum excidit ante omnia verbum unde pendebant haec *non se — esse sollicitum:* hae autem particulae *verum et* indicio sunt, excidisse alia praeterea, quae ab eodem verbo penderent. Hoc porro verbum non sermonem aliquem Ciceronis indicasse puto, sed fuisse *ostendendi* sensu. Ita eorum, quae hic interciderunt non quidem ipsam sententiam, nedum ipsa verba, sed schema tamen exhibere conabor ita. „Dixit C. pro Gabinio et P. „Vatinio, inimicissimis antea sibi hominibus, et in quos ora„tiones etiam scripserat. *Ostendit itaque, pro illis nunc di„cendo, non adeo malos fuisse illos, quam videri poterant, ex*

„*illis quae contra eos scripserat;* verum et, justa sic faciendo, „non se de ingenii fama, sed de fide esse sollicitum.“ Poterat enim nunc etiam contra illos dicere, et malam adversariorum caussam ingeniose defendere.

Ad 11, 5, 40. not. crit. *toto — organo instructa.* Satis mirari virum optimum hic nequeo antiquissimos suos deserentem; et vellem rationes hujus judicii addidisset. Mihi certe optima videtur Flor. scriptura; et in levi Turicensis aberratione semina habes interpolationis, quae est in vulgata. *Organa* pluraliter fere ubique leguntur apud alios et nostrum §. 16. 20. 1, 2, 30. ubi v. not. Unicus autem §. 169. locus contra non valet: quem hoc nostro illustrari quidem, non huc respicere censeo.

Ad 11, 5, 44. (not. crit. p. 363. 364.) Nimium mihi de hoc loco sollicitus videtur fuisse vir optimus. Nam quod ad sensum vocis μονοειδής per oculos explanatum attinet, observandum, genus hoc vitii non statim diserte ad orationem ejusque actionem hic referri, sed in universum proponi, ut ipsa etiam illa *inaequalitas, varietas* cet. Recte autem vox, quae a primitivo εἶδος formata est, explicatur notione *aspectus;* quod tamen in hac sensuum serie non facit Qu. nisi addita particula *quasi.* Quod autem timide prorsus, ob codicum consensum, et ne conjecturae quidem instar proponit Sp. „quod dicitur μονοειδές“, illud optimum equidem judico et veram scriptoris nostri manum. Nam poni hic debuit, quod differret ab illa, quae sequitur, μονοτονίᾳ ut genus a specie. Retineri porro debet utique illud *Ars*, quod nescio cur alio vocabulo mutatum optabat Sp., quodque nonnisi in uno alterove quamvis antiquissimo codice facillimo lapsu deest. Illud denique *ne quis — putet* loco simplicis dissuasionis habere non idoneis de caussis detrectare mihi videtur Sp. Nam quod ait, dicturum fuisse Qu. *Nec quisquam — putet*, illud non concedo: nusquam enim vox *nec* vel *neque* ita adhibetur, ut resolvenda sit in *et ne:* quarum particularum loco in copulandis quidem sententiis usurpatur *neve* vel *neu*; in transitu autem, qualis hic est, aliter variari nequeunt illae nisi hoc ipso, quod hic legitur, *Ac ne.*

Ad 11, 5, 111. *crebescet.* Operam perdidit olim elegantissimus ille simul et eruditissimus Paulus Manutius, cum ad Cic. Famil. 7, 20. e manifestissima verborum *rubeo, rubes*

sco analogia doceret homines, unice veram esse eandem in verbo *crebesco* a *creber* formando rationem. Abripuit enim denuo semperque abripiet viros praestantissimos etiam insanum illud etyma ubique repraesentandi studium. Tamen illo exemplo non absterreor, si forte aliquos tamen ad saniora reducam. A nominibus in *er* duae sunt cetera derivandi legitimae viae, quarum altera pressius hanc ipsam formam sequitur, ut in illis *nigresco, nigredo* a *niger, macresco* a *macer*, altera haud minus etymologica ipsi radici se applicat, ut in illo *macies*: cujus loco nemini, quod sciam, in mentem venit *macries* nobis obtrudere. Sic itaque in illo etiam *ruber* vides contrariam illi in voce *niger* viam servari: constanter enim *rubesco*, *rubedo*, *rubor* etc. Neque causa hic latet. Iteratio cavebatur litterae caninae. Quod si in his vocibus fiebat, omnium minime negligendum erat in illo *crebrescere*, ubi ingratior longe erat haec iteratio: nisi forte sunt qui perfecto etiam *percrebruit* delectantur. Fieri sane potest, ut apud antiquos etiam duplex hic usus obtinuerit: et abuti aliquis possit codicum consensu in hoc quamvis unico in his libris loco, ut perversam rationem Quintiliano usitatam fuisse contendat. Sed in minutissimis hisce, in quibus nulla librorum auctoritas, dudum hoc apud viros doctos invaluit, ut quod certa, neque philosophica illa, sed ex ipsa antiquitate deducta ratio suaderet, in emendandis veterum monumentis, illo quidem periculo, constanter restitueretur.

Ad 11, 3, 119. not. exeg. Indubitatam huic loco medelam afferre non spondeam: sed hoc ut certum dare audeo, illud *uncis digitis* a sequentibus esse distinendum, ut per se vitium exhibeat. Hoc autem posito *manus* utique est subjectum. Nam Spaldingii rationi vel hoc solum me alienum redderet, quod illa *ἀπὸ κοινοῦ actionis* repetitio, in his femininis, quae omnia *manus* admonent lectorem, durissima est, neque alioqui tolerabilior illâ, quam in §. 112. ipse Sp. rejecit. Neque si *gestum* recte alicunde *repetere*, *dejicere* dicas, protinus etiam *actionem*. Quare vide an servato *manus* subjecto, ipso tamen hoc vocabulo post vocem *eadem* deleto, ope particulae *ut* post prius *aut* insertae, propior saltem verae quae olim fuit exeat scriptura haec: *Solet esse et pigra, et trepida, et secanti similis: etiam uncis digitis: aut ut capite dejiciatur, aut eadem supinata in superiora jactetur.*

Ad 11, 3, 138. 139. not. exeg. Hanc etiam annotationem non absolutam inveneram in Spaldingii commenta-

riis (cf. p. 425. a.). Quare cum in sententia ejus paucula essent, quae ut viris doctis satis probari possent vererer, haesi aliquantum, an ea premerem et quae veriora viderentur substituerem. Mox, ut lecturis ipsis eligendi facultatem relinquerem, cautius visum est, ad illius mentem omnia illic exponere quantumque fieri posset firmare, hic vero de iis quae secus mihi viderentur monere. Sunt autem illa nequaquam in re ipsa sita. Nam bini illi Quintiliani et Suetonii loci, si naturalem utriusque sensum intueris, tam belle inter se conspirant, ut temerarium sit solius Macrobii causa vexare utrumque. Videamus autem, an in Macrobio quoque satisfacere nobis possimus. Nam illa *togae* in *tunicam* mutatio hic vel ideo displicere debet, quod insolite prorsus dictum foret *praecingi tunica* pro *in tunica* vel etiam *praecingere*, *incingere tunicam*; quod longe aliter est in toga, quae, si vera est Graevii aliorumque sententia, ipsa praecincturae inservit, dum pars ejus ita astringitur, ut cetera ea continentur. Quamvis enim in eo minime assentiar Graevio, quod verbum *praecingere* de sola semper toga intelligendum esse contendit; hoc tamen negari non debet, de toga quoque et illud et *cingendi*, *incingendi* verbum usurpari posse: quod imprimis manifestum illo apud eundem Macrobium (2, 9.) de Hortensio loco, qui dicitur in *praecinctu* posuisse *omnem* decorem, quod statim amplius exponitur in cura ejus togam struendi. Imo ille ipse *cinctus Gabinus*, qui fuit in toga, demonstrare videtur, alium etiam fuisse incingendi eam modum; et cum in illo pars togae fuerit instar *cinguli*, in communi autem instar *baltei*; sane non apparet, cur non utrumque et *cinctum* vocemus et *praecincturam*. Illud etiam Graevius contra Macrobiani loci emendatores monuit, *laciniam*, quam traxisse dicitur Caesar, in tunica nullam esse potuisse: recte sane; uti nec in nostris sive indusiis, sive palliis et lacernis, sive quocunque vestimento subtus rotundato. Quid igitur? ipsum Macrobium haec confudisse dicamus? Sed quis credat, post tam pauca saecula, stanteque adhuc vetere Roma, doctissimos etiam homines omnem togae rationem amisisse? Quin potius eam viam ingredimur, quam omnis ubique nobis historia monstrat? Varie, ut fieri solet in talibus, narrabatur de Caesaris in vestitu negligentia, dictumque Sullae alii ad tunicam, alii ad togam referebant; quod eo tutius faciebant utrique, cum in utroque vestimento induendo pariter haud dubie peccare solebat ille.

Restat ut moneam, virum eruditissimum, qui Suetonium Ernestianum auctiorem procuravit, in notula ad locum supra laudatum festinantius scripta in errorem incidisse, quem in studiosorum gratiam vel ideo tangere debeo, quod tanta merito est viri illius apud omnes ut apud me ipsum auctoritas. Nam cum ait solitos esse plerosque „magis *infra* latum clavum" cingi, „quo conspectior esset „clavi *latitudo*", Caesarem contra ita fecisse, ut clavus tunicae prope *tegeretur;* manifestum est accidisse ei, ut de clavo *in transversum eunte* cogitaret: quod secus fuisse, profecto non ego doctior doceo, sed longe doctiorem moneo.

Ad 11, 3, 175. Commissum hic est a me, ut textui non recte respondeant notae Spaldingii. Nam cum tres essent scripturae, quarum ratio habenda esset, vulgata *haec — dicenda sunt*, codicum *haec — dicendum est*, Spaldingiique conjectura *hoc — dicendum est*, ipse Spaldingius hanc quidem textui destinaverat. Mihi tamen tutius videbatur relinquere vulgatam et de reliquis in notis monere, quas vulgatae, ut vides, adaptavi. Nescio itaque qui factum sit, ut codicum scripturam textui immitterem. Nunc, postquam de eo monui, non adeo malum est. Quare de re ipsa jam videbimus. Nempe ante nos haec verba „misel„lus et pauperculus" ut et haec „fortis et vehemens et la„tro" ita litteris distinguebantur, ut copulae quoque *et — et — et* eodem quo nomina charactere expressae essent. Neque quicquam contra monet Sp. Omnes itaque unam verborum complexionem tum in illis *m. et p.* tum in his *f. et v. et l.* agnoverunt. Quod secus esse ipsa res docet, cum singula verba etiam suam habere pronuntiationem docere velit Qu. immo tria posteriora verba ne coëant quidem bene. Haec consideranti singulare *hoc* parum probabitur; quod sic soli voci *misellus* applicandum et quinquies mente repetendum esset. Hoc itaque sine libris admittere veritus sum. Interim quis contra libros optimos et tantum non omnes servari velit vulgatum *dicenda sunt?* Ita peritioribus cogitandum relinquo, annon in hac scriptura agnoscenda sit rarior illa utique in latinis structura, qua accusativum regit verbale neutrum in *dum.* Cf. Heusing. et Gernh. ad Cic. Off. 1, 31. §. 112. qui tamen non recte utuntur exemplo Famil. 5, 17. extr. ubi verum est gerundium *(ad levandum)*, cujus diversa est ratio. Conferatur etiam notus Ciceronis locus Sen. 2. *viam longam,*

quam nobis quoque ingrediendum ſit, ubi nolim temere corrigas *qua:* hoc enim an „longa ſenectutis via ingrediendum nobis ſit" ignoramus, „ingredi eam" dici poteſt quicunque in limine eſt.

Ad 12, 1, 1. Veriſſimam hujus loci, quem priores certatim obſcuraverant, ſcripturam e libris reſtituit Spaldingius. Cui ſi ſecundis curis relegere verba haec Quintiliani datum fuiſſet, hoc etiam vidiſſet, nihil jam iis ineſſe quod a conſueta loquendi forma recedat, neque anacoluthon, ſed interruptum tantum aliquatenus eſſe ſermonem. Quippe legitimo plane vinculo cohaerent haec *Id non eo tantum* — cum illis §. 3. *Longius tendit hoc judicium meum.* Illa autem, quibus hi ſenſus distinentur, *Quid de nobis loquor? Rerum ipſa natura* cet. prius dicta continuant, hoc fere ſenſu: „Hoc non ideo tantum dico, quod „perniciosa alias hominibus ſit eloquentia, nosque qui eam „tradimus, peſſime de rebus humanis mereamur; quodque „ipſa natura in dono vocis noverca fuerit: longius tendit „hoc judicium meum: nam ne *poſſe* quidem oratorem „fieri niſi virum bonum contendo." Haec tam manifeſta ſunt, ut ratio formulae *Id non eo tantum, quod — ſit* per ſe pateat. Videtur autem mihi ſubaudiendum eſſe ſollemne in hoc ſenſu verbum *valet;* quo ſi *conſilium* aliquod indicatur, ſequi ſane debet *ut;* hic, ubi *cauſa* et vera mens definitionis datae verbis illis introducitur, ſolum idoneum erat *quod.*

Ad 12, 1, 25. Verba *non inutilem ſane* adjectum requirunt nomen rei proprium; quare optime eatenus decurrit vulgata, in hunc ſenſum: „nec, quanquam haec „utilis eſt alioquin perſona, advocatum in litibus, cauſidi„cum denique." Sed ſi non recte jungitur *advocatus litium*, ipſique *advocato*, quem vetuſti codices ignorant, diffidimus: indicio codicis Alm. ejiciam illud *litium* quoque; ut haec ſcriptura exiſtat: *nec* — —, *non inutilem ſane, quem denique cauſidicum vulgo dicunt.* Ita vox *denique* reſpicit generaliora illa duo, iisque vocabulum proprium ſollemni uſu ſubnectit; nam *denique* illud ipſum valet „ut „ſine ambagibus rem ipſam nominem". Neque commodiorem voci locum invenias quam ante ipſum nomen. Sed vide an nimis moroſi ſint VV. DD. in illo *litium advocato;* quo relicto fateor longe commodius poſitam eſſe vocem *denique.*

Ad 12, 2, 17. Certiſſima eſt haec quam Spaldingius inſtituit ſententiarum diſtinctio. Illud tamen obſervo, eos qui *ſentiet* hucusque legebant, et ipſos claudere ibi ſubjectum potuiſſe, cum futurum (in quod tempus verbum quoque *perceperit* trahi poterat) non minus legitimum ſit in tali ſenſu, et Quintiliano perquam familiare. Sed ob perſpicuitatem et librorum auctoritatem merito hic praelata eſt forma conjunctivi. In altero vero orationis membro mihi praecedentia diligenter retractanti omnia, ut nunc leguntur, ſana videntur. Agitur enim in hoc capite de philoſophorum doctrina potiſſimum et arte, quam oratoris propriam eſſe contendit noſter: quod poſtquam hic quidem in ſingulis ethices quaeſtionibus demonſtravit, digreditur in ſuperius illud de probitate caput, obiter quaſi monens, virum bonum non nota tantum et in memoria habere haec omnia, ſed ſuperſedere etiam poſſe in actione cogitandi labore; cum propria ſibi ſint eadem et inſita. Habes hic illud *etiam*, quod cum negatione coaluit in particulam *nec*, quae recte nunc alterum orationis membrum orditur. Non deerunt etiam fortaſſe qui Gothanam illam ſcripturam *in agendo cogitando* abjicere nolent; nam hoc urgeri potiſſimum debuit, *in ipſa actione cogitando laborare* illos, qui non revera ſint viri boni. Sed dictionis ſuae adeo negligentem Quintilianum fingere mihi non poſſum, ut eandem gerundii formam diverſo ſenſu copularit; quare ſi ratio eſt habenda illius ſcripturae, aut *inter agendum* corrigatur, aut ſaltem verba transponantur ita: *nec in agendo laborabit cogitando.*

E r r a t a.

Pag. 9. not. crit. v. 8. *inter* l. *iter*.
— 21. — — v. 2. l. Flor. cum Bern. *callidi*.
— 48. — — v. 12. *gratia* l. *grata*.
— 59. — — v. 14. ferre l. ferri.
— 138. not. exeg. *a*. v. ult. fortaſte l. fortaſſe.
— 177. not. crit. v. 8. marg. l. margg.
— 199. — — v. 15. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. l. Goth. 1. 2. Voſſ. 3.
— 203. not. crit. v. 13. *em* l. *cm*.
— 243. — — v. 7. dele punctum poſt litteram *d*.
— 244. text. v. 5. pro (?) pone punctum.
— 354. not. crit. v. 12. quod l. quos.
— 394. text. v. 4. Non l. Nam.
— 409. not. crit. v. 6. displicit l. displicet.
— 437. text. v. paenult. Idemque l. Itemque.
— 441. not. exeg. *a*. v. paenult. his l. hic.
— 480. — — *b*. v. 4. aliqui l. alibi.
— 535. — — *b*. v. 9. poteſt l. poſſit.
— 544. — — *b*. v. 1. ille l. hoc.
— 571. not. crit. v. 4. poſt *quotisque* inſ. pro *quousque*.
— 585. — — v. 6. *eam* l. *eum*.